

րել ի նմանէ, զի դարձ արասցէ գերելեաց, որպէս զհին Իսրայէլին, բա-
րեխաւսութեամբ ամենայն սրբոց, ամէն:

365 ա Եւ ի յայս դառն և ի զնուրբ և ի նեղ և ի սուզական ժամանա-
կիս այր մի բարեպաշտաւն, աղաւթասէր և ողորմած, աստուածասէր

Եւսոյնժա
ժամանակի եղև կոտոր
ուին անմեղ քրիստոնե
իցն սամշուիլդոյ, որ
նահատակեցան վն քի,
և ենմրտրսք: Վն զիշար
ժեցան իսաստանայեազգն
սկիւլ-թագուոց ընչ անշահ
միրզէն: և առ առքնդ
ինքեան զբազմութիւն
լեզբուն զարացն: և նըս
տաւի վերա բերդին, դ
ամիս, և փնեղութիւն արկ
գնոսա: Բիբազուրմն
ուանի: շտաղ: Եւ անաւ
րէնքն երդութեան յած
կենդանի թէ առնել չենք
ձեզ վնաս: Եւ նորա
վաստահացեալք իստա
երդութն նոցա: Բացին
զդուուն բերդին, և անաւ
րէնքն դիմեցին ինեքքս.
և սուր ի վնր եղեալ կոտոր
րեղին անխնայաբար:

Նկ. 22. Մի հատված Ռհանէս Թմոքուեցու
հիշատակարանից:

ըստ զանազան առաքինութեանցն ցուցեալ. սա [եկ]եզեցոյ զարդ և
փառք պարծանաց, հայրապետաց խնդութիւն, թագաւորաց պար-
ծանք, քահանայից հրճուումն, սա գանձ և մարդարիտ մեծագին: Ստա-
ցաւ զսա փափագանաւք և ի հալալ և ի քրտնաջան վաստակոց իւրոց և
365 բ ետ գրել զսա, զի լիցի բարեխաւս յաւուրն դատաստանի և ա զնա-

և քրիստոսադաւան և ուղղափառ,
այր հսկայազաւր ի մրցմունս պա-
տերազմաց, դիւցազնական ի յա-
զատաց և պայազատ ի յիշխանաց,
ի յազանց և ի տոհմէ ազքանա-
զեան սեռից պարոն Շալուէ, որդի
մեծի իշխանին՝ աստուածասէր պա-
րոն Սարգսին և թոռն պարոն Բուղլա-
թին. եւ սա հմուտ գոլով հմտու-
թեանց և ներհմտութեանց, ար-
հեստից և մակացութեանց և հնա-
[գի]ր պատմութեանց՝ նորոց և
հնոց, և ուսեալ զբանն, որ ասէ՝
Երանի, որ ունի զաւակ ի Սիովն
և ընդանի յԵրուսաղէմ, և դար-
ձեալ, թէ՛ լաւ է անզաւակութիւն
հանդերձ քաջութեան, զի անմա-
հութիւն յիշատակ նորա, զի յաս-
տուծոյ և ի մարդկանէ ճանաչի,
և դարձեալ, թէ՛ են մարդիկ ո-
րոց գործքն յայտնի են և յառա-
ջագոյն երթան ի դատաստան, և
են որոց զկնի երթան՝ գիրքն է և
ամենայն սպասք եկեղեցւոյն:

Ձայս տեսեալ և իմացեալ հա-
ւատարիմ ծառայս աստուծոյ պա-
րոն Շալուէս, ցանկացող եղև լու-
սափայլեալ և մեծապառ տաւնա-
կանիս, ի հաստատութիւն կաթու-
ղիկէ եկեղեցւոյ: Սա բուրաստան
աստուածային և դրախտ աստուա-
ծատունկ, յորում ծաղիկքն բանա-
կանք սպիտակափայլ, կարմրանը-
շան, ծիրանագեղ, դեզնանկար,
կանաչազարդ վայելչութեամբս

չառ ատենին բարեխաւս և անջինջ յաւիտենական յիշատակ պարոն Բուղլաթին, հաւրն պարոն Սարգսին, և մաւրն պարոն Թամսին, և եղբաւրն պարոն Գրիգորին, որ ի ծրագրել սորա խակակոտորել յաշխարհըս և եթող սուգ և տրտմութիւն բազում եղբաւր իւրոյ, զոր տէր աստուած իմ հանգուցէ զնա ի գոգն Արրահամու և ինքն անցեալ պտշտեսցէ, և միւս եղբաւրն պարոն Փանուելին, և քերցն Սիթ-Խաթունին և Թենեկին, և ամուսնոյ իւրոյ պարոն Դովլաթ-Խաթունին, և միւս այլ կենդանի կենաց կցորդի իւրոյ պարոն Գուլփաշին, և նորաբողջ զեռաբուսիկ զաւակի սոցա՝ պարոն Դաւթին, զի տէր աստուած պահեսցէ զսա անփորձ և անսասան մինչև ի խորին ծերութիւնն, ամէն:

Արդ, որ հանդիպիք սմա կարդալով, կամ աւրինակելով, կամ ունկնդրութեամբ՝ յիշեցէք ի մաքրափայլ և յերկնաթոյն յաղաթս ձեր զվերոյգրեալսդ առհասարակ: Դարձեալ, աղաչեմ յիշել ի տէր Յովանէս եպիսկոպոս՝ մականունն Ոսկիափոր, որ է ուսուցիչ մեր այսմ գործոց:

Արդ, ծրագրեցաւ սա յերկիրս Արարաւեան, ի գեաւզս, որ կոչի Սերկէիի, ընդ հովանեաւ սրբոյ Յովանիսիս և այլ սրբութեանցս, ի հայրապետութեան և իշխանութեան տէր Գաբրիէլի՝ արի և քաջ կրաւնաւորի, և ի խանութեան Զաւանշանին, և ի թագաւորութեանն Վրաց Վախրանկի՛, և յիշխանութեան տեղոյս պարոն Ալիքէկին, և պարոն Շալուին՝ տեառն գրոյս, և պարոն Վաչ[ուտի]՛ն, և պարոն Քրթին, [և պարոն Սա՛]րգս[ի]ն: Դարձեալ, աղաչեմ վասն սիրոյն Դրիստոսի յիշել ի տէր զայս զեզիս զկրաւնաւորքս և զքահանայքս՝ զտէր Խաչատուր կրաւնաւորն՝ խրատիչ և ուսուցիչ սոցա, վասն զի եաւթանասամեայ || անձամբ հեծեծանաւ զնացեալ է յԵրուսաղէմ, յերկրպագութիւն սուրբ ոտնատեղեացն և ի տեսութիւն գերեզմանին Դրիստոսի աստուծոյ մերոյ, վասն թողութեան մեղաց և ծնողաց իւրոց: Եւ ի դարձ նորա առել է զքարտէզսս և բազում աշխատութեամբ և տառապանաւք հասոյց առ մեզ, զի եղիցի յիշատակ նորա ի սմա անջինջ յաւիտենական, և ծնողաց իւրոց, կենդանեաց և ննջեցելոց իւրոց]:

Աղաչեմ կրկին յիշել զտէր Մանուէլ քահանայ, զՈհաննէս կրաւնաւոր՝ սպասաւորք սուրբ ուխտիս: Կրկին աղաչեմ վասն սիրոյն Դրիստոսի և յուսոյ արքայութեանն յիշել ի տէր զտէր Յակոբ կրաւնաւոր՝ զփակակալ [սուրբ] Յովանիսիս, զեղբայրն իւր զԻշխան, և զմայր սոցա զՆարին, և զհարսն սոցա զԳուլփաշայ, և զաւակսն սոցա պահեսցէ Դրիստոս աստուած մինչև ի խորին ծերութիւնն, ամէն, որ բազում աշխատութեամբ և տառապանաւք սպասաւորէին մեզ ի ծրագրել սորայ, զոր տէր իմ Յիսուս հատուցէ վարձս աստ և ի հանդերձեալն: Դարձեալ, աղաչեմ յիշել ի տէր զգեղի տանուտէքս՝ զՄովսէսն, զՎիքրապիկն, զԽեքադիկն, զԽաւջա Մկրապիչն, զհանգուցեալ Սարգիսն, հանդերձ կանամբք և զաւակաւք սոցա, և զայլ քրիստոնայքս, որ յառ ոտս հաւաքեալ կան պարոն Շալուին՝ զայր և զկին, զծեր և

զաղա, զմեծ և զփոքը՝ աւրհնեսցէ Բրիստոս աստուած այն աւրհնութեամբն, որ ոչ անցանէ...

566 ր Այլ և աւրհնեսցէ Բրիստոս զԹաւմաւիսն և Գուլ-Մելիքն, զի բազում աշխատեցան յերթեկութիւն և ի կերակրել զմեզ:

Կրկնապատիկ և բիւրապատիկ աւրհնեսցէ Բրիստոս աստուած, ամենայն սրբոցս բարեխաւսութեամբ, որ աստ կան հաւաքեալ, զբարեպաշտ և զհաւատարիմ և զամենայն աւրհնութեանց արժանաւոր զիշխանաց իշխանն զպարոն Շալուէն. թշնամիք սորա ընդ մի ճանապարհ գայցեն և հազարսն փախիցեն, սուրբ նոցա մտցեն ի սիր[սա] նոցա և աղեղունք նոցա փշրեսցին, ատելիք և չարախաւսք սորա ընդ անդունդսն ընկեցան՝ մինչև դարձցին և զղջացին, զի բազում անգամ աշխատեցաւ ի վերայ մեզ՝ ի տան, ի | | | ընկ, ի հարկել | | | նեղանալ և կերակրել | | | կէ և ուրախացուցանել, Աստուած զպարոն Շալուէն ընդ հարիւրաւորսն դասեսցէ և ինքն անցեալ պաշտեսցէ, ամէն:

Եւ ես անարժանս և անարհեստս՝ ախմարս ի բարեաց և լրացեալս յամենայն չարեաց սուտանուն Ոճանցէս միայնակեաց, ի գաւառէն Վրացաւանայ, ի յամուրն դղեակէն Թմոքոյ, ըստ իմում անարժանութեանս գծագրեցի զսայ, զի լիցի մասն մեր ի սմա: Եւ որք կարդայք կամ աւրինակէք յիշեցէք յերկնաթոիչ յաղաւթս ձեր զիս՝ զանարժանս և զանարհեստս, և զծնողսն մեր, և զերախտաւորսն...

567 ր | | ! * անմեղադիր լերուք խոշորութեան գր || բիտ և սղալանաց սորա, ծաղկիդ և կազմիդ, զի կար մեր այդ չափ էր: Եւ ինքն՝ մարդասէրն աստուած թողութիւն շնորհեսցէ յանցանաց և սղալանաց ձերոց և արժանի արասցէ զձեզ և զմեզ անմահ կենացն և երկնից արքայութեանն, ամէն:

բ

227 ր ...Եւ զՅակոբ կրանաւորն՝ սպասաւոր յայսմ գործոյս յիշեա ի քում յարքայութիւնդ, ամէն:**

գ

232 ր ...Եւ զՅակոբ սպասաւորս և զՅովնանէս՝ հողս և մոխիրս աղաչեմ յիշել վասն սիրոյն Բրիստոսի, մի մեղադրել խոշորութեան սորա, զի ժամանակս ձմեռնային է և ես պանդուխտ ի յաւտար գաւառի, և աստուած զձեզ յիշէ:

* 568 ր էջի Բ. սյունակի ցածի 10 տողը շատ մաշված ու գունաթափված է: Վերջին չորս տողը հնարավոր չեղա՞վ վերծանել, իսկ նախորդ 8 տողից անվերծանելի մնացին միայն մի-երկու բառ:

** Յուրաքանչյուր գլխից հետո կան մանր հիշատակագրութիւններ, որոնք ոչինչ չեն ավելացնում գլխավոր հիշատակարանի վրա: Այդ հիշատակագրութիւններից մեջ ենք բերում միայն մի քանի հատվածներ, որոնք նորութիւն են պարունակում:

դ

318 ր ... Եւ սղալանաց և պակասութեան սորա անմեղադիր լեր, վասն զի աւրինակս կտրաած է և ես զայս չափս կարացի յիրար ածել: Վայ, յանագաւրուն և յանիմաստ մարդոց ձեռաց:

զ

344 ր ... Ստացող սուրբ կտակիս զպարոն Շալուէն, և զբարեպաշտ ծնողսն իւր, և զեղբայրն Գրիգոր յիշեսջիք յաղօթս, և զՅովսէփ՝ զիւր ճորտն, և զՈհաննէս գրիչս աղաչեմ:

զ

483 ր ... Ընդ նմին և զԹանուխն, և զդերձակ Գաւրգասալն, և զծնողսն սոցա, և քեզ փառք յաւիտեանս, ամէն:

604

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Ա. Դավրիժեցի, Պատմութիւն, 1884, էջ 322

Գրիչ՝ Կարապետ
վայր՝ Վան

Աւարտեցաւ սուրբ գիրքս Յասմտուրացս յամի ՊՂԱ. թուականութեանս Հայոց (1442), ձեռամբ յոգնամեղ գրչի Կարապետ երիցու, ի խնդրոյ մահդեսի Մխիթարայ. Եւ գրեցաւ սուրբ գիրքս ի քաղաքս Վան, քնդ հովանեաւ սուրբ առաքելոցս Պետրոսի և Պօղոսի, և սուրբ Ստեփաննոս նախավկայի, և Սահակայ հայրապետի. ի կաթողիկոսութեան տեառն Կիրակոսի: Որ ի յայսմ ամի եղև ժողով եպիսկոպոսաց և վարդապետաց, ի մայրաքաղաքն ի Վաղարշապատ, որոց էր գլուխ մեծ բարունապետն Թովմայ և Յովնաննէս վարդապետն. և եղին զտէր Կիրակոսն յէջմիածին՝ կաթողիկոս ամենայն Հայոց, և նոր նորոգեցաւ աթոռ սուրբ Լուսաւորչին Գրիգորի ըստ տեսլեանն մեծին ներսէսի հայրապետին և Սահակայ Պարթևին, և մերոյս առաջնորդի սուրբ ուխտին Վարագայ Յովնաննէս եպիսկոպոսին. ի թագաւորութեանն Ջնանշանի, որ ի յայսմ ամի էառ զանաոիկ բերգն զԸնել և զՋուլամերկ:

605

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 939

Գրիչ՝ Գալուստ
վայր՝ Աղջոց վանք

330 ր ... Աւարտեցաւ աստուածախաւս, մարգարէական և առաքելական հոգիաբուխս այս տառ ի թուաբերութեան հայկազեանս տումարի

ՊՂԱ. (1442), ի հայրապ[ետութեան] Հայաց տեառն Կիրակոսի և յաշխարհակալութեան ըստ ներելոյն աստուծոյ արիւնարբու գաղտնին Ջնանդաճին, զոր իբրեւ էառ զիշխանութիւնն և նստաւ յաթոռ առաջին աշխարհաշէն և բարէմիտ զանորէիցն՝ սկսաւ սայ աւերել և տապալել զբազում քաղաքս և զգաւառս, և ամայի և անմարդարնակ առնել։ Եւ ոչ ոք կարէ զչարութիւն սորա ընդ գրով արկանել, առաւել ևս զոր արար ընդ աշխարհն Վրաց, ընդ քաղաքին Շամշուլառոյ, զի խարէութեամբ առ զնա և զամենեսեան ի սուր սուսերի մաշեաց, զի ըստ մարգարէին, որ ասէ՝ Ոչ ոք էր, որ թաղէր զնոսա, այսպէս և սոքա։ Անթիւք և անհամարք՝ քահանայք, և աշխարհակալք, և զկանայս նոցա, և զմանկունս ցրուեցին ընդ ամենայն աշխարհ։ Եւ ո՛վ կարէ զաղէտ տարակուսանացս լեզուաւ պատմել, զոր եղև ի սոյն ամի ընդ ազգիս Հայոց։ Եւ ի սմին դառն և նեղ ժամանակի գրեցաւ գիրքս այս ի գաւառիս Արարադեան, ի ձորս Քեղոյ, ի վանքս Աղջոց, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, և սուրբ Կաթողիկէիս, և սուրբ Ստեփանոս Նահատակիս, և Թրի սուրբ Նշանիս և Սրամունից սուրբ խաչիս, և Թեառ սուրբ Գրիգորիս, և այլ բազմահաւաք սրբոցս, որ աստ կան հաւաքեալ։ Եւ է գրեալ սա ձեռամբ յոգնամեղի անարհեստ և ե փցուն գրչի սուտանուն կրանաւորի անուամբ [Գալուստ կոչեցելոյ | | | *]

606

Մ Ա Ն Ր Ո Ի Ս Մ Ո Ի Ն Ք

Երևան 769

Գրիչ՝ Գալուստ
վայր՝ Աղջոց վանք

... Արդ, յանկ ելեալ կատարեցաւ տառս, որ կոչի Տետր ձեռամբ յոգնամեղի և յոյժ մեղապարտի Գալուստի՝ անուամբ միայն արեղայի՝
Յ7 ա սուտանուն կրանաւորի, ի գառն և յանբարի ժամանակի, ի թը || վիսն ՊՂԱ. (1442), ի վանքս Աղջոց, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, և սուրբ Ստեփանոս Նահատակիս, և Թրի սուրբ Նշանիս, և այլ բազմահաւաք սրբոցս, յիշատակ մեզ՝ Միթրաբի և Գալուստի, և ծնաւդացն՝ հանգուցելոցն և կենդանեացն։ Եւ որք հանդիպիք տեսանելով յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր և աստուած զձեզ յիշէ յիւր արքայութիւնն, ամէն, եղիցի, եղիցի։

* Հիշատակարանի շարունակութիւնը չի պահպանվել։ Գրչի անունը լրացրել ենք 319 ա էջում պահպանված հիշատակագրութիւնից, ուր ասված է Շարագամեղս և զփօնն գրիչս՝ Գալուստ աղաչեմ յիշել ի տէր, և գուք յիշեալ [1442]։

607

Ճ Ա Շ Ո Ց

Փիբդ. Նօտ 128, Բաղէշ, Ամբղօլու վանք

Գրիչ՝ Յոնաննէս
վայր՝ Խիզան, Գամաղիէլի վանք

... Անարհեստ գրիչս [Յոնաննէս վարդապետ] յանձն առի աւարանձամբ... րազում և մեծ աշխատանք հասուցի զսա յաւարտումն յաստուածարտնակ վանքս, որ Գամաղիէլ կոչի, ընդ հովանեաւ սուրբ առաքելոյս Գամաղիէլի, ի թուականութեանս Հայոց ՊՂԱ. (1442), ի հայրապետութեան տեառն տէր Կիրակոսի, որ յայսմ ամի նորոգեցաւ սուրբ էջմիածինն, և տէր Կիրակոս հայրապետ ձեռնադրեցաւ, և ի մեր քուրդ ամիրիս՝ Ամիր-Դայուդիս:

Գարձեալ, Յոնաննէս վարդապետս աղաչեմ զսրբութիւնդ ձեր... յիշեսցիք զիս՝ զգծագրող սորա, և զծնողսն իմ զՎարդան և զԴիլշաւն, զհանգուցեալ եղբարքն իմ՝ զքաղցրիկ Յոնաննէս և զտարածամ Խէրապեան:

608

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Փիբդ. Նօտ. 129, Մուշ, Առաքելոց վանք

Գրիչ՝ Յովնաննէս
վայր՝ Արծկէ

Օրհնութիւն... որ ետ կարողութիւն... գրչի Յովնաննէս քահանայի հասանել յաւարտ յայսմ աստուածաշունչ կտակիս, յամի... ՊՂԱ. (1442): Եւ արդ, գրեցաւ սա ի քաղաքս Արծկէ, հանդէպ սրբարար ծովուս, որ մանր ձկունք ելանեն, ընդ հովանեաւ ամենամաքուր սուրբ Աստուածածնի կաթողիկէիս: Ի հայրապետութեան տեառն Կիրակոսի ընդհանուր Հայոց կաթողիկոսի, որ է արժանաժառանգ մեծ աթոռոյ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին՝ ի տեղի իջման միածին բանին աստուծոյ: Վասն զի զաջ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին գողացան ի Սոսոյ, և բերեալ եդին յիւր սեպհական աթոռին, և այս ի խնամոցն աստուծոյ: Եւ մերոյս նահանգի (առաջնորդութեան) Ստեփաննոս արքեպիսկոպոսի՝ հօրեղբօրս իմոյ:

609

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Փիբդ. Նօտ 128, Թշտունիք, Կապուտկողայ ս. Յակոբի վանք

Գրիչ՝ Թումայ
վայր՝ Աղթամար

... Եւ արդ, ես՝ ունայնս Թումայ սուտանուն կրօնաւորս...գրեցի զսա... ի կղզիս Աղթամար, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս և սուրբ Նշանիս,

ի թուականութեանս Հայոց ՊՂԱ. (1442), Այլ և զմեծ փիլիսոփայն զՄինասենց Թումայն, որ զառաջն նա գրեաց, և զնորին ծնողքն [յիշեցէք]:

610

Ս Ա Ղ Մ Ո Ս

Փիղղ Նօտ. 129, ի Սեպուհ Լեառն, ի վանս Լուսաւորչի

Գրիչ՝ Յովնանէս
վայր՝ Ի Լեառն Սեպուհ

... Իսկ ես ... փծուն գրիչս Յովնանէս...

Արդ, գրեցաւ սա ի թուականութեանս Հայոց ՊՂԱ. (1442), ի մէջ երկուց գաւառաց՝ Եկեղեաց և Դարաճաղեաց, յերկնահանկէտ և յաստուածարնակ լեառս Սեպուհ, ընդ հովանեաւ սուրբ Լուսաւորչիս մերոյ Գրիգորի, և սուրբ Փրկչիս, և սուրբ Աստուածածնիս, և սուրբ Կարապետիս, և Մանեայ կուսին սուրբ գերեզմանիս, և այլ բազմահաւաք սրբութեանց: Եւ եդի զսա յիշատակ ինձ և ծնողացն իմոց... ի գունն բազմբարխտ հօրն մերոյ սուրբ Լուսաւորչիս Գրիգորի, մերձ յայրն Մանեայ: Ի յառաջնորդութիւն սուրբ ուխտիս տէր Բարսեղ եպիսկոպոսի, և զմիարան եղբայրութիւն սուրբ ուխտիս՝ զՅովնանէս արեղայն՝ զփակակալն, և Թորոս արեղայն՝ զօրինակիս շնորհողն, և զՄարտիրոս արեղայն՝ զծաղկողն, և զԱրքաճամ արեղայն՝ զդասավայրն, և զԱւետիք արեղայն, և զՄեղիտոն արեղայն, և զայլ միարան սուրբ ուխտիս յիշեցէք:

611

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուգա 18, Մ. Տ. Ա. և Ս. Տ. Ա., Ալիշան, Հայկաբան

Գրիչ՝ Ոնոփրիոս
վայր՝ Կեղի, Խլպաշի վանք

291 ր ... Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս յերկիրն Խորճիւն, որ կոչի Կեղի, ի վանս, որ կոչի Խլպաշի, ընդ հովանեաւ սուրբ Կարապետին և այլ սրբոցն, որ ասա կան, ձեռամբ յոգնամեղ և անարժան սուտանուն կրանաւորի Ոնոփրիոսի: Արդ, աղաչեմ զամենեսեան յիշեսջիք և զառաջնորդ վանացս զՄելիքսէփ հայրապետ [և զՊետրոս հայրապետ] և զպատուելի քահանայքն, որ աստ կան՝ զՅովնանէս քահանայ, և զկիրակոս քահանայ, և զՎարդան քահանայ, և զՍտեփանոս քահանայ, և զԱստուածատուր քահանայ, և զՄելքիսէփ ճգնաւորն, և զԴանիէլ սարկաւազն, որ սպասաւորէ վանացս և մեզ, նաև զհոգեսէր խաթունն զՈւղուր-Մէլիքն*, և զծնողսն իւր՝ զհայրն իւր զՇահամիրն,** և զմաւրն.

* Ս. Տ. Ա.—«զուլ Մէլիք»:

** Ս. Տ. Ա.—«զՇահամիրն»:

իւր զԿիրա-նաթուցն,* և զեղրարն իւր Վֆախ (*),** և զառն իւր զպարոն զԱղիպէկն,*** և զաստուածատուր զաւակն իւրեանց զպարոն Սարթախն,**** և զխոճա Ֆարուխշան***** և զԿուլամիրն, և զհաւերեղ-րայր սոցայ զԱմիրպէկն, զոր ետուն գրել սուրբ աւետարանս և եդին յիշատակ ի դուռս սուրբ Աստուածածնին, և սրբոյն Ստեփանոսի նա-խաժկային, և աստուածընկալ սուրբ Նշանին...:

Դարձեալ... յիշեսջիք զեղկելի գրչակս զՈնոփրիոսս, և զծնողսն իմ, և զհոգևոր հայրն իմ Յոնանէս քահանայ, և որ ի վերա մեր երախտիք ունի, և զթղթին կոկոզն, և զմարմառին տուողն, տմէն:

Գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուականիս ՊՂԱ. (1442). Խոշորութեան և սխալանաց մի մեղադրէք, աղաչեմ զձեզ, զի այս էր կար մեր...:

612

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուղա 46, Ս. Տ. Ա. և Մ. Տ. Մ.

Գրիչ՝ Ոնոփրիոս
վայր՝ Կեղի, Խալաշի վանք

... Եւ ես՝ անարժանս Ոնոփրիոսս սուտանուն կրանաւորս
297 անարհեստ գրչակս գրեցի սուրբ աւետարանս ի գաւառիս Խորձիւն,
որ կոչի Կեղի, ի վանքս Խալաշի, ընդ հովանեաւ սուրբ Կարապետին
և այլ սրբոցս, որ աստ կան: Աղաչեմ զամենեւեան յիշեսջիք և զա-
ռաջնորդ վանացս զՄելքիսէք հայրապետ, [և զՊետրոս հայրապետն],*****
և զալեաւք պատուեալ ծերունիս մեր զՈնանէս քահանայ, և զԿիրակոս
քահանայ, և զՎարդան քահանայ, և Ստեփաննոս քահանայ, և ԶԱւ-
տուածաւոր քահանայ, զՄելքիսէք ճգնաւորն, և զԴանիէլ սարկա-
ւազն, որ յայսմ ամի սպասաւոր էր վանացս և մեզ: Նաև զքրիստո-
սադաւան քրիստոնէն զՃաշ-Մելիքն, որ ստացաւ զսուրբ աւետարանս
յիշատակ իւր, և ծնողաց իւրոց՝ հաւրն իւրոյ Գրիգորին և մաւրն իւ-
րոյ Ճինաւ-Մելիքն, և հանգուցեալ առն իւրում Մելքն, և այլ ամե-
նայն արեան մերձաւորաց: Եւ ետ զսա հոգոյ որդոյ իւրոյ՝ նորա-
բողբոջ քահանային Աստուածաբան...: Յիշեսջիք զՃաշն, զի յոյժ
աղաւթասէր էր և երթայր աւր մի ի ժամ և կատարէր զսովորական
ազաւթս, թէ՛ Երանի այնոցիկ, որ ունի զաւակ ի Սիոն և ընդանեալ
նորա յԵրուսաղէմ: Եւ ասէր Ճաշն ի մտի իւրում՝ ոչ ունիմ որդի, և

* Ալիշան—Շնեք-Նաթուն:

** Աղաժաղված այս հատվածը Ալիշանը չունի:

*** Ս. Տ. Ա. Շարիպէկն:

**** Ալիշան՝ չէ զաստուածատուր զաւակ իւրեանց, և պարոն Սարթախն:

***** Ս. Տ. Ա.—Վարուխշան:

***** Հետո է ավելացված:

ոչ ունիմ դուստր, և ոչ եղբայր և ոչ հայր, և փոխանակ ուստերաց և դըստերաց արար սուրբ աւետարանս իւր հոգեոր որդի... Յիշեսջիք և զիս՝ զեղկելի գրիչս զՈճոփրիոսս և զծնողսն իմ, և մի մեղադրէք խոշորութեան և սղալանաց, զի թէպէտ անարհեստ էի և անմիտ, բայց զոր յաւրինակ գտաք՝ զայն գրեցաք... Գրեցաւ աւետարանս ի թուականութեան Հայոց ՊՃՂԱ. (1442):

Ձեռս երթայ և այս գիրս մնայ:

613

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 7870

Գնող՝ Անդրիաս:

238 ր ... Արդ, ես մեղուցեալ ծառայս աստուծոյ Հանգիսի թողու Անդրիասս գնեցի զսուրբ աւետարանս ի հալալ վաստակոց իմոց՝ յիշատակ ինձ, և ծնողաց իմոց՝ պապին Հանգիսին, և հանկանն իմ Մուշանին, հաւր իմ Մկրաչին, և հաւրեղբաւրն Տաաուրին, և մաւրն իմ Արուս-Խաթունին, և եղբաւր իմ Ասլան-Բէկին, և Ակոբին, որ տղաաւք փոխեցաւ առ Բրիստոս՝ ամաց իբրեւ ԻԶ. (26)-ից, և քուրն իւր Խութլու-Խաթունն, և հաւրն իւրո Սարգսին, և ամենայն արեան մերձաւորաց, իմոց:

Արդ, երես անկեալ աղաչեմ զամենեւեան, որք կարգէք կամ աւրինակէք՝ զմեզ և զմեր ննջեցեալսն ի սուրբ յաղաթս. ձեր յիշեցէք: Եւ աստուածն ամենեցուն ձեզ և մեզ ողորմեսցի, առհասարակ ի սոսկալի յատենին, ամէն, թվ. ՊՂԱ. (1442)*:

614

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուղա 481, Մ. Տ. Մ. և Մ. Տ. Ա.

Գնող՝ Կարապետ Սալիթաղեցի:

ա

287 ր Յիշեցէք ի Բրիստոս զսրբազան կրաւնաւորն զՍիմէովն՝ զմիջնորդ աւետարանիս և զծնողսն իւր, ամէն:

Զֆրա Կարապետ Սալիթաղեցի.

Որ զաւետարանս զայս գնեցի,

* Ձեռագիրը գրվել է այդ թվից մի-երկու տասնամյակ առաջ: Ծաղկողն է ոմն Առաքել եպիսկոպոս, որը 2ր էջի լուսանցքում գրել է: Հետագա աշխատող ծաղկիս Առաքել եպիսկոպոս աղաչեմ յիշելու:

Ստացողն է ոմն Յովաննէս, որը 84 ա էջի հիշատակագրութեան մեջ գրել է: Վնդանն էս, որ զաւետարանս զրել տըւի յիշեցէք ի Բրիստոս:

Յիշատակ ինձ արարի,
Յիշման արարէք արժանի,
Եւ զծնողքն իմ զբարի,
Որ Մամբան և Յնցիկ կոչին:

Բ

Վաճառող՝ պարոն Բէկտոզմիշ

...388 ա Յանուն աստուծոյ ես պարոն Բէկտոզմիշ, հանդերձ իմ եղբո-
րացովս, և աէր Յոր եպիսկոպոս ծախեցի սուրբ աւետարանս ֆրա
կարապետին Յի. (320)* Դ[ա]հ[եկա]ն, մեծ շնահաւր առնեմ: **

Ես աէր Յովանէս եպիսկոպոս վկայ եմ, ես ֆրա Յրանկէս վկայ
եմ և ծախող, ես ֆրա Օրբէլս վկայ եմ, ես ֆրա Յօսէփ վարդապետս
վկայ եմ, ես ֆրա Մաթէոս վկայ եմ, ես ֆրա Յովնանէս վկայ եմ:

615

Մ Ի Ս Ա Լ

Bibl. National 106 (Suppl. arm. 71)

ՀԱ. 1938, սյուն. 78, ՎՍիսական, էջ 380

Նորոգող՝ Դոմինիկոս Շահապօնցի

Պատուական վարդապետ ֆրա Յովսէփ՝ վերախնամող կարգիս
միաբանողաց, *** ընկալ զսակաւ աշխատող և զկրտսեր կատարող
դրոցս զֆրա Դոմինիկոս **** զանարժանս Շահապօնցիս, և յիշեալ
զ[իս] ի քո սուրբ աղօթսդ, և աստուած զքեզ յիշէ և զքո ննջեցեալսն
ի յարքայութիւնն երկնից, ամէն: Ի թու. մարդեղութեան տեառն
ՌՆԽԲ. (1442) նորոգեցաւ Միսալս:

* Մ. Տ. Մ.—ՎՅ (300)

** Մ. Տ. Մ.—Վանեմ:

*** ՎՍիսականում Դոմինիկոս անվան փոխարեն կարդում ենք ՎՂուկաս: Գուցե այս-
անգ չկա շփոթութիւն, այլ նույն՝ ձեռագրում, նույնպիսի մի հիշատակարան գրել-
նաև Ղուկաս Շահապօնցին:

**** Հավանորեն այն Յովսէփ Շահապօնցին է, որը ոմն ժամանակների կողմից կոչվել
է Վերապատիւ գերարաջ հայր մեր ըստ հոգոյ: Սա սկսել էր թարգմանել Թովմա Աքվի-
նացու Վեդազս խորհրդոց եկեղեցւոյ աշխատութիւնը, բայց Վոչ առեալ գաւարտն վասն
վրդովման ժամանակին և խստութեան այլազանաց, և մնացեալ թերատ ըստդում ամ
(մինչև 1418 թ.):

Հավանաբար հենց այդ ժամանակ էլ թարգմանութիւնն ավարտել է ոմն ֆրա Գրի-
գոր: Այս մասին տվյալներ են պահպանվել այդ աշխատութիւնն Հռոմում պահվող մի ընդ-
բինակութեան մեջ (Հռոմ, Borgio, Cod. arm. 45):

616

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուգա 38. Ս. Տ. Ա. և Մ. Տ. Մ.

328 ա ... Աստուածաշունչ աւետարանս ... անկեալ էր գերութիւն. նայ
պր. Ամիր Կաֆացի գնեց զինքն իւր արդար ընչաւք ու պատարագեց
յաւթար կամաւ ի վայելումն հաճառկատար Աստուածածնիս: Իր յի-
շատակ է, և իւր ծընաւդացն, և իր պսակաւոր կողակցուն՝ Դուխար-
Մելիքին, յաւիտենից յիշատակ իւրեանց ծնողացն: Առւր քահանայք,
յորժամ ընդերնուք ձեր մաքրափայլ աղաւթքա յիշէք պր. Ամիրին
ծրնաւդքն՝ զհայրն Տրանկշայ և մաւրն անուն Խթա—Մելիքն յիշէք, և
դուք յիշեալ լինիք սոսկալի ատենի:

Գրեցաւ աստուածաշունչ աւետարանս թվ. ՊՂԱ. (1442):*

Թ. է. [Բ]. Գ. Մ. Թ. որ գրեց:**

617

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 1446

Հատ. ստացող՝ Ազիզպէյ
վայր՝ Դրիմ

529 ր Ի թվականի Հայոց ազգի
Արեթական սերեալ տոհմի
Ի ՊՂԱ. (1442), ամսեանն ԺԱ. (11) ապրիլի
Ստացա զգիրքս այս պանծալի,
Որ տարէգիրք սայ անուանի...:
Ի յիշատակ անջնջելի
Ինձ՝ անարժան Ազիզպէի,
Որ Ձիրքինեաց վերակոչի,
Եւ Գրիգորի ըտզմամեղի,
Որ Միթրեանց վերակոչի...:***

618

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂՅԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Երևան 5199

Հատ. ստացող՝ Գրիգոր

285 ա Ձվերջին ստացողք գրոցս զԳրիգոր արեգայ և զհոգևոր եղբայրն
իմ զՏիրատուր կուսակրաւն արեգայն յիշեցէք ի մաքրափայլ աղաւթս
ձեր, և զ սուրբ ընթերցողք, և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:
Թւիս ՊՂԱ. (1442):

* Խոսքը սույն հիշատակարանի գրութեան մասին է:

** Փոխարինագիր ծածկագրով կարգացվում է «Աւ(ե)տիք» անունը:

*** Ձեռագիրն ընդօրինակված է 1391 թվականին, Ղրիմում: Հատ. ստացող Ազիզպէի
հիշատակարանը ընդարձակ է, բայց շարունակութիւնը զուրկ է պատմական արժեքից:

619

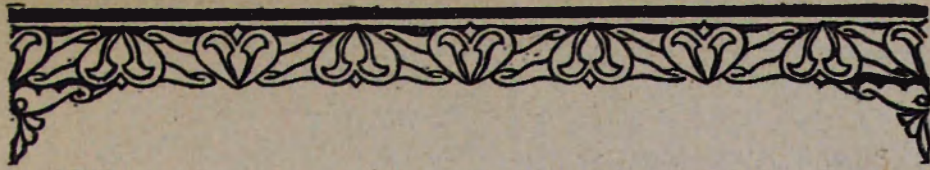
Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 358

Գրիչ

306 ... Եւ արդ, ես կըտսերս յորդիս եկեղեցոյ և անպիտանս ի քահանայս | | * անիմաստ և ախմար գրիչ, և իմ անընդունակ գոլով յարուեստ գրչութեան և բազում մեղաց ցնորիւք պաշարեալ, այլ ըստ կարի մերում, զոր պարգևեաց մեզ մարգասէր հոգին գրեցի անաւ- ժան ձեռաւք իմովք ի յ[ը]նտիր և ստոյգ աւրինակէ, ի մեծ թուիս, ի յեղանական շրջագայութեան արեգական ստորիջիւք երկնաչու ճա- նապարհաւ յերկնից յերկիր հայելով, ըստ արարչութեանն չափեալ յԱդամայ մինչև ցայսր ամք ՅՊԿԷ. (6867), իսկ ի Հայոց թուականիս ՊՂԱ. (1442) | | |

* Գրչի անունը և թվականին հաջորդող 3,5 տող քերված էր

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Իրան, Փերիա, Սանդերարան գյուղ, Մ. Տ. Մ.

Գրիչ՝ Մկրտիչ
Վայր՝ Բաղէշ

... [Արդ, ես]՝ Մկրտիչ քահանայ, ցանկացող եզէ աստուածախօս և աւետարեւր սուրբ աւետարանիս, գտի ստոյգ և ընտիր օրինակ, զոր գրեալ էր Թորոս Իրիկսովայն ի Դրազարկն. յաղագս հռչակաւոր ուխտին սուրբ Առաքելոցն Տաքաւնոյ... որ կոչի Ղազարու վանք։ Եւ իմ առեալ գրեցի զսա անարժան ձեռաւք իմովք ի մեծ թուականիս ի յեզա[նա]կան շրջագայութեան արեգական ստորիջիւք երկնաչու ճանապարհաւ յերկնից յերկիր հայելով, ըստ արարչութեանն չափեալ յԱդամայ մինչև զայսր ՅՊԾԵ. (6855), իսկ ի Հայոց թուականիս ՊՂԲ. (1443), ի գաւառիս Աղծն, ի մայրաքաղաքս Բաղէշ, ընդ հովանեաւ Հինգ խորանիս, ի ժամանակիս յորում զաջն Լուսաւորչին գողացան ի Սսոյ, և վարդապետք միարանեցան և դրին կաթողիկոս էջմիածինն, և կասեն աջն Լուսաւորչին մաւտ ի մեզ է, և զստոյգն աստուած գիտէ։ Եւ ի կայսերական բռնակալութեան ազգին նետողաց Ջեմաշահ պարոնին՝ որդոյ Ուսուֆին, ի դժուար և ի չար ժամանակի, յորում արդարութեան կողմն նուազեալ և անիրաւութիւն յամենայն կողմանց զաւրացեալ ...:

Յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զնսային և զկողակիցն իւր զՏիկին-Մելիքն, և զհանգուցեալ զաւակսն իւր զՅովնաննէսն, և զՄուրատն, և զԲաղդատ-Խաթուն, և զՄարտիրոսն, և զԹուրվանդէն, և զԺնողսն իւր զՍտեփանոս և զՇնոհուրն... Գրիչ Մկրտիչ քահանայ, և զԺնողսն մեր՝ զԽաչատուր քահանայ և զԵղիսաբեթ ... զի անմխիթար է սա յորդոյ, ի քաղաքիս յայս Բաղիշոյ, զսուրբ աւետարանս ետ իւրոյ հոգոյ, ի դուռն սուրբ եկեղեցոյ... սուրբ Կիրակոսիս... Եւ զիս Յովնաննէս անարժան քահանայս, որ զայս զադար յիշատակարանս գրեցի յիշեցէք։

ա

549 ք Փառք ... որ ետ կարողութիւն Յովանիսի հասանել յաւարա գրոցս, որ կոչի Յայսմաւուրք ...:

Բարեպաշտ և մեծազգի տանուտէրս պարոն Վարդանն... ետ գրել զսա ըրարի յիշատակ հոգոյ իւր, և ծնողացն, և ամենայն ազգականացն, Նւ արգ, ես՝ անպտուղս ի ըրեաց և անկատարս ի կատարելոց, մեղանշականս յանմեղաց և անյիշելիս ի գրչաց՝ անարժան Յովանէսս յանձն առի գրել զսուրբ գիրքս ի դառն ժամանակիս, զոր կանք ի վշտի ի ձեռն անօր[ին]աց և սատանայի:

Նւ գրեցաւ սա ընդ հովանեաւ սուրբ Կիրակոսիս, ի քաղաքս Բաղէշ, ի հայրապետութեան տեառն Կիրակիսի ի յէջմիածինն, զի զաջ Լուսաւորչին գողացան ի Սրսոյ և տարան յէջմիածինն ի Վաղարշապատ, և ... հաստատեցին զաթոռ Լուսաւորչին յէջմիածինն, և եգին կաթողիկոս տէր Կիրակոսն՝ խոնց կոչեցեալ, այր ցանկալի, նման մեծ հայրապետացն, ձեռամբ մեծ ըրեցաւ պետին Թումա հռետորի և Յովանիսի մեծ ըրեցաւ պետի: Ի թվականիս Հայոց ՊՂԱ. (1442), և մեր առաջնորդիս տէր Ստեփանոսի, և յամիրութեան քաղաքիս Շիխ Մանմաւ ամիրզի, և ի շահութեան* Ջնանշայ ամիրզին, որ սպանաւ եղբայր նորա ձեռամբ որդոյ իւրոյ, և նստաւ ի թաղթն Ջնանշայ ամիրզէն: Նւ եմուտ ի Վրացաւն, և շատ աւեր արար, զի էառ զբերդն Շամշուլաւայ, և բազում սպանեցաւ արար. զի զքահանայքն ետ ի չուան շարել և քարկոծ առնել, և զայլսն զամենեւեան ետ չարաչար գրելիստել: Նւ զկանայսն և զտղայսն ետ գերիլ առնել ԲՈ. (2000) անձն, և այս ամենայն վասն մեղաց մերոց եղև: Բայց յայս ուրախ եմք, զի ի Քրիստոս եմք ապաւինեալ, զի նոքա, որ կոտորեցան՝ ի տեղի անկելոցն են ժառանգել զանպատում ըրարիսն ի Քրիստոսէ:

Բայց յայսմ ժամանակի ահաբկու նշան եղև, զի զլուխ միոյ լերինն, որ նմրուա կոչի, հրգեհեալ վառեալ ի յանգընդոց. և զքարինքն ըրաճրացողցանէր իբրև Ն. (5) կանգուն, և հալէր, և բոցն երևէր Բ. (2) աւուր ճանապարհ: Նւ ոք ոչ գիտաց թէ այն ինչ նշան է, բայց ճշմարիտ զայս զմտաւ ածեմք, որ վասն մեղաց հրաշս ցուցանէ մեզ, զի դառնամք ի մեղաց, և մեք յամառեալ ի մեղս: Այլ հենց նշան մարդ չէ լուեալ և ոչ տեսեալ, և գեռ ի տեղացն ծուխն ելանէ, և որք տեսանեն զարհուրին, զի լեառն հերձեալ է և վիհ մեծ եղեալ, և զքարինքն յիրար եռացողցեալ ի զլուխ լերինն, և խրատ մեզ և ամենայն ազգի, որ դառնամք ի ճշմարիտ ճանապարհն Քրիստոսի աստուծոյ:

Արդ, աղաչեմք զամենեւեանս՝ զքահանայքդ և զժողովուրդքդ,

* Կասկածելի ընթերցվածք է, ըստ երևույթին բնագրում եղել է «ի զանութեան»:

որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով, յիշեսցիք առաջի
Քրիստոսի աստուծոյ զստացող սորա զխոջայ Վարդանն / / * Ամիրին,
Աղուքին, և / / / և կենակցին իւր / / / զաւակացն Վարդելին և Յուդիդին,
և հանգուցելոցն ի Քրիստոս՝ Յովանիսին և Բուռաթին, և իւրայն]ոցն
առհասարակ. Եւ ինքն Քրիստոս, որ առատն է ի տուրս բարեաց,
տացէ նոցա զերկնից արքայութիւն . . . :

Դարձեալ, աղաչեմ զամենեւեան՝ զքահանաքդ և զժողովուրդդ,
յիշեսցիք առաջի Քրիստոսի զանարժան և զմեղաւոր ծառայս զՅովա-
նէս զրիչս, և ուղիղ սրտիւ և լիակատար բերանով աստուած-ողորմի
ասացէք ինձ և ծնօղաց իմոց՝ Մկրտիչ քահանային և Շահանգուստին,
և մեծ պապերուն՝ Խաչատուր քահանային, Յակոբ քահանային և
քեռուն իմ Մելքիսէթ քահանային, որ տղայ հասակաւ փոխեցաւ ի
Քրիստոս, զի շատ աշխատեցաւ հետ ինձ, աստուած արասցէ իւրն
բարի փոխարէն յիւր երկնից արքայութիւն, ամէն. և ողորմի իմ մեծ
մամերուն՝ Եղիսաբեդին և [Խա]թունին, և ամենայն արեան մեր-
[ձաւո]րաց իմոց, և մեղաւոր [Յով]անէս զրիչս, և կենակցին իմոյ, և
ամենայն արեան մերձաւորացն, և Խաթունին, որ շատ մէրութիւն է
առել մեզ՝ ի գրոց զրելս, աստուած արասցէ իւրն փոխարէն, ամէն:

Դարձեալ, ողորմի և Վարդանին և իւր ծնօղացն՝ Շահանգուստին և
Աղուքին, և քեռն իւրոյ, և ծաղկեալ զաւակացն Ուդիդին և Վարդելին,
և ամենայն ազգականացն՝ կենդանեացն և հանգուցելոցն, ամէն:

Գրեցաւ գիրգս այս ձեռամբ Յովանիսի, ի քաղաքս յայս Բաղէշ
կոչեցեալ, ընդ հովանեաւ սուրբ եկեղեցեացս, որ աստ կան հաւա-
քեալ, ի թուականիս ՊԼԲ. (1443):

Արդ, աղաչեմ զամենեւեան, որք կարդայք զսա կամ աւրինակէք՝
մեղաց թողութիւն խնդրեցէք ստացողի սորա, և գծողիս, զի բազում
աշխատութեամբ գրեցի զսա ի բազում տեղիս, ի դառն և ի չար
ժամանակիս, որ Բ. (2) տարի գրեցի զսայ ի խուցս սուրբ Գիրակո-
սիս և ի սուրբ Դէորդա ժամատունն, և ի մարդոյ ոչ մէկ խնձոր
տեսի և ոչ մէկ խիար, վասն այն, զի սէրն բարձր էր ի Հայոց
ազգէս, մանաւան[դ] յիրիցականաց:

Դարձեալ, աղաչեմ զձեզ, անմեղադիր եզերուք սղալանաց և խո-
շորանաց սորա, զի կար մեր այս էր:

Դարձեալ, ողորմի Քրիստոս աստուած օրինակի շնորհողին՝
Ղրիմ-Խաթունին, և իւր ծնօղացն, և քահանայիցն, որ կամակից եղեն ի
տալն՝ տէր Մարտիրոսին, և Թագէոսին, և Արսենին, և Կարապետին, և
Գրիգորին, որ աստուած՝ մշակ առանց ամօթոյ պահեսցէ զսոսա ի
դուռն սուրբ Աստուածածնի և Դէորդա զօրավարին. . . :

Ո՛վ, գիրս մնայ,

Ձեռս հող և փոշի դառնայ,

Այլ ողորմութիւն տեառն մնայ,

Որ յետոյ նորոգէ զհողացեալ բնութիւնս Ադմա յ.

Բ

241ա . . . Վասն իմ զտէրն աղաչեցէք

Եւ թողութիւն ինձ հայցեցէք:

* Երեք տող անընթեռնելի:

Միթե լինի [ինձ] ողորմի՜
 Յովանիսիս անարժանի,
 Եւ փոխակցէ զիս ի բարի,
 Զի մի անփոխ մատնիմ չարի,
 Ո՛վ քահանայք աստուածասէրք,
 Մաքուր մտօք սրբանուէրք,
 Յորժամ որ զայս գիրքս կարգէք,
 Յաղօթս ձեր զմեզ յիշեցէք.

Եւ աստուած-ողորմի ասացէք անարժան Յովանիսիս, և ծնողացն իմ Մկրտիչ քահանայի և Շահանդուխտին, և մեծ պապերուն՝ Խաչատուր քահանային և Յակոբ քահանային, և բարի խրատատուացն և ուսուցողացն իմ եւ վարպետացն: Եւ ստացողի գրոց բարեմիտ տանուտրոջն Վարդանին, և իւր ծնողացն Շահամիրին և Աղուքին, և քուրոջն, եւ կենակցին իւր Սառին, եւ իւրենց զաւակացն, որ հանգուցեալ են ի Գրիստոս՝ Յովանիսին, Բուաաիին և այլոցն, և մեւս զաւակին՝ Ուղիղին, և ամենայն ազգացն, և խցան շինողիս, որ աստ գրեցի: Այլ լուն խիստ զանաթ կու տայր, զի բազում էր ի խոցս, զի այլ մարդ չկայր ի ներս, և ամենին* փոխան՝ զիս կերան: Աստուած ողորմի կարգացողացդ եւ լսո[ղացդ]:

622

Ճ Ա Շ Ո Յ

Ա. Դավրիժեցի, «Գաղաթիւն», 1884, էջ 323

Վայր՝ Արծիէ

Եւ արդ, եղև սկիզբն Ճաշոցիս ի սուրբ ուխտս Մառնավանք, և աւարտեցաւ ի քաղաքն Արծիէ, յամի ութհարիւրերորդի, իննսունեւ-րորդի և երկրորդ ամի (1443), ի Թագաւորութեան Զնանդանի՝ որդւոյ Ղարսյ-Իւսուֆին, և ի հայրապետութեան աթոռոյ Հուսաւորչին մերոյ տեղապահի տէր Կիրակոս ընդհանուր Հայոց կաթողիկոսի: Զի մինչ ի սոյն ամս աջն Հուսաւորչին մերոյ Գրիգորի ի Սիս էր, և ամենայն ազգս Հայոց հնազանդեալ էաք աթոռոյն Կիլիկիոյ, և այժմ շնորհիւ նորին և օժանդակութեամբ հոգւոյն սրբոյ՝ վերստին եկն ի նոյն Վաղարշապատ էջմիածին շողակաթի տաճարին, և հաստատեցաւ աթոռ հայկազեան սեռի գերապատիւ և հրաշափառ, զոր պահեսցէ տէր Յիսուս, ամէն:

623

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Երևան 6450

Գրիչ՝ Իգնատիոս

Վայր՝ Սուխարա վանք

238 ա ... Արդ, գրեցաւ ի թուականութիւնս մեր ՊՂԲ. (1443) ամին, ձեռամբ անարժան կրանաւորի և անպիտան գրչի Իգնատիոսի, ի քրոկբէխսումր և աստուածաբնակ մենաստանիս՝ ի վանս Սուխարա

* Տպ. «ամենայն»:

առձանյելոյ, որ այժմ Հեռաքարձ* կոչի, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնի տաճարիս, և սուրբ Ստեփաննոսիս, և սուրբ Սարգսի՝ զօրեղ վկայիս, և սուրբ վարդապետաց գերեզմանացս, որ աստ կան հաւաքեալ: Ի յառաջնորդութեան սուրբ ուխտիս հեզահոգի և բարեմիտ վարդապետիս Կարապետի, գրեցաւ ի յառաջին ամին հայրապետութեան նոր աթոռոյս էջմիածնի և նորընծայ կաթողիկոսիս տէր 338 Կիրակոսի, ի խնդրոյ աստուածասէր և պատուական, փառաւոր, իմաստուն և հաւատարիմ տանուտէրս Պապն, յիշատակ իւր և ծնաւդաց իւրոց և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց, զհայրն իւր խաւջայ Մըսրշէն և զմայրն Աթամելիքն, որ հանգուցեալ են ի Գրիստոս, զՊապին որդիքն՝ զՄիքիջանն, և զկողակիցն իւր Մաղխթում, զՇէրին, և կողակիցն իւր Խաւնդաւղայն:

624

Ա Ի Ե Ս Ա Ր Ա Ն

Երևան 380

Նորոգող՝ Կարապետ

312 ... Ի թուաբերութեանս Հայկազեան տաւմարի ՊՂԲ. (1443) ամի, ի դառն և ի նուրբ և յանբարի ժամանակիս, վասն որոյ ազգս քրիստոնէից սառուցեալ տատանեալ և վարատեալ ի ձեռաց իսմայէլական ազգաց, ի կաթողիկոսութեան Կիրակոսի, ի նորոգութեան Վաղարշապատու Բ. (2) ամաւ յետոյ, և ի թագաւորութեան քրիստոնէից Վախտանգի՝ որդոյ Աղէկսանդրի, և ի ղանութեան Զաւանշանի՝ որդոյ Ուսուֆի, և ի ղխանութեան տեղոյս պարոն / / / իկին՝ որդոյ Զաւանտին*։ Գրիստոսասէր և ամենայն աւրհնութեանց արժանաւորք սրբասէր կրանաւոր եղբայրք սուրբ ուխտիս դամբարանաց սրբոյ Սարգսի զաւարավարիս՝ Յովնանէս փակակալ սուրբ տաճարիս, Բարսեղ բնական հայր, և Մովսէս եղբայր հեզահոգի և սպասաւոր սոցին: Զմտաւ ածաք, որ ասէ՝ Երանի որ ունից զաւակ ի Սիովն և ընդանի յերուսաղէմ, ապաւինեցաք ի բարեխաւսութիւն սուրբ աւետարանիս, որ ունի համարձակութիւն առ Գրիստոս յոյսն ամենեցուն, և ավաք վերստին նորոգել և զարդարել զսա ի հալալ ընչից մերոց յիշատակ մեզ, և ծնողաց մերոց, և ամենայն արեանառու մերձաւորաց: Դարձեալ, աղաչեմ յիշել ի տէր զիս՝ զկազմող սորա զԿարապետ անարժան արեղայ...:

Ողորմեա տէր աստուած նորոգողի սոցա տէր Յովնանի՝ սպասաւոր սուրբ տաճարի, և աշակերտին իւրոյ / / / *** Բարաղի և Մովսէսի,

* Հեռաքարաւ անվան կեղծ ստուգարանությամբ ազավաղված ձևն է:

** Հեղոյս պարոն-ների անունները քերված են. տառերի մնացած հետքերով հնարավոր եղավ վերականգնել հոր անունը (Զաւուռ) լրիվ, իսկ որդու անվան՝ միայն վերջավորութիւնը:

*** Գրեված է:

և ամենայն հաւատացեալ քրիստոնէից, և ինձ՝ բազմամեղ և անար-
ժան Կարապետի. փըրկեա զմեզ յաւիտենական և անշիջ հրոյն և
դառն դժոխոց, և արժանի արա անմահ կենացն և յերկնից սուրբ
արքայութեանդ, ամէն, եղիցի, եղիցի:

625

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Երևան 582

ա

154բ Քրիստոս աստուած ողորմեայ Կիրակոս բան[ա]սիրին, և իւր-
ծնօղացն, և ամենայն արեան մերձաւորացն, ամէն:

Քրիստոս աստուած, ողորմեա պարոն Մեծաւանք որդոյն, և հօրն
Ղազարից, և մօրն Խրքոյն, եղբօր Յոնանէսոյն*, և քւերցն՝ Մարթա-
Խաթունից, և Ճովսար-Խաթունից, և Մարեմից, և Քաղաքից, և Բաղդատից,
և ամենայն արեան մերձաւորին և թող մեզք նոցին՝ զմահացուն
և զներելին, բարեխօսութեամբ սուրբ աստուածածնին, ամէն:**

բ

Գրիչ՝ Դաւիթ

101բ Ջանյիշելի Դաւիթ և զեղբարսն իմ զՅովանէս և զՄարտիրոս, և
զքոյրսն իմ, և զծնողսն իմ աղաչեմ յիշել առ Քրիստոս, զի ողոր-
մեսցի ամենեցուն, և աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:

Տեր աստուած աւրհնեսցէ զՁաքարիա դպիրն:***

* Այս անունը հապավւած է այսպէս՝ Վհոյո. առաջարկված վերծանութիւնն երկ-
բայական է:

** Հիշատակագրութեան ստույգ ժամանակը հայտնի չէ: Կարելի է կռահել, որ այն
գրված պետք է լինի 1443 թվականից մի քանի տարի միայն հետո, որովհետև հիշաա-
կագրութեանը նախորդում է մի ժամանակագրութիւն, որի մեջ գրանցված վերջին
ավայր վերաբերում է հենց այդ թվականին՝ ՎՊԲ. (1443) — Զոէր Կիրակոս կաթողի-
կոսն փոխեցին վասն նախանձոյ և Մակունցիի նստաւ զապալով և թուրքով: Եւ զիս, և
Սարգիս վարդապետն (Սալնապատցի) տօգանել տվին, գինչ վատութիւն, որ արարին
կաթողիկոսին, Սարգիս վարդապետին և ինձ (արարին): Աստուած թողոյ նոցա զմեզս
իւրեանց՝ (էջ 150 բ):

Այդ ժամանակագրութեան հեղինակը Կիրակոս վարդապետ Ռշտունցին է, որը
հիշվում է նաև սովյն հիշատակարանի մեջ, որպէս «Կիրակոս բանասեր», (այդ մասին
տես Վ. Հակոբյան, Մանր ժամանակագրութիւններ, հատոր 1, Երևան, 1951, էջ 113—114):

*** Դաւիթ գրչի սույն հիշատակագրութիւնը, ըստ հնագրական տվյալների, գրված
է Ա. հիշատակագրութիւնից առաջ:

626

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 6342

Գրիչ՝ Գալուստ

Վայր՝ Արարածեան գաւառ, Աղջոց վանք

ա

239ա ... Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուականիս Հայոց 928. (1443), ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի, և ի թագաւորութեանն Վրաց Վաղթանկին, և ի ղանութեանն արիւնարբու գազանին Ջանան-շանին՝ որդո Յուսուփին, գրեցօ ձեռամբ յոգնամեղ և անարուեստ և անիմաստ գրչի Գալուստի սուտանուն կրօնօորի, ի դառն և յանրաբի ժամանակի, ի գաւառս Արարադեան, ի ձորս Փեղոյ, ի վանքս Աղջոց, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, և սուրբ Կաթուղիչիս, և սուրբ Ստեփանոս նահատակիս, և Թրի սուրբ նշանիս, և այլ բազմահօաք սրբոցս, որ աստ կան:

բ

Գրիչ՝ Մխիթար

239բ Ես՝ նուաստ և անպիտան անյիշելի անուն Մկրտիչ արեղայս ստացայ զսուրբ աւետարանս յիշատակ մեզ՝ Մկրտչին, և տէր Կիրակոս կաթուղիկոսին, և տէր Աստուածատրին,* և ծնաւդացն իմոց, և եղբարցն, և քուերցն, և ամենայն ազգականացն՝ կենդանեացն և հանգուցելոցն:

Արդ, աղաչեմ զհանգիպեալսդ ի սմա զաստուածասէր տեսողդ, զընթերցողդ և զաւրինակողդ յիշել առաջի զենման գառինն աստուծոյ զտէր Աստուածատուրն, և զտէր Կիրակոսն, և զտէր Մկրտիչն՝ արեղայք և հարազատ եղբարք, և զծնաւդսն մեր, և զամենայն ազգայինսն՝ զկենդանիսն և զհանգուցեալսն, և զհոգեոր զաւակն մեր զՄերուն կուսակրաւն արեղայն, ընդ նմին և զանպիտան կազմող եգրող սուրբ աւետարանիս՝ զՄխիթար և զԳալուստ աղաչեմ յիշման արժանի առնել ի սուրբ յաղաւթս ձեր: Այլ աղաչեմ զամենեսեան՝ խոշորութեան և սղալանաց գրոյս անմեղադիր լինել, զի այս էր կարն իմ, և դուք յիշեալ լիջիք յառաջի ողորմութիւնն Քրիստոսի աստուծոյ մերոյ, ամէն ...:

գ

Նկարիչ՝ Ստեփանոս

7ա Ո՛վ, եղբարք սուրբ և ընթերցողք, որ հանգիպիք աստուածաբուղիս սուրբ աւետարանիս ընթեռնելով կամ աւրինակելով, հաս ի

* Մկրտիչի, Կիրակոսի և Աստուածատուրի պատկերները՝ կանգնած դիրքով, նկարված են ձեռագրի 3ա էջում: Նկարիչն է Ստեփանոսը (տէս նկ. 23):

վերայ և գիտութեամբ ընկալլիւր և անմեղադիր լերուք, զի յառաջին աւրինակն խորանքս քարշել էի մի ըստ միոջէ, զամէնն հասարակ, ե յետոյ այլոց հանգիպեցաք և հաւանեցաք՝ զցանկն ի սմա հաստատեցաք: Աղաչեմ զձեզ և դուք ընկալլիք և լիակատար սրտիւ յիշեցէք ի սուրբ յաղաւթս ձեր զՍտեփաննոս նկարիչս:

Նկ. 23. Կիրակոս կաթողիկոսի և Մկրտիչ ու Աստուածատուր արեղաների պատկերները

627

Ճ Ա Շ Ո Ց

Ալիշան, Հայկարան, Երկնիստ զիւր Կարնոյ

Գրիչ՝ Գալուստ
Վայր՝ Աղջոց վանք

Այս է վաստակ մատանց եղկելի Գալուստի տարտամ եղեգնագրծի և կեղի, վայելումն յաւէտ լիցի, և կաթ աղօթից ձերոց ցնծղիցի ինձ ի տապանն գերեզմանի, և ըրուսուսցէ ի նորոգումն կենաց արքայութեան երկնից ամէն:

[Ստացող Ջանաբ (կամ Ջաննան), կինն Դինար, ծնողքն Սարգիս և Տիկնաց, եղբայրն Սարգիս, Պաղիկ, քոյրն Թէլուն, Նազխաթուն, եղբորորդի Ազիզբէկ, և քըւերորդի Մելքիսեդիկ սարկաւագ, Ազիզբէկի կենակից էսանթէն. Գրեալ ի վանս Աղջոց, ձեռամբ Միսիթար և Գալուստ արեղայից]:*

628

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Կ. Գօլիս, Անտոնեան վանք 95, Մ. Տ. Մ.

Գրիչ՝ Գալուստ
ստացող՝ Սամուէլ մահդասի և կինն Փաշիկ

Գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուականութեան Հայոց ՊՂԲ. (1443), ի հայրապետութեան տեառն Կիրակոսի, ե ի թագաւորութեան Վրաց Վաղթանկին, և ի ղանութեան Ջաննաշանին՝ որդոյ Յուսուփին, ի գաւառս Արարատեան, ի ձորս Քեղւոյ,** ի վանքս Աղջոց:

629

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 7772

Գրիչ՝ Աստուածատուր
վայր՝ Խլաթ քաղաք

ա

298 ա . . . Որոյ ցանկացող եղեալ բարեմիտ ե ողջախոհ տանու-
տէրն Յոնանէս և ամուսինն իւր Հալայ-Խաթունն, և ստացան
ղսա յիշատակ հոգոյ իւրեանց և ծնաւդաց Յոնանիսին՝ տէր Մկրտչին
և Ազիզ-Մելքին, որ փոխեցեալ են ի Քրիստոս, ե եղբարցն Յովանիսին
և Մինասին, և քըւերն Շալ-Մելքին, և հաւրեղրարցն Սիոն քահանա-
յին, Թումին և Նեքամատին, և դստերն Նարին-Խաթունին, և փեսին
298 բ Մկրտչին, և դեռաբոյս զաւակի || նոցին Մուրաչին, զոր տէր աս-
տուած ընդ երկայն աւուրս առնէ, ամէն. Այլե նախնեացն՝ Խուրթու-
շին և Ջամլայ-Խաթունին, և ամենայն մերձաւորաց իւրոց, ամէն:

Եւ արգ, աղաչեմ զամենեան, որք հանդիպիք սուրբ աւետա-
րանիս կարդալով կամ աւրինակելով յիշեսջիք յաղաւթս ձեր զստա-
ցող սուրբ աւետարանիս զՅոնանէսն, և զամուսինն իւր ըզՀալայ-
Խաթունն, որ ետ զաւետարանս գրել, և մարմնաւոր աջօք չտեսաւ,
այլ յայսմ ամի փոխեցաւ ի Քրիստոս, ե զդուստրն իւրեանց զՆա-

* Փակագծերէ մեջ բերված հատվածը հիշատակարանի տվյալների հիման վրա շարադրել է իբր խոսքերով Ղ. Ալեշանը:

** Մեքենագրված է այսպես՝ «Ի Ձորոյ քեւոյ»:

րին-հաթունն, և զփեսէն զՄկրտիչն, և զորդին իւրեանց՝ զՄուրաչէն, որ փոխեցեալ է ի Գրիստոս, և աստուած զձեզ յիշէ յիւր արքայութիւնն, ամէն:

Եւ արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի Խըլաթ քաղաքի, ընդ հովան<ան>եաւ ԺԱ. (11) խորանացն, և սուրբ Գէորգ զօրավարին, և խնդրակատար Աստուածածնին, և սուրբ Վարդանին, ձեռամբ յողնամեղ և անիմաստ գրչի Աստուածատրոյ՝ սուտանուն քահանայի, յամի ՊԼԲ. (1443) Թըւականի, ի հայրապետութեան տեառն Կիրա-
200ա կոսի էջմիածնի կաթողիկոսի, որ մին ամաւ քան զսա || յառաջ հաստատեցաւ շնորհօքն աստուծոյ:

Արդ, աղաչեմ զմեզ, որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեցէք ի յաղաւթս ձեր զստացող սուրբ աւետարանիս զՅովնանէսն և զԽալայ-Հաթունն, որ փոխեցաւ ի Գրիստոս, զի նա եղև պատճառ սուրբ աւետարանիս և ետ գրել: Ընդ նոսին և զիս յիշեցէք ի Գրիստոս՝ զմեղօք լցեալ գրիչս զԱստուածատուր, որ բազում աշխատութեամբ գրեցի, և զհարազատ եղբայրն իմ զտէր Յովնանէս, և զճնօղսն իմ զԿարապետ քահանայն և զԹաղայ-Մելիքն, և զմեծ եղբայրն իմ զԽաչատուրն, որ երիտասարդ մահուամբ փոխեցաւ ի Գրիստոս, և զՎարդանէսն, և զԳեղարքոյս զաւակսն իմ, և զկենակիցն իմ, և աստուած զձեզ յիշէ յիւր արքայութիւնն, ամէն:

Այլ ես՝ Թափուրս յամենայնի
Աստուածատուր գրիչս ողորմելի,
Ձեզ աղաչեմ մանկունք բարի
Ձմեզ յիշեցէք յեկեղեցի,
Եւ ի ժամ սուրբ պատարագի,
Սուրբ աղօթից տէրն լսէ
Առհասարակ ողորմեսցի
Ձեզ և մեզ և ստացօղի:
Արդ, կատարեալ գործն ի բարի,
Երանի այն մարգ, որ ունի արթուն հոգի,
Թող զանցաւոր կեանքս չսիրէ
Ոչ ժողովէ արծաթ՝ և ոսկի
Եւ արդիւնք, զինչ որ լինի.
Ամէնն անցնի, որ չերևի,

* Ձեռագրի 18-ր էջում կա ուշագրավ մի նկար: Ձախ կողմում, աթոռի վրա բաղմել է քահանայի հագուստով մեկը, աջ ձեռքում բռնած ունենալով մի տախտակ՝ «Երանեալ է այր, որ [ոչ գնա ի խորհուրդս ամբարշտաց]» մակագրութեամբ, ձախ ձեռքում՝ հարվածելու պատրաստ մի ճիւղոտ: Նրա դիմաց կանգնած է դառ պատասխանող աշակերտը՝ ձեռքերը խաչած և ծալած կրծքին: Այնուհետև, նկարի աջ անկյունում ծալապատիկ նստած է մի այլ աշակերտ, որի ձախ ձեռքում նկարված է երեք Թարմ ճիւղոտ, որով ուսուցիչը «խելքի է բերել» իր աշակերտներին:

Նկարն իր բոլոր մանրամասնութիւններով նմանվում է ՁԵ 3714 ձեռագրի համապատասխան նկարին (էջ 226, նկ. 10):

Ով իմաստուն, որ կու գիտէ,
 Քան զայս չկայ գանձ գովելի.
 Ո՛վ Յոնանէս, եզրայր բարի,
 Դու զուգեցէր գանձ պանծալի,
 Ջինչ որ ահունք կայ գովելի՝
 Անգին ջաւխարն՝ զսա չարժէ.
 Ամենայն ինչք, որ լինի՝
 Անտես մընա և անցանի,
 Սա քեզ ճրագ ի վառ լինի՝
 Զհոգիդ յերկինս ուղեորէ,
 Հոգիդ զհօր ձայնն լըսէ՝
 Եկ դու, հանգիր, իմ սիրելի.
 Քեզ պատրաստեալ եմ սուրբ տեղի,
 Որ յաւիտեան ոչ անցանի.
 Զի տէրն քաղցր է և բարի,
 Որ կու լսէ իւր ծառ[այ]ի,
 Եւ որ ասէ զտէր-ողորմին՝
 Աստուած իւրեանն ողորմեսցի,
 Ըւ ամենայն քրիստոնէի,
 Որ զսա լսէ յաւժար սրտի
 Դի միտ առնու և աւգտեսցի,
 Եւ. Քրիստոսի փառք յաւիտեանս, ամէն:

Բ

Ստացողներ՝ Յոնանէս և Հալւայ-Խաթուն

109բ Եւ արդ՝ ես Յոնանէս և Հալւայ-Խաթուն տըւինք զսուրբ աւետա-
 րանս Խաթայ սուրբ եկեղեցեացն՝ ԺԱ. Խորանին և սուրբ Գէորգ
 զաւրավարին, որ կենայ ի ձեռն Աստուածատուր քահանային և
 Յով[անէս]ի. և մի ոք իշխեսցէ տիրել սմա, կամ ծախել, կամ գողա-
 նալ, ոչ յազգականաց իմոց և ոչ աւտարաց. և որ յանդգնի՝ զմասն
 Յուդային առցէ և զխաչահանւացն և զհայնին, ամէն:

Եւ արդ, կրկին ազաչեմ զձեզ աստուած-ողորմի ասել Յոնանի մեծ
 պապուն՝ Նսարադին, և Հալւա-Խաթունի մօրն Խաթուն-Մելեքին, և
 աստուած ձեզ ողորմեսցի, ամէն:

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՆՈՍԻ ԱԻՅՏԱՐԱՆԻՆ,
ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՅԻՈՅ

ՍՅՀ, հա. Բ. 12, էջ 53—55

Գրիգ' Սարգիս
վայր՝ Եկեղեց գաւառ

... Արդ, գրեցաւ հոգիարուի մատեանս աստուածազարդ և ծաղկաւէտ բուրաստանս, որ ընդունող | | | անային քաղցր բարբառս քաղուածոյ աւետար[ան]ին, որ ըստ Մաթէոսի, հաւաքեալ ի լուսազարդ և յարփիափայլ բանից աստուածաբանչացն՝ Գրիգորի Աստուածաբանին և Ոսկէրերանին և այլոցն, քաջ և մեծ հոետորին՝ աշխարհալուր և տիեզերալոյս անկարաւտ գիտնականին և սուրբ իմաստասիրին, տիեզերահռչակ և մեծահամբաւ վարդապետին զուարթուն անուն կոչեցելոյ, ի պարծանս ե ի փառս եկեղեցոյ և ի վարժ մանկանց նորոյս Սիոնի, նայ և յիշատակ բարի հոգոյ իւրոյ և իւրոյն վարժապետի՝ Յովնանու Որոնանցոյն՝ մականուն Կախեալ ի սէրն Քրիստոսի, որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի։ Չոր տէր Յիսուս փոխանակ այսմ հոգեոր գանձոյ տացէ նմա զբազմելն ի սեղան հաւրն և մատը | | | *
Եւ գրեցաւ մատեանս այս ի թուականութեան Հայոց... ՊՂԲ. (1443) ամի, աւգուստոս Ի. (20)-ն**, ի գաւառս Եկեղեաց, ի վանք[ս Աւանգ],*** ընդ հովանեալ | | | ինք, սուրբ | | | լոյս մեծ բարունապետիս մերոյ մեծիս Աւետեաց, զոր տէր Յիսուս հատուցէ զորս ընդ մեղ բազում աշխատանացն, նաև զբազմերախտ և զգործագութ հայրս իմ հոգեոր և զուսուցիչս իմ՝ զհեզահոգի և զսրբասնեալ բանին սպասաւոր զտէր Խաչատուր յիշեցէք յաղաւթս ձեր, ով հետևողք բանին ճշմարտութեան, որ և յայնմ աւրէ, որ ոչ զձախ և զաջճանաչէր՝ սայ յայնմհետէ սնուցիչ եղև ինձ ընդ դայակ, զտիւ և զգիշեր աշխատեալ ընդ իմ առ ի յուսուցանել զճշմարտութիւն...։ Չոր աէր Յիսուս՝ հատուցանողն բարեաց հատուցէ յիւր միւսանգամ գալստեանն իւր վարձս բարի աշխատողիս ընդ իս, զոր ոչ կայ | | |
ես վճարել փոխանակ բազում աշխատանացն, որ առ իս, ոչ բանիւ և ոչ արդեամբք, նաև զեղբայր տէր զԱստուածաաւուրն՝ զհաւատարիմն աստուծոյ և զբարի ծառայն, որ և երկոքեան սոքա քեռ[ի]ք են ինձ. ընդ այսր յիշատակեցելոցս թերևս և զիս՝ զհարեալս մեղաւք և զմեռեալս յոգի արժանի առնիջիք յիշման, ով գրոց աշակերտեալ մանկունք և սիրողք բանի, խնդրելով զթողութիւն յամենագութ փրկչէն բարի, զոր և ձեզ ամենեցուն ողորմեսցի։ Չի թերևս ի հայցմանց ձերոց ցաւզ ողորմութեանն աստուծոյ իջցէ ի գերեզման մեղաւք մեռեալ ոգոյս և սրբեսցէ զբազմաշարաւ վէրս անձին իմոյ։

* 15 տող խոնավութիւնից վնասվել է ու չի կարգացվում։

** Տպված է ՇԱՀոստոսին։

*** Գերված է եղել։

Այլ և աղաչեմ յիշել ի տէր ղբարի և զսրբասնեալ կրաւնաւորն և զհետեւողն ճշմարտութեան զտէր Խաչատուր զուսուցիչն իմ, որ բազում ուրեք ի սուրբ գիրքս գրեաց՝ զմարգարտաշար գիրս իւր սփռելով, մինչև զկէս գրոցս կարծեմ գրեալ սորա, զի մեք տկար էաք ի յարհեստ գրին, վասն այն աւգնական լինէր մեր. ընդ թէ զոսկի ընդ սեաւ գեղ | | | սեաւն գեղեցկանայ, նաև գիրս մեր անարհեստ և որ լի ամենայն արհեստիւ և գեղեցիկ, Գրիստոս հատուցէ նմա փոխանակ այսմ աշխատանաց զ[հանգի]ստն մշտնջենաւոր և զկեանս անվախճան, ամէն:

Այլ և յիշեցէք | | | եր իմ և զսիրելիքն ի սրաէ և | | | եղբարքն իմ ըստ հոգոյ զսրբա[սէ՞ր] հետեւողքն բանին ճշմարտութեան զտէր Ասատուրն և զտէր Աւետիքն, զոր տէր Յիսուս ի կամս իւր պահեսցէ միշտ և տացէ նոցա բան իմաստութեան առ ի հաստատութիւն կալ փաւ ինքեանց, ամէն: Ջսոյն և ես յերես անկեալ աղաչեմ մոխրաթաւալ գիմաւք զհանգիպողքդ այս մատենի, ո՞վ գրոց աշակերտեալ մանկունք, յորժամ ընթեռնուք կամ գաղափարէք յիշեցէք զառածեալս մեղաւք զգրող այսմ տառի, որ և չհամարձակիմ և չհամարիմ արժան գրել զսեաւ անունս իմ ի սպիտակ գարտիզիս՝ զմեզօրոս Սարգիս, նաև սխալանաց և խոշորութեան մեր, որ ի սմաներեցէք, որ չեմ ուսեալ զքերթողութիւն ի կատար, անվարժ և անարհեստս ի մէջ մանկանց քերթողաց: Ջոր աղաչեմ անմեղադիր լինել վերոասացելոցդ, զի կար մեր այս էր, ե թողութիւն մեղաց մերոց խնդրել ի տեառնէ աստուծոյ...:

F

318 Անմեղադիր լեր, ո՞վ սիրողդ բանին, որոյ հետեւեալ ես խաչիս, սխալանաց և խոշորութեան, որ ի սմա, զի կարի շտապով էր աւրինակս, աղաչեմ զիս յիշեալ*:

631

ԺԱՄԱԳԻՐԲ ԵՒ ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑ

Երևան 6121

Գրիչ՝ Ղազար

105ա Փառք... որ զօրացոյց զմեզսամակարդ մարմինս և զմատունս հասանել ի զրաւ տառիս: Աղաչեմ զամենեանեան, որք հանգիպիք սմա ինչ կերպիւ և իցէ, յիշեսջիք աղօթիւք մասին զՅովսէփ քահանայս, և զծնաւղքն իւր, զհայրն իւր զ[ի]սրայէլ, և զմայրն իւր զՄռջան, և
105բ զորդիքն իւր զԿի||րակոս և զԹաշգիւն, զՇաքար և զՎարդան, յիշեսցիք յերկնաթուիչ յաղաւթս ձեր, որք հանգիպիք տեսանելով կամ աւրինանելով, լիակատար բերանով աստուած-ողորմի ասացէք

* Նորութիւն չպարունակող մանր հիշատակագրութիւններ կան ձեռագրի բազմաթիւ էջերում:

Յովսէփ քահանային, և ծնաւդաց իւր, և եղբարցն, և այլ ամենայն արեան մերձաւորացն, առհասարակ, ամէն, եղիցի, եղիցի:

Եւ զՂազար զանպիտան գրիչս և զծնողօքն իմ, ամէն:

Թվս. ՊՂԲ. (1443):

632

Հ Ա Ր Ա Ն Յ Վ Ա Ր Ք

«Միաբանք և այցելութեան Երուսաղէմի», էջ 228

Ստացող՝ Ղազար Արիմեցի
վայր՝ Երուսաղէմ

Զվերջին ստացող սուրբ կտակիս զՂազար Արիմեցիս յիշեցէք, որ եգի զսա Երուսաղէմ, ի սուրբ Փրկիչն՝ անջինջ յիշատակ ննջեցելոցն ...:

Ի Թվին Հայոց ՊՂԱ. (1443), մարտ ամսոյ ԻԱ. (21) գրեցաւ:

633

Ճ Ա Շ Ո Յ

Փիրդ. Նօա. 132, Նշխարք (№ 4515), էջ 157, վարագ

Գրիչ՝ Յովնաննէս

Օրհնութիւն ... որ ետ կարողութիւն Յովնաննէս սուտանուն քահանայի հասանել յաւարտ այսմ կտակի, յամի ՊՂԲ. (1443) թուականի, ի խնդրոյ սրբասնեալ կրօնաւորի տէր Ղազարի: Արդ, գրեցաւ լուսազարդ տառս ի դառնացեալ և յերեկոյացեալ ժամտնակիս, յորում ամի շարժեալ ի վերայ քրիստոնէից անհնարին վիշտ և տառապանք յազգաց անօրինաց և հաբկապահանջողաց, յորմէ այց արասցէ զմեզ Գրիստոս որդին աստուծոյ: Եւ զիս զանարժան զգծողս զՅովնաննէս սուտանուն քահանայ, և զծնողսն իմ զՅակոբ քահանայն և զՍալւուկ-Խաթուն, և զհարազատն իմ զԳրիգոր արեղայն, և զներսէս գպիրն [յիշեցէք]:

634

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

«Թորոս Աղբար», Բ, էջ 349—350, Ղուկէի վանք

Գէորգ եպիսկոպոս Ձմշկազեկցի
վայր՝ Խուլավանք

Յիշատակ է այս սուրբ աւետարանս Ձմշկազեկցի Գէորգ եպիսկոպոսիս, որ դադգադեալ ձեռաւք գրեցի, անարժան առաջնորդ սուրբ Գէորգայ գերեզմանի Խուլավանքից, որ զարդարել է հանգուցեալ Միքայէլ եպիսկոպոսն: Վասն երկիւղին Լավանք-Թաւուրին սուրբ գե-

* Զեռադիւրն ընդօրինակված է 1430-ին, հաֆայում:

րեզմանիս միարանքն թագուցեալ են՝ ի Մով դղեակ, և վանս Խաթ-տիշարի, և ս. Կարապետին, և Կարմիր վանուց, Եւ սիրով յորգորեալ ամենայն միարանաց՝ կրկին ժողովեցին ինն միարանս, և պանծառացուցաք սուրբ աթոռս. և երկու ագարակ գնեցաք գիւղին մերձ և դաշտն. մեծ ագարակն հարիւր փարայ և միւսն՝ քսան, իմ հալալ վաստակէս, և ըացի վանքիս մերձակայ հաւղէ, որ աւծեալ քար գրաք ի ներքոյ վանացս ութն ըողէ, և հիւսիսային ճանապարհիւ սուտ Լոյսալի գիւղն, որ հեռի է կէս ժամ, և անտի հողադաշտ լեռն է յարեմտից կուսէ, դէպ ի հարաւ՝ կէս ժամ, անտի յարեմուտս՝ կէս ժամ, մինչև ի ճանապարհն Խաթեբրդու, և ճանապարհիւ ուղիղ դէպ յարեմուտս, և ի գլուխ գեղին՝ աւծեալ քարն, հանց ջրով և հողով, որ ըագում աշխատանաւք ստացայ...:

Պարոն Աբէլն Թաղարցի, որ կուր էր աչաւք և եկն ուխտ, և ըացան աչք նորա՝ հարիւր և վառցուն ամաց. եւ ըագում քաջութեամբ ստացաւ վանացս հողն, որ տիրեալ էր Լոյսալի (գիւղի) չար կարգացողն...: Ասացէք աստուած-ողորմի նահատակ եղբաւրս տէր Յովնան... Մէլիք-Մանաոյ Ագրէկցւոյ, թաղեցաւ ի մատուռն սուրբ Աստուածածնայ, և ըագում հիւանդ բժշկի՝ Վայ ինձ, բթամտիս, որ եղբայր նորա եմ և այս սուրբ գերեզմանիս առաջնորդ եմ, Գրեցի այս բանս սակաւ, այլ և գրեալ եմ ամենայն անցք, որք ընդ իս և ընդ աթոռս անցին՝ յիշատակագրութիւն Միքայէլ արքեպիսկոպոսին և միւս առաջնորդաց, որք յառաջ քան զմեզ, իսկ այս բանս սակաւ գրեցին թուին Հայոց ՊՂԲ. (1443),*

* Եթե ամբողջութեամբ կեղծիք չէ այս հիշատակարանը, որ արված է Խուլավանքի անփականած կալվածքների հաստատութեան համար, ապա, անտարակույս, աղավաղված ու փոփոխված է և իր ներկա ձևով չի կարող 1443 թվականի շարադրանք համարվել:

ՏՈՒՄԱՐ ԱՐԵԳԱԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՍՆԻ

Երևան 8973

Հեղինակ՝ Եսայի

2 ր ... Ծանկեր, զի յամի ծննդեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Ռնեդ. (1444) թուին Հռովմայեցոցն և Հայոց թուին ՊՂԳ. (=1444) էր....

3 ա Եւ զիս՝ զյոդնամեղս և զյետնեալս ի կրանաւորաց զԵսայիս՝ զանարժան արեղայս՝ զշինող արուեստիս յիշեցէք միով տէր ողորմա- յիւ, որ բազում աշխատութեամբ քննեցի և յարդարեցի զարեգակ- նային և զլուսնեկին գնացմունքն և զաստեղաց դիրքն, որ ան Սխալ և անխափան ընթանալով ոչ կորուսանեն զժամն, զմասունքն, զծը- նունդն, զլրումն, զաստիճանն և զմասունքն իւր, և ոչ ըռպէ մի ան- ցանէ, զոր ցուցանէ արուեստս, զի արարի զսա անխափան, որ ըն- թանայ մինչև ի կատարած աշխարհի։*

Յ Ա Յ Մ Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

«Հայապատում», Բ, էջ 569—570

Վայր՝ Այրիվանք

Ամենագովելի և աստուածահաճոյ, ամենայն գովութեանց արժանա- ւորեալն, սուրբ և քաջ հռետորն և արիաջան բարունապետն Սիմէոն, յոյժ սիրելի գտեալ ամենայն սրբոց ի տօնախմբութիւն անյապաղ առանց ձանձրանալոյ, մի ըստ միովէ կատարելով զտօնս սրբոց նահապետաց, նախահարց և սրբոց մարգարէիցն, մինչև ի խոնարհել որդւոյն աստու- ծոյ...։ Ջոր տէր մեր Ստեփանոս՝ որդի մեծափառ իշխանին Իւանէից Որոտնեցւոյ երեւ ի Ստոյ յաստուածաբնակ ուխտն Եւստաթէի սուրբ առաքելայն, և մեծ վարդապետն մեր քաջ եկեւստիատէս Հայոց Սի- մէոն՝ ստացող օրինակի սորին, բազում աշխատութեամբ և երթեկ- ւութեամբ բերել ետ ի գաւառն Արարտան, և մեծափափագ յօժա- րութեամբ և բազում ծախիւք գրել ետ յիշատակ իւր և ծնողաց իւ- րոց, Արդ, գրեցաւ օրինակ սորին ի թուարբերութեանն հայկազեան տոմարի ՊՂԳ. (1444), ի հայրապետութեանն Գրիգորի աթոռակալի

* Եսայի վարդապետի տոմարադիտական այս աշխատութիւնը մեծարժեք մի գործ է և արժանի է մասնագիտական մանրակրկիտ քննութեան։

սուրբ էջմիածնին վերստին նորոգելոյ, և յաշխարհակալութեան կո-
րովի և յաղթող Ջնանշան իմիրզին՝ որդւոյ մեծին Յուսուֆին, ի մե-
նաստան Այրիվան, ընդ հովանեաւ հրաշափառ սուրբ լուսոյ մօր կա-
թողիկէ սուրբ Աստուածածնին, ներկեալ արեամբ կենարարին սուրբ
Դեղարդեանն, և ամենայն սբրոցն, որ անդ հաւաքեալ կան:

Այլ և աստանօր աղաչեմք զամենեւեան՝ պատահողք սուրբ տա-
ռիս, յիշեցէք զստացող օրինակի սորին՝ զաստուածահաճոյ և զարդիւ-
նական և մեծ վարժապետն Հայոց զՍիմէոն, որ յայնմ ժամանակի
փայլէր ի մէջ եկեղեցւոյ իբրև զարեգակն, և մեծաւ յուսով և եռա-
փափազ սիրով սկսաւ նորոգել և զարդարել զվանորայս Արարաւան
նահանգիս, որ խախտեալ կային ի սահմանաց և ի կրօնից յառաջին
հարցն: Նախ բնակեցաւ յաստուածաշէն և ի ախրախնամ գեղն Եղիվարդ,
ի փոքր վանս, որ ի մէջ գեղին, և բազում արդիւնս արարեալ անդ ի
խնդրոյ աստուածասէր և բարեպաշտ, մեծազգի և փառաւոր, աղքա-
տասէր, ազատածին առն Ագիգալէկին և որդւոց նորին՝ Աւագին և Զա-
քարիային: Բազում կրօնաւորս և աշակերտեալ մանկունս եկեղեցւոյ
ժողովեալ յուսուցանել զհինն և զնոր մատեան աստուածաշունչ գրոց,
զսուրբ և զարտաքին փիլիսոփայութիւն՝ ամս տառն: Եւ ապա ուշ-
եղեալ գնալ յաստուածակոխ սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ՝ տեսանել և
երկիր պագանել սուրբ տնօրինականացն տեսոն մերոյ Յիսուսի
Քրիստոսի. և ի ճանապարհի տկարութիւն պատահեալ՝ դարձեալ եկն
բնակեցաւ ի մեծափառ սուրբ ուխտն յԱյրիվանս, և զամենայն կարգս
և զսահմանս ուղղեաց ըստ առաջին սուրբ հարցն, ուխտ եղեալ յա-
մենայն օր ասել ՃԾ. (150) սաղմոսն Դաւթի, և անխափան կատարել
զաստուածային պատարագն ի շաբաթ և ի կիրակէի, յամենայն մե-
ծամեծ տօնի, և թողեալ յիշատակ պայծառ ժամատեղացն՝ մի պատուա-
կան Աստուածաշունչ, մի Տօնական և մի Յայսմաւորք: Եւ կեցեալ սուղ
ինչ ժամանակ, ապա եկեալ բնակեցաւ ի սուրբ ուխտն Ձազավանք, և
վերստին կարգեաց զամենայն բարի կարգս և օրէնս յերկրին Կոտեաց՝ ի
կարգաւորս, յազատս և յաշխարհականս: Վասնզի շատ անկարգութիւն և
անօրէնութիւն մտեալ էր յեկեղեցի: Առաջին՝ զազգակցութիւն, զկնքա-
ւորութիւն և զխնամութիւն՝ ախտիր, անխրատ գործէին, շփոթեալ անա-
մօթ, և յեկեղեցւոյ սաղմոսն Դաւթի պակասեալ էր և չոր շարականքն
բաղմացեալ, և քահանայք զանազան զգեստուք պննեալ և գօտեւորեալ
իբր ալազգի, և արեղայք թողեալ զվանս և զանապատս և զամենայն
հոգեւոր ուսմունս՝ ի գիւղս բնակէին: Իսկ սա աստուածային վարդապե-
տութեամբն սաստէր և յանդիմանէր զանուսումն և զանխրատս և զան-
խրդայս (°): Եւ դարձեալ, քաղցրուսոյց վարդապետութեամբն ու-
սուցանէր, խրատէր և մխիթարէր վկայութեամբ աստուածային սուրբ
գրոց՝ զղջացեալ հաւատացեալ ժողովուրդս, օրհնելով յորդորէր ի
պատուիրանսն աստուծոյ. և երարց զամենայն խռովութիւն ի տանէ
աստուծոյ: Եւ կանոնս և օրէնս հաստատեաց՝ զի արեղայք ի վանս
բնակիցին, իւրեանց հանդերձին՝ բրդեղէն, մաշկեղէն կամ մազեղէն՝
ըստ առաջնոցն, և աշխարհի երէց ի պահք ժամանակի գինի մի ըմ-

պիցէ և ձէթ մի ուտիցէ. և կապուտ փաթթէ* ի գլուխն. զՃԾ. (150) սաղ-
մոսն երգէ իւր ընկերօքն յեկեղեցի, և զերեք յիսնական կենաց պա-
հօք շարաթ և կիրակին՝ զղջացեալքն, միայնակեացքն և ապաշխա-
րողքն: Իսկ պատարագողք արեղայքն և ճգնաւորքն՝ բոլոր կենան
ղյիսնակաց պահսն, և յօրն, որ զպատարագն մատուցանէ՝ լեզուաւն ասէ
զութ կանոնն անխափան, և գինի և միս մի ուտիցէ այն օրն, ըստ առա-
ջին հարցն: Այլ և զամենայն սահմանս և զկարգ վանիցն ուղղեաց
ըստ առաջնոցն. եթէ բնակիչք, որ լինին ի մի խորհուրդ և բան և
մի գործ, այսինքն երեք տեղ՝ ի ժամատեղն, ի հացատեղն և ի բա-
նատեղն,** հնազանդ լինին առաջնորդաց եկեղեցւոյ. և առանց հրա-
մանի կրօնաւոր ի վանացն մի ելցէ յոչինչ գործ: Այլ և զվանքն պա-
րըսպեաց և ամբացոյց և որոշեաց ի յաշխարհականացն, զի արեղայ
ի շուրջ պատի կողմն բնակեսցէ, և սանամայր մի արասցէ և քոյրա-
քոյր և մայրաքոյր. և ամառն և ձմեռն ի մի վայր ժողովին ի քնոյ
ժամն, ըստ առաջնոց սահմանին: Եւ հինգ մեծամեծ խաչ կանգնեաց
ի մէջ պարսպին. կամէր զեկեղեցի շինել և այլ բազում արդիւնս
առնել, եհաս հրաման յարարչէն կոչել զվարդապետն առ ինքն, ի
թուիս Պէլէ. (1428), և մնաց գիրքն թերատ ամս բազումս: Առաջինն
գրեալ եղև ձեռամբ սրբասէր և մաքրամիտ քահանայի՝ Մեսրոբ ան-
ուն գրոց աշակերտի, յիշատակ նորին օրհնութեամբ եղիցի:***

Վկայասէր գոլով մեծ բարունապետն Սիմէոն՝ ըղձամբ և փա-
փագանօք վասն յուսոյն, որ առ աստուած և սիրոյ վկայիցս՝ զտկա-
րութիւն անձին մոռանալով գնաց և ի Տաթևոյ երեք զկէս աւրինակն
և զկէսն ի տեղն ետ գրել: Վասն որոյ աղաչեմ զճշմարիտ գաղափա-
րողսն յամենայն ամսի վճարն գծագրէք ընդ յիշատակի ձերոյ զմեծ
բարունապետն Սիմէոն, որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի:

637

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրկան 4829

Ծաղկող՝ Միքայելեց թումայ
վայր՝ Աղթամար

296 « ... Արդ, այսմ աստուածեղէն և երկնապարգև գանձիս և լուսա-
փայլ և մաքուր մարգարտիս ցանկացաւդ եղէ ես՝ մեղաւոր և անար-
ժան ծառայս ծառայիցն աստուծոյ Թումայ մականուն Ղուզիկ կոչե-
ցեալ՝ ի գեղջէ Գաւաղից, և ետու զըծագրել զսա մեծաւ փափագամբ և
ջերմեռանդ հաւատով ի հալալ արդեանց իմոց, յիշատակ բարի հո-

* Այս նույն հիշատակարանը, որ քաղված է Վեհափառի Ք 403 ձեռագրից, Ալի-
շանի Հայկարանից՝ ընդօրինակել է նաև Մ. Տեր-Մովսիսյանը. նրա մոտ «Փաթթէ»-ի
փոխարեն գրված է «մի փաթթէ»:

** Իմա՝ Հայկառանոց, Հոբոթառուն:

*** Շարունակութիւնը վերցնում ենք Ղ. Ալիշանի Հայկարան ժողովածուից Մ. Տեր-
Մովսիսյանի կատարած ընդօրինակութիւնից:

գոյ իմոյ, և ծնաւդացն իմոց՝ հաւրն իմոյ Կիրակոսի և մաւրն իմոյ Խաթուն-Մէլէքի, եղբաւրն իմոյ Մերուց արեղային, և կենակցին իմոյ Աղուքի, և զաւակացն իմոց՝ հանգուցելոցն ի Գրիստոս Կուրցի-Րէ-կի և Փաշայի, այլ ամենայն արեան մերձաւորացն իմոց՝ կենդա-նեացն և հանգուցելոցն.

298 ա ... Եւ տըւի զսա ընձայ և նըւէր ի յանուանի գեօղս Գաւաշ, ի գուռն գերահոջակ սուրբ տաճարացս Ամենափրկչի և սուրբ Կիրակոսի՝ յիշատակ բարի հոգոյ իմոյ և ծնաւդացն իմոց, որպէսզի հանապազ ընթերցցին զսա մանկունք եկեղեցոյ ի դուռն սուրբ տաճարացս, մանաւանդ ի ժամ սուրբ և սոսկալի, հաշտարար և մեղսաքաւիչ պա-տարագին...*

298 բ ... Եւ արգ, ես՝ ունայնս և թափուրս յամենայն հոգեւոր բարէ-մասնութեանց, և հիւծեալս և մաշեալս վերջին աղքատութեամբ՝ մե-ղապարտ և յանցաւոր ծառայս աստուծոյ Միւստենց Թումայս՝ ան-ուամբ և էթ արեղայս, տեսի զփափագ սորա և զսէրն, զոր ունէր առ հոգեւորն, և հարկեցայ յաղաչանաց նորա, և յանձն առի և ետու զը-ծագրել զսա քրւեքորդոյն իմոյ Հայրապետ արեղային ի ստոյգ և յըն-տիր աւրինակէ։ Եւ ես իսկ մեղսամած մատամբ իմով ծաղկեցի զսա

299 ա ըստ իմում կարի, և զհամարաբառսն և զտրնառաջ գըլ թագիրսն և զյիշատարանս զայս և զերից ևս գլխացն** գըծագրեցի ձեռամբ իմով և կազմեցի յաստուածապահ կրդղիս Աղթամար, ընդ հովանեաւ գերահոջակ և երկնանման գմբէթայարկ սուրբ Պաշի տաճարին, և Ամենափրկչին, և սուրբ Աստուածածնին, և սուրբ Արգիս զաւրա-վարին, ի հայրապետութեան տեառն Զաքարիայի, և ի թվականու-թեան հայկազեան տօմարիս ի յԳ. և ի ՂԳ. (1444), ի գառն և ի չար ժամանակի, յորում տառապեցուցանեն և նեղեն զազգս քրիստոնէից ազգի ազգի կեղեքմամբ, և անողորմ հարկապահանջութեամբ, և յաշ-խարհէ յաշխարհ վըտարմամբ իբր զգերի՝ տամբ և ընդանեաւք, անիրաւ ազգն նետողաց, որք են տեարք և թագաւորք և իշխանք աշ-խարհաց մերոց՝ ազգաւ թուրք։

Արդ, ի յայսպիսում դառնութեան ժամանակի գըծագրեցաւ սուրբ աւետարանս այս ձեռամբ անարժան և անարհեստ գրչի Հայ-րապետի անուամբ և եթ արեղայի, ի խընդրոյ երկուց հարազատ եղբարցն՝ պատուական և սըրբասէր Մերուց արեղայի և Թումայի վա-ճառականի։

Վասն որոյ աղաչեմ զամենեւեան սիրոյն Գրիստոսի, լի բերա-նով և ուղիղ մտաւք աստուած-ողորմի ասացէք սուրբ աւետա-րանիս երկուց հարազատացն՝ Մերուց կրաւնաւորին և Թումայ վաճա-

* Բաց ենք թողնում 298ա—298բ էջերի վրա գտնվող ընդարձակ հատվածը, որը կրկնություն է նախորդ հատվածի։

** Խոսքը Մատթեոսի, Մարկոսի, և Ղուկասի ավետարանների վերջում եղող համա-ւոտ հիշատակարանների մասին է։ Որոնք ոչինչ նոր բան չեն ավելացնում ընդարձակ հի-շատակարանի վրա։

ոսկանին*, և ծնողաց նոցին Կիրակոսին և Խաթուն-Մէլէքին, և Թու-
մայի կենակցին Աղուծին, և զաւակաց նոցին՝ հանգուցելոցն ի Բրիս-
տոս Գուռքիւրէկին և Փաշային, և քեոոյն իւրեանց Աղուպշային, և այլ

Նկ. 24. Ձեռագրի ստացողներ Թումայ վանականը և Մերուն կրօնավորը

ամենայն արեան մերձաւորաց նոցին՝ կենդանեացն և հանգուցելոցն։
Ընդ նոսին և զմեզ արարէք յիշման արժանի՝ զմեղաւք տառապեալ
ոգիքս զՀայրապետ սոսկանուն արեղայս՝ գծագրող տառիս, և զծնաւդսն
իմ գիւշիկ և զՈսկիաիկին, և զեղբայրն իմ զՅովնանէս, և զքոյրն իմ
300 = զՎարդ-Խաթուն, և լի բերանով և բոլորա || խաւս լեզուաւ աստուած-
ողորմի ասացէք մեզ, զի և ձեզ ողորմեսցի Բրիստոս, ամէն։

Յիշել աղաչեմ ի Բրիստոս և զիմ անարժանութիւնս՝ զՄիգաւենց
Թումայս՝ զբազմավէր ոգիս, որ ծաղկօղ և կազմօղ եմ աւետարանիս և
գրծող յիշատակարանիս աննախանձ կամաւք և ինձ ասացէք աստ-
ւած-ողորմի, և ծնողացն իմոց Սիմէոնի և Արղունի, և երախտաւոր
քեոոյն իմոյ Թումայ միայնակեցին, և ձեզ յիշողացդ ողորմի Բրիս-
տոս ի յաւրն վերջին, ամէն։

Եւ արդ, ես՝ մեղուցեալ և անարժան ծառայս ծառայիցդ աստու-
ծոյ Մերուն սոսկանուն արեղայս, որ ի նարդեան ժամանակիս հէր-
պէտ կոչիմ ես սուրբ ուխտիս՝ հըռչակաւոր մենաստանիս սուրբ Վար-
դանայ զաւրավարիս, և հարազատ եղբայրն իմ Թումայ, որ ստա-
ցաւդն է սուրբ աւետարանիս, տըւաք զսուրբ աւետարանըս զայս ի

* Ձեռագրի 11ա էջում նկարված են մի աշխարհականի և մի հոգևորականի պատ-
կերներ։ Ըստ երևույթին, գրանցից առաջինը ձեռագրի պատվիրատու Թումայ վանա-
կանն է, իսկ երկրորդը Մերուն կրօնավորը (աճա Նկ. 24)։

300 ր յանուանի գեօղս Գաւաշ՝ ընծայ և նըւէր գերահռչակ սուրբ տաճարացն Ամենափրկչին և սուրբ Կիրակոսին: Ո՛վ Կասն որոյ աղաչեմք զամենեսեան՝ զպատուական և զսրբասէր քահանայսդ, որ ի յայժմու ժամանակիս սպասաւորք էք սուրբ տաճարացս՝ երկու հարազատ եղբարքդ՝ Թադէոս և Կարապետ, Ատոմ, և Կիրակոս և Յովաննէս, և որք յապալս լինելուց էք, զի սիրով ընկալչիք զսա ի ձեռաց մերոց նըւէր աստուծոյ, և խնամով պահեսչիք զսա ի գողոց և յայլ պատահտրաց, և առանց ձանձրանալոյ և աննախանձ կամաւք և յաւժար սրտիւ հանապազ ընթեռնուք զսա ի սուրբ քառասներորդ աւուրք յարութեանն Քրիստոսի, և յամենայն կիրակմտի, և մանաւանդ ի ժամ սուրբ և սոսկալի պատարագին, զի և դուք գտջիք ողորմութիւն ի Քրիստոսէ յաւընութեանն պահու, ամէն:

Այլ և զպատուական և զսրբասէր կրօնաւորքս յիշեցէք ի Քրիստոս՝ զհարքս մեր և զեղբարքս, որք են միաբանք և սպասաւորք հրեշտակաբնակ ուխտիս սուրբ Վարդանայ զաւրավարիս, որք խրատիչք եղեն մեզ և յորդորիչք ընդ զործս բաբիս՝ ծերունի հայրս մեր պատուական տէր Թումա, որ ծընաւդ և սընուցող է լեալ մեզ ամենեցուն: Եւ ի սորա առաջնորդութիւնս շատ արդիւնք յաւելցաւ վանացն, աւգնականութեամբ միեղէն եղբայրութեանցս, որք ի բազմացն սակաւք են մնացել և են թըւով վեց՝ Մկրտիչ մահգասին և Ստեփանոս սրբահոգին, Բարսեղ և Վարդան, Յովաննէս և Վարդան, և ես Սեբուստիան՝ տրուպ քան զամենեսեան և սպասաւոր սոցին:

Արդ, ի հերպետութիւն տէր Թումային, մեր ամենեցուն աւգնականութեամբս և կամաւք աստուածասէր տանուտերացս, որք կան այժմ կենդանի՝ Մանկասարենց Թումայն, և հիւսն Կիրակոսն, խոջա Ստեփանոսն, Զիթկանց Կիրակոսն, և ըոէս Աղուաշէն, Կիրակոսն, և 301 ր Փափոսենց Յովաննէսն: Սոցա և մեր ամենեցուն կամաւքս և աւգնականութեամբս, և տըրաւք և ողորմութեամբ քրիստոնէից, և յորդորմամբ սուրբ և աստուածաբան վարդապետացն Յակոբայ ե Յովաննէս Պուաքլիցեոյ՝ շինեցաւ ի հիմանց սուրբ Վարդան զաւրավարի գումբէթաձև և երկնանման տաճարն՝ ի հերպետութեան վանիցն Թումայ արեղային, և ի ղանութեան Ղարա-Յուսուֆին, յամիրապետութեան Ոստան քաղաքի՝ Ամիր-Էզդընին և որդոյն իւրոյ Մէլիք-Մանամադին, Կըտըրվաւ և նոյն Թումայ վանից հաւր ձեռքն նաջրաղբի վէցըռ հողն արտ, ամիրաց մըլքաթըղթովն և նըշանովն՝ սուրբ Վարդանայ մուլք գընվաւ և* էգին, և Կաթողիկոսենց արտերն, և Պէշգէնի դրախտն՝ սուրբ Վարդանայ վանիցն մուլք, շինեցաւ և ձիթահանքն սուրբ Վարդանայ, ի Գաւաշ գեաւդս:

Այսքան բարութիւնքս և առաւել քան զսոյն, կամօք և աւգնականութեամբ Գաւաշից աստուածասէր տանուտերացն և ընդ 307 ր պատուական քահանայիցն, և աշխատութեամբ վանից սրբաւրաւն արեղայիցն,

* Մի բառի տեղ բաց է թողնված:

** Հիշատակարանի վերջին թերթը, սխալ կազմված լինելով, այժմ ձեռագրի 207-րդ թերթն է կազմում:

և տըրաւք և ողորմութեամբ ամենայն քրիստոնէից յաւելցաւ սուրբ Վարդանա: Յամիրապետութեան երկրիս Մէլիք-Մամադիւն, և հաւրն իւրոյ և մօրն, և յառաջնորդութեան վանիցն Թումայ աբեղային, որոց ամենցուն առհասարակ՝ կանգնողացն, և կամեցողացն, և աշխատողացն, և ողորմութիւն տըրողացն, և յորդորող վարդապետացն՝ տացէ Գրիստոս վարձս բարի զանսպառ ողորմութիւնն իւր և զերկնից արքայութիւնն, ամէն:

Իսկ գրծագրեցաւ սուրբ աւետարանս ի Թագաւորութեան ամիրզտ Զքնանշային, և ի կողմնապետութեան մերոյ աշխարհիս Ղըլիկ-Աւլան պարոնին, ի խընդրոյ երկուց հարազատ եղբարցն աստուածասիրաց Մէրուն աբեղային՝ սուրբ Վարդանայ հէրպետին, և եղբաւրն իւրոյ Թումային: Գրծագրեցաւ և յիշատակարանս այս ձեռամբ Միգնաւեց Թումայի անիմաստ և ախմար գրչի:

297 Բ Վասն որոյ աղաչեմ զհանդիպողքդ սմա՝ զպատուական քահանայքդ, որք սպասաւորք էք սուրբ Փրկչիս և վայելողք աւետարանիս, և զաստուածասէր տանուաէրքդ Դաւաշ գեղիս, որ յամէն տարի երկու աւր ընթեռնուք զյիշատակարան սուրբ աւետարանիս՝ մի անգամ աստուածայայտութեան տաւնին և մի անգամ աւագ զատկին, զի լըսօզքն ի բարին յորգորեսցին և ուղիղ մտաւք և լի բերանով աստուած-ողորմի ասասցեն ստացողի սորին Ղուգիկ Թումային, և ծնօղաց նորին, և եղբաւրն, և կենակցին իւրոյ, և զաւակացն՝ ի վերոյ յիշեցելոցն: Եւ մի ոք իշխեսցէ հեռացուցանել զսա ի Դաւաշից սուրբ եկեղեցեացն՝ զողանալով կամ ծախելով կամ գրաւելով: Եւ ով ոք յանգրգնի և հանէ և կամ ի վերայ վանից արտորայիցն և անդաստանացն չար յիշատակ և ըռնիաթ գընէ՝ ընդ հայէնի և ընդ Յուդայի և ընդ խաչահանուացն պատժի ի Գրիստոսէ, ամէն:

Յիշեցէք ի Գրիստոս և զնաւարդիւն սարկաւազն, որ աւգնական և ձեռնտու եղև մեզ կոկելով զնիւթ սորա, զոր տէր աստուած պահեսցէ անփորձ յերկրի, և [արա]սցէ զաւարտ նորա ի բարի, և [տա]ցէ նմա շնորհ և ողորմեսցի նմա, ամէն, ամէն:

Բ

298 Բ Արդ, աղաչեմ զձեզ յիշեցէք յաղաւթս ձեր զբարեսէր և գհաւատարիմ տանուաէրն զպարոն Մուղրիւն, որ զսուրբ աւետարանս գերի գնեց յիշատակ իւրն և ծնաւդացն՝ հաւրն Դաւաթիւն, և մաւրն Շուշանիւն, և զաւակացն Զաւագիւղիւն և Դարմաւիւն, ամէն:

... Դարձեալ, աղաչեմ զձեզ յիշեցէք յաղաւթս ձեր զբարիսէր տանուարէք Դաւաշից՝ զպարոն Մուղրիւն, և զԱգրէկն, զաւագերէց զտէր Յովանէս, և զԳուլագիզն, զՀայրապետն, զՄլնամն, զտէր Վարդան, Դաւաշեցն Միրիշան, Մարտիրոսն, Տլօշեցն Միրիշան, Քարիմշեցն Մկրտիչն, զՊառլոն, զԿապուսն, զԱխշիբէկն, և զԱստուածատուրն, զԳուլագիզն, Մուսիթեցն զքարզարկ Յովանէսն, յիշեցէք և լի բերանով աստուած-ողորմի ասացէք սոցա, ամէն...*

* Այս հիշատակարանը հնագրական ավյալներով գրված պետք է լինի ԺԵ—ԺԶ դարերում:

638

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Երևան 5931

Կազմել տվող՝ Թովմա Մեծափեցի

120

Այլ և ես մեղաւորս ի մանկունս եկեղեցւոյ պիտակ անուն վարդապետս Թովմա և հարազատս իմ Մկրտիչ վարդապետ, յերեսս անկեալ պաղատիմ քրիստոսընկալ ուսումնասէր եղբարցդ, որք հանդիպիք իմաստութեան գրոյս՝ լուծմանցս Գործիւրի և Գարապմանցս սրբոյն Կիւրղի ախոյանի, աշխատասիրութեամբ մեկնեալ հոգեւոր հաւր մեր՝ վարժապետին Գրիգորի Տաթեւացւոյ, յիշեսջիք և զմեզ ընդ առաջին աշխատողացն և զծնաւդսն մեր, ասելով՝ Քրիստոս աստուած, թող զյանցանս նոցա. և Քրիստոս աստուած զձեր յանցանսն թողցէ աստ և ի հանդերձեալն: Զի ԳԼԲ. (1383) թվականին գրեալ էր: Եւ ի ԳԼԳ. (1444) թվականիս մեք նոր ետուք կապել հոգեւոր որդւոյ մեր Հէրապետ կրաւնաւորի և գրոց աշակերտի: Քրիստոս աստուած զսա գրէ ի գիրն կենդանի, հանդերձ ծնողօք, և ամենայն արեան մերձաւորաւք, և զամենայն սրբասէր ուսումնական[աւք], ամեն:

Եւ ես ԿԶ. (66) տարոյ եմ, և եղբայրս իմ ՀԲ. (72): Եւ այս գիր ի ձեռն մարդոյ չէ եկեալ վասն ծառայութեան* ուսումնասիրաց:

639

Ճ Ա Շ Ո Յ

Ալիշան, Հայկաբան

Գրիչ՝ Թումա

վայր՝ Արմէշ—Մեծափայ վանք

Յամի ութհարիւրերորդի նըսուներորդի երրորդի ի թուականութեան Հայոց տոհմիս տումարի (1444), և ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի Վաղարշապատու էջմիածնի, և ի թագաւորութեան Զնաւաշտ-նի, որ տիրեաց երկու թախտի՝ Հայոց և Ասորոց և արար խաղաղութիւն ոչ սակաւ, բայց հարկապահանջութիւնն բուռն և ծանր էր ի վերայ քահանայիցս...: Ձեռամբ... Յովնէս քահանայի և Թումա անարժան կրօնաւորի, ... յիշատակ... ծնողացն Ղազար մահապառն և Ամրաբ-Խաթունի, և պապուն իմոյ Սարգսի, և Մով-Խաթունի, և զաւակաց նոցին՝ Աստուածատարուն և Տիրատարուն, և հօրքըւեր իմոյ Մարթայի, և քեռոյն իմոյ Խաչատուր[ի], Կարապետի, և հոգեւոր որդոյն իմոյ Միքայ քահանային | | |

* Շտապութեան բառի ընթերցումը երկբայական է, կարող է լինել նաեւ շտապութեան և այլն:

Այլ և այս գիտելի է, քանզի ունի աստուածաշունչ գիրս այս զբողոք մասունս տօնից տէրունականաց, զոր սուրբ հարքն հաստատեցին...:

Արդ, դրեցաւ աստուածաշունչ կտակս ի յերկիրս Քաջրեւունոյ, ի քաղաքն Արնէշ, և կէսն՝ ի սուրբ ուխտս Մեծովայ, առ ոտս տիրամաւր սուրբ Աստուածածնի տաճարիս, և յառաջնորդութեան սրբասէր Եհզահոգի արհիեպիսկոպոսիս տէր Ներսէսի և հոգևոր որդւոյ իւրոյ Բարսեղ կրօնաւորի...:

640

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևադէմ 2583

Ծաղկող՝ Զաքարա
վայր՝ Վարագ

Նկարիչն է Զաքարա վարդապետ, ստացող Մարաիրոս վարդապետ՝ որդի Սարգսի և Շամշայ-խաթունի, պապն ու տատը Յովանէս և Մարթայ, քոյրերն են Շաքար, Էվատ-Մէլիք, Գոհար, եղբայրն է Խոջըշան, գրեալ ի թուին ՊՂԳ. (1444), ի մենաստանիս Վարագայ, ի յառաջնորդութեան տէր Յովանէսի, և ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի, որ յետի ժամանակիս կաթողիկոս նստաւ ի սուրբ էջմիածին, և կաթողիկոսին Աղթամարայ տէր Զաքարիայի, և իշխանութեան Զիւանշա միրզի, որ աւերեաց և գերեաց զՎրացաւոն:

Աստուած զնա կործանէ, որ առաւել հարկապահանջութիւն խնդրէր ի քրիստոնէից:*

641

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 2871

Գրիչ՝ Վարդան
վայր՝ Վան քաղաք

...Արդ, կատարեցաւ սուրբ աւետարանս և բերանս Գրիստոսի և քարոզս Յիսուսի տեառն աստուծոյ մերոյ ի քաղաքս, որ կոչի Վան, ընդ հովանեաւ սուրբ առաքելոցն Պետրոսի և Պօղոսի և սուրբ Վարդան զանայ քաջ զօրավարին, ի թվաբերութեանս Հայոց ՊՂԳ. (1444), ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի, և մերոյ աթոռակալի և առաջնորդի սուրբ ուխտիս Վարագայ տէր Յովանէսի, և աթոռակալին երկրին Քաջրեւունոյ տիեզերալոյս և քաջ հոռտորին Թումա բարունապետին, ձեռամբ անարժան և սուտանուն երիցու Վարդան անարհեստ գրչի: Արդ, աղաչեմ զմանկունսդ սուրբ եկեղեցոյ, որք հանդիպիք սմա՝ յիշեցէք ի Գրիստոս և ի սուրբ յաղօթս ձեր զՄկրտիչ սրբասէր կրօնաւորն, և զծնողքն իւր զԽնդուն և զԽուքլուն, և զեղրայրքն զՅովանէսն և զՎարապետն՝ զհանգուցեալքն ի Գրիստոս, և զքոյրն զՓաշա-

* Միայն վերջին նախադասութիւնն է բնագրին հարազատ: Սկզբի ամբողջ մասը վերապատմում է նկարագրող Մ. Տեր-Մովսիսյանը:

Մէլիք, և զեղբորորդիքն զհնդուն, և զզաւակսն՝ զՄիսիթարն և զԿարա-
պետն, զԽէրապետն, և զզաւակսն նորին՝ զԱմիր-Մէլէքն և զՅովանէսն,
298 ր և զհօրեղբայրն զԽոցաղէղն, և զկենակիցն || զԼի-Տիկիցն, և զզաւակսն՝
զպարոն Մկրտիչն և զԶմրուքն, և զբւերորդին զԱռաքելն, և զզաւակսն
պարոն Մկրտչիցն՝ զպարոն Մեհերն և զՄուղղասին, և զբւերորդին՝
զՍտեփաննոսն... և զիս զանարժան քծողս, և զծնողսն իմ զՅովանէս
քահանայ և զԶմրուք, և զեղբայրքն իմ զԿարապետ քահանայն՝ դու-
սուցիչն իմ, և զՄկրտիչ, և զՄելքէսէք, և զհոգևոր մայրն իմ զԱրդուն-
Մէլէք, և զերախաաւորքն մեր՝ զԱրդլմսեհն, զՅառուխշէն, և զՊապուհէր
դարբինն, և զԱւետիսն, և զԻւր ծնողքն, և զկոկոզ թղթին յիշեցէք և
լի բերանով աստուած-ողորմի ասացէք ի ժամ սոսկալի՝ ի սուրբ
299 ւ պատարագին, և աստուած չ[յ]իշողքդ և զյիշեցեալքս արժանի արաս || ցէ
արքայութեան իւրում, ամէն:

Դարձեալ, յերես անկեալ աղաչեմ զձեզ անմեղադիր լերուք սխա-
լանաց և խոշորութեան գրիս, զի միտքս մեղօք մոլորեալ է և յիմ
չար գործքն տարեկուսեալ, ազաչեմ չմեղադրել:

Բ

299 ւ Այլ և աղաչեմ ի սուրբ յաղօթս ձեր զԳրիգոր սոսկանուն քահա-
նայ՝ ծաղկող և կաղմող սուրբ աւետարանիս, և զծնողքն նորա և զեղ-
բարքն [յիշեցէք]...

642

Յ Ա Յ Ս Մ Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Նրկան 3806

Գրիչ՝ Գրիգոր
վայր՝ Աղթամար

301 ւ ...Արդ, ես՝ Ստեփաննոս քահանայ, յոյժ փափաքանօք ետու գրել
զՅայսմաւուրքս ի հալալ և յարդար ընչից իմոց, և ետու զսա ընծայ և
նէք սուրբ Ստեփանոսի նախավկային՝ ի մայրաքաղաքս յՈստան,
որպէս զի հրճեացին սովաւ մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, և յիշեցեն
յերկնագնաց յաղօթս իւրեանց զստացող գրոցս զՍտեփաննոս քահանայ,
և զծնողսն իւր՝ զԹովմայ և զՍուրաթ, և զկենակիցն իւր զՆաւուդ-Խա-
թուն, և զնորին ծնողսն զԹովմայ քահանայ և զՇամշայ-Խաթուն, և
զմիւս մայրն զՇարմէլիք, և զզաւակսն նոցա զԱտու քահանայ և զԹու-
մայ դպիր, որ տարաժամ մահաւմբ փոխեցաւ ի յաշխարհէս, և զայլ
ազգատոհմսն, և լի բերանով և ուղիղ սրտիւ աստուած-ողորմի ասա-
ցէք և աստուած ձեզ ողորմեսցի, ամէն,

Ես՝ Ստեփաննոս քահանայ տըւի զՅայսմաւուրքս սուրբ Ստեփա-
նոսի նախավկային, և մի ոք իշխեսցէ հեռացուցանել զսա ի դրանէ
սուրբ Ստեփանոսին ծախելով, կամ գրաւելով, կամ այլ ինչ աղագաւ,
կամ հակառակ կենայ կարգալոյն, ոչ ի մերոց և ոչ յօաարաց, և թէ

ոք յանդգնի և հեռացուցանէ կամ հակառակէ՝ դատապարտեսցի յաստուծոյ և զանէծքն զաւձին և զհայեանին ժառանգեսցէ և զմասն՝ զթուդային և զխաչահանւացն առցէ՝ հանդերձ ծնօղօք իւրեանց, ամէն:

701 ր

Եւ արդ ես... ॥ րադմամեղ և անարժան սոսկանուն քահանայ Գրիգոր, որ զձեռն ունիմ քահանայի և ի գործոյն թափուր և ունայն գտանիմ, վայ ինձ յահագին աւուր դատաստանին, տեսի զսէր ե զփափագ սորա, զոր ունէր առ հոգեորսն, և իմով իսկ տկարութեամբս յանձն առի և ամենակարող զօրութեամբն աստուծոյ կատարեցի զսուրբ գիրքս զայս մեղսամած մատամբս իմով, բազում և մեծ աշխատութեամբ հասուցի զսա յաւատուիմ յաստուածարնակ կղզիս Ադթամար, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս և սուրբ Աստուածածնիս, ի հայրապետութեան տեառն Զաքարիայի, և ի թուականիս Հայոց ՊՂԳ. (1444), ի դառն և ի վշտալից ժամանակիս, յորում կամք ընդ հարկի ե ի ծառայութեան ազգին նետողաց: Վասն որոյ, բարեխօսութեամբ սուրբ և փառաւորեալ աստուածածնին Մարիամու և աղաչանօք ամենայն ընտրելոց սրբոց, Քրիստոս աստուած, որ տէրն է փառաց ե տրւող ողորմութեանց, տացէ զիւր առտտ ողորմութիւնն ստացողի սորա Ստեփանոս քահանային, և Նաւոռզ-Խաթունին, և Յնօղաց նոցա, և եղբարցն, և զաւակացն, և ամենայն ազգականաց նոցա, և խորանակից և դասակից արասցէ սրբոց վկայիցն ե զուրախարար ձայնն արձակեսցէ առ նոսա, եթէ՝ Եկայք բարի և հաւատարիմ ծառայք, մտէք յուրախութիւն տեառն ձերոյ, ամէն:

702 ա

Դարձեալ, մեղապարտ և բազմավէր ոգիս Գրիգոր սուտանուն քահանայ՝ գծագրող սորա... նաև զծնօղքն մեր զԽաչիկ և զԱզիզ-Մէլիք, և զեղբարքն մեր՝ զհոջակաւոր քարտուղարն զԹումայ կրանաւոր, որ ուսոյց մեզ զարուեստ գրչութեանս, և զՆաւասարդ՝ զհանգուցեալսն առ Քրիստոս, և ॥ զքոյրն մեր զՀայիմ-Խաթուն, և զզաւակսն մեր զԹումայ և զՆաւասարդ, զԹումար-Խաթուն և զԱզիզ-Մէլիք, և զմայր սոցա՝ զՔրման-Խաթուն, որ յայսմ ամի փոխեցաւ ի կենցաղոյս, և զծնօղսն նորա, և զայլ ամենայն արեան մերձաւորքն մեր՝ զկենդանիսն և զննջեցեալսն, և զայնոսիկ, որք երախտաւորք եղեն մեզ ի պէտս մարմնաւոր պիտոյից, և արժանի արասցէ լսել զկենդոտ բարբառն, որ ասէ՝ Եկայք աւրհնեալք հօր իմոյ, ժառանգեսցէք պատրաստեալ ձեզ զարքայութիւնն երկնից ի սկզբանէ աշխարհի, ընդ սուրբս և սիրելիս անւան իւրոյ, ամէն: Եւ ինքն՝ Քրիստոս աստուած, որ տէրն է փառաց և տրւող ողորմութեանց՝ տացէ զխաղաղութիւն և զողորմութիւն իւր ամենայն աշխարհի, եկեղեցեաց՝ զանշարժ զհաստատութիւն, հայրապետաց ընդ ամենայն տեղիս՝ ուղղափառ վերադիտողութիւն, վարդապետաց՝ արիութիւն, կրօնաւորաց՝ վարս առաքինութեան, քահանայից՝ սրբութիւն, սարկաւազաց՝ պարկեշտութիւն, թագաւորաց՝ հաւատացելոց՝ յաղթութիւն, իշխանաց՝ հանդարտութիւն, տանց՝ շինութիւն, տղայոց՝ պահպանութիւն, աւգոց՝ քաղ[ց]րութիւն, անձրեաց՝ առատութիւն ըստ պատշաճի, անասնոց՝ անսխալ ծննդակալութիւն, մեղաւորաց՝ դարձ ապաշխարութեան, համօրէն հաւատացեալ

ննջեցելոց՝ մեղաց թողութիւն, հանգիստ և ողորմութիւն. և յամենայնի գոհացողական փառատրութիւն մատուցանել ամենասուրբ երրորդութեանն և մի աստուածութեանն, այժմ և հանապազ յանսպառ յաւիտենին յաւիտեանս, ամէն։*

643

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Երևան 1846

Գրիչ՝ Գրիգոր
վայր՝ Աղթամար

260 ր ... Զոր տեսեալ զսորայս մեծութիւն աստուածասէր և հաւատարիմ ծերն Քարիմ, և ստացաւ զսա յարդար և ի քրտնաջան վաստակոց իւրոց, յիշատակ հոգոյ իւրոյ, և ծնաւդաց իւրոց Վարդամայ և Զմրութի, և եղբարց իւրոց Յովսէփի և Վարդկայ, և այլ ամենայն 261 ա ազգատոհմից իւրոց՝ կենդանե || աջ և հանգուցելոց, և ետ զսա ընծայ և նուէր յանւանի գեօզն ի Գաւաշ, ի գուռն ամենասուրբ Փրկչին և սուրբ Կիրակոսին, որով հրճուին սովաւ մանկունք սուրբ եկեղեցոյ և հրաւիրեն զազգս մարդկան յորդէգրութիւն հաւրն երկնաւորի։

Եւ արդ, մի ոք իշխեսցէ հեռացուցանել զսա ի դրանէ ամենասուրբ Փրկչին ծախելով, կամ գրաւելով, կամ այլ ինչ աղագաւ, ոչ ի մերոց և ոչ յաւտարաց, և եթէ ոք յանգզնի և հեռացուցանէ՝ զանէծքն զաւճին առցէ և զպատիժն զԿայենին ժառանգեսցէ, մասնակից Յուդայի և այլ խաչահանուացն եղիցի, ամէն։

Եւ արդ, ես՝ ամենամեղս և անարժանս ի մէջ կարգաւորաց՝ Գրիգոր անպիտան ե մեղուցեալ սոսկանուն քահանայ, ըստ իմում տկարութեանս յանձն առի և ամենակարող զօրութեամբն Քրիստոսի կատարեցի մեղսամած մասամբ իմով յաստուածապահ կղզիս Աղթամար, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս և սուրբ Գեղարդեանս, ի հայրա- 261 ր պե || տութեան տեառն Զաքարիայի, և ի թվականիս Հայոց 979. (1444), ի դառն և նեղ ժամանակիս, և կամք ի նեղութիւն ի ձեռն անաւրինաց։

Եւ արդ, աղաչեմ զդասս լուսեւրամիցդ, որք հանդիպիք սմա տեսութեամբ, կամ կարդալով, կամ աւրինակելով, յիշեցէք ի սուրբ և

* Եթե յաշխարհի մեղօք կացի
Եւ ծուլութեամբ զկեանս անցուցի,
Զմարմնոյ կարիս կատարեցի
Զհոգիս ի միտս ես ոչ ածի... և այլն։

Այս գրվածքում կենսագրական ու պատմական ոչինչ չկա, ուստի այն հեաաքքբբութիւն կարող է ներկայացնել սոսկ որպէս Գրիգոր Աղթամարցի գրչի գեղարվեստական ստեղծագործութիւն։

յար[ժան]աւոր յաղօթս ձեր զստացող սուրբ գրոցս գժարիմ, և զծր-
նաւզքն իւր զՎարդան և զՋմրուք, և զե[ղրա]րքն նորա զՅովնանէս, և
զՎարդիկ, և զ[կե]նակիցն իւր զԱր | | |, և զզաւակսն նոցին՝
զԱւետիս և զՀայրապետ, և զքըւերսն իւր զԴովլաթ, զՀռոփսեմ,
զՇնոնուր և զՄարթայ, և զքըւերորդիսն զԿիրակոս և զՄարտիրոս, և
զկենակիցն զԱմենապիկից, և զզաւակն զնոցադեղ, և զայլ ամենայն
արեան մեծաւորսն իւր յիշեցէք և սերտ սրտիւ և լի բերանով զաստ-
ւած-ողորմի ասացէք, զի և աստուած ձեզ ողորմեսցի, ամէն:

Եւ ընդ արժանաւորացն զանարժան գծող զԳրիգոր մաղթեմ յի-
շեւ ի սուրբ և յըն || գունակ յաղօթս ձեր, նաև զծնողս մեր զԽաչիկ և
զԱզիզ-Մելիք, և զեղբարսն մեր զԹումայ կրօնաւոր և զնաւասարդ, և
զկենակիցն մեր, որ յայսմ ամի փոխեցաւ առ Քրիստոս, և զա-
ւակսն մեր, և զամենայն ազգատոհմքն, և զերախտաւորսն, և
զայնոսիկ, որք յանձնեցին զինքեան ի մեզ յիշել յաղաւթս, աղաչեմ
զամենեւեանդ յիշել և ուղիղ սրտիւ աստուած-ողորմի ասել ստացո-
ղին և գծողիս և մերոցն ամենայնի...:

644

Ճ Ա Շ Ո Յ

Փիւրդ. Նօա. 134—135, Վարագ

Գրիչ՝ Դանիէլ
վայր՝ Աղթամար

ա

...Եւ արդ, Էս՝ անպտուղս ի բարեաց... Դանիէլ սուտանուն քահա-
նայ տեսի զսէր և զփափագ [Առաքել քահանայի], կատարեցի զսուրբ
գիրքս զայս: Բազում և մեծ աշխատանօք հասուցի զսա յաւարտուն
յաստուածաբնակ կղզիս Աղթամար, ընդ հաւանեաւ ամենայաղթ սուրբ
Խաչիս և սուրբ Նշանիս և սուրբ Աստուածածնիս, ի Թուականիս Հա-
յոց ՊԴԳ. (1444), ի հայրապետութեան տեառն Զաքարիայի:

բ

Զստացող սուրբ գրոցս զԱռաքել քահանայն և զծնողքն իւր
զՍտեփանոս քահանայն և զԱրդուն-Մելիքն, և զկենակիցն զնազխաթուն,
և զորդիքն զԹումայ-Պէկն, զՍտեփաննոսն և զՅովնանէսն... յիշեցէք ի
Քրիստոս: Ընդ նոսին և զմեղուցեալ գրիչս զԴանիէլ սուտանուն քա-
հանայ, և զծնողսն իմ զԿարապետ քահանայ և զԴուն-Մելիք, և զեղ-
բայրն իմ զԹումայ կրօնաւոր, և զորդիքն մեր զՍտեփաննոս կրօնա-
ւոր և զՅովնանէս սարկաւազն, որ աշխատեցաւ ի կոկել և ի կցել
թղթիս:

645

Գ Ա Ն Ձ Ա Ր Ա Ն

ԵՐԷԱՆ 8058

Գրիչ՝ Կարապետ
վայր՝ Ոստան մայրաքաղաք

250 ա ... Վասն որոյ փափագաւ ի եղեալ այսմ մարգարտաշար տառիս
աստուածասէր տանուտէրն Ատոմ և իւր կենակիցն 'Իովիթ, և ստա-
ցան զսա ըրարի յիշատակ ե ետուն զսա ի դուռն ոտուր և գերամա-
քուր Աստուածածնին և սուրբ Գէորգեա զաւրավարին, զի մանկունք
սուրբ եկեղեցեացս [զու]արճասցին սովաւ՝ երգելով ե եղանակելով...*

258 բ ... Եւ արգ, ես Կարապետ գծողս, բազում աշխատութեամբ և
կամաւք յանձն առի և ըստ կարի իմում յաւարտ հասուցի զսա՝ շնոր-
հաւք և ողորմութեամբ աստուծոյ:

Եւ արգ, զրեցաւ սա ի մայրաքաղաքս Ոստան, ի դուռն Քարի
սուրբ Աստուածածնին, որ է ծովահայեաց, ընդ հովան]ե]լաւ սորին,
և սուրբ Ստեփանոսի նախավկային, և սրբոյն Սարգսի զաւրավարին,
որ սակաւ հեռի:

Եւ արգ, զրեցաւ սա ի թուականիս Հայոց 929. (1444), ի հայ-
րապետութեան տեառն Զաքարիայի, զոր տէր աստուած ընդ երկայն
աւուրս արասցէ և պահեսցէ զնա ի չարէ, ամէն:

Արգ, և ես Կարապետ գծայ[գր]ող սորին, երես ի գետին դնելով
ձեզ, և աղաչեմ [զդաս]ս կրօնաւորացդ, ե զամենեսեան առհասա[րակ]՝
զմեծ ե զփոքր, զի և զիս յիշման արժանի առնէք** զուսայնացեալս
ի բարեաց գործոց... տառապեալ ոգի Կարապետ գրիչս, և զմեծ պապն
իմ Յովանէս քահանայ, ե զծնաւդսն իմ՝ զհայրն իմ զՍտեփանոս, և
զմայրն իմ զՓաշայ, և զքոյրն իմ զԱրմանի, և զեղբայրն իմ զՅովա-
նէս քահանայ, որ հանգեալ ի Քրիստոս, և զայլ ամենայն արեան
մերձաւորսն իմ՝ զկենդանիս և հանգուցեալսն ի Քրիստոս...:

Գարձեալ, յիշեցէք ի Քրիստոս զսպասաւոր և զերախտաւորք
սուրբ ուխտիս, զիմաստուն և զհանճարեղ և զմեծահամբաւ ըրբունին
զՅովանէս, զՍտեփանոս հէրպետ, և զԱստուածաւոր վարդապետն, և
զԱրքանամ սրբասնեալ կրօնաւոր, որ առաջնորդ եղև գրոցս, որ և
յայսմ ամի փոխեցաւ ի Քրիստոս, և զՄկրտիչ մահդասին, որ մակա-
նուն Կոշիքրեց կոչի, և զՅովանէս կրօնաւորն, և զայլ ամենայն
հաւատացեալ ննջեցեալք, որ ընդ հովանեաւ սուրբ եկեղեցեացս

* Հաջորդ տողերի աջ եզրերը մաշված են և լրիվ չեն վերծանվում: Կարգացվում են
ստացող Ատոմի մերձավորներից և ազգականներից մի քանիսի անունները՝ մայրն է
Շնահուր, քույրերն են Շախաւ և Գոհաւ. կարգացվում են՝ նաև Ակօր. Կարապետ, Մխիթար
անունները, բայց նրանց ազգականի կապը ստացողի հետ չի պարզվում:

** Շարունակութունը, որ այժմ ձեռագրից բացակայում է, մեջ ենք բերում
Հ. Աճառյանի շնորհակ հայերեն ձեռագրաց Նոր-Բայազետի աշխատությունից (Վիեննա,
1924, № 39, էջ 40):

հանգուցեալ են և եդեալ ի սուրբ ուխտս Պաշտօնի վանք կոչեցեալ, թէ ի վարդապետաց են, թէ ի կրօնաւորաց, թէ ի քահանայից, թէ ի սարկաւաղաց, թէ ի մենակեցաց, թէ յաշխարհականաց, թէ ի յարանց են, թէ ի կանանց, թէ ի ծերոց են, թէ ի տղայոց, դասակից և պսակակից արասցէ տէր աստուած սրբոց առաքելոց, սուրբ վարդապետաց և սրբոց մարտիրոսաց....

Դարձեալ, յիշման արժանի արարէք զայժմու ըզսպասաւորք և զգործաւորք սուրբ ուխտիս, որ կան ծաղկեալ պէս-պէս առաքինու-թեամբ, և սուրբ վարիւք աշխատին ի սուրբ եկեղեցեաց դուռս. նախ և առաջին՝ զանրիծն հոգով ե զանարատն մարմնով զՅովսեփէս վարդապետն, ե զպատուական և զընտրեալ կրօնաւորն զՄարտիրոս, և զՍտեփաննոս կրօնաւոր, որ պատճառ եղև սուրբ տառիս, և զսրբասնեալ կրօնաւորն զԱստուածաւոր, որ յայսմ ամի ընկալաւ զառաջնորդութիւն սուրբ ուխտիս, զոր տէր աստուած հովանի լիցի նմա և յայդէ զգործս նորա ի բարի, զընտրեալքն և զգովեալքն ի մարգկանէ՝ սրբասնունդ եպիսկոպոսքն զտէր Սիոն, և զտէր Յովնան, և զՅովնանէս ե զՊետրոս կրօնաւորքն, զծերացեալն մարմնով և զմանիացեալքն հոգով, և զհեզահոգի կրօնաւորն զՅովսեփէս փակակալն, և զառաքինի կրօնաւորն զԱռաքել, և զԹադէոս, և զԹովմա անրից | | մահգասի, և զՊարմուս մահգասին | | սուրբ եկեղեցեացս, և զՂազար | | զգործաւոր և զերախտաւոր | |

646

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երեւն 5784

Նորոգող և կազմող՝ Յովսեփէս
վայր՝ Տրփիթիս

357 ... Ըստ յաճախման աստուածային բանին և զհոգւոյն սրբոյ, սրով լուսաւորէ զհոգիս աստուածասիրաց անձանց և տպաւորէ ի նոսա զլոյս աստուածագիտութեան իւրոյ և մերձաւորս առնէ աստուածային երանութեանն, որ և զհուր սիրոյ իւրոյ արկեալ ի սիրտ աստուածասէր ամենամաքուր և ամենարարի, հեզ և ընտրեալ կրաւնաւորի և անյաղթ փրկսոփայի տէր Սարգսի՝ սպասաւորի և առաջնորդի սուրբ և հրաշափառ կաթողիկէի մայրաքաղաքին Տրփիթից, որ և ցանկացող եղեալ այսմ աստուածային տառիս և կենսաբեր սուրբ աւետարանիս, և ստացաւ զսա ի յարդար վաստակոց իւրոց, ետ
357 բ վերըստին || նորոգել ոսկէնկար և բազմերանգ դունովք զտնաւրէնութիւնն և զայլ սքանչելիսն Դրիստոսի աստուծոյ մերոյ, ի զուարճումն և ի պայծառութիւն նորոյ Սիոնի: Զի յետ ստանալոյ բազում տառից և բազում արդեանց, զոր ունէր յեկեղեցի աստուծոյ՝ յաւել և զսա ի գանձս աստուածային, ի յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց՝ հաւր իւրոյ Սողոմոնի և մաւր իւրոյ Ուլու-Խաթունի, և եղբաւր իւրոյ

Ամիր-Ազըզի, և հաւրեգըաւր իւրոյ Դաւիթ արեղայի, և մաւրքուերորդ-
ւոյ իւրոյ և ձեռնասնունդ աշակերտի Վարդան քահանայի, և ամե-
նայն արեան մերձաւորաց իւրոց՝ կենդանեաց և ննջեցելոց:

Արդ, որք աւգտիք ի սմանէ և լուսաւորիք յաստուածային բա-
նիյս՝ յիշեսջիք սրտի մտաւք առաջի Դրիստոսի զնախագրեալ ստա-
ցաւդ զտէր Սարգիս արեղայ, հանդերձ աստուածասէր զարմիւքն իւ-
րովք, ամէն:

Հնդ նոսին և զձեռնասնունդ աշակերտն իւր՝ զորդի պարոն Թու-
մանին՝ զՂուկաս սարկաւագ, և զհոգեոր եղբարսն իւր զՍտեփանոս քա-
հանայ, և զՇմաւոն քահանայ, և զԿիրակոս քահանայ, և զԱսատուածա-
տուր քահանայ, և զԽաչատուր քահանայ....

Նորոգեցաւ և կազմեցաւ սուրբ աւետարանս ի թվականիս ՊԶԳ.
(1444): Հնդ նոսին, որք վերոյ յիշեցան, յիշեսջիք և զիս՝ զՅովանէս
մեղապարտ գրիչ, որ զսակաւ յիշատակարանս գրեցի.*

647

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 1771**

Գրիչ՝ Աւետիք
վայր՝ ի յամուր զղեակս յԱրդնի

309 ա ...Ըստ նմին աւրինակի և այսմ աստուածաւանդ աւետարանիս
տենչացեալ եղև մաքրամիտ, պատուական և հեզահոգի աստուածասէր
այրս այս Մելքիսեփ, և կողակիցն իւր Մէնքիմար՝ թողեալ զբարս ման-
կութեան և փափաքեալ ըստ բանին, որ ասէ՝ Երանի որ ունիցի զա-
ւակ ի Սիոնի և ընդանեակ յԵրուսաղէմ. և ստացան զսուրբ աւետա-
309 բ րանս յարդար և ի հալալ արդեանց իւրեանց, յիշատակ և բաբե ի
խաւս առ աստուած իւրն, և բարի ծնաւդ[աց] իւրոց՝ Փողոսին և Ջնա-
նին, նաև Յովանէսին, Արղունին և ամենայն արեան մերձաւորաց
իւրեանց:

Եւ արգ, սկսեալ եղև սուրբ աւետարանս յԱրդնի, ի վերադիտո-
ղութեան հայկազեան սեռի երկու կաթողիկոսաց՝ տէր Գրիգորին և
տէր Կիրակոսին: Զի յորժամ գրեցաւ սուրբ աւետարանս՝ չորս ամ-
էր, որ լուսաւորչի աջն կողեր էր ի Սքսոյ, և էլ համբաւն ի Վաղար-
շապատ: Վասն որոյ ժողովեցան վարդապետք, եպիսկոպոսք, քահա-
նայք՝ եւթնհարիւր անձն, և հաստատեցին զաթոռն յէջմիածին, և եդին

* Բուն ձեռագիրն ընդօրինակված է 1203 թվականին, Սկեռայում:

** Ք 1771 ձեռագիրը ժողովածու է, ընդօրինակված 1851 թվականին, Վարդան
գրչի կողմից: 301ա—309բ էջերում գտնվում են 4 տարբեր ձեռագրերի հիշատակարաններ,
ի թիվս որոց և սույն հիշատակարանը՝ «Զայս ալ յայլ դրբէ գտաք և գրեցաք» խորագրի
տակ: Այդ բոլոր հիշատակարաններում էլ տվյալներ կան լուսաւորչի աջի Սոնի անհետա-
նալու և էջմիածին տարվելու մասին:

զոնն Կիրակոս անուն՝ այր առաքելն է և խսաակրոն ճգնաւոր՝ կաթողիկոս, և հաստատեցին զաթոռ սուրբ Լուսաւորչին:

Արդ, աւարտեցաւ սուրբ աւետարանս ի յամուր դղեակս յԱրդնի, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս և սուրբ նշխարացս, որ աստ կան հաւաքեալ, ի յառաջնորդութեան սուրբ ուխտիս և յեպիսկոպոսութեան տէր Մկրտիչ արքեպիսկոպոսին, և յերեսփոխանութեան նորին՝ Յոնանէս կրօնաւորին, ի գտոն ե ի նեղ ժամանակիս, ձեռամբ յոգնամեղ ե անարհեստ գրչի Աւետիք արեղայի անարժանի, ի յաշխարհակալութեան Համգայ սուլտանին, ի թվականութեան Հայոց ՊՂԳ. (1444) ամին:

Ո՛վ, սուրբ մանկունք եկեղեցւոյ, որք հանդիպիք սուրբ աւետարանիս կարգալով, կամ աւրինակելով, կամ տեսանելով՝ յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զվերոյգրեալսդ ի սմայ զՄելքիսէք:^{*}

648

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Փարեզ 48, Մ.Տ.Մ.

Ծաղկող՝ Գրիգոր
վայր՝ Խաբրերդ

[Գծադրեցաւ] ի թվականութեան Հայոց ազգիս ՊՂԳ. (1444) ամին, և ի հայրապետութեան Կիլիկեցոց տեառն Գրիգորի, և ի Վազարշապատուն տէր Կիրակոսին, և յաշխարհակալութեան սուլթան Համգային, ի քաղաքս Խաբրերդայ, ի դղեակս, որ կոչի Սինամուա, ընդ հովանեաւ սուրբ Նշանիս, որ այժմ Տղայ սուրբ նշան կոչի, ե սուրբ Վասլիս, և սուրբ Յակոբիս, և այլ սուրբ նշանացս, որ աստ հաւաքեալ կան, ի յառաջնորդութիւն և յեպիսկոպոսութիւն տէր Ստեփանոսին, ձեռամբ Մինաս դպրի ե մեղսամած Գրիգոր ծաղկողի: Որ հանդիպիք սմա կարգալով կամ աւրինակելով՝ յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զստացող սուրբ գրոցս՝ զսրբասնեալ քահանայն զՏղապարոն, և զհայրն իւր զպարոն Թաւաքալն, և զմայրն զՍուլտան-Մելիք, և զաւագ եղբայրն զԽոջայ Ամիրն՝ զփոխեցեալն ի Դրիստոս, և զկողակիցն իւր զՇան-Մելիքն, և զամուսին նորին զՓաշայն, և զաւակ նոցին զՄանուկն, զԽաւջաբաղչն, և զկողակիցն իւր զՇան-Մելիք, և զաւակաց նոցին Շամսին, և Գուտգադնին, Այլ և խաւջայ Ալէքսիանոսին, և կենակցին Խանգադային, ե զաւակին Սէթին, և քուերն Շանփաշին, և փեսայ Վարդերեսին... զՏղապարոն ...և մեծ պապուն և մեծ մաւրն Մեծ-Խաթունին, և Դովաթին, և Աղուր-Մելիքին, և Ամիրբէկին, և Գրիգորին...:

^{*} Այս նույն հիշատակարանն ընդօրինակված է նաև № 8143 ձեռագրում (ԺՔ. դար) և Առ. Դավրիժեցու «Գաղափարներ» մեջ (1884, էջ 823):

649

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԱՅԹ, էջ 72, Թաւրիզ, Բերգաթաղի Ս. Աստուածածին եկեղեցի

Գրիչ՝ Արքանամ Եպիսկոպոս Մարի
վայր՝ Դավթէզ

342 ր Ո՛վ դասք քահանայից, յորժամ ընթեռնուք զսուրբ աւետ[ար]ա-
նքս յիշեցէք ի սուրբ աղաւթս ձեր զանարժան զսուտանուն եպիսկո-
պոս Երուսաղէմա զտէր Արքանամ Մարցիմ, որ հանդիպեցայ ի Դավթեզ,
ի թուին Հայոց Մեծաց ՊՂԳ. (1444) յաւգոստոս է. (7): Զյիշողքս
Քրիստոս յիշէ:

650

Ս Ա Ղ Մ Ո Ս

«Հանգէս Հայերէն ուսումնասիրութեան», 1929, էջ 137—181*

Ընթերցող՝ Սիմոն Վանեցի

Այս սաղմոս կարդացի ես՝ քնիկ Վանեցի Արիստղոմի որդի Սիմոն
որ վաթսուն ամեայ էի, թվին Հայոց ՊՂԳ. (1444). Ով որ կարդայ՝
գրողին և կարդացողին ողորմի տայ, ամէն:

651

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՊԱՐԱՊՄԱՆՑ ԳՐՈՑ, ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՑ

Վիեն, 181, Տաշ ծուց., էջ 455

Գրիչ՝ Խաչատուր

133 ա- ...Գրեցաւ գիրքս, որ կոչի վերլուծութիւն Պարապմանց սրբոյն
133 ր Կիրիլի ասացեալ ընդդէմ երկաբնակաց, զոր եւ արարեալ է զվերլու-
ծութիւնս զայս Գրիգորի քաջ հոետորի և տիեզերահռչակ վարդապետի,
ի խնդրոյ Գէորգեա քաջ փաղերաին եւ մեծ բարունոյն: Եւ գրեցաւ
սա ձեռամբ իմով՝ անարժան եւ սուտանուն արեղաի Խաչատրի, ի
թվականութեան Հայոց ԸՃՂԳ. (1444):

Արդ, աղաչեմ զամենեան, որք հանդիպիք սմա ընթերցմամբ
կամ գաղափարելով՝ յիշեսցիք զյիշմանն արժանին զբարունեաց պետն՝
զշնորհալին եւ զերախտաւորն իմ եւ զամենայն բարութեանց կամե-
ցողն՝ զվարժապետն իմ զԱւետիք քաջ հոետորն, որ զօրինակն շնոր-
հեաց: Նաեւ զթշուառ ոգիս՝ զեղկելի գծողս, եւ զծնօղսն իմ, եւ խընդ-
րեսցիք զողորմութիւն...:

* Անձամբ չենք տեսել, քաղել ենք Մ. Տեր-Մովսիսյանի ձեռագիր ցուցակից:

ՔԱՐՈՉԳԻՐԻ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՅ

Ղ. Գարտաշեան, «Գահիրէի հայ. առաջնորդարան», Ա, էջ 86—87

Գրիստոս աստուած ողորմեա Կիրակոս վարդապետին եւ թող
զմեղք նորին՝ զմասս չունին եւ ղներելին, Բարեխօսութեամբ սուրբ
Աստուածածնի եւ կենսաբեր սուրբ Խաչին եւ Յովհաննու կարապե-
տին եւ սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկային եւ սրբոյն Գրիգորի Լու-
սաւորչին եւ ամենայն սրբոց գնդին ողորմեսցիս ՎՈՐԱԾՈՒՄ. ամէն,
ԹՎ. ՊՂԳ. (1444):

Մ Ա Շ Տ Ո Ց

«Դիւան Հայոց Գաղութեան», Ժ., էջ 8—12

Փիւրգ. Նօտ., էջ 136—139, Ռշտունիք, սուրբ Յակոբայ վանք

Գրիչ՝ Մինասենց Թումայ
վայր՝ Աղթամար

... Զոր տեսեալ զսորայս զհոգեոր փարթամութիւնս սրբասէր
հրաւնաւրս Յովաննէս, ի գեղջէն Գաւաշից, ըստ նախնեաց Բըծոնց կո-
չեցեալ, և նուիրեաց զսա ընծայ սուրբ տաճարիս, որ է շինեալ գում-
րէթաձև և երկնանման, ի գերահոչակ ուխտս և ի հրեշտակաբնակ
կրօնաստանս, որ կոչի սուրբ Յակոբ, զոր շինեալ է յառաջին թագա-
ւորացն Հայոց, ի գլուխ երկրիս Ընշտունեաց, յարեմտից կուսէ,
առաջի Կապոտկողան բերդին՝ ի պահպանութիւն աշխարհիս Հայոց...

Ստացող սուրբ կտակիս ընծայեաց զսա սուրբ Յակոբայ գերա-
հռչակ տաճարիս՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, և ծնողացն իւրոց Բաղտա-
սարին և Շնոնվորին, և եղբօրն իւրոյ Թումային, որ յաւուրս ձմերայ-
նոյ ի բքաբեր ուսի՝ անկեալ՝ մեռանի յեբկիրն Կեցնայն:

... Եւ արդ, ես... փօռնս ի գրչաց... Մինասենց Թումայ եղկելի
հոգիս... ի սիրոյ և ի հարկեցուցիչ հրամանէ սրբազան անձինն և աս-
տուածաբան վարդապետին Սիմէոնի՝ առաջնորդին և շինողին սուրբ
Յակոբայ գերահոչակ ուխտին, որ յորդորեաց զՅովաննէս [կրօնաւորն]
ի բարին, յաղթեցայ և ես... կատարեցի զսա յաստուածախնամ կըղ-
զիս Աղթամար, ընդ հովանեաւ գմբեթաձև երկնանման տաճարիս, և
սուրբ Փրկչիս, և սուրբ Սարգիս զօրավարիս յաշխարհակալ թագաւո-
րութեան ամիրզայ Զնանշային, և ի կողմնապետութեան մերոյ աշ-
խարհիս, որ տիրէ վանայ և Ոստանայ՝ Դլին-Աւլան պարոնին, որք են
ազգաւ թուրք՝ յոյժ հարկապահանջողք և կեղեքիչք քրիստոնէից, ի
հայրապետութեան մերոյ նահանգիս տեառն Զաքարիայի, և ի թուա-
կանութեան հայկազեան տումարիս ՊՂԴ. (1445), ի յամսեան մարե-
րի Թ. (9), յաւուր շաբաթու գծադրեցաւ և աւարտեցաւ սուրբ տառս
այս...:

Եւ այժմ սակաւ ինչ պատմութիւնս արժանիս յիշատակի գծա-
գրեցից յայսմ տառի՝ ես Մինասենց Թումայս՝ եղկելիս ոգի, զի զինի
մեր եկողքն գիտասցեն թէ յորո՞ց ոմանց շինեցաւ և յորո՞ւմ ժամա-
նակի սուրբ ուխտս այս և հանդիսաւոր կրօնաստանս, որ կոչի սուրբ

* «Ուս» փերզալեմյանի բացատրությամբ նշանակում է «շեղ ձեանց»:

Յակոբ, որ ի վաղուց ժամանակաց ամայի էր լեալ և անբնակ ի մարդկանէ:

Արդ, որպէս լուաք ի պատմութեանց՝ առաջին սկիզբն շինութեան սորտ եղև յառաջին թագաւորացն Հայոց՝ ի Սեցեքերիմայ և յորդոց նորա, ի ժամանակին, յորում գնաց քոյրն Մանգեթի հետիոտս՝ ջերմեռանդ հաւատով և յորդարուղիս արտասուօք ի նքսէրինց, և երբ զսուրբ Յակոբ հայրապետի ճկոյթն մինչ ի տեղիս այս. և աստ հաճեցաւ սուրբ մատն հայրապետին Յակոբայ բնակիլ, և ազատեցաւ յերկիրս Լոշտունեաց յանիծիցն սուրբ հայրապետին, Վասն որոյ աշխարհաժողով արարեալ թագաւորն Հայոց շինէ զփառաւոր եկեղեցիքս՝ զսուրբ Աստուածածինն, և զսուրբ Յակոբն, և զսուրբ Յովնանցն, և զսուրբ Մանկունքն, և ժողովեալ բազում կրօնաւորս՝ տոնէ զսա վանս միաբանակեցաց բազմաց, մինչ զի ասի աւտնութեամբ, թէ քան զերբ հարիւրն աւելի արեղայ եղեալ է ի վանքս այս: Եւ հաստատէ թագաւորական հրամանաւ ի բոլոր ծովուս, ընդ ամենայն իշխանութեամբ իւրով՝ գեօղս և արտորայս, այգիս և դրախտս և ծառատունկս ոխով և մուլք վանացս. և մնայ բազում ժամանակ շէն այնպիսի փարթամութեամբ՝ մարդով և մլքով: Եւ այս առաջի շինութիւնս յառաջ էր քան զհայ թուականն: Բայց զկնի ժամանակաց աւերեալ տեղիքս՝ լինի անմարդաբնակ, իբր զհողարլուր մի մեծ, ոչինչ մնացեալ նշան շինութեան, բայց միայն եկեղեցիքն անշարժ մնացին: Եւ թէ զի՞նչ եղև պատճառ աւերմանն, և քանի՞ ամ մնաց աւերակ՝ ոչ գիտեմ հաստատ, բայց կարծեօք թուի թէ քան զերկու հարիւր տարի աւելի աւերակ մնաց: Իսկ ՊԿԱ. ամի թուականութեան Հայկազեան տօմարիս (1412), ի թագաւորութեան թաղթին Ղարայ-Յուսուֆին և ի կողմնապետութեան մերոյ աշխարհիս Ամիր-Եգդեֆին և որգւոյն իւրոյ Մելիքին, որ էր յոյժ խնամածու և բարեկամ քրիստոնէից, և ի կաթողիկոսութեան մերոյ վիճակիս տեառն Դաւթի, վարդապետ ոմն երեւի, բարեսէր և աստուածային ճրիւքն բարգաւաճեալ, որոյ անուն Ստեփաննոս ճանաչի, մականունն Փիր, յերկէս Լոշտունեաց, ի գեղջէն Բախվանից, աշակերտ գոլով Յոնանցնու Որոտնեցւոյ՝ մականունն Կախիկ կոչեցելոյ, սորա՝ վարդապետական քարոզութեամբ շրջագայեալ ի վերայ ամենայն երկրի՝ ընդ կողմամբ աշխարհի Հռոմոց ամս բազումս, երթայ մի անգամ և երկիցս յերուսաղէմ, և ապա դառնայ վերստին և գայ յաշխարհս Հայոց, ի բնիկ և ի սեփական երկիրս իւր՝ մեծաւ ընծայիւք ամենայն եկեղեցեացս, շուրջաւ և սկիւր և աւետարան բերելով վանօրէից և դիւղօրէից եկեղեցեացս: Եւ յորդորեալ զքրիստոնեայս և ինքն գլխաւոր լեալ՝ քան զտասն աւելի եկեղեցիք կրամածք և կամարօք շինել տայ յերկիր Լոշտունեաց, յամիրապետութեան Մելիքին և հօրն իւրոյ, Եւ ապա խորհրդակից և գործակից ինքեան առեալ կրօնաւորս աստուածասէրս, որոց անուանք յորջորջեալ կոչին Մկրտիչ և Կիրակոս, Յովնանց և Յոնանցն, Սիմէօն և Գրիգոր, և եկեալ ի մեծահոշակ և ի թագաւորաշէն ուխտս, որ կոչի սուրբ Յակոբ, որ էր ի բազում ժամանակաց աւե-

բակ լեալ և անմարդաբնակ, Եւ սկիզբն առնեն շինութեան տեղոյս, և յաջողութեամբն աստուծոյ ժողովին ի տեղիս ե այլ կրօնաւորքս և աշխարհականք՝ գործաւորք վանացս, որոց անուանք գրեալ են ի դպրութիւն կենաց, և շինեն զվանքս ծագէ ի ծագ. նորոգեն կղմնտրաշէն և կրամած զսուրբ Յակոբայ գումբէթս, որոյ ճարտարապետ և շինող էին սրբասէր կրօնաւորքն Գրիգորն և Յոնաննէսն և Յովաննէսն, որք մաքրական վարուք զկնի ամաց ինչ անցելոց փոխեցան յաշխարհէս, որոց ողորմի Բրիստոս յօր դատաստանին, ամէն. Իսկ Սիմէոն սրբասէր՝ արբանեակ և սպասաւոր լեալ վարդապետին Ստեփաննոսի, և տուեալ զինքն յընթերցումն աստուածաշունչ կտակարանաց՝ եղև աշակերտ գրոց և սպասաւոր բանի: Եւ մնացեալ վարդապետն Ստեփաննոս ամս ինչ ի նորաշէն սուրբ Յակոբ, յանձն առնէ զաշակերտն իւր և զընակիչք տեղոյս շնորհացն աստուծոյ, և ինքն դէմ եդեալ՝ երթայ դարձեալ ի սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ, և վախճանի անդ. որ և հանգուցիչն աստուած հանգուցէ զհոգի նորա ընդ աստուածաբան վարդապետացն ի խորանսն լուսեղէն, ամէն: Իսկ ապա, զկնի գնալոյ նորա, Սիմէոն սպասաւոր բանի առնու գաւազան իշխանութեան վարդապետութեան ի ՊԶԶ. (1427) թուականին, և լինի խնամածու, հոգաբարձու և առաջնորդ սուրբ Յակոբայ հանդիսաւոր կրօնաստանիս, և ծնօղ և դայեակ, խնամիչ և դարմանիչ, սնուցանող և սփոփիչ սուրբ Յակոբայ միաբանիցս, իւր զգորովագութ ծնող զաւակաց իւրոց:

Վասն զի յաւուրս սորա և մեր բազում վրդովմունք եղև աշխարհիս մերոյ. և էառ անիծեալն Սքանդար զաշխարհս մեր և զանառիկ բերգորայքս Դրդստանաց՝ զՎան և զՈստան և զայլսն ամենայն ի ձեռաց բնիկ պարոնանց մերոց, և անցոյց զտունն Շամօանից, և մնաց երկիրս շատ աւերակ:

Ի ՊԶԴ. (1425) թուին էառ զՎան, Եւ ի ՊԶ. (1431) թուականին էառ Փիր-Բէկն զԱղթամար կղզին, և անպատմելի տրտմութիւն եհաս աշխարհիս և ազգիս Հայոց. և երկիրս աւերակ մնաց երկու տարի: Եւ յՊԶԴ. (1435) թուականին Շանդուհն ի դուրս եկն, և Սքանդարն փախեալ, և երկիրս սասանեալ կայր, և զՋնանշէն եդիր պարոն Շանդուհն, և ապա խաղաղացաւ երկիրս: Եւ յՊԶԸ. (1439) թուին գողացան զԼուսաւորչի աջն ի Սիս, և... հուր անկաւ յերկնից ի Մըմրուտ սարն և շատ տարի այրեց զայն սարերն: Եւ յՊԶ. (1441) թիւն յէջմիածին կաթողիկոս նստուցին: Եւ յայս ամենայն նեղութիւնքս և հալածանքս հեզահոգի և աստուածաբան վարդապետն Սիմէոն զսուրբ Յակոբայ միաբանքս իբր զգորովագութ ծնող պահեաց զսոսա, յայլ և այլ տեղիս շրջելով, ի հոգեւորսն խրատելով և զմարմնաւոր զպէտսն լիակատար պատրաստելով: Սա ստացաւ և բազում մուլք և արտորայք, այգի և ծառատունկք վանիցս, զոր ինքեամբ գնեաց՝ տրօք քրիստոնէից, և զոր յորգորեալ զքրիստոնեայս՝ զքահանայս և զաշխարհականս, ետ գնել նոցա ի հալալ արդեանց իւրեանց մուլք և անդաստան վանիցս, որոց տացէ... Դրիստոս աստուած ընդ միոյն հարիւրապատիկ:

Եւ արդ, այսոքիկ են նոր տուած և արծաթագին մուլք վանացս, Զինչ որ բնական մուլք է վանացս՝ թէ կաղամախի պրակն, և թէ արտ, և թէ ափն, որքան և է ի յԸնծափու դաշտս՝ յայտնի է ամենեցուն, և երկու արտ ի Շատուան, և ծառ ի Գանձակ, և երկու արտ ի Դեղձիսն, և հինգ արտ և Սաղաթիէլ երիցանց այգւոյ կէսն ի Մոխրարերդ, և Օմար Շամշանի բաժին հոգն, ԺԳ. (15) արտ, և խոտունցն, և փա-
գախն*, և կալն, և Մանգուկանց Ամիրապէիկի այգին՝ ծառերովն ի Մոխ-
րարերդն: Սոքա ամենեքեան Սիմէոն վարդապետին արծաթագին
մուլք են վանացս, զոր ստացաւ տրօքն քրիստոնէից և յորդորեաց
վարդապետական քարոզութեամբ զայլս ոմանս՝ ըստանալ ընչիւք-
իւրեանց և նուիրել մուլք և ռիւս սուրբ Յակոբայ վանացս, Եւ երկու
արտ ի Նաբեկ, և մէկ ի Բախվանց:

Դարձեալ, աղաչեմ յիշել ի Դրիստոս զերթահատոր հարազատքս
մեր՝ զսրբակրօն արեղայքս, որք վայելողք են այս տառիս, և սպասա-
ւորք սուրբ տաճարիս՝ զՊօղոսենց Կիրակոսն, և զԳաւաշեցի Ստեփան-
նոսն, զԿիրակոս և զՄկրտիչ մահապարհն, զՍարգիս, և զԿիրակոս, զՀայ-
րապետ, և զերկու Թումայն, և զԱռաքելն, և լի բերանով... աստուած-
ողորմի ասել...:

654

Գ Ա Ն Զ Ա Ր Ա Ն

Երևան 5521

Դրիչ՝ Մինասենց Թումայ
վայր՝ Աղթամար

433 ա ... Զսուրբ գիրքս զայս, որ է գանձարան գանձուցն աստուծոյ,
արարի պատճառ փրկութեան հոգւոյս մեղուցելոյ ի յաններելի տան-
ջանացն և ի մխիթարութիւն անձին իմոյ ի նարդեան ժամանակիս.
Եւ ստացայ զնիւթս սորա ի հալալ արդեանց իմոց ես՝ անպիտան
ծառայս ծառայիցդ աստուծոյ Մինասենց-Թումայս՝ բազմավէր հոգիս,
և իմով իսկ մեղսամած մատամբս գծագրեցի զսա մեծաւ աշխատու-
թեամբ յաստուածախնամ կղզիս Աղթամար, ընդ հովանեաւ հըռչակա-
ւոր և երկնանման գումրէթայարկ սուրբ Խաչի տաճարիս, և Ամե-
նափրկչիս, և սուրբ Աստուածածնիս, և սուրբ Սարգիս զաւրավա-
րիս, ի հայրապետութեան տեառն Զաքարիայի, և ի թուականութեան
հայկազեան տօմարիս 927. (1445), Եւ նըւիրեցի զսա ընծայ և նըւէր
ի նոյն գերահոչակ և յերկնանման տաճարիս՝ ի սուրբ խաչս Աղթա-
մարայ, որ է գումուն երկնից և ճանապարհ ար||քայութեան, որպէս
զի ուրախասցին սովաւ հանապազ մանկունք և սպասաւորք սուրբ
Խաչի տաճարիս համեղաբան գանձիւքն և քաղցրեղանակ մեղեդաւքն
և տաղիւքն, որ գըծագրեալ կայ ի սմա ի տաւնս տէրունականս և ի

* «Փագախ» բառը փերզալեմյանի ծանոթագրութեամբ նշանակում է «բնակարան»
անասնոց:

յիշատակս ամենայն սրբոց: Ջորս երգեալ են զսոսս սուրբ և աս-
 առածարան վարդապետքն եկեղեցոյ և ախոյանքն հաւատոյ՝ սուրբն
 Գրիգոր Նարեկացի, և տէր Ներսէս Կըղայեցի, տէր Մխիթար Այրի-
 վանեցի, և Խաչատուր Կեչաւեցի, տէր Մկրտիչ տեսուչ բարին, և
 Մսթէոս Գանձասարեցի, և այլք բազումք, որոց անուանքն գրեալ
 են յիւրաքանչիւր վերնագիրս և ի ստորնագիրս և ի արնառաջս գան-
 ձուցն և տաղիցն, և գրին անուանք նոցա ի դպրութիւնն կենաց,
 ամէն: Իսկ զկնի սոցա եղեալ ոմն վարդապետ Գրիգոր անուն Ղըլա-
 քեցի, ըստ նախնեացն Մերեմք կոչեցեալ, յոյժ հանճարեղ և բանի-
 բուն և առատամիտ, ոչինչ նըւազ գոլով քան զյառաջ յիշեցեալ վար-
 դապետսն, այլ գերազանց գտաւ քան զնոսին: Սորա առեալ զառաջ-
 434 նոց երգեալ գանձարանսն և յամենեցունցն զհամեղաբանսն և
 զքաղցրեղանակսն հաւաքեալ՝ սրբագրեաց մեծաւ աշխատութեամբ և
 ի յոան եհտն: Թէ պակաս բան կայր ի վանկսն՝ յաւելցոյց յինքնէ,
 և թէ աւելի բան կայր, որ հատակոտոր բերէր զվանկսն՝ քերեալ ի
 րաց եհտն: Եւ յաւել յինքնէ բազում գանձս և տազս համեղաբանս
 և քաղցրեղանակս տէրունական տաւնից և ամենայն սրբոց, ի վերայ
 անուան իւրոյ գրծագրելով զտընտաջս գանձիցն, եթող անջընջելի
 յիշատակ ինքեան ի սուրբ եկեղեցի, որ և յետոյ մարտիրոսական
 մահուամբ ել ի կենցաղոյս՝ սպաննեալ յանաւրինաց: Որոց տացէ
 ամենեցուն՝ աստուածազանից արանցն երգաւդացն ըզբանք գանձա-
 րանիս՝ առաջնոցն և վերջնոցս, պսակ լուսեղէն ի յարքայութեանն
 երկնից, ամէն:

Որոց լուսազարդ և ուրախարար բանից ցանկացող եղէ ես՝ վեր-
 ջինս ի ծնունդս եկեղեցոյ և առաջինս ի կարգս մեղաւորաց Մինա-
 սեմք Թումայս՝ սոսկանուն արեղայս. ստացայ զնիւթ սորա ի հալալ
 434 արդեանց ի մոց, և իմով իսկ մեղսամած մատամբս գրծագրեցի
 զգանձարանս զայս, որ ունի հաւաքեալ ի ծոց իւր Ճ. և ԻԳ. (123)
 գանձ՝ մեղեդովք և տաղիւք բազմաւք՝ ի զարդ ճոխութեան և ի
 փառս պարծանաց կաթողիկէ եկեղեցոյս սուրբ Խաչիս Աղթամարայ,
 որպէս զի ուրախասցին սովաւ մանկունք և սպասաւորք սուրբ խա-
 չիս և քաղցրեղանակ երգաւքն, որ ի սմա՝ զուարճացեալ ըերկրեսցին
 ի տաւնս տէրունականս և ի յիշատակս ամենայն սրբոց, և անմոռաց
 յիշմամբ յիշատակեսցեն զմեզ ի սուրբ և յերկնաբացիկ յաղաթս
 իւրեանց: Վասն որոյ յերես անկեալ աղաչեմ զսրբութիւնդ ձեր՝ պա-
 տուական հարք իմ և լերդահատոր հարազատք, ծառայք աստուծոյ և
 սպասաւորք սուրբ Խաչիս, որք ի նարդեան ժամանակիս դուք վայե-
 435 րողք էք այս տառիս և որք զկնի ելիցն մերոց յաշխարհէս հարգեմք
 էք վայելել զգանձարանս զայս, և որք պատահիք սմա տեսութեամբ և
 կամ աւրինակ դնելով զսա՝ լի բերանով և բոլորախօս լեզուաւ և
 ուղիղ մտաւք աստուած-ողորմի ասասջիք ինձ՝ մեղուցելոյս Թումայի,
 և ծնաւդացն իմոց Սիմէոնի և Արղուն-Մելէքի, և քուերցն իմոց Ու-
 կի-Տիկնայ և Անդալատի, և որդոց նոցին՝ Հայրապետի սրբակրան
 արեղայի՝ լերդահատոր հարազատին իմոյ և Յոնանիսին, Քուրդամիրին

և Աւետիսին, և նոցունց զսուակտցն, և այլ ամենայն արեան մերձա-
ւորացն իմոց՝ կենդանեաց և հանգուցելոցն աստուած-ողորմի
ասացէք:

Դարձեալ աղաչեմ զսրբութիւնդ ձեր, ով պատուական հարք իմ
և եղբարք, յիշեցէք ի Քրիստոս և զերախտաւոր քեռին իմ և զուսու-
ցիչն զԹուվայ միայնակեացն՝ զհոգեոր հայրն իմ, որ բազում ջան և
աշխատութիւն կրեալ է ի վերայ իմ, և զհաւերկրայրն իմ զՎարդան,
և զՆերսէս սարկաւազն զսիրասնունդ աշակերտն իմ, որ աւգնական
եղև ինձ կոկելով զնիւթ սորա....*

655

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Փերդ. Նօա., էջ 146, նշխարք (ՁԵ 4515), էջ 168—169, ի գիւղն Խժիշկ

Գրիչ՝ Կարապետ
վայր՝ Վան

... Կատարեցի բազում աշխատանք ի լաւ և յընտիր օրի-
նակէ, զոր արարեալ է քաջ նահատակին և տիեզերալոյս վարդա-
պետին Գրիգորի լեւաթեցւոյ, որ էր ուսուցիչ մեր...: Եւ գրեցաւ
սա յերկիրս Վասպուրական, ի քաղաքս, որ կոչի Վան, ընդ հովան-
եաւ սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկային, և սրբոյն Սահակայ հայ-
րապետի, և սրբոց առաքելոց Պետրոսի և Պօղոսի, և սրբոյն Վար-
դանայ զօրավարին, ի հայրապետութեան տէր Գրիգորի և մերոյ
եպիսկոպոսի և առաջնորդի սուրբ ուխտիս Վարագայ տէր Յոնաննէսի,
ի թուականութեանս Հայոց ՊՂԴ. (1445), ի դառնացեալ ժամանակիս,
ի թագաւորութեան Ջհանշայի, որ ի յայսմ ամի գնաց բազում զօրօք
յԱխլաթայ երազում քրիստոնեայս դերի արար, զոր տեսաք այօք
մերովք զխիղճ և զնշնշո սոցա: Արդ, ի յայսմ գառն ժամանակիս
ցանկացող եղև այսմ աստուածային և փարթամ գանձուցս՝ երիցս երա-
նեալ սրբազան կրօնաւորն Մկրտիչ, և ետ զրեւ զսա յիշատակ բարի
հոգւոյ իւրոյ և ծնողաց իւրոց՝ հօրն Խութլու-Բէկին, և մօրն Խութլուին,
և եղբարցն Յովանիսին և Կարապետին՝ հանգուցելոցն ի Քրիստոս: Եւ
արդ, ես անպտուղս ի բարեաց... սուտանուն էրէջ Կարապետ տեսի
զսէր Մկրտիչ կրօնաւորին, զոր ունէր առ հոգեորս...:

* Ձեռագիրն ամբողջութեամբ վերցրած թուղթ է, բացի 417—422 և 432—436 թեր-
թերից, որոնք կրկնադիր մագաղաթ են:

Նախկին գիրը պահպանվել է սկզբից և վերջից գրված մեկական թերթ պահպա-
նակների և 436ր էջի վրա:

Ըստ երևույթին, այդ պատահիկները հնագույն (գրված Ժ. դարից ոչ ուշ) մի շառ-
ւնտրի կամ Հարանց վարքի հատվածներ են: Պահպանվել է նաև մի հիշատակագրու-
թյուն՝ գրված բոլորձև երկաթագիր խոշոր տառերով:

«ՋՍՏԱՑՈՂ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑՍ
ՋԵԱՋԻԿ ԲԱՐԵՄԻՏ ԿՐԱԽԱԻ
ՈՐ ԵՒ ՋՄԵԱԽՂՍԵ ԻՒՐ ՑԻՇԵՍՋ
ԻՔ Ի ՔՍ ՑՍ Ի ՏՐ ՄԵՐ, ԱՄԷՆ»:

656

Ժ Ա Մ Ա Գ Ի Ր Ք

Նախավկայի վանք, Ս. Տ. Ա.

Գրիչ՝ Կարապետ
Վայր՝ Ոստան

88 ա—187 ր ... Դրեցաւ տետրակս ձեռամբ Կարապետ սուտանուն քահանայի, որ անուանս տիրիմ և գործովքս աւտար յամենայն գործոց բարութեան, ի մայրաքաղաքս Ոստան, ի դուռն Քարի սուրբ Աստուածածնիս, ընդ հովանեաւ սորին և սուրբ Ստեփանոս Նախավկային, ի Հայոց թվ. ՊՂԴ. (1445), ի հայրապետութեան տէր Զաքարիայի, զոր աստուած ընդ երկայն աւուրս արասցէ:

Արդ, աղաչեմ զձեզ, ով դասք լուսերամից՝ մանկունք եկեղեցոյ, որք աւգտիք ի սմանէ ուսմամբ կամ աւրինակաւ՝ յիշեցէք յաստուածամերձ յսղաւթս ձեր զպատուական կրօնաւորն զՅակոբ, որ ստացաւ զսա ի հալալ աշխատանաց իւրոց, ի վայելումն անձին իւրոյ և յիշատակ ծընողացն իւրոց՝ հօրն Ստեփանոսիւն և մօրն Խուքուիւն, և եղբօրն Լուսաւազիւն, որ նահատակեցաւ յանաւրինաց վասն անուանըն Քրիստոսի, և միւս եղբաւրն Աստուածատրիւն, և այլ ամենայն մերձաւորացն և հանգուցելոցն ի Քրիստոս...:

Այլ և զբարի և զընտրեալն ի բազմաց՝ զպատուական փիլիսոփայն զտէր Սիմէոն զվարդապետն իւր յիշեցէք ի Քրիստոս աստուած, և լի բերանով աստուած-ողորմի ասացէք ամենեցուն, առհասարակ, Յակոբ կրօնաւորին և իւր ամենայն ազգականացն, ամէն: Ընդ նոսին յիշեցէք ի Քրիստոս զմեղաւոր գծողս զԿարապետ, և զիմ ծնողսն, և մի բերան մեզ աստուած-ողորմի ասացէք, և աստուած մեզ և ձեզ ողորմեսցի և մեղաց թողութիւն շնորհեսցէ, ամէն:

Անմեղադիր լերուք, զի ամէն մեղօք պաշարեալ է միտս ու հոգիս ի րանսարկէն սատանայի, ոհ, ոհ:

657

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ալիշան, շէյխարան:

Գրիչ
Վայր՝ Բաղէշ

Գրեալ ի Բաղէշ, ընդ հովանեաւ սուրբ Կիրակոսի, ի զանութեան Զնանշանի ամիրզին և յամիրութեան քաղաքիս մերում շէյխ Մանուկիւն, որ խեղադաբեցաւ, և եկին ամենայն մեծամեծքն՝ եղին ի տեղի նորա զեղբօրորդին՝ զամիր Շամշադիւն:

658

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

«Թորոս Աղբար», Բ., էջ 306, Կամախ, Թաղէոս առաքեալի վանք

Գրիչ՝ Աստուածատուր.
վայր՝ Խլալ

... Յիշատակ Հագարբէկին և ամուսնոյն իւրոյ Թուրուանդէին, և ծնողաց իւրոց Բուրթէլին և Քաֆուրին, Կիրակոսին և Խաթուն-Մէլէքին, և ծնողացն Ստեփաննոսին և Շող-Մէլիքին, և եղբարն Միսիրարին, և... գրիչն Աստուածատուր, ի Խլաք քաղաքի, ընդ հովանեաւ ԺԱ. Խորանացս, յամի Պ. և ՂԴ. (1445) Թուականի, յաշխարհակալութեան նետողաց ազգի Զընթանշահ ամիրզին՝ Թուրքմանին, և ի նոր հայրապետութեանս Հայոց՝ տեառն Կիրակոսի էջմիածնի կաթողիկոսի...:

Աստուած-ողորմի Հագարբէկի դստերն Գոնարին և քուրուրտոցն Նազ-Խաթունին և Թան-Խաթունին...:

659

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փերզ, Նօա., էջ. 147—148, Մեծփափանք

Գրիչ՝ Յոնաննէս Մանգասարենց
վայր՝ Արնէշ

... Յանկացող եղեալ [սմին] երջանիկ քահանայն և կրօնաւոր [Յոնաննէս], որդի բարեպաշտ և աստուածասէր տանուտիրոջ պարոն. Գուրգի-Մէլիքին, երիտասարդ հասակաւ և բարի բնութեամբ, ուստի շարժեալ ի սէր աստուծային գանձուցս, և ջանաց ստանալ զանառիկ մեծութիւնս և զգանձս անկողոյստելիս ի վայելումն անձին իւրոյ, և յետ ասդեացս ելանելոյ՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, և ծնողաց իւրոց պարոն Գորգի-Մէլիքին, և մօր իւրոյ Սալշուկին, և եղբարց իւրոց պարոն Գրիգորին և Ստեփաննոսին և Մինաս Խալիֆին, ... և հօրեղբարց մերոց՝ Թովմայ բարունապետին, և ուսուցչին, իմոյ Ամիր-Մէլիքին, և որդւոց նորին Ստեփաննոս կրօնաւորին, և հանգուցելոցն ի Դրիստոս պարոն պապուն՝ Ստեփաննոսին, և Շամշին, Յոնաննէս քահանային, Արիստակէս նահատակին, և ի զուարճութիւն ուրախութեանց մանկանց և որդւոց նոցին Գրիգոր քահանային, Մերուն սարկաւազին, ... և դեռաբոյս պատանեկաց՝ Յակոբին... Նասրատին... և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրեանց՝ կենդանեաց և հանգուցելոց, յիշատակ բարի և թողութիւն մեղաց լիցի աստ և ի հանդերձեալն, ամէն.:

Եւ ես՝ յետինս ի քահանայից և յերիցանց՝ սուտանունս ի կարգաւորաց Յոնաննէս, որ բազում աշխատութեամբ զտկարութիւն աչացս մո-

ոացայ և զգիրս գրեցի,* որք հանդիպիք սմա օրինակելով... յիշեսցիք ի բարին Քրիստոս զմեզ և զհանգուցեալ ծնողս մեր զՄանգիւսաւ: Եւ դարձեալ, կրկին ի յիշումն աստուածաբնակ սուրբ ուխտիս Մեծովայ սուրբ Աստուածածնի տաճարիս՝ զԹուվայ մեծ ըաբունապետ, և զՄկրտիչ վարդապետ, և զհանգուցեալքն ի Քրիստոս զՅոնաննէս եպիսկոպոս, զՄատթէոս կրօնաւորն, և զՂազար, զՅակոբ, զՄեսրոպ, զՆիկողայոս՝ աշակերտք սորին, ամէն, և զայլ ամենայն միաբանք սուրբ ուխտիս:**

Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի գաւառս Դաջերունետց, ի յաստուածապահ քաղաքս Արմէշ, ընդ հովանեաւ սուրբ եկեղեցւոյս, և ծաղկեցաւ ի սուրբ ուխտս Մեծովայ, [ձեռամբ աստուածապատիւ... և հեղահոգի Միգաս կրօնաւորի]: Ի հայրապետութեան տեառն Կիրակոսի սուրբ կաթողիկէ էջմիածնի Վաղարշապաթու Նոր քաղաքիս սկսեալ եղև, և [ի] հայրապետութեան տեառն Գրիգորի աթոռակցի Լուսաւորչին մերոյ օրհնեալ եղև, ի յաշխարհակալութեան Ջնանշայ ղանին Թավրիգու:

Եւ գրեցաւ սա ի Թուականութեանս Հայոց ՊՂԴ. (1445) ամին | |

* Իր աչքերի տկարությունից զանգատովոյ Հովհաննէս Մանկասարենցը (կամ Մանկասարի որդին) ԺԾ. դարի ամենանշանավոր, գրագետ ու վարժ գրիչներից է: Վախճանվել է 80 տարեկան հասակում: 1505 թվականին, կամ դրանից մի-երկու տարի առաջ:

72 տարի շարունակ, 14 տարեկան պատանի հասակից մինչև իր մահը՝ նա զբաղվել է ձեռագրերի ընդօրինակութայն տաժանակիր ու չարքաշ աշխատանքով: Իր բազմամյա գործունեությունը ընթացքում ընդօրինակել է ավելի քան 132 մեծ ու փոքր ձեռագրեր:

Այդ արտակարգ բեղմնավոր, տոկուն ու համեստ մշակի կյանքի ու գործունեության մասին ուշագրավ տվյալներ է հաղորդում իր աշակերտներից մեկը՝ Ջաքարա գրիչը, 1505 թվականին ավարտելով իր ուսուցչի ձեռնարկով ու մահով թերի մնացած ավետարանը և գրելով հիշատակարան ձեռագրի գրչության հանգամանքների մասին:

Լսենք Ջաքարային.

«... Արդ, յանդ ելեալ աւարտեցաւ աստուածաբան սուրբ Աւետարանս ի մեծ Թուականիս մեր ՋԾԳ. (1505), ի գաւառս Վասպուրական, ի քաղաքս Վան...: Եւ արդ, դրեալ եղև Յոհան գլուխն ձեռամբ վարդապետին իմոյ տէր Յոնաննիսի Մանգասարենց քաջ քարտողին, որ ՀԲ. (72) ասարի՝ ամառն և ձմեռն, գիշերն ու ցերեկ ի դրել եկաց: Որ դրեալ եղև ձեռամբ նորա Խ. (40) Այսմաւուրք և Տարենգիրք, իսկ փոքր գիրք՝ Տետր և Աղօթամատոյց, Շարահնոց և Սաղմոսարան, Մաշտոց և Գանձատետր՝ Ծ. (50)—Կ. (60) և այլ աւելի, և Աւետարանս ԼԲ. (32): Եւ զայս Յոհան գլուխն ի ձեռութեան ժամանակիս, որ, աչք չէր հայիլ և ձեռքն կու գողայր, բազում չաւչարանօք հագիւ կարաց աւարտել, և այլ չկարաց գրիչ բռնել մինչ ի վախճան, որ հանգեաւ ի Քրիստոս ՋՋ. (86) ամաց: Վասն որոյ աստուած-ողորմի ասացէք, ամէն:

Եւ արդ, ես Ջաքարայ աշակերտնորին գրեցի զՂուկաս գլուխն, և Կառապետ աշակերտ մեր գրեաց զՄատթէոս և զՄարկոս գլուխն...» (Երեան Ք 5250, էջ 201ր—202ա):

Այս նույն ձեռագրում, Հովհաննի ավետարանի վերջում, Հ. Մանկասարենցը թողել է իր ամենավերջին հիշատակագրությունը. «Ջմեղաւոր ծեր գրիչս Յով[նաննէս] յիշեցէք առ աստուած և աստուած զձեզ յիշէ՛ք (էջ 200ր):

** Ղ. Փիլղալիմյանը հայտնում է, որ Շքսան և հինգ վարդապետաց անվանք եռ-կային, բայց մի առ մի գրելն զանց արարի:

660

Ա Խ Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 6366

Գրիչ՝ Մարգարէ
Վայր՝ Աւաք Վանք

III

239 ր ...Արգ, գրեցաւ տէրունական հրամանս ի գերունակ և ի հրա-
շափառ անապատս կոչեցեալ Աւաք վանք, ընդ հովանեաւ աստուածա-
մերձ սրբոց՝ սուրբ Աստուածածնի, և սուրբ Կարապետի, և սուրբ
Առաքելոց, ի յառաջնորդութիւն սուրբ ուխտիս ժրաջան, մաքրամիտ,
հիւրընկալ, նայ և Այցելուկ կոչեցեալ Մարտիրոս բարունապետի, և
մգտեսի տէր Սարգսի Տիւրիկեցի հեգահոգի քաղցրեղանակ դասավարի,
և մտերիմ եղբաւր մերոյ մգտեսի Երեմիայի արեղայի, և փակակալի
սուրբ ուխտիս Յակոբ արեղայի՝ սրբասիրի և զեղբայր սիրողի, զի
եղբարք բազումք հաւաքեալ ի սուրբ ուխտս, զի արեղայ և սարկա-
ւագ և գործաւորք միահամուռ ԼԳ. (33) միաբանք, նաև զՅովնանէս
մգտեսին Ղրիմեցի և զՎարդան տնտեսն, զի ցաւակցաբար աշխատի:
Յիշեսջիք և տէր Կիրակոս եպիսկոպոսն, նաև զարի նահատակն զԼու-
տակէս վարդապետն, որ զգրչութեան դուռն երաց մեզ, զոր տէր աս-
տուած հատուցանէ զտրիտուր նորին: Նաև զանարժան հոգս՝ զՄար-
գարէ արեղաս՝ զկրկնամեռիկս, նաև զծնաւդսն իմ զհանգուցեալսն
առ Քրիստոս, այլև զեղբարսն իմ: Եւ գրիչս յերես անկեալ աղաչեմ
240 ր զամ || ենեսեան, որք հանդիպիք կարգալով կամ աւրինակելով, յի-
շեսջիք ի մաքրափայլ աղաւթս ձէր զվերոյգրեւուդ, նաև զանպիաան
գրիչս միով տէր-ողորմայիւ, զի ողորմածն աստուած սովոր է այլոց
աղաւթիւք՝ այլում ողորմիլ: Զի դուք՝ յիշաւղդդ և մեք՝ յիշեալքս,
առհասարակ, ի միասին վայելեսցուք յամէնառատ պարգևողին սե-
զանն:

Ողորմութեամբ ամենակալին աստուծոյ սկսա և կարողութեամբ
նորին եղև զրաւ:

Դարձեալ աղաչեմ, զի խոշորութեան և սխալանաց ոչ մեղադրել,
զի ժամանակն ձմեռն էր և միտքս շիոթեալ բազում իւրիք, և զի կար
մեր այս էր: Եղև ի թվին ՊՂԴ. (1445), ի փառս Քրիստոսի աստու-
ծոյ մերոյ, որ է աւրինեալ յարաձգական յաւիտեանս, ամէն:

Բ

Կազմող՝ Յովանէս

240 ր Յիշեսջիք ի Քրիստոս զբարէմիտ և զբարէգործ, քրտնաջան,
աշխատասէր հողագործն, զիմաստուն և գհանճարեղ քրիստոնէն՝ զպա-
րոն Յովնանէսն, որ ստացաւ զսուրբ աւետարանս ի հալալ արդեանց
իւրոց՝ յիշատակ իւր, և ծնողաց իւրոց՝ հաւրն իւրոյ Յակոբիմ, որ

241 ա մականունն ճատիկ կոչի, և մաւրն իւրոյ ॥ Շնոֆոր տիկնա, և կենակցին իւրոյ՝ համեստ և հարկեոր տիկնոջն Տաւնա-Մելիքին, հաւրն իւրոյ Յովանիսին, և մաւրն իւրոյ Խաթունին, և եղբաւրն իւրոյ Մկրտչին, և ամենայն արեան մերձաւորաց և զաւակաց սորա, որ տղա հասակաւ փոխեցան առ Դրիստոս և սուգ անմխիթար թողին ծնաւդաց իւրեանց:

Սայ ստացաւ զսուրբ աւետարանս... և եգ զսա յիշատակ ի գեղաքաղաքս Բագաւին, ի դուռն սուրբ Աստուածածնին և սրբոյ Գէորգեա, և մի ոք իշխեսցէ ձեռնամուխ լինելով՝ ծախելով, կամ գրաւելով, կամ սեփականելով, ॥ և եթէ ոք յանդգնի և զյիշատակս ջնջէ կամ անխնամ պահէ՝ նայ ջնջի ի գրոյն կենաց. բայց ի կարգաւորյալ կամ յաւրինակելոյ անխնայ եղիցի, և ով որ յաւժարութեամբ ղյիշատակս կարդա, որ լսեն՝ լսէ և զձայն յերանաւետ փոզոյն, ձեզ՝ յիշողացաւ և մեզ՝ յիշեցելոցս, առհասարակ, ողորմեսցի յիւր միւսանգամ գալստեանն, ամէն:

Սյլև զկազմող սուրբ աւետարանիս՝ զՅովանէս արեղա և զհաւրեղաբայրն իմ զՄկրտիչ արեղայ յիշեցէք ի տէր, և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:

661

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փիւրգ. Նօտ. էջ 135, ի լեռն Սեպուհ, ի վանս Լուսաւորչի

Գրիչ՝ Յովաննէս
վայր՝ Ի լեռնս Սեպուհ

... Արդ, գրեցաւ և ոսկով զարդարեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուարերութեանս Հայոց 977. (1445), ձեռամբ սուտանուն արեղայի Յովաննիսի, ի մէջ երկուցն գաւառաց՝ Եկեղեաց և Դարանաղեաց, առ դամբարանի սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչիս և սուրբ Փրկչիս, ի լեռնս Սեպուհ, յառաջնորդութեան սուրբ ուխտիս Բարսղի, և ի վարդապետութեան քաջ րաբունոյն Յովնաննէսի, և գրոց աշակերտաց նորին՝ տէր Արքանամին, և Մարտիրոսին, և Աստուածատրին, և Աւետիքին, և զալեօք պատեալ ծերունին զտէր Թորոսն, և Յովնաննէս փակակալն, զՍարգիս Ապանունեցին, զԳրիգոր Համշէնցին, և զՀայրապետն, և զայլ միաբան սուրբ ուխտիս՝ զմեծ և զփոքր յիշեսցիք:

662

Ս Ա Ղ Մ Ո Ս

Երևան 8108

Գրիչ՝ Գրիգոր
վայր՝ յանառիկ դղեակն Արղւնոյ

ա

200 ր ... Արդ, գրեցաւ աստուածաքնար երգարանս գործիք աւրհնութեան և քնար հոգւոյն աստուծոյ ճշմարտի մեծի Դաւթի թագաւորի և մար-

գարէի, զոր երգեն հոգւով մանկունք ուսումնասէրք ի դրունս սուրբ եկեղեցւոյ, որով հաշտեսցի տէր ընդ աշխարհի, ձեռամբ անիմաստ ե անարհեստ, անարժան և տարտամ ոգւոյ բազմամեղի Գրիգոր գրիչ սուտանուն կրօնաւորի, ի մեծ և յանառիկ դղեակն Արղնոյ, առ դուրս վիմարդեան և շքեղաշուք խորանայարկ և կրմբթաձեւ բարձր Աստուածածնի տաճարիս, և ընդ հովանեաւ սուրբ նշխարացս, որ
 201 ա ա թ ստ կան հաւաքեալ, ի հայրապետութեան տ(ե)սոն Վաղարշապա-
 սուռ տէր Կիրակոսի, և ի թագաւորութեանն այլազգեաց մերոյ նա-
 հանգիս Ջնանգիր ամիրզային՝ թոռինն Աւթան Բաճաղուիւն, որ
 զսուրբ եկեղեցիս շինեաց ի գլուխս ամուր կլային Արղնոյ, և յա-
 ռաջնորդութիւն սուրբ ուխտիս՝ հեզահոգի և սրբասէր եպիսկոպոսին
 տէր Յովնանիս նորնձայ հայրապետի, որ մի ամ է աւրհնութեան
 նորա, ի թըւականիս Հայոց ՊՂԴ. (1445):

Բ

Ստացող՝ Ստեփաննոս

201 բ [Գրեցմւ] հոգիայրուղ աստուածային գանձարանս ձե(ոսմ)ր յոք-
 նամեզ և անպիտան ծառայի Գրիգորի, ի խնդրոյ Ստեփաննոս արե-
 ղայէն. յիշատակ իւր և ծնաւդաց իւրոց՝ հաւր իւրոյ Մխիթարի, և
 մաւր իւրոյ Մինայի, և եղբաւր իւր սարկաւագ Պետրոսի, և մայրա-
 [քան] իւր Շնաւկոյի, և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց ...:

663

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

«Միաբանք և այցելութեան Երուսաղէմի», էջ 28

Նուերատուք՝ Առաքել Վարդապետ
 և Արևշան աղա
 վայր՝ Արղնի

ա

Ես Առաքել վարդապետս և պարոն Արևշան Խօշաղամ աղայս՝
 տուաք զգիրքս այս ի սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ, ի դուռն սուրբ
 Յակոբ կաթողիկէի, յիշատակ մեզ և ծնողաց մերոց և ամենայն ար-
 եան մերձաւորաց, ձեռամբ և վկայութեամբ տէր Աբրահամ եպիսկո-
 պոսի Երուսաղէմի և վկայութեամբ տեր Յովնանէս եպիսկոպոսի
 Արղնու...:

Բ

Ստացող՝ Աբրահամ եպիսկ. Երուսաղէմի
 վայր՝ Դամասկոս

Ես նուաստ ոգիս տէր Աբրահամ Երուսաղիմա եպիսկոպոս, որ
 հանդիպեցայ ի Արղնիւն, և երես նուէրք սուրբ Յակոբայ Երուսա-
 ղէմայ եկեղեցւոյն զգիրքս զայս և շուրջառ այլ պարոն Արևշան,

յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց, ամէն...:

Դրեցաւ ի մեծ Թուին Հայոց Մեծաց ՊՂԴ. (1445), մարտամսոյ ԻԴ. (23), ի փառս աստուծոյ հաւր, ամէն: Յաւուր աւագ շարթու երեք-շարթի աւրն, ի Դամասկոս քաղաք:

664.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 5847

Հետ. ստացող՝ Ատով

վայր՝ Մար քաղաք

1 =

Ջվերջին ստացող սուրբ աւետարանիս ղմահդասի Ատով կրաւ-նաւորն յիշեցէք ի Դրիստոս, որ ըստացայ զսուրբ աւետարանս ի հա-լալ արդեանց իմոց՝ յիշատակ ինձ, և ծնաւդաց իմոց Գուռչիբէկին և Խէրիք-Տիկնայ, և եղբարցն Ջանիբէկին և Վարսիւն, և ամենայն ար-եան մերձաւորացն իմ, և ի վայելումն եղրաւորորդուն իմ Կիրակոսին: Ի Թուին Հայոց ՊՂԴ. (1445), ի Մար քաղաքին, ձեռամբ Մեսրոպայ քաջ ըրաբունապետին: Արդ, աղաչեմ զդասս սուրբ քահանայիցդ, որք հանդիպիք այսմ սքանչելադործ և մեռելյարոյց սուրբ աւետարանիս, յիշեցէք ի Դրիստոս և լի բերանով աստուած-ողորմի ասացէք Ատով կրօնաւորին, և ծնօղացն Գուռչի-Բէկին և Խէրիք-Տիկնայ, և եղբարցն Ջանիբէկին և Վարսիւն, և ինքն Դրիստոս, որ առատն է ի տուրս ողորմութեան՝ ողորմի ձեզ յիշողացդ և մեզ յիշեցելոցս, ամէն:

665

Տ Ո Ի Մ Ա Ր Ա Տ Ե Տ Ր

Երևան 8973

Դրիչ՝ Աւգսէնդ

վայր՝ Կաֆայ

58 =

Եւ զստացաւդ սորա յիշեալ՝ զերջանիկ ըրաբունապետն մեր զտէր Սարգիսն, որ է աթոռակալ Կաֆայիս և առաջնորդ վանիցս սրբոյն Անդոնի, որ ստացաւ զսա ի յարդեանց իւրոց և ետ դրել զսա | | * և ծնողաց իւրոց, ի թվականութեանս Հայոց ՊՂԴ. (1445), ի յարքիե-պիսկոպոսութեանն սրբասիրի տէր Մաղաքիայի մայրաքաղաքիս Կա-ֆայի և ամենայն հիւսիսական կողմանցս:

Եւ ես՝ անարհեստ դրիչս Աւգսէնդ** անարժան և բազմամեղ արե-ղայս դրեցի զտոմարատետրս զայս ի յանբարի և ի դառն ժամանա-կիս, ի մայրաքաղաքս ի Կաֆայս, առ ոտս սրբոյն Անդոնի, յիշատակ երջանիկ ըրաբունապետին մերոյ տէր Սարգսի, և որ զմեզ յիշէ ինքն յիշեալ լիցի ի Դրիստոսէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:***

* Գերված է. ըստ երևույթին եղած պետք է լինի՝ Եի յիշատակ իւրս:

** Աւգստինոսը իր ժամանակի ամենաշնորհալի ու ճարտար գրիչներից է, որը հատկա-պես հմուտ է տոմարական աղյուսակներ կազմելու և շատ մանր տառերով գրելու մեջ:

*** Տեղեկութիւնն ունենք նաև այն մասին, որ Արմաշի վանքի ձեռագրերից № 207-ը եղել է 1445 թվականին ընդօրինակված մի Մաշտոց: Դրիչն է եղել Սեփաղան երէց, գրչութեան վայրը՝ Պրուսա, ստացողը՝ Մելիսեփ եպիսկոպոս:

Գրիչ՝ Ստեփանոս
վայր՝ Բաղէշ

ա

Փառք... որ ետ կարողութիւն տկար ե մեղուցեալ անձին Ստեփանոսի հասանել յաւարտ գրոցս, որ կոչի Յայսմաւուրք...
543 ր Տեսեալ զանառիկ մեծութիւնս և զմեծագին մարգարիտս՝ զգանձս փարթամ և զերանաւէտ յիշատակս ոմն ի կրօնաւորաց Մկրտիչ անուն և եղբայրն իւր Յովանէս, ե ետուն գրել զսա բարի յիշատակ հոգւոց իւրեանց և ծնողացն և ամենայն ազգականացն:

Եւ արգ, ես... անարժան Ստեփանոս յանձն առի գրել զսուրբ գիրքս ի դառն ժամանակիս, զոր կանք ի վշտի ի ձեռն անաւրինաց և սատանայի:

Եւ գրեցաւ սա ընդ հովանեաւ սուրբ Սարգսի և սուրբ Գէորգեայ և սուրբ Ստեփանոսի, ի քաղաքս Բաղէշ, ի հայրապետութեան տեառն Կիրակոսի, և յամիրութիւն Շեխ-Մահմաւտի, որ յաթոռոյն աքսորեցին՝ զեղբորորդին ի տեղն [եղ]ին՝ զփոքր ամիրէն զՇմբղի[ի], և ի զանութիւն Զընանշա ամիրզին:

Եւ յայսմ ամի եղև թանկութիւն մեծ, որ մին բեռն ցորեան եղև ի Կ. (60) թանկայ: Եւ արարիչն աստուած նախախնամեաց զիւր հաւատացեալ քրիստոնեայքս:

Ի թվականիս Հայոց ՊՂԵ. (1446) գրեցաւ:

Արդ, աղաչեմք զհանդիպողսդ զամենեւեան՝ զքահանայքդ և զժողովուրդսդ, որք կարդայք կամ աւրինակէք, յիշեսջիք առաջի Քրիստոսի զստացող սուրբ գրոցս՝ զՄկրտիչ կրօնաւորն, և զեղբայրն իւր զՅովանէս, զհայրն իւր զՔուքն, և զմայրն զԵլիսաբեթն, և զմիւս այլ եղբայր զՊարոնն, և զԿարապետն, և զմիւս այլ եղբայր զՎարդ-Մանուկն՝ զփոխեալն առ աստուած, և զքոյրն զԽամօշ-Խաթունն, և զեղբորորդիքըն՝ զԴանաբէկն, զԹումաբէկն և զՍիրունբէկն, և զքոյր նոցին զՀայ-Խաթունն, և զմայր նոցին Արման-Խաթուն, և զԿարապետ պղընձգործն, և զկողակիցն իւր զԽոնճէն, որ աշխատեցան ի վերայ մեր, և զմեր հարսն զԹուրաւանդէն, և զհաւրեղբայրն մեր զԹումայ մահդասին, և զմիւս հաւրեղբայրն զՊետրոս քահանայն, զհօրեղբօր որդիքն՝ զԽաչա-

տուր կրօնաւորն և զԿարապետն, և զամենայն արեանառու մերձօրոսն, ի ի բերանով և արտասուլի հառաչմամբ հայցեցէք ի մարգասիրէն զՔրիստոսէ զքաւութիւն մեղաց և զթողութիւն յանցանաց վերագրելոցս ի սմա:

544 ա . . . Դարձեալ յերես անկեալ աղաչեմ զամենեսեան՝ զքահանայսդ և զժողովուրդսդ, յիշեալիք առաջի Քրիստոսի զանարժան և զմեղաւոր ծառայս զՍտեփանոս գրիչ, ե ուղիղ սրտիւ և լիակատար բերանով տստուած-ողորմի ասացէք ինձ, և ծնողաց իմոց՝ Հէրապետ քահանային և Նաւ-Խաթունին, և եղբօրն Սարգիս քահանային, և որդւոց նորին, և ամենայն ազգականաց, և վարդապետաց իմոց, և բարի խրատ տալողաց, և երախտաւորացն մեր, և ամենայն արեան մերձաւորացն՝ կենդանեաց և հանգուցելոց, ամէն:

Բ

Ստացող՝ Մկրտիչ Քուբենց

544 ա Եւ արգ, ես՝ ունայնս և թափուրս ամենայն հոգևոր բարձմասնութեանց և հիւծեալս և մաշեալս վերջին աղքատութեամբ, մեղանշական և յանցաւոր ծառայս աստուծոյ Մկրտիչ անուամբ ևեթ աբեղայ, տեղեալ Աղթամարցի, ըստ նախնեացն Քուբենց կոչեցեալ. . . կամաք և խորհրդածութեամբ երից եղբարց իմոց՝ Շնոնվոր պարոնին և Կարապետին և Յովանիսէն, և ետու գըծագրել զսուրբ գիրքս զայս, որ է պատմութիւն վարուց և սքանչելեաց և նահատակութեան ամենայն սրբոց. . . զոր սուրբ հարքն հոգևոր Գրիգորիս Վկայասէրն, և Ներսէս Շատաշնորհն, և նմանք նոցին հոգիւնկալ և աստուածաբան վարդապետքն եկեղեցոյ, յամենայն ազգաց պատմութեանց հաւաքեալ՝ ի մի տուփ գումարեցին և անուանեցին Յայսմաւուրք: Իսկ ի մերումս ժամանակի, որ էր թվական Հայկազեան տօմարիս ՊԾ. (1401), երանաշնորհ վարդապետ Գրիգոր Խլաթեցին, ըստ նախնեացն Մերենց կոչեցեալ, ոչինչ նուազ գտեալ քան զառաջին հոգիւնկալ վարդապետսընայլ առաւելեալ քան զնոսին, սա յաւել ի վերայ առաջնոց դրելոցն յովով բանս շահաւետս և աւգտակարս յամենայն պատմագրաց և վկայաբանութիւնս յինքենէ նորոց վկայից սրբոց, որք եղեն ի մերումս ժամանակի, և հարստացոյց ըզ[գէր]քս, յետոյ և ինքն սրով կատարեցաւ ի ձեռաց անաւրինաց՝ անիծեալ ազգին Ընօշկանից, ի վանքն Յիպնայ՝ ի Պ. և ՀԴ. (1425) թվականին, որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ եզիցի:

544 բ Արդ, ես՝ վերջինս ի ծնունդս եկեղեցոյ Մկրտիչ անուամբ միայն կրանաւորս, տեսի զհոգևոր փարթամութիւն սուրբ գրոցս և ցանգացայ սմա, և ետու գըծագրել զսա ի հալալ արդեանց իմոց և տըւի զսա ընծայ և նըւէր ի գերահռչակ ուխտս, որ է յանուն սուրբ Վարդան զօրավարին, [որ է յերկիրն Ընքշաունեաց, հանդէպ գեղին Գաւաշից], ի հայրապետութեան տեառն Զաքարիայի, յիշատակ բարի հոգոյ իմոյ և ծնողաց իմոց և եղբարցն: Վասն որոյ աղաչեմ զամենեսեան սիրողի Քրիստոսի, որք հանդիպիք սմա տեսութեամբ կամ կարդալով և կամ աւրինակ

դընելով, լի բերանով և ուղիղ մտաւք և բոլորախաւսք լեղուաւ աստուած ողորմի ասացէք ինձ՝ մեղաւոր արեղայիս Մկրտչի, և աստուածասէր ծնաւդացն իմոց Քուքին և Էլիսաթուկին, և եղբարցն իմոց Շնոն-վոր պարոնին, և Կարապետին, և Յովանիսէն, և տարածամ մահուամբ վախճանեալ եղբարցն իմոց՝ Վարդ-Մանուկին, և [Ստե]փաննոս և Յովաննէս սարկաւաղացն։*

667

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 8771

Գրիչ՝ Մկրտիչ
վայր՝ Բաղէշ մայրաքաղաք

301 ա . . . Յանկացող եղև սուրբ աւետարանիս սրբասնեալ և պատուական կրանաւոր արեղայս Մկրտիչ, և ետ գրել զսա յիշատակ իւր, և ծնաւդաց իւրոց, ե ամենայն արեան մերձաւորացն։

Արդ, աւարտեցաւ սա ձեռամբ անիմաստ և ախմար յարուեստ գրչութեան Մկրտիչ քահանայի և գրչի, ի թուականութեան Հայոց ի ՊՂԵ. (1446), ի մայրաքաղաքս ի Բաղէշ, ընդ հովանեալ Հինգ խորանիս, ի հայրապետութեան տեառն տէր Կարապետին։

301 բ Արդ, յերես անկեալ աղաչեմ զսրբասնեալ դասս քահանայից, որք հանդիպիք այսմ աստուածաբան աւետարանիս կարգալով կամ աւրինակելով՝ մեղաց թողութիւն խնդրեցէք ստացողաց սորա, և ինձ՝ մեղապարտ գրչիս Մկրտչի, և իմ ծնողացն խաչատուր քահանայի և եղիստաբեթի, և խոշորութեան և սղալանաց անմեղադիր լերուք, զի կար մեր այս չափ էր . . .

Բ

Ստացող՝ Մկրտիչ

301 բ Ես՝ Մկրտիչ քահանայս ետու. զաւետարանս սուրբ քառասնոց Գաւառ վանիցն, ձեռամբ և վկայութեամբ քահանայից և ասնուտերաց Դաւիթ եպիսկոպոսի, և Դաւիթ և Մկրտիչ և Յոնանէս կրօնաւորացն, և Մերուն քահանայի, և տանուտերաց ձեռօք։

Որ հակառակի, կամ ի դրանէս հանէ, կամ ծախէ՝ զմասն զթուդային առնու, ամէն.**

* Ձեռագրի հաջորդ՝ 545 և 546 թերթերի վրա կան հիշատակագրութիւններ (ըստ երևույթին Ժէ. դարի), որոնցից արժանի է հիշատակութեան հետեյալը՝ «Աստուած-ողորմի ասացէք ըռէս Նաւուցիկ և եղբօրն՝ ըռէս Յովանիս[ի]ն, որ վերակացու է Գաւառ գիւղաքաղաքին . . . » (էջ 546 ա)։

** Ձեռագրի 302 բ էջի Ժէ. դարի գրչութեամբ հիշատակագրութեան մեջ հիշվում են մի շարք խոշաներ, որոնք «Վանայ քաղաքի քահանայից սաւրիղադիմ զամենայն հարճն վերացուցին»։

668

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

1846 թ. 108, սյուն. 398—399, Փետր. Նոտ., էջ 152—153, Ռշտունեաց Բեկու գիւղ

Գրիչ՝ Թումայ Մինասենց
վայր՝ Աղքատար

... Իսկ ես՝ ունայնս... և անարժան ծառայս ծառայիցդ աստուծոյ Մինասենց Թումայս անուամբ ևեթ արեղայս՝ լուսայ զփափագ և զսէր և ետու. գծագրել զաստուածաբանութեան սուրբ աւետարանս քուերորդոյ իմոյ՝ Հայրապետի սրբակրօն արեղայի, յաստուածաբանամ կղզիս Աղքատար կոչեցեալ, ընդ հովանեաւ երկնանման և գումբէթաձե սուրբ Խաչի տաճարիս, և Ամենափրկչիս, և սուրբ Սարգիս զօրավարիս, ի հայրապետութեան տեառն Զաքարիայի, և թուականութեան հայկազեան տոմարիս ՊՂԵ. (1446): Եւ ընծայեաց զսա նուէր և ընծայ աստուածաբնակ սուրբ տաճարիս, որ է շինեալ յանուն սրբոյն Յակոբայ հայրապետին, սուրբ Աստուածածնին, և սուրբ Յոհաննէս աւետարանչին, առաջի Կապուտիղդան բերդին, և է հռչակաւոր վանք և հրեշտակաբնակ կրօնաստան:

Յայսմ ամի էառ սմիրդա Զրեանշէն զԲաղդատ, որ է Բաբելոն, և էր թիւն ՊՂԵ. (1446):

669

Ճ Ա Շ Ո Յ

Փետր. Նոտ., էջ 154, Բեկու գիւղ

Գրիչ՝ Յովսէփ

... Արդ, գրեցաւ սա ի թուին ՊՂԵ. (1446), ի դառնարեր ժամանակիս... Եւ հրաման արարեալ [զանն Զրեանշան] ժողովեաց զամենայն թորգոմացիս յարեւելից, և բազում զօրօք գնաց ի վերայ Բաղդատայ, և կռիւ եղեալ, և ոչինչ կարաց առնել, բայց ի զօրականացն կոտորեցաւ ԲԹ. (2000) այր ու ԳՃ. (300) պարոն: Եւ գիտութիւն եղև մեղ, զի յաստուծոյ էր... զոր ասաց տէրն, թէ որ առնու սուր՝ սրով անկանի:

Յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զմեղուցեալ գրիչս Յովսէփ սարկաւագ...:

670

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փետր. Նոտ., էջ 154—155, Բեկու գիւղ

Գրիչ՝ Մարգարէ
վայր՝ Ընքառուկեաց Եկրի, Բերդաճոր վանք

... Արգ ես՝ Մարգարէս... շնորհիւ տեառն սկսայ և ողորմութեամբ նորին կատարեցի ի յարքունական երկիրս Ընքառուկեաց, ի

վանքն, որ Բերդաձոր կոչի, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, ի թուականիս Հայոց ՊՂԵ. (1446).

Եւ արդ ես՝ ունայնս ի բարեաց... Առաքել անուամբ և եթ արեղայ՝ ցանկացող եղէ այս աստուածաբօս տառիս... և ընծայեցի զսա նուէր ի յանուանի և ի գերահռչակ ուխտս սուրբ Յակոբ, որ է յերկիրս Ռըշտունեաց, առաջի Կապուռնոյն ընդդէմ... յառաջնորդութեան սուրբ ուխտիս Սիմէոն վարդապետին, որոյ տացէ Բրիստոս պարզ և բարի ըստ վաստակոց իւրոց, զի մեծ երախտաւոր է մեղ և տեղւոյս...:

671

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Փիրզ. Նօւ., էջ 153-154, Կտուց կղզի

Գրիչ՝ վարդան
վայր՝ վան

... Աւարտեցաւ սուրբ գիրքս այս յամի ՊՂԵ. ի թուականութեանս Հայոց (1446), ձեռամբ յոգնամեղ և անարհեստ գրչի Վարդան երիցու, ի խնդրոյ Վարդան կրօնաւորի... և գրեցաւ սուրբ գիրքս ի քաղաքս Վան, ընդ հովանեաւ սուրբ առաքելոցս Պետրոսի և Պօղոսի, և տիրամօր սուրբ Աստուածածնին, և սուրբ Վարդան քաջ զօրավարին, և սուրբ հայրապետին Իսահակայ. ի կաթողիկոսութեան տեառն Կիրակոսի և տէր Զաքարիայի, և մերոյս առաջնորդի սուրբ ուխտիս Վարդայ՝ Յոհաննէս եպիսկոպոսի և Զաքարիա վարդապետի. ի թագաւորութեան Զնանշայի, որ ի յայսմ ամի էառ զանառիկ քաղաքն զԲաղդատն: Եւ յայսմ ամի եղև վախճան տիեզերալոյս և մեծ բարունապետին | | *

* Յաջորդ, հիշատակարանի շարունակութիւնը, ուր, անշուշտ, եղել է նաև մահացած «մեծ բարունապետի» անունը՝ կորած է: Այդ կորուստը, սակայն, անփոխարինելի չէ. կան հիմնավոր տվյալներ այն մասին, որ վախճանված այդ բարունապետը եղել է Թովմա Մեծոփեցին: Այդ մասին որոշակի տվյալ է հաղորդում Կիրակոս բանասերը իր «Պատմութիւն մեծի բարունապետին Թովմայի» աշխատութիւն մեջ. (աճա Գ. Յովսեփյանի «Թովմա Մեծոփեցու կյանքը» աշխատութիւնը, էջ 1, 6, 11, ինչպես և նրա ուսումնասիրութիւնը՝ էջ ԻԵ.) Ըստ նրա Թովման մահացել է 1446 թվականի մայիսի 15-ին, Մասեաց ստորոտի Արկուռի գյուղում:

Գալիթ Բաղիշեցին ևս իր «Տարեգրութեան» մեջ այդ առթիվ գրում է. «Եւ եկեալ վարդապետն Թովմայ միսանգամ ի Մեծոփ, և սրբազրեաց զՍաղմոսն և զԱզօթամատոյց, և Կ. (60) ամ կացեալ անդ, և թուին ՊՂԵ. (1446) վախճանեցաւ» (տճա Դ. Փիրզալեմյանի «Նօտարք Հայոց», էջ 148):

Ելնելով վերոհիշյալից առաջարկում ենք հիշատակարանի վերջին պարբերութիւնը լրացնել այսպես.

«Եւ յայսմ (1446) ամի եղև վախճան տիեզերալոյս և մեծ բարունապետին Թովմայի Մեծոփեցու»:

Ըստ այդմ էլ հաջորդ անթվական հիշատակարանները, որոնցից առաջին երկուսը (ՊՂԵ 673—673) գրել է ինքը՝ Թովմա Մեծոփեցին, իսկ մյուս չորսի մեջ (ՊՂԵ 674—677) հիշատակվում է նա որպես կենդանի անձնավորութիւն՝ տեղագրեցինք 1446-ի թվաշարում, նկատի ունենալով, որ այդ տարեթվից հետո նրանք չէին կարող գրված լինել:

672

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՆԻԻԹԵՐԻ

Ծրեան 7117*

Խմբագրող՝ Թովմա Մեծոփեցի

Ա

345 ր Արդ, յերես անկեալ աղաչեմ զքրիստոսակիր եղբարքդ և զբաղ-
ձալի ուսումնասէր մանկունքդ եկեղեցոյ, որք հանդիպիք նորընծայ
աստուածային պարգեաց գրոյս, յիշեսջիք ի բարին Գրիստոս զճգնա-
ւորն զԿիրակոսն՝ կենդանաթաղ գերեզմանին Գրիգորի Լուսաւորչին
Վիրապայ, որ երեւ զգիրս զայս ի Հայս ի Կաֆա քաղաքէն: Եւ ես՝
մեղապարտս ի մանկունս եկեղեցոյ սուտանուն վարդապետս Թովմա՝
առաջնորդ սուրբ ուխտիս Մեծոփայ, վերստին սրբագրեցի զսա:

Եւ ետու գրել զսա հոգևոր որդոյ իմոյ Յովանէս սարկաւազի Ար-
միշեցոյ: Որք աւգտիք ի սմանէ սակս մասին ինչ պատահելով՝ ուղիղ
սրտիւ աստուած-ողորմի ասացէք մեզ և ծնաւդաց մերոց, և աստուած
ձեզ ողորմեսցի, ամէն:

Բայց դուք ընկալարուք զսա իբրև գտախտակն Մովսիսի և զա-
ւետարանն Գրիստոսի. և մի ոք պախարակեսցէ զսա, զի ի վաղուց
ժամանակաց նախատանս կրէաք յազգաց քրիստոնէից և այսօր ետ
զսա աստուծոյ ի ձեռս մեր. և որ ոչ ընդունի զսա՝ պատասխանի
ինքն տացէ Գրիստոսի աստուծոյ մերոյ:

Բ

Գրիչ՝ Յովանէս Արմիշեցի

4 ա Զանպիտան և զսուտանուն գրիչ զՅովանէս յիշեցէք ի Գրիստոս,
և զծնողսն իմ ըստ մարմնոյ զՄկրտիչ քահանայ, որ ստացաւ զսայ
ի վայելումն անձին իւրոյ: Զոր տէր աստուածն մեր տացէ վայելել
նմա զսայ ընդ երկայն աւուրբք, և զմայրն իմ յիշեցէք ի Գրիստոս,
որ անչափ աշխատեցան վասն իմ:

673

Ա Ղ Օ Թ Ա Մ Ա Տ Ո Յ Ց

Ծրեան 5212, ՀԱ. 1927, էջ 38—39

Խմբագրող՝ Թովմա Մեծոփեցի

... Արդ, ես՝ մեղապարտս ի մանկունս եկեղեցոյ՝ նուաստ
վարդապետս Թովմայ՝ ի յերկրէ Քաջերուցեաց, ի յուխտէ սուրբ Աս-

* № 7117 ձեռագրում է գտնվում ազվանից այբուբենը, որ 1937 թվականին հայտ-
նարեց անվանի հայագետ պրոֆ. Իլիա Արուստանյան և հմուտ ուսումնասիրությամբ հրա-
տարակեց պրոֆ. Ա. Շանիձե (տե՛ս А. Шанидзе, Новоткрытый алфавит кавказских
албанцев и его значение для науки. և И. Абуладзе, к открытию алфавита кавказских
албанцев, Тбилиси, 1938):

տուածածնին, որ այժմ Մեծոփայ վանք վերածայնի, սրբազրեցի զԱղօթամատոյցս յընտիր յընտիր աւերինակաց յաստուածաբան վարդապետացն և հոգիքնկալ մերոյ աղգիս թարգմանչացն, հրամանաւ սուրբ և երջանիկ վարժապետացն մերոց և համշիրակ հարադատ հոգևոր եղբարց, Նւ բաժանեցի յիննեբորդ աստիճան զաղօթս հասարակաց՝ դիւրտհաս և դիւրագիւտ ամենայն իմաստուն մտաց, և թողաք բարի յիշատակ զինուորեալ եկեղեցւոյս մեր Հայաստանեայց, ի վառոս անմահ թագաւորին Քրիստոսի և ի լուսաւորութիւն պայծառութեան հոգևոր որդոցդ աստուծոյ՝ գրոց աշակերտեալ անձանց և քահանայական դասուց միանձանց, ամէն:

Արդ, յերեսս անկեալ պաղատիմ աղաչանաւք և արտասուալից դիմօք, կողկողագին պաղատանաւք քրիստոսակիր մանկանց Սիոնի, որք զաղափարէք կամ ուսանել կամիք, և կամ սակս մասին սմոյ պատահիք, յաւժարութեամբ, առանց երկրայութեան և տարակուսի, ընդօրինակէք և մեզ ի սուրբ յաղաթս ձեր յիշիցէք, ե բազմավէր և թարախալից հոգւոյ և մտրմոյ իմոյ ի տեսունէ աստուծոյ թողութիւն մեղաց խնդրեցէք:

Արդ, ես յետինս ի կարգաւորաց և անզեղջս ի մարդկան ազանց գրեցի զսա ձեռամբ իմով՝ ես Թումայ վարդապետս, յիշատակ հոգւոյ իմոյ և ծնողացն և ազգականացն, ամէն: Բայց աղաչեմ զիմաստուն գազափարողսդ զնկարագիր բանիցն մի այլափոխէք, զի բաւական է, որ ինչ փոխեալ եղև ի բազում աւերինակաց:*

674

Ա Ղ Օ Թ Ա Գ Ի Ր Բ

Նրևան 744

Գրիչ՝ Մկրտիչ

255 բ . . . Արդ, ես ունայնս ի բարեաց և լցեալս ի չարեաց սուտա լնուն վարդապետս ցանկացեալ եղէ աստուածային գանձիս և անգին մարգարտիս: Նւ մեծաւ տենչմամբ և եռափութակ սիրով խնդրեցի ի վեհագոյն պետէն իմմէ և ի ըարուհապետէն Թումայի, որ փայլէ ի

* Թ. Մեծօփեցու նույն այս հիշատակարանի համառոտ մի փոփոխակը գտնվում է Նրևանի № 6057 (Երիբք աղթից) ձեռագրի 217 ր.—218 ա էջերում: Ստորև բերում ենք այն ամբողջությամբ.

«Արդ, ես՝ մեղապարտս ի ծնունդս եկեղեցւոյ Թումայ անուն պիտակ վարդապետ, ի Քաջբերուցեաց զաւառէ, ի սուրբ ուխտէն Մեծոփայ, ի կարգէ աշակերտաց մեծ վարժապետացն Սարգսի, և Վարդանայ, և Գրիգորի Տաթեացոյ, սրբազրեցի զգիրս հասարակաց աղօթից, ե յիննեբորդ մասն բաժանեցի, և ետու ի ձեռս մանկանց եկեղեցւոյ: Վասն որոյ յերեսս անկեալ պաղատիմ քրիստոսակիր եղբարցդ և ճմարիտ ուղղագիր գրչացդ, որք ընդաւրինակէք և կամ ուսանիցիք՝ զնկարագիր բանիս այլ մի այլալէք, աղաչեմ, և զսակաւ յիշատակարանս գրեցիք, զի յամենեցունց ճանաչեալ լինի այս աւերինակ, զի և դուք գրեցիք ի գիրն կենաց: Նւ զմեզ անմոռաց յիշեցիք յաղաթս ձեր՝ հանդերձ հոգևոր և մարմնաւոր ծնողօք և հարազատօք, և թողութիւն մեղաց շնորհեցէք, զի և ինքն Յիս ուս Գրիստոս ձեզ շնորհեցէ զանճառ արքայութիւն, ամէն»:

յաւուրս մեր իրրեւ արեգակն ի մեջաւրէի յազգս Հայոց և յերկիրս Քաջ-
բերունցի, ի հրաշափառ սուրբ ուխտս Մեծոփայ: Որ և սա նորոգեաց
ղաղօթնիս, որ էր ծեքեալ և եղծեալ ի սղալագիր գրչաց և անմիտ
արանց: Զոր հոգ յանձին տտրեալ, ըստ իւրում* իմաստութեամբ և
աւեալ շնորհացն, և յաւժընդակութեամբ հոգւոյն սրբոյ կատարեաց՝
զսղալն ուղղելով, և գաւելորդն բառնալով, և զպակասն լնլով, և եթող
գանձ անկողոպտելի և յիշատակ բարի ի սուրբ եկեղեցի, յորոյ յիշա-
տակն աւրինութեամբ եղիցի:

256 ա Զոր և ես ան || պիտանս, բազում անգամ աղաչեցի, զի մատամբ
իւրով գրեցէ, և վասն բնածին բարուցն իւր, զոր պարգեւեալ էր հո-
ղին աստուած, ձեռն ի գործ արկեալ և վասն անկյարմար նիւթոյն
ոչ յաջողեցաւ, ետ գրել ձեռնասուն աշակերտին իւրոյ հոմանուն
Թումայի: **

675

ԳԻՐՔ ՀԱՐՑՄԱՆՑ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՅԻՈՅ

«Արձագանք», 1888, № 8, էջ 75

Գրիչ՝ Գորգ

ա

Արդ, յերեսս անկեալ աղաչեմ զամենեսեան, որք հանդիպիք
սուրբ գրոյս կարդալով կամ աւերինակելով, յիշեցէք յերկնաթոիչ յա-
ղաւթս ձեր զիս՝ զիարթամացեալս մեղաւք և զծնողսն իմ, և սխալա-
նաց և ամենայն պակասութեան անմեղադիր լերուք, զի կար մեր
այս էր, և գահոյքն թափուր էին ի թագաւորէ...:

գ

... Գրեցաւ աստուածային գանձարանս, որ կոչի Հարցմունք
Գրիգորի վեհիմաստ հոետորի քաջ իմաստասիրի և վարդապետի Հա-
յոց, մանաւանդ ախոյանի ուղղադաւանիցն և ընդդիմի հարկանող
չարափառացն դասուց, առ դուրս սուրբ Աստուածածնիս և նախա-
վկայիս Գրիստոսի սուրբ Ստեփան[ոս]ի, ձեռամբ բազմամեղ անձին
Գորգի, ի վայելումն մանկանց Սիոնի...: Յիշեցէք ի մեղսաքաւիչ
յաղաւթս ձեր ստացող սորտ [զԲարդուղիմէոս արեղայ, և զքեռին սո-
րայ զԱստուածատուր հէրպետն սուրբ Առաքելոյս, և զծնաւղք սորա՝
զԲուրթէլ, և զմայրն Սըթլայնալ, և զեղբայրն զԲարուցեալ, և զքոյրն
զԱստեթութլուն, և զիւր որդիքն զԿարապետն և զՀայրապետ սարկա-
ւազն...]: ***

Այլ արդ, անարդս ի սեռս մարդկային ազգի՝ անպիտանս և ան-
արժանս ի մանկունս եկեղեցւոյ ոչ թէ վասն գրչութեան արհեստից

* Բնագրում՝ շորում: փխ. շիւրում:

** Սուրբ հիշատակարանը գաղափար օրինակի գրչին է, № 744 ձեռագրում այն ար-
տագրված է 1838 թվականին, Յովհաննէս գրչի կողմից:

*** Փակագծերի մեջ առնված հատվածը ավելացված է այլ ձեռագրով:

և կամ յարագութեան մտաց և յորդորումն մատանց բուռն հարաք ի հանճարիմաստ և ի բազմայեզ մատեանս, այլ վասն սիրոյ և հրամանաց գերապայծ[առ] և երանաշնորհ և պանծալի բաբունապետիս մերոյ Թումայի քաջ հռետորի, զի բազում անգամ թղթով և պատգամաւ առաքէր. եւ մէք հարկեցաք՝ ըստ տգէտ և ըստ վանտքի անզօրութեան մերում աւարտեցաք: Այլ և համշիրաք եղբայրս մեր Գրիգոր, և սա ևս առաւել խնդրէր, վասն զի Գ. (Ծ) ճշտ յայլ ոք ետ և ոչ առին յանձն...: Եւ մէք վասն եղբայրական գթոյ սորա և սրբասէր և մաքուր անձին ե բազմանաղ սրաին կատարեցաք զհայցելիս սորա...:

676

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷՏԻՑ ԹՂԹՈՑ, ՍԱՐԳՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Կիւրոս կղզի, Նիկոսիա, Մ. Տ. Մ.

Գրիչ՝ Ստեփաննոս

[Գրեցաւ] յանապատիս, որ կոչի Ձորոյբերդ, ընդ հովանեաւ սուրբ մաւրս Կոթուղիկէի և սուրբ Աստուածածնի և սուրբ վկային Մինայի... ստացաւ Ստեփաննոս քահանայ...:

Յիշեցէք Շաննշանին, և քուերցն, և ամենայն ազգականացն մերոց... նաև զերջանիկ վարդապետն՝ զԹումայ Մեծոփեցին, և զայլ վարդապետքն, որ յորդորեցին զմեզ ե աւգնական եղեն և ուղարկեցին յԵրուսաղէմ, այլ և զԿարապետ վարդապետն՝ զխոստովանահայրն,... ե զերջանիկ հոգևոր հայրն մեր՝ զտէր Սարգիս եպիսկոպոսն Կոռնիլեան, և զՂազար վարդապետն, և զՍարգիս կրանաւոր քահանայ, և զՅովնանէս, և զԱւշին դպիր՝ որ կրկին աշխատեցան ի յուզորդելն և ի ծաղկելն... և զխոռա Խաբշէն, որ յորդորեաց և օգնական եղև զարդարելոյն...:

677

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Փիւղ. Նօտ., էջ 153, Վան, Էրեբուն դիւղ

Գրիչ՝ Խալիֆայ
վայր՝ Արնէշ

Փառք... որ ետ կարողութիւն տկար Խալիֆայ քահանային հասանել յաւարտ [գրոյս]...: Արդ, գրեցաւ ի թուականիս Հայոց ՊՂԵ. (1446), ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին, և Գէորգեայ զօրավարին, և սուրբ Յակոբ հայրապետին, ի քաղաքս Արնէշ կոչեցեալ, ի հայրապետութեան տեառն Կիրակոսի և յառաջնորդութեան քաջ բաբունապետացն Թումայ վարդապետի և Կարապետ վարդապետի, որոց յիշատակ նոցին օրհնութեամբ եղիցի...: Զստացող սուրբ գրոցս՝ զԱբրահամ կրօնաւորն, և զհօրեղբայրն իւր զՎարդան վարդապետն, և զնղիա սարկաւագն յիշեցէք ի աէր:

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Փերդ. Նօա., էջ 148—151, Երզնկայի ս. Կիրակոսի վանք

Դրիչ՝ Սարգիս
վայր՝ Երզնկայ

Ա

... Եւ ետ զսա [Ներսէս երէցն] ի վանքն Նոր-Գեղիայ, ի դուռն սուրբ Կիրակոսի, յիշատակ անջինջ հոգւոյ իւրոյ... Այլ ե աղաչեմ յիշել ի տէր զերջանիկ վարդապետն՝ զքաղցրաձայն փիլիսոփայն զՅովհաննէս՝ զխաբաղանազգեաց ճգնաւորն՝ զառաջնորդ վանացս սուրբ Կիրակոսի, որ կամակից և պատճառ եղև գրոցս գրելոյ և յորդորող այսմ հոգևոր գործոյ, և զՅովհաննէս արեղայն՝ զեղբորորդին իւր, և զՅովհաննէս արեղայն՝ զհոգևոր սիրեցեալ որդին իւր, և զայլ ամենայն արեղայքն ե զմիաբանք վանացս։ Դարձեալ, աղաչեմ յիշել ի տէր զգրողք գրոցս զՄինաս սարկաւազն, որ զառաջքն գրեաց ԺԶ. (16) տետր, և զԵրեմիայ արեղայն, որ Ժ. (10) տետր գրեաց, և զտէր Խաչատուր վարպետն, որ Ը. (8) տետր գրեաց, և զՅովհաննէս վարդապետն, որ Ա. (1) տետր գրեաց, և զիւր աշակերտքն՝ զԱսատուածատուր արեղայն, որ Զ. (6) տետր գրեաց, և զԱւետիք արեղայն, որ Դ. (4) տետր գրեաց։ Եւ ես՝ բազմամեղ և անիմաստ Սարգիս, որ զԴ. (4) տետրակ՝ ի վերջ գրոցս գրեցի և զցանկն ի յառաջքն, նաև զՄարկոս արեղայն, որ Դ. (4) տետր գրեաց, և Ներսէս արեղայն, որ Ա. (1) տետր գրեաց։ Եւ այսոր պատճառն՝ մին վասն ժամանակիս, և մին, զի օրինակն հատեալ եղև, և այլք ոմանք զնոյն գիրքս գրէին, և մին վասն ջերմ սիրոյն, զոր ունէր Ներսէս քահանայն։ Այլ և աղաչեմ յիշել ի տէր աստուած զտէր Խաչատուրն, որ ետ զօրինակն Մինաս սարկաւազին, գրեց զԴ. (4) ամսոյն, և զայլն տէր Գրիգոր Կարպեցի ետ...

Եւ զի գրեցաւ սա ի ՊՂԵ. (1446) ամի թուականիս Արեթականի, ի գառն և յանրաբի ժամանակիս, որ վասն ծովացեալ մեղաց իմոց խստացաւ սիրտ իշխանին Եզնկա քաղաքիս... և արար խորհուրդ ընդ դանուշմանսն, զի քակեսցեն զեկեղեցիսն՝ զքաղաքիս և զգեղորէիցն, նաև զվանորայս։ Եւ ինքն էլ բազում զօրօք և գնաց ի վերայ Խաչատուր քերդին, և բան տուեալ էր մօլնանուն, թէ յորժամ զբերդն առնու՝ առհասարակ զԲ. (2) երկրիս զեկեղեցիքն քակեսցեն... Իսկ միածին որդին աստուած ոչ արար անտես զգնեալքս պատուական և սուրբ արեամբն իւրով, այլ զթացեալ փրկեաց զեկեղեցիս քրիստոնէից։ Մինչ զի ակներև տեսեալ էր իշխանն զսուրբն Սարգիս սպիտակ երկվարօք և այլ սուրբք ընդ նմա, որ փութացուցանէին զնա երթալ ի բերդն՝ զի առցէ։ Եւ նա եկեալ մերձ ի բերդն ի գիշերի և կապեաց իւրովի զպարանն ի պարանոցն իւր, որք քարշեցին զնա ի վեր և արկին ի բանտ։ Եւ զօրքն եկեալ փախստական ի քաղաքս՝ ըն-

դուռնեցան զորդին նորա իւրեանց պարոն, և դարձեալ կրկին արարին զառաջին խորհուրդն քակելոյ զեկեղեցիսն:

Եւ յաւուրս յայնոսիկ, իրրեւ յետ ամսոյ միոյ, եղբայր իշխանին Շեխ-Հասանայ եկն յօտար երկրէ և եմուտ ի քաղաքս Ի. (20) արամբ, և տեսեալ զկապուտն, որ ի ղլուխն քրիստոնէից և զնեղութիւնս, ելեալ այն Ի. (20) արամբն, և գնացեալ ի դուռն պալատին, և կալեալ զորդի իշխանին՝ ինքնին տիրեաց քաղաքիս: Եւ հրաման արար, զի քրիստոնեայքն զկապուտն ի գլխոյ իւրեանց ձգեսցեն և համարձակ զօրէնս իւրեանց կատարեսցեն:

Եւ յետ աւուրց ինչ Կամխայ բերդի պարոնն եհան զՇեխ-Հասան և արձտկեաց, և մօլնանին այս քաղաքիս դարձեալ թուղթ յուղարկեցին ի ծածուկ առ նա, զի եկեսցէ ի քաղաքս, և նոքա կոտորեսցեն զդուռն և առցեն ի ներս, և սպանցեն զեղբայր նորա, և զառաջին խորհուրդն կատարեսցեն: Իսկ եղբայր նորա Մանմուտ պարոնն իմացեալ զայս, և ըմբոսեաց զամենեւեան՝ զգլխաւոր մօլնան կախեաց և զայլ բազումս չարաչար տանջեաց, զինչս և զապրանք նոցա էառ: և յայլ երկիր վտարեաց:

Եւ յետ սակաւ աւուրց ելեալ Շեխ-Հասանն ի Կամխայ՝ երթայր յերկիրն իւր՝ ի Դերջաւն. և եղբայր նորա իմացեալ առաքեաց զօրս և կալաւ զնա և եգ ի բանտ երկաթի կապանօք. և խաղաղացաւ նոցա չար խորհուրդ... և կատարեցաւ բանն Գաւթի, թէ՛ Գուբն, զոր վորեցին և պեղեցին՝ ինքեանք անկան ի խորխորատն, զոր գործեցին:

...Գործեցաւ այս ի յեղանակէն աշնան, մինչև ի յեղանակն գարնան. իսկ ի գալ եղանակին ամարան եկն ի վերայ քաղաքիս եղբորորդի Մանմուտ պարոնին... Ճիհանկիրն բազում և շատ զօրօք, և խսարեաց զքաղաքս ամսոյ Ի. (27)-էն մինչև յօգոստոս Ժ. (10): Եւ քար և քանդ արար զերկիրս Եկեղեցազ, և զեղորայսն զամէն այրեց, և ելեալ յերկրէս յայլ շրջակայ գաւառսն՝ զամենայն աւերէ: Իսկ մարդիկ երկրիս յօտար երկիր վտարեցան, մինչ զի անբնակ եղև երկիրս ի մարդկանէ, և դեռ յայս ալեաց միջի կամք իբրև զնաւ բեկեալ, և թէ զինչ լինելոց է յառաջիկայն՝ աստուծոյ է գիտելի:

Արդ, մի ոք իշխեսցէ հանել զսուրբ մատեանս... Իսկ եկեղեցպան և այլ աբեղայքդ սուրբ Կիրակոսի վանացդ՝ խնամ տարէք գրոցս, զի ի ժամանակի փախստեան կամ յսուրբեան զգիրքս ի քաղաք տարէք և պահեցէք, և ի ժամանակի խաղաղութեան [ընդէք ի վանս] և ընթերցէք, և մի ախեալ և փակեալ պահէք, զի գիրք փակեալ կուռք են...:

Բ

Ո՛վ գառն ժամանակիս, զի զօրք բազում պաշարեալ են զքաղաքըն Եզնկայ:

Ո՛վ եղբայր, անմեղադիր լեր խոշորութեան և սխալանաց գրոյս, մին՝ զի անարհեստ էի ի գործ իրիս, և մին՝ զի ի խսար էաք և ի տրտմութիւն, զի ամենայն զեղորայս Եզնկոյ և զվանորայսն, նաև զմիարան-

քըն այրեցին հրով, այլ և զվաստակն և այգիքն և զամենայն ինչ՝ զոր կերան ե առին, զոր առ ոտն կոխեցին, և տարակուսեալ էաք:

Գ

Ո՛վ եղբարք, անմեղադիր լերուք խոշորութեան և սխալանաց գրոյս, զի յահ ե ի վախ էաք... ե մարդիկ երկրիս ամենեքեան յօտար երկիր վտարեցան, և երկիրս անաց անբնակ:

Ջստացող գրոյս զներսէս քահանայն յիշեցէք ի բարին... նաև զհեղահոգի նկարող սորա՝ զՍամուէլ վարդապետն, ամէն:

679

Ճ Ա Շ Ո Յ

Կ. Պօլիս, Անտոնյան վնք. 6, Մ.Տ.Մ.

Ծաղկող և կազմող՝ Գրիգոր եպիսկոպոս Հասընքէֆոյ վայր՝ Արապկիր

Ա

Աըդ, գրեցաւ... ձեռամբ գրչի Միգաս սարկաւագի, ի յերկիրն Արապկերոյ, ի մեծ հռչակաւոր ուխտն Փրկչին, զոր տէր ի կերպարանքս երեւեալ եզին եղջերաւորի Ապլակիտոսի, և խաչս առ նա նմանի յեղջերսն, և եղեալ ձայն ի խաչէն առ Ապլակիտոս ե ասէ՝ ԶԲ հալածես զիս: Եւ նա... մկրտեցաւ ամենայն տամբ իւրով և անուանեցաւ Ստաթէոս, և շինեաց զտեղին վանս հռչակաւոր ե անուանեաց Փրկչի վանք...:

Աւարտեաց սուրբ գիրքս... ի թուականութեանս Հայոց տումարի ՊՂԵ. (1446) ամի, ի հայրապետութեան Կիւլիկեցւոյ տէր Կարապետի. և ի թագաւորութեան Եգիպտոսի սուլթան Տափիի, ազգին մահմեդականի:

Արդ, ես Գրիգոր եպիսկոպոս. Հասընքէֆոյ* ետու գրել զգիրքս քընեորդւոյն իմոյ Միգաս սարկաւագին, և ծաղկեցի և կապեցի ձեռամբ իմով, և ետու տէր Կարապետ կաթողիկոսին:

Բ

Ստացող՝ Կարապետ կաթողիկոս

Փառք... տէր Կարապետ կաթողիկոս ամենայն Հայոց... կրկին նորոգեալ զաթոռ մայրաքաղաքիս Կիւլիկոյ... և պատրիարգ առաքելաշնորհ սուրբ աթոռոյս՝ հաստատեալ ի յաստուածարնակ սուրբ ուխտըս տէր Պօղոսի, որ կայ հարաւակողմն քաղաքիս Սըսոյ, քնդ հովանեաւ Վանկոյ սուրբ նշանիս...: Ստացաւ զսուրբ մատեանս... յիշատակ իւր, և եղբարն պարոն Առաքելին, և եղբարորդոյն տէր Գրիգորին: [Այնուհետեւ նկարագրված է, որ գտել է Հոսաւորչի կորած աջը, հաստատել Սսոյ աթոռը, ուխտ է գնացել Երուսաղէմ, որտեղ Հայոց վանքն ազատել է պարտքից. գնացել է նաև Եգիպտոս]:

* Մեքենագրված է Հաբոսընքէֆոյ:

Գրիչ՝ Մաթէոս
վայր՝ Այրիվանք

... Գրեցաւ եղանակաւոր տառս Շարականաց ի թուարեւոթեանս Հայոց 922. (1447), ի դառն ե ի չար ժամանակի, յորում նեղիմք յանաւրինաց և յանիրաւ պահտնջողաց, ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի՝ ի յաթոռ սուրբ էջմիածնի Վաղարշապատ Այրարադեան նահանգի, ի խանութեան Զսիւանջանի:

Արդ, ես... Մաթէոս գծեցի զմագաղաթս և գրեցի զսա ձեռամբ իմով... և ետու զսա ձեռնասնունդ աշակերտի մերոյ Յովանէս սրբասնունդ կրանաւորի...: Եւ ես Յովանէսն աբեղայս ետու ծաղկել զսա ոսկեճաճանջ երանկաւք և ազգի ազգի գունաւք և պատկերաւք...:

Արդ, գրեցաւ սա ի սուրբ գերահոյակ... սուրբ ուխտս Այրիվանքս, ի սկիզբն և մայրն ամենայն վանորայից, ընդ հովանեաւ սքանչելագործ տիգին, և արեամբ ներկեալ անմահին Յիսուսի սուրբ գեղարդեանն, և այլ բազմութեան սրբոց..., ի լաւ և յընդիր աւրինակէ տառջին իմաստնոց և վարժապետացն Սիսոյ, զոր էր գրեալ ձեռամբ Յովանէսն եպիսկոպոսի Անոյ, մականունն Ոսկեփոր վերաձայնելս...:

Գրիչ՝ Մաթէոս
վայր՝ Ագուլիս

527բ.—529բ. ... Զոր տեսեալ զայս ամենայն վայելչութիւնս հրաշից երիցս երանեալ, հաւատարիմ, հեզհոգի, հանճարամիտ, հոգով աղքատասէր, նաեւ աստուածասէր քահանայապետն Քրիստոսի ե արհիական մեծ եպիսկոպոսն Գողթան վիճակիս տէր Ստեփաննոս գովելին, բորբոքեալ ի սէրն աստուծոյ, զի բազում ժամանակաց ջերմ հուսով և եռանդնափափազ սիրով ցանկացաւ զեղեալ այսմ աստուծային սուրբ գրոցս, որ կոչի ամենալի Տունական: Զոր և սա ունի յինքեան լիակատար զպատմութիւն և ըզգովասանութիւն տաւնից տընաւրինականացն Քրիստոսի աստուծոյ մերոյ՝ զծննդեանն և զյարութեանն և որ ըստ

կարգին, այլ և զյիշատակ սուրբ և փառաւորեալ աստուածածնին և զաստուածաբնակ սուրբ առաքելոցն և զաստուածառաք սուրբ մարգարէիցն, և զհոգիացեալ սուրբ հայրապետացն, և զարեամբ շաղախ նտհատակեալ սուրբ մարտիրոսացն, և զուղղափառ սուրբ Թադաւորացն, և ըզճգնազգեաց սուրբ միանձնացելոցն, և զվսեմական սուրբ վարդապետացն, և զարիացեալ սուրբ կուսանացն, այլ և զպատուէր քարոզութեանն յաւուրս պահոց, զոր գրեցին սուրբ վարդապետքն, զի հանապազ ընթեռնուն սուրբ քահանայք ի լսելիս աւրհնեալ ժողովըրդեան, զի լսելով զայս ամենայն խրատք պատուիրանացս հասաւանսցին ի հաւատս զուղղափառս, զոր ունին ի սկզբանէ, Եւ յիշեսցեն ատալի Բրիստոսի յաղօթսն իւրեանց զստացող սուրբ գրոցս զտէր Ստեփաննոս արհեպիսկոպոսն, և զծնաւդսն իւր ի Բրիստոս հանգուցեալ՝ զհայրն Աղաւուղա, և զերջանիկ մայրն իւր Խուանդ-Խաթուն, և զամենայն արեան մերձաւորս իւր՝ զկենդանիս և զհանգուցեալս։ Նա ե զերիցս երանեալ երջանիկ և քաջ հաւտապետն նոյն ասացեալ Գողթան աթոռոյս՝ արհեպիսկոպոս զքեռին իւր զտէր Տէրունաղան՝ զառ ի Բրիստոս հանգուցեալն, հանդերձ ծնաւդաւքն իւրովք, եղիցին յիշատակք նոցա աւրհնութեամբ...

Եւ արդ, ես՝ ունայնս ի գործոց բարեաց և փցունս ի գրչաց Մաթէոս սուտանուն քահանայ, որ անուամբ եմ կոչեցեալ, բա[յ]ց հոգւովս եմ ես խաւարեալ, եղէ անարժանս ես Թախանձեալ ի նոյն վերասացեալ տէր Ստեփաննոսէն, որ և բազում սիրով հրաւիրեաց զմեզ առ ի գրել զսուրբ Տաւնականս։ Իսկ մեք ոչ կարացաք ընդդիմանալ մեծի հրամանաց նորա, վասն զի տեսաք զեռափափագ սէր նորա, որ առ հոգեորսն ... և գրեցաք զսուրբ Տաւնականս զայս ըստ իմում կտրի, դրոշմամբ մեղսամած մատամբ անձինս կործանելոյս՝ բազում և պէս պէս աշխատանաւք, զի մեծաւ չարչարմամբ և անժուժելի տքնութեամբ հասուցաք զսուրբ Տաւնականս առ ի յաւարտ կատարման, զոր միայն տէրն իսկ գիտէ զդիտումն մտաց մերոց, եթէ վասն ոյր ուրուք մտածման գծագրեցաք զսուրբ դիրքս զայս։

... Գրեցաւ սուրբ Տոնականս այս ի գեղաքաղաքս Ազուլիս գովելի Գողթան վիճակիս, ի նոյն իւրոյ աթոռիս, ընդ հովանեաւ առաքելայարկ խորանիս, աստուածաբնակ տաճարիս Բրիստափորի մեծ նահատակիս ե Թումայի առաքելոյ սքանչելագործ հրաշալի աջիս, առ ոտս երջանիկ նոյն վերասացեալ տէր Ստեփաննոսիս, ի Թուականութեանս Հայոց ՊԶԶ. (1447), և ի հայրապետութեան մեծի աթոռոյ աստուածայարկ սուրբ Էջմիածնի՝ երիցս երանեալ տեառն Գրիգորի խարազն ճգնաւորի, նաև երկրորդ լուսաւորչի, զոր տէր աստուած անսասան պահեսցէ և անգըթելի ի յայսմ աշխարհի...

Նա և ստացաւդ սուրբ Տաւնականիս տէր Ստեփաննոս Գողթան վիճակիս, նախնեաւն իւրով՝ տէր Տէրունաղանաւ, և ամենայն ազգայնօքն իւրովք, ոգորմութեամբ քո Բրիստոս, մասնակից լիցին ամե-

նայն գերերջանիկ սբբոցն, որք հաւաքեալ կան ասա ի հրաշափառ ամենալի սուրբ Տօնականիս...*

682

Ա Ի Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ՍՅՎ 181 (543), հա. Ա. սյուն. 887—888

Գրիչ՝ Գալուստ

վայր՝ ի Ջորս Քեղոյ, Աղջոց վանք

238 ա ... Որում բաղձացայ ես յետինս Գալուստ եղկելի, վշտաւք և մեղաւք զանաղանեալ անձամբ գաղափարեցի զսուրբ աւետարանս ի ստուգաբան և յընտիր աւրինակէ, որ ունի զրանս սեփական և ստորակէտ և զտնհատ՝ յստակ և անթերի, ի յայս վերջին գառն և յանբարի ժամանակի:

Գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուականիս Հայոց ՊԴԶ. (1447)**, ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի, և ի թագաւորութեան Վրաց Գաւր]գէ, և ի զանութեան Ջաճանջաճի՝ որդոյ Ուսուփին, ի գաւառս Արարադեան, ի Ջորս Քեղոյ, ի վանքս Աղջոց, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, և սուրբ Կաթողիկէիս, և սուրբ Ստեփանոս նահատակիս, և սուրբ Աջոյն, և Թորի սուրբ նշանիս, և Արամունից սուրբ Խաչիս, և Թեառ սուրբ Գրիգորիս, և այլ բաղմահաւք սբբոցս, որ աստ կան: Գրեցաւ ձեռամբ անիմաստ և անարուեստ փծուն գծողի Գալստի՝ անուամբ միայն արեղայի, և ձեռնտուութեամբ եղբաւրս իմոյ Մխիթար արեղայի...:

683

Ա Ի Ե Ս Ա Ր Ա Ն

Երևան 8875

Գրիչ՝ Յովանէս

վայր՝ Տփլիս մայրաքաղաք

238 ա Շառաւիղն աւրհնութեան և սեռն բարենշան, աստուածասէր և բարեպաշտ և երկիւղածն յաստուծոյ Ներսէս ցանկացող եղեալ այսմ կեանսունակ և մեղսաքաւիչ տառիս և աստուածախաւս մատենիս: Ձի յետ ստանալոյ բազում զգեստուց և սպասուց եկեղեցւոյ՝ յաւել և

* Գրեթե բոլոր ճառերից հետո զրիչը թողել է համառոտ հիշատակադրութիւններ (ընդամենը 125 հատ), որոնցից մի քանիսը հրատարակել է Հ. Աճառյանն իր «Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Թաւրիզի աշխատութեան 121—122 էջերում»:

Այդ հիշատակադրութիւնները ոչ մի նոր բան չեն ավելացնում գլխավոր հիշատակարանի տվյալներին:

** Բնագրում՝ ՊԴԶ., սակայն հրատարակիչը իրավամբ ուղղել է, նկատի առնելով, որ Ղ-ի ծայրը քերված է, և որ հիշատակված անձինք ապրել են ոչ թե ՊԴԶ. (1387), այլ ՊԴԶ. (1447) թվականին:

զսա ի գանձս աստուածայինս, ի մտի ունելով զբան մարգարէին, որ
ասէ՝ Երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիոն և յընդանի յԵրուսաղէմ,
286 ր ստացաւ զսուրբ աւետարանս յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, և ծնաւդաց ի
իւրոց, և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց:

Արդ, որք հանդիպիք սմա տեսութեամբ, ընթերցմամբ կամ աւ-
րինակելով, յիշեցիք սրտի մտաւք առաջի Բրիստոսի զվերոյգրեալ
ստացաւ սուրբ աւետարանս զներսէս, և զհայրն իւր զԿարապետ քա-
հանայ, և զմայրն զԴաւիթ, և զհենակիցն իւր զԱսլմէլիք, և զեղբարսն
զՅովսէփ քահանայ և զՅուսիկն, և զեղբարորդին իւր զՍուրբանշէն, և
զհաւրեղբայրն նորին զտէր Յովնաննէս, և զորդին զտէր Միսիթար, և
մօրքվերորդին զԿարապետ, և զպապն իւր զտէր Մաթէոս, և զքոյրն
զՇնանավորն, և զքվերորդին զԱմիր-Մէլիքն, և զամենայն արեան մեր-
ձաւորսն՝ զհենդանիսն և զհանգուցեալսն: Եւ որք յիշէք բարի յիշ-
մամբ և աներկբայ հաւատով՝ յիշեալ լիջիք ի Բրիստոսէ աստուծոյ
մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

287 ւ Ընդ նոսին, որք վերոյ գրեցան, յիշեցիք և զիս՝ զՅովաննէս մե-
ղապարտ գրիչս և զծնուղսն իմ, որ զսուրբ աւետարանս գրեցի և աւար-
տեցի ի մայրաքաղաքս Տփլիս, ընդ հովանեաւ կամակատար սուրբ
Աստուածածնիս, ի թվիս Հայոց ՊՂԶ. (1447):

684

ՔԱՐՈՉԳԻՐԻ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՅ

Երևան 2130

Ստացող՝ Յովաննէս Կաֆայեցի

ա

426 ր Ի թվ. ՊՂԶ. (1447)....

Արդ, գրեցաւ առաքելական և մարգարէական, աւետարա-
նական և վարդապետական, աստուածարուխ հոգիալից տառս այս ձե-
ռամբ Տէրունական[ի] և Յոնաննէս կրօնաւորի Սանան[ն]եցոյ, ի խնդրոյ
սրբասէր և հեզահոգի գրոց հետևողի [Յովաննիսի եպիսկոպոսի Կաֆայեցոյ,
ի վայելուին անձին իւրոյ և յիշատակ ծնողաց իւրոց:

Արդ, աղաչեմ զամենեւեան, որք հանդիպիք այսմ հոգեւից բու-
րաստանիս կամ կարգալով կամ աւրինակելով, վասն սիրոյն Բրիս-
տոսի յիշեցիք յաղաւթս ձեր զՅովաննէս եպիսկոպոս Կաֆայեցիս, և
զպապն իմ զԴաւիթս երէցն և զխաւճայ Ղազարն. և զհայրն իմ
զպարոն Գէորգն, և զմայրն իմ զՇիրիկն-Մէլիքն, և զհաւրեղբայրն իմ
զտէր Դանիէլ արեղայն, և զեղբայրքն իմ զնիկողայոսն և զԿարապետն
և զՄկրտիչն, և զամենայն մերձաւորքն և զազգականքն իմ. և որ
սրտի մտօք յիշէ զմեզ և ողորմի ասէ՝ տէրն մեր Յիսուս Բրիստոս
իւրն ողորմեսցի աստ և ի հանդերձեալս, ամէն, եղիցի, եղիցի:

Գարձեալ, աղաչեմ զամենեւեան յիշեցիք յաղաւթս ձեր զՀէջա-
ւեցի Միսիթար էրէցն, որ զգիրքս կապեց և շատ զահմտթ քաշեց,
սրտի մտօք ողորմի ասէք:

P

Գրիչ՝ Տէրունական

425 ա Ո՛վ, սուրբ վարժապետք, որք հանդիպիք այսմ հոգելից դրախտիս, յիշեսլիք զսակաւ աշխատողս՝ զՏէրունական տրեղայս։*

685

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

«Թորոս Ագրար», Բ., էջ 433, Տիգրանակերտի ս. Սարգիս եկեղեցի

Գրիչ

վայր՝ Արծկէ

Դրեալ ի քաղաքն Արծկէ, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածանի, ի հայրապետութեան տեառն Կիրակոսի ընդհանուր Հայոց կաթողիկոսի, ի Թաղաւորութեան Զնանդանի՝ որդւոյ Ղարա-եմսուֆի, ի թվականի մերում Գ. և ՂԶ. (1447) ամի, յորում ժամանակի յոյժ հարկապահանջութեամբ տառապի ազգս Հայոց...

686

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 4436

Գրիչ՝ Մինասենց Թումայ

վայր՝ Աղբամար

138 ա ... Արդ, այսմ աստուածեղէն և երկնապարզե գանձիս և լուսափայլ և մաքուր մարգարտիս ցանկացաւդ եղև ոմն սրբասէր քահանայ՝ պատուական ե աստուածային ձրիւքն բարգաւաճեալ, որոյ անունն Մովսէս ճանաչի, ի գեղաքաղաքէն Ուրանից... յիշատակ բարի հոգոյ իւրոյ, և ծնողացն իւրոց՝ հաւրն իւրոյ Թումայ քահանային և մաւրն Դուռմէլիքին, և եղբաւրն ը իւրոյ Գրիգորին, և կենակցացն իւրեանց Նիկարին և Շնոնվորին, և զաւակացն իւրեանց՝ կենդանեացն և հանգուցելոցն ի Քրիստոս՝ Յովանիսէն և Աստուածատրուն, Մելքեւէթին և Սանվէլին, և քըւերցն Գոնարին և Սիֆաթին, և այլ ամենայն արեան մերձաւորաց նոցին...:

138 բ Եւ արգ, ես՝ ... Մինասենց Թումայս, անուամբ և եթ արեղայ՝ եղկելի ոգիս, տեսի զփափագ և զսէր Մովսէս քահանային, զոր ունէր առ շոգեորսն, ե իմով ծերացեալ անձամբս և տկարացեալ մարմնովս յանձն առի գըծագրել զսա իմով իսկ մեղսամած մատամբս, և ամենակարող զաւրութեամբն աստուծոյ կատարեցի զաստուածախօս կըտակս զայս

139 ա յաստուածապահ կրղզիս Աղբամար, ընդ հովա ը նեաւ գերահոչակ և

* Ձեռագրի բոլոր 425 թերթերը կրկնագիր մագաղաթ են, նախկին գրերը ջնջված են շատ խնամքով, հազիվ որոշ թերթերի վրա նկատվում են նրանց թույլ հետքերը, ըստ այդմ թերթերի մի մասի գիրը ուղղագիծ—թեքական երկաթագիր է, իսկ մյուս մասինը՝ շատ մանր երկաթագիր:

երկնաման սուրբ Խաչի տաճարիս, և սուրբ Փրկչիս, և սուրբ Աստուածածնին, և սուրբ Սարգիս զաւրաւարիս, ի հայրապետութեան տեսոն Զաքարիայի, և ի թվականութեան Հայկազեան տօմարիս ի յուրհարիւր և ի նըստուն և վեց (1447)....*

140 ր ... Աստուած-սղորմի ասացէք և ինձ՝ մեղուցելոյս Թումայի սոսկանունն արեղայի՝ գըծագրողի սորին, և ծնաւդացն իմոց՝ Սիմէոնի և Արղունի, և քրւերցն իմոց՝ Ոսկի-Տիկնէն և Անդալաւին, և որդոցնոցին՝ Հայրապետ արեղային և Յոնանիսէն և Աւետիսին, և երախտաւոր քեռոյն իմոյ՝ սընուցողին և ուսուցողին զիս՝ Թումայ միայնակեցին, և այլ ամենայն արեան մերձաւորացն մերոց...:

687

Ճ Ա Շ Ո Յ

ԲՅՎ 416

Գրիչ՝ Սաեփանոս
վայր՝ Աղթամար

Փառք... որ ետ կարողութիւն ... մեղսամած անձինս հասանել յաւարտ սորա...: Եւ արգ, գրեցաւ սուրբ տառս և տստուածտխաւս սուրբ կտակս յաստղածախնամ սուրբ կղզիս Աղթամար, ի հայրապետութեան տեսոն Զաքարիայի կաթողիկոսի, ի մեծ թուականիս Հայոց ՊՂԶ. (1447), ձեռամբ... Սաեփանոս արեղայի, յիշատակ ինձ և ծնաւդաց իմոց Գուլագիզին և Մըջանին...:

688

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երեւան 4922

Գրիչ՝ Իսրայէլ
վայր՝ յերկիրս Մոկաց, ի գեղս Փոսավանք

361 ր ... Կատարեցաւ սուրբ աւետարանս յերկիրս Մոկաց, ի գեղս, որ Փոսավանք կոչի, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին և սուրբ Գրիգորին և Փրկչին, եթէ լսեալ էիք ի պատմութենէ սորայ, զոր Գ. (3) խնձոր է բերեալ ի դրախտէն Ագամա կրաւնաւորի միոյ:

362 ա Այլ և գրեցաւ սուրբ աւետարանս ձեռամբ Իսրայէլ քահանայի ... յընտիր և ի ստո[յ]գ աւրինակէ Կիլիկեցւոց, կենօք տառապանօք և բազում պանդխտութեամբ, ի մեծ թուիս Հայոց ՊՂԶ. (1447), ի կաթողիկոսութեանն հայկազան սեռի տեսոն Զաքարիայի Աղթամարցոյ, զոր տէր աստուած պահեսցէ անսասանելի զաթոր հայրապետական և

* Այս՝ 139 ա էջի շարունակութեան և հաջորդ՝ 139 ր—140 ա էջերի վրա գրելը աստվածարանական տարտամ դատողութիւններ է անուժ և կրկին անգամ հիշատակում ստացողի արդէն հիշատակված ազգականներին՝ մեկ առ մեկ: Այդ ընդարձակ մասը գուրս ենք թողնում:

զթագաւորական, զի յիշելով զտնուանս նոցա սասանել սաքրին ե ոչ
ևս երեին թշնամիք ճշմարտութեանն.

Եւ արգ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի վայելուքն մանկանց սուրբ
եկեղեցւոյ:

362 ր Զոր տեսեալ զայսպիսի գանձս աստուածային լուսով զարգա-
րեալ՝ ցանկացաւ աստուածասէր և հեղայհոգի տանուտէրն Թովմայ և
Բ. (2) եղբայրն իւր՝ Գրիգորն և Ղազարն, ի դեղջէն Աշնայ. և ետ գրել
զսա ի հալալ և յարգար վաստակոց իւրոց, յիշատակ հոգւոյ իւրոյ.
և ծնա[ւ]ղացն՝ հաւրն Սանփանիւն* և մօրն Շնոնորին, և եղբարցն Գրի-
գորին, և կենակցին Փաշին, և որդւոյն Հալիֆին, Ղազարոսին, և կե-
նակցին իւրոյ Սուլտանին, և քուերացն Մարգարտին և Արուսին և
Նարբըրին, և եղբաւրն Առաքելին, որ յառաջ փոխեցաւ ի Բրիստոս,
իրբև զծաղիկ անթառամ...:

363 ր Դարձեալ, կրկին մաղթանօք աղաչեմ ես՝ հողացեալս ի գերեզ-
մանի, անարժանս ի գաս կրօնաւորաց Իսրայէլ՝ զամենայն ընթեր-
ցողքդ սուրբ աւետարանիս, զի յիշման արժանի առնէք զանարժան
գրիչս զԻսրայէլ, և զհայրն իմ զԱմիրջանըն, և զմայրն իմ զՇնոնորն,
և զեղբարքն իմ զՍանակն և զՅովնանն, և զքուերքն իմ՝ զփոխեցեալքն
ի Բրիստոս՝ զՄարգարիտն և զԽէրէքն և զՄրջանն, և զանդրանիկ եղ-
բայրն իմ զՍանակն, զոր յառաջ փոխեցաւ ի Բրիստոս: Պահես տէր
աստուած զվերջինս յամենայն չարէ, ամէն:

Այդ և զամենայն արեան մերձաւորս իմ, և զերախտաւորսն, և
զուսուցիչքն իմ՝ զԹովմայ քահանայն և զԹադէոսն և զԱռաքելն, այլ
և զերախտաւորք վարդապետքն իմ՝ զտէր Մարգարէն և զտէր Վար-
դան մաղդասին, և ասացէք բոլոր հաւատով զաստուած-ողորմին, և
ասացողացդ աստուած ողորմեսցէ, ամէն:

Այլ և յիշեցէք ի Բրիստոս աստուած զԳաշուի Պետրոսն, որ ասէր՝
տէր Իսրայէլ, զիս յաւետարան գրէ, քեզ վարձք է...:

689

Գ Ա Ն Ձ Ա Ր Ա Ն

Երևան 6360

Գրիչ՝ Իսրայէլ

360 ա | | | նելով յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր ըստացող
սուրբ գանձարանիս զԿարապետ քահանայն, և զծնաւդսն իւր զՀարա-

* Հիշատակարանի շարունակութեան մեջ ստացողի հայրը կոչվում է՝ Սանփանուս:

** Այս էջի ստորին լուսանցքում կա մի ծածկագիր տող՝ ՃԾԺԲՆԼԹԸ: Ճ
ԺԾԺԲՆԼԹԸ: Նույնպիսի մի ծածկագիր գրված է նաև 359 ր էջի սկզբում, այսպէս՝ Ճ
Գ. եղբարցն: ԳՏԼԳՇՏ | ԺԾԺԲՆԼԹԸ | ԶԲԵԲՏԼ | Ճ:

Այդ նշանը (□) իր տարատեսակներով՝ «Աւետարան» բառի զաղափարագիրն է:

Ծածկագիր առաջին տողը եղբայրագիր ծածկագրով կարգացվում է «Աւետարանս
Քումային» (2 անգամ):

Երկրորդը՝ նույն ծածկագրով՝ «Աւետարանս Գ. (3) եղբարցն՝ Գրիգոր, Քումային
է, Ղազարին»:

պետն և զՀաթունն, և զԵղբարքն զՎարդան և զԳրիգորն, և զԵնուարոյս զաւակն իւր զՀաթապետն:

Գարձեալ, կրկին աղաչեմ և պաղատեմ զդասս կարգացողաց և լսողաց՝ յիշեցէք զըստացող գրոցս զԴաւիթ կրաւնաւորն, և զԺնաւդսն իւր զՎարդան քահանայն և զՆազիաթուն, և զԵղբարքն զԽէրապետն, և զՅակոբ սարկաւազն, և զՄատթէոս քահանայն, և զորդին իւր զԹադէոս, և զԶրւեւրքն զԹանկ-խաթուն, և զորդին իւր զՊետրոսն, և զմիւս քոյրն զՀաւոնիսեմն, և զհօրեղբարքն իմ զՍտեփաննոս քահանայն, և զորդին իւր զՅովաննէս քահանայն, և զՅովաննէս սարկաւազն, զգրստերքն իւր զՄարգարէն, և զորդին իւր զՅովսէփ, և զմիւս քոյրն զԽաթունն, և զհաւրեղբարքն զՄարգարէն, և զորդին իւր զսարկաւաք Թովմէն...:

350 ր ... Յիշեցէք ի Գրիստոս աստուած զեղկելի Իսրայէլ գրիչս,* և զիմ ծնողսն, և զամենայն արեան մերձաւորսն, ամէն, և զՎարպետըն իմ զՄարգարէն և զՎարդան Մաքին, ամէն....

Բ

351 ա Յիշեցէք բարեգութն աստուած և ողորմութիւն տացէ Շուշանին, և մխիթարէ յերկնային յարքայութիւնն զհոգի և զմարմին խաթուն-ջին՝ լուսով պայծառ է քան զարփին, զասաւորեայ ընդ կուսանին Հոհիսիմեայ և Գայիին զԽաթունջէն՝ զգուստըն Շուշանին՝ զարիպ մեռաւ Մովսէս յերկրին, սուք մեծ արար իւր ծնաւդացն՝ պարոն Թումին և Շուշանին. տացէ զերկնից արքայութիւն, ամէն, տէր, և պահեայ զորդիք սոցին՝ զՊարիպշէն և զԻւրեանքն, պահեա տէր, յամէն չարէն:

Այլ և յիշեցէք զԽաթունջէն, և զՇամամ՝ քոյրն իւր, ամէն, և զհաւրեղբարքն՝ Ջաքարէն, զՅակոբշէն, և զՄխիթարն, զՇաւայունն, յամէն,**

690

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուգա 559, Մ.Տ.Մ. և Մ.Տ.Ա.

Գրիչ՝ Վարդան
Վայր՝ Մովսէս երկիր, Գիւնէկանց գիւղ

293 ր ... Այլ և արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս աստուածախաւս ձեռամբ անարժան և ախմար գրչի Վարդանի: Եւ իմ անընդել գոլով յարուեստ գրչութեան... գրեցի անարժան ձեռաւք իմովք յընտիր և ի ստոյգ աւրինակէ կենաւք տառապանաւք և բազում պանդխտութեամբ

* Նախորդ հիշատակարանի հեղինակ Իսրայէլ գրիչն է: Նկատի ունենալով այդ՝ անթվական այս հիշատակարանը տեղագրում ենք նրան առընթեր՝ 1447-ի թվաշարքում:

** Այս երկրորդ հիշատակարանը, ամենայն հավանականութեամբ, նույնպէս գրել է Իսրայէլ գրիչը, սակայն ավելի խոշոր տառերով և, հավանաբար, առաջին հիշատակարանից տարիներ հետո:

և ազգի ազգի տրամուլթեամբ, զոր վասն ծովացեալ մեղաց իմոց ժամանեն ինձ փորձութիւնք յամ յամէ և ոչ տային ինձ հանգչել, Եւ է ի մեծ թուականիս Հայոց 922. (1447), ի հայրապետութեան հայկազեան տոհմի տեառն Զաքարայի, ընդ հովանեաւ սուրբ տաճարիս Գէորգեա եւ ամենայաղթ սուրբ Նշանիս, ի յիշատակ հոգւոյ Սարգիս մաղգասոյ, եւ եղբաւրն Փիլիպպոսի, և ծնաւդացն Թագաւորին և Ազիզին, և որդւոյ իւրոյ Աւետիս սարկաւազին՝ տարածամ փոխեցելոյն առ Քրիստոս, և սուք ետ ծնաւդացն իւրոց, և եղբաւրորդւոյն Մկրտչի, և քուերն Դովար-Խաթունի...:

Դարձեալ աղաչեմ զձեզ, յիշեցէք ... զՅովաննէս եպիսկոպոսն և Զաքարիայ վարդապետն, որք են առաջնորդք և հովիւ երկնահանգէտ սուրբ ուխտին Վարագայ: Ընդ նոսին և զիս՝ զիծուն գրիչս զՎարդանանարժան արեղայս, ... և զծնաւդսն իմ զՍամուէլ քահանայն, և զմայրն իմ զՄիւնայ, և զայլ ամենայն արեան մերձաւորսն և զերանտաւորսն, ամէն, եւ զիմ սիրելի եղբայրն զՅակոբ քահանայն:

Այլ և գրեցաւ աւետարանս ի յերկիրս Մոկաց, ի գեաւդս Գինէկանց, ընդ հովանեաւ սուրբ Նշանիս և սուրբ Գէորգեա...:

Եւ արդ, ես՝ ամենամեղ ծառայ ծառայիցդ Յիսուսի Քրիստոսի Սարգիս մահդասի, վկայութեամբն աստուծոյ, և տէր Յովաննէս եպիսկոպոսին, և Զաքարիայ վարդապետին, Թումա քահանային և Խոսրովին ետու զսուրբ աւետարանս իմ քըւերորդւոյն՝ Վարագետ քահանային, որդւոյ Յովաննէս իրիցուն, որ հանապազ կարդայ եւ աստուած-ողորմի ասէ: Եւ մի ոք իշխեսցէ բնդ նմա աղաղակ եւ կամ դաւի առնել. և թէ ոք յանդգնի և դաւի առնէ՝ նա զմասն զՅուդային առնէ և զայլ խաչահանուացն, ամէն: Այլ տէր աստուած վայելել տացէ զսա Վարագետ քահանային, ամէն:

Այլ և յիշեցէք յաղաթս ձեր և զծնողքն Վարագետ քահանային զՅովաննէս քահանայ և զԱզիզ-Խաթուն, և զմեծ պապն զՍտեփանոս քահանայ, և զՈսկին, զՄովսէս քահանայ, և զորգեակն իւր զՄելքիսէթ քահանայ...: Յիշեցէք... զմահդասի տէր Զաքարէն, զհայրն իւր Նորվալի, և զմայրն Խանումն, դուստր և որդին իւր, որ բազում աշխատեցաւ ի Զուդայի մինչ ի Հսպանան, յիշեցէք, ողորմի ասացէք, աստուած զձեզ յիշէ աւրն դատաստանի:

691

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 6385

Գրիչ՝ Մարգարէ
վայր՝ յերկիրս Հորջանուեաց, ի վանքս Բերդաձոր

362 ր ... Ուստի և տեսեալ զսորայս անճառ փրկագործութեան խորհուրդ կին ոմն աստուածասէր և ուղիղ հաւատով Շայխուքուն* կոչե-

* 20 ա էջի վրա, չորս զիրքով, նկարված է ձեռագրի ստացող Շայխուքուն, նրա ձախ կողմում կանգնած է պատանի որդին՝ Յովսէփը, որը, համաձայն նկարի, վերահում

ցեալ, ի վաղուց հետէ ցանկացաւ այսմ աստուածախաւս սուրբ աւետարանիս, և ետ գրել զսա յիշատակ հոգւոյ իւրոյ և ծնաւդացն՝ հաւրն Մարտիրոսի և մաւրն Սաղգաթի, և որդւոցն Յովսէփին և Մելիքսէթին, և դստերաց իւրոց Համուշ-Խաթունին և Մարգարաին և Ուլուն-Խաթունին, և քըւերն իւրոյ Հաթուն-Մէլեքին,* և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց, և փեսային իւրոյ Մուրադին:**

Նկ. 25. Ձեռագրի ստացող Շայխուժլուի և նրա վաղամեռիկ որդի Յովսէփի պատկերները

... Ընդ նոսին և զիս՝ զանյիշելիս զՄարգարէ մեղաւք մեռեալ գերիս, և զհայրն իմ զՅովնանէսն, և զմայրն իմ զՈսկին, և զեղբարքն 363 բ իմ զՅովնանէսն և զՄիսիթարն, և զամենայն արեան մերձաւորքն իմ ազատեսցէ Գրիստոս աստուած յաններելի տանջանացն, և տացէ ամենայն Գրիստոնէից և ինձ՝ մեղաւորիս և իմոցն ամենայնի տեսանել զինքն՝ զԳրիստոս հայրական փառաւք ի նորոգել զտիեզերս, ամէն:

եզոզ կարմրաքեզ մակաբուրժյան՝ արգեն մահացել էր: Մակաբուրժյան մեջ գրված է՝ «Յիշեցէք ի Գրիստոս Շայխուժլուն, եւ զորդի նորին, որ փոխեցաւ առ աստուած» (տես նկ. 25):

* Այս բառից հետո կարմիր թանաքով ավելացված են մի քանի այլ անուններ, այդ հավելումից հնարավոր է կարդալ այսքանը՝ «Հալիմ-Խաթունին և զաւակացն (») | | | զարիա-խաթունին, Համ | | | -խաթունին»:

** Շարունակութեան մեջ, ևս հինգ անգամ, ձանձրալի կրկնաբանութեամբ, գրելը ազդում է դարձյալ ու դարձյալ հիշել ձեռագրի ստացող Շայխուժլունի ու նրա ազգականներին: Վերը չհիշատակված ազգականներից են «զոտէքըն իւր զԱւեսիսն և զորդին զԱստուածաբուրժ» (էջ 363 ա):

Այդ ընդարձակ մասը դուրս ենք թողնում:

Քրիստոս աստուած, ի քո յահեղ դատաստանին դասակից արա և պսակակից ընդ սրբոց առաքելոցն և ընդ մարգարէիցն... զաւրինակ տըւողն զՍիոն եպիսկոպոսն, և զծնաւդսն իւր զՊետրոսն և զՇարմէլէքն, և զամենայն արեան մերձաւորքն իւր, ամէն, ամէն:

Արդ, աւարտեցաւ սուրբ աւետարանս ի յերկիրս Հոբշաունեաց, ի վանքս, որ Բերգաձոր կոչի, ընդ հովանեօ սուրբ Աստուածածնիս, ի յառաջնորդութիւն սուրբ ուխտիս տէր Սիոնի, և Աստուածաւոր քահանայի՝ հաւր վանիցս, և այլ եղբարցս, սր աստ են հաւաքեալ, զի յոյժ կամակից եղեն մեզ, զոր Քրիստոս աստուած դասակից արասցէ զսոսա ընդ դասուց հրեշտակացն... ընդ նոսին և զՍարգիս տնտեսն, ամէն:

Ի Թվականիս Հայոց կատարեցաւ 922. (1447): Աղաչեմ զձեզ, զի վասն խոշորութեան գրիս անմեղադիր լերուք, զի աչքս [պ]ա[կա-սե]ալ է ի լուսոյ, զի կայր | | , և Քրիստոսի | | զաւրոյթիւն և փառք յաւիտեանս, ամէն:

Բ

20 = Յիշեցէք ի Քրիստոս զՇայխուքլուն, և զորդին իւր զՅովսէփ, և զԹոռն զԸնքսաակէս, և զկազմող Գրիգորն, և աստուած-ողորմի ասացէք, և Քրիստոս աստուած ձեզ և մեզ ողորմեսցի, ամէն:

Գ

20 Բ Աւգնեա տէր Յիսուս տկար մատինս և յաջողեա զգործ անյիշելոյս մեղաւորի, ամէն:*

692

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 4971

Գրիչ՝ Մարգարէ

ա

206 = Զտառապողս, զանհամեմատս ի գունդս մեղաւորաց զՄարգարէ** գրիչ, և զհայրն իմ զՅոնանէս, և զմայրն իմ զՈսկի, և զեղբարքն զՅովանէս և զՄիսիթար՝ աղաչեմ յիշել ի տէր աստուած, և ասացէք՝ Քրիստոս աստուած ողորմի սոցա, ամէն, ես առաւել [ստացողի գրոցս] Յոնանէս քահանային, և ծնողաց իւրոց, և զաւակացն, և Կարապետ մահապոյն, և ամենայն արեան մերձաւորացն իւրոց, ամէն, և լսողաց և կարդացողաց, ամէն:

Բ

20 = Յիշեցէք զԹուխքանգ, և զաւակսն իւր՝ զՅովանէսն, զՅովսէփն,

* Գրված է Մատթէոս ավետարանչի նկարի ներքեւում:

** Նախորդ հիշատակարանի գրիչն է, ուստի և անթվական այս հիշատակարանը տեղադրում ենք նրան աւելնթեր՝ 1447-ի թվաշարքում:

զՄարգարիտն ե զԳոնարն, և զամենայն արեան մերձաւորքն իւր... ես առաւել զՄոջան՝ զմայրն Թուխթանկի...:*

693

Ճ Ա Շ Ո Յ

Փիւղ. Նօա., էջ 156—157, Սերաստիոյ ս. Մինաս եկեղեցի

Գրիչ՝ Մկրտիչ
վայր՝ Դերձկի վանք

... Արդ, գրեցաւ սա ի Թուիս Հայոց ՊՂԶ. (1447), ի դառնաբեր ժամանակիս վասն ծովացեալ մեղաց մերոց, ձեռամբ Մկրտիչ սարկաւագին... Ընդ հովանեաւ սուրբ Թէոդորոսի զինաւորին, զոր այժմ Դերձկի կոչի, և այլ բազմահաւաք նշխարաց...: Եւ Սիմէոն հայրապետի, որ ետ գրել զգիրքս ի վայելուցն մաքուր անձին իւրոյ, յիշեցէք զվանիցս միաբանքն՝ զՍիմէոն արեղայն և զսարկաւագներն և զգործաւորն՝ զՍարգիս պապն:

694

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փիւղ. Նօա., էջ 157, Արապկերի ս. Աստուածածին եկեղեցի

Գրիչ՝ Հայրապետ
վայր՝ Մանիկու վանք

... Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի Թուականիս Հայոց ՊՂԶ. (1447), ի հայրապետութեան տեառն Կարապետի, և եպիսկոպոսութեան տէր Գրիգորի՝ եղբորորդի նորին, ի վասն Մանիկու, ընդ հովանեաւ սուրբ Աննայի, ձեռնատուութեամբ Սիմէոն քահանայի և քուերորդւոյ իւրոյ Կիրակոս դպրի...: Ջգծագրող սորա զՀայրապետ բանին աշակերտեալ, ընդ նմին և զստացող սուրբ աւետարանիս Աստուծոյ, և զծնողսն իւր՝ Ազիզագէկն և Ընդմախթուն...:

695

Գ Ա Ն Ձ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուլա 463, Մ.Տ.Մ. և Ս.Տ.Մ.

Գրիչ՝ Ներսէս

373 ր ... Գրեցաւ Գանձատետրս ի Թվին Հայոց ՊՂԶ. (1447), յունիս ամսոյ ի ԺԹ. (19), ձեռամբ բազմամեղ, անարուեստ և անիմաստ փծուն գրչի Ներսէս սուտանուն կրօնաւորի ... ի գեաւղս, որ կոչ[ի] Ումբուքիլիսա,* ընդ հովանեաւ սուրբ հրեշտակապետացն Գաբրիէլի և Միքայէլի, և սուրբ Եւտոկիայ և հարազատաց որդոց իւր սուրբ նա-

* Այս հեղատակարանը գրված է, անշուշտ, ձեռագրի գրչուքի յունից տառնամյակներ հետո, հավանաբար ԺՆ. դարի վերջերին կամ ԺԶ. դարում:

** Ձեռագրում՝ Կոչիլիսա:

հատակաց, ի Հաճաքկատար սուրբ Աստուածածնին, և սուրբ Գրիգորի Լուսաւորչի, և այլ բազում սրբութեանցս, որ ի յայս սահմանք կան, զոր ոչ գիտեմք յանուանէ կոչել...

... Յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր... զանպիաանացեալ հոգի զնքսէս սուտ ան[ուն] կարգաւորս, որ անունս կայ և գործս ոչ ունի, այլ և հոգեւոր հայրն մեր և զուսուցիչ զԳրիգոր վարպետն. Յիշեցէք ի Գրիստոս աստուած զմարմնաւոր ծննաւդսն մեր՝ զհայրն իմ զՅեւկարմ, և զմայրն իմ զՄարթայ, և զեղբայր իմ զՅովնանէս, և զքոյրն իմ զԹուրվանդայ...

Այլ և յիշեցէք ի Գրիստոս զսպասաւորս մեր իրիցկինս, որ շատ աշխատեցաւ ի լվանալ, ի կերակրել, ի ծառայութիւն, և զծնողսն իւր և զեղբարքն, և աստուած զձեզ յիշէ. Այլ և յիշեցէք ի Գրիստոս զԹղթիս կոկաւղքն՝ զԿոստանդ սարկաւազն և որ զԱսիլն(°)...

Այլ և աւարտեցաւ Գանձտետրս ի կաթողիկոսութեան տեառն տէր Կարապետի և մեր սրբասնեալ առաքելաշնորհ եպիսկոպոս տէր Սիմէոնի:

Այլ և հոգեւոր հարք և եղբարք մի մեղադրէք խոշորութեան և սխալանաց գրիս, զկար մեր այս էր, և ի բազում սրագմանց մէջ կայեաք և խիստ նեղ տեղ:

Այլ և արգ, աղաչեմ յերես անգեալ զամենեսանգ, ով ոք հանդիպիք տեսանելով կամ կարդալով կամ աւրինակելով, նա յիշեցէք ի տէր և զիս՝ զանարժան գրագիրս և զնքսէս սուտանուն քահանայս զԵրևանցի, և զծնաւդքն իմ, և զուսուցիչքն՝ զկենդանիքն և զնշնջեցեալքն:

Այլ և զմիեղէն եղբարքս ի դուռն սուրբ Լուսաւորչին՝ զԱստուածաւոր հայրապետն, և զնորարոյս բողոքն զԱնանի արեղան, և զՍանփաննոս ճարեղան, և զմիւս Անանիա ճարեղան, և միաբանքն, զսարկաւազանին և զտնտես, և որ զսպասաւորութիւն կանեն սուրբ տաճարին, նա Գրիստոս աստուած զիւր սուրբ արքայութիւնն մեզ և ձեզ պատրաստէ աստ և ի հանդերձելուն...

Այլ և զիս զանարժան և զանպիտան զԱնանիա սուտանուն արեղաս՝ զծաղկաւղս սորին, և զուսուցիչն իմ, և զհոգեւոր հայրն զտէր Սիմէոն արի եպիսկոպոս, որ բազում աշխատութեամբ վարժեցուց զիս յարուեստ ծաղկաւղութեան, ով քահանայք, յիշեցէք ի մաքրափայլ աղաթս ձեր, այլ և անմեղադիր լերուք ծաղկիս, զի առաջին ծաղիկս այս էր, ասասցիք մեզ ողորմի...

696

ՄԱՍՈՒՆՔ ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Երևան 141

Լրացնող և կազմող՝ Արքաճամ

327 Բ ... Շնորհիւ և օգնականութեամբ տեառն աստուծոյ մերո ես՝ սուտանունս Արքաճամ արեղայս ձեռնարկեցի և սակաւ գծով և կազ-

մեցի զմատենանս հին կտակարա[նա]ցս, զոր սկսեալ է նախամարգարէն Մովսէս ի յիսկզրանց արարածոցն տեսոն աստուծոյ՝ զարարածս ստեղծանելոյն մինչև ի կատարումն երկրորդ օրէնք, որ է գիրք հինկ փերթ, այսինքն՝ Ա. Ծնունդքն, Բ. Նւքն, Գ. Ղևտականքն, Դ. որ է Թիւքն, Ե. Երկրորդ օրէնք:

Արգ, աղաչեմ զհանդիպողստ սմա յիշման արժանի առնել զիս՝ զանարժանս, նայ և հայրն իմ զՅովսէս մղասին, և զամենայն ազգայտոհմս մեր՝ զկենդանիս և զհանկուցեալս, և որ յիշէք սրտի մտօք և աստուած-ողորմի ասէք մեզ՝ նոյն ինքն Քրիստոս աստուած ձեզ և մեզ տացէ զիւր անսպառ բարիսն, և նմա վառք յաւ[իտեանս]։

Ի թվկ. Հայոց. ՊՂԶ. (1447), և ի յամսեան յունիսի Ը. (8),*

* Աբրահամ արեղան ձեռագրի միայն լրացնողն ու կազմողն է, իսկ ձեռագիրը հիմնականում գրել է Մխիթար անունով մեկը (հավանաբար Մխիթար Կերմանեցին), թի. դարում։ Վերջինս թողել է մի երկու հիշատակագրութիւն, որոնցից ընդարձակը բերում ենք ստորև։

Ըբայց ես նուստ և թարմատար գրողս Մխիթար սուտանուն երէց գիմ զմոթրակոյտ երեսս ի գետինն եմ գրել և արտասուելով աղաչեմ գտէր և զսուրբ հայրքտ և զեղբարստ և զորդեակքս, զի ողորմեսցիքտ մեզ և խնդրէք մեզաց թողութիւն, այսպէս ասելով՝ Քրիստոս աստուած, Ըժզ զՄխիթարա զյանցանսն, ամէն> (էջ 158ա)։

301 բ. էջի ստորին լուսանցքում, ձեռագրում գործածված թանաքով, բայց, ըստ երևույթին, այլ ձեռքով, գրված է Գրիգոր Անեցի անունը։ Անկարող ենք պարզել, թե այդ Անեցին ինչ առնչութիւն ունի ձեռագրի հետ։

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

«Արցախ», էջ 268—269, Մ. Տ. Մ, Գանձակ, Աբուհ Գիւլ

Վաճառող՝ Մուրադշայ
վայր՝ Թմոք

Յանուն Յիսուսի Քրիստոսի եւ Մուրադշայ ծախեցի զիմ հայրե-
նի աւետարանս քեզ՝ Խաչատուր Իրիցիդ՝ որդոյ Յովնանի, ի գա-
ւառէն Եզիշէ առաքելոյն, ի յաթոռոյն Ջրվշկայ, վկայութեամբ մեր
եպիսկոպոսիս տէր Թումի և սպասաւորի սուրբ ուխտին Հայրապետայ,
և Թմոքայ քահանայիցս՝ Մկրտիչ Իրիցոյ և Առաքել Իրիցոյ, ի թվ.
ՊՂԷ. (1448), ի տրէ ամսոյ ի ԻԵ. (25), և աստուած շնորհաւոր առնէ,
ամէն:

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 5198

Գրիչ՝ Յովանէս
վայր՝ Արծկէ՝

294 ր ...Յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր՝ քահանայք և ժողո-
վուրդք և լի բերանով և ուղիղ սրտիւ աստուած-ողորմի ասացէք
ստացաւդի սորա Թուրանդայ-Խաթունի, և առն իւրոյ Իսրայէլից, և
ծնաւդաց նորին Առաքելից և Մլախից, և դստերաց նորա Նարին-Խա-
թունի և Բուրսայ-Խաթունի, և Թուրանդի քու[ր]ոջն՝ Սաղդաթ-Խա-
թունի. և Քրիստոս աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց՝ տա-
ցէ մեզ և նոցա զարքայութիւնն իւր, ամէն:

295 = Եւ ես՝ յետինս բանասիրաց և տրուպս կարգաւորաց Յովանէս
սուտանուն՝ տեսի զփափագ և զսէր, զոր ունէր հետ սուրբ աւետա-
րանիս հոգևոր մայրս մեր Թուրանդայ, և յանձն առեալ սկիզբն
արարի սուրբ աւետարանիս ի թվականութեանս մեր Պ. և ՂԷ. (1448)
ամին, յաւուր չորեքշաբթի՝ յարութեան զատկին: Որ և ի մեւս
աւուրն սուգ տրամութեան և դառնակսկիծ աղէտ եհաս ինձ և ծերա-
ցեալ ծնաւդի իմոյ: Վասն զի հրաման եհաս յարարչէն փոխիւ առ
տէր լերգահատոր եղբար իմոյ հարազատ Ներսէսի՝ Ի. (20) ամեայ,
լի շնորհաւք սարկաւագ, լըցեալ աստուածային իմաստութեամբն,

խոնարհ և հեզ բարուք, քաղցրատես և սիրուն յաչս ամենեցուն, եւս առաւել արարչին իւրոյ, նման սրբոյն Ստեփանոսի նախասարկաւագին, վասն որոյ ոչ արժան համարեցաւ զայնպիսի պաւական եղ-
 295 բայր ինձ՝ մեղաւորիս, այլ փոխեաց աստի՝ ի զառն ե ի մեղսս-
 սէր աշխարհէս, ուր ինքն կամեցաւ. Բայց զի թէպէտ և նորա հան-
 գիստ էր և ընդ հրեշտակս ցընծութիւն այնպիսի անմեղութեամբ
 մահն, այլ ծնաւդին իւրոյ և ինձ՝ անչափ տրտմութիւն և դառն կըս-
 կիծ: Վասն որոյ յոյժ տրտմութեամբ և արտասուլից աչաւք գրեցի
 զսուրբ աւետարանս ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի ընդհա-
 նիւր Հայոց կաթողիկոսի, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնի տա-
 ճարի և սրբոյն Ստեփանոս կաթողիկէի:

Գարձեալ, կրկին [ան]գամ յերես անկեալ աղաչեմ զձեզ, յիշեցէք
 ի բարին Քրիստոս զվերոյասացեալ ստացաւ աւետարանիս զԹուր-
 ւանդայ-Խաթուն, և զծնաւդսն իւր զԹաղաշար և զՍարաթ-Մելիք, և
 զեղբայրն իւր զՍաղղադիւն, և զքոյրն զՍաղղաթ: Եւս առաւել յիշեցէք
 ի Քրիստոս զԻսրայիլն, և լի բերանով աստուած-ողորմի ասացէք
 300 ծնաւդաց նորին Առաքելին և Մլախին, և զաւակաց նորին Նար ին-
 Խաթունի և Բուրսայ-Խաթունի, և դուք և մեք մասն բարեաց ընկալցուք
 ի Քրիստոս աստուածոյ մերոյ, ամէն:

Գարձեալ, աղաչեմ յիշել առ Քրիստոս զմեղուցեալ գրիչ[ս],
 և զծնաւդսն իմ զՅակոբ քահանայ և զՍալչուկ-Խաթուն, և զեղբայրն
 իմ զԳրիգոր՝ սրբասնեալ կրաւնաւոր, և մեղաց թողութիւն խընդրէցէք,
 և Քրիստոս աստուած յիշողացն ողորմեսցի, ամէն:

699

Գ Ա Ն Ձ Ա Ր Ա Ն

Փիւղ. Նօւ., էջ 156, Նշխարք (№ 4815), էջ 163, Բաղէշ

Գրիչ՝ Խաչատուր
 վայր՝ Վան

... ի թուականիս Հայոց ՊՂԷ. (1448) գրեցաւ սուրբ Գանձարա-
 նըս ի քաղաքիս Վան, ընդ հովանեաւ սուրբ առաքելոց Պետրոսի և
 Պօղոսի, ի հայրապետութեան տեառն Ըստապէտի, և մերոյ առաջնոր-
 դիս սուրբ ուխտիս Վարազայ տէր Յովնանէս եպիսկոպոսի և Մար-
 քարայ վարդապետի, ձեռամբ Խաչատուր երիցու...:

Յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զստացող սորա զտէր Աս-
 տուածատուրն, որ յանօրինաց նահատակեցաւ, ընդ նմին աստուա-
 ծասէր տանուէրն զԱղազարն, [հայրն] զԳրիգորն, զմայրն Շնանոր,
 զկենակիցն Շախփաշայ... որ ետ երկու գրիւ ցորէն և թափեաց զգան-
 ձարանս ի գերութենէ, և ետ ի դուռն սուրբ Աստուածածնին, որ է
 յԱրարքն՝ անջինջ յիշատակ:

700

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

184, 170, սյուն. 400

Ստացող՝ Առաքել
վայր՝ Ռշտունիք, Բերդաձորի վանք

...[Գրեցաւ] ի յարքունական երկիրս Ընդունեաց, ի վանքս, որ
Բերդաձոր կոչի, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, ի թուակա-
նիս Հայոց ՊՂԷ. (1448), Ես՝ Առաքել արեղայս ետու գծագրել մեծաւ
փափաքմամբ ի հալալ արդեանց մերոց և ընծայեցի զսա նըւէր սուրբ
Յակոբայ տաճարիս և գերահոչակ կրանտստանիս, յիշատակ բարի
հոգւոյ իմոյ, և ծնողացն իմաց՝ Խաչաարուն և Թանգ-Մելիքին, և քե-
ռեացն իմոց Յովնանիս և Թումայի՝ սրբակրան արեղայիցն, յառաջ-
նորդութեան սուրբ ուխտիս Սիմէօն վարդապետին։ Որոց տացէ Գրիս-
տոս պարգև բարի ըստ վաստակոց իւրոց, զի մեծ երախտաւոր է մեզ
և տեղոյս։

701

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

«Արարատ», 1005 թ., էջ 731—732, Գիւմուշխանէի ս. Փրկչի վանք

Գրիչ՝ Հայրապետ

... Սուրբ աւետարանիս եռափափաք սիրով ստացող եղեալ սրբա-
սէր քահանայն Սիմէօն, և հանգիպեալ իմոյ նուաստութեանս Հայրա-
պետ պիտակ անուն, մոռացեալ զտկարութիւն հոգւոյ իմոյ, վասն
աստուածասէր փափաքմանն Սիմէօն քահանային... սկսայ... զի իմոյ
ձեռամբս զթուղթն նշայեցի և սկսեցի և գրեցի և ծաղկեցի և կազ-
մեցի այս։ Եւ յիշեսչիք ի Գրիստոս զստացող սուրբ աւետարանիս
զՍիմէօն քահանայն և զամենայն արեան մերձաւորս, նաև զանդրա-
նիկ որդին իւր Աստուածաւոր քահանայն և զԿիրակոս դպիրն, նաև
զյոգնամեղ կցողս Հայրապետ աշակերտեալ բանի, և զհայրն իմ
զՄաթթէոս քահանայն, և զամենայն ազգատոհմս իմ, և զուսուցիչս
և զամենայն երախտաւորս իմ...։

Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուականիս Հայոց ՊՂԷ.
(1448), ի հայրապետութեան տեառն Կարապետի, եպիսկոպոսութեան
եղրաւորդոյն իւրոյ տէր Գրիգորիսի, առ ոտս սոցա աւարտեցաւ։
Տէր աստուած պահեսցէ զսոսա ընդ երկայն աւուրս, ընդ հովանեաւ
Մաւիկու* սուրբ Աստուածածնիս, և միաբանից սուրբ ուխտիս՝ Աստուա-
ծաւոր կուսակրան տրեղային, և Սիմէօն քահանային, և Գրիգոր
տնտեսին, և Նուրբակի միայնակեցին, և Իշխան միայնակեցին, դե-
ռաբոյս սարկաւազացն՝ Կիրակոսին, և Վասիլին, և Սիօնին, և Կիրա-
կոսին, և Սիրեբին, և Պապուկին...։

* «Մաւիկու» բառը տպւած է «ընդ հովանեաւ»-ից առաջ։

702

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Սերասարիոյ ա. Նշան 84, ՀԱ, 1026, սյուն. 338

Գրիչ՝ Մկրտիչ
վայր՝ Սերասարիա

424 ա Յիշատակ է ի գունն սուրբ Աստուածածնին (Սերասարիոյ), որ կոչի Շուկի ժամ.* Չունի ոք իշխանութիւն մերոց թէ յաւտարաց հանելոյ զսա ի դրանէ սուրբ Աստուածածնին: Եթէ ոք յանգրնի՝ զընդդիմակն կրեսցէ, իսկ հնազանդեալքն՝ աւրհնին յաստուծոյ և յամենայն սրբոց նորա: Արդ, գրեցաւ Մաշթոցս այս ձեռամբ Մկրտիչ կրաւնաւորիս, ի թվ. ՊՂԷ. (1448):

703

ՀՈՒՄՄՈՒՆՔ ԱՐՏԱՔՆՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՅ

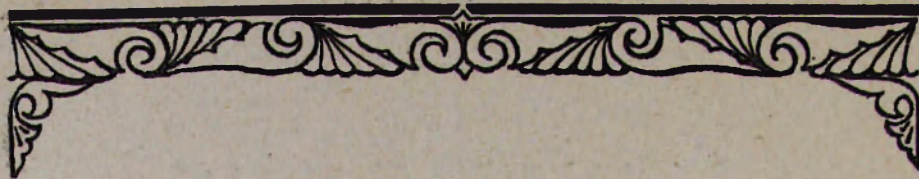
Երուսաղէմ 1584

Գրիչ՝ Յովնանէս
վայր՝ Կաֆա

Ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի, յեպիսկոպոսութեան տէր Մաղաքիայի, յաշխարհս Հոնաց, ի Կաֆա, առ ոսոս սուրբ Մինասայ արաքահասիւն, ձեռամբ Յովնանէս կրօնաւորի,**

* Շուկի (Շուկայի) ժամի (եկեղեցու) անդը պարզվում է ձեռագրի հետագա ստացողներից Մահտեսի Տաւնիկի 1558 թվականին շարագրած հիշատակագրութիւնից, ուր գրված է Հի գունն սուրբ Աստուածածնի, որ կոչի Սերասարիոյ քաղաքի Շուկի ժամ:

** Գ. Սրվանձայանի շնորհիւ Աղբարի Բ. հատորից (էջ 387) տեղեկութիւն ենք ստանում նաև մի Մաշտոցի մասին՝ շարեւիտ Սմեկաձագ, ի վանքն Կարմիր, յամի ՊՂԷ. (1448)», իսկ Մկրտիչ Արծրունիյանի շնորհաբերութիւն Երուսաղէմի աշխատութեան մեջ (էջ 319—320) հրատարակված է 1448 թվականից կազմողի մի հիշատակագրութիւն. «Կազմեցաւ Յայսմաւուրքս Լեւոնակողման վանացն սուրբ Յովհաննէս Մկրտիչ, ձեռամբ Յովհաննէս արեղայի, ի թիւ Հայոց ՊՂԷ. (1448)»:

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Ծրեան 2379 (Ա), 2748 (Բ), 9004 (Գ)*

Յիշատակարան գրոցս պատմագրաբար, զոր շինեալ է քաջ քարտուղարն, առաքելական եպիսկոպոսն և աստուածաբան վարդապետն տէր Աստուածատուր՝ քուերորդի բարունապետին Յակոբայ Ովսանանց:

Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն հաւր և որդոյ և սուրբ հո-
5 գոյն:

Ամենեցուն ճարտարապետն աստուած յառաջ քան զլինելն ժա-
մանակաց ընդրեաց ի մարդկանէ զորս ինքն կամեցաւ, և յիւրա-
քանչիւր ժամանակի նոյն և մի հոգի աստուծոյ յայտնէ ներգործու-
թեամբ զնիւթս պատշաճաւոր և տնօրինէ նախագիտութեամբ նահա-
10 պետս և մարգարէս, հովիւս և հովապետս, տեսուչս և վերակացուս,
իշխան ե գատաւոր. և յարաձգականս յաւիտենիւ ոչ դադարէ ի ներ-
գործելոյ, որպէս ասաց ճշմարտութիւնն, թէ՛ Նս ընդ ձեզ եմ մինչ ի
կատարած աշխարհի: Ըստ այսմ սարասի ի վախճան ժամանակի և ի
կէտ սուզական, որ ամենայն ծաղիկ թառամեալ էր և ամենայն տերե-
15 ց մաքեալ, յայտնեաց մեզ աստուած ծաղիկ անթառամ, որոյ անու-
շահոտութիւնն ելից զտիեզերս ամենայն՝ զտէրն տիեզերալուր՝ զտէր
Մկրտիչն մականունն նաղաշ կոչեցեալ, որ և եղև երկրորդ լուսաւորիչ
ամենայն Միջագետաց և պարծանք պարծանաց ամենայն քրիստո-
նէից:

20 Եւ էր սա բնական ի նահանկէն Բաղիջու, ի Պոռ կոչեցեալ գեղ-
ջէն, որդի մեծատան և աստուածաբեալ քահանայի Առաքելոյ և մաւր
բարէպաշտի: Էին և սմա եղբարք երկու՝ Յովաննէս քահանայ, որ

1 Ի. «պատմագրական» 3 Ա. «Ովսանան», Բ. «Ովսանց» 7 Բ. «և ի» 13 Ա. Գ. «յաշ-
խարհիս» 18 Բ. «պարծանաց» չի 20 Բ. Գ. «զեղջէ»

* Այս հիշատակարանը, որի մեջ շարադրված է ԺԾ. դարի նշանավոր բանաստեղծ
Մկրտիչ Նաղաշի ընդարձակ կենսագրութիւնը՝ բնագրով մեզ չի հասել, այլ պահպանվել
է հետագա ընդօրինակութիւններով: Մատենադարանի ձեռագրերից այդ հիշատակարան-
կենսագրականն ունեն հետևյալ ժողովածունները՝

Ա.—Ձ 2379, էջ 244 ա—262 Բ (ԺԷ. դար)

Բ.—Ձ 2748, էջ 354 բ—357 Բ (1624 թ.)

Գ.—Ձ 9004, էջ 1 ա—Ե Բ (1678 թ.):

Բնագիրը կաղմելիս օգտագործել ենք այդ ձեռագրերը՝ առաջնութիւն տալով
Ձ 2379 (Ա) ձեռագրի բնագրին, որն ամենալրիվն է:

Կենսագրականը, միայն մի ձեռագրի (Ձ 9004) հիման վրա, հրատարակել է Կ. Կոս-
տանյանցը՝ «Արարատ» ամսագրի 1898 թ. հունվարյան համարում (էջ 23, 44—48):

տղա հասակաւ փոխեցաւ առ Քրիստոս և միւսն՝ Արգաթ անուն, որ եղև երևելի, մեծ և փառաւոր և պատուեալ յամենեցունց, որ և զտուն հաւր իւրոյ առաւել քան զառաջինն բարեկարգեաց՝ երկրորդ հայր Արրահամ լեալ՝ կերակրելով զրազուստ։ Եւ բազմերջանիկս տէր Մկրթ-
 5 տիշտ ի տղայութենէ սիրէր զվարս կրօնաւորական՝ սիրէր զկրաւնա-
 ւորս և զվանականս, և սիրող լեալ արուեստից և ուսման և հանա-
 պազ նմին հետեւէր։ Եւ էր տուեալ նմա շնորհք ի վերուստ, մինչ զի
 զամենայն դիւրաւ ուսանէր և զամենայն դժուարին արուեստ միան-
 10 գամ տեսանելով նա գերագույն քան զօրինակն ներգործէր։ Եւ զու-
 սումն աստուածաշունչ գրոց, զոր ինչ սա ի միում ժամու, այլ ոք
 զաւուրս Ժ. (10), բազում աշխատութեամբ ոչ կարէին ի միտ առ-
 նուլ, և ամենեցուն հիանալի էր ի վեր քան զտեսութիւն մտաց,
 մինչ գրեթէ ոչ ոք երևեցաւ յայսմ ժամանակի այսպիսի տիրական
 շնորհիւ։ զարգարեալ՝ առաքելաշնորհ և աստուածուսոյց։ Մինչ հընգե-
 15 տասան գոլով ամաց եղև կատարեալ ուսմամբ և արուեստիւ, իմաստու-
 թեամբ և վարդապետութեամբ, քաջ քարտուղար, անհամեմատ նկարիչ
 և ամենայն արհեստից ճարտարապետ, մինչ զի զամենայն արուեստ, զոր
 ինչ և կամէր, կարողութեամբն աստուծոյ անսղալ առնէր, մինչ զի հռչա-
 կեցաւ համբաւ շնորհաց նորայ և իմաստութեան ընդ ամենայն երկիր։
 20 Եւ զի ոչ ունէր սէր աշխարհի, բռնադատեալ եղև ի ծնողացն,
 եմուտ ի կարգ աշխարհի, ոչ փոխելով զբարս իւր, այլ հանապազ ընդ
 կրաւնաւորս լինէր։ Եւ զի նախագիտութիւնն աստուծոյ տնաւրին-
 եալ էր զսա լինել փեսայ երկնաւոր հարսին՝ եկեղեցոյն Միլագեաւաց,
 զի սովաւ ուրախանալոց էր հարսն Քրիստոսի, և ցնծալով մանկանց
 25 Միոնի, և բարձրանալ խաչին Քրիստոսի, և ուրախանալ սովաւ տար-
 տամ և տխուր ազգս հայկազեան, որ եղև իսկ։ Զի մին որդի ծնանե-
 լով եղև մեռանել ամուսնոյն իւրոյ, զոր և ինքն զնոյն խնդրէր յաս-
 տուծոյ՝ ազատ լինել։ Եւ առաջնորդութեամբ աստուած սուրբ հոգոյն
 ելեալ ի բնական նահանգէն, եկեալ բնակի յեկեղի և յականաւոր
 30 ապաստանի՝ ի քաղաքն յԱմիք շահաստան։ Եւ ողորմութիւն տեսն
 էր ընդ նմայ, և յաջողեալ էր ի գործս սորա, զի յամենայնի հոգին
 աստուած էր թելագիր և գործակից սմա։ Զի յօրէ յօրմէ հետէ
 եմուտ սա ի Միլագեաւ՝ շարժեաց հոգին աստուած զսիրտ ամենայն
 մարդոյ ի սիրել զսա և զամենեցուն լեզու՝ գովել և բարեբանել և
 35 բարեհամբաւել։

Եւ երաց սմա աստուած զգուռն ողորմութեան, զի ամենայն
 ոք, որ տեսանէր զսա՝ կամէր և զհոգին ևս տալ յաւժարութեամբ և
 զուարթութեամբ և առատ սրտիւ։ Եւ ոչ եթէ միայն յազգս քրիստո-

Ա. Հնաստագիտ. 5—6 Բ. Շուրէր զկրաւնաւորս չի 16 Բ. Գ. Հնկարօզ 17 Բ. Հն չի 19 Բ. Գ. Շուրա Բ. Հն իմաստութեան չի 20. Գ. Հոսէր 22—23 Բ. Հոսէր փխ. տնաւրինեալ էր 27 Բ. Հնաւ ի. Հնոջն 28 Բ. Հաստուած չի 29 Բ. Հերկէն 30 Ա. Հն յապաստանի 30 Բ. Հն մայրաքաղաքն՝ յԱմիք շահաստանի 31 ի. Հն գործս սորա, զի յօրէն... 39 Գ. Հազգս։

նէից, այլև Թուրք, և Թաթ, և Թաթար, և Գուրթ, և Արապ, և Զհուտ, և ամենայն ազինք, ընդ տեսանելն զպատիւ և զպարգևս պատրաստէին՝ ձիս և ջորիս ե խլայս մեծագինս՝ անասելի և անպատմելի, Եւ ոչ եթէ միայն իւր դէմն և յիւր վիճակն, այլ և յամենայն աշխարհ հաց գային՝ յԱրևելից և յԱրևմտից, և պարգևատու լինէին և պարգևս ընդէին ոսկի, արծաթ, ականս պատուականս, կտաւս մեծագինս, մինչ զի ըրազում ոմանք Ռ. (1000) և Բ. (2000) Թանկայ պարգևս ընդէին: Զի տարածեցաւ համբաւ սորայ ընդ ամենայն աշխարհս, մինչև եհաս առ Թագաւորն Պարսից և առ տէրն Եգիպտոսի, և էանց զՄեծ ծովն՝ մինչև ի պապն Հռոմայ և ի Կոստանդնուպոլիս, մինչ զի վարդապետս ոսկեթելս և մեծագին պարգևս առաքէին:

Եւ ևս առաւել սիրեցևտլ եղև ի յաշս պտրոնաց պարոնին շահ Ալթամն-Բէկին, որ տիրէր ի Խառանայ մինչև ի ծովն Պոնտոսի, որ է Տրապիզոն: Զի այնպէս քաղցրացոյց աստուած զսիրտ բռնաւորին ընդդէմ սմայ, զի զամենայն քրիստոնեայք, որ ընդ իւրոյ իշխանութեանն էր՝ ետ ի ձեռն սորայ և մեծապէս պարգևաւք և տրօք մեծաւրեաց և վառաւորեաց Թագաւորական սգեստիւք և արքունական երկվարուք, մինչ զի զոր զգեցեալն էր արքայն՝ զայն զգեցուցանէր. և զսէրն զոր սիրէր և զպտրգևսն ոչ ոք կարէ ընդ գրով արկանել, մինչ զԲեթէ և ոչ ոք ի մարդկանէ՝ ի Թագաւորացն քրիստոնէիցն այսպիսի պարգևաւք ճոխացոյց զոք ի հայրապետաց սրբոց: Եւ զչափ սիրոյն ի պարգևացն գիտացիր, զի յարաժամ հազար և Բ. (2000) Թանկայ ի պարգևս տայր: Եւ ի գնալն առ նա՝ ընդ առաջ ելանէր, և համբուրէր, և ի վերայ իւրոյ Թագաւորական խալիչային նստուցանէր, և զբան սորայ ընդունէր իբրև զծառայի աստուծոյ, զի սիրող էր բանին: Զի հրաման տայր բերել յիւրոց առաջնորդացն և զգիշերն ի բուն տայր խաւսել յաստուածաշունչ գրոց: Եւ սա աստուածատուր շնորհաւքն և աստուածուսոյց վարդապետութեամբն զամենեսեան յամալթ առնէր, և զԹագաւորն հաւանացուցանէր և առնէր պարգևս ի Թագաւորէն և աւրըստօրէ աստուած զսա ի բանս իւր զաւրացուցանէր և հոգի աստուծոյ էր ի վերայ սորա:

Եւ յետ յԱլթամն-Բէկին, սուլթան Համզա, զոր ինչ ականատես եղև հօրէն իւրմէ, այլ առաւել պատուով ընդունեցաւ զսա՝ հայր ինքեան աւանդելով փոխանակ հօր իւրոյ: Եւ մեծաւ պատուով փառաւորէր զսա քան զամենայն մեծամեծս իւր, մինչ բազմաց ասելթէ և ինքն քրիստոնեայ է, զի այս չափ սիրէր և պատուէր զեպիսկոպոսն:

1 Գ. Շուրդա 2 Ա. Շապառիւ չի 3 Գ. Շախլայս 4 Բ. Գ. Շիւրա, Բ. Շէմն 11 Ա. Շոսկեթելս Ա. Գ. Շառաքէին բառից հետո ունենալ է աստուած. 12 Բ. Գ. Շեւ չի 13 Ա. Շառանայ 16 Բ. Շէր չի 17 Բ. Գ. Շապառիւք 18 Բ. Գ. Շաքոյն 23 Ա. Շառաք 26 Գ. Շաքանդի 27—28 Բ. Շաքոնիւն 29—30 Բ. Շի նմանէ փի. Շի Թագաւորէն Ա. Շաւրացուցանէ, Բ. Գ. Շաքացուցանէր զսա ի բանս իւր 33 Բ. Գ. Շիման-պէկին փառաւոր սուլթանն որդի նմին սուլթան Համզայ (Գ. Համզայն) 33 Գ. Շաքա չի 36 Բ. Գ. Շիւրէ և պատուէ 36—37 Բ. Շախլայպետն:

Եւ ձեռնագրեցաւ սա յաստիճան եպիսկոպոսութեան ի տէր Կոստանդեայ կաթողիկոսէ Վառնկեցոյ, որ էր ի մեծ թուականիս Հայոց ԳՀԹ. (1430): Մեծարեաց զսա և կաթողիկոսն զանազան պատուով և պարգևաւք, և հաստատեաց արքեպիսկոպոս ի վերայ ԻԴ. (24) դաւա-
 5 զանի: Եւ ամենեքեան սիրով հնազանդեցան և ընկալան զսա իբրև զառաքեալ աստուծոյ, և եղև բանս սորա արդիւնաւոր ընդ ամենայն երկիր: Եւ եղև յաւուրս սորայ ցնծային եկեղեցիք Հայաստանեաց, և բարձրանայր եղջիր քահանայից, և պայծառանայր հաւատս քրիստոսական, և ուրախանային ամենայն հաւատացեալք: Զի յայտնեցաւ
 10 հովիւ քաջ և արժանատոհանգ վիճակին պայադատ, որ գիտէ հովուել զրանաւոր գառինքն յարօտ անմահտրար և ի ջուր կենդանի՝ բազմադիմի և յորդառատ վտակաւք, որ տուեալ է սմայ առատապէս շնորհացն հոգոյն:

Զի աւրէն [է] պատմագրաց յաւելեալ ի ճառս գովեստից, այլ
 15 մեք զնոյն շարագրեցաք, զոր ականատես եղաք և յայտնի է ամենայն երկիր տեսողաց, այլ մի ըստ միոյն գրել ձանձրութիւն է լսողաց, այլ համարեա՝ թէ զամենայն տեսակ աստուածային շնորհաց: զոր յամենայն մարդիկ՝ ի սա միայն տեսանիւր լի և անթերի՝ ընկերասէր, աւտարասէր, աղքատասէր, խաղաղարար, խոնարհ և համբե-
 20 ըող, ողորմած, առատասիրտ, մեծապարգև, զի յայսմ ժամանակի ոչ ոք էառ իբրև զսա և ոչ երեստ իբրև զսա, որպէս ասաց տէրն՝ Զրի առէք և ձրի տուք:

Զի սա միայն գտաւ արկանել զքանքարն ի սեղանաւորս և բազում բարեաց պատճառ եղև կարողութեամբն աստուծոյ: Նախ, զի
 25 եկեղեցիս խախտեալ ոչ ոք իշխէր քար մի ամբացուցանել, և սա զամենայն եկեղեցիս խախտեալ և զհնացեալ և զհողաշէնս՝ նոր նորոգեաց կամարակապ և գմբեթաձև, և բազում նորաշէնս, որպէս զբարձր Աստուածածինն՝ ի գլուխ բարձր բերդին Արղնոյ:

Եւ երկրորդ, զի յաւելեաց յեկեղեցիս բազում շուրջառ մեծա-
 30 գին, գիրք, աւետարան, և սկիհ պատուական և զարմանալի, և հանապազ զնոյն բանս հոգայր:

Երրորդ, զի ոչ իշխէին համարձակ պաշտել յեկեղեցիս. և յաւուրս սորա համարձակ պաշտէին. առաւել պաշտէին քան յանապատս և ի վանորայս:

Չորրորդ, զի հալածէին զքահանայս և հարկապահանջութեամբ տանջէին առաւել քան զաշխարհականս. և սա, կարողութեամբն աստուծոյ, զամենեւեան ազատ արար ի թագաւորական հարկէն:

Հինգերորդ, զի եկեղեցիք Միջագետաց ի ներքոյ դիմոսական հարկի կային, և եպիսկոպոսք՝ մաքսապետք, զի զամենայն, զոր ինչ

1 Բ. Հարքեպիսկոպոսութեան 6 Բ. Գ. Հրան 7 Գ. Հնւ յաւուրս սորա ցնծային եկեղեցիք, Ա. Բ. Եցնծայր 12—13 Բ. Գ. Հշնորհաց 16 Բ. Հերկրի փխ. Հերկր տեսողաց 18 Գ. Հմարդիկք, Բ. Հմարդիկն 19 Ա. Հխաղաղերար, Բ չի 20 Գ. Հև առատասիրտ, 21 Բ. Հառ 25 Բ. Հեկեղեցիս 29—30 Գ. Հշուրջառ մեծաքինս 30 Գ. Հսկիհն 33 Բ. Գ. Հքան զոր 36—37 Բ. Գ. Հքրիստոսի փխ. Հաստուծոյ 39 Ա. Հհարկէ, Բ. Հհարկին:

առնուին ի քրիստոնէից՝ ի մաքս տային, և ոչ կտրէին մէկ հաց տալ աստուծոյ կամ աղքատի, և սա, դաւրութեամբն Գրիստոսի, երարձ զմաքսն յեկեղեցեաց ե ինքն ևս առնոյր ի պարոնացն Ժ. (10) և Ի. (20) հազարով և բաշխէր եկեղեցեաց, աղքատաց և կարաւտելոց:

Վեցերորդ, զի վասն սորա ազգ կարգաւորաց առաւել սիրեցեալ եղեն ի պարոնաց քան զառաջնորդս իւրեանց:

Եւթներորդ, զի ոչ ոք խշխէր փիլոնով կամ վեղարով շրջել. և յաւուրս սորա յամենայն ուրեք համարձակ զգենուին և քահանայապան կարգաւք շրջէին՝ երևելի փառաւք:

Ութերորդ, զի անուամբ սորա բազմաց ազատութիւն լինէր ի դատաստանաց և ի տուգանաց և ի բռնաւորաց, մինչ զի ի ճանապարհի ըմբոնէին զրազուս. և յորժամ ասէին, թէ մենք տէր նաղաշի մարդն էնք՝ ազատ առնէին:

Իններորդ, զի բազում գերիս ազատեաց յանօրինաց, զորս գնե-
15 լով, և զորս խնդրեաց ի պարոնաց, և զորս յափշտակելով ի ճանապարհին: Առաքէր ի ծառայից իւրոց արս զօրեղս և սրտապինդս, և խլէին զգերիս յանաւրինաց և բերէին ի նորաշէն վանս իւր ապաստանի՝ ի բարձր Աստուածածինն, պահելով ժամանակս ինչ, մինչև գային տեարք ծառայիցն, և տայր նոցա հանդերձս և նաֆաղոյս, և
20 ուղկտէր ի տեղիս իւրեանց:

Տասներորդ, զի զամենեցուն պակասութիւնն և զնեղութիւնն և զվիշտն՝ ինքեան համարէր. և ամենեցուն աւգնական լինէր՝ կերակրով, պարգևս տալով, և կարեկից լինելով, և միթարելով բանիւք և արդեամբք:

Մետասաներորդ, զի դրունք եկեղեցոյ հանապազ փակեալ կային և ոչ գոյր յեպիսկոպոսարանն սեղանատեղ, և սա, կարողութեամբն Գրիստոսի, այսպիսի սեղանատեղ սահմանեաց, մինչ զի յամենայն ազգաց գային՝ ուտէին, ըմբէին և առեալ տանէին անխնայ և անարգել՝ առատապէս, մինչ զի պարոնայք զարմանային, թէ ուստի կարէ
30 պատրաստել ինչ, որ բաւական լիցի այսչափ ուտելոյ, տանելոյ և պարգևելոյ, ոմն ասելով թէ քեմիայ ունի,* բազումք ասէին թէ գանձ է գտեալ. և փող մի չունէր, այլ շնորհիւն աստուծոյ գայր նմա գանձ անպարապելի, որ յամէն աւր ձ. (100) թանկայ և ԲՃ. (200) մուսխ էր նորա, սակաւն Մ. (50) և Կ. (60) [թանկայ] լինէր ամէնն
35 ի շինումն սուրբ կաթողիկէին սրբոյն Թորոսի, քեղ օրինակ, որ բանակն Մովսէսի յերկունն դատարկ լինէր ի մանանայէն և ի լուստ-

2 Բ. Գ. Շատուծոյ տալ, Բ. Գ. Շատուծոյ փխ. Շրիստոսի 7 Ա. Վիղարով 11 Ա. Վի գանաւորաց (՝) 11—12 Ա. Վանապարհի 12 Ա. Վնաշի 13 Բ. Վարգիկ եմք 14 Ա. Վանօրինաց 10 Ա. Բ. Վօրեղ և սրտապինդ 19 Բ. Վային 20 Ա. Վուղարէր 21 Բ. Վապասութիւն և զնեղութիւն 22 Գ. Վինքեան 23 Ա. Բ. Բանիւ 25 Գ. Վեկեղեցեաց 27 Բ. Վեղան 28 Բ. Գ. Բըմպէին 34 Ա. Վուսն, իմա Վախս Բ. Վուսն 34 Ա. Վամէն, Բ. Վա տայր փխ. Վամէն 35 Գ. Վթողորոսի 36 Ա. Վարտակ Ա. Վի մանայէն Ա. Գ. Վա չիւ

* Այսինքն՝ ձեռք է ձգել քեմիա քարը, որի օգնութեամբ, հավատում էին, թե հնարավոր է անգնելով մետաղներից ոսկի և արծաթ ստանալ:

նալ առաւօտուն լին էր ամենայն բարութեամբ, նոյնպէս և աստուած լցուցանէր զաէրս մեր հոգևոր ամենայն բարութեամբ, զի քան զմեծամեծ թագաւորս առաւելի բաշխէր ձիս, ջորիս, հանդերձս, ոսկի, արծաթ, ցորեան՝ մեծատուր պարգևաւք: Եւ որքան առաւել բաշխէր՝ առաւել տայր նմա Բրիստոս՝ նա, որ ասաց՝ Տուք և տացի ձեզ, և սա ճշմարիտ հաւատայր, զի անսուտ է խոստումն, վասն որոյ առնոյր ըստ հաւատոյն:

Երկոտասաներորդ, զի յայսմ ժամանակի սա միայն կատարեաց գհրաման տեառն իւրոյ, որ ասաց՝ Բարի արարէք ատելեաց ձերոց, և սա զամենայն ժամանակս կենաց իւրոց սիրեաց զթշնամիսն և բարի արար ատելեաց, և ամենայն չարի փոխարէն՝ բարի հատուցանէր, վասն որոյ արդարադատն աստուած զամենայն թշնամի սորին անդբնդասոյդ կորոյս:

Երեքտասաներորդ, զի յաւուրս սորա եղև աւգտութիւն մեզ, զի 15 զմեռեալս քրիստոնէից ի քարշ տանէին Հայք, և Ասորիք, և Նեստորականք, և Ջհուտք. և թէ ճՌ. (100,000) դեկան տային՝ ճարակ չկայր. և ի գալն նորա, ընթացեալ մօտ ի սուլթանն, և ընդ բազում պարգևացն, զոր ընկալաւ՝ խնդրեաց ե զայն, և առեալ հրաման բարձրացուցանել զմեռեալս քրիստոնէից, և այս սովորութիւն եղև:

20 Դարձեալ, ի 92. (1431) թուին նստի յաթոռ հայրապետական ի յԱմիր շահաստանի; և ի [9]26. (1433) թուին շինէ զբարձր Աստուածածինն ի յԱրդնու բերդն, ի 927. (1439) թուին սկսանի վերանորոգել զամենագով և զամենահրաշն զամենեցուն զարմանալին՝ զհրաշափառ Կաթողիկէն, որ յԱմիր շահաստանի, յանուն սրբոյն Թէոդորոսի 25 գինաւորին: Եւ թէ որչափ աշխատանք կրեաց ի նմա անասելի, մինչ գրեթէ հողանիւթ մարմին ոչ կարէր տեւել այնպիսի երկարախոնջ, ցայգացանկ և գիշերատանջ չարչարանաց, որ իբրև զկենդանի նահատակ զԴ. (4) ամ մարտիրոսական արիւն եհեղ ի շինումն սուրբ եկեղեցոյն և աւարտեալ կատարեաց զմբթայարկ յօրինուածով, անասելի և անպատմելի գեղեցկութեամբ, զի գլուխ զմբթին բարձր էր 30 քան զմնարայիցն և Ը. ու Ժ. (18) անկիւնիւ ճոխացեալ, և Ը. ու Ժ. (18) լուսամուտս ի գմբթին, և բարձրութիւն լուսամտին՝ ի չափ մարդոյ, և ով ոք կարէ ընդ գրով արկանել զզանազան յաւրինուածս զմբթին վայելչութեան:

35 Զոր տեսեալ քրիստոսատեաց ազգն մահմետականք, և ի խոր խոցեցան, և ձայն ետուն միմեանց որդիքն հագարայ, և հռչակ հարեալ համբաւեցին և ամբաստան եղեն առ սուլտանն Եգիպտոսի, և առ թագաւորն Պարսից, և առ սուլթանն Հոռոմաց տանն, եթէ այսպիսի դեղեցիկ յօրինուածով բարձրացաւ եզեղեցին քրիստոնէից: Զոր

3 Բ. Գ. աւելիք 8 Ա. շառ չիք 9 Ա. շիւր չիք 11 Գ. աւելեաց իւրոց, Ա. ճտացուցանէր 13 Բ. ճարար ին զկորոյս 14 Բ. զիւրութիւն 15 Բ. ճարշէին 16 Գ. ճահուկք ին. ճհուտք, Բ. ճար 22 Գ. ճարդնոյ 25 Ա. ճորչափ, Բ. ճախատանս, Բ. ճի նմանէ 29 Բ. ճինուածով, 29—30 Ա. Բ. ճանանելիք 31 Բ. ճմնիրայիցն, Գ. ճանկիւնով, Գ. ճութով (18) 32, Ա. ճլոսնամուտս 36 Գ. ճոր տեսեալ և ի խոր խոցեցան:

լուեալ նոցա վառեցան չար նախանձու և իսկոյն իսկ դեսպան և հրովարտակս առաքեցին առ սուլթան Համզէն՝ քակել զամենագով սուրբ Կաթողիկէն: Եւ անտանելի սուգ հասաւ Հայոց ազգին, և ամենեքեան ի խոր խոցեցան, և յամենայն աչաց աղիողորմ արտասուս հե-
 5 դոյր: Եւ ետուն կաշառս գանձս րազումս, և ոչ կարացին աղատել, զի զամենահրաշ ե զամենագով գհրաշալի գմբէթն քակեցին հաւա-
 սար աններացն, և ամենայն քրիստոնեայք ի սուգ մտին: Ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ, ո՛վ կարէ պատմել զանտանելի սուգն և զաղիողորմ կսկիծն, զձայնս
 հառաչանաց և զողորս տարակուսանացն, և զկականաւոր աղաղակն, և
 10 զաղետալի մորմոքումն, զի ամենայն սիրտ ի տրտմութեան էր և ամենայն աչք
 յտրտասուս, ամենայն բերտն յաղաղակ և ամենայն լեզու յաւաղումն:
 Եւ առաւել ևս արի այցելուն, և քաջ հովուապետն տէր Մկրտիչ՝
 շինող սուրբ Կաթողիկէին: Եւ ի սաստիկ խոցոյն և ի գառն
 կսկծանացն տարաշխարհիկ եղև, և գնացեալ էանց ի ծովն Պն-
 15 տասի և եհաս ի Կաֆայ և յԱռամպօլ, և գցայդ և գցերեկ խոցեալ սըր-
 տիւ առ աստուած աղաղակէր՝ այցելու լինել սուրբ Կաթողիկէին
 յառաջ քան զելանելն ի մարմնոյն, զի մի մտցէ խոցով ի գերեզ-
 մանն:

Այլ ողորմածն աստուած՝ այն, որ կատարիչն է խնդրուածոց և լսող
 20 աղօթից, տեսեալ զՅերմեոանդ սէր նորա, որ առ աստուած և սու սուրբ
 Կաթողիկէն, և լուաւ աստուած աղաչանաց նմին և կատարեաց աս-
 տուած զխնդրուածսնորա: Մատակեաց աստուած զայնոսիկ, որք քակե-
 ցին զգմբէթն և յարոյց այլ թազաւոր Միջագետաց՝ զՋնանգիր իմիրդայն:
 Եւ տեսչութեամբն աստուծոյ նա խնդիր արար, և գիր և դեսպան
 25 առաքեաց Ջնանգիրն, և ամենայն մեծամեծքն, և զատէստանն, և տա-
 նուտերարքն քրիստոնէից, և ամենայն քահանայքն՝ ժողովրդովք
 միաբան գիր գրեցին հետ պարոնաց թղթին՝ Բ. (2) և Գ. (3) անգամ,
 և մեծաւ ջանիւ առաքեցին ի Կաֆայն, և բերին զամենեցուն զտեն-
 չալին զարհիական գլուխն զտէր Մկրտիչն՝ մեծաւ պատուով: Եւ միա-
 30 բան ընդ առաջ և ին Բ. աւուր ճանապարհ, և ընկալան մեծաւ պա-
 տուով՝ ուրախութեամբ և ցնծութեամբ, զի յօրէն, յօրմէ* հետէ ելեալ
 էր սա ի Միջագետաց՝ ամենայն եկեղեցիք ի տրտմութեան կային,
 որպէս զմայր որդեմեռ ի տարակուսանս կային, և ամենայն քրիս-
 տոնեայք ի տրտմութեան: Վասն որոյ ի գալն սորա ցնծացան ամե-
 35 նայն քրիստոնեայք, և բերկրեցան ամենայն եկեղեցիք, և զուարճա-
 ցան մանկունք Սիոնի: Եւ սա՝ արիացեալ ի հոգոյն սրբոյ և առեալ
 հրաման ի պարոնէն և Գ.Բ. (3000) թանկայ պարոնացն ետ և մեծամե-
 ծացն, և վերստին նորոգեաց, շնորհօքն Դրիստոսի և ողորմութեամբ
 նմին:

3 Գ. Հնասեալ ազգին Հայոց, Բ. Հաղբիս Հայոց 4 Ա, Հյաչաց 4—5 Գ. Հնեղուին 6 Բ. Հիմբէթ 7 Գ. Համենեքեան 8 Ա. Գ. Հրձայն 9 Ա. Հնառայաց 14 Ա. Հկսկծանաց 15 Բ. Հկաֆայն 18 Բ. Հգերեզման 22 Բ. Հոր 25 Բ. Հղատաւորքն փխ. Հղատէոտանն 27 Բ. Գ. Հգիր 35 Ա. Բ. Հքրիստոնեայքն 37 Ա. Բ. Հմեծամեծացն ետ, Բ. Հետ 31, 39 Բ. Հնորին:

* Սուլթան Էջի 13-րդ տողի ՀՄկրտիչ բառից սկսած մինչ այստեղ՝ բացակայում է Ա. Հնաազբից՝ մի թերթի կորուստի պատճառով:

Եւ բնակիչք քաղաքին՝ քահանայք և ժողովուրդք, միաբան աւգնական եղեն՝ աշխատելով, դրամ տալով, կերակուր բերելով, մշակ տալով, աղքատք և մեծատունք միամիտ քաջութեամբ և բոլոր հաւատով ջանացին, և ի Ժ. (10) աւրն կատարեցին զղուպայն ի շինելոյ.

Եւ առաջիկայք ժողովրդեանն և երեւելի տանուտէրք էին՝ Շանքմանն Թիլկուրանցի, և ոսկերիչ Սատաղէն, որ էր երեսփոխան և հրամանատար, և Ալեքսիանոս ոսկերիչ, և Յերկէն Դանիէլ, Արքանամ, և Սիմէոն դարբին, որ ինքեանք տային ինչս բաղումս և կերակուրս, և զամենեանս յորդորէին ի գործառութիւն սուրբ Կաթողիկէին, Եւ կատարեցաւ սուրբ Կաթողիկէն ի ՊՂԶ. (1447) թուին, յաւգոստոս ամսոյ ի Զ. (6), յաւուր երկուշաբթի, ձեռամբ վարպետ Նեքամատին:

Եւ յորժամ ետես արհիական գլուխն եկեղեցոյ ե աստուածաբան վարդապետն տէր Մկրտիչ զսուրբ Կաթողիկէն կատարեալ՝ մեծաւ ուրախութեամբ զոհացաւ զաստուծոյ, և մոխրաթաւալ երեսաւք աւրհնէր զամենազաւրն աստուած, և ցնծայր և պարէր ի գաւիթս եկեղեցոյ, որպէս երկնաւոր փեսայ ի մաքուր առաքաստին, և զարդարեաց զեկեղեցին ամենայն կահիւք և զարդիւք: Եւ բերեալ ի Տրապիզոնու զմեծ սկիհն՝ զանազան յաւրինուածով, ոսկեզօծ և յոյժ պատուական, որ ոչ ուրեք գտանի այնպիսի փառաւոր սկիհ փարթամ և գերաշխարհիկ՝ Ժ. և Զ. (180) մաղալ քուրճայ արծաթ՝ ոսկեղաւծ եմինաքարի: Եւ ի Կաֆայն գնացեալ ե ինքն շինեալ նորաձե նաշխ խաչաձե, ետ գործել շուրջառս մեծագինս ըաղմախաչեան: Եւ զհրաշտլի և զչքնաղազարդ զպատուաւ կան սուրբ Նշանն Քրիստոսի բերեալ ի Կաֆայէն, որ ունի մասն ի խաչափայաէն Քրիստոսի և բուն սուրբ Նշանին՝ ի լուսափայլ ականց, և ի սիրտս խաչին՝ զՔրիստոս բեկեռեալ յոսկոյ ձուլածոյ:

Եւ թէ ուստի՞ իցէ հրաշալիս այս՝ պատուական սուրբ Նշանս. զսա պապն Հոռմայ պարգեւաց մեծ վարդապետին Սարգսի Կաֆայեցւոյն, յորժամ գնաց ի Հոռմ: Եւ ի գնալն տէր Մկրտչից ի Կաֆայն, մեծ վարդապետն Սարգիս ընկալաւ մեծաւ պատուով, և ընդ բազում մեծարանացն և պատուոյն՝ պարգեւաց տէր Մկրտչից զսուրբ և զհրաշալի զպատուական սուրբ Նշանն: Զոր ընկալեալ մեծաւ ուրախութեամբ, և բերեալ մեծ պարգեք տանս Հայոց՝ ի սեփական յաթոռն իւր՝ և յԱմիթ մայրաքաղաքն, ի սուրբ Կաթողիկէն, զոր ինքն շինեալ էր: Եւ եհաս յաւուր տաւնի սուրբ Նշանին՝ Վարազայ, և զօրն զայն տօն մեծ կարգեաց յանուն սուրբ Նշանին, և սահմանեաց ամ յամէ

3—4 Բ. շորիւն փխ. շահատով 4—8 Ա. Բ. շահուպայն ի շինելոյն 7 Բ. Գ. շորիւկուրանցի 8 Գ. շորկայն, Բ. շորկեան 10 Ա. շի գործութիւն Ա. այստեղ և այլ ուրեմ՝ շաթաղիկէին 12 Գ. շորն, Բ. շուսթայ 13 Գ. շեքամատին, Բ. շաւմատին 18 Բ. Գ. շահրկնաւոր 20 Գ. շորինուածով, Ա. շյոթ 22 Գ. շաղալ, Բ. շախարի 24—25 Գ. շապտուական 26 Բ. շաչէն, Գ. շշանն, Ա. շուսափայլ, փխ շի շուսափայլ 29—30 Ա. շաֆեցոյն 33 Բ. շահալաւ 34 Գ. շաթոռն:

յամենայն տարի, զնոյն օր մեծ տօնախմբութեամբ ուրախութիւն առնել բազմութեամբ հաւատացելոց, ուխտ մեծ կատարել զաւր գալստեան սուրբ նշանին ի վառս Քրիստոսի աստուծոյ մերոյ:՝ Եւ զսուրբ և զհրաշալի սուրբ նշանն և զպատուական սկիհն և զհանգիսաւոր շուրջառն տմեցնաւայելուչ, և դալլ դեղեցիկ շուրջառն, և դայս հրաշալի Յայսմաւորքս, որ ետ յիշատակ բարի ի սուրբ Կաթողիկէն, և զՏարեգիրքն՝ յիշատակ հոգոյ իւրոյ, և ծնաւդացն իւրոց՝ Առաքել քահանային և Հովսեփոսն, և եղբարց իւրոց Յովաննէս քահանային և պարոն Արգարին,՝՝ Ներսեսին և Ստեփաննոսին, որք ի Քրիստոս են հանգուցեալ. ի 10 յիշատակութիւն հոգոց նոցա և ի վայելումն աստուածապարգեզ զաւակին իւրոյ տէր Մեսրոպին, որոյ տէր աստուած վայելել տացէ երկար կենաւք և պարագայց ամաւք. ամէն և եղիցի:

Վասն որոյ աւրհնեմք զձեզ ի հոգի և ի մարմին, որք հանգիպիք ի սուրբ Կաթողիկէն, և սուրբ գրոցս, և սուրբ նշանին, և հրաշալի սկոյն, և վայելչագեղ շուրջառն, յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր զարժանին յիշման զտէր Մկրտիչ արքեպիսկոպոս և աստուածաբան վարդապետն՝ զշինաւոյ սուրբ Կաթողիկէն, և զծնաւդսն նորին՝ զԱռաքել քահանայն և զՀովսեփոսն, և զեղբարսն իւր զՅովաննէս քահանայ, և զպարոն Արգար, և զՆերսէս, և Ստեփաննոս, և 20 զծաղկեալ զաւակն իւր և զաւագ որդին՝ զտէր Մեսրոպ, և զամենայն երաշխաւորսն իւր, և առաւել զտէր Յովաննէս եպիսկոպոս բարձր Աստուածածինն, և զմղասի Յովաննէս և զծնօղն իւր, որ Ի. (20) տարի ծառայութիւն արար տէր Մկրտչին, և շատ աշխատեցաւ ի սուրբ Կաթողիկէն և ի բարձր Աստուածածինն, և զեկեղեցպանն, որ կայ 25 հանապազ ի սպասաւորութիւն ի սուրբ Կաթողիկէն և ի շինելն աւգնական եղև: Եւս առաւել յիշեցէք ի Քրիստոս զՂարա-Սաղաղէն և զմղտսի Զմրութն, որ աւգնական եղեն ի գիր և ի թուղտ Յասմաւորացս:

Այլ և զքաղաքի քահանայքս, որ եղեն յաւորս սորա՝ զհանգուցեալքն ի Քրիստոս զԴաւիթ երէց, զՄարգարէ, զԱստուածատուր, զԹովայ երէց, զՅիսէ երէց, զՄիքայել, զԱռաքել երէց, որոյ տէր աստուած ողորմեսցի նոցա և իւր սուրբ տեսոյն և սուրբ արքայութեան արժան առնէ, ամէն: Նաև զՂազար քահանայ՝ աւագերէց սուրբ Կաթողիկէն սուրբ Թորոսու, որ բազում աշխատութեամբ չարչարեցաւ ի շինումն

1 Բ. Գ. «Խրախութիւն» Թ. Գ. «Երեստ» փխ. «որ ետ», Գ. «զՏարեգիրքն ևս»:

* Բ. ձեռագրում չիշատակարան-վարքն ավարտվում է այստեղ:

** Գ. ձեռագիրը սրանից հետո ունի միայն մի պարբերություն՝ որով և ավարտվում է հիշատակարանը: Ահա այդ պարբերությունը. «որք ի Քրիստոս են հանգուցեալ, որոց յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի. վասնորոյ սրտահառաչ տենչմամբ աղաչեմ զհանգիպողքդ, որք հանգիպիք ի սուրբ Կաթողիկէն և սուրբ գրոյս և սուրբ նշանին և հրաշալի սկոյն և վայելչատես շուրջառն, յիշեցէք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զարժանին յիշման զտէր Մկրտիչ արքեպիսկոպոսն և զաստուածաբան վարդապետն, և զծնօղսն նորին, և զփոռն ծրօղս ևս ընդ նմին: Ի թուականութեանս Հայոց կրկին քառիւք հարիւրօք և երկ յորելին ընդ նմին երկերիւրօք հանգերձ. և եռիւք ըննեօք աւարտելօք (1678 թ.)...»։ Ուրեմն, № 0004 Գ. ձեռագիրն ընդօրինակված է 1678 թվականին:

- սուրբ եկեղեցոյս, նաև բազում աշխատութեամբ գնաց ի Կաֆէն՝
թղթով պարոնաց և տանուտրաց, երբ զպարծանաց պարծանքն մեր՝
զլուսաւորիչն մեր զտէր Միքայիլ. այլև զքնկերք նորին՝ զքահանայքն՝
զԿիրակոս, զԽաչատուր, զԳրիգոր, զՅովաննէս, զԱստուածատուր, և զմիւս
8 խաչատուր եզնկացի: Դարձեալ, յիշեցէք ի Քրիստոս զհոգևոր մայրն
մեր զմղտսի Ասանքն և զծնողս իւր, որ շատ աշխատեցաւ հետ մեզ,
ևս առաւել յիշեցէք ի Քրիստոս զրոպիս Գտոնն, և զիւր աւրհնեալ
որդին զԽալաւն, և զԽուքիւն, և զԹանխուսն, որ շատ աշխատեցան
հետ մեզ, և զմեր միաբանքն դամէն ծառայեցին ի շինումն սուրբ և փա-
10 ռաւորեալ բարձր Աստուածածնին, զմեզ զամենսեան կերակրելով,
ծառայելով, լուանալով և խնամ տանելով, որոց տացէ տէր աստուած
միոյն հազարաւորով փոխարէն զարքայութիւնն երկնից՝ պարոն
Գտոնին, և աւրհնեալ Խալաւին, և մօրն իւրոյ Խուքիւն, և կենակցին
իւրոյ Թանխուսին, և եղբօրն իւրոյ Անթառամին, ամէն:
- 15 Դարձեալ, յիշեցէք ի Քրիստոս զՇանմելիքն՝ զկենակիցն տէր
Մեսրոպայ, որ տղայ հասակաւ փոխեցաւ. ի Քրիստոս, զի դեռ Բ. (2)
ամիս էր, որ տէր Մեսրոպն երէց էր աւրհնած և Շանմելիքն նոր տի-
րուհի, և նման արեգակն փոխեցաւ ի Քրիստոս ի ՊՂԸ. (1449)
թվ[ականին],*
- 20 Յիշեցէք ի Քրիստոս և զարժանին յիշման զՏրնէ-Մելիքն՝ զխա-
թուն մայրն Շանմելիքին, որ յետ ժԾ. (15) աւուր և ինքն փոխեցաւ
ի Քրիստոս, որոյ ողորմեացի Քրիստոս աստուածն, ամէն:
- Յիշեցէք ի Քրիստոս զՅովաննէս և զԱրուսն և զիւրեանց անմեղ
զառներն՝ զԱղուպն և զՔաբամն, որ տարածամ մահուամբ փոխեցան
25 ի Քրիստոս և զքօզէն տվին Յայսմաւուրացս՝ յիշատակ հոգոյ իւ-
րեանց, որոց ողորմեացի Քրիստոս աստուած գծողին այս գրիս Սարգիս
սարկաւազին, ամէն, հայր մեր:

705

Ա Ս Տ Ո Ի Ա Ծ Ա Ծ Ո Ի Ն Ջ

ՍՅՎ 10 (280), հա. Ա., սյուն. 115—116

Հետ. ստացող՝ Յովսէփ

ա

- 444 ր Յիշեցէք ի Քրիստոս և զվերջին ստացաւդս՝ զմեղաւոր և զա-
նարժան սուտանուն կրանաւորս զՅովսէփ արեղայս, և զմարմնաւոր
ծնաւդսն իմ զԽաչատուր և զԴուռմէլիք, և զեզրայրսն իմ զԱմիրբէք, և
զԱստուածատուր, և զՍանփանոս՝ զփոխեցեալն ի Քրիստոս, այլ և

15 Ա. «զկենակցին»

* Հիշատակարան-վարքի մեջ եղող վերջին թվականն է այս: Ըստ այդմ էլ հիշա-
տակարանը գրված պետք է լինի կամ 1449 թվականին, կամ նրանից միայն մեկ-երկու
տարի հետո:

զհոգևոր՝ զեղբայրն մեր՝ զտէր Յովսէփն կուսակրօն արեղայն, և զծրնաւդսն նորին՝ հաւրն Եղէոնից, և մաւրն Մարգարայից, և եղբաւրն Յովանիսից, և ամենայն արեան մերձաւորաց նորին, ամէն:

Բ

Ծաղկող՝ Մկրտիչ Նաղաշ

Յորժամ ստացաւ տէր Յովսէփն, էր թվ. ի ՊՂԸ (1449) ամին...

Սոյն երջանիկ և աստուածաբան սուրբ վարդապետս Յովսէփն* ետ գրել զաստուածաշունչ սուրբ տառս յիշատակ հոգւոյ իւրոյ և ամենայն մերձաւորաց:

Եւ վասն առաւել բարեսէր կամացն արաբ զանարժան ծառայս իւրն յորդեգիր. և յառաջ քան զվախճանն իւր երեք ամով՝ պարգեւաց մեղ զսուրբ գիրքս յիշատակ սուրբ հոգւոյն իւրոյ: Եւ եկաց մնաց առ իս սուրբ գիրքս՝ յետ վախճանի սուրբ վարդապետին՝ վեց տարի,** ի մայրաքաղաքն յԱմիթ, ի նորակերտ սուրբ Կաթողիկէն. Ապա յետոյ եկն եհաս և հանդիպեցաւ առ մեղ ի յԱմիթ մայրաքաղաք ճրգնազգեաց սուրբ կրաւնաւորն Յովսէփ, ձեռնասուռն աշակերտն սուրբ և աստուածաբան վարդապետին Առաքելի: Որ և տեսեալ սուրբ աստուածաբեալ աստուածազարդ գիրքս, և վախա[գտն]աւ խնդիր արար ի մէնջ. Եւ իմ տեսեալ զջերմեռանդ սէր և տենչումն նորա... պարգեւեցաւ զսուրբ աստուածազարդ գիրքս Յովսէփ կրաւնաւորին անգարձ յիշատակ. և ի պատճառ գրոցս առաք ԴՃ. (300) թանկայ ի Յովսէփ կրաւնաւորէն և խարճեցաւ ի սուրբ Կաթողիկէն՝ վարդապետի հոգւոյն, և գրեցաւ զվարդապետի անունն ի սուրբ Կաթողիկէն յիշատակարանն...: Յիշեցէք ի Գրիստոս Յիսուս նախ և առաջին զարժանին յիշման՝ զաստուածաբան վարդապետն զՅովսէփ րարունապետն, և զեղբայրն իւր զԹուղթամուր միայնակեացն...: Դարձեալ, յիշեցէք ի Գրիստոս և զիս՝ զեղկելիս զմեղաւոր Մկրտիչ միայն անուամբ եպիսկոպոս, մականունն Նաղաշ կոչեցեալ, զշինող սուրբ Կաթողիկէն, որ յԱմիթ մայրաքաղաք և բարձր Աստուածածնին՝ ի յամուրն Արղնու, և զծնողսն իմ զԱռաքել քահանայն և զՀովս-Խաթուն...:***

* Տպված է «Յովսէփ»: Ըստ երեւոյթին ձեռագրում դրված է եղել հապավումով «Յով.», և հրատարակելը առաջին պարբերութեան մեջ՝ հիշվող Յովսէփի հետ շփոթելով, հապավված անունը սխալ է վերծանել:

Առաջին ստացող Յովհաննէսի մասին տես այս հիշատակարանի շարունակութեան մեջ և 1422 թվաշարքի 2-րդ հիշատակարանում:

** Այսպիսով, ձեռագրի պատվերատու Յովհաննէս վարդապետը վախճանվել է 1449-ից 6 տարի առաջ՝ 1443-ին: Ձեռագիրը նվիրել է Մկրտիչ Նաղաշին իր մահվանից 3 տարի առաջ, ուստի 1440-ին:

*** Հրատարակելը հայտնում է, որ այս հիշատակարանին նոտր զրով կցված է հետեյալը. «Որ եղ յիշատակ ի գուռն ամենասուրբ Առաքելոցն և սուրբ Աստուածածնին և սուրբ Կարապետին ի աթոռն Կամիսայ Աւագ վանքն, ի թվականութեան Հայոց Զ. (1481) ամին»: Զի պարզվում, թե ով է նվիրաբերողը:

706

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուգա, Ամենափրկիչ 546

Հիշատակագիր՝ Մկրտիչ Նաղաշ

318

Զմեղապարտ Մկրտիչ Նկարագիր. և արքեպիսկոպոս ամենայն Միջագետաց, և երեսփոխան կաթողիկոսի ամենայն Հայաստանեայց, որ զվերջի յիշատակարանս գրեցի, աղաչեմ յիշել...^{*}

707

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փիլղ. Նօա., էջ 159—160, Բաղէշ, ս. Գէորգ եկեղեցի

Գրիչ՝ Ներսէս եպիսկոպոս
վայր՝ Աղբամար

...Եւ արդ, ես... Ներսէս անուամբ ե եթ արեղայ եղկելի ոգիս՝ ծրագրող սորա ... գրեցի զսա ընդ հովանեաւ գերապայծառ և երկնա- նման սուրբ Խաչիս՝ զմբէթայարկ տաճարիս և սուրբ Փրկչին, ընդ հովանեաւ սուրբ Սարգսիս, և ի հայրապետութեան տեսնն Զաքարիայի, և ի թուականութեան Հայկազեան տումարիս ՊԼԸ. (1448) ամին:

... [Յիշեցէք] Ներսէս սոսկանուն արեղայիս, որ զսուրբ աւետարանս գծագրեցի, և ծնողացն իմոց Կուռնի-Բէկին և Էմնայ-Խաթունին, և հա- րազատ եղբօրն իւրոյ Ստեփաննոս սրբասէր կրօնաւորի: Աստուած- ողորմի ասացէք հոգևոր հօրն իմոյ՝ անյաղթ փրկիսոփային Մինա- սենց Թումային, ամէն:

Եւ արդ ես՝ ունայնս... Հայրապետ անուամբ և եթ արեղայս, ի Շաւլվան գեղէ, ստացաք զսուրբ աւետարանս զայս... և ընծայեցի նուէր Նկարինայ սուրբ Յարութեան և սուրբ Աստուածածնին՝ հրեշ- տակարնակ մենաստանին, յիշատակ բարի հոգւոյ իմոյ և ծնողացն իմոց Թումային և Մարթային...:

Եւ մի ոք իշխեսցէ հեռացուցանել զսա ի Նկարինայ սուրբ Յա- րութեան տաճարէն:

Աւաղ դառնութեան ժամանակիս, որ պատահեցաք մեք, վասն զի յայսմ ամի, որ զսուրբ աւետարանս ծաղկեցի և կազմեցի՝ էր սա- տիկ մահաարաժամ, որ չէր եղեալ այսպէս ի վաղ ժամանակաց. ե ժանգն ապականեաց զվաստակ դաշտաց, և մուկն եռաց յամենայն երեսս դաշտաց և ապականեաց զվաստակս:

Այս եղև ի ՊԼԸ. (1449) թվականին:

^{*} Հիշատակագրութիւնն անթվական է, տեղադրում ենք Մկրտիչ Նաղաշի ինքնա- գիր հիշատակարանին առընթեր՝ 1449-ի. թվաշարքում:

708

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 4928

Գրիչ՝ Գրիգոր
վայր՝ Աղթամար

306 ր ... Արգ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս յաստուածապահ կղզիս Աղթամար, ընդ հովանեաւ ամենայաղթ սուրբ Խաչիս և սուրբ Նշանացս, ի հայրապետութեան տեառն Զաքարիայի և ի թուականիս Հայոց ի ՊՂԸ (1449), ձեռամբ Գրիգոր սոսկանուն և անպիտան քահանայի... ի ստոյգ և յընտիր յաւրինակէ, կենօք տառապանաց և բաղում սլան-
307 ա գըխտութեամբ, ի դառն և ի վշտա ը բեր ժամանակիս, որ կամք ընդ հարկի անաւրինաց՝ ազգին նեւոդաց...:

Արգ, որք ճաշակէք յաստուածային բուրաստանէս... յիշեսջիք... ստացող սորա զՅովանէս ոսկերիչն, և զծնաւդսն նորա զԱմիրմուլք և զԽոն-Մէլիք, և զզաւակսն նորա զՅովանէս, զԽաչիկ և զՅուստիանէ, և զկենակիցն նորա զԹուրաւնդայ, և զնորին ծնօղսն զՄարգարէ և զԲարաթ-Մէլէք, և զԵղրարքն զԴովլաթիար և զՇահրիար, զԱքանգար և Գրիգոր, և զԵրւերք նոցին ըզՇահ-Փաշէն և զՍուլտան-Մէլիք, և զԽոջայ Ատոմ՝ զայրն Թուրվանդին, որ և յետոյ եղև,* և զայլ ամենայն ազգատոհմսն նոցին...:

307 ր Ընդ նոսին և զանպիտան Գրիգոր գրիչս, արժանի արարէք միոյ աստուած-ողորմոյ, նա և զծնօղքն իմ՝ զԽաչիկ և զԱգիգ-Մէլիք, և զԵղրարքն իմ՝ զհոգեւոր քարտուղարն զԹովմայ կրօնաւոր և զնաւասարգ, և զզաւակսն իմ և զայլ ամենայն արեան մերձաւորսն մեր՝ զկենդանիսն և զհանգուցեալսն...:

709

Ա Ն Յ Ա Յ Տ Ձ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր

«Հայապատում» Բ, էջ 576—577

Վայր՝ Մէրաին

... Յորում ամի (1449) բացան պատուհանք հինից բարկութեան ի տանէ աստուծոյ, և մերկացաւ սուրն վաղակաւոր յազդերէ իւրմէ, և տարածեցաւ հուր ծախիչ ընդ ոլորտս տիեզերաց, ոչ եթէ խրատ կամ հարուած, որպէս երբեմն յԻսրայելի, այլ պատիժ, վրէժ աշխարհի կորստեան, զի հարուածն և խրատն մին գաւառի լինի՝ զի միւսն խրատեսցի, իսկ պատիժն՝ համօրէն և ընդհանրական, որպէս ջրհեղեղաւն: Սոյնպէս և յայսմ ամի յընդհանուր արարածս տարածեցաւ տարածամ մահ, յեւանելոյն արեւու մինչև ի մուտս արեւու, ի հիւսիսոյ մինչ ի հարաւ, զի ոչ ոք կտես կամ լուաւ ի հնոց կամ ի նորոց այսպիսի դառնալուր պատիժ և հիւանալի տեսողաց և լսողաց զարմանալի: Մինն այս է դառնութիւն սորա, զի բոլոր ամ մի է և երեք

* Երկու բառի տեղ դատարկ է թողնված:

ամիս, որ ի Մէքսիկոն է և ոչ վերանայ. և երկրորդ եղեռնագոյն դառնութիւն, որ մի անգամ և երկու հանէ խոց և ողջանայ զաւուրս բազում, և դարձեալ կրկին հանէ և մեռանի. և երրորդ դժնեայ դառնութիւն սմին, զի յոր տունն որ մտանէ՝ բնաջինջ առնէ ամենայնիւ. չորրորդ սաստկութիւն սորա, զի ոչ տայ իմանալ զցաւն, երեի թէ անվնաս է և իսկոյն մեռանի: Որ եզկ մեզ գալ և հանդիպել ի Մէքսիկոն քաղաք ի սոյն ամի և դառն ժամանակի, զոր ոչ կարեմ պատմել կամ ընդ գրով արկանել զանցս աղետից և զմրուր դառնութեան, զկսկիծս մորմոքման և զբաժակն բարկութեան, զողբս արտասուաց և զբեկումն հառաչանաց, զվիշտս վառեալ և զհուրն բորբոքեալ, զաղիողորմ դառնութիւն և զանպատմելի տարակուսանս, զմեծակական հառաչանս և զաղիողորմ արտասուս, զի աստուած էր խռովեալ և արարիչն դառնացեալ, զի անբարկանալին աստուած էր բարկացեալ, և կենարարն մահու մատնեալ, զի ողորմածն աստուած անողորմն դատեցաւ և քաղցր բնութիւնն՝ վրէժխնդիր յայտնեցաւ. զի տուողն կենաց՝ հրաման ետ մահու, և պահապան հրեշտակն հրեղէն սրովն խոցէ. քաղցր տեսութիւնն ընդ աւամբ հայեցաւ, և սուրն վաղակաւոր իսկոյն ընդ մէջ կարէ զանմեղ մանկունսն: Զի սաստիկ էր պատգամն և անեղ պատգամարեւն, զօրաւոր էր զինաւորն և սուրն և զօրագլուխ անեղին, զի կարծեմ թէ, որ յանապատին զքսան և չորս հազարսն կոտորեաց՝ այսօր ի միջի մերում զեօթանասուն և հինգ հազարսն երևի, կամ որ երբեմն յաւուրս Դաւթայ ընդ մէջ կոտորեաց ի միում ժամու՝ այսօր շողշողացնէ զսուրն բարկութեան ի միջի մերում. կամ այն, որ զօրս Ռափսակայ զհարիւր ութսուն և չորս հազար սատակեաց ցուցանէ այսօր և զմրուր դառնութեան պատժոյն, և առաւել դառնագոյն քան զնոյն, զի անդ միայն ի գիշերի սպանանէր, և աստ ի տուէ և ի գիշերի, և աստ մի ամ և երեք ամիս, զի անդ միայն զանհաւասան սատակէր և զարգարն ապրեցուցանէր, աստանօր՝ զարգարն վասն մեղաւորաց պատժէ: Յամենայն առաւօտու փոխանակ լուսոյն՝ աղիողորմն կսկիծ ծագէ, և ամենայն աւուր փոխանակ արևուն՝ արեան արտասուք, յերեկօրեայ՝ երգ տրտմութեան, և ի մէջ գիշերի՝ խաւար մահաբեր, ի հաւախօսին՝ կանայք լալականք, և ընդ արշալոյսն՝ ողբերգականք պարաւորք: Անգ էր տեսանել զողբս արտասուաց և անդանօր զկսկիծն մաղկտտանաց, զալիս ծերոց արեան արտասուք թաթաւեալ, և զմարքն որդեմեռ՝ կիսամահ նուաղեալ: Ոմանք ծամակտուր և այլք ոմանք հերարձակ. ոմանք սեղազեստ և կէսք հրապարակ. ոմանք յարեան ճապաղեալ և շատք ի խելաց անցեալ. ոմանք ապշեալք և ոմանք կատաղեալք ի դառն կսկծանաց: Զի անմեղ գառինքն ի հուր ծնողացն եփեցան, մատաղ մանկունքն ի ծնողացն պատուհասեցան, որպէս ասէ աստուած մարգարէիւն, եթէ՝ Հանեմ զմեղս հարց՝ յորդիս և յորդիս յորդուց նոցա. և զմեղս մարց՝ ի դստերս և ի դուստրս գստերաց նոցա: Եւ մարգարէութիւնս այս այսօր առ մեղ կատարեցաւ, զի վասն մեր մեղացն անմեղ մանկունքն կոտորեցան: Ո՛հ դառն դատաստանիս և սաստիկ վրէժխնդրու-

թեանս, ո՛հ անկասկած կատարածի և արժանահաս պատգուհասի Վալ է ինձ ի բիւրս հազարաց և եղուկ է զիս, թէ զձր կսկիծ տեսի կամ զո՛ր գառնութեան բաժակ ընպեալ ճաշակեցի: Զի տեսի զնորարդորջ մանկունքն յաստուածային անեղ սրոյն ստասնեալ, զի թաւալէին մանկունքն առաջի ծնողացն՝ որպէս զգառն սրով զենեալ, կամ զձագս աղաւնոյ նետիւ խոցոտեալ, ի վերայ գրկաց մարցն նուաղեալ, և ողորմն ընդ երեսս ծնողին նայեցեալ, զձեռքն մեկնեալ և զտքն տարածեալ և առ մայրն աղաղակեալ, և ի հօրէն օգնութիւն խնդրեալ: Ոչ մայրն ողորմէր մանկան և ոչ հայրն օգնական լինէր, և հրեշտակն անեղ կերպարանօք զհոգին քակտէր, և ընդ քակտել հոգւոյն անմեղաց՝ և ծնողաց հոգին խոցոտէր: Անգ էր տեսանել զմանկունս մուրուզադտի աղիողորմ թաւալեալ, զնոր փեսայն և զնորահարսն՝ զի փոխանակ վայելուչ անկողնոյն՝ ի գէջ գետին և ի ներքոյ հողին տարածեալ, և փոխանակ հարսանեացն՝ սուգ սաւառնացեալ, և փոխանակ ուրախարար երգոցն՝ կանայք լալականք և ողբերգականք:

Արդ, զսօր լացից կամ, զո՛ր ոք ողբացից, զո՛րս ապաշաւեցից և զորո՛ց պատմեցից. զանմեղ մանկունքն՝ եթէ՛ զկատարեալքն հասակաւ, զվայելուչ նորափեսայքն՝ եթէ՛ զգեղեցկագեղ նորահարսունքն, զնորարդորջ կուսանքն՝ եթէ՛ զսուրբ սարկաւազունքն: Որ ամենեքեան ի միասին կոտորեցան որպէս զծաղիկ նռնենեաց՝ հարեալ ի կարկտէ յաւուրս գարնանային, զի ամենեցուն էր պատիժն և առհասարակ պատուհան: Անտանօր տեսանելի էր, զի ամենայն աչք ի յարտասուք և ամենայն բերան լալական, ամենայն անձն ի սուգ և ամենայն սիրտ ի տրտմութիւն: Եւ այս ամենայն եկն ի վերայ մեր վասն բազում մեղաց մերոց ի ՊՂԸ. թուին Հայոց (1449). յորում ամի այսպիսի սաստիկ պատուհաս ընդ ամենայն գաւառս տարածեցաւ, և բազումս լալագին արար, և զբազում աւանս անմարդաբնակս, շատ մայր առանց որդւոյ արար, և շատ ծնող առանց զաւակաց, բազում տուն առանց տանուտէր, և բազում հարսն առանց փեսայի:

710

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փիւրգ. Նօտ., էջ, 162—163՝ Վանի ս. Յակոբ եկեղեցի

Գրիչ՝ Թումա Մեծոփացի

վայր՝ Քաջրեքունեաց Արջունից վանք

... Ուստի և տեսեալ զսորա փրկագործութեան խորհուրդ մեղուցեալ գրիչս Թումայ Մեծոփացի* զտկարութիւն մարմնոյս ի րաց ընկեցի, և զօրութեամբ և օգնութեամբ հոգւոյն սրբոյ սկսայ և աւարտեցի զսուրբ աւետարանս յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց՝ Ղազար մահտասուն և Անբարիճ՝ հանգուցելոցն ի Քրիստոս:

Գրեցաւ ի յերկիրս Քաջրեքունի, ի սուրբ ուխտս, որ կոչի Արջո-

* Զպեաք է շփոթել նշանավոր Թումա Մեծոփեցու հետ, որը վախճանվել էր երեք տարի առաջ՝ 1446 թվականին:

Յից վանք, ընդ հովանեաւ սուրբ Գէորգայ զօրավարիս և այլ սրբոցն, որք աստ կան հաւաքեալ, և ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի սուրբ Էջմիածնի, և ի թագաւորութեան Ջնանշին՝ որդի Ուսուֆին, որ տիրեաց աշխարհիս Հայոց և Ասորոց, զի էր խաղաղարար, և հարկապահանջութիւն բուռն էր... վասն մեղաց մերոց, և ի թուականութեանս մեր ՊՂԸ. (1449),

Դարձեալ, մեղուցեալ գրիչս Թումայ և Մինաս եպիսկոպոս ընծայեցաք զսուրբ աւետարանս աստուածահաճոյ և փառաւորեալ տէր Գրիգոր կաթողիկոսին սուրբ էջմիածին, որ հանապազ զմեզ ի յիւր սուրբ աղօթքն յիշէ, և անմեղադիր լինի, զի խիստ տկար էի աչօքս, որ ոչ զկարգ գրոյն և զնիրքն տեսանէի. աղաչեմք զձեզ վասն սիրոյն Քրիստոսի, որ անտես չառնէք, զի կար մեր այս էր. եւ զվարպետ Վարդան, որ զսուրբ աւետարանս կապեաց և կազմեաց յիշեալիք ի սուրբ յաղօթս ձեր,

711

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ՍՅՎ 162 (663), հա. Ա., էջ 690—692

Գրիչ՝ Թումայ

վայր՝ Քաջքերուցեաց գաւառ, Ջորոյ վանք

299 բ— ...Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի գաւառս Քաջքերուց-
293 բ եաց, ի յանապատս, որ կոչի Ջորոյվանք, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս և կեանսաբեր սուրբ Նշանիս, ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի սուրբ Էջմիածնի, և ի թուականութեանս մերոյ ՊՂԸ. (1449), և ի թագաւորութեան Ջնանշին, որ է որդի Ուսուֆին և եղբայր Սքանաւարին, որ տիրեաց երկու թագաւորութեան՝ Հայոց և Ասորոց, և էր խաղաղասէր. բայց հարկապահանջութիւնն բուռն է ի վերայ քրիստոնէից. վասն որոյ ապաւինեալ եմք յարարիչ արարածոց Քրիստոսն, որ այց առնէ տառապեալ ազգիս քրիստոնէից, ամէն:

Եւ ես՝ անարժան գրիչս Թումայ, տեսա զսէր և զլի փափագ սորա՝ հոգևոր եղբաւրս մեր Հէրապետ կրաւնաւորիս, որ բազում անգամ աղաչեաց զմեզ. և էի խիստ տկար մարմնով և պակասեալ լուսով. հարկեցայ՝ ձեռն ի գործ արկի, մեղսամեծ մատամբ և մեղաւոր անձամբ գրեցի անարժան ձեռաւք իմովք: Արդ, որ ճաշակէք յաստուածային բուրաստանէս և յամենալի սեղանոյս ընթերցմամբ, կամ գազափար առնելով, և կամ հարկանցի տեսութեամբ՝ յիշեալիք առաջի անմահ գառինն՝ Յիսուսի Քրիստոսի ի մաքուր և յանապական աղաւթս ձեր...

ՔԱՂՈՒԱԾՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԱՏԹԷՈԱԻ,
ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՅ

ԵՐԼԱՆ 4419

ԳՐԻԳՐ՝ ԱԼԷՔՍԱՆՈՍ
ՎԱՅՐ՝ ՀԵՐՄՈՆԻ ՎԱՆԵՐ

288 ր ... Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանի քաղուածոյս Մաթէոս դը-
լսին յերկիրս Եղեգե[ա]ց, ի վանս Հերմոնի, ընդ հովանեաւ սուրբ Լու-
սաւորչիս եւ սուրբ Նշանացս, ձեռամբ բազմամեղ եւ անարժոն, տար-
տամ եւ անպիտան, փցուն եւ անյարմար գրչի Ալէքսանոս սուտա-
նուն արեղայի, որ ձեռով միայն է եւ ոչ գործով, ի առաջնորդութեան
սուրբ ուխտիս Սարգիս վարդապետի, զոր տէր աստուած պահեսցէ զսա
ընդ երկայն աւուրս յուղիղ վարդապետութեամբ, եւ փակակալի սորա
289 ա Ձա || քարիայ սուրբ եւ մաքուր արեղայի, կուսակրաւն եւ սրբաւնունդ
Յակոբ քահանայի, եւ այլ միարանիցս՝ մեծի եւ փոքու, ի թվականու-
թեան Հայոց ՊՂԸ. (1449), ի յաւուրս դառն եւ անբարի, ի յետին
ժամանակս եւ անձուկ, որ յամենայն ուրէք բարին նուազեալք եւ չարն
յորդորեալ եւ թագաւորեալ: Զի ազգ անաւրինաց զրկեն զազգս Հայոց
եւ քահանայից ի յընչից իւրոց եւ դատեն անողորմ:

Արդ, երեսս անկեալ աղաչեմ զամենեւեան դհանդիպողոյդ սմա
կարդալով, կամ տեսութեամբ, կամ յօրինակով, կամ ուսմամբ՝ յիշել
յեռափափագ եւ ջերմեռանդ սիրով եւ սրտի մտաւք ի մաքրափայլ եւ
լուսարորբոք յաղաւթս ձեր զհարազատ եղբայրն իմ ի Բրիստոս փո-
խեցեալ՝ զԱնտոն արեղայ, եւ զհաւրեղ[ը]այրն իմ զՅովանէս կուսա-
կրաւն քահանայ, եւ զհայրն իմ Մկրտիչ, եւ զմայրն Խոնդիկ, եւ զայլ
արեան մերձաւորս՝ զկենդանիս եւ դհանդուցեալս: Ընդ նոսին եւ զիս՝
զանարժան եւ զբազմամեղ գծող սորին աղաչեմ սրտառուչ դոչմամբ
եւ արտասուալից հառաչանաւք յիշել ի քաղցր գութն Բրիստոսի՝ յոյ-
սոյն մերոյ, զի թերեւ ներեսցէ բազում մեղաց իմոց ձերով աղաւ-
թիւքդ: Եւ խոշորութեան եւ սխալանաց սորա անմեղադիր լինել,
զի ըշտապ էի:

Այլ եւ է. (7) տետրն գրած էր առաջ, ի զատ ի առաջի մին
տետրէն, որ խորանաց մեկնութիւն է՝ առել եմ իմ հալալ ընչիւք ու
զպակասնորգն լմնել, ի յիշատակ ինձ եւ ննջեցելոց իմ, զի որք բո-
լորով սրտիւ յիշեն զմեզ ի Բրիստոս՝ յիշեալ լիցին եւ ինքեանք ա-
ռաջի ատենին Բրիստոսի, ամէն:*

* Գրիգ Ալէքսանոսն ունի նաեւ մի քանի հիշատակագրութիւններ, որոնցում նոր
քան չի ասում: Ուշագրաւ է միայն երկու տողանոց այն հիշատակագրութիւնը, որը գտնե-
ւում է 8-րդ տետրակի առաջին էջի (90 ա) ներքին լուսանցքում: Այստեղ գրված է՝
«Աւգնութիւն ինձ ի տեառն է եկեսցէ եւ սուրբ հոգին առաջնորդեսցէ, ամէն, տկար ոգոյս
Ալէքսանոսի, որ զվաղնջուց թերատս լնունք»:

713

Ա Ս Տ Ո Ի Ա Ծ Ա Շ Ո Ի Ն Չ

«Թորոս Աղբար» Բ., էջ 296, երգնկայի ս. Մարգիս եկեղեցի

Հետ. ստացող՝ Կարապետ
վայր՝ Ապանունիք վանք

... Զվերջին ստացող աստուածաշնչին զԿարապետ վարդապետն, և զհայրն զՄկրտիչ քահանայն, և զմայրն զԵղիսաբեթ, և զքոյրն զՄարթա, և զամենայն ազգատոհմսն, և զՅակոբ վարդապետն իւր... և զաշակերտսն զՅովանէս, և զՅակոբ, և զՍիմէոն, և զՄարտիրոս, և զՍիմէոն հայրապետն, և զամենայն միարանք սուրբ ուխտիս Ապանունիք կոչեցեալ՝ զՍարգիս, և զԹորոս, զՍողոմոն, զՅովանէս, զՊետրոս, և զմիւս Յովանէս սուրբ քահանայն, և զԳրիգոր տնտեսն յիշեսջիք ի Դրիստոս...:

Եղև զրաւ րանիս ի թվ. Հայոց ՊՂԸ. (1449)....

714

Շ Ա Ր Ա Կ Ն Ո Յ

Բրիւ. Բնդ. Add. 18,603, ԿՑ 46, էջ 95, Փերդ. Նօա., էջ 160—161

Գնող՝ Յոնանէս
վայր՝ Արգելան

15 ր Ես Յոնանէս որդի Ժանկտարին,* ի Գ. (4) Թանկայ** Թամուրի ի չաղաթիցն գնեցի, յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց, ի վայելումն որդոց իմոց: Որդիքս առ աստուած փոխեցան և թողին մեզ սուք անմխիթար. ետու զՇարակնոց դեռարոյս մանկանն Յովանէս սարկաւագին, ի վայելումն անձին իւրոյ՝ տէր Եսայի որդուն...:

Գրեցաւ գիրս ի յԱրգելան,** ի յառաջնորդութիւն սուրբ ուխտիս Ներսէս վարդապետիս և Յովանէս եպիսկոպոսիս, սոցա վկայութեամբ, Աբգալու որդու Բուրաքրիս վկայութեամբ ետու զՇարակնոցս Յովանիսին, ի թվ. ԸՃՂԸ. (1449) ամին, ի հայրապետութիւն Գրիգոր կաթողիկոսի, ի Թագաւորութիւն Զնանշին, որ գնաց ի Հրէ ու ի Խորասուն:

715

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Երևան 3656

Գրիչ՝ Սարգիս
վայր՝ Երգելայ

212 ր ... ի թվալանութեանս Հայոց ՊՂԸ. (1449) եղև զրաւ գրչութեան սուրբ և տիեզերալոյս և համապիտան գրչիունքս, որ կոչի Մաշթոց, ի մայրաքաղաքս Երգելայի, ի դուռն սուրբ Աստուածածնին և սուրբ

* Փերդ. «Մքանդարին»

** Փերդ. «Ի.Գ. (24) Թանկայ»

*** Զեռաղրում եղել է «Յարպելան» (*), ուղղում ենք՝ «յԱրգելան»:

213 ա Կարապետին ե այլ բազմահաւաք սրբոցս, որք աստ կան ժողովեալ: || Եւ ի թագաւորութեանս բարբարոսաց, ե ի կտթողիկոսութեանս Հայոց տէր Գրիգորի, ե յառաջնորդութեան ե վերայտեսչութեան գաւառիս տէր Ներսէսի արհիեպիսկոպոսի:

Արդ, ստացաւ զսա բարեմիտ ե հեզահոգի, ընտիր ե պարծանք, տեսականաւն ե գործականաւն բարգաւտեալ*

Արգ, ես՝ ողորմելիս ե տարտամս, ի սրտէ խոցեալ ե մեղաւք 213 ր զառածեալս, ազգի ազգի մեղաւք լցեալս, || զանարժան գրիչս զՍարգիս երէցս, ե զծնաւդսն մեր զՄեսրոպ քահանայն, ե զմայրն իմ զՄանան-Խաթունն, ե զբարի խրատատութն մեր՝ զտէր Յակոբ ճգնաւորն ե զԿարապետ քահանայ Վանեցի, [որ] զգրիկս ծանուցեր է մեզ փոքր ի շատէ. տէր աստուած զիւր երկնից արքայութիւնն պատրաստէ իւրեանց հոգւոյն:

[Ա]րգ, ես յերես անկեալ աղաչեմ զամենեւեան, որ հանդիպիք այսմ տառի կարգալով, կամ տեսանելով, կամ աւրինակելով յիշես-ջիք յարժանաւոր յաղաւթս ձեր ե սրդալանաց ե խոշորութեան ե անարհեստութեան մի մեղադրէք, քանզի կար մեր այս է: Եւ ձեզ՝ յիշողացդ ե մեզ յիշեցելոցս Գրիստոս աստուած առհասարակ ողորմեսցի:

716

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

«Թորոս Աղբար», Բ., էջ 423—424, Տիգրանակերտ, ս. Սարգիս եկեղեցի

Գրիչ՝ Երեմիա

վայր՝ Դարաւաղեաց գաւառ, ս. Լուսաւորչի անապատ

Գրեալ ի լաւ ե յընտիր աւրինակէ Երեմիա կրաւնաւորէ, ի թվ. ՊՂԸ. (1449), ի լեառն Սեպուհ, ի հոչակաւոր անապատն ս. Լուսաւորչին, ի դուռն ս. Աստուածածնին, ե ս. Կարապետին, ե սքանչեւ լազործին սրբոյն Մինասայ, ե Երից մանկանցն, ի յառաջնորդութեան Մաթթէոս սրբասէր կրաւնաւորի, ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի ի Վաղարշապատ քաղաքի, ե ի բռնակալութեան Դարաւաղեաց գաւառիս Ճաւար-Բէկի...:**

717

ՂՈՒԾՄՈՒՆՔ ՍԱՂՄՈՍԱՑ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵԻԱՑԻՈՑ

Երեւան 1203

Գրիչ՝ Մարտիրոս

վայր՝ Կաֆայ

255 ա ... Գրեցօ քաղուածոյս երգարանին Դաւթի ի թվականութեանս Հայոց ՊՂԸ. (1449), ի յաշխարհս հիւսիսային, ի մայրաքաղաքի յեզրս

* 5 տող զատարկ է թողնված՝ սաացողի ե նրա մերձավորների անունները լրացնելու համար:

** Հիշատակարանի բովանդակութիւնը վերապատմել է իւր խոսքերով հրատարակիչ Գ. Սրվանձտյանը:

Կաֆայի, ի մենաստանս Նորաշէն, ընդ հովանեալ երաշխօր սուրբ Աստուածածնին, ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի սուրբ էջմիածնի պատրիարգի ամենայն Հայոց, և յեպիսկոպոսութեան նահանգիս այսմ՝ Սուրղարոյ և ամենայն հիւս[իս]ական կողմանց՝ տէր Մաղաքիայ արշիեպիսկոպոսի, ի դառն և յանրարի ժամանակիս, ի նըւազել սուրբ վանորէիցս, ձեռամբ Մարտիրոս կրօնօրի, հրամանօ քեռոյն իւրոյ և երկրորդ ծնօղի տէր Սահակ բանասիրի, ի վայելումն տէր Մարտիրոսի եպիսկոպոսի և աշակերտի և նըւիրակի սուրբ էջմիածնի քրիստոսական աթոռոյ, յիշատակ իւր, և ծնողաց իւրոց, և զկնի եկելոց սուրբ ընթերցողաց:

Արդ, յերես անկեալ աղաչեմ զամենեանս, որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով, յիշեսլիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զվերոյգրեալն զտէր Մաղաքիայ արհիեպիսկոպոսն, որ զօրինակն շնորհեաց, և զիւր ծնօղսն, և զեղբայրն իւր՝ հանդերձ զարմօք և զաւակօք, ամէն:

Այլ և զաշխատողքս ի սուրբ գիրքս՝ զվերոյգրեալ հեղահոգի սրբասնունդ եղբայրս իմ ըստ հոգոյ՝ զտէր Սահակ կուսակրօն արեղա և սպասօր բանի. ընդ նմին և զհեղահոգի մանկագոյն կրօնօրն զՄարտիրոս՝ քըւերորդին իւր՝ զգաղափտր սորին, որ բազում լիութով և աշխատութեամբ սիրով և հնազանդ բարուք գրեաց մեզ զգիրքս զայս վասն սիրոյ աստուածային պատուիրանացն, ի յիշատակ երից եղբարցս Մարտիրոս եպիսկոպոսի, և տէր Սահակի, և իւրս (°) գծողի, և ծնողաց մերոց, և ամենայն զարմից՝ կենդանեաց և հանգուցելոց: Այլ և զճգնազգեաց կրօնօրն և զեղբայրն իմ ըստ հոգւոյ տէր Ստեփանոս և զչարչարակիցն իմ յիշեսլիք ի Քրիստոս:

Դարձեալ երկրամած դիմօք աղաչեմ զամենեանս՝ զհանդիպողք այսմ գանձի՝ յիշեսլիք ի Քրիստոս աստուած զերախտօրքն իմ և զհոգեւոր ծնօղքն իմ՝ զԿարապետ բարունին, և զՅովնանէս բարունին, և զՅովնանէս վարդապետն, և զաշակերտակիցսն իմ՝ զՅակոբ, զՍիմէոն, զԱրքանամբ, զԱստուածատուրն, զԱւետիք: Նայ և զմարմնօր ծնօղսն իմ զՍտեփանոս, և զմայրն ի[մ] Հովսիւսիմէ, և զայլ ամենայն արեան մերձաւորսն իմ:

255 բ Այլ և զառաջնորդ սուրբ ուխտիս զտէր Քրիստոսատուր հայրապետն, որ ամենայն արդեամբ[ք] է մեզ երախտօր, ևս առօել ի պատճառ գրոցս՝ հանապազ մոմ տալով և լոյս՝ վասն դրելոյ սուրբ գրոցս, Քրիստոս աստուած զիւր հոգին լուսօրէ, ամէն:

Այլ և զկոկոզ նիւթիս զԿարապետ կրօնաւոր և զՄիքայիլ յիշեցէք առ Քրիստոս, և զամենայն երախտաւորսն մեր՝ զառաջինսն և զմիջին և զվերջինսն:

Եւ Քրիստոս աստուածն իմ, որ առատն է ի տուրս բարեաց ձեզ՝ յիշողացդ և մեզ՝ յիշեցելոցս, առհասարակ, ողորմեսցի, ամէն, ամէն և եղիցի:

Բ

Արդ, ես՝ նրա աստ ծառայա աստուծոյ Մարտիրոս պիտակ անուն եպիսկոպոս, եդի զսուրբ գիրքս զայս, և զարծաթի սկիհն, և զիմ ոսկած աւետարանն, և զշուրջառն, և զբազմապիսի յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց՝ ի գերեզման և ի դամբարանի սուրբ Լուսաւորչին: Եւ ոչ ոք ունի իշխանութիւն հանել ի դրանէ սորա, ոչ վարդապետ, և ոչ եպիսկոպոս, և ոչ ոք ի քրիստոնէից, ոչ յիմոց և ոչ յաւտարաց, ոչ ազգական և ոչ բարեկամ, ոչ ի ծանաւթից և ոչ յանծանաւթից ծախել և կամ գրաւել...*

718

ՅԻՍՈՒՍ ՈՐԳԻ ՆԵՐՍԻՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Երևան 5297

Գրիչ՝ Թաղէոս
վայր՝ Երուսաղէմ

197 ր ... Գրեցաւ գիրքս, որ կոչի Յիսուս Որդի ի Թուականութեանս Հայոց ՊՂԸ. (1449), ի սուրբ քաղաքս Երուսաղէմ, ընդ հովանեաւ սրբոյն Յակոբայ որդոյ Զերեդեա, ձեռամբ բաղամամեղ գրողկանս Թաղէոսիս, ի խնդրոյ պատուական և կուսակրաւն քահանային Յովնանէսին:

Արդ, աղաչեմք զամենեւեան, որք հանդիպիք սմայ կամ աւգտիք ի սմանէ, կամ գաղափար առնոյք՝ յիշեսցիք ի Գրիստոս զստացաւ լ || տառիս՝ զսրբասէր քահանայն զՅովնանէս, և զծնողսն իւր, և զամենայն արեան մերձաւորս իւր՝ ղկենդանիս և զհանգուցեալսն ի Գրիստոս, որ ստացաւ զսա ի վայելումն անձին իւրոյ և յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, և ծնողաց իւրոց, և համաւրէն զարմից՝ յետ աստի փոխելոյն: Ընդ նմին և ղեղկելիս՝ զՅովնանէս, որ ղգրկունքս ծաղկեցի, նաև ղվերոյգրեալսն՝ հանդերձ ծնողաւքն իւրեանց, և որ յիշէք՝ և դուք յիշեսցիք ի Գրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

* Ձեռագրի 14 ր էջի վրա՝ մեծ հմաությամբ ու ճաշակով նկարված է աշխատության հեղինակ Գրիգոր Տաթևացին կենտրոնում՝ մեծ դիրքով (տե՛ս էջ 102, նկ. 6), շրջապատված իր 15 աշակերտներով: Աշակերտների մեջ կան երիտասարդ անձինք, ինչպես և հասակավոր ու ծերունի մարդիկ: Դրանք, հավատացած ենք, իրական անձանց ղիմանկարներ են, ինչ վերաբերում է Գրիգոր Տաթևացու ղիմանկարին, ապա՝ տարակույս չի կարող լինել նրա հավաստիության մասին: Այդ ղիմանկարը գտնվում է նաև Պետական Մատենադարանի երկու այլ ձեռագրերում՝ նույնությամբ: Սույն ձեռագիրն ընդօրինակված է 1449 թվականին, այսինքն՝ Գր. Տաթևացու մահվանից 39 տարի հետո: Պետք է ենթադրել, սակայն, որ նկարը կամ ընդօրինակված է ավելի հնագույն (Տաթևացու կենդանության օրոք արված) ընդգրից, և կամ գրված է ձեռագրի մեջ՝ այլ ձեռագրից: Վերջինս հնարավոր է, որովհետև նկարի թերթը մագաղաթյա է, երբ ձեռագիրն ամբողջապես թուղթ է, և իր չափերով այդ մագաղաթե թերթը՝ փոքր է ձեռագրի թերթերից:

719

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ւ

Երևան 3179

Գրիչ՝ Յոհաննէս

132 ր ... Արդ, գրեցաւ գիրքս կանոնաց սրբոց հարց և սակաւ ոտա-
նաւորքս և սակաւ Բարուախաւսս առ ոտս սրբոյն Մինասայ արա-
գայհասին, ձեռամբ Յոհաննէս արեղի, ի վայելումն սարկաւագատար
Յովաննէսին, յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց՝ հաւրն իւրոյ պարոն
Մաղաքիային և մաւրն՝ Տովլաք-Խաթունին:

Արդ, աղաչեմ, որք հանդիպիք ի սմա ընթեռնելով կամ աւրի-
նակելով, յիշեսցիք զվերոյասացեալսն՝ զՅովաննէսն և զծնողսն իւր, և
որք յիշէք՝ յիշեալ ի շիք ի տէր:

Գրեցաւ ի թվ. ՊՂԸ. (1449), և ապրիլի Գ. (3)-ն:

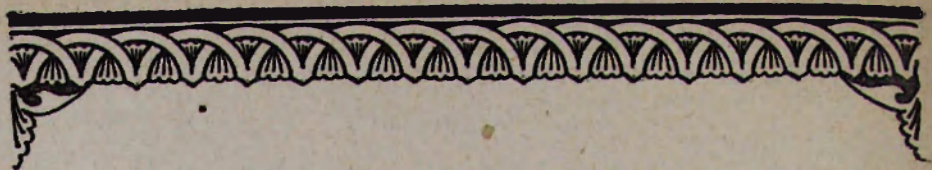
720

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ՍՏՎ 122 (323), հա. Ա., սյուն. 537

Նուիրատու՝ Յոհաննէս

2 ւ Ես Յոհաննէս երէցս՝ Սարգիս երիցու որդիս՝ պարգևեցի զսուրբ աւե-
տարանս Մարաիրոս երիցու, մեզ յիշատակե՛ք զարմից մերոց: Նա չու-
նի իշխանութիւն որ ծախէ. քանի կենդանի կենայ՝ նա բռնէ, և յոր-
ժամ իւր վախճանն հասնի՝ նա մեզ յիշատակ դնէ: Ի թվիս Հայոց
ՊՂԸ. (1449), հոկտեմբեր ԺԳ. (14):

Գրիչ՝ Յովանէս.
Վայր՝ Յիպնա՝ վանք

ա

275 ա ... Ի խնդիր ելեալ լուսափայլ մարգարտիս առաքինասէր և բարեմիա միայնակեացն Կարապետ, ե փափագանաւք ետ գրել զսուրբ աւետարանս...:

Արդ, աղաչեմք զամենեան, որք հանդիպիք այսմ աստուածաքնար աւետարանիս ընթերցմամբ կամ գաղափարիւ՝ աստուած-ողորմի անյապաղ արձակել Կարապետին, և ծնաւդաց նորին Թումին և Մարեմին, և զաւակաց նոցին Ազրզին, Ներսեսին, Սառ[այ]ին, Անն[այ]ին, և զաւակաց նոցին Ներսէս սարկաւազին, Վարդանին, Սարքիսի[ն]:

Գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուաբերութեանս հայկազնեան սեռիս ՊՂԹ. (1450), ի վանս Յիպնա՝ Դաստակ կոչեցելոյ, ընդ հովանեաւ սուրբ Ստեփաննոս կաթողիկէիս, և Վասիլ թագաւորի սուրբ նշանիս, և սուրբ վարդապետաց գերեզմանիս, որ աստ կան հանգուցեալ, ի խանութիւն Թաւրէզ քաղաքին Ջնանշա խաղաղարար պարոնի, և ի կաթողիկոսութեան տեառն Գրիգորի Վաղարշապատ քաղաքի սուրբ էջմիածնի, աւարտեցաւ ձեռամբ ամենամեղ գրչի Յովանէս սուտ կրանաւորի. Այլ և աղաչեմք զձեզ յիշել ի սուրբ յաղաթս ձեր զմիաբանք վանացս՝ զառաքինասէր հայրապետն մեր զտէր Մինաս եպիսկոպոսն, զՅովանէս արեղայն, և զՄանուէլ, և զԱրսէն, և զՅակոբ քահանայ, որ են ժիր մշակ ի դրունս սուրբ եկեղեցոյս...:

բ

Ծաղկող և կազմող՝ Թումայ Մինասեց

10 բ Ի ՊՁԹ. (1440) թվականին Ջնանշա ամիրզէն ի Վրացտուն մտաւ, և շատ աւեր արար, և զեկեղեցիքն քակեց, և քան զԺԲԹ. (12000) աւելի ի Հայոցս՝ զորս եսպան և զորս գերի վարեաց: Եւ ի Պ. և ի ՂԵ. (1446) թիւն զԲաղդատ էառ:

11 ա Ի Պ. և ՂԹ. (1450) թվականին էառ Ջնանշա ամիրզէն զԵզրն-կէն, և անթիւ քրիստոնէից կանայք և մանկունք գերի կալաւ: Եւ յիննհարիւր (1451) թիւն՝ զՂըլաթայ երկիրն և զԲաղիշուն արար գերի և գետին: Վայ Թ. (1000) բերան, որ զայս խըղճերս տեսաք. աչաւք մերովք ի ժամանակիս մերում:

1132 Բ

Ջմեղուցեալ գծող ցանկիս և կաղմող սուրբ աւետարանիս՝ զՄի-
նասեց Թումայս յիշեցէք ի Դրիստոս, և աստուած-ողորմի ասացէք
ինձ և ծնաւդացն իմոց, և ձեզ ողորմի Դրիստոս։*

722

Ճ Ա Շ Ո Յ

«Թորոս Աղբար», Ա, էջ 223—225**

Ա

Վաճառող՝ Մկրտիչ
վայր՝ Տիւրիկ

...Արդ, ես Մկրտիչ քահանայս, ուխտ եղեալ էի գնալ յԵրուսա-
ղէմ. և ի զբաղմանէս և ի ծուլութենէս ոչ շտապեցայ։ Եւ յազդմանէ
չարին եկաւ Նուր-Ալաւնդն ի վերայ Արմիշոյ և թալանեց զամենեսեա-
նըս։ Եւ մեր չհանգիպեալ ուխտին՝ առաք զգիրքս և բերաք ի Տիւրիկս,
և տուտք ի Ղազար երէցն. և նա ետ մեզ Մ. (50) Քլօրի, և մեք տա-
րաք յԵրուսաղէմ։

Բ

Գնող՝ Ղազար
վայր՝ Տիւրիկ

Արդ, ես՝ Ղազար երէցս և որդին իմ Յովաննէս քահանայ գնե-
ցաք զգիրքս ի Մկրտիչ արեղայէս Մ. (50) Քլօրի, յիշատակ մեր և
ծնաւդաց մերոց։

Արդ՝ ես Ղազար երէցս ուխտ եղեալ էի գնալ յԵրուսաղէմ, և ի
մամանակիս գառնութենէն ի վերայ ազգիս քրիստոնէից, զոր ելեալ
Ճիհանդան սուլթանն ի թաղթէն Թաւրիզոյ, և եկաւ ի վերայ Եզրնկոյ
քաղաքին, և էառ զԵզրնկոյն, և բազում նեղութիւնք էած ի վերայ
ազգի քրիստոնէից. և խաթալապի պարոնն ոչ հնազանդեցաւ Ճիհան-
դին, զոր հրաման ետ Ճիհանդան զաւրաց ե զաւրավարաց իւրոց, զոր
գնացեալ առին աւար բազում և գերի բազում. և ով կարէ պատմել
զխեղճ և զաղիողորմն քրիստոնէից ազգիս։ Եւ դարձեալ անտի, և

* Այս հիշատակագրութիւնները Թովմա Մինասենցը թողել է նշված էջերի խորան-
քներէն ներքեւ։ Ուշագրաւ է, որ այսքան ավերածութիւններ զործող բռնակալ Ջհանշահը
զվազոր հիշատակարանում կոչվում է լեռնաղարար պարոն։

** Ձեռագիրն ընթերցանված է 1441 թվականին, Հովանէս գրչի կողմից։ Արեւելում
(աճա 1441-ի թվադրքում)։ Մտացող (աղա և վաճառող) Մկրտիչի ու գնող Ղազարի հի-
շատակարաններն անթվական են, սակայն, անտարակույս, նրանք գրվել են 1450 թվակա-
նին։ Բ. հիշատակարանում նկարագրված քաղաքական անցուզարձերը (Երզնկայի գրա-
ւովումը Ջհանշահի կողմից և այլն) ինչպես պարզվում է Թովմա Մինասենցի հիշատակա-
րարութիւնից (աճա նախորդ հիշատակարանը) և Դաւիթ Խաբերտցու 1453 թվականին
գրած ընդարձակ հիշատակարանից՝ տեղի են ունեցել 1450 թվականին (վերջինս հրապա-
րագրելու ենք թիւ. գրքի հայերեն ձեռագրերի հիշատակարաններն ժողովածուի Բ. հա-
մարում)։

չուեալ ի Կամախ, և առին աւար և դերի բազում. և զխեղճ և զողորմն, զոր եղաւ ի վերայ քրիստոնէից, զոր հրաման տեսնոն կատարեցաւ, թէ՛ Մի լինիցի փախուստն ձեր ի ձմերայնի և մի յաւուր շաբաթու. այս ի Կամախ կատարեցաւ: Եւ իմ տեսեալ զդառնութիւն ժամանակիս և զձերութիւն անձինս, և իմ յուսահատեալ յաստուած առաւելնեցայ, թէ այց արասցէ աստուած փափաքանաց իմոց: Եւ ողորմածն և մարդասէրն աստուած ողորմեցաւ, և այլ դուռն ողորմութեան երաց ինձ, զոր եկաւ գիրքս այս ի յԱրճիշտ և եհաս առ մեղ. և մեք տեսեալ զգիրս ե զթուղթ և զվայելչութիւն ծաղկի սորա. և մեր լցեալ փափաք սրտի՝ առաք զգիրքս ի վայելչութիւն իմոյ անձին և իմ որդւոյ. Յովաննէս քահանային:

723

ՔԱՐՈՉԳԻՐԻ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՅԻՈՅ

Երեւն 5223

Գրիչ՝ Մարտիրոս.
վայր՝ Թորքաճայ վաճք

133 ր Աւագ հանդիպմանս ե ահագին աղետիս, որ դիպեցաւ գոտիս և շրջակա ըսլորիս, զի ծածկեցին զօրք Իսմայելիւն և յանխնա թալանեցին՝ զոմանս սպանին և գ[ե]րեցին. ուստեք չեղև մեզ օգնութիւն, վերուստ խնդրեմք զայցելութիւն:

ՊԼԹ. (1450) ամի գրեցաւ, Թորքաճայ վանքս, առ դամբարանի հօրս լուսոյ և որդոց և թոռանց նորա, ձեռամբ մեզսաներկ ոգոյ և անարժան Մարտիրոս եպիսկոպոսի:

724

Ճ Ա Շ Ո Յ

Փիբղ. Նօա., էջ 163—164, Բագէշ, Ամբղուս վանք

Գրիչ՝ Յովաննէս.
վայր՝ Խլաք.

... Զոր տեսեալ զայսպիսի դանձս աստուածային և պայծառ լուսով պատուական և երջանիկ պարոն Ամիր-Դօլն, ցանկացաւ այսմ՝ աստուածային փարթամ գանձուցս, և ջերմեռանդ սիրով հոգւոյն և մեծ փափաղամբ ստացաւ զսա յիշատակ հոգւոյ իւրոյ և ծնողաց

* Ձեռագրի ընդօրինակութիւնը կատարվել է տարբեր վայրերում և, տեկնով 13 տարի, ավարտվել է 1463 թվականին: Գրիչ Մարտիրոսը շատ քաղցնեղից հետո թողել է սեգմ հիշատակագրութիւններ, ուր հայտնում է տվյալ քաղցի. ընդօրինակութիւնն աւարեթիվը, երբեմն նաեւ՝ վայրը: Ահա այդ հիշատակագրութիւնների մի մասը՝
«Ջմեղաւոր ՅՐՏՅԼՏՅՎ (եղբայրագիր ծածկագրով կարգացվում է ՎԱՐՏԻՐԱՍ) յիշեցէք ի Բրեռոս, գր[եցաւ ի] ՋԹ. (1460)» (էջ 61 ա):
«ՋԹ. (1460 թ.) գր[եցաւ] այս Բ. (2) քաղցոյ» (էջ 145 բ):
«ՋԹ. (1400 թ.) գր[եցաւ], ի Պուրսա» (էջ 16 բ):

իւրոց՝ Հասանին և Թարեզ-Մելիքին, և եղբարց իւրոց պարոն Թանդին, պարոն Ապտուլ-Փարամին, պարոն Կարապետին, պարոն Մկրտչին, և քըւերցն Շիրին-Խաթունին, Շատուն, Արմէլիքին, և զամենայն ազգատոհմ նորա՝ զկենդանիս և զհանգուցեալսն: [Յիշեցէք] զստացող սուրբ գրոյս զպարոն Դօլն, և զկենակիցն իւր զՄլքան-Խաթուն, և զիւր ծնողքն զԱսաւածատուն և զՍաղղաթ-Մելիքն: Ջանիմաստ և զանպիտան գրչակս՝ զՅովանէս սուտանուն քահանայ, և զծնողսն իմ զԿարապետ քահանայն և զԹաղայ-Մելիքն, և զեղբարքն իմ զԱստուածատուր քահանայ, և զամենայն արեան մերձաւորս իմ...: Կատարեցի կարողութեամբն աստուծոյ զսուրբ գիրքս ի Թուականիս Հայոց ՊՂԹ. (1450): Այլ և գրեցաւ ի քաղաքս Խլաթ, ընդ հովանեաւ ԺԱ. (11) խորանացս, և սուրբ Գէորգ զօրավարին, զի ետ գրել զսա Ամիր-Դօլն յիշատակ իւրն և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց: Եւ ետ զսա ի դուռն սուրբ Յովաննիսին, ձեռամբ և վկայութեամբ Սարգիս վարդապետին, և սրբակրօն կրօնաւորացն՝ տէր Ասաուածապրուն, տէր Մկրտչին, տէր Խոսրովին, տէր Ստէփաննոսին, տէր Յովանիսին, միւս տէր Ստեփաննոսին, տէր Ներսէսին...:

[Յիշեցէք] զպարոն Ամիր-Դօլն, զպարոն Թանդին... և զծնողքն իւրեանց՝ զԱմիր-Հասանն և զԹաղեզ-Մելիքն, և զմեծ պապն զՍուլէմանըն, և զՇար-Մելիքն, և զհօրեղբայրն իւր զԱմիր-Ալին, և զորդիքն՝ զՍուլտանըն և զՍուլէմանըն, զՅովաննէս, և զՇանքիարն, և զպարոն զԽլաթ...:

725

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԱՅԹ, էջ 05—07, Թաւրիզ, Լիւաւա, ս. Սարգիս եկեղեցի

Գրիչ՝ Յովանէս
վայր՝ Արմէշ

...Ամէնաւրհնեալն և հոգիացեալն ի գործս ամենայն առաքինութեանց Վարդան գրական \langle և \rangle ստացաւ զանառիկ մեծութիւնս զփարթամ հարստութիւնս ի յիշատակութիւն հոգւոյ իւրոյ և բարեպաշտ ծնաւդացն իւրոց՝ հաւրն Աւետիսին և մաւրն Տալիթին, և եղբարցն Քանանայապետին, Յոնանիսին, Ղազարին և Տուրուքին, և հաւրեղբօրն Հէրապետին, և զաւակաց նորին, և պապուն իւրոյ՝ Ներսէս բարի քահանային, և որդոյն Անդրիաս քահանային, և մաւրքըւերցն Երանուհոյն և Խաթունին, և հօրքըւերն Եպրաքսին, և Գօնար-Տիկնին, և այլ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց՝ կենդանեաց և հանգուցելոց: Արդ, որք վայելէք յամէնառատ սեղանոյս՝ լիակատար սըր-

«Ի դուռն Ծանարտաշ սուրբ Նշանիս գրեալ եղև Զ. (1451) ամին» (էջ 181 ա):

«Գրեցաւ Թվ. ԶԹ. (1460), մայիս Ժ. (16), և աւարակցաւ ի ԺԱ. (11) տարի» (էջ 200 ա):

«Նախագիրս ի սուրբ քաղաքս Երուսաղէմ գրեցաւ», ի ԶԺԱ. (1462)» (էջ 200 բ):

«Այս Գ. (3) քարոզս... ԶԲ. (1463) գրեցաւ, յօրինակէ Վարդանի Յովանէս արեղայէ և աշակերտէ, Բրիտոս լուսաւորէ գիրք հոգի և զձեռն, ամէն» (էջ 204 ա) և այլն:

տիւ աստուած-ողորմի ասացէք Վարդանին և իւրոցն ամենայնի, ամէն:

Եւ արդ, ես՝ յետինս ի կարգաւորաց և անպիտան և անարժանս ի մանկունս եկեկեցւոյ և անիմաստս ի գիրս գրչութեան Յովանէս սուտանուն քահանայ շնորհիւ տեառն սկըսայ և ողորմութեամբ նորին կատարեցի զսուրբ աւետարանս ի թուականիս Հայոց Մեծաց ԳՂԹ. (1450) ամին, յԱրճէշ քաղաքի, ընդ հովանեաւ և ի դռնս սուրբ տաճարիս Գէորգեայ զաւրավարիս, ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի աստուածադիր կաթողիկոսի մեծ աթոռոյս աստուածաշէն Կաթողիկէի սուրբ էջմիածնի Վաղարշապատու, զոր տէր աստուած հաստատուն և անփորձ պահեսցէ զնա յաթոռ իւր ի պարծանս և ի մխիթարութիւն յետնեալ և նուազեալ աղգիս, ամէն:

Արդ, որք ճաշակէք յաստուածային ըուրաստանէս և յամենալի սեղանոյս՝ լի սրտիւ և առատ բերանով աստուած-ողորմի ասացէք վարպետ Վարդանին և քւերն իւրոյ Քարամ-Խաթունին, ամէն: Եւ ինձ անարժան գրիչ Յովանէս քահանայի, և երախտաւոր ուսուցչին իմոյ Թովմա աշխարհալոյս վարդապետի՝ հետեողի առ Գրիստոս, և մարմնաւոր ծնաւդաց իմոց՝ Մանկասարին և Փաշային՝ զնացելոցն ի Գրիստոս:

Իայց խոշորութեան գըրիս անմեղադիր լինել աղաչեմ, զի կարմեր այս է, և զի սիրտս խոցեալ է ի սատանայէ, և զի կենդանոյն մեռեալ եմ, և աչքս ի բաղում արտասուաց կուրացեալ է, զի իմ սիրական որդիքն Սանակն և Մեսրոպն զիս սկեցին:

726

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԴՅԲ Ե, էջ Ծ

Գրիչ՝ Յոնաննէս
վայր՝ Հարճոց

...Եւ արդ ես՝ ունայնս ի բարեաց գործոց, սուտանուն գրչակս Յոնաննէս... գրեցի զսա՝ զսուրբ աւետարանս ի գեւղս, որ կոչի Հարճոց, ընդ հովանեաւ սուրբ Գրիստափորի և Աւաք սուրբ Խոջի:

...Եւ արդ, ես Կիրակոս եպիսկոպոս... ետու գրել սուրբ աւետարանս յիշատակ հոգոյ իմոյ և ծնողացն իմ, ամէն, եղիցի, եղիցի:

Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուականիս Հայոց ԳՂԹ. (1450), ի դռն և ի նեղ ժամանակիս, ի հայրապետութեան Հայոց տէր Գրիգորի, ի զանութիւն Թավրիզոյ Զրնանցի...:

* Հիշատակարանը հրատարակված է նաև «Բարգմանվեալ»-ի 1888 թ. համարում, էջ 101: Այնտեղ հայտնված է նաև, որ ձեռագրի ծագողի անունն է Մկրտիչ:

727

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փիրգ. Նօա., էջ 165, Մշոյ . Մարիանէ եկեղեցի

Վայր՝ Բաղէշ

...Եւ գաի ստոյգ և ընտիր օրինակ, զոր դրեալն էր Յովանէս Աղէթըցի ի Թորոս փիլիսոփայէ՝ ի Դրագարկն, և յուղարկեալ հոչակաւոր ուխտին Առաքելոցն Տաքօնոյ, որ կոչի Ղազարու վանք։ Եւ իմ առեալ դրեցի... ձեռօքս, ի թվականիս Հայոց ՊՂԹ. (1450), ի քաղաքս Բաղէշ, ընդ հովանեաւ սուրբ Սարգսի...:

728

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 936

Հետ. ստացող՝ Վէգեն

222 ր Ջվերջին ստացողիս այս սուրբ գրոցս, որ է Ճաշագիրք զհայրս Վէգեն, և բարէպաշտ և աստուածայէր զկիսն իւր Մովսէս, և զորդին իւր՝ զԱմիր-Մէմէն, և զՅովանէս սարկաւազն, և զՀայրապետն, և զվանիդն հայր զՀայրապետն՝ քահանայ փառաւոր և պատուելի, և զայլն ամենայն արեան մերձաւորքն՝ լի սրտիւ աստուածողորմի ասացէք և մեղաց թողութիւն խնդրեցէք ի յաստուծոյ, Վէգենին և կողակցին Մովսէսին յիշեցէք ի Քրիստոս աստուած մեր։ Գիրքս տվի սուրբ Աստուածածնին դուռն յիշատակ հոգոյ իմոյ և այլ ամենայն արեան մերձաւորացն, թվականիս ՊՂԹ. (1450):

729

Ժ Ա Մ Ա Գ Ի Ր Ք

Բրիւ. Թնգ. Add. 16,408, ԿՑ. 61, էջ 159

Գնող՝ Թաղէոս Շահապունեցի

Վայր՝ Կաֆայ

406 ա Յամի տեառն ՌՆԾ. (1450) վերջի ստացող Բրէվիաբիս ես՝ Քր. Թաղէոս Շահապունեցի եկի ի Կաֆայս՝ ի սուրբ Նիկօլ վանքս և զնեցի ըզգիրքս զայս ի լադինացոց, ի հալալ արդեանց իմոց, և ետու զսա վերստին կազմել և զպակասն լնուլ, ի վայելուքն անձին իմոյ և յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց, և որք հանդիպիք ի սմայ՝ յիշեսջիք յաղօթս ձեր զիս՝ զՔր. Թաղէոս, և դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, ամէն:

730

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԱՌԱԿԱՑ ԵՒ ՔԱՐՈՋԻՑ

Երևան 2226

Գրիչ՝ Մակար Կիլիկեցի

250 ա Այս քարոզներս ասացեալ է ի Ղուկաս Կեղեցի սուրբ վարդա-

պետէ՝ դիւրալուր հեշտիմաց ըստ աշխարհականաց ճանապարհաւ, Եւ
յառաջն եդաւ գեղեցիկ պատմութիւնք անծանօթք վասն օրինակի,
ի հնոց որրոց վարդապետաց ասացեալ և գաղափարաւ առ մեզ հասեալ:

Գրեցաք ի վայելուծմն մեծի ըրբունապետին տեառն Սարգսի
վարդապետին Մեծնփեցւոյ՝ աշակերտին Գրիգորի Տաթևացւոյն: Գրեցաւ
ձեռամբ Րաֆամ (=Մակար*) գրչիս էլլիկեցւոյ,** թիս. ԸՃՂԹ. (1450),***

731

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ, ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԻԻԱԱՑԻՈՑ

Երևան 2614

Նուիրատու՝ Յովսէփ:

170 Բ Ես Յովսէփ արեղայս ըաշխեցի զայս սուրբ գիրքս իմ հոգևոր
եղբաւրն Սուքիաս կրտսնաւորին ի յիշատակել զիս և զծնաւդսն իմ ի
ժամ ընթերցման խրատու սուրբ հաւրն Եւագրիոսի, աւգտելով ի
սմանէ՝ ի յերգ երգոցն Սողոմոնի, աստուած ո[ղո]ւմի աս[աս]ցէ մեզ
և ինքն յիշեալ եղիցի ի Քրիստոսէ՝ հանդ[երձ] եղբաւրն Դաւիթ
կրտսնաւորիւ, և ամենայն ազգականաւք և ծնաւդիւք, ամէն:
Ի թվ. ՊՂԹ. (1450):

732

Մ Ա Շ Տ Ո Ց

Մ. Աթոռ 31, Վեյմար, 1950 թ., նոյեմբեր—դեկտեմբեր, էջ 85

Գրիչ՝ Կարապետ

ա

211 Բ ... Գրեցաւ սուրբ տառս աստուածային՝ յորջորջեալ ցուցակ
արարուած սուրբ հաւրն Մաշդոցի, ի թուականիս Հայոց ՊՂԹ. (1450);
ձեռամբ յոգնամեղ և անարժան և պարտաւոր գրչի՝ սուտանուն Կա-
րապետ արեղայի, չարեաւք լցեալ եմ յաշխարհի:

բ

101 Բ- Ո՛հ, ո՛հ, զայս ոչինչ տունս, զինչ յերգէն կու անկանի՝ թուի ի
102 ա գիրս և ապականէ:

գ

144 Բ Զեղկելիս և զանարժան գրիչս յիշեցէք և զպատուական կին
զՔիչի-Խաթունն՝ զստացող զրոցս աղաչեմ յիշել ի Քրիստոս. և ինքն՝
ամենառատն աստուած ձեզ ողորմեսցի՝ կարգացողաց և լսողացդ
յիւր միւսանգամ գալտեանն, ամէն, ամէն, եղիցի:

* Պետք է կարգաւ աջից ձախ:

** Թերևս եզած պետք է լինի Վեյմարացւոյ:

*** Հիշատակարանը գրված է: անտարակույս, Ղուկաս Կեղեցի վարդապետից (առ.
1857 թ. գրեց իր չափածո տոմարը) հետո: Երկրորդ պարբերութիւնը ընդօրինակված է
այն ձեռագրից, որի մասին ընդօրինակողն ասում է՝ Վարդապետաւ առ մեզ հասեալ:

Լ Ր Ա Յ Ո Ի Մ

Սույն ժողովածուի բնագրային բաժինն արդեն հրատարակված էր, երբ մենք հնարավորություն ունեցանք լինելու Լենինգրադում և ծանոթանալու ՍՍՌՄ Գիտությունների ակադեմիայի Արևելագիտության ինստիտուտի Արևելյան ձեռագրերի սեկտորի 316 հայերեն ձեռագրերի, ինչպես նաև Մ. Ե. Սալտիկով-Շչեգրիների անվան հանրային գրադարանի ձեռագրական բաժնի հայերեն 66 ձեռագրերի հետ: Վերոհիշյալ ձեռագրերից 7-ը ունենին ժծ. դարի առաջին կեսի ընթացքում շարագրված հիշատակարաններ, որոնք մեջ են բերվում ստորև, որպես լրացում սույն ժողովածուի բնագրային բաժնի:

Վերջերս Մատենադարանը ձեռք բերեց Զմամուի (Բեյրութի մոտ) վանքի հայերեն 154 ձեռագրերի անտիպ ցուցակի լուսանկար պատճենը: Այդ ձեռագրերից 4-ը ունեն ժծ. դարի առաջին կեսի հիշատակարաններ, որոնք ևս մեջ են բերվում ստորև:

Վերոհիշյալ հիշատակարանները նույնպես շարագրակ ենք ժամանակագրական կարգով, տալով նրանց հերթական համարներ (ՆՁ ՆՁ 733—744):

733

ԱՍՈՐԱ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ԳԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐԲ ԵՒ ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐԲ
ՀԱՅՈՑ ՄԽԻԹԱՐԱՅ ԳՈՇԻ

Լենինգրադ, Հանր. գրադարան. Арм. н. с. 39

Գրիչ՝ Թումա

ա

Թվ. ԳՄԳ. (1404) գրեցաւ գիրս դատաստանի ձեռամբ մեղապարտ-
գրչի Թումայի բանի խնդրողի, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնի և
Դէորգեա զաւր[աւար]ի, ով ոք որ ընթեռնու յիշէ ի մաքրափայլ յա-
ղօթս իւր զհոգևոր հայրն մեր զԷլէքսան կր[օնաւոր] և զծնաւդսն մեր,
և դուք յիշեալ լիջիք յառատ ողորմութիւնն աստուծոյ...

բ

Զխնդրողս բանի զԹումայ յաղօթս յիշեալ:

734

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ի

Քեշիշյան, Յուլի. Զմամուի 121

Գրիչ՝ Յովհաննէս:

86 ր Արդ, յերես անկեալ պաղատիմ ի [ման]կանցդ եկեղեցոյ, որք
հանդիպիք այսմ կտակիս | | | քերականիս ա | | | Թեան խրատիս,
յիշեսջիք ի բարին Քրիստոս զա | | | արեգակն, զքրիստոսածաւալ
աղբիւրն, զհոգևոր հայրն մեր և զծնաւդ՝ զմեծ րաբունապետս Գրի-
գորիոս զորդի Մերին, որ [պարգև] ողորմութեան շնորհեալ մեզ՝ մե-
ղուցեալ անձին՝ պիտակ անուն վարդապետի | | |, ի մեծ Թվակա-
նին Հայոց ԳՄԹ. (1410)... ըստ արժանաւորութեան իմոյ, այլ ըստ
անխարդախ սիրոյն և հայրական | | | Թեանցն, զոր ունի առ մեզ:
Եւ [դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ մերոյ:

ա

462 բ . . . Աւարտեցաւ քառահիմն և առաքելախօս մարգարէաշէն հոգիարուի այո տառ ձեռամբ յոգնամեղ և անարժան գրչի Յովսէփ անուն կրանաւորի, ի խնդրոյ սրբասէր և սրբոհոգի Կարապետի և Ստեփաննոսի, ի թվ. ՊԿԳ. (1414) ի հայկազան սեռիս տումարի, ի հայրապետութեան տեառն Յակոբայ, ի թագաւորութեան Հայոց ազգիս, որ այլ չերևին, ի դառն և ի նեղ ժամանակիս, որ հարկապահանջութեամբ զՀայք տապալեցին և մեք կանք հալած[ական | |]

բ

41 ա . Եղբայր, անմեղադիր լեր, զի օրինակն այնց էր, յայլ տեղ գիտ և կարդայ:

գ

242 ա Ո՛ր, ազաչեմ անմեղադիր լերուք խոշորութեան, զի ցամաք կորեկ հաց կերայ և գրեցի, անմեղադիր [լերուք]:

դ

245 ա Ո՛վ եղբայր իմ հոգևոր Կարապետ, անմեղադիր լեր, զի ճանչերն ուտէին զաչս:

ե

248 բ . Աւրն պահք էր և հացն ցամաք կորեկ, ազաչեմ անմեղադիր լեր:

զ

254 ա Ո՛ր, զխոշոր թուխթս, որ զիս ի յաջ իզն երեր, ու ճանճերս:

է

270 ա Ո՛ր, զայս խոշոր թուխթս, որ ճանճրացոյց զիս, և ճանճերս:

ը

271 ա Զէրէց մի յայսմ ամի ուրացաւ զաստուած և անուանեաց զինքն զանթարի:

թ

279 ա Պահք էր և կորեկ հաց կերայ ցամաք:

ժ

286 ա Ո՛ր, ծարաւեցայ և ոչ կայր ջուր խմելոյ:

ժա

353 ա Ո՛հ, շոք էր և ճանճերն չեն ի տալ դադար:*

* Նման մանր հիշատակագրութիւններ կան նաև ձեռագրի այլ էջերում:

**ՔԱՂՈՒԱԾՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ,
ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՅ**

Քեչիշյան, Ցուց. Զմամուր 50

Գրիչ՝ Յովաննէս
վայր՝ Տաթև

391 ր ... Արդ, գրեցաւ սուրբ ե գերամբարձ աւետարանի քաղուածոյս
ի լուսաւոր բանից Մատթէոս գլխոյ, հարմարեալ և աշխատասիրեալ
Գրիգորի արի վարդապետի, ի սուրբ և ի դերանշակ ուխտս ե յակա-
նաւոր աթոռս Եւստաթէի սուրբ առաքելոյս, ընդ հովանեաւ սուրբ
Նշանիս աստուածածնիս և սուրբ Լուսաւորչիս և այլ բազմահանգէս
սրբոցս աստ գումարելոց, ի տեղապահութիւն աթոռոյս վարժապետին
Միսիթար վարդապետի, և իշխանութեան տեղոյս մեծատոհմի Բէշքէնի,
հարազատով Շահիւ ("), ձեռամբ ապիկար և թարմատար գրչի Յովաննէս
վարդապետի, և զստացող գրոցս զՄարգարէ արեղայ, որ ստացաւ յի-
շատակ իւր և ծնողաց իւրոց, ի թվիս Հայոց ՊԿԳ. (1415), ի դառն
և ի յետին ժամանակի, յորում նեոինք ժողովի ըստ առաքելոյ բանի,
խաղաղութիւն աորարձեալ և սէր բազմաց ցամաքեալ և ատելութիւն
ղաւրացեալ և հաւատոյ պակասեալ, և մեք տարտամքս գործովք ի
յայս ժամուս պատահեալք:

Արդ, յերեսս անկեալ աղաչեմ զամենեսեան զհանդիպողք սմին
տեսութեամբ և կարգալով կամ յաւրինակելով՝ յիշեալիք սրտի մտօք
ի լուսաբորբոք և ի հաշտարար ազօթս ձեր՝ զիս զՄարգարէ անարժան
արեղայ, և զծնողսն իմ, և զամենայն արեան մերձաւորսն իմ միով
տէր ողորմայիւ...:

**ՔԱՐՈՋԳԻՐՔ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՅ, ԽՄԲԱԳՐԵԱԼ
Ի ՅԱԿՈԲԷ ՂՐԻՄԵՑԻՈՅ**

Լենինգրադ, Արևելագիտության ինստիտուտ, АРМ. А. 88

Խմբագիր՝ Յակոբ Ղրիմեցի*

Արդ, ես Յակոբ սոսկ անուամբ վարդապետս Ղրիմեցի եկի ի վանքս
Մեծօփու**, առ Թումայ ընթերցեալսն, և առ զքարոզգիրքն զԲ. (2)
հատորն, զոր աշխատասիրեալ էր քաջ հռետորն՝ մեծն Գրիգոր: Եւ մե-
ծաւ ջանիւ ընթերցեալ իմ զտիւ և զգիշեր զՅԾ. (350) քարոզսն և ի
խնդրոյ ընթերցեալ Թումայի դարձեալ վերստին նուաստութիւնս մեր
ծաղկաքաղ արարի զսոսայ և հանի ՃՀԳ. (173) քարոզ: Եւ է ի քա-
րոզքս, զի զինքն որպէս էր հանց գրեցաք և թէ ուրէք-ուրէք բան
կամ բառ, որ ի յինքն իրք մի կարիք ունէր՝ զայն լուծաք և բացաք.
և է որ առաւելաւ ի քարոզքն, և է որ պակասեաց, և է որ յերկուցն

* Արևելագիտության ինստիտուտի այս ձեռագիրը Հակոբ Ղրիմեցու ինքնագիրն է:
** Վանքի անունը ջնջված է:

և կամ յերիցն զգորաւոր բանսն և զգեղեցիկսն ըստ կարգի շարագասեցաք և այնպէս գեղեցկայարմար ոճիւ զքարոդսն ի գլուխ հանաք: Եւ էր, որ ի հանդիսաւոր տօնսն, որպէս ի յաւագ ուրբաթուն և ի յարութեանն և յաստուածածնին և ի խաչին, որ ի յայլմէ վարդապետաց ասացեալ էր և չէին բանքն ըստ կարգի և ըստ պատշաճի, զայն քարոդսն ի շնորհաց հոգոյն սրբոյ և այլ քարոզք վասն խոստովանութեան և վասն մահու վարդապետաց՝ նուաստութիւնս մեր զբոլորն արտաճառեաց: Եւ է այլ քարոզք, որ ի կիսու զընթացի կամ այլ առաւել և նուազ՝ շնորհօք սուրբ հոգոյն աշխատասիրեցաք և ի գլուխ հանաք զբանսն ըստ կարգի, եւ է որ ի մեր գրոց, եւ է որ ի յայլ գրոց հարկաւոր եւ ընտիր քարոզք՝ զայն այլ ի դիրքս մուծաք: Եւ այնպէս արարաք զսայ ըստ տկարութեանս մերում, շնորհօք սուրբ հոգոյն, զի բովանդակն, որ ի գիրքս հուաքեցաք, բովանդակն ըստ իւրաքանչիւր կարգի ասելի է և քարոզելի: Եւ ոչ մուծի աստ այնպէս քարոզ, որ ասենք, թէ այս ասելի է և այս ոչ, այլ բովանդակն ասելի է և քարոզելի, զորն որ կամիս, ամէնն արդիւնաւոր է և քաղցր ի քարոզել և ի լսել: Եւ ի սկիսն քարոզացս Խ. (40) քարոզ ի Խաւարաստու վանքն գրեցի, ի Կաթապետ վարդապետի գրոցն և սակաւ ինչ՝ յայլ գրոց:

Եւ ամենայն ոք, որ օրինակէ զգիրքս մինչև ցայս վայր՝ զյիշատակարանս զայս գրեսցէ, զի և զմեզ աստուած-ողորմի ասելոյն վարձ լիցի, զի վասն այն յուսոյն աշխատասիրեցաք, գիտէ տէրն իմ Յիսուս:

Արդ, որ ոք օրինակեսցէ զսայ և կամ ընթերցեալ լուսաւորեսցի ի սմանէ և յայլս լուսաւորեսցէ, յիշեսցէ ի սուրբ սրտէ զգերերջանիկ ըրարունապետն և զքոյ հետորն զմեծն Գրիգորիոս, և զերիցս երանեալ ըրարունապետն իմ և զքոյ փաղերայն զմեծն Գէորգէոս, համշիրակ մեծին Գրիգորի և կրսեր եղբայրն նորա, և զսրբասնեալ ծերունին՝ զմեծն և զոչակելի հետորն զՅակոբ ըրարունապետն՝ զհամշիրակ և զերէց եղբայրս սոցա: Սոքա երեք արեգակունքս համշիրակ շառաւեղեցան ի յեռամեծէն Յոհաննու Որոտնեցոյ, որ կախեալ էր ի սէրն Յիսուսի, և լուսաւորեցին զաղգս հայկազան դրենեալք և աշակերտաւք և մեծամեծ սուրբ վարդապետաւք և ըրարունապետաւք, զոր տէր աստուած Յիսուս Քրիստոս հատուցէ վարձս ըստ վաստակոց. ամէն:

Այլ և յիշեսցիք զհեզահոգի ըրարունապետքս՝ զԹովմա վարդապետս, և զԿաթապետ վարդապետն, և զծերունի հայրս մեր զՅովաննէս վարդապետն, որ ժողովող եղեն պանդխտութեանն մեր և ամենայն պիտոյիւք հանգուցին զմեզ և մխիթարեցին օրինակօք, թղթովք և հարկաւոր պիտոյիւք, զորս տէր աստուածն իմ Յիսուս Քրիստոս հատուցէ ի հոգի սոցա բիւրապատկապէս, ամմէն:

Այլ և զիս զՅակոբ սոսկ անուամբ վարդապետս Ղրիմեցի, զաշակերտ մեծին Գէորգի Եզնկացոյ, յերես անկեալ աղաչեմ. զհեզութիւն ձեր, ով դասք սուրբ վարդապետաց և բանասիրաց և ամենայն ընթերցողաց, որք օրինակէք և կամ ընթերցուք և լուսաւորիք՝ յիշեսցէք ի սուրբ սրտէ, աղաչեմ, ի մաքուր և յընգունելի աղօթս ձեր և աստ-

ւած ողորմի համեցէք ողորմելի գրչիս՝ Յակոբ վարդապետիս, զի վասն այգմ յուսոյ աշխատեցայ ի սայ գրելով և սրբագրելով, զի անտարակոյս լիցի օրինակողաց և ընթերցողաց:

Այլ և զբարեպաշտ ծնողսն իմ և զաստուածասէր՝ զհայրն իմ Նորազաւա և զմայրն իմ զՄելիք, և զեղբարսն իմ զՆղիսէ, և զքոյրսն իմ զԽաւս-Մելիք և զԼալ-Խաթուն և զայլ յիշել...:

Արդ, սկսեալ եղև ընտիր քարոզագիրքս ի թվիս հայի ՊԿԴ. (1415), ի Խառաքաստայ վանքն՝ ի դուռն սուրբ Աստուածածնին, բազում աշխատութեամբ և հոգեկան և մարմնական կրից փորձութեամբ, զոր յոյս ապաւինի զաղօթս ձեր ունիմ, զի ինքն աստուած քաղցբասցի ի բարերար կամաց իւրոց և զելս փորձութեան ամենայն հաւատացելոց և զմերն ի բարին աւարտեսցէ և ինքն աւրհնեալ եղիցի յաւիտեանս, ամէն:

Բայց գիրքս տկիկ երեկ, այս է պատճառն, զի ժամանակս ձմեռն էր և անճարակ էաք Դմբշի թխթի. Թավրիզի թուղթս հաստ էր և գիրքն փոքր, իսկ որ օրինակաց ի վերայ...* ի թխթի այն պարկեշտ երեկ, զի թուխթ բարա...*

Կատարեցաւ գիրքս յապրիլ ամսոյ ի Ա. (1) և տրէի ի Զ. (8), ի վանքս Մեծոփոս** սուրբ Աստուածածնին գեղեցկաշէն տ[աճարին].***

738

ՈՂԲ Ի ՎԵՐԱՑ ԽԱՉԵԼՈՒԹԵԱՆՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Քեշիշան, Յուլ. Զմառի 28****

354 ր Որ և զմեզ մաքրեսցէ Քրիստոս աստուած յամենայն մեղաց մերոց, նաև զՂրիմեցի Յակոբ վարդապետն, ***** որ բազում աշխատու-

* 3—4 ասո. ջնջված լինելով չի վերծանվում:

** Վանքի անունը ջնջված է:

*** Այս նույն ձեռագրի վերջում Հակոբ Ղրիմեցին ընդօրինակել է նաև իր «Յաղագս ազգականութեանց բաժանման աշխատությունը, որը նույնպես շարադրել է Թովմա Մեծոփեցու խնդրանքով: Այդ աշխատության կապակցութեամբ հեղինակի գրած հիշատակարանի մի փոփոխակ, քաղելով Ղ. Փիբղալեմյանի «Նօտարք Հայոց» աշխատությունից, հրատարակել ենք սույն ժողովածուի 183 էջում (Հիշատակարան № 103), ենթադրաբար այն տեղագրելով 1416-ի թվաշարքում:

Այս ձեռագրի մեջ պահպանված Հակոբ Ղրիմեցու ինքնագիր հիշատակարանի տվյալով հաստատվում է, որ նա իր վերոհիշյալ աշխատությունը շարադրել է, իբրեք, 1416 թվականին:

Ատորե տալիս ենք այդ ինքնագիր հիշատակարանի կարևոր մասը. «Գրեցաւ ի թվականութեանս Հայոց ՊԿԴ. (1416), ի վանքս Մեծոփոս, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին: Արդ, ազաչեմ զամենեսեան, որք ընթեռնոյք և կամ օրինակէք՝ մեղաւոր Յակոբ վարդապետիս Ղրիմեցոյ աստուած ողորմի համեցէք և ծնողաց իմոց...»:

**** Ձեռագիրը ժողովածու է. խաչելութեան ողբն ընդօրինակված է ձեռագրի 247ա—254բ էջերի վրա:

***** Հակոբ Ղրիմեցին վախճանվել է 1426 թվականին, ուստի այս հիշատակարանի գրությունը այդ թվականից առաջ պետք է եղած լինի:

թիւն կրեաց ի շինուոյն ողբիս և զգրող սորա յիշեցէք ի մաքրափայլ
յաղօթս ձեր, ով ընթերցողք:

739

ԳՐԻՔ ՀԱՐՑՄԱՆՑ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՅ

Լեւինդրաք, Հանր. Գրադարան, ADM. H. C. 31

Գրիշ՝ Գրիգոր Ախալցխեցի
վայր՝ Հերմոնի վանք

ւս

388 ր ...Արդ, գրեցաւ սայ ձեռամբ յոգնամեղ և ախմար գրչի Գրիգոր
սուտանուն արեղայի և գործով խարերայի, ի թվականութեանս Հայոց
աւամարի յութհարիւրերորդի վաթսներորդի և ութերորդի (1419), ի
յաշխարհակալութեանս Ուսուֆին՝ Թուրքման պարոնին և ի կաթողի-
կոսութեան տէր Պաւղոսի: Զոր յայսմ ամի զմին կաթողիկոս Գրիգոր
անուն աքսորեցին ի յաթոռոյն, զոր մականունն խանձող կոչիւր, և
զտէր Պաւղոս՝ Երուսաղէմայ եպիսկոպոս հարկեցին և հաստատեցին
կաթողիկոս: Եւ եկն միւսոնն սուրբ և նամակն աւրհնութեան նորայ
յԱրևելս՝ ի յաշխարհս Հայոց: Եւ ամենայն բարունեաց պետք և բա-
րունիք և եպիսկոպոսք և քահանայք և իշխանք և ամենայն ազգս ու-
րախացան ի յանկուռն խանձողին և ի նստիլն յաթոռն և ի հաստատիլն
տէր Պաւղոսի: Բերկրեցաւ ամենայն ազգս Հայոց, զի էր ամենայնիւ
զարդարեալ նայ տեսականաւն և գործնականաւն, հոգեկան և մարմ-
նական առաքինութեամբ: Եւ Վրաց ի թագաւորութեանս Աղէքսանդրի՝
որգւոյ Կոստանդիանոսի, զոր սպանաւ նայ ի ձեռն Ուսուֆ պարոնին,
որ էր Կոստանդիանոսն այն որդի Բագրատայ թագաւորի, և ի յա-
թափագութեանս Լիւանէի, որգոյ Աղբուղայի:

Գրեցաւ գիրքս այս, որ կոչի Հարցմունք ի գաւառս Եղեգեաց, ի
վանքս, որ կոչի Հերմոնի, ընդ հովանեաւ սուրբ Լուսավորչիս Գրի-
գորի, և սուրբ Յակոբայ սուրբ Նշանիս, և սուրբ բարունեաց դամ-
բարանացս, որ աստ կան հանգուցեալ սուրբ Նշխարք նոցայ, և այլ
389 ա բազմահաւաք սր || բոց, որք աստ կան հաւաքեալ: Եւ ի հայրապետու-
թեան սուրբ ուխտիս և գաւառիս պարոն Տարսայիցին, որգւոյ Գու-
գունին, որգոյ Ինանիկին, որգոյ Բուրթլին: Զի յայսմ ամի յոյժ ի նե-
ղութիւն, ի տառապանք և յաղքատութիւն անկաւ, զի նա, որ բոլոր
գաւառիս իշխէր, այժմ ոչ միոյ ագարակի կամ գեղջ ոչ կարէ իշխել
զի խլեալ և յափշտակեալ էին ի նմանէ զամենայն գեւղ և զքաղաք.
զվանք և զանապատ ի նմանէ. և նայ փախեալ և թագուցեալ էր ի
ծերպս վիմաց և ի մայրիս, մինչեւ այց արասցէ նմա տէր աստուած
և յառաջին փառսն և իշխանութիւնն դարձուցէ զնայ: Եւ ի հայրա-
պետութեան այսմ նահանգի տէր Ստեփանոսի, մականունն Իւանէի, որ-
դի պարոն Սմբատայ և եղբայր պարոն Բէշքէնի, զոր տէր աստուած
պահեսցէ զնոսայ ընդ երկայն աւուրս՝ հարազատովն իւր: Եւ ի յա-
ռաջնորդութեան սուրբ ուխտիս եռամեծիս Յովնանու բարունեաց,

պետիս, զի յայսմ ժամանակի փայլէր իբրեւ զարեգակն ի մէջ աստեղաց, նմանեալ անուանակցացն Յովհաննու Մկրտչին և Յովհաննու
 359 ր որդոյն Զերեթեայ... զոր պահես || ցէ զսայ տէր աստուած բարձր փառաւք բարգաւաճ կենտւք ի կամս ողորմութեանն իւրոյ և յետ աստեղաց սուրբ վարդապետացն և անուանակցացն դասակից և պսակակից արասցէ տէր աստուած՝ հանդերձ ծնաւզաւք և ամենայն արեան մերձաւորաւք:

Արդ, գրեցաւ սայ յիշատակ ինձ, և հոգեւոր հաւրն և վարդապետին իմոյ Մարուգէ կրաւնաւորի, և ծնաւդացն՝ հոգեւորացն և մարմնաւորացն:

Արդ, աղաչեմ զամենեւեան, որք հանդիպիք սմա կարգալով կամ աւերինակելով յիշեցէք ի յաղաւթս ձեր զՄարգարէ կրաւնաւորն, զի յոյժ երախտաւոր է մեզ, և զառաջին վարպետն իմ զՄկրտիչ քահանայն, և զՎարդան, և զՎարդապետ քահանայն, զի նոքա անյիշատակ են և խեղճ. յիշեցէք աստուած ողորմայիւ և զհայրն իմ զՄարգիս և զմայրն իմ զԽէրիսաբուն, յիշեցէք յաղաւթս ձեր և զեղբարսն իմ զԿենդանիս՝ զԱստուածատուրն և զԱւետիսն...:

Այլ և կրկին յերես անկեալ աղաչեմ և համբուրեմ զսուրբ գարշապարստ ձեր, ո՛վ ընթերցողք և հանդիպողք այսմ գրոցս, յիշեցէք զվերոյասացեալ զծնաւդսն մեր առհասարակ. և զիս՝ անպիտան և խամար գրիչս յիշեցէք աստուած-ողորմայիւ միով և մեղաց թողութիւն խնդրեցէք և անմեղադիր լերուք, զի երեք ամ բոլոր գրիչ ի ձեռս չի առել, ու սատանայ զիս ի պարսետ եդիր ու յաշխարհէ յաշխարհ ձգեց. յետոյ աւգնութիւն յաստուծոյ հասաւ ու դարձոյց զիս ի յառաջին հանգիստն յետ երեք ամին: Յորժամ եկի վանքս Բ. (Ե) տարով յառաջ մորեխ մարախն զվաստակն կերաւ և յոյժ գառնութիւն հասաւ արեւելից աշխարհիս, զի երեք ամ հետ մի զմիոյ վաստակն կերաւ և աւերեաց զաշխարհս: Ու մինչև ի գրոց կէսս, որ կու գրէի միաբանատուն ու սեղանատեղ կայր, յետոյ վանիցս տնտեսն գնաց ու վանից սեղանատեղս աւերեցաւ ու երկպառակութիւնն ի միաբանքս անկաւ, որ բամբասանք ու տրտունջն շատացաւ, ու եղան ամէնն ինքնագլուխ խցւոր: Ու ամէն խուց ունէին ու ես ոչ, ու ամէն հաց ունէին ու ես ոչ, ու զվանիցս հացն վերայ իւրեանցն բաժանեցին ու ինձ ոչ տվին, թէ նայ զտրիպ է, նրայ բաժին մի տէք, ու ամէնն մոնթ, սպասաւոր ունէին ու ես ոչ, ու ամէնն սիրելի ունէին, որ հաց ու թաց կու բերէին ու ինձ ոչ, ու ամէնն կու երթէին ի վարդապետի խուցն, ու տէին ու խմէին ու ես ոչ, ու վարդապետն զամէն մարդու քաղց գիտենէր ու զիմն ոչ, ու զամէն մարդ միաբանքն մին մին || տանէր ի խուցն ու կերակրէր ու զիս ոչ, ու զամէն մարդու գոհ ու գանգատ հարցանէր ու զիմն ոչ, ու զամէն մարդ մխիթարէր ու զիս ոչ, ու ես նրայ սրբութեանն համար նստեալ էի* կու գրէի սոված ու քաղցած ու գնի ոչ: Տնտեսին գնալն մին գիրն Գ. (3) աւր հաց չկերայ ու ես

* Հաղավիած է այսպէս՝ շնորհիւ:

ուզեցի ոչ, մին գիրն Բ. (2) աւր անաւթի կացի ու ուզեցի՝ նա հաց տվին ոչ, ու մին աւր մինչև իրիկուն անաւթի կացի, մին խար ընկաւ՝ գէն կերայ ոչ ու մենակ, մինչ յիրիկուն, գիր կու գրէի: Երբ ի ժամ կու երթայի եզրարքն ինձ քէն ին արել, ի հետս խաւսէին ոչ, ու վաղէնէ մինչ յիրիկուն մաւա վարդապետն դան գիշերուի՝ ես ի մաւան էի ոչ, ու շաբաթն մէկ հետ զաւրինակն կուզէր վարդապետն, թէ կու երթամ ու ես լմնել կտրէի ոչ, ու վարդապետին մեծ աշակերտն ինձ խիստ կու աւգնէր, կու երթէր մաւտ ի վարդապետն, թէ Լխալցիօեցուն աւրինակ կու տաս ու ինձ ոչ: Եղբարցս աւգնութիւնն այս չափս էր ու մարմնաւոր ուրախութիւնն ինձ ի յայս գրոցս գրելս այս չափ էր: [Ու վարդապետն գրիեանք բաժնեց աշակերտացն Բ. (2) ու Գ. (3) ու ինձ մեկ մ' ոչ: Աստուծոյ համար, ով որ դարկապութիւն չէ գնացել թող այլ չերթայ. գհոգու խոցն ի սատանայէ լեզուաւ ասել կարեմ ոչ: Ու ճոնապարհ կայր ինձ գնալու ու միտքս հանգչէր ոչ. և զայս ամենայն վիշտս քաշել եմ ի գրոց գրելս ու մարդ գիտէր ոչ].* Մին այլ մեծ աշակերտն զմին վոքը արեղա կու ծեծէր, թէ Գրիգորին թուղթ յէ՞ր կու կոկես ու ի դուս ձգես ոչ: Յետոյ արարիչն աստուած, որ զամենայն տարակոյս ի մարդոյ կու բառնայ ու զամենայն քաղց կու լնու. ու կերակրէ, յաբոյց մին բարի մարդ ու եղաւ ինձ հայր ու իւր կողակիցն ինձ մայր, մինչև զգիրքս լմնեցի տգին շալակոյն հանապազ հաց ինձ կու զրկէին, տացէ նոցա տէր աստուած զայն հացն, որ ուտեն ու այլ ոչ քաղցենան, զՋամալադին մոնթն ի խորին ծերութիւնն հասուցանէ: Ու ես հէնց խեղճ ու մենակ, որ մէկ բարձ ջրի բերող անգամ ոչ ունէի, բայց զաստուած աւգնական ունէի, ու կամաւն աստուծոյ սկսայ ու կարողութեամբ նորին ՀԴ. (74) աւրն վճարեցի:

Արդ, որք աւգտիք ի սմանէ վասն սիրոյն Դրիստոսի և յուսոյ արքայութեանն մի աստուած ողորմայիւ աւգնեցէք ինձ, զի կարող է աստուած ի ձեռն այլոց այլում ողորմութիւն առնել, զի և դուք լիջիք յայնմ ատենին, ուր բանք սպառին ու գործք թագաւորեն, և մեք և դուք ի մի բերան աւրհնութիւն և փառս տացուք անեղին աստուծոյ:

Ընդ նմին յիշեցէք զկազմաւ գրոյս զԿարապետ կուսակրաւն արեղայ զմանուկ կրաւնաւորն՝

Նմանեալն Դանիէլի,
Այն, որ հոգոյն էր ցանկալի,
Աժխոյժ մտաւք խիստ գովելի,
Մատուցք ձեռացն շնորհաւքն ի լի,
Որ մտանէր յեկեղեցի
Եւ շաւղափէր զբանն ի մարմնի,
Որպէս որգիքն Զերեդի,
Եւ տեսանէր զտէրն մարմնով

* Ուղղադիւ փակաքծերի մեջ առնված հատվածն ավելացված է լուսանցքի վրա:

Պատարագեալ յեկեղեցի,
Որպէս երբեք Մովսէսի
Ներեցաւ ի Սինայի,
Նւ զարգարէր մատեանս,
Որ ընթեռնուն յեկեղեցի.

Տացէ նմա տէր աստուած կեանք խաղաղական և պահեսցէ ընդ
երկայն աւուրս և յետ աստեացս զինքն, զիւր ամենայն արեան մեր-
ձաւորաւքն, սուրբ կրաւնաւորացն դասակից արասցէ տէր աստուած,
ամէն և եղիցի.

Բ

252 « Ջմեղաւոր և անպիտան գրիչս՝ զԳրիգոր սուտանուն արեղայ յի-
շեցէք յորժամ ընթեռնուք զսուրբ մատեանս, զի յոյժ վշտով գրեցի
և դառնութեամբ, զի և դուք լիջիք յիշեալ առաջի աստուծոյ:

740

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Խ Ո Ւ Ր Ք

Լենինգրադ, Հանր. Գրադարան, АРМ. Н. С. 15

Գրիչ՝ Կարապետ
Վայր՝ Վարմզ

ա

Աւարտեցաւ սուրբ գիրքս այս յամի ՊՀԶ. Թուականու-
թեանս հայկազեան տոհմիս տումարի (1427), ձեռամբ յոգնամեղ և
անարհեստ գրչի Կարապետ մեղաւոր և ծոյլ երիցու և անարժան այսմ
անուան և աստիճանի, ի խնդրոյ աստուածասէր տանուտրոջն Յովա-
նիսի... յիշատակ անջինջ ի մէջ սուրբ եկեղեցոյ իւրն և ծնողաց իւ-
րոց՝ բարեպաշտիցն և երկիւղածացն Թաւաքալին և Ղըփչալիսին, և կե-
նակցին իւրոյ Մըրուաթին, և զաւակին իւրոյ Սաճալիին՝ փոխեցելոցն
ի Գրիստոս և այլ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց՝ կենդանեացն
և հանգուցելոցն:

... Որ և տացէ Գրիստոս աստուած այսմ փոխան... զձայնն երա-
նական, թէ՛ Մուտ յուրախութիւն տեառն քո՝ Յովանիսին, և ծնողաց
նորին Թաւաքալին և Ղըփչալիսին, և եղբարցն Յափոբին և Սաճալիին, և
քրեւրցն Թավրէզ-Մէլէքին, Օրգու-Մէլէքին և Մըրուաթին, և կենակցին
իւրոյ Մըրուաթին, և զաւակին իւրոյ Սաճալիին, որ տարժամ փոխե-
ցաւ ի Գրիստոս և սուգ անմխիթար եթող Յովանէսին:

Նւ արդ, ես՝ անպտուղս ի բարեաց, մեղանչականս յանմեղաց և
անկատարս ի կատարելոց, անկարգս ի կարգաւորաց, տգէտս ի գիտ-
նականաց և անսրհեստս ի յարուէստագիտաց, անյիշելիս ի | | |

Բ

... Ողորմեա Գրիստոս աստուած Ամիր-Սաքգսին, որ զօրինակն
շնորհեաց, ևս առաւել Յովանէսին և ծնողաց նորին, որ ստացաւ զգիրքս

և ետ ի դուռն սուրբ Նշանին վարագայ, որք ընթեռնուք յիշեցէք և աստուած-ողորմի ասացէք:^{*}

741

Ա Ի Ե Ս Ա Ր Ա Ն

Հենինդրադ, Արեւելագիտութեան ինստիտուտ, Արմ. Բ. 25

Գրիչ՝ Թովմա
վայր՝ Մեծուփայ վանք

... Կրաւնաւորն զՍտեփաննոս...ստացաւ զսուրբ աւետարանս յիշատակ բարի հոգւոյ իւրոյ, և բարի ծնաւդաց իւրոց՝ Ներսեսին և Սաղղաթին՝ հանգուցելոցն ի Բրիստոս, և եղբաւր իւրոյ էլէքսան կրաւնաւորին, և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց՝ կենդանեաց և հանգուցելոցն ի Բրիստոս, ամէն:

Եւ արգ, գրեցաւ սա յերկիրս Քաջբերունեաց, ի սուրբ մենաստանիս, որ կոչի Մեծուփայ վանք, ընդ հովանեաւ տիրամաւր սուրբ Աստուածածնիս, և սուրբ Յակոբ հայրապետիս, և սուրբ վարդապետացս գերեզմանացս, որ աստ կան հանգուցեալ, և առ ոտս տիեզերալուր և աշխարհալոյս մեծ բարունապետիս մերոյ Թովմայի և Մաաթնոս կրաւնաւորի, որ հայրական գթով նախախնամէ զմեզ...:

Եւ ի մերոյ մեծ թվականիս Հայոց ութհարիւրերորդի եւթանասուններորդի և ութերորդի (1429), ձեռամբ անարժան, յոգնամեղ, մեղսաշաղախ, ծոյլ և անարի, վեժուն և անարհեստ գրչի Թովմա սուտանուն կրաւնաւորի, զոր ոչ եմ արժանի այսմ գործոյ և աստիճանի, այլ ըստ բազում հայցման և պատկառանաց սուրբ եղբաւրս մերոյ Ստեփաննոս կրաւնաւորի ձեռն ի գործ արկի տխեղծ մատամբ և մեղաւոր անձամբ գրեցի տնարժան ձեռաւք իմովք: Արդ... յիշեսցիք... զստացող սորա զՍտեփաննոս կրաւնաւորն և զԱլեքսան կրաւնաւորն՝ զհանգուցեալն ի Բրիստոս և զՂազարբէկ միակեցն՝ զհարազատ եղբարքն իւր, և զծնաւդսն իւր զՆերսէսն || և զՍաղղաթն՝ զհանգուցեալքն ի Բրիստոս, և զքուրն իմ զՇամշէն, և զորդին իւր զՅովնանէս քահանայն, և զՂազար դպիրն, և զամենայն արեան մերձաւորսն իւր...:

[Նա] և զհոգեւ[որ եղբայ]րն մեր զՆերսէս եպիսկոպոսն, որ բազում աշխատութեամբ աշխատեցաւ ի վերայ մեր յիշեցէք ի բարին... ընդ նոսին և զանպիտան գրիչս Թովմա և զծնաւդսն իմ զՂազար մահաւորսն և զԱմբարն՝ զհանգուցեալքն ի Բրիստոս յիշեցէք ի սուրբ յաւալս ձեր...:

* Մանր և անհեաքբքիւր ու միօրինակ հիշատակագրութիւններ գրիչը թողել է համարյա ընդ ամբողջութեամբ ի վերջում:

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Հենինգրադ, Հանր. գրադարան, ADM. H. C. 34

Վայր՝ Խաղտեաց գաւառ, Բերդաղայ վանք

... Յամի ութհաբիւրերորդի եւթանասուներորդի և իններորդի թուականութեանս Հայոց նոր տումարի (1430), ի գաւառս Խաղտեաց, ի հրեշտակաբնակ մենաստանս, որ կոչի Բերդաղայ վանք, ընդ հովանեաւ սրբոյ Աստուածածնիս և սրբոյ լուսաւորչիս, ի հայրապետութեան տէր Կոստ[անդնեայ] և յեպիսկոպոսութեան գաւառիս Բաբերդայ և Դերջնայ տէր Աւետեաց. յուսամք յամենայն մեծն աստուած, որ զինքն անփորձ պահէ մինչև ի կէտ կոչման իւրոյ, հանդերձ իւր միաբան կրանաւորաւքն, ամէն, նաև զԲերդականս առաջնորդ՝ զԳրիգոր հերպետն իւր միաբանաւքն անսասան պահէ:

Ի յայսմ ժամանակի գրեցաւ ամենագովելի և գերահոչակելի* սուրբ աւետարանս...

Արդ, այսմ աստուածապատում և քրիստոսաւանդ տառիս ցանկացող եղեալ բարիոք և պատուական** հեղահոգի մայրն Մարեայ՝ զնեց զաւետարանս իւր յիշատակ և | | | ***

Շ Ա Ր Ա Կ Ն Ո Յ

Հենինգրադ, Արևելագիտութեան ինստիտուտ, Арм. А. 38

Գրիչ՝ Յովանէս
վայր՝ Տըփիսիս

... Գրեցաւ եղանակաւոր տառս ի թուաբերութեան հայկազեանս տումարի 922. (1437), ձեռամբ աստուածահաճոյ ընտրեալ և սուրբ կրանաւորի և քաջ փիլիսոփայի տէր Սարգսի՝ [աթոռա]կալի սուրբ Կաթողիկէին քաղաքիս [Տըփիսիս], և աւարտեցաւ ձեռամբ բազ[մամեղ և անար]հեստ գրչի Յովանէս սուտանուն | | | քաղաքիս Տըփիսիս, ի հայրա[պետութեան տեառն Կոս]տանդնեա և ի թագաւորութեան [Վրաց Ալեքսանդր]եա, ի լաւ և յրնտիր աւրինակէ, ընդ հովանեաւ կամակատար սուրբ Աստուածածնիս և լուսակիր տաճարիս, ի խնդրոյ բարեմիտ, մաքուր և հեղ և կուսակրան ծաղկեալ ալեաւք քահանայի Խաչատրոյ, յիշատակ յաւիտենական հոգւոյ իւրոյ և ծնաւդաց իւրոց և ի վայելուճն քուերորդւոյ իւրոյ մաքրամիտ քահանայի Գալքսաի:

Արդ, որք հանդիպիք սմա ուսմամբ կամ աւրինակելով և կամ տեսանելով՝ յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զվերոյգրեալ ստացող սորին զԽաչատուր կրանաւոր, հանդերձ աստուածասէր զարմիւքն:

* Բաց ենք թողնում 4 անհետաքրքիր էջ, ուր փառաբանվում է ավետարանը:

** Շարունակութիւնը գրված է այլ ձեռագրով:

*** Շարունակութիւնը խնամքով ջնջված է:

իւրովք, և զԳալուստ քահանայն, և զհայրն իւր զՍարգիս, և զմայրն իւր զՀեղինէ, և զկենակիցն իւր զԴուխթար, և զամենայն արեան մերձաւորսն իւր, ընդ նոսին և զտէր Սարգիսն, զառաջին գրողն, և զիս զբազմամեղ և զանարհեստ զծագրողս...:

744

Յ Ա Յ Մ Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Bulletin Arménologique, Beyrouth, 1953, էջ 135

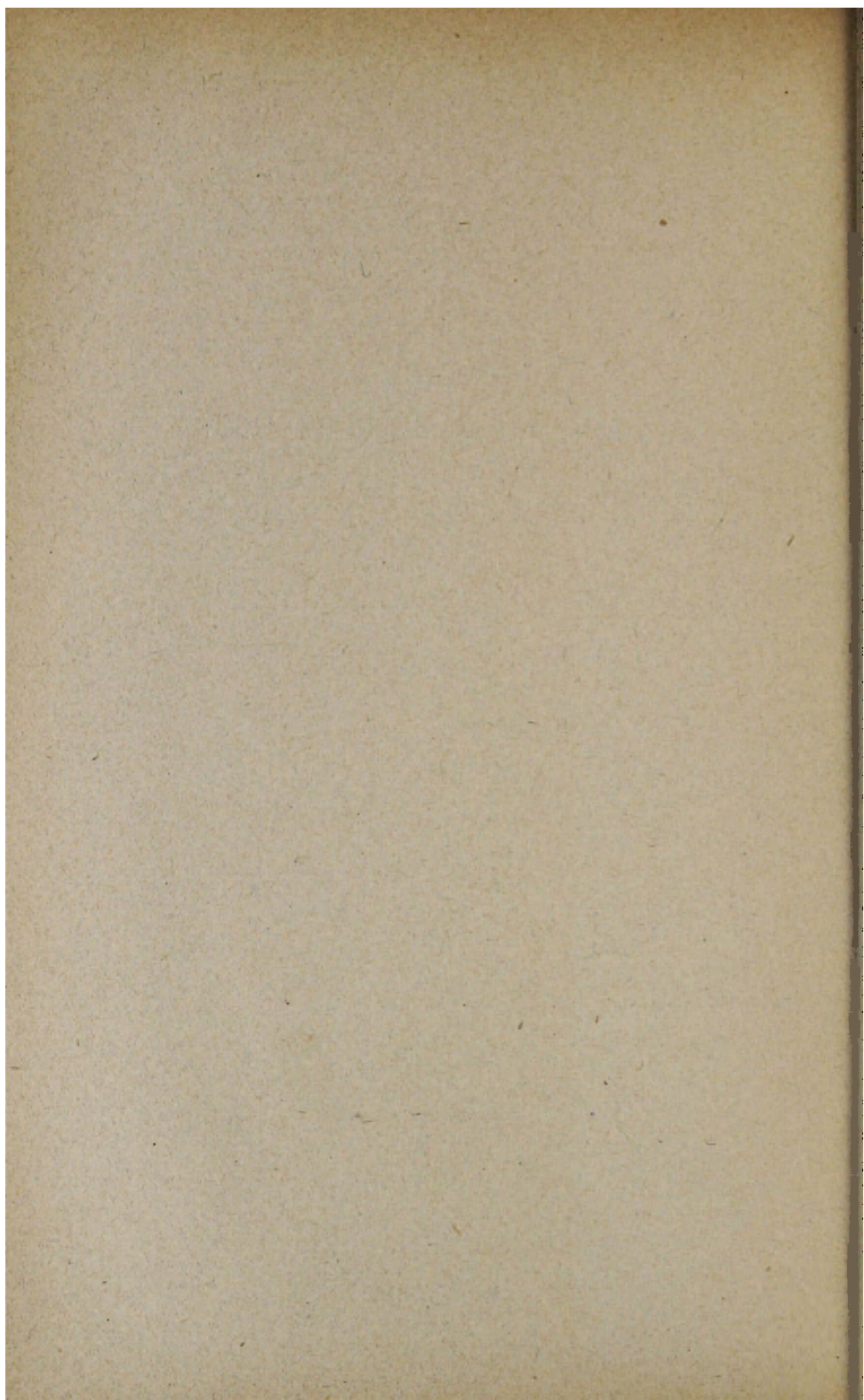
Կազմող՝ Յոնանցնէս

...Կազմեցաւ Այսմաւուրքս [Լե]սոնակողման վանացն Սուրբ Յովհաննու Մկրտչին, ձեռամբ Յոնանցնէս սուտանուն արեղայի, ի թվին ԳՂԷ. (1448): Արդ, աղաչեմ զամենեան որք հանդիպիք սմա, յիշեցէք ի Դրիստոս զՅովանցն արեղայ, և զԿիրակոս միայնակեաց, և զՏրապիզոնցի մայրն, որ աւգնական եղան, և աստուած զձեզ յիշէ յիւր արքայութիւնն, ամէն:*

* Լրացման կարգով նշենք նաեւ, որ Հ. Դոսյանի «Բարձր Հայք», հատոր Բ., Վիեննա, 1926 թ., աշխատութիւնից տեղեկութիւնն ստացանք 1914 թ. առաջ Կարինի Զիթավոզք գյուղի եկեղեցում գտնվող մի ավետարանի մասին, որն ընդօրինակված է եղել Այրարաւան գաւառի Երեւան քաղաքում, Աւետիս երէց գրչի ձեռքով, ԸՃՁԲ. (1433) թվականին:

ՅԱՆԿԵՐ

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ, ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ, ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԵՎ ԱՅԼ

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Անձնանունների սույն ցանկում տեղ են գտել 1401—1450 թթ. հիշատակարաններում ալևալև առիթներով հիշված բոլոր անձնավորությունները: Յուրաքանչյուր անվան դիմաց տրված են անհրաժեշտ տեղեկություններ տվյալ անձնավորության մասին՝ ի՞նչ առիթով է նրա անունը տեղ գտել հիշատակարանում, ե՞րբ և որտե՞ղ է հիշված նա և այլն: Կարևոր դեր կատարած քաղաքական և կուլտուրական գործիչների մասին ցանկում մեջ ընկած տվյալներն ավելի ընդարձակ են և, որոշ առումով, ստացել են ժանոթագրության բնույթ: Ուստի ցանկից կարելի է օգտվել ոչ միայն այս կամ այն անձնավորության մասին ժողովածուի մեջ եղող տվյալների էջերը գտնելու, այլև նրանց մասին կենսագրական ամենաանհրաժեշտ տվյալների հետ ծանոթանալու նպատակով:

Ցանկի ծավալը հնարավորին չափ կրճատելու նկատառումով, բազմիցս գործածվող մի շարք բառեր համառոտել ենք: Ստորև նշում ենք այդ բառերը՝ իրենց կրճատ ձևերի հետ միասին:

ազգ. — ազգական
Աւետ. — Աւետարան
Եպս — եպիսկոպոս
կր. — կրոնավոր
հգւր — հոգևոր
հնգցլ — հանգուցյալ
հշվ. — հիշված.

պր. — պարոն
սր — սուրբ
ստ. — ստացավ
վրդ. — վարդապետ
քհյ — քահանայ
օր. — օրինակեց, ընդօրինակեց

Ա.

Արգառ

1. Եղբորորդի Շահմելիքի, որ 1406 թ. Կոնսթնդուլում սա. Յայամաուրք — 65
2. Պարոն, եղբայր Մկրտիչ Նաղաշի, հշվ. 1449 թ. — 623, 630
3. Եպս, վանահայր Դաւթայ սր Գերեզման վանքի, 1437 թ. — 480

Արդալ — շայր Բուրաքրի, հշվ. 1449 թ. Արգելանում — 639

Տե՛ս նաև՝ Ամիր-Արդալ

Արդլմսեհ (Արդլմսեխ)

1. Որդի Կարապետ գրչի, 1435 թ., Վան — 457
2. Սարկավագ, Երուսաղէմի Եսայի արքեպիսկոպոսի նվիրակն էր Մկրտիչ Նաղաշի մոտ, 1436 թ. իր հետ բերեց Նաղաշի «Պաասա-խանի լատինացոց թղթոյն» աշխատությունը — 464
3. Երախտավոր Վարդան գրչի, 1444 թ., Վան — 569

Արդլլփաթիմ (կամ Արդլլ-Քարամ) — Եղբայր Արճիշեցի խոշա Թաճդինի, որ 1437 թ.

սա. Յայամաուրք — 474

Արիսաղամ — Եղբորորդի Մարտիրոս քհյի, որ 1420 թ. Սանահնում սա. Աւետ. — 240

Արիսաղամ

1. Վանեցի, հայր հիշատակագիր Սիմոնի, 1444 թ. — 577
2. Ոմն գրասեր, իր անձնական գրադարանում ուներ 10 ձեռագիր, Ժն. դար — 209

Արել

1. Գրիչ, որդի Ինախի, 1410 թ. Սարկաւագանց վանքում օր. Գր. Տթ. Մեկն. Մաթ. աւետ. — 112
2. Եղբայր Դաւիթ քհյի, որ 1438 թ. Տփլիսում ստ. Աւետ. — 488
3. Պարոն, Թաղարցի, հշվ. 1443 կեղծ թվականով հիշատակարանում — 559

Արու-Բաթր — Լանկ-Թամուրի թոռներից, 1407 թվականին պարտություն կրեց Կարա-Յուսուֆից — 76, 83

Արաքան

1. Գրիչ, ԺԴ. դարում օր. մի Տօնապատճառ — 230
2. Քհյ, Մեկտեցի, որդի Արքայունի, հաս-

Արեւմտ

- տատվել էր Կաֆայում. 1401 թ. ստ. Գր. Նր. Մատեան ողբ., 1414 թ. Մաշտոցի օրինակ տվեց Գրիգոր գրչին — 20, 171
3. Աբեղա, 1410 թ. 500 դահեկանով գնեց մի Աւետ. — 109
4. Կր., որդի պր. Սարգսի, 1411 թ. Աղճաղալայ բերդում ստ. Աւետ. — 125
5. Գործավոր Մեծոփա վանքի, 1411 թ. — 128
6. Հայր Մարտիրոսի, որ 1413 թ. վաճառեց մի Աւետարան, իսկ 1418 թ. Պոռ գյուղում ստ. մի Յայմաւորք — 160, 215
7. Եղբայր անհայտ մեկի, որ 1419 թ. Աղթամարում ստ. Ճաշոց — 230
8. Միաբան Պատրկի վանքի, 1420 թ. — 239
9. Վրդ., ծաղկող և կազմող, 1420 թ. Բերկրիում և 1431 թ. Ամիթում ծաղկեց ու նկարազարդեց Աւետ. — 240, 406
10. Աբեղա, Շատախի Մրդկունք գյուղում նորոգեց ու կազմեց ժողովածու — 244
11. Հայր Սահակի, որ 1423 թ. Գանձասարում ստ. Աւետ. — 307
12. Եպս., առաջնորդ Մերտինի, 1426 թ. — 354
13. Մաղարգայ վանքում դրամով օգնեց մի Աւետարանի գրչության գործին, 1427 թ. — 365, 366
14. Ոմն Թումայի հետ միասին 1427 թ. Սրխալ գյուղում ստ. Ճաշոց — 368
15. Թղթի կողող, 1420-ական թթ. և 1432 թ. Տրապիզոնում օգնում էր Ղազար Ղրիմեցի գրչին — 370, 427
16. Կր., որդի Վարդանի, ստ. և նվիրեց Պատրկի վանքին 1428 թ. Աղթամարում Թ. Մինասեցի օր. Աւետ. — 374, 376, 377
17. Եղբայր Ստեփանոս գրչի, 1428 թ. — 381
18. Հայր Կարապետ գրչի, 1428 թ. Կողոց վանք — 381
19. Եղբայր Կարապետի, որ իր երեք որդիների հետ զոհ գնաց 1431 թ. Ամիթի մահատաժամին — 405
20. Միաբան Երուսաղէմի, 1432 թ. — 429
21. Դպիր, ազգ. Ստեփանոս քհնի, որ 1434 թ. ստ. և նվիրեց Թովմա Առաքյալի վանքին մի Աւետ. — 440
22. Մարցի, եպս. Երուսաղէմի, 1435 թ. գտնվում էր Զմշկածագում, 1444 թ.՝ Թավրիզում, 1445 թ.՝ Արդնիում — 449, 577, 590
23. Միաբան Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. — 451, 452
24. Որդի Թումայի, որ 1437 թ. Խիզանի Գամաղիէլի վանքում ստ. Աւետ. — 478
25. Ազգ. վերը նշված Թումայի — 478

Արեւմտ

26. Աբեղա, 1438 թ. կազմեց (խմբագրեց) Յովհաննէս բժշկի բժշկարանը — 487
27. Եղբորորդի Յոհաննիսի, որ 1439 թ. Ոստանում ստ. Ճաշոց — 499
28. Կաֆայում 1439 թ. ստ. Աւետ. — 502
29. Քհն., Կաֆայում 1440 թ. ստ. Աւետ., որը նվիրեց Խալաթնա (Ղալաթիոյ) եկեղեցուն — 511
30. Մուղղեսի, 1440 թ. օգնում էր Սարգիս գրչին Թուղթ կոկելով — 513
31. Դասավար Սեպուհ լեւան Գր. Լուսավորչի վանքի, 1442 թ. — 539
32. Կր., միաբան Ոստանի Պրտըլի վանքի, մհ. 1444 թ. — 573
33. Տեր, աշակերտ Սեպուհ լեւան Գր. Լուսավորչի վանքում դասավանդող Յովհաննէս վրդի, 1445 թ. — 589
34. Կր., 1446 թ. Արճէշում ստ. Յայմաւորք — 600
35. Որդի Յովհաննէս մղտսու, 1447 թ. լրացրեց ու կազմեց Հին կտակարանի մասունք ձեռագիրը — 616
36. Ամիգի Վերեկի տանուտերերից, օժանդակեց Կաթուղիկէի շինությանը, հշվ. 1449 թ. — 629
37. Դասընկեր Կաֆայում էշմիածնի նվիրակ Մարտիրոս եպսի, հշվ. 1449 թ. — 641
38. Եպս., որդի Սիրունի, ԺԵ. — ԺԶ. գդ. ստ. և նորոգել տվեց 1423 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Շարակնոցը — 305
- Աղիպէկ (Ատիպէկ)
1. Պր., ամուսին Ուղուր-Մէլիքի, որ 1442 թ. Խլպաշի վանքում ստ. Աւետ. — 540
2. (Գրված նաև՝ Անտիպէկ), հնգյլ եղբայր Յակոբի, որ 1405-ից առաջ Երեւանում ստ. Աւետ. — 49, 50
- Ագարիայ
1. Գրիչ, 1438 թ. Կեսարիայում օր. Յայմաւորք — 491, 492
2. Աշակերտ Վարդան աբեղայի, ԺԵ. դարի վերջին կամ ԺԶ-ի սկզբին իր ուսուցչից նվեր ստացավ 1441 թ. Կաֆայում օր. Տօնացոյցը — 528 *
- Ագրէկ — Գամաշի տանուտերերից մեկը, ԺԵ. — ԺԶ. դարեր — 566
- Ագիգ (ար.)
1. Պր., հնգյլ ազգ. տանուտեր Ստեփանոսի, որ 1418 թ. Ոստանում ստ. Մաշտոց — 219
2. Եղբայր Կարապետի, որ 1450 թ. Յիպնայ վանքում ստ. Աւետ. — 644
- Ագիգ (իգ.)

ԱՂ Ազիզ

1. Մայր Ստեփաննոս կր-ի, հշվ. 1401 թ. Ոստանում, 1417 թ.՝ հիշանում — 7, 199
2. Կին Սիմէոնի, հշվ. ԺԵ. դարի սկզբին, Տշող դյուզում — 43
3. Դուստր Յովաննէսի, որ 1418 թ. սա. և նվիրեց Յատականց գյուղի եկեղեցուն մի Մաշտոց — 219
4. Սնուցիչ մամ Սարգիս գրչի, հշվ. 1427 թ. Տաթևում — 366
5. Յազիզ մահդասի, 1431 թ. Ամիդում, ի հիշատակ մահտարածմին զոհ գնացած որդու և թոռների սա. մի Աւետ. — 404, 405
6. Մայր Կարապետ գրչի, որ 1438 թ. Վարդիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489
7. Մայր Յախրադինի, որը մեկն էր Աթանց գյուղի Աւետարանի կրկին ստացողներից, 1440—50-ական թթ. — 506
8. Մայր Սարգիս մահդասու, որ 1447 թ. Մոկաց Գինէկանց գյուղում սա. մի Աւետ. — 612

Ազիզբէկ (Ազիզպէկ, Յազիզբէկ)

1. Տեր Եղվարդ գյուղի, 1428-ից առաջ — 561
2. Եղբայր պր. Վարդանի, որ Տրապիզոնում ստ. երկու ճաշոց, մեկը 1420-ական թթ., մյուսը՝ 1432 թ. — 370, 427
3. Եղբայր Կարապետ վրդի, որ 1418 թ. Խառաքաստի վանքում ստ. Գր. Տթ. Փարոզգիրք — 212
4. Փեռի Մկրտիչ քհնի, որ 1441 թ. Արճէշում ստ. ճաշոց — 516
5. Եղբորորդի Զահարի, որ 1443 թ. Աղշոց վանքում ստ. ճաշոց — 553
6. Հայր Ասլիմէլիքի, որ 1447 թ. Մառիկու վանքում ստ. Աւետ. — 615

Ազիզ-Խաթուն — Մայր Կարապետ քհնի, որ 1447 թ. Մոկաց Գինէկանց գյուղում ստ. Աւետ. — 612

Ազիզ-Մելիք (Ազիզ-Մալիք, Ազիզ-Մէլէք, Ազիզ-Մէլիք)

1. Մայր Թավրիզի եպս Ստեփաննոս վրդի, հշվ. 1404 թ. — 32
2. Ազգ. Տշողցի Ղազարի և Ստեփաննոսի, որոնք ԺԵ. դարի սկզբին ստ. մի ճառընտիր — 45
3. Մայր Թումայ գրչի, որ 1421 թ. Աղթամարում օր. ճաշոց — 252
4. Հնգյլ կին Ստեփաննոս կր-ի, որ 1421 թ. Վարազում ստ. Աւետ. — 259
5. Խաթուն, դուստր պր. Ամիրի, մայր Կաֆայի սբ. Անտոնի վանքի միաբան, տիեզերագետ ու տոմարագետ Եսայի արեղա-

Ազիզ-Մելիք

1. հշվ. 1431, 1435, 1441 թթ. — 414, 459, 528
6. Մայր Մաղաքիայ գրչի, որ 1440 թ. Կաֆայում օր. Աւետ. — 511
7. Հնգյլ մայր տանուտեր Յոհաննէսի, որ 1443 թվականին հլաթում ստ. Աւետ. — 553
8. Մայր Գրիգոր գրչի, որ Աղթամարում 1444 թվականին օր. Յայսմաուրք և 1449 թ.՝ Աւետ. — 570, 634
9. Նախորդի թոռը, դուստր Գրիգոր գրչի — 570

Ազիզպէյ (Յազիզպէյ)

1. Հնգյլ որդի Տիրատուրի, որ 1433 թ. Ղրիմում գնեց և արծաթով զարդարել տվեց մի Աւետ. — 436
2. Զիրքինեաց, 1442 թ. Ղրիմում ստ. ճաշոց — 543

Ազիզ-Տիկին — Մայր Յովհաննէսի, որ 1436 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 463

Աքաբէկ (Աթապակ, Աթապէկ)

1. Պարոն, Դուխյան տան ազատներից, 1411 թ. — 123
2. Եղբայր Մելքիսեդի, որ 1421 թ. Սանահնում ստ. և ծաղկեց ու կազմեց մի Մանրումունք — 257
3. Հայր Թորոս գրչի, որ 1422-ից հետո Երուսաղեմում ընդօրինակեց Յայսմաուրք — 300

Աքա-Մէլիք

1. Ազգ. Ներսէս քհնի, որ 1414 թ. ստ. ճաշոց — 162
 2. Կին Յովհաննէս քհնի, որ 1422 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 296
 3. Մայր տանուտեր Պապի, որ 1443 թ. Սուխարայ վանքում ստ. Մաշտոց — 549
- Աքաեագիւն — Սերաստացի, գրիչ, 1419 թ. Սամիսոն քղքում օր. Մաշտոց — 235

Աքաեառ

1. Աղեքսանդրացի — 101, 126, 310
2. Շայրապետ, զբաղ գիտապետ, «տէրն» Սրա պատվերով Եղեկիէլ Որոտնեցի գրիչն ընդօրինակում էր ճաշոց, բայց մինչ կավարտեր՝ պատվիրատուն մեռավ, 1410 թ. — 109, 110
3. Տէր Յաթանաս, վարպետ (իմա՝ ուսուցիչ) Եղիա Հադրուդեցի գրչի, որ 1428 թ. Զըզնաուրի քար անապատում օր. Աւետ. — 383

Ալամ-Խաթուն (Յալամ-Խաթուն)

1. Դուստր Շնոֆոր կնոջ, որ 1431 թ. Երեզ անապատում ստ. Ոսկեփորիկ — 407, 408
2. Մայր Յովսէփ գրչի, որ 1432 թ. Կիւրդի անապատում օր. Աւետ. — 426

Ալամշա — Հնգցի կին հոշա Բաճգինի, որ 1437 թ. Արճէշում ստ. Յայսմաւորք — 474, 475

Ալեքսան (էլէքսան)

1. Հայր Յովհաննէս գրչի, հշվ. 1402, 1413 թթ. հիգանի սր խաշ վանքում — 24, 152
2. Եղբայր Մերոն գրչի մտերիմ Մարտիրոսի, հշվ. 1412 թ. Ոստանում — 137
3. Կր., ուսուցիչ Թումա վրդի (Մեծփեցու), հշվ. 1404, 1410 թթ. — 111, 651
4. Հնգցի կր., եղբայր Մեծփա վանքի միաբան Ստեփաննոսի, հշվ. 1423, 1424, 1429 թթ. (գուցե և նույնն է նախորդի հետ) — 305, 321, 660
5. Հայր Կիրակոս գրչի, որ 1438 թ. Բաղեշում օր. Յայսմաւորք — 487

Ալեքսանդր (Ալէքսանդր, Ալէքսանդրէ, Ալէքսիանոս)

1. Թագավոր վրաց, որդի Կոստանդիանոսի, հայր Վախտանգ Թագավորի, իշխել է 1412—1443 թթ. հշվ. 1419—1443 թթ. հիշատակարաններում — 240, 315, 461, 468, 475, 486, 488, 489, 507, 549, 656, 661
2. «Վոյվոդայ», գուցե և եպս. ինչ-որ Թեմի, հշվ. 1421 թ. — 270

Ալեքսիանոս (Ալէքսիանոս, Ալէքսանոս, Աղեքսանոս)

1. Երրորդ մահացած «հոգեւոր տէր» Սարգիս գրչի, հշվ. վերջինիս կողմից 1401, 1416, 1419 թթ. Տաթևում և Գեղազուհիում — 5, 184, 229
2. Հգեք եղբայր Սարգսի, որ 1402 թ. ստ. Աւետ. — 28
3. Գրիչ, 1409 թ. Երուսաղէմում օր. Տօնացոյց — 99
4. Կոթիփորոյ վանքի հնգցի «քաշ հովուական»-ներէից, հշվ. 1422, 1427 թթ. — 297, 364
5. Որդի Զաքարիայի, որ 1416 թ. ստ. և իր միջոցներով նորոգեց ու կազմեց մի Աւետ. — 191
6. Կիրդի վանքում 1424 թ. 50 դրամով նպաստեց մի Աւետարանի դրութեան գործին — 317
7. Վկա եղավ մի Աւետարանի գնման ակտին, 1425 թ. — 346
8. Եպս. Ամարասայ, 1428 թ. — 384
9. Որդի Գրիգորէսի և Դէսպինայի, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444
10. Հգեք որդի Տաթևի եպս. Շմաւոնի, հշվ. 1437 թ. Սանահնում — 469

Ալեքսիանոս

11. հոշա, եղբայր Տգապարոն քհչի, որ 1444 թ. հարեւրդում ստ. Յայսմաւորք — 576
 12. Ոսկերիչ, մեկը Ամիդի «երեւելի տանուտէր»-երից, օժանդակեց Կաթողիկէ եկեղեցու շինութեան գործին, հշվ. 1419 թ. — 629
 13. Գրիչ, որդի Մկրտչի, 1449 թ. Հերմոնի վանքում օր. Գր. Տաթևացու Մկն. Մտթ. աւետ. աշխատութիւնը — 638, 638 *
 14. Եղբայր Պաւղոս քհչի, որ Ժն. գարի կեսերին գնեց մի Աւետ. — 318
- Ալքալ — Աղդ. Ներսէս քհչի, որ 1414 թ. Օշականում ստ. մի Ճաշոց — 162

Ալքուն

1. Իր Յովհանէս եղբոր հետ 1412 թ. գնեց և նորոգել տվեց այն Աւետարանը, որը գտնվել էր Կարսի բերդի ստորոտում եղող մի քարայրում — 134
2. Ազգ. և աշակերտ Մխիթար գրչի, որ 1437 թ. Սեւրակում օր. Աւետ. — 472

Ալի-Բէկ

1. Ակ-Կոյունլու, որդի Օթմանի, եղբայր Համզայի, հայր Ուզուն-Հասանի, հշվ. որպես «թագաւոր» և «աշխարհակալ» 1435, 1436 թթ. — 458, 466
2. Պարոն, Սերիկիլի գյուղի (թե՛ ողջ Արագածոտնի) հայ իշխաններից, 1442 թ. — 534

Ալիճախ (Յալինախ)

1. Պարոն, հայր պր. Շատիպէկի, որ 1430 թվականին գերութիւնից ազատեց մի Աւետ. — 399
2. Նախորդի թոռը — 399

Ախաթուն — Հնգցի մայր Մելիսէթ Բաղիշեցի գրչի, որ 1428 թ. հուլիսի Գեւու գյուղաքաղաքում օր. երկու Աւետ. — 379, 386

Ախիկ — Միշնորգ եղավ Սուրբ-Թորոս գյուղի եկեղեցուն մի Աւետ. նվիրելու գործին, 1430 թ. — 402

Ախիւաթ-Մալիք — Հնգցի քուր Թաւրիդի եպս Ստեփաննոս վրդի, 1404 թ. — 32

Ախշիբէկ — Դաւաշի տանուտէրերից, Ժն. — ԺՁ. գգ. — 566

Ակոբ — տե՛ս Յակոբ

Անլի-Խաթուն — Կին պր. Ղազարոսի, որ 1424 թվականին Ղրիմում ստ. Աւետ. — 324

Անլի-Մելիք — Դուստր Յովհանէս ոսկերչի, 1437 թվականին Բալու գավառում ստ. Աւետ. — 476

Անմամ

1. Սուլթան. Զեւարյան, Ադրբեջանի, Հայաստանի և Իրաքի տիրակալ, ող գահ

II Անմատ

բարձրացավ 1382 թ. և մի շարք անգամ Թամուրի կողմից դահաղուրկ արվելուց և կրկին իր տիրույթները գրավելուց հետո, 1410 թ. սպանվեց Կարա-Յուսուֆի կողմից — 52*, 194, 279, 287

2. Սուլթան, ամիրապետ Վանի և Ոստանի, 1424 թ. Իսքանդարի կողմից շղթայակապ բանտարկվեց Երնջակում, ապա և սպանվեց — 326, 328, 375, 376

Աղագար

1. Կամ Ղաղար, երեց Վասկերտ գյուղի, 1418-ից տարիներ հետո նվեր ստացավ Վարդանի առականների մի ժողովածու — 211
2. Տանուտեր, որդի Գրիգորի, 1448 թ. Վանում երկու գրիվ ցորեն տալով գերու-թյունից ազատեց մի Գանձարան — 619

Աղբուլայ (Աղպուղայ)

1. Որդի Սարի իշխան Դոփյան Հասանի, հշվ. 1411 թ. — 122
2. Հայր Վրաց աթաբակ Իվանէի, 1419 թ. — 656
3. Հայր Ստեփանոս քհնյի, որ 1434 թ. ստ. Աւետ. և նվիրեց սբ Թումայ Առաքյալի վանքին — 440
4. Հայր Դողթան եպս. Ստեփաննոսի, որ 1447 թ. ստ. մի Տօնական — 605

Աղբրաց (Աղբէրաց)

1. Հնգյւ մայր Յիսէի, որ 1415 թ. Մսր քաղաքում, Պաւլոս եպսի ձեռքով նրուսաղէմին նվիրեց Աւետ. — 179
2. Մայր Կիրակոս քհնյի, որ 1416 թ. Վանում ստ. Մաշտոց — 189
3. Մայր Կարապետ գրչի, որ 1428 թ. Կողուց վանքում օր. Ժառնտիր-Տօնական — 381

Աղէկ — Մայր Ստեփանոս քհնյի, որ 1430 թ. ստ. Աւետ. — 402

Աղուր — տե՛ս Եղուր

Աղուբ (Աղուտ)

1. Մայր Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաուրք — 159
2. Քույր Մելքիսէտ գրչի, որ 1414 թ. Գոմուց վանքում օր. Գր. Տաթևացու Գիրք Հարցմանց — 165
3. Մայր Կիրակոս աբեղայի, որ 1424 թ. Վարազդում գնեց Գր. Տթ. Մեկն. Մտթ. անտարանին աշխատությունը — 314
4. Մայր Տաթևի եպս. Շմաունի, հշվ. 1437 թ. — 469
5. Հնգյւ կին Յովսէփ գրչի, որ 1439 թ. Վիմ կղզում օր. Աւետ. — 499

Աղուր

6. Մայր Խոջա Վարդանի, որ 1443 թ. Բաղնշում ստ. Յայսմաուրք — 547, 548

7. Կին վաճառական Թումայ (մականվամբ՝ Ղուզիկ) Գաւաշցու, որ 1444 թ. ստ. Աւետ. — 563, 564

Աղութայ — Եղբայր Սարգիս գրչի, որ 1427 թ. Տաթևում օր. Աւետ. — 366

Աղուբ-Խաթուն

1. Տատ Գրիգոր քհնյի, որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171
2. Քույր Սարգիս սարկավազի, որ 1432 թ. Կաֆայի սբ. Անտոնի վանքում ստ. Մանրուամոմք — 428
3. Ազգ. Բրնտակէս երեցի, որ 1434 թ. Չմշկածագում ստ. Աւետ. — 443

Աղուբ-Մելիք — Ազգ. Տգապարոն քհնյի, որ 1444 թ. ստ. Յայսմաուրք — 576

Աղուլ — Հնգյւ որդի Յովաննէսի, որ 1449 թ. Ամիգի եկեղեցու մեծ Յայսմաուրքի համար մի բթողչայ նվիրեց — 631

Աղուպշան (Աղուպշայ)

1. Որդի Յակոբի, որ 1405-ից առաջ Երեւանում ստ. Աւետ. — 49, 50
2. Քեռի վաճառական Թումայ (մականված՝ Ղուզիկ) Գաւաշցու, որ 1444 թ. ստ. Աւետ. — 564
3. Ռես Գաւաշ գյուղի, 1420-ից առաջ նպաստեց սբ Վարդան զօրավարի վանքի վերաշինման գործին — 565

Աղուր-Տիկի — Մայր Աննայի, որ 1409 թ. ստ. Գրիգոր վրդ. Խլաթեցու խմբագրած և օրինակած Ճառնտիրը — 99

Ամբար — Մայր Թովմայ Մեծոփեցի գրչի (նշանավոր Թ. Մեծոփեցու աշակերտներից), հշվ. 1429, 1441, 1444, 1449 թթ. — 523, 567, 636, 660

Ամբար-Խաթուն — Քրոջ դուստր Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Արճէշում ստ. Ժաշոց — 490

Ամենաւաք — Եղբայր Մխիթար քհնյի, որ 1403 թվականին Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40

Ամեն-Տիկի (Ամէն-Տիկին, Ամենատիկին)

1. Քույր Կարապետ Վրացտանեցի գրչի, հշվ. 1407 թ. — 85
2. Ազգ. Աբրահամ կր-ի, որ 1411 թ. Բագարանի Աղճազալայ բերդում ստ. Աւետ. — 125
3. Մայր Վարդան կր-ի, որ 1420 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 238
4. Մայր Թորոս գրչի, որ 1422-ից հետո Երուսաղէմում օր. Յայսմաուրք — 300
5. Մայր Մարտիրոս վրդի, որ 1432 թ. Երու-

Ամեն-Տիկին

ողողմամ ստ. Գր. ՏՔ. Լուծմունք Սաղ-
մոսաց — 429

6. Կին Գաւաշցի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ.
Մաշտոց — 572

Ամինաթին — Հգեր եղբայր Յովհաննէս գրչի,
որ 1424 թ. Երուսաղէմում օր. Սարգիս
Շնորհ. Մեկն. Կթղկ. Բղթոցը — 325

Ամիշա (գուցե՝ Ամիրշահ) — Հայր Ղազար
գրչի, որ 1431 թ. Երէզ անապատում օր.
Ոսկեփորիկ — 408

Ամիր

1. Հայր Յովանէս գրչի, որ 1408 թ. Յիպնայ
վանքում օր. Գանձարան — 92

2. Հայր Առաքեալ քհն. որ 1417 թ. ստ.
Աւետ. — 205

3. Հորեղբայր Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ.
Բերկրիի Եգեվանքում ստ. Աւետ. — 294

4. Պր. Ամիր խաւճայ, մհ. 1423 թ., կինը՝
Խանզա-Խաթուն, ամուսնու հշտկ. գրել
տվեց Աւետ. — 310

5. Ղազար գրչի ծանոթներից, նրա մահվան
բոթը Ղազարին հասավ 1424 թ. Սրգգայ
գյուղում — 323

6. Պր., պապ տոմարագետ Եսայի արեղայի,
որ կրօնավորեց Կաֆայի սբ Անտոնի
վանքում, հշվ. 1431, 1441 թթ. — 414, 528

7. Որդի Յոհաննէսի, 1440 թ. վկա եղավ մի
Յայսմաւորքի նվիրաբերութեան — 512,
528

8. Պր. Ամիր Կաֆայի, որդի Յոհաննէսի,
1442 թ. գնեց Աւետ. — 543

9. Խոշա, հնգյլ եղբայր Տղապարոն քհն.,
որ 1444 թ. Խարբերգում սա. Յայսմա-
ւորք — 576

10. Որդի Վարդանի, Ժն. դարի վերջին և ԺՁ.
դարի սկզբին գնեց մի Մաշտոց և նվիրեց
Բազէոս Առաքյալի վանքին — 449

Ամիր-Արդալ — Պարոն, իշխում էր Արեմտյան
Հայաստանում, հիշտ վայրը որոշել դժվար
է, հշվ. 1403, 1433 թթ. — 41, 438

Ամիր-Ազիզ

1. Պր., հշվ. Սարգիս եպս. գրչի կողմից 1419
և 1427 թթ. որպես իր երախտավոր —
229, 364

2. Որդի Պարսամի, Զաղացտեղ գյուղում
հյուրընկալեց Յովանէս Սալմաստեցուն,
որը 1441 թ. գնեց մի Ճաշոց — 519

3. Եղբայր Տփիսիսի Կաթողիկէի առաջնորդ
Սարգիս փիլիսոփայի, հշվ. 1444 թ. — 575

Ամիր-Ալի — Հորեղբայր Ամիր-Դօլի, որ 1450
թվականին Խլաթում սա. Ճաշոց — 647

Ամիրաղայ

1. Որդի Մուսեխի, հշվ. 1421 թ. Հերմոնի
վանքում — 259

2. Հայր Գրիգոր վրգ. Բազիշեցու, որ ԺՁ.
դարում սա. Յակոբ Ղրիմեցու Մեկն. Տու-
մարի աշխ. մի ձեռագիր — 335

Ամիր-Ասաթ — Հայր Մխիթար գրչի, որ 1430
թվականին Մաղարգի վանքում օր. Գան-
ձարան — 396

Ամիրբէկ (Ամիրպէկ)

1. Եղբայր Յովանէս քհն. որ 1401 թ. Խի-
զանում սա. Ճաշոց — 18

2. Հայր Մովսէս երեցի, որ 1407 թ. Աւագ
վանքին նվիրեց մի Աւետ. — 83

3. Հայր Յովհաննէս Սերաստացի գրչի, հշվ.
1411, 1419 թթ. — 125, 237

4. Պապ խաչպան երեց Յոհաննէսի, որ 1411
թվականին գնեց Աւետ. — 131

5. Որդի տանուտեր Բաթարբէկի, որ 1420 թ.
Նարեկ գյուղում ստ. Աւետ. — 242

6. Հայր Իղիտ գրչի, որ 1420 թ. Նարեկ գյու-
ղում օր. Աւետ. — 243

7. Հայր Սաղաթիւ վրդի, որ 1421 թ. Վա-
րագում ստ. մի Աստվածաշունչ, որի քե-
րին լրացրեց ինքը — 264, 265, 266

8. Իր ընտանիքով՝ 1422 թ. մի գրականոց-
ծածկոց նվիրեց Երզնկայի նորակառույց
Ժամատանը — 290

9. Որդի Շահրիարի, 1424 թ. 50 դրամով
օգնեց Կիրոլի վանքում օրինակվող Աւետ.
գրութեանը — 317

10. Եղբայր պր. Շատիպէկի, որ 1430 թ. գե-
րությունից ազատեց Աւետ. — 399

11. Ոմն մահդասի, հշվ. 1432 թ. Երուսաղէ-
մում — 429

12. Սարկավագ, 1436 թ. Երզնկայում կազմեց
Շարակնոց — 467

13. Սանահեր տանուտեր Յոհաննէսի, որ
1439 թ. Ոստանում ստ. Ճաշոց — 499

14. Տեքր Ուղուր-Մելիքի, որ 1442 թ. Խլպա-
շի վանքում ստ. Աւետ. — 541

15. Մանդուկանց, Ռշառնիքի Մոխրաբերդ
գյուղից, սրա այգին 1440-ական թթ. գրն-
վեց սբ. Յակոբայ վանքի կողմից — 582

16. Ազգ. Տղապարոն քհն., որ 1444 թ. Խար-
բերգում ստ. Յայսմաւորք — 576

17. Եղբայր Յովսէփ արեղայի, որ 1449 թ.
Մկրտիչ Նաղաշից սա. Աստվածաշունչ —
631

Ամիր-Դաւթ — Խիզանի քուրդ տիրակալ, հշվ.
1417, 1421, 1427, 1431, 1442 թթ. հիշա-
տակարաններում — 198, 267, 367, 412,
538

Ամիր-Գօլ

1. Եղբայր խոշա Թաճգին Արճիշեցու, որ 1437 թ. ստ. Յայսմաուրք — 474, 475
2. Գօլ (կամ Ամիր-Գօլ), որդի Հասանի (կամ Ամիր-Հասանի), 1450 թ. Խլաթում ստ. Ճաշոց — 646, 647

Ամիր-Եզդին (Ամիր-Էզդին) — Ռշտունիքի քուրդ տիրակալ, ամիրապետ Ոստան քաղաքի, հշվ. 1401, 1410, 1412, 1414, 1418, 1419 թվականների հիշատակարաններում անձամբ, իսկ 1431 թ., որպես պապ Փիրի-Քէկի — 8, 114, 170, 220, 226, 231, 375, 505, 565, 580

Ամիրզա — Տե՛ս Յոհանէս հյուան, որ 1420 թ. Աղլթում ստ. Ճաշոց — 249

Ամիր-Խալիլ — Պարոն Խաչենի, հշվ. իր որդի Վահրամի հետ, 1434 թ. — 439

Ամիր-Հասան (նաև Հասան) — Հայր խոշա Թաճգինի (1437 թ. Արճեշում գնեց Յայսմաուրք և շրաղաց ու նվիրեց սբ Յովհաննէս վանքին) և Ամիր-Գօլի (1450 թ. Խլաթում ստ. Ճաշոց) — 474, 475, 647

Ամիր-Ճիճան — Որդի Մուսեխի, հշվ. 1421 թ. Հերմոնի վանքում — 259

Ամիր-Մելիք (Ամիր-Մէլէք)

1. Եղբայր Թովմա Մեծոփեցու, հշվ. 1407 — 1445 թթ. գրված մի շարք հիշատակարաններում — 78, 103, 360, 451, 455, 586
2. Հնգյլ եղբայր Ստեփանոս բրուտի, որ 1435 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 457
3. Թո՛ռ Մկրտիչ կր-ի, որ 1444 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 569
4. Քեռորդի Ներսէսի, որ 1447 թ. Տփլիսում ստ. Աւետ. — 607

Ամիր-Մէլէ — Որդի Վէգենի, որ 1450 թ. ինչ-որ վանքի նվիրեց Ճաշոց — 649

Ամիրմուլք

1. Խոշա, մահդասի, հայր խոշա Աստուածատուրի, որ 1425 թ. գերությունից ազատեց Գր. Նար. Մատեան Ողբերգութեան — 328
2. Հայր Յովանէս ոսկերչի, որ 1449 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 634

Ամիրշան (Ամիրշայ)

1. Հնգյլ եղբայր Խաչատուր քհնի, որ 1401 թվականին ստ. Աստուածաշունչ — 15
2. Պր., եղբայր պր. Հնդուշահի, որ 1429 թ. գերությունից ազատեց Աւետ. — 393
3. Պապ պր. Ստեփանոսի, որ 1437 թ. Տրապիզոնում ստ. Յայսմաուրք — 481, 482
4. Հայր Իսրայէլ գրչի, որ 1447 թ. Մոկաց Փոսպանք գյուղում օր. մի Ճաշոց — 610

Ամիրումէա — Եղբայր խոշա Աստուածատուրի,

Ամիրումէա

որ 1425 թ. գերությունից ազատեց Գր. Նար. Մատեան Ողբերգութեան — 328

Ամիրշան — Եղբայր Ախլցխացի Ամիր-Փաշայի, որ 1429 թ. գերությունից ազատեց Ճաշոց — 518

Ամիր-Սարգիս

1. Եղբայր Յակոբ գրչի, որ 1416 թ. Ղրիմում օր. Հարանց վարք — 190
2. Հայր Զաքարիայի, որ 1416 թ. ստ. և նորոգել ու կազմել տվեց մի Աւետ. — 191
3. Ութայ Ոստան քաղաքից, հայր ութայ Էվատշայի, որ 1426 թ. ստ. Աւետ. — 355, 356
4. Վարագում, 1427 թ. Յայսմաուրքի օրինակ շնորհեց Կարապետ գրչին — 659
5. Ստ. Մշո՛ սբ Կարապետի վանքում, 1428 թվականին ընգօր. Ներսէս Շնորհ. Յիսուս Որդի — 389
6. Հա՛յր պր. Տիրատուրի, որ 1433 թ. Ղրիմո՛ւ գնեց և արծաթով զարդարել տվեց մի Աւետ. — 436
7. Սարկաւազ, եղբայր Սանահնի փակակալ Յովհաննէս վրդի, որ 1436 թ. Սաղմոսավանքում ստ. Մաշտոց — 466

Ամիր-Փաշայ — Մահդասի, որդի Պարոնի, Ախլցխացի. գնաց Նրուսաղէմ, դարձի ճանապարհին (1429 թ.) Շահուլիսի գորգերից գնեց Ճաշոց, մի այլ Ճաշոց էլ՝ ստացավ 1438 թ. Արծկէում — 484, 518, 519

Ամառան — Վկա եղավ մի Աւետ. վաճառման ակտին, 1413 թ. — 160, 161

Այխանընլու — Ոմն, թերևս Ակ-Կոյունլու զորապետ, 1439 թ. արշավեց Նկեղեաց գավառ — 496

Այմելիք (Այմէլէք, Այմէլէք)

1. Քույր Մխիթար քհնի, որ 1403 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40
2. Հնգյլ ազգ. Ծերուն գրչի, որ 1412 թ. Ոստանում օր. Աւետ. — 137
3. Դուստր Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շարակնոց — 170
4. Խու՛թ գավառի Քեռու գյուղաքաղաքում, 1428 թ. ստ. Աւետ. — 386
5. Հորեղորդի կին Կարապետ գրչի, որ 1438 թվականին Վարդիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489

Անանէ — Զմշկածագի Ընկուզեաց անապատում 1434 թ. օգնական եղավ մի Աւետ. համար թուղթ գնելու գործին — 442

Անանիա

1. Սանահնեցի՞, մեկնիչ Յովհ., աւետարանի, ԺԲ. դա՛ր — 208

Անանիա

2. Դպիր, որդի Մովսէս երեցի, որ 1407 թ. Աւագ վանքին նվիրեց Աւետ.— 83
3. Աշակերտ Սիմէսն եպսի, 1447 թ. Ուրու-քիլիսա գյուղի մոտ գտն. Լուսաւորչի վանքում ծաղկեց Գանձարան — 616
4. Միաբան Ուրուքիլիսա գյուղի մոտ գտն. Լուսաւորչի վանքի, 1447 թ.— 616

Անբար — Տէ'ս Ամբար

Անբարաւ — Եղբայր Ռայիս Գտնի, որ օթան-դակեց Ամիգի Կաթուղիկէի կառուցմանը, 1449 թ.— 631

Անբարաւ — Դուստր Ներսէս քչի, որ 1414 թ. Օշականում ստ. Ճաշոց — 162

Անդրէաս (Անդրիաս)

1. ԺԴ. դարում ստ. Աբրահամ գրչի օր. Տօ-նապատճառը, որ 1419 թ. Կազմել տվեց Թ. Մեծոփեցին — 230
2. Քչի, վկա եղավ դրամական մի գործար-քի, 1401 թ.— 15
3. Նվեր ստացավ Թուրվանդա կնոջ գնած Աւետարանը, 1406 թ.— 64, 65
4. Աշակերտ Գրիգոր Խաթեցու, մի քանի էջ օրինակելով 1413 թ. օգնեց իր ուսուց-չին — 145
5. Արեղա, հշվ. 1414 թ. Սուխարայ վան-քում — 165
6. Կր., որդի պր. Ստեփանի, 1415 թ. Մե-ծոփայ վանքում ստ. Շարակնոց — 176
7. Գրիչ, 1412 թ. Աղթամարում մասնակցեց մի Աստուածաշնչի գրությանը — 264, 265 *
8. Կր., գլխագրելով և համարագրելով օգնեց Իգնատիոս գրչին, որը 1410-ական թթ. օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 210
9. Հայր խոշա Ատոմի, որ 1418 թ. միջնորդ եղավ մի Աւետ. գրությանը — 217
10. Գրիչ, 1416 թ. օր Գր. Տթ. Լուծմունք Ար-տաքնոց, 1418 թ.՝ Լուծմունք գրոցն Պոր-փիւրի — 192, 223
11. Միաբան Կողոց վանքի, եղբայր Վեժ հռետոր՝ Յակովբի, 1428 թ.— 381
12. Հայր Մեծ-Խաթունի, որ 1431 թ. Երզն-կայում ստ. Աւետ.— 407
13. Որդի Մկրտչի, 1442 թ. ստ. Աւետ.— 541
14. Որդի Վարդան Գրակապի, որ 1450 թ. Ար-ճէշում ստ. Աւետ.— 647

Անդրիան — Հայր Յովհաննէսի, որ 1418 թ. ստ. և նվիրեց Յատականց գյուղի եկեղե-ցուն մի Մաշտոց — 219

Անիֆ — Մայր Ղազար երեցի, որ 1402 թ. ստ. Աւետ.— 25

Անդալատ — Քույր Թումայ Մինասենց գրչի, հշվ. 1445, 1447 թթ.— 583. 609

Աննա (Աննայ)

1. Կին Յովանէս քչի, որ 1401 թ. Խիզա-նում ստ. Ճաշոց — 18
2. Դուստր Թօդանի, 1409 թ. ստ. Գր. Խլա-թեցո՛ւ խմբագրած և օրինակած Ճառըն-տիրր — 99
3. Քույր Յովանէս գրչի, հշվ. 1411, 1421 թվականներին — 127, 253
4. Մամ Աստուածատուրի, որ 1420 թ. Կա-ֆայում ստ. Աւետ.— 245
5. Դուստր Մարթայի՝ հոգեւոր մոր Յոհան-նէս կր-ի, որ 1422 թ. Բերկրիի նգեվան-քում ստ. Աւետ.— 294
6. Ագգ. Յովանէս արեղայի, որ 1424 թ. Սրգազայ գյուղում ստ. Գանձարան — 322
7. Հնգյլ քույր Ստեփանոս գրչի, որ 1426 թ. օր. Աւետ.— 349
8. Քույր Քրիստոսատուր գրչի, որ 1431 թ. Կաֆայի սր. Անտոնի վանքում օր. Ճա-շոց — 415
9. Քույր Կարապետ կր-ի, որ 1450 թ. Յիպ-նայ վանքում ստ. Աւետ.— 644

Աննա-Խաթուն

1. Դուստր Հայրապետ քչի, որ շուրջ 1409—11 թթ. վիճում էր իր եղբայրների հետ, հորից մնացած Շարակնոցն ու Աւետարա-նը ժառանգելու համար — 126
2. Դուստր Յոհաննէս գրչի սանամայր Արուս-տաթունի, հշվ. 1436 թ. Կրծանիս գյուղ-ում — 462
3. Մայր Թադէոս Ավրամենց գրչի, հշվ. 1428 թվականին Կաֆայում — 390 *

Անպէտ

1. Հայր Մուրադաշահի, որ 1419 թ. Ոստա-նում ստ. Աւետ.— 227, 228
2. Հգեր հայր Կարապետ գրչի, որ 1422 թ. Խաթում օր. Աստուածաշունչ — 291

Անտիպէկ — Հայր Յակոբշահի, որ 1440 թ. վկա եղավ մի Յայսմաւորքի նվիրաբերության. — 512

Անտոն (Անգոն)

1. Քչի. որդի Յովհաննիսի, 1410 թ. Մոկաց սր Խաչ վանքում ստ. Աւետ.— 115, 116
2. Նպս, 1411 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վա-ճառքի — 131
3. Տէր, հշվ. 1416, 1419 թթ. Սարգիս եպս. գրչի կողմից, որպէս մեկը Վեժ հռետու-րաներից — 184, 229
4. Պապատինք գյուղի քչի, օթանդակութեամբ գյուղի մեծի ու փոքրի, գնեց մի Ճաշոց — 356
5. Միաբան Այրիվանքի մոտ գտնվող Մա-նուկի անապատի, 1429 թ. — 391

ԱճՊՐԷՆԱՍ

6. Եղբայր Մամատիկին ապաշխարողի, որ 1430 թ. խոսքովանքում նպաստեց մի Աւետարանի գրութիւնը — 398
7. Եղբայր Թումայի, որ 1437 թ. հիգանի Գամաղիէլ վանքում ստ. Աւետ. — 478
8. Հնգյլ եղբայր Ալեքսանոս գրչի, որ 1449 թվականին Հերմոնի վանքում օր. Դր. Տթ. Մկն. Մաթ. աւետ. — 638
- Աշխարհէլ — Պր., հորեղբայր Մելքիսէթ Բաղիշեցի գրչի, որ 1428 թ. Արճէշում օր. Աւետ. — 379
- Աշրաֆ (Աշրաֆ) — Եղբայր Հասան Քյուլուկի, 1443 թ. տեղ գործածել Թավրիզին, սպանվեց Ոսկե Հորդայի շահ Ջհանգիրի կողմից 1356 թ. (Խսքանդարի մասին ասված է, որ «եղև երկրորդ Աշրաֆ ազգիս») — 335, 465
- Ապուլ — Հայր հասսանի, որ 1441 թ. ստ. Աւետ. — 529
- Ապլա — Ամուսին Ղրիմ-հաթունի, որ 1438 թվականին Բաղէշում ստ. Յայսմաուրք — 487
- Ապուլ-Քաւաւ — Եղբայր Ամիր-Դօլի, որ 1450 թվականին հալթում ստ. Ճաշոց — 647
- Ապրիլուս — Հայր ոմն ստացողի, հշվ. 1419 թ. Աղթամարում — 230

Առաքել (Առաքեալ)

1. Սիւնեցի, նշանավոր մատենագիր, Գր. Տաթևացու քրոջ որդի, 1407 թ. հշվ. որպես եպիսկոպոս Սիւնեաց, գրել է երեք տարբեր խմբագրութիւններով «Աղամգիր» պոեմը (1401—03 թթ.), Քերականի մեկնութիւն, Մեկնութիւն Դավիթ Անյաղթի Սահմանաց գրքի և բազմաթիվ քարոզներ, տաղեր և այլն — 10, 11, 13, 37, 38, 42, 73, 77, 292, 297, 336, 469
2. Հայր Յոնան քչի, որ 1402 թ. Մարի Քարավաճառ գյուղում ստ. Գր. Տթ. Մեկն. Մաթ. աւետ. աշխատութիւնը — 25
3. Որդի հայատուրի, միաբան Ռշտունիքի սբ. Յակոբ վանքի, հշվ. նաև որպես Վանից հայր, 1446 և 1448 թթ. հանդես է գալիս որպես ձեռագրերի պատմիրատու — 43, 582, 596, 620
4. Եղբայր Ստեփանոս գրչի, որ մի շարք ձեռագրեր է ընդօրինակել Ռշտունիքի Տոռ գյուղում, հշվ. 1404, 1417, 1419 թթ. հիշատակարաններում — 43, 44, 204, 226
5. Որդի Թումաշահ դարբնի, որ ԺԵ. դարի սկզբին Տոռ գյուղում սա. Ճառքնտիր — 43

Առաքել

6. Ոմն, հշվ. ԺԵ. դարի սկզբին Ստեփանոս գրչի կողմից, Տոռ գյուղում — 43
7. Հայր Ղազար քչի, որ 1404 թ. ստ. Աւետ. — 48
8. Մաղկող, 1410 թ. խորածորի սբ. Աստուածածնի վանքում ծաղկեց մի Աւետ. — 117
9. Մտերիմ Մերուն գրչի, որ 1412 թ. Ոստանում օր. մի Աւետ. — 137
10. Միաբան Հիղանի սբ. հաշ վանքի, 1413 թ. — 152, 153
11. Զեռագրի թերթերը խաղելով, 1413 թ. Սաղի սբ. Ստեփանոսի վանքում օգնում էր Սամուել գրչին — 155
12. Ազգ. Մատթէոս երեցի, որ 1413 թ. ստ. Յայսմաուրք — 160
13. Որդի Սիրունի, հշվ. 1417 թ., Ակոռոյ վանքում — 202
14. Քչի, Առանայ նահանգի Հերգայ գավառի Պարիս գյուղից. 1417 թ. ստ. Աւետ. — 204, 205
15. Գրիլ, 1418 թ. Հերմոնի վանքում օգնում էր Յովհաննես վրդին — 214
16. Արեղա, 1420 թ. Գեղարքունեաց գավառում ծաղկեց և կազմեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցի Ռստակէս գրչի ընդօրինակութիւնը — 241
17. Եղբայր տանուտէր Թաթարէկի, որ 1420 թվականին Նարեկում ստ. Աւետ. — 242
18. Ազգ. վերոհիշյալ Թաթարէկի — 242
19. Տէր, օգնեց Սիմէոն գրչին, որ 1422 թ. Երզնկայում օր. Մաշտոց — 289
20. Բաղիշեցի, նշանավոր բանաստեղծ (գանձասաց ու տաղերգու), 1432 թվականից հիշվում է, որպես առաջնորդ Չմշկածաղի Երկայն-Ընկուղեաց անապատի. հշվ. 1422, 1431, 1432, 1434, 1435, 1438 թթ. հիշատակարաններում — 293, 294, 333*, 334, 408, 426, 439, 440, 442, 449, 458, 492
21. Բերդավանք գյուղում, 1423 թ. օգնում էր Թումայ Սպատկերտեցի գրչին — 302
22. Հնգյլ ամուսին Հաթունի, որ 1425 թ. ստ. Թումայ Մինասեցի օր. Աւետ. — 327*
23. հարհոց գյուղում, 1425 թ. կոկում էր թուղթ — 342*
24. Պարոնաց պարոն, իշխան Համշենի, 1422 թվականին — 344*
25. Սասընցի, ուսուցիչ Գասպար Համթեցի գրչի, որ 1426 թ. Կիպրոսում օր. Սարգիս Շնորհ. Մեկն. կթղկ. թղթ. — 354
26. Մշեցի, 1426 թ. գերութիւնից ազատեց մասունք Աստուածաշնչի — 358

Առաջին

27. Եպս. մտերիմ Սարգիս եպսի, որ 1427 թ. կոթիփորոյ վանքում օր. Յայմատուրք — 363
28. Կոթիփորոյ վանքի նախկին առաջնորդներից մեկը, հշվ. 1427 թ. — 364
29. Միաբան Մանուէլի անապատի, 1429 թ. — 391
30. Հգեր որդի Դանիէլ կր-ի, որ 1427 թ. Մաղարկավանքում ստ. Աւետ. — 366
31. Հորեղբորորդի Մամատիկին ապաշխարողի, որ 1430 թ. Խոսրովավանքում նպաստեց մի Աւետարանի գրութիւնը — 398
32. Երուաղէմում, 1431 թ. ընդօրինակելու Մաշտոց տվեց Թաւրոս գրչին — 417
33. Երեց, 1434 թ. Զմշկածագում օգնեց մի Աւետարանի գնման գործին — 443
34. Տնտես Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. մյուս միաբանների հետ փախավ Բաղէշ — 453
35. Միաբան Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. փախավ Բաղէշ — 453
36. Պա՛պ Յովհաննէսի, որ 1436 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 463
37. Հայր Յունան քհյի, որ 1437 թ. Բաղէշի շրջանում ստ. և նորոգել տվեց մի Աւետ. — 477
38. Քեռորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Արճէշում ստ. Ճաշոց, իսկ 1444 թ. վանում՝ Աւետ. — 490, 569
39. Միաբան Աւագ վանքի, 1439 թ. — 495
40. Հնգյլ որդի Յովսէփ միայնակեցի, որ 1439 թ. Լիմ կղզում օր. Աւետ. — 499
41. Հայր Ավտուլ քարխանաճու, որ 1440 թ. վկա եղավ մի Յայմատուրքի նվիրաբերութեան — 511
42. Ամուսին Գուլիաշի (կամ Փաշա-մօր), որ 1441 թ. ստ. Թ. Մեծոփեցու օր. Աւետ. — 521
43. Եպս, 1442-ից քիչ առաջ ծաղկեց Աւետ. — 541*
44. Որդի Ստեփանոս քհյի, 1444 թ. Աղթամարում ստ. Ճաշոց — 572
45. Միաբան Պլուրկի վանքի, 1444 թ. — 574
46. Վրդ., 1445 թ. Արղնիում Երուաղէմի սբ Յակոբաց վանքին նվիրեց Յայմատուրք, իսկ 1449 թ. Ամիդում Մկրտիչ Նաղաշից ստ. Աստուածաշունչ — 590, 632
47. Պր., եղբայր Կիլիկիո կաթողիկոս Կարապետի, 1446 թ. — 603
48. Ուսուցիչ և երախտավոր Իսրայէլ գրչի, հշվ. 1447 թ. Մոկաց Փոսովանք գյուղում — 610

Առաջին

49. Հնգյլ եղբայր Աշնայ գյուղացի Թովմայի, որ 1447 թ. ստ. Ճաշոց — 610
50. Երեց Թմոք բերդի, 1448 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 618
51. Կեսրայր Թուրանդայ Խաթունի, որ 1448 թվականին Արծկէո՛ւմ ստ. Աւետ. — 618, 619
52. Հայր Մկրտիչ Նաղաշի, հշվ. 1449 թ. — 622, 630, 632
53. Հնգյլ քհյ Ամիդ քաղաքի, հշվ. 1449 թ. — 630
- Ասադ — Հայր Մելքիսէդ աբեղայի, որ 1428 թ. Ամարասայ վիճակի Քթիսոյ վանքում ստ. Աւետ. — 385
- Ասաճեք — Հգեր մայր Աստուածատուր վրդի, որ 1449 թ. շարադրեց Մկրտիչ Նաղաշի Վարք-հիշատակարանը — 631
- Անսան-Խաթուն — Քույր Բարդուղիմէոս աբեղայի, որ 1446-ից առաջ ստ. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 599
- Ասան-Մելիք — Մայր Աբրահամ քհյ Մելտենցու, որ 1401 թ. Կաֆայում ստ. Գր. Նարեկացու Մատեան ողբերգութեան — 20
- Ասել — Հնգյլ հայր Մարտիրոս քհյի, որ 1429 թվականին Կաֆայում ստ. Շարակնոց — 395
- Ասլան-Քէլ — Եղբայր Անդրիասի, որ 1422 թ. ստ. Աւետ. — 541
- Ասլան-Մելիք — Մայր Մովսէս երեցի, որ 1407 թվականին Աւագ վանքին նվիրեց մի Աւետ. — 83
- Ասլիմէլիք — Դուստր Ազիզպէկի, 1447 թ. Մահկու վանքում սա. Աւետ. — 615
- Ասլիմէլիք — Կին Ներսեսի, որ 1447 թ. Տփիսիսում ստ. Աւետ. — 607
- Ասկանդար — Հայր Լիպիկի, որ 1402 թ. վաճառեց մի Աւետ. — 27
- Ասման — Սարկավագ, հնգյլ եղբայր Յովսէփ գրչի, որ 1432 թ. Կիւրդի անապատում օր. Աւետ. — 426
- Ասուկան — Քույր Տաթևի տարագիր եպս Շմատնի, հշվ. 1437 թ. — 469
- Ասպետ — Որմնագի՛ր, 1422 թ. կառուցեց Երզնկայի ժամատան պատերը — 290
- Ասաղիկ — Մայր Մարգիս քհյի, որ 1423 թ. ստ. մի Մաշտոց և նվիրեց Հաւոց-Թառի վանքին — 304
- Աստուածատուր
1. Քհյ, հշվ. 1401 թ. Տաթևում — 6
 2. Որդի Ովաննէսի, ազգ. Ստեփանոս կր-ի, որ 1401 թ. Ոստանում ստ. Տօնական — 7

Աստուածաբանութիւն

3. Որդի Վասիլի, 1401 թ. Հիզանում ստ. Աւետ.— 8, 9
4. Գրիշ, 1401 թ. Շատվան գյուղում, տանուտեր Յոհաննէսի պատվերով օր. Ճաշոց— 16
5. Եպս. Տարօնոյ, 1402 թ.— 24
6. Ֆրա, ծերունի վրդ., հշվ. 1402 թ. Սիւնական անապատում, որպէս Յոհան գրչի ուսուցիչ — 27
7. Հայր Թումաշահ դարբնի, որ ԺԵ. դարի սկզբին Տշողում ստ. Ճառքներ — 43
8. Որդի Սիմէոնի, հշվ. ԺԵ. դարի սկզբին Տշողում — 43
9. Միաբան Գորոփոսիսի սբ Թէոդորոս վանքի, հշվ. 1406 թ. — 65
10. Երեց, 1408 թ. Խաչատուր սարկավազին որպէս զրավական տվեց մի Արարածոց մեկնիչ — 92
11. Հնգցլ որդի Թագէոս քհնյի, որ 1409 թ. Մոկսի Կաղթանց գյուղում ստ. Աւետ.— 95
12. Որդի Յովաննիսի, որ 1409 թ. Աղթամաւում ստ. մի Տօնական — 97
13. Գրիշ, 1410 թ. Մոկաց սբ. Խաչ վանքում օր. Աւետ.— 115
14. Մաղապատի, հշվ. 1411 թ. Մեծոփայ վանքում — 128
15. Սրկ., եղբորորդի Թումայ կր-ի, որ 1411 թվականին Կասր գյուղում ստ. Աւետ.— 130
16. Հնգցլ որդի Թագէոս քհնյի, որ 1413 թ. Մոկաց Ոգիմ գյուղում ստ. Ճառքներ — 148
17. Եղբայր Սաղի սբ. Ստեփանոս վանքի վանահայր Ոնոփրիոսի, 1413 թ.— 154
18. Միաբան սբ. Թէոդորոսի ուխտի, 1413 թ. — 160
19. Որդի Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շարակնոց — 170
20. Փեսա՝ Գրիգոր քհնյի, որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171
21. Հգկր հայր Կիրակոս քհնյի, որ 1416 թ. վանում ստ. Մաշտոց — 189
22. Տնտես, որդի Գրիգորի, 1416 թ. վանում օգնում էր Կարապետ գրչին — 189
23. Գրիշ և Ժաղկոզ, որդի Ատումի, 1417, 1418, 1419 թթ. Ակոռոյ վանքում, Ռշտունիքում և Ոստանում օր. ձեռագրեր — 203, 220, 221, 222, 227
24. Գրիշ, 1417 թ. Նարեկայ վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 204

Աստուածաբանութիւն

25. Հնգցլ եղբայր տանուտեր Ստեփանոսի, որ 1418 թ. Ոստանում ստ. Մաշտոց — 219
26. Եղբայր Գրիգոր Ախալցխացի գրչի, որ 1419 թ. Հերմոնի վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց — 657
27. Փիլիսոփա, հնգցլ քհնյ Ոստան քաղաքի, հշվ. 1419 թ.— 227, 228
28. Քհնյ, հշվ. 1419 թ. Գեղագոմիում — 229
29. Լեոնակոզմէացի, 1419 թ. օգնեց Մանուէլ և Յոհաննէս Երզնկացի գրիչներին, որոնք օրինակում էին Ճառքներ — 233, 234
30. Եղբայր Վարդան կր-ի, որ 1420 թ. Աղթամարում ստ. մի Աւետ և նվիրեց Պատրիկի վանքին — 238
31. Հայր հնգցլ Թումայ կր-ի, հշվ. 1420 թ. Աղթամարում — 238
32. Միաբան Պատրիկի վանքի, հշվ. 1420, 1428 թվականներին — 239, 376
33. Վրդ. միաբան Պատրիկի վանքի, հշվ. 1420, 1428 թթ.— 239, 376
34. Մի այլ միաբան Պատրիկի վանքի, 1420 թվականին — 239
35. Միաբան Յուսկան որդու վանքի, 1420 թ. — 242
36. Երեց, 1420 թ. Շատախի Մըզկունք գյուղում նորոգել ու կազմել տվեց մի ձեռագիր Ժողովածու — 244
37. Պր., որդի Սատաթի, 1420 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ.— 244
38. Երախտավոր Սարգիս եպս գրչի, որ 1420 թվականին օր. Ճաշոց — 245
39. Քեռորդի Յոհաննէս կր-ի, որ 1421 թ. ստ. և նվիրեց Վարազայ վանքին Ճաշոց — 251
40. Դպիր, 1421 թ. Պառուազրակ վանքում օրինակեց և ծաղկեց մի Գանձարան-Տաղարան — 267
41. Եղբորորդի Յակոբ ճգնավորի, որ 1421 թ. ստ. և նվիրեց Պառուազրակ վանքին մի Գանձարան-Տաղարան — 267
42. Միաբան Եզեվանքի, 1422 թ.— 294
43. Ամուսին Մարթայի, հշվ. 1422 թ. Եզեվանքում Յոհաննէս գրչի կողմից — 294
44. Որդի Բաներգեսի, 1422 թ. իր Յովհաննէս եղբոր հետ միասին գերությունից ազատեց ն. նվիրեց Տկուց վանքին Աւետ.— 295
45. Տէր, հնգցլ ռաշ հովուապետ, հշվ. 1422 թվականին Կոթիփորոյ վանքում — 297
46. Վրդ. Թմոքում 1423 թ. կազմեց Յովաննէս եպս Ոսկեփորիկի օր. Շարակնոցը,

Աստուածաբանութիւն

- Իսկ 1426 թ. սա. նույն գրչի օր. մի այլ Շարակնոց — 303, 355
47. Եղբայր Յոհաննէս քհնյի, որ 1423 թ. ստ. Շարակնոց — 303
48. Որդի Ասադ-պարոնի, 1423 թ. Ուկագոմ գլուղում ստ. մի հին Աւետ.— 306
49. Քհյ, 1423 թ. օրինակելու համար Շարակնոց տվեց Սողոմոն գրչին — 311
50. Խոշա, որդի խոշա Ամերմուլքի, 1425 թ. գերությունից ազատեց Վերի-Վարազի վանքին պատկանող Գր. Նր. Մատեան ողբ. մի ձեռագիր — 328
51. Քհյ, 1427 թ. Ամասիայի Ղաղալ գլուղաքաղաքում, 24 ֆլորինով վաճառեց մի Աւետ.— 369
52. Եղբայր Մամատիկին ապաշխարողի, որ 1430 թ. Խոսրովավանքում նպաստեց մի Աւետարանի գրությանը — 398
53. Եղբայր Ստեփանոս կր-ի, որ 1430 թ. Խոսրովավանքում ստ. Աւետ.— 398
54. Քեռի Մեծ-Խաթունի, որ 1431 թ. Երզնկայում ստ. Աւետ.— 407
55. Պր. հայր Շնոֆոր կնոջ, որ 1431 թ. Երեզանապատում ստ. Ոսկեփորիկ — 407, 408
56. Հնգլ որդի վերոհիշյալ Շնոֆորի — 407
57. Եղբայր Ղազար գրչի, որ 1431 թ. Երեզանապատում օր. Ոսկեփորիկ — 408
58. Պր., հայր Եսայի տոմարագետի, որ երիտասարդ հասակում կրօնավորեց Կաֆային մերձ գտնվող սբ. Անտոնի վանքում, հշվ. 1431, 1436, 1441 թթ.— 414, 459, 528
59. Որդի պր. Նուստինի, 1431 թ. կրօնավորեց Կաֆային մերձ գտնվող սբ. Անտոնի վանքում — 414
60. Եղբայր Ռեստակէս երեցի, որ 1434 թ. Չմշկածագում գնեց Աւետ.— 443
61. Երեց, կնոջ անունն է Վարդեթուփ, 1434 թ. վանքին Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 444
62. Քհյ, կնոջ անունն է Թամթայ, հշվ. 1434 թ. վանքին Կաֆայում — 444
63. Կր., 1434 թ. ստ. Ոհանէս Ածղարեցի գրչի ընդօրինակած Սարգիս Շնորհ. Մկն. կթղկ. թղթոց — 445, 446
64. Վրդ., Թաղված Մեծփայ վանքում, հշվ. 1435 թ.— 452
65. Եղբ. Սանահնի փակակալ Յովհաննէս վրդի, հշվ. 1436 թ.— 466
66. Բաղժեց, պր., Աստվածածնի ինչ-որ վանքի երախտավորներից, 1436 թ.— 467
67. Գրիչ, որդի Կարապետ քհնյի, աշխատում էր Խլաթում, 1437, 1443 թթ. օր. Աւետ.

Աստուածաբանութիւն

- տարաններ, իսկ 1445 թ.՝ Յայամաուրք — 472, 554, 555, 586
68. Միաբան Բաղէշի սբ. Յովհաննէս վանքի, 1437 թ.— 475
69. Երեց, Կոտայքի Արծնի գլուղից, 1438 թ. տարագրվելով հայրենի գլուղից՝ Հաղրատում ստ. Ճաշոց — 485
70. Կր., քեռի Ներսէս քհնյի, որ 1438 թ. Սեբաստիայում ստ. Ճաշոց — 493
71. Հնգլ որդի Ներսէս քհնյի, որ 1438 թ. Սեբաստիայում սա. Ճաշոց — 493
72. Քեռորդի Ներսէս քհնյի, որ 1438 թ. Սեբաստիայում ստ. Ճաշոց — 493
73. Հայր պր. Պակիթմուրի, որ 1439 թ. Գարանդեաց Մանառնոյ վանքում ստ. Ճաշոց — 498
74. Գրիչ, 1440 թ. Համշենի Խուժկա վանքում օր. Մաշտոց — 510
75. Ազգ. ոմն ստացողի, հշվ. 1440 թ.— 513
76. Քեռի Գուլիաշայի, որ 1441 թ. ստ. Թ. Մեծփեցու օր. Աւետարանը — 522
77. Եղբայր Յովհաննէս գրչի, որ 1441 և 1450 թ. վանքներին Խլաթում օր. Ճաշոցներ — 526, 647
78. Միաբան Խլաշի վանքի, 1442 թ.— 539, 540
79. Հայր Սիմէոն կր-ի, որ 1441 թ. ստ. մի Գանձարան-Մաշտոց — 530
80. Հգևր որդի Ճաշ-Մէլիքի, որ 1442 թ. Խըլվաշի վանքում ստ. Աւետ.— 540
81. Եպս, 1443 թ. իր (հոգևոր) եղբայրների հետ ստ. մի Աւետ.— 551
82. Տեր, քեռի Սարգիս գրչի, որ 1443 թ. Աւագ վանքում օր. Գր. Տթ. Մեկն. Մաթ. աւետ.— 556
83. Տէր Ասատուր, հգևր եղբ. վերոհիշյալ Սարգիս գրչի — 557
84. Հորեղբայր Թումա գրչի, որ 1444 թ. Մեծփայ վանքում օր. Ճաշոց — 567
85. Վրդ., միաբան Պրտըլի վանքի, հշվ. 1444 թ.— 573
85. Կր., միաբան Պրտըլի վանքի, 1444 թ. դարձավ այդ վանքի առաջնորդ — 574
87. Հգևր եղբ. Տփխիսի Կաթուղիկէի առաջնորդ Սարգիս փիլիսոփայի, 1444 թ.— 575
88. Եղբ. Յակոբ կր-ի, որ 1445 թ. Ոստանում ստ. Ժամագիրք — 585
89. Աշակերտ Յովհաննէս վրդի, որ դասավանդում էր Սեպուհ լեռան Գր. խոստորի վանքում, 1445 թ.— 589

Աստուածատուր

90. «Հէրպետ» Առաքելոց վանքի, հշվ. 1446-ից առաջ — 599
91. Գրիշ, 1446 թ. Նոր-Գեղկայ վանքում օր. ծայսմատուրքի վեց տետր — 601
92. Որդի (կամ եղբորորդի) Մովսէս քհնյի, որ 1447 թ. ստ. Աւետ. — 608
93. Վանահայր Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքի, 1447 թ. — 614
94. Վանահայր Ումրուքիլիսա գյուղի մոտ գտնվող սր լուսատուրի վանքի, 1447 թ. — 616
95. Տէր, 1448 թ., մինչև իր պատվիրած Գանձարանի ընդօրինակութեան ավարտումը՝ նահատակվեց — 619
96. Որդի Սիմէոն քհնյի, որ 1448 թ. Մառիկու վանքում ստ. Աւետ. — 620
97. Միարան Մառիկու վանքի, 1448 թ. — 620
98. Վրդ., քեռորդի Յակոբ Ուսանանց ռաբունապետի, 1449 թ. Աստվածատուրը շարադրեց Մկրտիչ Նաղաշի Վարք-Հիշատակարանը — 622
99. Հնգյի քհնյ Ամիդ քաղաքի, հշվ. 1449 թ. — 630
100. Քհնյ Ամիդ քաղաքի, հշվ. 1449 թ. — 631
101. Եղբ. Յովսէփ աբեղայի, որ 1449 թ. Մկրտիչ Նաղաշից ստ. մի Աստուածաշունչ — 631
102. Դասընկեր Մարտիրոս եպսի, որ 1449 թ. էջմիածնի նվիրակն էր Կաֆայում — 641
103. Անեբ Ամիր-Դօլի, որ 1450 թ. Խլաթում ստ. Զաշոց — 647
104. Միարան Խլաթի սր Յովհաննէս վանքի, 1450 թ. — 647
105. Գաւաշի տանուտերերից, հշվ. Ժն.—ԺԶ. դարերում — 566

Աստուածատուրիկ — Գրիշ, 1403 թ. Անձնապատի վանքում օր. Ոսկեփորիկ — 41

Ավառլ — Քարխանաճի, որդի Առաքելի, 1440 թվականին վկա եղավ մի ծայսմատուրքի նվիրաբերութեան — 512

Ավրամ — Աղգ. Յովհաննէսի, որ 1413 թ. օր. մի ծայսմատուրք — 159

Ավրան — Հնգյի հայր Յովհաննէսի, որ 1409 թ. Աղթամարում ստ. մի Տօնական — 97

Ավրանբէկ — Որոշ գումարով օգնեց Ստեփանոսին, որը 1425 թ. գնեց Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 347

Ատամելիք — Քոյր Յովհաննէս գրչի, որ 1408 թ. ծիպնայ վանքում օր. Գանձարան — 92

Ատամ

1. Որդի Աստուածատուր գրչի, որ 1410 թ. Մոկաց սր Խաչ վանքում օր. Աւետ. — 116

Ատամ

2. Միարան Խորաձորու սր Աստուածածնի, 1410 թ. — 117
3. Հնգյի որդի Հայրապետ քհնյի, որ 1409 — 11 թվականներին վիճում էր իր եղբայրների հետ հորից մնացած Աւետարանն ու Շարականոցը ժառանգելու համար — 126
4. Միարան Խիզանի սր Խաչ կամ Գամաղիէլ վանքի, հշվ. 1413, 1414 թթ. — 153, 169
5. Հայր Աստուածատուր գրչի և Ժաղկողի, հշվ. 1417, 1418, 1419 թթ. — 203, 220, 222, 227
6. Քհնյ, 1418 թ. ոմն Խաչատուրից նվեր ստացավ Աղթամարում օրինակված մի Աւետ. — 217
7. Խոշա, որդի Անդրէասի, 1418 թ. միշնորգ եղավ Խաչատուր ստացողի և Աղթամարում աշխատող Թումայ գրչի միշն — 217
8. Հայր Աստուածատուր գրչի, ուսուցիչ Յակոբ վարդապետի, հշվ. 1418 թ. Ռշտունիքում — 220
9. «Փիլիսոփայ», հնգյի քհնյ Ոստան քղքի, հշվ. 1419 թ. — 227, 228
10. Միարան Պատրկի վանքի, հշվ. 1420, 1428 թթ. — 239, 376
11. Եպս Վարաքայ, 1421 թ. — 251
12. Վրգ. փիլիսոփայ, ուսուցիչ Թումայ գրչի, որ 1421 թ. Աղթամարում օր. Զաշոց — 252
13. Որդի տանուտեր Զաքարիայի, հշվ. 1422 թվականին Բերկրի քաղաքում — 295
14. Որդի Պարիշահի, միարան Կոցի սր Խաչի, 1422 թ. Վանում ստ. մի ծայսմատուրք — 296
15. Վրդ., որդի Կարապետի, 1423-ից մի տասը տարի հետո, Մեծոփայ վանքում ստ. Շարականոց — 305
16. Որդի Հռիփսիմէի, որ 1423 թ. ստ. Աւետ. — 309
17. Որդի տանուտեր Յովհաննէսի, որ 1425 թ. գերութեանից ազատեց և նվիրեց Մխաթայ վանքին մի Աւետ. — 327
18. Եղբ. Պետրոս կր-ի, որ 1426 թ. Բերկրիի եղբւնեցում օր. Մաշտոց — 352
19. Քհնյ, եղբ. Բուխտանից երկրի եպս. Թումայի, 1428 թ. — 388
20. Արեղա, որդի Յակովբի, 1431 թ. ստ. մի ձեռագիր Ժողովածու — 416
21. Վրդ., միարան Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. — 451, 454
22. Եղբ. Ստեփանոս բրուտի, որ 1435 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 457

Ատոմ

23. Միաբան Արճէշի սբ Յովհաննէս վանքի, 1437 թ.—475
24. Հայր Աւետիք գրչի, որ 1437 թ. Բալու գաւառում օր. Աւետ.—476
27. Հնգյի որդի Յովսէփ գրչի, որ 1439 թ. լիմում օր. Աւետ.—499
28. Երր. Վանեցի պր. Յովանէսի, որ 1440 թ. վաճառեց Աթանանց գյուղի քչյ Աստմին, նախկինում այդ գյուղին պատկանող Աւետարանը — 505
29. Որդի վերոհիշյալ պր. Յովանէսի — 505
30. Որդի Կարապետի, քչյ Աթանանց գյուղի, 1440 թ. 550 դահկանով պր. Յովանէսից գնեց նախկինում Աթանանց գյուղին պատկանող Աւետարանը — 505, 506
31. Եղբ. Ներսէս գրչի, որ 1440 թ. Մեծոփայ վանքում — Մատնավանքում օր. Առաքել Սինեցու Մեկն. Սահմանաց գրոց աշխատությունը — 509
32. Որդի Ստեփանոս քչի, որ 1440 թ. ի վալիւումն Ատոմի ստ. և կազմել տվեց մի Մանրումունք — 512
33. Գաւառ գյուղի քահանաներից, 1444 թ.—565
34. Կնոջ եղբայր Ոստանցի Ստեփանոս քչի, որ 1444 թ. ստ. մի Յայմաւուրք — 569
35. Տանուտեր, 1444 թ. Ոստանում ստ. մի Գանձարան — 573
36. Կր., որդի Գուռչիբէկի, 1445 թ. Մսր քաղաքում ստ. Աւետ.—591
37. Երկրորդ ամուսին Թուրանդայի, որ 1449 թ. վականին Աղթամարում ստ. Աւետ.—
- Ատովմն (պետք է համարել Ատոմ անվան աղավաղումը) — Ազգ. Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Բերկրիի Եղեվանքում ստ. Աւետ.—294

Արեւշտ

1. Որդի Մէլէքշահի, շուրջ 1418 թ. Ռշտուներո՞ւմ ստ. Ճաշոց — 221
2. 1435 թ. (կամ քիչ առաջ) Չմշկածագի Երկայն-ընկուզեաց վանքում ստ. մի Յայմաւուրք, իսկ Երկայն-կողիք գյուղում կառուցել տվեց եկեղեցի — 450
3. Պր. Արեշահ Խօշադամ աղա, 1445 թ. Արդնիում, Աբրահամ եպսի միշոցով Երուսաղեմի սբ Յակոբի վանքին նվիրեց Յայմաւուրք — 590
- Արե-Տիկիւն — Մայր Թումայ գրչի, որ 1407 թ. Տաթևում օր. Գր. ՏՅ. Գիրք Հարցմանցը — 75
- Արզուն-Խաթուն — Մայր պր. Շատիպէկի, որ 1430 թ. գերությունից ազատեց մի Աւետ.—399

Արթուրշտ (Արթուրշայ)

1. Եղբ Յակոբ քչի, որ 1413 թ. գնեց մի Աւետ.—161
2. Հնգյի եղբ. Մկրտիչ վրդ. Մեծոփավանեցու, հշվ. 1427 թ. — 361
3. Արթուրշ[ահ], եղբ. Եղիշայ երեցի, որ 1434 թ. Աղուանից կաթողիկոս Մատթէոսից գնեց մի Աւետ.—439
- Արիստակէս (Առիստակէս, Ռրստակէս, Ըոստակէս և այլն)
1. ԺԲ. գարի մատենագիր, հեղինակ «Խրատ գրչութեան» աշխատության — 86
2. Սերաստացի, գրիչ, 1404—1412 թթ. աշխատում էր Աւագ վանքում, ապա եկավ Արեւիլյան Հայաստան, ուր գտավ իր դասընկեր Յոհան Եղեկացուն։ Ընդօրինակել է Մանրումունք, Յովհ. Որոտնեցու իմաստասիրական մեկնությունները, Գր. ՏՅ. Ոսկեփորիկը — 54, 88, 89, 138, 139, 142, 143
3. Եղբ. Թովմայ Մեծոփեցու և Հորեղբայր Յոհաննէս կր-ի, 1438 թ. Եի Հուրն ալրվեց Փիր-Ալու գործերի կողմից. հշվ. 1407—1445 թթ. հիշատակարաններում — 78, 103, 135, 360, 451, 455, 485, 586
4. Ոմն, 1419 թ. Պառվազրակ վանքում անանուն մի գրչի պատվիրեց օր. Հարանց վարք, կամ այլ ճանապարհով օգնեց նրան — 231
5. Գրիչ, 1420 թ. Գեղարքունեաց գավառում օր. Գր. ՏՅ. Գիրք Հարցմանցը — 241
6. Նպաստեց Սիմէոն գրչին, որը 1422 թ. Երզնկայում օր. Մաշտոց — 289
7. Եղբ. ոսկերիչ Յովհաննէս Երզնկացու, որ 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ.—435
8. Որդի Հայրապետի, 1434 թ. Չմշկածագում գնեց Աւետ.—443
9. Երեց, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444
10. Եղբ. Ներսէս աքեղայի, որ 1440 թ. Մեծոփայ վանքում — Մատնավանքում օր. Առ. Սինեցու Մեկն. Սահմանաց գրոց աշխատությունը, իսկ 1441 թ. ստ. Թ. Մեծոփեցու օր. Աւետարանը — 508, 522
11. Գրիչ, 1440 թ. (") օր. մի Աւետարանի որոշ թերթեր — 513
12. Թոռ Շայխութլու կնոջ, որ 1447 թ. Ռըշտունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ.—614
13. Վանում 1448 թ. գրված մի հիշատակարանում ասված է՝ Եի Հայրապետութեան տեսնն Ըոստակէսի, այլ տեղեկություններ չունենալով՝ անկարող ենք որոշել, թե ով է եղել այս «Ըոստակէսը» — 619

Արթուրաբաղ — 390

Արգիշտի

1. Որդի Ջազայի, հաշենի իշխաններից, 1417 թ. — 194
2. Եղբ. Սարգիս գրչի, որ 1432 թ. Եղեգեաց անապատում օր. Աւետ. — 423

Արդուն

1. Կին Մերուն գրչի, 1401 թ. Ոստանում օգնում էր նրան թուղթ կոկելով — 7
2. Մայր Թումայ Մինասենց նշանավոր գրչի, հշվ. 1425—1447 թթ. — 327, 377, 564, 583, 609
3. Որդի Յոհաննէս քհնյի, որ 1425 թ. Մոկաց Մպատ վանքում ստ. Շարակնոց — 341
4. Զոքանչ Մելքիսեթի, որ 1444 թ. Արգնիում ստ. Աւետ. — 575

Արդուն-Մելիք (Արդուն-Մելեք)

1. Մայր Աստուածատուր տնտեսի, որ 1416 թ. Վանում օգնեց Կարապետ գրչիին, որն օրինակում էր Մաշտոց — 189
2. Մայր Յովաննէս կր-ի, որ 1424 թ. Եղեգեացում ստ. Շարակնոց — 321
3. Մայր Առաքել քհնյի, որ 1444 թ. Աղթամարում ստ. Ճաշոց — 572

Արդունշա[ն] — Հորեղբորորդի Կարապետ գրչի, որ 1438 թ. Վարգիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489

Արմանի — Քույր Կարապետ գրչի, որ 1440, 1444 թթ. Ոստանում օր. Գանձարաններ — 510, 573

Արմանի-Խաթուն (Արման-Հաթուն)

1. Հնգյւ դուստր Դանիէլ գրչի, որ 1441 թ. Աղթամարում օր. Աւետ. — 524
2. Եղբորկին Մկրտիչ կր-ի, որ 1445 թ. Բաղեշում ստ. Յայսմատուրք — 592

Արմէլիք — Քույր Ամիր-Դօլի, որ 1450 թ. Խլաթում ստ. Ճաշոց — 647

Արուգ — Մայր Առաքեալ քհնյի, որ 1417 թ. ստ. Աւետ. — 205

Արուս

1. Մորաքույր Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
2. Քույր Աշնայ գյուղի ընակչի Թումայի, որ 1447 թ. ստ. Ճաշոց — 610
3. Կին Յովաննէսի, այր ու կին միասին, 1449 թվականին Ամիրի եկեղեցու մեծ Յայսմատուրքի համար նվիրեցին փաթթոց — 631

Արուս-Խաթուն

1. Մայր Անդրիասի, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. — 541
2. Եղբորկին տանուտեր Յովսէփի, որ 1432

Արուս-Խաթուն

թվականին ստ. և նվիրեց Օհովոց գյուղի եկեղեցուն Աւետ. — 432

3. Սանամայր Յովհաննէս գրչի, որ 1436 թ. Կրծանիս գյուղում օր. Գանձարան — 462

Արոն

1. Բաղեշի քահանաներից, որի կամակցութեամբ 1443 թ. Ղրիմ-Խաթունը Յայսմատուրքի օրինակ շնորհեց Յովաննէս գրչին — 547

2. Միարան Յիսկայ վանքի, 1450 թ. — 644

Արքայուն (Առքաւուն)

1. Հայր Արքաւամ Մելտենցու, որ 1401 թ. Կաֆայում ստ. Գր. Նարեկացու Մատեան ողբերգութեան — 20
2. Եղբ. Յովաննէս կր-ի, որ 1419 թ. Պառվազարակի վանքում ստ. Հարանց Վարք — 232

Արքա-Տիկին — Քույր Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շարակնոց — 170

Աւագ (Աւաք)

1. Եղբայր Գանձակ գյուղի ռես Տիրացուի, հշվ. 1404 թ. Աղթամարում — 47
2. Հնգյւ Հայր Թումայ կր-ի, որ 1411 թ. Կասր գյուղում ստ. Աւետ. — 130
3. Եղբորորդի Սաղի սր Ստեփաննոս վանքի վանահայր Ոնոփրիոսի, 1413 թ. — 154
4. Որդի Ներսէս քհնյի, որ 1414 թ. Օշականում ստ. Ճաշոց — 162
5. Որդի Եղվարդի տեր Ազիզպէկի, հշվ. 1428-ից առաջ — 561
6. Տանձիկենց, տեր Սինեաց Դաւայքար գյուղի, Օրբելյան իշխանների ազատենրից, 1429-ից առաջ — 392
7. Եպս, 1430 թ. առաջնորդ, իսկ 1440 թ. միարան Մաղարդի վանքի — 396, 504
8. Փեսա Յովհաննէս գրչի, որ 1431 թ. Կաֆային մերձ սր Գրիգորի վանքում օր. Շարակնոց — 416
9. Հայր Յովաննէսի, որ 1436 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 463
10. Որդի վերոհիշյալ Յովհաննէսի — 463
11. Քեռորդի՝ Ներսէս քհնյի, որ 1438 թ. Սեւասիայում ստ. Ճաշոց — 493
12. Աթանանց գյուղի Աւետարանի համար 1440—50 թթ. նվիրեց ծածկոց (սեփանդեան) — 506

Աւագ-Պարոն

1. Որդի Հյուսն Ներսէսի, որ ԺԴ. դարի 2-րդ կեսին ստ. Աւետ. և Շարակնոց — 125
2. Որդի՝ Գրիգոր Երեցի, որ 1409 թ. Սամիսոնում ստ. Ճաշոցի ժողովածու — 98

Աւագ-Պարոն

3. Ազգ. Ծերուն գրչի, որ 1412 թ. Ոստանում օր. Աւետ. — 137
4. Ազգ. Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
5. Հորեղբայր տանուտեր Ստեփանոսի, որ 1418 թ. Ոստանում ստ. Մաշտոց — 219
6. Հայր Աստուածատուրի, որ 1423 թ. Ուկագոմ գյուղում ստ. Աւետ. — 306
7. 1434-ից տարիններ առաջ ստացել էր մի Աւետարան, որ 1434 թ. գնեց և վերստին կազմել տվեց Ղազար Երեցը — 446

Աւագուէր — Ասկանգարի որդի Լիպիկից 1402 թվականին գնեց մի Աւետ. — 28

Աւագ-Տիկի

1. Կին Մարտիրոսի, որ 1410 թ. գնեց մի Աւետ. — 114
2. Մայր Ստեփաննոս գրչի, որ 1420 թ. հիւզանում օր. Աւետ. — 247
3. Մայր Մեծ-հաթունի, որ 1431 թ. Երզնկայում ստ. Աւետ. — 407
4. Եղբորկին Յովհաննէսի, որ 1436 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 463

Աւարու — Թոռ Սահաթի, պարոն Այրարատեան նահանգի, հշվ. իր եղբայր Փիր-Ղաիպի հետ միասին 1425 թ. — 335

Աւալ-Քէլ — Պարոն հիւզանի, սրա իշխանության տակ էր գտնվում Թացու գյուղը, 1437 թ. — 477

Աւետիք (Աւետիս)

1. Եղբայր Հրուան Ներսէսի, որ ԺԴ. դարի 2-րդ կեսին ստ. Աւետ. և Շարակնոց — 125
2. Գրիչ, որդի Տղապարոնի, 1401 թ. Վարագում օր. Տօնական — 6
3. Հնգը միաբան հիւզանի սբ հաշվանքի — 24
4. Կոկում էր թուղթ այն մեծագիր ճառընտրի համար, որ 1404 թ. օրինակում էր Գրիգոր գրիչը — 48
5. Կր., 1408 թ. Աւագ վանքում ստ. Մանրումունք — 88
6. Ազգ. ոմն գրչի (անունը չկա). նահատակվեց 1409 թ. դեկտեմբերի 11-ին — 95
7. Արեղա, 1410 թ. Կաւալու վանքում նորոգեց (կամ օրինակեց) մի Աւետ. — 116
8. Կր., աշակերտ Գէորգ Երզնկացի վրդի, 1411 թ. Աւագ վանքում իբր օրինակեց Յակոբ Ղրիմեցու Մեկն. Տոմարի աշխատութունը Սակայն այստեղ սխալ կա, կամ ընդօրինակութունը կատարվել է 1411-ից հետո (գուցե 1421-ին), կամ էլ ընդօրինակված է տոմարական մի այլ աշ-

Աւետիք

- խառնութուն, որովհետև Յակոբ Ղրիմեցու Մեկն. Տոմարի-ն շարադրված է 1416 թվականին (տե՛ս էջ 181) — 130
9. Միաբան հիւզանի սբ հաշվանքի, 1413, 1414 թթ. — 152, 153, 169
10. Բաբունի, Հգեր հայր Յովհաննէս գրչի, որ 1416 թ. հիւզանի սբ հաշվանքում օր. Գր. ՏԹ. Սաղմ. մեկնութունը — 189
11. Վրդ., 1417 թ. հիւզանում ստ. Բառգիրք — 198
12. Վրդ., 1416 թ. Թաքուն ընդօրինակեց մեկնութունների այն ժողովածուն, որ ձեռք էր բերել գաղանի — 187
13. Քեռորդի Կիրակոս քհնյի, որ 1416 թ. Վանում ստ. Մաշտոց — 189
14. Վրդ., Թաղված էր Ղրիմի Քիմճակ վանքում, հշվ. 1417 թ. Քրիստոսատուր գրչի կողմից — 207
15. Որդի տանուտեր Ստեփանոսի, որ 1418 թ. Ոստանում ստ. Մաշտոց — 219
16. Եղբ. Գրիգոր Ախալցխացի գրչի, որ 1419 թվականին Հերմոնի վանքում օր. Գր. ՏԹ. Գիրք Հարցմանցը — 657
17. Քեռի Յոհաննէս քհնյի, որ 1419 թ. Յիւզնայ վանքում ստ. Աւետ. — 224
18. Հնգը քհնյ, որ 1419-ից առաջ Ստեփաննոս Տշողցի գրչին ընդօրինակման համար տվել էր ճառընտիր — 226
19. Կր., եղբորորդի Վարդան կր-ի, որ 1420 թվականին ստ. և նվիրեց Պատրիկ վանքին մի Աւետ. — 238
20. Որդի ոմն Թումայի. մեռավ 1420—1425 թվականներին՝ երիտասարդ հասակում — 243
21. Հգեր եղբայր Ստեփաննոս գրչի, որ 1420 թվականին հիւզանում օր. Աւետ. — 247
22. Հայր Հրուան Յոհաննէսի, որ 1421 թ. Աղէթում ստ. Ծաշոց — 249, 250
23. Կր., 1421 թ. Աղթամարում թուղթ կոկելով օգնում էր Թումայ գրչին — 252
24. Քհնյ, 1421 թ. Վանում թուղթ կոկելով օգնում էր Կարապետ գրչին — 261
25. Եղբ. Թորոս գրչի, որ 1422-ից հետո Երուսաղէմում օր. Ցայմաւուրք — 300
26. Հայր Ամասիայի առաջնորդ Մխիթար արքեպսի, հշվ. 1424 թ. — 323
27. Վրդ., որդի Սեղբեստրոսի, 1425 թ. վաճառելով իր ողջ ունեցվածքը գնեց մի Աստուածաշունչ — 343
28. Հայր տանուտեր Յովհաննէսի, որ 1426 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 357

Աւետիք

29. Նղբ. Կարապետ գրչի, որ 1428 թ. Կողոպց վանքում օր. Զառընտիր-Տօնական — 381
30. Միարան Նկարենոյ վանքի. 1428 թ. վախճանվեց Նախավկայի վանքում — 389
31. Արեղա, 1428 թ. Կաֆայում ստ. Մանրումունք — 390
32. Նպս Բաբերգի և Դերջանի, 1430 թ. — 661
33. Միայնակեց, 1432 թ. Տրապիզոնում ստ. Հարանց վարք — 427
34. Գրիչ, 1433 թ. Երևան քաղաքում օր. Աւետ. — 662 *
35. Նղբորորդի Տիրատուրի, որ 1433 թ. Ղրիմում գնեց և արծաթով զարդարեց մի Աւետ. — 436
36. Որդի Ստեփանոս բրուտի, որ 1435 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 457
37. Որդի Աստուծի, 1437 թ. Բալու գավառում օր. Աւետ. — 476
38. Հայր Դավթ քչի, որ 1438 թ. Տփլիսում ստ. Գանձարան — 488
39. Փեսա Մովսէս քչի, որ 1439 թ. Աւագ վանքում ստ. Յայամաւորք — 495
40. Միաբան Մազարդի վանքի, 1440 թ. — 504
41. Միաբան Աղթամարի, 1441 թ. — 524
42. Հայր Վարդան գրակապի, որ 1441 թ. Տաշլոզ գյուղում և 1450 թ. Արճէշում կազմեց ձեռագրեր — 526, 647
43. Միաբան Սեպուհ լեւոն Գր. Լուսաւորչի վանքի, 1442 թ. — 539
44. ՏՔաջ Հոնտոր, Երաբունեաց պետ, ժմեծ րաբունապետ Եկեղեցաց գավառի Աւագ վանքում հշվ. 1443, 1444 թթ. — 556, 577
45. Տեր, հղեր եղբ. Սարգիս գրչի, որ 1443 թ. Աւագ վանքում օր. Գր. ՏՔ. Մկն. Մտթ. աւետ. աշխատութիւնը — 557
46. Երախտավոր Վարդան գրչի, որ 1444 թ. Վանում օր. Աւետ. — 569
47. Նղբորորդի գաւառցի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ. Մաշտոց — 572
48. Գրիչ, 1444 թ. Արղնիում օր. Աւետ. — 576
49. Քեռորդի Թումայ Մինասենցի, հշվ. 1445, 1447 թթ. — 584, 609
50. Աշակերտ Յովհաննէս վրդի, որ դասավանդում էր Սեպուհ լեւոն Գր. Լուսաւորչի վանքում, 1445 թ. — 589
51. Գրիչ, 1446 թ. Նոր-Գեղկայ վանքում օր. Յայամաւորքի շորս տետր — 601
52. Հնդցլ որդի Սարգիս մահաւոր, որ 1447 թվականին Մոկաց Գինէկանց դուռում ստ. Աւետ. — 612
53. Ազգ. Շայխուֆլու կնոջ, որ 1447 թ. Ռըշ-

Աւետիք

- տունիքի Բերգաձոր վանքում ստ. Աւետ. — 613
54. Տեր վերոհիշյալ Շայխուֆլուի — 613 *
55. Դասընկեր Մարտիրոս եպսի, որ 1449 թ. էջմիածնի նվիրակն էր Կաֆայում — 641
56. Նղբորորդի Վարդան կր-ի, որ 1450—1460-ական թթ. Արծկէի Սքանչեւագործ վանքին նվիրեց մի Շարակնոց-Տօնացոյց — 523
57. Բեսաւնից գյուղի բնակիչ, Ժն. դարի վերջերին կամ ԺՁ-ի ընթացքում գերութիւնից ազատեց 1420 թ. օր. մի Աւետ. — 243
- Աւետաշ — Սարկավագ, 1401 թ. վկա եղավ գրիչ Յոհաննէս Ապարանեցեցու գրչութեան վարձի (2000 դահեկան) ստացմանը — 15
- Աւետուր — Աշակերտ Կարապետ գրչի, որ 1421 թվականին Աղէթում օր. Աւետ. — 251
- Աւր — Մայր Յոհաննէսի, որ 1422 թ. Բերկրիի Եզնվանքում ստ. Աւետ. — 294
- Աւրայ (Աւտի)
1. Հնդցլ մայր Թադէոս կր-ի, որ 1412 թ. ստ. և նվիրեց Մեծոփայ վանքին Աւետ. — 135
 2. Աւտիայ հոլովված ձեռով, կին Վասիլ Խաւսարցու, որ 1432 թ. Երուսաղէմում ստ. Աւետ. — 431
- Աւրման կամ շահ Օթման Բահադուր, Ղարա-Օթման, Օթման-Բէկ և այլն: Այսպես են կոչում մեր հիշաւական գիրները Ակ-Կոյուն-լունքի դինաստիայի հիմնադիր Կարա-Յուլուք Օսմանին, որը իշխանութեան գլուխ անցավ Արմատյան Հայաստանի և Անատոլիայի նահանգներում 1378 թ. և սպանվեց Իսքանդար Կարա-Կոյունլուի կողմից 1435 թ. — 289, 290, 326, 329, 344, 394, 403, 448, 449, 452, 457, 458, 590, 624
- Աւրու-Խաբուն — Կին պր. Շատիպէկի, որ 1430 թվականին գերութիւնից ազատեց մի Աւետ. — 399
- Աւնփրիտ — Հայր Մկրտիչ քչի, որ 1441 թ. Արճէշում ստ. Զաշոց — 516
- Աշին — Դպիր, 1446-ից առաջ Երուսաղէմում օգնում էր Ստեփանոս գրչին ընդօրինակված ձեռագրի սրբագրման և ծաղկման գործում — 600
- Աւտաշան — Հայր Երուսաղէմի արքեպս, ապա՝ Հայոց կաթողիկոս Պօղոսի, հշվ. 1419 թ. — 233
- Աւդուն — Քույր տանուտեր Թաթարէկի, որ 1420 թ. Նարեկ գյուղում ստ. Աւետ. — 242
- Ազգէնդ (Աւքէնտ)
1. Նշանավոր գրիչ և ծաղկող, աշակերտ

Աւգսէնդ

Քրիստոսատուր գրչի, աշխատում էր Կաֆայի մոտ գտնվող սր Անտոնի վանքում, հաշողակ էր հատկապես շատ մանր տառերով ձեռագրեր ընդօրինակելու և տոմարագիտական աղյուսակներ կազմելու մեջ, ունի հիշատակարաններ գրված՝ 1429—1445 թթ. ընթացքում — 395, 413, 415, 428, 445, 459, 460, 483, 527, 528, 591

2. Որդի Յովաննէս գրչի, փեսա Ասագի, հշվ. 1431 թ. Կաֆայում — 416

Ափլագ — Որդի Սեթիկի, տեր Սիւնեաց Դաւաքար գյուղի, 1429 թ. Բէշկեն իշխանի վճռի համաձայն՝ Սիւնեականքին վերադարձրեց մի Աւետարան — 392

Բ

Բաղոս — Որդի Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայամաւորք — 159

Բագրատ Ե. — Թագավոր վրաց (1360—1393), հայր Կոստանդին Ա. և պապ Ալեքսանդր Ա. թագավորների — 52*, 274, 287, 656

Բաղիդ — Հայր խոշա Գորգի, որ 1414 թ. Սղերտում գերությունից ազատեց մի Աւետ. — 314

Բարա-Խաբուն — Քույր Սանահնի փակակալ Յովհաննէս վրդի, որ 1436 թ. ստ. Մաշտոց — 466

Բախշայիշ (Բաղշայիշ)

1. Հորեղբորորդի Յոհաննէս վրդի, որ 1407 թ. Տաթևում օր. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրքը. մեռավ 1407 թ. մահտարածմին — 82

2. Քեռի Սարգիս գրչի, որ 1409 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. ՏԹ. Գիրք Հարցմանցը — 94

3. Նղբ. Յովաննէս քհնյի, որ 1422 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 296

4. Խոշա, փեսա խոշա Գորգի, երկուսը միասին 1424 թ. Սղերտում գերությունից ազատեցին մի Աւետ. — 314

5. Որդի ութայ էվատշայի, որ 1426 թ. ստ. և նվիրեց Վառնիշաա գյուղի եկեղեցուն մի Աւետ. — 356

6. Պր., որդի պր. Քաղէոսի. իր եղբայրների հետ միասին ԺՆ. դարի վերջերին կամ ԺԶ. հարում ձեռք բերեց 1418 թ. օրինակված մի Մաշտոց — 221*

Բախախյար (Բաղթիար)

1. Նղբ. Տաթևի եպս Շմաւոնի, հշվ. 1437 թ. — 469

2. Նղբ. Սարգիս գրչի, որ 1427 թ. Տաթևում

և 1432 թ. Նղբեաց անապատում օր. Աւետարաններ — 366, 423

Բաճաաին — 1407 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 83

Բաղդատ

1. Կին ոմն ստացողի, որ 1419 թ. Աղթամարում ստ. Ճաշոց — 230

2. Մամ Մկրտիչ գրչի, որ 1420 թ. Բերկրիի Յուական որգւոյ վանքում օր. Աւետ. — 242

3. Մայր Յովաննէս արեղայի, որ 1424 թ. Սըղգայ գյուղում ստ. Դանձարան — 322

4. Քույր պր. Մեծատան-որգոյ, որ 1443 թ. ստացավ (") մի Ժողովածու — 550

Բաղդաա-Խաբուն — Հնգել դուստր Նսայու, որ 1443 թ. Բաղէշում ստ. Աւետ. — 545

Բաղտասար — Հայր Յովաննէս Բրժոնց Դաւաշցի կր-ի, որ 1445 թ. ստ. Մաշտոց — 579

Բայագիթ — Շեխ, Իսքանդարից 1426 թ. ստացավ Մակու բերդը, որը վերջինս գրավեց հայ իշխան Նուր-ադ-դինից — 353

Բանեղէս — Հայր Աստուածատուր և Յովհաննէս եղբայրների, որոնք 1422 թ. գերությունից ազատեցին և նվիրեցին Տկուց վանքին մի Աւետ. — 296

Բաւրա-Խաբուն — Հնգել քույր Յոհաննէս քհնյի, որ 1423 թ. ստ. Շարակնոց — 303

Բաւրա-Մէլէֆ — Զոքանչ ոսկերիչ Յովաննէսի, որ 1449 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 634

Բաւրաշայ — Երախտավոր Դանիէլ արեղայի, որ 1425 թ. գնեց մի Քարոզգիրք — 347

Բաղդադիմէոս — Որդի Բուրթէլի, 1446-ից առաջ ստ. Գր. ՏԹ. Գիրք Հարցմանցը — 599

Բաւրի-Տիկի — 1411 թ. Ոստանի նորակառույց սր Ստեփանոսի եկեղեցուն նվիրեց մի շուրջառ — 129

Բաւունակ — Նղբայր Բարդուղիմէոս արեղայի, որ 1446-ից առաջ սա. Գր. ՏԹ. Գիրք Հարցմանցը — 599

Բաւսեղ

1. Հնգել եղբայր Առաքել Սիւնեցու, քեռորդի Գր. Տաթևացու, հշվ. 1401, 1403 և 1407 թվականներին — 11, 13, 34, 38, 73

2. Հնգել միաբան Խիզանի սր Խաչ վանքի, հշվ. 1402 թ. — 24

3. Հայր Յովաննէս (Յովէլ) քհնյի, որ 1407 թ. Տաթևում ստ. Աւետ. — 77

4. Գրոց աշակերտ, միաբան Խիզանի սր Խաչ վանքի, 1413, 1414 թթ. — 152, 153, 169

5. Նպս, 1417 թ. Առաքել քհնյի խնդրանքով օր. Աւետ. — 204, 205

Պատմություն

6. Ոմն, հշվ. 1413 թ. Եկեղեցացի գավառի Սա-
ղի սբ Ստեփաննոս վանքում — 155
 7. Քհյ, 1413 թ. դրեց վաճառման գիր և վկա
եղավ մի Աւետարանի վաճառման — 160
 8. Գրիշ, 1419 թ. սբ Յակոբայ վանքում,
Սիմէոն կր-ի խնդրանքով ավարտեց Գր.
Տթ. Քարոզգրքի օրինակութիւնը և օր.
մի Բաղդիրք — 236, 237
 9. Հնգցլ վրդ. (գուցե՝ Մաշկէոր) հիշված
հայոց նշանավոր վարժապետների շար-
քում 1422, 1427 թթ. — 297, 364
 10. Լրդ., թաղված Վայոց-ձորի Անապատի
վանքում, հշվ. 1423 թ. — 301
 11. Գրազիր, միաբան Ագուլեաց վանքի, 1425
թ. — 337
 12. Միարան Կոթիփորոյ վանքի, մեռավ երի-
տասարդ հասակում, հշվ. 1427 թ. — 364
 13. Բարսեղ արեղայ ԺԵ. դարի 30-ական թթ.
Բշնիում Երեմիայ արեղայից ստ. նվեր
մի Աւետարան, նվիրատուի հիշատակին
պատարագ կատարելու պարտավորու-
թյամբ — 422
 14. Ուրանց գյուղի քահանաներից, հշվ. 1433
թվականին — 431
 15. Տեր, ճաշ քարտուլար, միաբան Թումա
Առաքյալի վանքի, 1434 թ. — 440
 16. Նպս, առաջնորդ Արճէշի սբ. Յովհաննէսի
վանքի, 1437 թ. — 475
 17. Միարան Մաղարդի վանքի, 1440 թ. —
504
 18. Արեղա, տեր Գրիգորի ընկերակցութեամբ,
1441 թ. 1000 դահեկան վճարելով գերու-
թյունից ազատեց Զհանշահի զորքերի կող-
մից լոռիում գերված մի Աւետ. — 515
 19. Միարան Աղթամարի, 1441 թ. — 524
 20. Վանահայր սբ Սարգսի դամբարան կոչ-
վող վանքի, 1443 թ. — 549
 21. Միարան Գաւաշի սբ Վարդան զորավարի
վանքի, 1444 թ. — 565
 22. Վանահայր Մեծոփայ վանքի, 1444 թ. —
568
 23. Առաջնորդ Սեպուհ լեռան Գր. Լուսաւորչի
վանքի, 1442, 1445 թթ. — 539, 589
 24. Բարունապետ, ԺԵ. դարի վերջերին ստ.
1417 թ. Խիզանում օր. Բաղդիրք. — 198
- Թաւմազ — Քույր Յակոբ արեղայի, որ 1436 թ.
աշայր Յովհաննիսի կոչված սբ Աստուա-
ծածնի վանքին նվիրեց մի ճաշոց — 467
- Բէլէֆ-Բէլ — Տեր Նարեկի, 1465 թ. — 177
- Բէլ — Եղբորորդի Պապոս քհյ, որ ԺԵ. դարի
կեսերին գնեց 1424 թ. Կիւրդի վանքում
օր. մի Աւետ. — 318

- Բէկի — Եղբ. Յրա Գրիգորի, որ 1415 թ. ավար-
տեց Թմ. Աքուինացու, Յղ. Խորհրդոց եկե-
ղեցւոյ աշխ. օրինակութիւնը — 176
- Բէկի-Խաթուն — Կին Կարապետ քհյ, որ 1441
թվականին Տաշոյ գյուղում ստ. Մեսրոպ-
Վայոցձորեցու Պամ. Ներսեսի հայոց հայ-
րապետի գրվածքը — 525
- Բէկլար (գրված՝ Բեկլար) — Պր., եղբ. Թուր-
վանդայի, որ 1406 թ. ստ. Աւետ. — 64, 65
- Բէկառդմիշ — Իր եղբոր՝ Յոս եպսի հետ, 1442
թվականին, 320 դահեկանով վաճառեց մի
Աւետ. — 542
- Բէճեւմ (գրված՝ Բէնամ) — Եղբ. Արեւ գրչի,
որ 1410 թ. Սարկաւագանց վանքում օր.
Գր. Տթ. Մեկն. Մտթ. աւետ. — 112
- Բէճեւմաշահ — Հայր Թաւմիզի եպս Ստեփաննոս.
վրդի, հշվ. 1404 թ. — 32
- Բէճեւուշ — Դպիր, աշակերտ Սանահնի առաջ-
նորդ Յոհաննէս եպսի, 1437 թ. — 468
- Բէշէլէ (Բէշէն, Պէշէն, Պէշէն և այլն)
1. Օրբեյան, որդի պր. Մաթաթի, թոռ Բուր-
թելի, իշխան Սիմեոն, 1406 թ. հիշվում
է հոր հետ՝ որպէս իշխան, 1412 թ. տերն
է վրաց Աֆլիսցիիս գյուղաքաղաքի, հե-
տագա տարիներում՝ վերադարձել է Սիւ-
նիք, իսկ Իսքանդարի պարտութիւնից և
մահվանից հետո՝ կրկին անցել է Վրաս-
տան, 1437, 1438 թթ. հիշվում է որպէս
իշխանաց իշխան, տեր Լոռու — 58, 133,
292, 382, 392, 468, 470, 486, 653, 656
 2. Ոմն Գաւաշի, որի այգին 1420-ից առաջ
գնվեց և դարձավ Վարդան զորավարի
վանքի մուրք — 565
- Բուքաբ — Որդի Արդալի, 1449 թ. Արգելան-
վանքում վկա եղավ մի Շարակնոցի նվի-
րարերութեան — 639
- Բուլղա — Կին տանուտեր Ստեփաննոսի, որ
1419 թ. սա. մի Մաշտոց — 219
- Բուլղաբաւ — Հորեղբայր Մկրտիչ քհյ, որ 1441
թվականին Արճէշում ստ. Ճաշոց — 516
- Բուլղալի — Պապ Սերկէլիի գյուղի տեր պր.
Շալուէի, հշվ. 1442 թ. — 533, 534
- Բուրսիք (Արու-Սէիդ) — Որդի Կարա-Յուսու-
ֆի, եղբայր Իսքանդարի և Զհանշահի
1429 թ.՝ իր երկրորդ արշավանքի ժամա-
նակ՝ Շահուիս սրան նշանակեց Աղբբե-
շանի, Ղարաբաղի և Հայաստանի կառավա-
րիչ Սակայն շատ չանցած (1431 թ.) Իս-
քանդարը վերագրավեց գահը և սպանեց
Արու-Սեիդին — 506
- Բուրսլի — Հնգցլ որդի խոշա Վարդանի, որ
1443 թ. Բաղէշում ստ. Յայմատուք —
547, 548

Քուրբիլ (Քուրթէլ, Քիւրթէլ և այլն)

1. Որդի Ելիկումի, եղբորորդի Ստ. Օրբելյանի, «մեծ իշխան Օրպելեանց», հայր Իվանէի (Ինանիկի), պապ Սմբատի և Քուրթելի, հշվ. 1314—1344 թթ. — 4, 63, 78, 656
2. Նախորդի թոռը, որդի Իվանէի, հշվ. 1401—1407 թթ. իր եղբայր Սմբատի հետ միասին՝ որպես իշխան Սիւնեաց, վախճանվեց իր երկու որդիների հետ միասին 1407 թ. մեծ համաճարակի ժամանակ — 4, 35, 38, 57, 74, 75, 77, 80, 81, 486
3. Եղբ. Սարգիս գրչի, որ 1432 թ. Եղեղեաց անապատում օր. Աւետ. — 423
4. Հայր տանուտեր Յովսէփի, որ 1432 թ. ստ. և նվիրեց Օհովոց գյուղի եկեղեցուն մի Աւետ. — 432
5. Հայր Հաղարբէկի, որ 1445 թ. Խլաթում ստ. Յայսմաուրք — 586
6. Հայր Բարդուղիմէոս արեղայի, որ 1446-ից առաջ ստ. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց — 599

Քիւրքիլեանց տուն — 194

Քուրտայ-Խարուն — Դուստր Թուրվանգայ-Խաթունի, որ 1448 թ. Արծկէո՛ւմ ստ. Աւետ. — 618, 619

Քրեմիմ — 1407 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 83

Գ

Գարբիէլ — Եպս Կարբեցի, 1438 թ. Երուսաղէմումն էր գտնվում, իսկ 1442 թ. Սերկէիլի գյուղում հիշվում է որպես «հայրապետ» — 494, 534

Գալոց — Հայր տանուտեր Գալթի, որ 1437 թ. Թացու գյուղում ստ. Աւետ. — 477

Գալուստ

1. Աշակերտ բանի և «հոգոյ ճարակ» Սարգիս գրչի, հշվ. 1401 թ. Տաթևում — 6
2. Ֆրայ, երախտավոր Ֆռանգ գրչի, որ 1402 թվականին աշխատում էր Սինէական անապատում — 27
3. Վրդ., գրիչ, աշակերտ Գր. Տաթևացու, 1403, 1406 թթ. աշխատում էր Տաթևում, որտեղ օրինակեց Գիրք Հարցմանց և Շարակնոց, իսկ 1410 թ. գտնվում էր Երևանում, որտեղից Քարոզգրքի օրինակ ուղարկեց Թ. Մեծոփեցուն և օրինակեց մի այլ Քարոզգրք (նո՛ւյնն է, արդյոք, Ն 1-ը) — 34, 60, 104, 106, 107
4. Ազգ. ներսէս քհնյի, որ 1414 թ. Օշակաւում ստ. Ճաշոց — 162

Գալուստ

5. Աբեղա, 1421 թ. Հերմոնի վանքում Քարոզգրքի օրինակ տվեց Կարապետ Դերճանցի գրչին — 259
6. Աղա, նշանավոր ոմն, հշվ. 1423 թ. Գանձասարում — 307
7. Վրդ. Վաղանդնեցի, հշվ. 1435 թ. Թովմա Մեծոփեցու կողմից հայ նշանավոր վարդապետների շարքում (կարող է նույնը լինել Ն 3 Գալուստ վարդապետը) — 451
8. Պր., ազգ. պր. Ստեփանոսի, որ 1437 թ. Տրապիզոնում սա. Յայսմաուրք — 481, 482
9. Քհնյ, 1437 թ. Տփլիսում, իր քեռի Խաչատուր կր-ի ծախքով սա. մի Շարակնոց — 661, 662
10. Սարկավազ, 1440 թ. Մեծոփայ վանքում, ապա՝ Մատնավանքում սպասավորում էր ներսէս գրչին — 509
11. Ազգ. ոմն ստացողի, հշվ. 1440 թ. — 513
12. Գրիչ, աշխատում էր Աղշոց վանքում, 1442, 1443 և 1447 թթ. ընթացքում օրինակեց 3 Աւետարան, 2 Ճաշոց և Մանրումունք — 537, 537*, 551, 552, 553, 606
13. Պապ Յովանէս եպս Կաֆայեցու, որ 1447 թվականին ստ. Գր. Տթ. Քարոզգրք — 607

Գալիանէ (Գախանէ)

1. Հնգյլ դո՛ւստր Գրիգոր երեցի, որ 1409 թ. Սամխունում ստ. Ճառերի մի ժողովածու — 98
2. Հնգյլ մայր Յակոբ Տրապիզոնցի գրչի, որ 1437 թ. օր. Յայսմաուրք — 482
3. Կին Սարգիս գրչի, որ 1441 թ. օր. Մաշտոց — 520

Գառնուկ — Հայր Սահակ Մղտեսու, որ 1427 թ. Ամասիայի Ղազալ գյուղաքաղաքում գնեց Աւետարան — 369

Գասպար — Համթեցի, գրիչ, 1426 թ. Կիպրոսում օր. Սարգիս Շնորհալու Մեկն. կթզկ. թղթոցը — 354

Գաւիանէ — Դուստր Շահրիկի, որ 1412 թ. Հայտար գյուղի եկեղեցուն նվիրեց մի Ճաշոց — 140, 140*

Գաւզում — Դարբին, Սուկուբլու գյուղից, 1434 թվականին Գանձասարում վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 439

Գաւրգասալ — Դերճակ, Սերկէիլի գյուղի բնակիչ, 1442 թ. օգնում էր Ոհաննէս Թմբուցի գրչին — 536

Գէորգ (Գէորգէոս)

1. Վրդ., Սկևռացի կամ Լամբրոնացի, հշվ.

ՅԲ ԳԼՈՐԳ

- որպես «Գրչութեան խրատ» աշխ. հեղինակ
և «Ճաշոց» կոչվող ժողովածուի խմբագիր,
մհ. 1301 թ. — 86, 246, 249, 284
2. Վրդ. Երզնկացի, աշակերտ Յովհ. Որոտ-
նեցու, «տիեզերահռչակ մեծ ըրառնա-
պետ», «բաշ հոնտոր», առաջնորդ Աազ
վանքի, ուսուցիչ բազմաթիվ աշակերտնե-
րի, որոնցից նշանավորն է Յակոբ Ղրիմե-
ցին, հշվ. ըրազմաթիվ հիշատակարաննե-
րում, մհ. 1416 թ. — 54, 88, 98, 130, 138,
139, 142, 174, 183, 186, 343, 344, 364,
577, 654
3. Վրդ. «գծադիկն ուսոյց» (մանրանկարչու-
թյուն սովորեցրեց) Մերուն գրչին, որ
1412 թ. Ոստանում օր. Աւետ. — 137
4. Եղբ. Թումայ գրչի, որ 1421 թ. Աղթամա-
րում օր. Ճաշոց — 252
5. Ժամկոչ Երզնկայի սբ. Աստուածածին եկե-
ղեցու, 1422 թ. — 290
6. Գրիչ, 1427 թ. Երուսաղէմում, Թորոս և
Վարդան գրիչների ընկերակցութեամբ օր.
Գր. Տթ. Մկն. Մաթ. աւետ. աշխատութիւ-
նը — 372
7. Սարկավազ, հնգյւ եղբ. պր. Մկրտիչ, որ
1428 թ. Կողոց վանքում ստ. Ճառքնտիր-
Տօնական — 380
8. Վրդ., ուսուցիչ Գրիգոր վրդ. գրչի, որ
1429 թ. Այրիվանքին մոտ գտնվող Մա-
նուէլի անապատում օր. մի Մանրուս-
մունք — 391
9. Աղա, առաջնորդ Ագուլիսի, 1425 թ. —
337
10. Արեղա, 1431 թ. Կաֆայի սբ. Անտոնի
վանքում Ճաշոցի օրինակ տվեց Քրիստո-
սատուր գրչին — 415
11. Պր., հայր Յովհաննէս եպս Կաֆայեցու, որ
1447 թ. ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 607
12. Եպս Չմշկաղեկցի, 1443-ից շատ հետո,
գուցե ժէ. դարում, կեղծել է մի հիշա-
տակարան խուլավանքի կալվածքների մա-
սին — 558
- Գիւնեղեմ — Միայնակյաց, հշվ. 1419 թ. Երու-
սաղէմում — 233
- Գիւնէ — Մեծ մայր Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ.
Բերկրիի Նգնվանքում ստ. Աւետ. — 294
- Գոնար (Գահար, Գահար, Գուհար, Գոհար)
1. Հորեղբորկին Յոհաննէս գրչի, հշվ. 1409,
1417 թթ. Մոկսի Կաթանց գյուղում և
Ակոռոյ վանքում — 96, 202
2. Քույր Կիրակոս քհյի, որ 1416 թ. Վանում
ստ. Մաշտոց — 189

Գոնար

3. Հնգյւ մայր Նիկողայոս քհյի, որ 1418 թ.
Վարագում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 216
4. Կին տանուներ Ղազարի, որ 1418 թ. Վա-
նում ստ. Աւետ. — 218
5. Աղգ. տանուներ Թաթարէկի, որ 1420 թ.
Նարեկում ստ. Աւետ. — 242
6. Մայր Գրիգոր Արծկեցի գրչի, հշվ. 1427,
1435, 1441 թթ. — 365, 458, 528
7. Քույր Հայրապետ կր-ի, որ 1431 թ. Խի-
զանում գնեց և նորոգել տվեց մի Աւետ. —
412
8. Հնգյւ մայր Յոհաննէս գրչի, որ 1436 թ.
Կրծանիս գյուղում օր. Գանձարան — 462
9. Դուստր Հազարաէկի, որ 1445 թ. խլաթում
ստ. Յայամաւուրք — 586
10. Քույր Մարտիրոս վրդի, որ 1441 թ. Վա-
րագում ստ. Աւետ. — 568
11. Մայր Կարապետ կր-ի, որ 1441 թ. Խլա-
թում ստ. Յայամաւուրք — 526
12. Քույր Մովսէս քհյի, որ 1446 թ. ստ.
Աւետ. — 608
13. Դուստր Թովսթանգ կնոջ, որ ժն. դարի
վերջերին կամ ժՁ. դարում ստ. մի Աւետ.
— 615

Գոնար-Խաթուն

1. Մայր Հնազանդ կնոջ, որ 1403 թ. Խայի-
քում (Երզնկային մոտ) գնեց ու կազմել
տվեց Աւետ. — 39
2. Աղգ. Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր.
Յայամաւուրք — 159
3. Աղգ. Վարդան գրակապի, որ 1441 թ.
Տայշոզ գյուղում կազմեց մի Ձեռագիր —
526

Գոնար-Մելիք

1. Մայր Թուրվանդայի, որ 1406 թ. ստ.
Աւետ. — 64, 65
2. Կին Մերուն գրչի «հոգևոր աների», հշվ.
1412 թ. Ոստանում — 137
3. Աղգ. Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր.
Յայամաւուրք — 159
4. Մեծ մայր (հանիկ) Աստուածատուր գրչի
և ծաղկողի, որ աշխատում էր Ռշտունի-
քում, հշվ. 1417—1419 թթ. — 203, 220,
227
5. Քույր Մուրատշահի, որ 1419 թ. Ոստա-
նում ստ. Աւետ. — 227
6. Մայր Մկրտիչ քհյի, որ 1421 թ. Վանում
ստ. Աւետ. — 261
7. Մայր պր. Ստեփանոսի, որ 1437 թ. Տրա-
պիզոնում ստ. Յայամաւուրք — 481, 482
8. Մայր Վանեցի պր. Յովաննէսի, որ 1440 թ.
վաճառեց Աթանանց գյուղի քհյ Ատոմին

նախկինում այդ գյուղին պատկանող Աւետարանը — 505

Գոնար-Տիկիե

1. Քույր Թորոս գրչի, որ 1422-ից հետո Երուսաղէմում օր. Յայսմատութիւն — 300
2. Մայր Ստեփանոս հերպետի, որ 1422-ից հետո Երուսաղէմում ստ. Յայսմատութիւն — 300
3. Հորաքույր Վարդան գրական, որ 1450 թվականին Արճէշում ստ. Աւետ. — 647

Գոնդիշան — Գոյտոր Ստեփանոսի, ազգ. ոմն ստացողի, հշվ. 1440 թ. — 513

Գորգ

1. Հայր Դավթի, որ 1407 թ. 1100 գրամով գնեց մի Աւետ. — 83
2. Հայր Մարտիրոսի, որ 1410 թ. գնեց մի Աւետ. — 114
3. Պր., եղբ. Գրիգոր քհնյի, որ 1414 թ. (հիշված է նաև 1434 թ.) Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171, 444
4. Փփրիսոփայ, հնգյլ քհնյ Ոստան քղբի, հշվ. 1419 թ. — 227
5. Խոշա, 1424 թ. 1500 դրամ վճարելով Սղերտում ազատեց Վանից գերված մի Աւետ. — 314
6. Հնգյլ որդի պր. էվատշահի, որ 1425 թ. գնեց մի Աւետ. — 345
7. Սարկավագ, 1431 թ. Կաֆայի մոտ Շարակնոցի լավ օրինակ տվեց Յովհաննէս գրչին — 416
8. Պր., հնգյլ որդի ոսկերիչ Յովանէս Երզնկացու, որ 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 435
9. 1434 թ. մի Միսալ (Ժամագիրք) նվիրեց Վենէթի (Վենետիկի) հայ տանը, ի ձեռն պր. Յակոբի — 445
10. Հայր Թումայի, որ 1437 թ. Խիզանի Գամաղիէլի վանքում ստ. Աւետ. — 478
11. Գրիչ. 1446-ից առաջ, ստանալով Թովմայ Մեծոփեցուց գրավոր առաջադրանք, ձեռնարկեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցի օրինակման աշխատանքին — 599
12. Պր., քեռորդի Աբրահամ եպսի, որ Ժն. դարի վերջին կամ ԺՁ. դարի սկզբին սա. և նորոգել տվեց 1423 թ. Մեծոփայ վանքում օր. մի Շարակնոց — 305

Գորգի (Գարգի, Գարկի)

1. Տնտես Բերկրիի Յուսկան որդւյ վանքի, 1420 թ. — 242
2. Թումա Մինասենցի կողմից 1425 թ. Աղթամարում օրինակված Աւետարանը կոստզելու նպատակին տվեց 3 թանկա — 327*

Գորգի

3. Գավրգի (Ը.). Թագավոր վրաց (1446—1466), հշվ. 1447 թ. — 606

Գորգիկ — Որդի Յոհանէս քհնյի, որ 1425 թ. Մոկաց Մպատ վանքում ստ. Շարակնոց — 341

Գորգի-Մելիք (գրված՝ մեծ մասամբ՝ Գորգի-Մելիք ձեռվ) — Պարոն, եղբ. Թովմա Մեծոփեցու, 1435 թ. վերջինս հայտնում է, որ նա (Գորգի-Մելիքը) ճբազում նեղութիւնս կրէ յանօրինաց վասն մեր և սուրբ ուխտիսս, հշվ. 1407—1445 թթ. մի շարք հիշատակարաններում — 78, 94, 103, 135, 360, 380, 451, 455, 586

Գուգուն — Իշխան Եղեգիսի, որդի Ինանիկի, հայր Տարսայիճի, որ 1419 թ. ղրկված էր իր կալվածքներին — 656

Գուլագիկ

1. Հայր Ստեփանոս գրչի, որ 1447 թ. Աղթամարում օր. Մաշտոց — 609
2. Երկու նույնանուն տանուտերեր (մեկը՝ Մուսեխենց մականունով), հշվ. Գաւաշում, Ժն.—ԺՁ. դդ. — 566

Գուլակ-Խաբուն — Կին ոսկերիչ Յովանէս Երզնկացու, որ 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 435

Գուլգուլ

1. Մայր Եղիշայ երեցի, որ 1434 թ. Աղուանից կաթողիկոս Մատթէոսից գնեց մի Աւետ. — 439
2. Եղորդիկին Աբրահամ եպսի, որ Ժն. դարի վերջին կամ ԺՁ. դարում ստ. և նորոգել տվեց 1423 թ. օր. մի Շարակնոց — 305

Գուլիյար (Գուլիար)

1. Եղբ. Սարգիս գրչի, որ 1432 թ. Եղեգևաց անապատում օր. Աւետ. — 423
2. Ֆրա, գրիչ, 1433-ից առաջ օր. Թ. Աքուփեացու Յղ. տնօրինութեանն Քրիստոսի աշխատությունը — 437

Գուլիշայ — Հնգյլ քույր Աստուածատուր գրչի, հշվ. 1418, 1419 թթ. Ոշտունիքում — 220, 227

Գուլ-Մելիք (Գուլմէլէք)

1. Քույր Յովանէսի, որ 1409 թ. Աղթամարում ստ. Տօնական — 97
2. Ազգ. Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
3. Մայր Հաթունի, որ 1425 թ. Աղթամարում ստ. Թումա Մինասենցի օր. Աւետարանը — 327
4. Մեծ հարս ուսթա. էվատշայի, որ 1426 թ. ստ. մի Աւետ. և նվիրեց Վառնիշատ գյուղի եկեղեցուն — 355

Գուլ-Մելիք

5. Սերկելիի գյուղում կերակրում ու խնամում էր Ոհաննէս Թմոքունցի գրչին, 1442 թ. — 535

Գուլնաղար — Հնգցի եղբորորդի Աբրահամ եպսի, որ ժն. դարի վերջին կամ ժՁ. դարում ստ. և նորոգել տվեց մի Շարակնոց — 305

Գուլշառ — Փուլր Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166

Գուլշար — Տփիսի Սուրբենց կոչվող մեծատուն ընտանիքից, 1438-ից հետո (ժն. դարի կեսերին) Տփիսի Կաթողիկէ եկեղեցու (որին կոչում է իրեն «հայրանց գերեզմանատուն») համար գնեց մի Գանձարան — 488

Գուլստան — Դուստր Սիրունի, հշվ. 1417 թ. Ակոռոյ վանքում — 202

Գուլփաշայ

1. Կոչվում է նաև Փաշա-Մայր, դուստր Մխիթարի, 1441 թ. ստ. Թ. Մեծոփեցու օր. Աւետարանը — 521, 522

2. Երկրորդ կին (առաջինի կենդանության օրոք) Սերկելիի գյուղի տեր պր. Շալուէի — 534

3. Հարս Սերկելիի գյուղի սր Յովանէս վանքի փակակալ Յակոբի, 1442 թ. — 534

Գունաշ — Հայր Խասսանի, որ 1441 թ. ստ. Աւետ. — 529

Գուղզաղին — Որդի Տղապարոն քհնյի, որ 1444 թվականին Խարբերդում ստ. Յայամաւորք — 576

Գուրշի-Բէկ (Գուրճի-Բէկ, Կուրճի-Բէկ)

1. Հնգցի որդի վաճառական Թումայ (մականվամբ՝ Ղուզիկ) Գաւաշցու, որ 1444 թ. ստ. Աւետ. — 563, 564

2. Հայր Ատոմ կրի, որ 1445 թ. Մսր քաղաքում ստ. Աւետ. — 591

3. Հայր Ներսէս եպսի, որ 1449 թ. Աղթամարում օր. Աւետ. — 633

Գուրշի-Խաթուն — Կին խոշա Ատոմի, որ 1418 թվականին միջնորդ եղալ պատմիրատու Խաչատուրի և Աղթամարում աշխատող գրիչ Թումայի միշև — 217

Գուգիկ — Տե՛ս Մխիթար, մականվամբ Գուգիկ

Գոռն — Ռայիս Ամիդ քաղաքի, օթանդակեց Կաթողիկէի կառուցմանը, 1449 թ. — 631

Գրիգոր

1. Լուսաւորիչ — 331

2. Աստվածաբան, Դ. դարի եկեղեցական մատենագիր — 100, 126

3. Նիւսացի, Դ. դարի եկեղեցական մատենագիր — 208

Գրիգոր

4. Նարեկացի — 177, 208, 243, 311, 583

5. Փոքր վկայասեր, ավագ եղբայր Ներսէս Շնորհալու, կաթողիկոս հայոց (1113—1166) — 154, 199, 331, 593

6. Տղա, կաթողիկոս հայոց (1173—1193) — 156

7. Վրդ., որդի Աբասայ, հեղինակ «Պատճառաց գրքի», մհ. 1217—21 թթ. — 468

8. Մտերիմ տեր Իսրայէլի, որ ժԳ. դարի կեսերին խմբագրեց Յայամաւորքը — 369, 481

9. Անեցի, հշվ. ժԴ. դարում օրինակված մի ձեռագրի լուսանցքում — 617

10. Գրիչ, ժԴ. դարի կեսերին օրինակեց այն ձեռագիրը, որ 1425 թ. Խիզանում կազմեց Սարգիս քահանան — 340

11. Դպիր, մականվամբ Խուլ, Սսեցի, ապրել է ժԳ դարում, եղել է բազմաթիւ գրիչ և լավագույն համարված Շարակնոցի խմբագիր (թե՛ օրինակող), որը հետագայում տարածվեց ամենուրեք — 60, 355, 415

12. Տաթևացի, ժԴ.—ժն. դարերի նշանավոր մատենագիր և եկեղեցական գործիչ, 1405 թվականին գրեց «Մեկն. Սաղմոսաց», 1407 թ.՝ Փարոզգիրք, 1408 թ.՝ Մեծոփայ վանքում դասախոսեց և շարագրեց «Լուծմունք դժուարիմաց բանից ի մեկնութիւն գրոցն Յորայ», «Լուծմունք Առիստակիսի և Գէորգայ ի խրատո գրչութեան» և «Փաղուածայ մեկն, Յովաննու աւետարանի» աշխատութիւններու 1407 թ. հիշված է որպէս՝ Տեղապահ աթոռոյս Սիւնեաց, 1408 թ. հսկում էր պարթոյ վարդապետական և աթոռակալութեան Սիւնեաց վիճակիս և Վախճանվեց 1409 թվականի դեկտեմբերի 27-ին, Թողնելով բազմաթիւ երախտավոր աշակերտներ, որոնք հիշում են նրան բազմաթիւ առիթներով և հետագա տարիների ընթացքում — 4, 5, 9, 11, 12, 14, 24, 25, 32, 33, 34, 35, 38, 51, 56, 56*, 57, 58, 59, 72, 74, 76, 77, 78, 81, 82, 84, 86, 87, 93, 100, 101, 103*, 104, 105, 106, 108, 112, 119, 119*, 121, 126, 128, 138, 141, 142, 143, 163, 164, 169, 174, 175, 180, 186, 192, 204, 212, 215, 223, 239, 255, 297, 312, 318, 324, 359, 364, 394, 429, 430, 451, 453, 567, 577, 598, 599, 650, 653, 654

13. Մերենց (կամ որդի Մերի), Խաթեցի, Բզնունի, բազմաթիւ գրիչ, հիշատակագիր, գանձասաց և խմբագիր 1404 թ. խմբագրեց «Յայամաւորքը», 1408 թ. (")

Գրիգոր

- «Գանձարան» ժողովածուն, 1409 թ. շարադրեց «Համառոտ մեկնութիւն գրոցն արարածոց», 1422 թ. մեծարժեք «Յիշատակարան աղետից» չափածո տարեգրությունը (որպես Գանձարանի հիշատակարան) և այլն: ԺԵ. դարի առաջին տասնամյակների ընթացքում, մինչև իր եղբուն՝ Կանանի վախճանը՝ 1425 թ. Ռոմիկ քրդերի կողմից, հառաքաստի (կամ Յիպնայ) վանքում ընդօրինակել է բազմաթիվ ձեռագրեր՝ 4 Աւետարան, 2 Գանձարան, Գր. Նարեկացու «Մատեան ողբերգութեան» ժողովածուն և այլն: Թողել է աշակերտներ, որոնք հաճախ հիշում են նրան մահվանից հետո, անվանելով «մեծ րաբունապետ» և այլն — 26, 29, 63, 90, 91, 92, 99, 156, 203, 213, 223, 225, 285, 293, 294, 311, 329, 330, 331, 334, 361, 364, 451, 583, 584, 593, 651
14. Հայր Աւետիս գրչի, ուսուցիչ Ղազար կր-ի, հշվ. 1401 թ. Վարագում — 6
15. Մտերիմ Սարգիս գրչի, հշվ. 1401 թ. Տաթևում — 6
16. Տղա, 4 անգամ երթեկելով, 1401 թ. Ոստանում օգնել է Մերոն գրչին — 7
17. Քհյ, իր հոր և եղբոր հետ միասին 1401 թվականին վկա եղավ ստացող հաշատուրի կողմից՝ գրիչ Յոհաննես Ապարանեցու հասանելիք աշխատավարձի (2000 դահեկան) վճարմանը — 15
18. Եպս Սոկաց, ձեռնադրվեց 1401 թ. — 17
19. «Հոգևոր գրիչ», 1401 թ. Ռշտունիքի նկար վանքում օր. Տաւնական Վախճանվեց երիտասարդ տարիքում 1402—1404 թթ. միշև: Հետագայում բազմիցս հիշատակվում է իր որդի Ստեփանոսի կողմից, որը Ռշտունիքի Տշող (կամ Տաշող) գյուղում և այլ վայրերում ընդօրինակել է բազմաթիվ ձեռագրեր — 17, 43, 44, 45, 114, 177, 204, 226
20. Հորեղբայր Յովանէս գրչի, որ 1402 թ. հիզանում օր. Աւետ. — 22
21. Սարկավագ, 1402 թ. հիզանի սբ հաշվանքում թուղթ խազելով օգնում էր Յովհաննէս վրդ. գրչին — 24
22. Երեց, 1403 թ. Ղրիմում մի ոսկե մատանի և մի «դաստըռճա» տալով՝ ձեռք բերեց Աւետարան, որը զարդարեց արծաթե խաչով և նվիրեց սբ Լուսավորչի վանքին — 39
23. Որդի հաղաղութիւնի, 1403 թ. հալիքում նվեր ստացավ մի Աւետ. — 39

Գրիգոր

24. Ոմն տանուտեր Գանձակ գյուղից, հշվ. 1404 թ. Աղթամարում — 47
25. Գրիչ, 1404 թ. օր. հսկայական մեծության, հարուստ բովանդակությամբ մի ձառնետիր — 48
26. Քեռի Յոհանէս եպսի, որ ստացավ վերահիշյալ Գրիգոր գրչի օր. ձառնետիրը — 48
27. Հնգյլ եղբ. Յակոբի, որ 1405-ից առաջ երևանում ստ. Աւետ. — 49, 50
28. Արեղա, 1405 թ. Աւագ վանքում Մանրուսմունքի օրինակ տվեց Ռեստական գրչին — 54
29. Գորեցի, որդի Լուսաբերի, գրիչ, 1406 թ. Տաթևում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 58
30. Միաբան Տաթևի, 1406 թ. պատվիրեց Գալուստ գրչին օր. մի Շարակնոց — 60
31. Ապարանեցի կամ Գաւաշեցի, գրիչ, ԺԵ. դարի սկզբներին Մխիթարիչ Ապարանեցու համար օր. մի Աստուածաշունչ, հավանաբար նույն գրիչն է՝ հոցադղի որդի Յրա Գրիգորը, որ 1415 թ. ավարտեց Թ. Աքունացու, Յղ. հորհրդոց եկեղեցւոյ աշխ. ընդօրինակությունը — 61, 176
32. Գործավոր Կոնթեր գյուղի Գորոփոսի սբ. Թէոդորոս վանքի, հշվ. 1406 թ. — 65
33. Վրդ., 1407 թ. Տաթևում, Մատթէոս և Նղիա վարդապետների գործակցությամբ, օր. մի Աւետարան, Մատթէոս Ջուղայեցին 1411 թ. իր ազգ. Գրիգոր րաբունու խնդրանքով շարադրեց «Մեկն. աւետարանին Յովհ. աշխատությունը Շատ հնարավոր է, որ սույն Գրիգոր վարդապետը՝ Գրիգոր րաբունին է — 76, 121
34. Երեց, 1409 թ. Սամիսոնում ստ. ձառերի մի ժողովածու — 98
35. Տեղապահ Սոկաց սբ հաշվանքի, 1410 թ. — 116
36. Ամուլավար, 1410 թ. ծառայում էր Կաւալու վանքում — 117
37. Պր. իշխան Մարի, 1411 թ. — 122
38. Որդի Մարի իշխան Դովիան Հասանի, հշվ. 1411 թ. — 122
39. Հնգյլ եղբ. Աբրահամ կր-ի, որ 1411 թ. Բագարանի Աղճաղալայ բերդում ստ. Աւետ. — 125
40. Սալնապատեցի, միաբան Մեծոփայ վանքի, հշվ. 1411 և 1435 թթ. — 128, 455
41. Տնտես Մեծոփայ վանքի, 1411 թ. — 128
42. Տեր. որպես ուխտավոր՝ 1411 թ. գտնվում էր Երուսաղէմում — 131

Գրիգոր

43. Էթկանց, 1411 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 131
44. Վրդ. 1411 թ. հաշվան երեց Յոհաննէսին վաճառեց մի Աւետ. — 132
- 44բ. Կր., 1412 թ. գործակցեց Ստեփանոս Փիր վրդին Ռշտունիքի սբ Յակոբ վանքի շինութեան ժամանակ — 580, 581
45. Վրդ., 1413 թ. հառարարւում օր. Գիրք Հարցմանց — 144, 145
46. Միաբան Ապահունեաց ուխտի, 1413 թ. — 146
47. Միաբան հիղանի սբ հաշ վանքի, 1413 թ. — 152, 153, 169
48. Աշակերտ Յովհաննէս գրչի, որ աշխատում էր հիղանի սբ հաշ վանքում, մհ. 1413 թ. վականին — 152
49. Որդի Յովաննէսի, որ 1413 թ. օր Յայսմաւորք — 159
50. Երկու նույնանուն աղգականներ վերոհիշյալ Յովաննէսի — 159
51. Սարկավազ սբ Թէոդորոսի վանքի, 1413 թ. — 160
52. Վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի, 1413 թ. — 160
53. Կարբեցի, որդի Հասանի, 1414 թ. Եղվարդում ավարտեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցի ընդօրինակութիւնը, որն սկսել էր տարիներ առաջ Հերմոնի վանքում. հավանաբար նույնպէս Գր. Կարբեցին է, որ 1446 թ. Նոր-Գեղկայ վանքում Յայսմաւորքի օրինակ տվեց մի խումբ գրիչներին — 163, 601
54. Գրիգորիս, եղբայր Մելքիսէտ գրչի, որ 1414 թ. Բաղէշի Դոմուց վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 165
55. Եղբ. Կիրակոս քչի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
56. Պապ Գրիգոր քչի, որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Ճաշոց — 171
57. Գրիչ, 1414 թ. Կաֆայում օր. Մաշտոց — 171
58. Քչյ, որդի Նորահատի, 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171
59. Գրիչ, ուսանում էր Հերմոնի վանքում Յովաննէս Կոլտիկի մոտ (1417 թ.), 1415, 1417 և 1424 թթ. օրինակեց Ն. Լամբրոնացու Մեկն. ժթ. Մարգարէից, Գր. Տթ. Մկն. Մաթ. աւետ. և մի Մանրումունք — 157, 205, 320
60. Մեծոփայ վանքում 1418 թ. կազմեց այն ձեռագիրը, որ Երուսաղէմից բերել և Նոր Նյութերով լրացրել էր Մկրտիչ վրդը — 178

Գրիգոր

61. Գրիչ, 1415 թ., 66 տարեկան հասակում, Երուսաղէմում օր. Յաճախապատում ճառք — 178
62. Տեր, հիշված 1416 թ. Սարգիս եպսի կողմից ռմբ հովուապետ-ների շարքում — 184
63. Վրդ., 1416 թ. Կապոսի վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 186
64. Գրիգորէս, հայր Աստուածատուր տնտեսի, 1416 թ. վանում օգնեց Կարապետ գրչին — 189
65. Կաթողիկոս Հայոց (1411—1418), հանձող, հանձողատ կամ հանձողաշուր մականվանյալ Հիշատակարաններում առաջին անգամ հիշված է 1417 թ. Երկու տարի անց՝ 1419 թ. խոսվում է այն մասին, որ Գրիգորը «վասն ապիրատ ինչ գործոյ ընկեցեալ եղև յաթոռոյ», նրան հաշորգեց Երուսաղէմի արքեպս Պօղոսը Սակայն ոմն Ստեփանոս գրիչ դեռևս 1420 թ. շարունակում է Գրիգորին կոչել կաթողիկոս — 203, 207, 222, 233, 247, 656
66. Ախալցխեցի, որդի Սարգսի, 1419 թ. Հերմոնի վանքում, բոլորից լքված ու քաղցած դառն օրեր ապրելով՝ օրինակեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 658, 659
67. Կր., որդի Սիմէոնի, 1419 թ. հիղանում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 235, 236
68. Սարգիս գրչի կողմից 1419 թ. Գեղազունիում հշվ. որպէս «հոգևոր աէր» — 229
69. Գրիգորէ կամ Գրիգորիս փիլիսոփա, փակակալ Երուսաղէմի սբ Յակոբի վանքի (1419 թ.), և սբ Փրկիչի (1424 թ.) — 233, 325
70. Եղբ. Վարդան կր-ի, որ 1420 թ. Աղթամարում ստ. և Նվիրեց Պատրկի վանքին մի Աւետ. — 238
71. Պապ Աստուածատուրի, որ 1420 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ. — 245
72. Կազմող, միաբան Լիմ անապատի, 1421 թ. — 254
73. Վրդ., միաբան Առաքելոց վանքի, 1421 թ. գերութիւնից ազատեց մի Բառգիրք — 256
74. Եղբորորդի Թումա կր-ի, որ 1421 թ. Մպա-սայ վանքում ստ. Աւետ. — 269
75. Որդի Քաղութրշահի, 1422 թ. ստ. Անգեղակոթի անապատում Առաքել Սիւնեցու օրինակած Աւետարանը — 293
76. Հօրեղբորորդի Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. վականին Եղեվանքում ստ. Աւետ. — 294
77. Մեծ պապ վերոհիշյալ Յոհաննէսի — 294
78. Դպիր, հգևր որդի Յակոբ գրչի, որ Եղե-

Գրիգոր

- վանքում 1422 թ. օր. Աւետ., իսկ 1424 թ.՝
Շարակնոց — 295, 321
79. Հնգցլ աքալ հովուապետ, հշվ. 1422 և
1427 թթ. Կոթիփորոյ վանքում — 297, 364
80. Հայոց նշանավոր վարդապետներից մեկը,
որն ապրած պետք է լինի Ժն. դարից շատ
առաջ, հշվ. 1422 և 1427 թթ. — 297, 364
81. Գրիչ, ընկերակցութեամբ Մկրտիչ և Կա-
րապետ գրիչների 1422 թ. վանքում օր.
Յայսմաւորք — 297
82. Վրդ., 1423-ից առաջ Մակու բերդում
սկսեց օրինակել Գր. Տթ. Գրիք Հարցման-
ցը, որն ավարտեց Թումայ Սպատկերտե-
ցի գրիչը — 301
83. Վրդ., թաղված Վայոց-ձորի Անապատի
վանքում, հշվ. 1423 թ. — 301
84. Ժգնավոր, ուսուցիչ Սողոմոն գրչի, որ
1423 թ. օր. Շարակնոց — 311
85. Պր., քեռի Ստեփանոս վրդ. Ախալցխեցու,
որ 1423 թ. ստ. Շարակնոց — 313
86. Աբեղա, 1424 թ. Վարդգո՛ւմ վաճառեց
Կիրակոս արեղային Գր. Տթ. Մկն. Մտթ.
աւետ. աշխատութեամբ — 315
87. Գրիչ, 1424 թ. Կիրդի վանքում օր. Աւետ.
— 316, 317
88. Միաբան Երուսաղէմի սբ Փրկիչ վանքի,
1424 թ. — 324
89. Ամիր-Գրիգոր, հնգցլ հայր պր. Ղազարո-
սի, որ 1424 թ. Ղրիմո՛ւմ ստ. Աւետ. — 324
90. Ամիր-Գրիգոր, որդի վերոհիշյալ պր. Ղա-
զարոսի — 324
91. Դեռաբույս որդի Ատեփանոսի, որ 1425 թ.
գնեց Գր. Տթ. Քարոզգրքի մի ձեռագիր—
347
92. Պր., 1426 թ. 200 դրամ տվեց՝ Պաաստինք
գյուղի եկեղեցու համար մի ճաշոց գնե-
լու նպատակով — 356
93. Արծկեցի, էլմէլիքենց (կամ որդի էլմէլի-
քի), գրիչ, 1427 թ. Մաղարդայ վանքում
օր. Աւետ., 1435 թ. Ամիթում՝ Գանձարան,
1441 թ. Երուսաղէմում՝ Յայսմաւորք և
Աւետ. — 365, 458, 528, 529
94. Եղբ. Սարգիս գրչի, որ 1427, 1432 թթ.
Տաթևում և Եղեղեաց անապատում օր.
Աւետարաններ — 366, 423
95. Իր եղբայր Թորոս Ասլիպակենցի և ողջ
րնտանիքի հետ 1427 թ. եկան ու բնակու-
թյուն հաստատեցին Մուլիվոնում — 369
96. Եղբ. Թագէտ Ավրամենց գրչի, որ 1428
թվականին Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում
օր. իմաստասիրական մեկնութեանների մի
ժողովածու — 390

Գրիգոր

97. Վրդ., որդի Ովանէսի, 1429 թ. Այրիվան-
քից ոչ հեռու գտնվող Մանուկի անապա-
տում օր. Մանրումոնք — 391
98. Տիրիկեցի, գրիչ, 1429 թ. Եկեղեաց գա-
վառի Լուսաւորչի Զորեհանգիստ վանքում
օր. Մաշտոց — 394
99. Առաջնորդ Խախտեաց գավառի Բերդակոյ
վանքի, 1430 թ. — 661
100. Գրագիր, 1431 թ. Ամիդում օր. Աւետա-
րան, իսկ 1445 թ. Արդնիում՝ Սաղմոս —
406, 590
101. Եղբ. Հայրապետ կր-ի, որ 1431 թ. Խի-
զանո՛ւմ գնեց և նորոգել տվեց մի Աւետ. —
412
102. Դպիր, սպասավոր Մկրտիչ վրդի, որ 1432
թվականին Արճէշում ստ. Աւետ. — 424
103. Եղբ. Յովսէփ գրչի, որ 1432 թ. Կիրդի
անապատում օր. Աւետ. — 426
104. Կուզեցի (իմա՝ Երկայն-Ընկուզեցի), 1432
թվականին Չմշկածագի Երկայն-Ընկուզեաց
վանքում օր. Աւետ. — 426
105. Աբեղա, 1432 թ. Երուսաղէմում Սաղմոսի
օրինակ տվեց Յակոբ Բերկրեցի գրչին —
429
106. Հգէր հայր սբ Լուսաւորչի գերեզմանի
սպասավոր Մարտիրոս վրդի, որ 1432 թ.
Երուսաղէմում ստ. Գր. Տթ. լծմ. սաղմո-
սաց — 429
107. Եղբ. Ներսէս քհյի, որ 1433 թ. Ուրանց
գյուղում սա. Աւետ. — 433
108. Եղբ. Ռեստակէս երեցի, որ 1434 թ.
Չմշկածագում գնեց Աւետ. — 433
109. Գրիգորէս, ամուսին Դէսպինայի, հշվ. 1434
թվականին Կաֆայում — 444
110. Գրիչ, 1435 թ. Կարմիր վանքում օր. Մաշ-
տոց — 448
111. Մալաղ, 1436 թ. գտնվում էր Մեծոփայ
վանքում — 465
112. Վրդ., «համշիրաք» եղբայր Տաթևի եպս.
Շմաւոնի, հշվ. 1437 թ. — 469
113. Տեր, որդի տանուտեր Դաւթի, որ 1437 թ.
Թացու գյուղում ստ. Աւետ. — 477
114. Հգէր հայր Յոնան քհյի, որ 1437 թ. Բա-
ղէշի շրջանում ստ. և նորոգել տվեց մի
Աւետ. — 477
115. Որդի Թումայի, որ 1437 թ. Խիզանի Գա-
մազիւլի վանքում ստ. Աւետ. — 478
116. Վրդ., 1437 թ. միջնորդ եղավ փիլիսոփա-
յական բովանդակութեամբ մի ձեռագրի
վաճառքի — 479
117. Ֆրա, 1437 թ. միջնորդ եղավ մի ձեռա-
գրի վաճառքի — 479

Գրիգոր

118. Հովիվ Տրապիզոնի Ամենափրկիչ վանքի, 1437 թ. — 482
119. Հղեր որդի Սարգիս վրդի, որ 1438 թ. Ախալցխայի պր. Յակոբի կուվող վանքում օր. Աւետ. — 486
120. Արճէշում 1438 թ. Ժաշոցի օրինակ տվեց Հայրապետ գրչին — 490
121. Հորեղբայր Կեսարիայի արքեպս Յովանիսի, որ 1438 թ. ստ. Յայամատուրք — 491
122. Երեց, եղբ. Մովսէս քհնյի, որ 1439 թ. Աագ վանքում ստ. Յայամատուրք — 495
123. Դասագլուխ Աագ վանքի, հգեր հայր Սիմէոն գրչի, հշվ. 1439 թ. — 495
124. Եպս., վանահայր Մանանդոս վանքի, 1439 թ. — 498
125. Քհյ., ծաղկող և կազմող, 1439 թ. Լիմոս կազմեց Աւետ., 1444 թ. Վանում ծաղկեց և կազմեց Աւետ. — 500, 569
126. Գրիչ, 1439 թ. Արգելանի վանքում օր. Աւետ. — 500
127. Գրիչ, 1439 թ. օր. Մաշոց — 501
128. Մուսաբէկեանց, Կաթողիկոս Հայոց՝ 1439 — 1441 թթ., Կաթողիկոսական աթոռն էլ-միածին տեղափոխվելուց հետո (1441 թ.)՝ Մուսաբէկեանցը շարունակում է կուվել Կաթողիկոս, բայց իշխում է միայն Կիլիկիոյ աթոռին — 502, 511, 517, 518, 529, 576, 641, 644, 648
129. Մակունցի, Զաւարէկեանց, Կաթողիկոս հայոց (ըստ Օրմանյանի՝ 1443—1465 թվականներին), 1426 թ. գտնվում էր Թաղէոս Առաքեալի վանքում (Մակվի մոտ), ուր զբաղված էր վերանորոգչական աշխատանքներով, 1441 թ. կուվում է աթոռակալ սրբոյն Թաղէոսի, իսկ նույն թվականի մի այլ հիշատակարանում՝ հայրապետ էլ-միածնի, Կաթողիկոս է սկսում անվանվել 1443 թվականից — 353, 519, 522, 551, 560, 567, 568, 575, 584, 587, 604, 605, 606, 621, 637, 639, 640
130. Միաբան Մաղարդի վանքի, 1440 թ. — 504
131. Արենակից աշակերտ Ներսէս աբեղայի, որ 1440 թ. Մեծոփավանքում — Մատնավանքում օր. Առ. Սիմեոն Մեկն. Սահմանացը — 508
132. Տեր, Բարսեղ աբեղայի ընկերակցութեամբ, 1441 թ., 1000 դահեկան վճարելով, գերությունից ազատեց Զհանշահի զորքերի կողմից լուծիում գերի վերցված մի Աւետարան — 515

Գրիգոր

133. Եղբ. Մկրտիչի, որ 1441 թ. Աղթամարում սա. Աւետ. — 524
134. Որդի Կարապետ քհնյի, որ 1441 թ. Տայշող գյուղում ստ. Մեսրոպ Վարդգեսեցու Պատմ. Ներսիսի — 525
135. Որդի Յովանիսի, վանահայր Երուսաղէմի Գաբրիէլ և Միքայէլ հրեշտակապետաց վանքի, 1441 թ. ստ. մի Յայամատուրք — 528
136. Պր., եղբ. Սերկէի գյուղի տեր պր. Շալուէի, 1442 թ. — 534, 536
137. Հայր Ժաշ-Մէլիքի, որ 1442 թ. Խլպաշի վանքում սա. Աւետ. — 540
138. Աբեղա, 1442 թ. ստ. Գր. Նարեկացու Մատենանց — 543
139. Մխիթարեանց, 1442 թ. Ղրիմում ստ. Ժաշոց — 543
140. Աբեղա, հգեր եղբ. Յովհաննէս գրչի, որ 1443 թ. օր. Ժաշոց — 558
141. Գրիչ, որդի Խաչիկի, 1444 թ. Աղթամարում օր. Յայամատուրք և Մաշոց, իսկ 1449 թ.՝ Աւետարան — 570, 571, 572, 634
142. Մաղկող, 1444 թ. Խարբերդում օր. Յայամատուրք — 576
143. Պր., որդի Գարգի-Մելիքի, եղբորորդի Թ. Մեծոփեցու, 1445 թ. — 586
144. Քհյ., ազգ. Թ. Մեծոփեցու, 1445 թ. — 586
145. Համշենցի, միաբան Սեպուհ լեռան սր լուսաւորչի վանքի, 1445 թ. — 589
146. Համշիրաք եղբ. Գորգ գրչի, որ 1446-ից առաջ օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 600
147. Տեր, եղբորորդի Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Կարապետի, 1446 թ. — 603
148. Եպս. Հասրէքէֆոյ, 1446 թ. Արապկիրի սր Փրկիչ վանքում ծաղկեց ու կազմեց մի Ժաշոց — 603
150. Եղբ. Մովսէս քհնյի, որ 1447 թ. ստ. Աւետ. — 608
151. Որդի Ստեփանի, Աշնայ գյուղից, 1447 թ. իր եղբայրների հետ ստ. մի Ժաշոց — 610
152. Եղբ. Կարապետ քհնյի, որ 1440-ական թթ. Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
153. Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքում 1447 թ. կազմեց մի Աւետ. — 614
154. Եպս., առաջնորդ Մառիկու վանքի 1447, 1448 թթ. — 615, 620
155. Վրդ., ուսուցիչ Ներսէս գրչի, որ 1447 թ. Ուրուքիլիսա գյուղում օր. Գանձարան — 616

Գրքեր

156. Կր., եղբ. Յովանէս վրդի, որ 1448 թ. Արծկէում օր. Աւետ. — 619
157. Հայր Աղազարի, որ 1448 թ. Վանում ստ. Գանձարան — 619
158. Տնտես Մատիկու վանքի, 1448 թ. — 620
159. ՔՀյ Ամիդ քղքի, 1449 թ. — 631
160. Եղբ. ոսկերիչ Յովանէսի, որ 1449 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 634
161. Տնտես Ապահունեաց վանքի, 1449 թ. — 639
162. Վրդ. Բաղիշեցի, որդի Ամիրաղի, ԺՁ. գարում ստ. Յակոբ Ղրիմեցու Մկն. Տումարի աշխ. այն ձեռագիրը, որ օրինակվել էր 1425 թ. Ձագավանքում — 335*

Գրիչ — Որդի Ներսէս քՀյի, որ 1414 թ. Օշականում ստ. Ճաշոց — 162

Գօզալ — Դուտոր Գրիգորի, թոռ տանուտեր Դաւթի, որ 1437 թ. Բացու գյուղում ստ. Աւետ. — 477

Գօրգի-Մելիք — Տե՛ս Գորգի-Մելիք

Դ

Դալալ — Ավելածու Կալաու վանքի, 1410 թ. — 117

Դալար

1. Ազգ. Մերուն գրչի, որ 1412 թ. Ոստանում օր. Աւետ. — 137
2. Հայր Գաւաշեցի պր. Մուղրիլի, որ ԺԵ. — ԺՁ. դդ. գերությունից ազատեց մի Աւետ. — 566

Դամուր — Հայր ոմն Մերունի, որ նահատակվեց 1435 թ. — 453

Դամուր-Բուղայ — Կնոջ եղբ. Առաքեալ քՀյի, որ 1417 թ. ստ. Աւետ. — 205

Դայուք կամ Դաւուա — Տե՛ս Ամիր-Դայուք

Դաւաթիկ — Եղբորորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1446 թվականին Բաղէշում ստ. Յայսմաուրք — 592

Դարման — Որդի Գաւաշեցի պր. Մուղրիլի, որ ԺԵ. — ԺՁ. դդ. գերությունից ազատեց մի Աւետ. — 566

Դարբ — Քույր Ջաքարե և Իվանե Ջաքարյանների, հիմնադրուհի Գօփյան իշխանական տան, ԺԳ. դար — 122

Դաւիթ

1. Անհաղթ — 394
2. Թագավոր վրաց (1346—1360). սրա արքունիքում սնվեց մանուկ Գր. Տաթևացին, իր եղբոր խնամակալության ներքո, որը, ըստ երևույթին, բարձր պաշտոն էր գրավում վրաց արքունիքում — 103*

Դաւիթ

3. Կաթողիկոս Աղթամարի, եղբայր Ջաքարի կաթողիկոսի, որ նահատակվեց 1393 թվականին: Ըստ Օրմանյանի, գահակալել է մինչև 1433 թ., բայց հիշատակարաններում վերջին անգամ հիշվում է 1431 թ. — 7, 8, 16, 17, 22, 26, 40, 43, 46, 47, 53, 66, 97, 113, 115, 117, 136, 147, 149, 152, 165, 166, 170, 177, 202, 203, 204, 216, 217, 220, 226, 227, 230, 231, 238, 243, 244, 247, 252, 265, 266, 268, 306, 309, 326, 342, 357, 374, 381, 397, 412, 580

4. Հայր Առաքել Սիւնեցու, հշվ. 1403 թ. — 34, 38

5. Ազգ. Կիրակոս քՀյի, որ 1404 թ. Աղթամարում ստ. Մաշտոց — 47

6. Եպս. առաջնորդ Գամաղիէլի վանքի, 1407 թվականին — 67, 71

7. Որդի Գորգոյ, 1407 թ. 1100 դրամով գնեց մի Աւետ. — 83

8. Դպիր, հնգյլ եղբ. Կարապետ Վրացտանեցոյ, որ 1407 թ. Երուսաղէմում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 85

9. Մշեցի, 1408 թ. գրավից ազատեց Տարոնի սբ Կարապետ վանքին պատկանող մի Աւետ. — 88

10. Որդի Թումայի, ուսուցիչ Յովանէս գրչի, հշվ. 1408, 1411, 1421 թթ. — 92, 127, 253

11. Հնգյլ եղբ. Աբրահամ կր-ի, որ 1411 թ. Բագարանի Աղճաղալայ բերդում ստ. Աւետ. — 125

12. Միաբան Խիզանի Գամաղիէլի վանքի, հշվ. 1413, 1414, 1427 թթ. — 152, 169, 367

13. Հնգյլ հայր Սաղի սբ Սաեփանոս վանքի վանահայր Ոնոփրիոսի, հշվ. 1413 թ. — 154

14. Որդի Մովսէս Ողիմ գյուղի տանուտեր Մկրտիչի, որ 1413 թ. Մպատայ վանքին նվիրեց մի արտ — 150

15. Եղբ. Սարգիս Թմոքունցի գրչի, որ 1414 թ. Օշականում օր. Ճաշոց — 162

16. Աբեղա, 1418 թ. ստ. Աւետ. — 223

17. ՔՀյ, հորեղբայր Մելքիսեդի, որ 1421 թ. Սանահնում ստ. և ծաղկեց ու կազմեց մի Մանրումունք — 257

18. Եղբ. Մարտիրոս քՀյի, որ 1420 թ. Սանահնում ստ. Աւետ. — 240

19. Միաբան Կտուցի սբ Խաչ վանքի, 1422 թ. — 296

20. Գրիչ, որդի Վարդանի, աշակերտ Սարգիս վրդի, 1423 թ. Այրիվանքում — Գառնիում

Դաւիթ

- և 1427-ից տարիներ առաջ Նղվարդում օրինակեց ձեռագրեր — 303, 304, 360
21. Վանահայր Զագավանքի, 1425 թ. ստ. Յակոր Ղրիմեցու Մեկն, Տումարի — 334, 335
22. Պարոնաց պարոն, իշխան Համշենի, հշվ. 1425, 1440 թթ. — 344, 345, 345*, 510
23. Խիզանի եպիսկոպոսներից, 1427 թ. — 367
24. Ամիր-Դաւիթ, ամուսին Մեծ-Խաթունի, որ 1431 թ. Երզնկայում ստ. Աւետ. — 407
25. Գրիշ, որդի Հնդուի, 1432 թ. Երեւան անպատում օր. Մաշտոց — 419, 420
26. Գրիշ, որդի Սահակի, 1434, 1435 թթ.՝ Զմշկածաղի Երկայն-Հնկուզեաց վանքում, իսկ 1438 թ.՝ Մելիտինեում և Սեբաստիայում օրինակեց ձեռագրեր — 442, 450, 491, 493
27. Ներսիսի Աստուածատուր կր-ի, որ 1434 թ. ստ. Սարգիս Շնորհ. Մկն. կթղկ. թղթոց — 446
28. Զմշկածաղի Երկայն-Հնկուզեաց վանքում 1435 թ. (կամ մի քանի տարի առաջ) ստ. Յայսմատուրք — 450
29. Միաբան Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. — 455
30. Որդի Դաւոյի, 1437 թ. Թացու գյուղում ստ. Աւետ. — 477
31. Որդի Աւետիս քչի, 1438 թ. Տփլիսում ստ. Գանձարան — 488
32. Հնգյւ որդի Ներսէս քչի, որ 1438 թ. Սեբաստիայում ստ. Ճաշոց — 493
33. Պ., որդի Սեբկեիլի գյուղի տեր պր. Շալուէի, 1441 թ. — 534
34. Գրիշ, 1443-ից առաջ օր. Ժողովածու — 550
35. Հորեղբայր Տփլիսի Կաթողիկէի առաջնորդ Սարգիս փիլիսոփայի, 1444 թ. — 575
36. Եպս, առաջնորդ Գաւուս սր Քառասնոց վանքի, 1446 թ. — 594
37. Միաբան Գաւուս սր Քառասնոց վանքի, 1446 թ. — 594
38. Կր., որդի Վարդանի, 1440-ական թթ. Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
39. Գրիշ, 1441 թ. օր. Գր. Տթ. Քարողգիւրքը — 529
40. Հնգյւ քչյ Ամիդ քղքի, հշվ. 1449 թ. — 630
41. Կր., եղբ. Սուքիաս կր-ի, որ 1450 թ. Յովսէփ արեղայից նվեր ստացավ Գր. Նիսացու Մկն. երգոց երգոյն — 650
- Դեղիկ — Միաբան Տաթևի վանքի, 1411 թ. — 123
- Դեաւա-Խաթուն — Քույր Գրիգոր Գօրեցի գրչի,

որ 1406 թ. օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 58

Դեսպիստ (Գէսպինա)

1. Քույր Յովաննէսի, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444
2. Խաթուն, քույր Ստեփանոս վրդ. Ախալցխացու, որ 1423 թ. ստ. Շարահնոց — 313
3. (Գրված՝ Դէսմինա սխալ ձևով) իշխանուհի, պալեոլոգ, հշվ. 1425 թ. — 344
- Դիլաճի — Որդի Լեշի, Սիւնեաց ազատներից, 1429 թ. որպես վկա ստորագրեց Բէշկեն իշխանի վճիռը՝ նախկինում Սիւնեականքին պատկանող մի Աւետարան ըստ պատկանելույն վերադարձնելու մասին — 392
- Դիլաճ (Տիլաճ)
1. Դուատր Ահլի-Մելիքի, որ 1437 թ. Բալու գավառում ստ. Աւետ. — 476
2. Մայր Յոհաննէս վրդ. գրչի, որ Գամաղիէի վանքում 1437 թ. օր. Աւետարան, իսկ 1442 թ.՝ Ճաշոց — 479, 538
3. Կին Աթանանց գյուղի քչյ Ատոմի, որ 1440 թ. հետ գնեց իրենց գյուղից հափըշտակված մի Աւետարան — 506
4. Կին Քուրթանշի, որ 1440 թ. ստ. Սարգիս Շնորհ. Մկն. կթղկ. թղթոց — 513
5. Խաթուն, քույր պր. Էվատշահի, որ 1425 թ. վականին գնեց Աւետ. — 345
- Դիլաճաւ — Կին խոշա Թաճդինի, որ 1437 թ. Արճէշում ստ. Յայսմատուրք — 474, 475
- Դիւաւ — Կին Զահարի, որ 1443 թ. Ազշոց վանքում ստ. Ճաշոց — 553
- Դիւաւ-Խաթուն (գրված՝ Տինար ձևով) — Դուատր Տիրատուրի, որ 1433 թ. Ղրիմում գնեց և արծաթով զարդարեց մի Աւետարան — 436
- Դշլաճ — Քույր Շահմէլիքի, որ 1406 թ. Կոնսթանդուպոլսում ստ. Յայսմատուրք — 65
- Դոմիքիլոս — Շահապոնցի, 1433 թ. նորոգեց ու կազմեց Թովմա Արուսեանցու Յղ. Տնօրինութեան Քրիստոսի աշխատութիւնը, իսկ 1442 թ. նորոգեց մի Միսալ (Ժամագիրք) — 438, 542
- Դովաթ (Դավաթ)
1. Մայր Մկրտիչ վրդի, որ 1420 թ. Բերկրիի Յուսկան որդւոյ վանքում օր. Աւետ., իսկ 1432 թ. Արճէշում ստ. Մաշտոց — 242, 424
2. Քույր Մարթայի, որ էր հոգևոր մայր Յոհաննէս կր-ի, հշվ. 1422 թ. Բերկրիի Նղեվանքում — 294
3. Դուատր Էվատշահի, որ 1425 թ. գնեց Աւետ. — 345

Դավար

4. Քույր Գաւաշի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ. Մաշտոց — 572
5. Կին տանուտեր Ասոմի, որ 1444 թ. Ոստանում ստ. Գանձարան — 573
6. Ազգ. Տղապարոն քչի, որ 1444 թ. Խորերդում սա. Յայսմատուք — 576
7. Մայր Ներսեսի, որ 1447 թ. Տփիսիսում սա. Աւետ. — 607

Դավարիար

1. Եղբ. Սարգիս գրչի, որ 1432 թ. Եղեգեաց անապատում օր. Աւետ. — 423
2. Եղբ. ոսկերիչ Յովանէսի, որ 1449 թ. Աղթամարում սա. Աւետ. — 634

Դավար-Խաթուն (Տովաթ-Խաթուն)

1. Մայր Սահակ մուղտու, որ 1423 թ. Գանձասարում սա. Աւետ. — 307
2. Մայր պր. Վարդանի, որ 1420-ական թթ. ստ. Ճաշոց, իսկ 1432 թ.՝ մի այլ Ճաշոց — 370, 427
3. Կին Սերկկիլի գյուղի տեր պր. Շալուէի, 1442 թ. — 534
4. Քույր Սարգիս մահգասու, որ 1447 թ. Մոկաց Գինէկանց գյուղում ստ. Աւետ. — 612
5. Մայր Յովանէս սարկավագի, որ 1449 թ. ստ. Ժողովածու — 643

Դավար-Խաւա — Որդի Յակոբի, որ 1405 թ. Երևանում ստ. Աւետ. — 49, 50

Դավար-Մելիք (Տավաթ-Մելիք) — Մայր Ահլի-Մելիքի, որ 1437 թ. Բալու գավառում ստ. Աւետ. — 476

Դավարշառ

1. Դավաթ[շա՛հ], մայր Մկրտիչ կր-ի, որ 1414 թ. Յուական որդուլ վանքում օր. Գր. Տթ. չ, սաղմոսաց — 170
2. Մաճակալ Բերկրիի Եղեվանքի, 1422 թ. — 295

Դուխտար

1. Քրոջդուտար Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Եղեվանքում սա. Աւետ. — 294
2. Կին Խաչատուր քչի, որ 1437 թ. Տփիսիսում ստ. Շարակնոց — 662

Դուխտար-Մելիք — Կին պր. Ամիր Կաֆացու, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. — 543

Դուխա-Մալիք — Հնգըլ քույր Թավրիզի եպս Ստեփանոս վրգի, հշվ. 1404 թ. — 32

Դուսմէլիք

1. Մայր Դանիէլ և Թումա գրիչների, որոնք Աղթամարում օրինակել են բազմաթիվ ձեռագրեր — 47, 136, 217, 357, 433, 524, 572

Դուսմէլիք

2. Մայր Իզիտ գրչի, որ 1420 թ. Նարեկ գյուղում օր. Աւետ. — 243
3. Մայր Կարապետ գրչի, որ Աղթամարում 1403, 1436 թթ. օրինակեց Աւետարաններ — 40, 464
4. Մայր Մովսէս քչի, որ 1447 թ. ստ. Աւետ. — 608
5. Մայր Յովսէփ արեղայի, որ 1449 թ. Մկրտիչ Նաղաշից ստ. մի Աստուածաշունչ — 631

Դաճիկ

1. Բազմարդյուն գրիչ, որդի Կարապետ գրչի, Եղբայր և ուսուցիչ Թումայ գրչի, Աղթամարում 1403—1444 թթ. օրինակել է մի շարք ձեռագրեր (4 Աւետարան, 2 Ճաշոց, Մաշտոց, Տօնական) — 40, 47, 97, 135, 136, 217, 357, 433, 463, 524, 572
2. Հայր Կարապետ քչի, որ 1401 թ. գնեց մի Աւետ. — 20
3. Եղբ. Յովանէս (կամ Յովէլ) քչի, որ 1407 թ. վականին Տաթևում ստ. Աւետ. — 77
4. Հայր Ղազար գրչի, որ 1414 թ. օր. Շարակնոց — 170
5. Որդի Մատթէոս Մոնոզոն գրչի, որ 1417-ից քիչ առաջ զոհ գնաց մահաւարժամին — 196
6. Հայր Յոհաննէս գրչի, որ 1419 թ. Յիսկայ վանքում օր. Աւետ. — 224
7. Հղբ. Եղբ. Սարգիս գրչի, որ 1419 թ. Գեղարքունիքում օր. Աւետ. — 229
8. Քչի, 1423 թ. Ուկազում գյուղում միջնորդ եղավ ոմն Աստուածատուրի համար Աւետարան գնելու գործում — 306
9. Արեղա, որդի Պլտուխի, 1425 թ. գնեց մի Քարոզգիրք — 347
10. Պր., հնգըլ եղբ. Կոթիփորոյ վանքի 1427 թ. վականին վախճանված միաբան Յովիէլի — 364
11. Վրդ., որդի Պտուղի, 1427 թ. Մաղարդայ վանքում ստ. Աւետ. — 365, 366
12. Տեր, սրա օգտագործման համար Մելիք-սեթ վրգը 1427 թ. Երուսաղէմում օրինակել տվեց Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. աշխատութիւնը — 372
13. Փակակալ Կողուց վանքի, 1428 թ. — 381
14. Մեծփայ վանքի միաբաններից, 1435 թ. մյուսների հետ փախավ Բաղէշ — 453
15. Դպիր, «վալիւղո» այն Շարակնոցի, որ 1437 թ. Սանահնում օրինակեց Տաթևի եպս Շմաւոնը — 470
16. Սարկավագ, 1442 թ. Խլպաշի վանքում

Բ Դաճիկ

սպասավորում էր Ոնոփորիոս գրչին — 539, 540

17. Հորեղբայր Յովանէս եպս Կաֆայեցու, որ 1447 թ. ստ. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք — 607

18. «Յերկեն» մականունով, Ամիրի տերերի տանուտերս-երից, օժանդակեց Կաթողիկէի կառուցմանը, հշվ. 1449 թ. — 629

Դրայօ — Որդի Մովսէսի, իր Յովսէփ եղբոր հետ 1431 թ. գնեց մի Աւետարան և նվիրեց Մլիանից եկեղեցուն — 411

Ե

Եղաւր (Աղուր)

1. Աղա ոմն, հշվ. 1425 թ. Երզնկայ կողմերում — 344

2. Աղուր շահ. 1429-ից տարիներ առաջ սրա զորքերից Դաւաթար գյուղի տեր Աւագը ազատել էր մի Աւետ. — 392

Եղաւր — Քույր Թորոս գրչի, որ 1422-ից հետո Երուսաղէմում օր. Յայսմաւուրք — 300

Եղաւր-Խաթուն

1. Կին Աստուածատուրի, որ 1420 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ. — 244

2. Իաղուր-Խաթուն, քույր Յակոբ արեղայի, որ 1436 թ. սա. Ճաշոց — 467

Եաւրախ — Ազգ. Յովաննիսի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաւուրք — 159

Երբիաճա — Եղբորորդի Վարդան կր-ի, որ 1450—60-ական թթ. Արծկէի Սքանչելագործի վանքին հանձնեց մի Շարականց-Տօնացոյց — 523

Եղիւն — Տե՛ս Ամիր-Եղիւն և Եղիւնշէր

Եղիւնիկ (Ջէկիկ)

1. Իր երկու եղբայրների հետ 1404 թ. Տշող գյուղում ստ. Տօնական — 42

2. Որոտնեցի (անունը գրված է նաև Ջէկիկ և Էղէկիկ ձևերով), վարդապետ, սկզբում ապրել է Սյունիքում (Տաթև), օրինակել է ձեռագրեր և այլն: 1436 թ. (կամ քիչ առաջ) շատերի հետ գաղթելով Վրաստան՝ կոչվում է Տփիսիսի եպիսկոպոս: Հշվ. 1410—1437 թթ. — 110, 112, 206, 366, 461, 469, 519

3. Սարկավագ, եղբորորդի Գէորգ Երզնկացի րաբունապետի. վերջինիս մահվանից հետո ժառանգեց նրա Աստուածաշունչը, որը 1425 թ. վաճառեց Աւետիք վրդին — 343

Եղիւնշէր (տե՛ս նաև Ամիր-Եղիւն) — Նշանավոր քուրդ ամիրա, հշվ. 1405—1422 թվականներին — 53, 177, 265

Եղիւն — Հշվ. 1449 թ. Ամիրում, ստ. Յովսէփ արեղայի կողմից — 632

Եղրիար — Որդի՝ Գրիգոր երեցի, որ 1409 թ. Սամիսոնում ստ. Ճառերի ժողովածու — 98

Եղի — Ոմն Արծկեցի, Կարապետ գրիչը 1428 թ. քրդի ահից փախչելով Կողուց վանքից, ապաստան գտավ սրա տանը, ուր և ավարտեց Տօնականի օրինակութունը — 381

Եղիա

1. Վրդ., 1407 թ. Տաթևում, Մաթէոս և Գրիգոր վարդապետների հետ միասին օր. մի Աւետ. — 76

2. Եղբ. Մերուն գրչի մտերիմ Յովաննէսի, հշվ. 1412 թ. Ոստանում — 137

3. Ստ. 1420 թ. Ակէոյ վանքում օր. Աւետ. — 244

4. Սարկավագ, 1424—25 թթ., Տաթևի վանքում, հաց ու սպաս եփելով, շուր բերելով, թոնիր ու ճրագ վառելով օգնում էր Կարապետ գրչին — 319, 338

5. Հաղորդեցի, որդի Մէսարի, գրիչ, 1428 թվականին Ճգնաւորի քար անապատում օր. Աւետ. — 382

6. Կր., գրիչ, 1441 թ. Յուսկան որդւոյ վանքում օր. Աւետ. — 527

7. Արեղա, 1441 թ. ստացավ Դաւիթ գրչի օր. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրքը — 529

8. Ազգ. Աբրահամ կր-ի, որ 1446 թ. Արճէշում ստ. Յայսմաւուրք — 600

Եղիշայ — Երեց, որդի Շատիի, 1434 թ., 1200 դահեկանով, Աղվանից կաթողիկոս Մատթէոսից գնեց մի Աւետ. — 439

Եղիսէ — Եղբ. մատենագիր Յակոբ Ղբիմեցու, հշվ. 1416 թ. — 655

Եղիս, Եղիսա, Եղիսէ

1. Եղիս, կին տանուտեր Յոհաննէսի, որ 1439 թ. Ոստանում ստ. Ճաշոց — 499

2. Եղիսա, մայր Յովհաննէս Մշեցի գրչի, որ 1402 թ. օր. Աւետ. — 26

3. Եղիսէ, կին Յախաբադինի, հշվ. 1440—50-ական թթ. որպես Աթանաս գյուղի Աւետարանի կրկին ստացողներից մեկը — 506

Եղիսէա — Քհյ, եղբ. Յակոբ արեղայի, որ 1436 թվականին «Հայր Յովաննիսի» կոչվող վանքի համար ստ. Ճաշոց — 467

Եղիսաբեք (Եղիսաբէթ)

1. Քույր Յովաննէս (Յովէլ) քհյի, որ 1407 թ. Տաթևում ստ. Աւետ. — 77

2. Կին Հայրապետ քհյի, որ 1409—11 թթ. վիճում էր իր եղբայրների հետ հորից

Եղիաթերք

- մնացած Աւետարանն ու Շարակնոցի ժառանգելու համար — 126
3. Ազդ. Ստեփաննոսի, որ 1412 թ. Ոստանում սա. Աւետ. — 137
4. Քույր Գրիգոր ԲՆՅԻ, որ 1414 թ. Ղրիմում ստ. Մաշտոց — 171
5. Մայր Կարապետ Դերձանցի գրչի, հշվ. 1421—1449 թթ. — 258, 319, 338 639
6. Կին Աստուածատուրի, որ 1423 թ. Ուկազում գլուղում ստ. Աւետ. — 306
7. Վաւառատուր, հշվ. 1427 թ. Երուսաղէմում — 371
8. Մայր Մամատիկին ապաշխարողի, որ 1430 թ. Խոսրովավանքում նպաստեց մի Աւետ. գրութիւն — 398
9. Մորաքույր Քրիստոսատուր գրչի, որ 1431 թվականին Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում օր. Ճաշոց — 414
10. Քույր Ռեստակէս երեցի, որ 1434 թ. Չմշխածագում գնեց Աւետ. — 443
11. Մայր Կիրակոս գրչի, որ 1438 թ. Բաղէշում օր. Յայմատուրք — 487
12. Ստ. մի Մաշտոց, 1438 թ. — 494
13. Մեծ մամ Յովանէս գրչի, որ 1443 թ. Բաղէշում օր. Յայմատուրք — 547
14. Մայր Մկրտիչ գրչի, որ 1443, 1446 թթ. Բաղէշում օր. Աւետարաններ — 545, 594
- Եղեմ — Տիկին, կին Վահրամ ԲՆՅԻ, որ 1421 թ. Երուսաղէմում գնեց Գր. ՏԹ. Գիրք Հարցմանց — 270
- Եմիւն-Մելիք — Տե՛ս էմիւն-Մելիք
- Ենալք — ԲՆՅԻ, 1424 թ. Երուսաղէմում Սարգիս գրչի համար կոկում էր թուղթ — 325
- Եպրափա — Հորաքույր Վարդան գրականի, որ 1450 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 647

Եսայի

1. Նշեցի, նշանավոր բարոնապետ Գլաձորյան համալսարանի (մհ. 1337—38 թթ.) — 86, 104*, 297, 364
2. Վկա եղավ 1408 թ. մի ձեռագիր Արարածոց մեկնութեան գրավ գնելու ակտին — 92
3. «Հոգևոր տէր», հշվ. 1419 թ. Գեղագունիում — 229
4. Արքեպս Երուսաղէմի, հշվ. 1424—1436 թվականներին — 325, 372, 464
5. Աստղաբաշխ և տոմարագետ, որդի պր. Աստուածատուրի, մանուկ հասակում կրոնավորեց Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում, 1441 թ. կազմեց տոմարական աղյուսակներ՝ համապատասխան ու հետաքրքրական

Եսայի

- մեկնութիւններով*, իսկ 1444 թ. շարագրեց «Տոմար արեգական և լուսնի» արժեքավոր աշխատութիւնը, հշվ. 1431—1444 թթ. — 414, 459, 527, 560
6. Որդի Ստեփաննոսի, 1443 թ. Բաղէշում ստ. Աւետ. — 545
7. Հայր Յովանէս սարկավագի, որ 1449 թ. Ժանգտարի որդի Յոհանէսից գնեց Շարակնոց — 639
- Եսայի-Տիկին — Եղբորկին Կոթիփորոյ վանքի միաբան Սարգիս ճգնավորի, հշվ. 1427 թ. — 363
- Եսիլ-Մելիք — Տե՛ս էտիլ-Մելիք
- Երանշահ — Եղբ. Զաքարիայի, որ 1416 թ. սա. և նորոգել տվեց Աւետ. — 191
- Երանուհի — Մորաքույր Վարդան գրականի, որ 1450 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 647
- Երեմէ — Կին Յոհանէս ԲՆՅԻ, որ 1439 թ. գնեց ու նորոգել տվեց մի Աւետ. — 500
- Երեմիա (Երեմիայ)
1. ԲՆՅԻ, 1403 թ. Տաթևում ստ. Գր. ՏԹ. Գիրք Հարցմանց — 34
2. Ոմն, 1414 թ. Արծրունեաց երկրի Սքանչելագործ վանքում ստ. մի ժողովածու — 467
3. Միաբան Կոթիփորոյ վանքի, 1427 թ. — 364
4. Որդի Աւերիմի, 1430-ական թթ. Բշնիում, իր եղբոր Սարգսի հետ, 250 դահեկանով գնեց մի Աւետ. և նվիրեց Բարսեղ արքեպիսկոսի, իր հիշատակին պատարագելու պայմանով — 421
5. Առաջնորդ Եղեգեաց անապատի, հշվ. 1432 թ. — 423
6. Երուսաղէմի միաբաններից, 1432 թ. օգնում էր Յակոբ Բերկրեցի գրչին — 429
7. Միաբան Մեծփայ վանքի, 1435 թ. — 455

* Ստորև տալիս ենք այդ աշխատութեան հիշատակարանը, քաղելով Ք 7203 ձեռագրի 135ր էջից. «Դարձեալ ծանիր, զի յամի ծնընդեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Ռ.Ն.Ս. (1441) թուին, և հայոց թուին էր ՊՂ (=1441), և լուսնագիրն էր ԺԷ (17), և զիր կիրակէին՝ այրն: Յորում ամի ես փրցուն գրիչս Աւգսէնոյ արեղայս գրեցի զսա ի վայելուծն համշխարհ եզրաւրն իմոյ Սեսիլիայ կրաւնաւոր քահանային՝ շինաւղի արուեստիս՝ քաջ տուժարադիտի և աստղաբաշխի...» (Ձեռ. Ք 7203, էջ 135ր):

Հիշատակարանը, մեր մեղքով դուրս է մնացել ժողովածուից:

Երեմիա

8. Միարան Աւագ վանքի, 1445 թ. — 588
 9. Դրիշ, 1446 թ. Նոր-Գեղկայ վանքում օր.
 Յայտնություն 10 տետր — 601
 10. Դրիշ, 1449 թ. Դարանաղեաց գավառի
 Դր. Լուսաւորչի վանքում օր. Աւետ. — 640
 Եւայ-Խարան — Քաղաքաւոր Ստեփանոսի, 1425
 թվականին դրամով օգնեց իր քեռուն՝ Դր.
 Տթ. Քարոզգիրք դնելու համար — 347
 Եւատ — Տե՛ս էվատ
 Եւրաղ — Աղեքսանդրացի, Դ. դարի եկեղեցա-
 կան մատենագիր, գրեց Գործք Առաքելոցի
 և Կաթողիկէից թղթոց նախադրութիւն-
 ները և այլն — 450
 Եւերի — Կեսարացի, Դ. դարի նշանավոր եկե-
 ղեցական մատենագիր, հեղինակ Քրոնի-
 կոնի և եկեղեցական պատմութեան — 208
 Եփրեմ — Խուրի Ասորի, Դ. դարի նշանավոր
 եկեղեցական մատենագիր, որի աշխատու-
 թյուններից շատերը Ե. դարում թարգման-
 վեցին հայերեն — 119, 174, 208, 450
 Եփրատի — Քուր Դրիգոր վրդ. Բաղիշեցու, որ
 ԺԶ. դարում ստ. Յակոբ Արմեցու 1425 թ.
 օրինակված Մեկն. Տումարի աշխատու-
 թյունը — 335 *

Զ

- Զազայ — Իշխան Խաչենի, մհ. 1417-ից առաջ —
 194
 Զազիկ — Մարի տանուտերերից, հշվ. 1411 թ.
 — 123
 Զայմեխի — Քույր Խասսանի, 1441 թ. ստ.
 Աւետ. — 529
 Զանգիշա — Խոշա, ԺԵ. դարի երկրորդ կեսին,
 վճարելով 180 շախուխի, գերութիւնից
 ազատեց մի Աւետ. — 228
 Զատիկա — Հորեղբայր Հնազանդ կնոջ, որ
 1403 թ. Խալիքում գնեց ու կազմել տվեց
 մի Աւետ. — 39
 Զաւրըրիկ — Կին տարածմ վախճանեալ Թով-
 մայի, որի հիշատակին ծնողները 1410 թ.
 գնեցին Աւետ. — 114
 Զաւրմեղաւիտ — Կին Յովաննէս գրչի, որ 1413
 թվականին օր. Աւետ. — 159
 Զաւրմեղի-Հաւան — Հնգցլ դուստր Կարապետ
 գրչի, որ 1436 թ. Աղթամարում օր. Աւետ.
 — 464
 Զաւարիա

1. Բ. Կաթողիկոս Աղթամարի, որ նահա-
 տակվեց 1393 թ., ավագ եղբայր Դաւիթ
 Կաթողիկոսի — 8, 22, 268, 397
 2. Գ. Կաթողիկոս Աղթամարի, ըստ Օրման-

Զաւարիա

- յանի աթոռակալել է 1434—1464 թթ., սա-
 կայն 1419 թ. արդեն՝ ռոմքոս մականու-
 նով հիշված է որպէս Աղթամարի «հայրա-
 պետ»՝ Դաւթի հետ միասին։ Մի այլ հի-
 շատակագիր (Կարապետ գրիչը) ՊԶԸ.
 (1439) թ., օրինակելով ձեռագիր, հայտ-
 նում է, որ Զաւարիան՝ «յայսմ ամի նըս-
 տալ յաթոռ հայրապետութեան» (թերևս
 թվականը՝ ՊԶԸ. պետք է սրբագրել և կար-
 դալ ՊԶԲ.—1433) — 226, 463, 472, 473,
 490, 499, 509, 524, 563, 568, 570, 571,
 572, 573, 579, 582, 585, 593, 595, 596,
 609, 612, 633, 634
 3. Կաթողիկ կրոնավոր, 1392 թ. հշվ. որպէս
 պարոն Մակու բերդի — 61 *
 4. Դրիշ, որդի Մկրտիչ քհյի, 1401, 1402 թթ.
 Խիզանում օրինակեց Աւետարաններ, 1413
 թվականին վանում՝ մի այլ Աւետ., իսկ
 1417 թ.՝ կրկին Խիզանում՝ մի Բառգիրք —
 8, 22, 147, 148, 197
 5. Եպս Մարի և վերատեսուչ Դադի վանքի,
 1402 թ. — 24
 6. Մշեցի, հայր Յովհաննէս գրչի, որ 1402
 թվականին օր. Աւետ. — 26
 7. Զաւարայ ափիլիսոփայ, ուսուցիչ և հոր-
 եղբայր Դանիէլ և Թումա գրիչների. եղել
 է գրիչ և ծաղկող (տե՛ս աԺԴ. դարի հի-
 շատակարաններ ժողովածուի մեջ), հիշ-
 վում է իր վերահիշյալ եղբորորդիների կող-
 մից բազմիցս՝ 1403—1441 թթ. — 41, 47,
 97, 136, 252, 357, 433, 524
 8. Արքեպս Կոստանդնուպոլսի, 1403 թ. —
 41
 9. Զաւար, հորեղբայր Յոհաննէս եպսի, որ
 1404 թ. ստ. հսկայական մեծութեան մի
 ճաշոց — 48
 10. Որդի Դովլաթ-Խալի, թոռ Յակոբի, որ
 1405-ից առաջ Նրևանում ստ. Աւետ. —
 49, 50
 11. Նղբ. Վրդանէս գրչի, որ 1412 թ. Կոճերաց
 վանքում օր. Դանձարան — 138
 12. Վանահայր սբ Թէոդորոսի վանքի, 1413
 թվականին — 160
 13. Հնգցլ քաջ հովուապետ, հշվ. 1416,
 1422, 1427 թթ. — 184, 297, 364
 14. Մի այլ հնգցլ քաջ հովուապետ, հշվ.
 1422, 1427 թթ. Կոթիփորոյ վանքում —
 297, 364
 15. Որդի Ամիր-Սարգսի, 1416 թ. ստ. և նո-
 րոգել տվեց մի Աւետ. — 191
 16. Արքեպս, առաջնորդ Հաղբատի վանքի,
 1417—1438 թթ. — 201, 257, 475, 486

Զափարիա

17. Տարածամ հնդցլ որդի Դանիէլ գրչի, եղբորորդի Թումայ գրչի, հշվ. վերջիններիս կողմից 1418—1441 թթ. Աղթամարում—217, 357, 524
18. Որդի վերոհիշյալ Դանիէլ գրչի, 1441 թ. Աղթամարում օգնում էր հորը թուղթ կոկելով — 524
19. Որդի Ստեփանոս քհչի, Ոստան քաղաքի քահանաներից, 1418, 1419 թթ. — 221, 228
20. Բերկրի քաղաքի տանուտերերից, 1423 թ. — 295
21. Եպս, առաջնորդ Հաւուց-Թառի, 1423 թ. — 304
22. Հայր Թումա փիլիսոփա Վարագեցու, հշվ. 1424 թ. — 314
23. Ուրծայ վանքում 1427 թ. օր. ժամագիրք-պատարագամատոյց — 367
24. Քհչ, ԺԴ. դարի առաջին կեսին ստացավ այն ճառքը, որ 1427 թ. կազմեց Վարդան սարկավազը — 373 *
25. Հնդցլ միաբան Պատրկի վանքի, հշվ. 1428 թվականին — 377
26. Գրչի, Թովմա Մեծոփեցու աշակերտներից. վերջինիս կարգադրությամբ, 2 այլ գրիչների հետ միասին, 1432 թ. Մեծոփայ վանքում օր. ժամագիրք — 424
27. Զաքար, եղբ. Յաւանէս Կաֆեցու, որ 1434 թ. Գերմանիկում Զաքարի հիշատակին օր. Պատարագամատոյց — 441
28. Եղբ. Աստուածատուր կր-ի, որ 1434 թ. ստ. Սարգիս Շնորհ. Մկն. Կթղկ. թղթոց — 446
29. Վրդ., միաբան Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. — 451, 454
30. Փիլիսոփա, հորեղբայր Կարապետ գրչի, որ 1436 թ. Աղթամարում օր. Աւետ. — 464
31. Հնդցլ որդի վերոհիշյալ Կարապետ գրչի — 464
32. Ոմն դպիր, հշվ. 1443-ից առաջ — 550
33. Որդի Եղվարդի տեր պր. Աղիզպէկի, հշվ. 1428-ից առաջ — 561
34. Զաքարա վրդ., 1444 թ. Վարազում ծաղկեց մի Աւետ. — 568
35. Վրդ., առաջնորդ Վարագայ վանքի, հշվ. 1446, 1447 թթ. (Թերևս նույնն է նախորդը) — 596, 612
36. Հորեղբայր 1440-ական թթ. Մոկչում աղարկայ մեռածա հաթունշի — 611
37. Տեր, որդի Նորվալիի, հշվ. 1447 թ. որպես Ջուլալից Սպահան երթեկեծ ոմն — 612
38. Փակակալ Հերմոնի վանքի, 1449 թ. — 638

Զափարիա

39. Զաքարայ երեց, ԺԵ. դարի վերջերին Երեւանում կազմեց Վիշապկենց կոչվող Աւետարանը — 51
40. Զաքարա գրիչ, 1505 թ. գրեց հիշատակարան, որի մեջ կենսագրական կարեւոր տվյալներ է հաղորդում իր ուսուցիչ՝ Նշանավոր գրիչ Յոհանէս Մանդասարենցի մասին — 587 *

Զափէս

1. Եպս հառաբաստի, մհ. 1418-ից առաջ — 212, 213
2. Տեր, հորեղբայր Կարապետ վրդի, որ 1421 թվականին (կամ քիչ առաջ) Երուսաղէմում գնեց Աւետ. (հմմտ. Մ 30 Զաքարիայի հետ) — 256

Զեկիէլ — Տե՛ս Եղեկիէլ

Զիմար հաթուն — Քույր Մարտիրոս քհչի, որ 1429 թ. Կաֆայում ստ. Շարակնոց — 395

Զմուր (Զմբուր)

1. Մհ. 1409 թ. արեգի 14-ին. հգեր մայր Սարգիս գրչի, որ աշխատում էր Մեծոփայ վանքում — 94
2. Հնդցլ դուստր Յոհանէս քհչի, որ 1410 թ. Ոստանում ստ. Յայմատուրք — 113
3. Մայր Կարապետ գրչի, որ 1416 թ. Վանում օր. Մաշտոց, իսկ 1437 թ. Արճէշում՝ Յայմատուրք — 189, 474
4. Մայր Յովանէսի, որ 1433 թ. Մոկչի Սուրբկանց գյուղում գնեց Աւետ. — 434
5. Տա՛տ Յովանէսի, որ 1436 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 463
6. Քույր Կեսարիոյ արքեպս Յովանէսի, որ 1438 թ. ստ. մի Յայմատուրք — 491, 492
7. Մայր Վարդան գրչի, որ 1444 թ. Վանում օր. Աւետ. — 569
8. Հորեղբորդուստր Մկրտիչ կր-ի, որ 1444 թվականին Վանում ստ. Աւետ. — 569
9. Մայր Գաւաշցի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ. Մաշտոց — 571, 572
10. Մղտսի, կի՛ն Ղարա-Սադաղայի, որ 1449 թվականին օժանդակեց այն Յայմատուրքի գրությանը, որին կցված է Մկրտիչ Նաղաշի Վարք-հիշատակարանը — 630

Զմուրիա-հաթուն — Մայր Դանիէլ կր-ի, որ Մաղարդայ վանքում 1425 թ. ստ. Քարոզգիրք, իսկ 1427 թ.՝ Աւետ. — 347, 366

Է

Էառկար — 1413 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառման — 160

էդիլ — Անեք Առաքեալ քհնի, որ 1417 թ. սա-
Աւետ. — 205

էտիլ-Մէլիք (էդել-Մէլիք)

1. Քույր Յովհաննէս քհնի, որ 1422 թ. վա-
նում սա. Աւետ. — 296
2. Աղդ. պր. էվատշահի, որ 1425 թ. գնեց
Աւետ. — 345
3. Քույր Քրիստոսատուր գրչի, որ 1431 թ.
Կաֆայի սր Անտոնի վանքում օր. Ճա-
շոց — 415
4. Մայր Սարգիս սարկավագի, որ 1432 թ.
Կաֆայի սր Անտոնի վանքում ստ. Ման-
րումունք — 428
5. Կին պր. Տիրատուրի, որ 1433 թ. Ղրիմում
գնեց և արծաթով զարդարել տվեց մի
Աւետ. — 436, 437 *

էտիլ-Պէլ

1. Պր., եղբ. տոմարագետ Սասի արեղայի,
հշվ. 1435, 1441 թթ. — 459, 528
2. Յէտիլպէկ, եղբ. Ղազար Ղրիմեցի գրչի,
որ 1422 թ. Տրապիզոնում օր. Հարանց
վարք, 1437 թ. Նույն այս Յէտիլպէկի հոր-
դորանքով պր. Ստեփանոսը Տրապիզոնում
օրինակել տվեց Յայսմաւորք — 298

էդիլյան

1. Էզըլյա, որդի Յովաննէս քհնի, որ 1422 թ.
Վանում ստ. Աւետ. — 296
2. Էդիլյայ, տանուտեր Ագուլեաց գյուղի,
1425 թ. — 337
3. Մեծ պապ Գրիգոր վրդ. Բաղիշեցու, որ
ԺՁ. դարում ստ. Յակոբ Ղրիմեցու 1425
թվականին օրինակած Մեկն. տոմարի աշ-
խատութունը — 335 *

էգդիւն — Տե՛ս Ամիր-Եգդիւն և Եգդիւնէր

էրար — Աղգ. տանուտեր Դաւթի, որ 1437 թ.
Թացու գյուղում ստ. Աւետ. — 477

էլեֆանտ — Տե՛ս Ալեքսան

էլէգան

1. Էլէկան Լորեցի, Սիւնեաց ազատներից, որ
1429 թ. որպես վկա ստորագրեց Բէշկէն
իշխանի վճիռը՝ մի Աւետարան Սիւնեական-
քին վերադարձնելու մասին (քնագրում,
սխալմամբ, փակագծերի մեջ ավելացրել
եմ «ս» տառը, կարծելով, որ անունը պետք
է եղած լինի «էլէկսան», այսինքն՝ «Ալեք-
սան») — 392

2. Եղբ. Ջուլայի, հաշնի իշխաններից, 1417
թվականին — 194

էլեգում (իմա՝ Ելիկում) — Եղբ. Ջուլայի, հա-
շնի իշխաններից, 1417 թ. — 194

էլքի-Խարուն — Մայր Շնոֆոր կնոջ, որ 1431
թվականին էրէզ անապատում ստ. Ոսկե-
փորիկ — 408

էլքանգ — Մայր Սարգիս արեղայի, որ 1437 թ.
Վանում ստ. Աւետ. — 473

էլխարուն

1. Մայր Ծերուն գրչի, որ 1401 թ. Ոստա-
նում օր. Տօնական — 7
2. Կին Աստուածատուրի, որ 1401 թ. Խիզա-
նում ստ. Աւետ. — 9
3. Աղգ. և սնող Ջաքարիա գրչի, հշվ. 1401
թվականին Խիզանում — 9
4. Կին ոմն, որ մայրագույթ սիրով սնել է
Յովաննէս գրչին, հշվ. 1402 թ. Խիզանում —
23
5. Մայր Գանձակ գյուղացի Կիրակոս քհնի,
որ 1404 թ. ստ. Մաշտոց — 47
6. Քույր Պետրոս արեղայի, որ 1413 թ. Եկեղ-
եաց գավառի Սաղի սր Ստեփաննոս վան-
քում 300 դրամով նպաստեց մի ձեռագրի-
օրինակման գործին — 155
7. Քույր Ստեփաննոս եպսի և մայր Պետրոս
կրի, հշվ. 1414 թ. Խիզանի Գամաղիէլի
վանքում — 167, 168
8. Մայր Խոջա Բաղշաիշի, որ 1424 թ. Սղեր-
տում գերութունից աղատեց մի Աւետ. —
314
9. Քույր Մեծ-Խաթունի, որ 1431 թ. Երզնկա-
յում ստ. Աւետ. — 407
10. Մայր Մկրտիչ կրի, որ 1446 թ. Բաղէշում
ստ. Յայսմաւորք — 592, 594

էլխութլու — Մայր Խոջա Մասուտշահի, որ
1401 թ. ստ. Ոսկեփորիկ — 10

էլմայ — Մայր Սարգսի, որ 1427, 1432 և 1440
թվականներին Տաթևում և Եղեգեաց անա-
պատում օր. Աւետարաններ — 366, 423,
513

էլմելիք (էլմէլիք)

1. Սնուցիչ Թումայ Թավրիզեցի գրչի, 1403
թվականին — 31
2. Հայր Գրիգոր Արծկեցի գրչի, որ 1427 թ.
Մաղարդավանքում օր. Աւետ., 1435 թ.
Ամիթում՝ Գանձարան, 1441 թ. Երուսաղէ-
մում՝ Յայսմաւորք — 365, 528

էլաուր — Որդի Փալիկի, Սիւնեաց ազատներից,
1429 թ. որպես վկա ստորագրեց Բէշկէն
իշխանի վճիռն՝ մի Աւետարան Սիւնե-
ականքին վերադարձնելու մասին — 392

էմիւն — Աղգ. Յովաննէսի, որ 1413 թ. օր. Յայս-
մաւորք — 159

էմիւն-Մելիք — Դուստր Յովաննէսի, հշվ. 1434
թվականին Կաֆայում — 444

էմնայ-Խարուն — Մայր Ներսէս եպսի, որ 1449
թվականին Աղթամարում օր. Աւետ. — 633

էնկիպէկ — Հայր Յովաննէս կրի, որ ԺԾ. դարի-

20—30-ական թթ. Խուբ գավառի Քեռու գյուղում սա. Մաշտոց — 386

Համբրէ — Հարս Զահարի, որ 1443 թ. Աղշոց վանքում ստ. Ծաշոց — 553

Համալէկ — Որդի Աստուածատուրի, որ 1420 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ. — 245

Հսուգան (Հնուկան)

1. Մերացյալ զոքանչ Յակոբի, որ 1405-ից առաջ նրկանում ստ. Աւետ. — 49, 50

2. Մայր Դաւիթ քչի, որ 1438 թ. Տփիսիսում սա. Գանձարան — 488

Էվատ

1. Եւա, միայնակեաց, որդի Հընդուի, 1412 թվականին սա. և նվիրեց Մեծոփայ վանքին մի Աւետ. — 135

2. Պապ Գրիգոր քչի, որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171

3. Ազգ. Աստուածատուր գրչի, որ 1418 թ. Ուշունիքի սր Վարդան անապատում օր. Մաշտոց — 220

4. Ազգ. (եղբայր) Մուրատշահի, որ 1419 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 227

5. Ժգնավոր, 1437 թ. Խլաթում ստ. Աւետ. — 472

Էվատ-Մէլիք (Էւա-Մէլիք)

1. Քույր Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Եղեւանքում ստ. Աւետ. — 294

2. Քույր Մարտիրոս վրդի, որ 1444 թ. Վարագում ստ. Աւետ. — 568

Էվատշան (Էւատշահ, Եւատշայ և այլն)

1. Փեսա խոշա Աստուածատուրի, որ 1425 թ. գերությունից ազատեց և վերադարձրեց Վարագայ վանքին Գր. Նարեկացու Մատեանի մի ձեռագիր — 328

2. Պր. (անունը գրված է՝ Էվաշա, Յեւաշա, Յեվաշա աղավաղ ձևերով), որդի Խաչերեսի, 1425 թ. գնեց Աւետ. — 345, 346

3. Ութայ, որդի Ամիր-Սարգսի, Ոստան քաղաքից, 1426 թ. սա. և նվիրեց Վառնիշաա գյուղի եկեղեցուն մի Աւետ. — 355, 356

4. Տանուտեր, նահատակվեց 1435 թ. — 453

5. Եղբ. Աթանանց գյուղի քչի Ատուրի, որ 1440 թ. հետ գնեց իրենց գյուղից հափըշաակված մի Աւետ. — 506

6. Հայր Մաղաքիայ դրչի, որ 1440 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ. — 511

Էւաթ — Հայր Յակոբ ժողովողի, ռես նրուաղէ-մի, գնաց Կիպրոս և վախճանվեց այնտեղ 1419 թ. — 234

Ը

Ընթեանա

1. 1413 թ. շինեց մի Յայսմաուրքի կոճակները — 159

Ընթեանա

2. Ազգ. Յովաննիսի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաուրք — 159

Ըռաղան (գրված՝ Ըռաղին հոլովված ձևով) — Քույր Յովանէս գրչի, որ 1408 թ. Խառաբաստի վանքում օր. Գանձարան — 92

Ըռանախաբուն — Մայր Ասլիմէլիքի, որ 1447 թ. Մառիկու վանքում ստ. Աւետ. — 615

Ըռատ — Հնգցլ մայր Մատթէոս քչի (ծնընդյամբ՝ Արարատեան գավառից), որ 1424 թվականին Սանահնում ստ. Աւետ. — 315

Ըռուգ

1. Մայր Գրիգոր կր-ի, որ 1419 թ. Խիզանում ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 235, 236

2. Եղբորկին Ներսէս քչի, որ 1433 թ. Ուրանց գյուղում ստ. Աւետ. — 433

Ըռատակէս — Տե՛ս Արիստակէս

Ըռըստամ (իմա՝ Ռուստամ) — Պր., որդի Բէշքէն Օրբելեանի. Կարա-Կոյունլու Իսքանդարի կողմից արժանացել էր բարձր պատիվների, նրա պարտությունից հետո ստիպված էր իր հոր և ազգականների հետ միասին գաղթել Լոռի, ուր հայրը ստացել էր կալվածքներ — 468

Ըռօշկանից ազգ — Քրդական ցեղ, որի առաջնորդն էր Բաղէշի ամիր Նշանավոր Շամսադ-դինը — 329, 593

Թ

Թագաւոր — Հայր Սարգիս մահապառ, որ 1447 թվականին Մոկքի Գինէկանց գյուղում ստ. Աւետ. — 612

Թագիկ — 1407 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 83

Թագուխ — Դուստր Մամատիկին ապաշխարողի, որ 1430 թ. Խոսրովայ վանքում նպաստեց մի Աւետ. գրության գործին — 398

Թագունի

1. Կին Թումաշահ դարբնի, որ ԺՅ. դարի սկզբին Տշողում ստ. Ծառնտիր — 43

2. Քույր Թադէոսի և Մաթէոսի, հշվ. Գրիգոր վրդ. Խլաթեցու կողմից 1409 թ. — 99

3. Քույր Թումայ Սպատկերտցի գրչի, որ 1423 թ. Բերդավանց գյուղում ավարտեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցի օրինակությունը — 302

Թագուրշան — Հայր Գրիգոր քչի, որ 1422 թ. Անգեղակոթի անապատում ստ. Առաքել Սիւնեցու օրինակած Աւետարանը — 293

Թադէոս

1. Ազգ. Ստեփաննոս կր-ի, որ 1401 թ. Ոստանում ստ. Տօնական — 7

Թաղէոս

2. Պապ Կիրակոս քչյի, որ 1404 թ. Աղթա-
մարում սա. Մաշտոց — 47
3. Որդի Վարդանի, 1409 թ. Մոկսի Կաղթանց
գյուղում սա. Աւետ. — 95, 96
4. Հնգը որդի Յովաննիսի, որ 1409 թ. Աղ-
թամարում ստ. Տօնական — 97
5. Ոմն, հշվ. 1409 թ. Գրիգոր վրդ. Խլաթե-
ցո՝ Կողմից — 99
6. Ռփրիսոփայ, որդի Խունկի, 1412 թ. Ար-
ճէշում ստ. և նվիրեց Մեծոփայ վանքին
մի Աւետ., քիշ անց (նույն 1412 թ.)՝ վախ-
ճանվեց — 135
7. Տարածած հնգը քեռորդի Գրիգոր վրդ.
Խլաթեցո՝, որ 1413 թ. Խառաքաստում
օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 145
8. Քչյ Մոկքի Ողիմ գյուղի, որդի Վարդանի,
1413 թ. սա. Մպատայ վանքում օրինակ-
ված մի Ճառնտիր (մինչ այդ ստացել էր
նաև Աւետ., Տարեգիրք, Յայսմաւորք) —
148, 149, 150, 151, 152
9. Հնգը հորեղբայր Մարտիրոսի. վերջինս
1413 թ. 600 դահկանով վաճառեց հոր-
եղբոր Աւետարանը, ստացած դրամով գնեց
կով ու եղ և մատաղ արեց Թաղէոսի հի-
շատակին — 160
10. Տեր, հնգը քաշ հովուպետ, հշվ. 1416 —
1427 թթ. — 134, 229, 297, 364
11. Քչյ, հշվ. 1416 թ. Սարգիս եպսի Կող-
մից — 184
12. Իրենց գյուղի մեծ ու փոքրի հետ միասին
1422 թ. Երզնկայի նորակառույց ժամա-
տանը նվիրեց մի Ճաշոց — 291
13. Կր., սրա միջնորդութեամբ ոմն Սարգիս
1425 թ. Խիզանում գնեց մի Աւետ. և նվի-
րեց Ալանայ սր Նշանի վանքին — 328
14. Հայր Յոհանէս քչյի, որ 1425 թ. Մոկքի
Մպատ վանքում ստ. Շարակնոց — 341
15. Հայր Սարգիս գրչի, որ 1427, 1432 և 1440
թվականներին Տաթևում և Եղեգեաց անա-
պատում օր. Աւետարաններ — 366, 423,
513
16. Ավրամենց, նշանավոր գրչի, 1427—28 թթ.
Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում լսում էր
Սարգիս վրդի գասախոսութիւնները՝
Արիստոտէլի և Պրփրիւրի աշխ. մասին,
1430 թ. օրինակեց Հարանց վարք՝ խըմ-
բագրելով բազմաթիւ վկայութիւններ,
բազմաթիւ ձեռագրերի բաղդատման և
հունարեն բնագրերի օգտագործման միջո-
ցով — 390, 395, 401, 413
17. Հայր Յակոբ կր-ի, որ 1431 թ. Երեւանի
վանքում օր. Հարանց վարք — 411

Թաղէոս

18. Հայր Յովհաննէս գրչի, որ 1431 թ. Կա-
ֆայի սբ Գրիգորի վանքում օր. Շարակ-
նոց — 415, 416
 19. Եղբ. Վասիլ դպրի, որ 1432 թ. օր. մա-
սունք Աստուածաշնչի — 431
 20. Գրիշ, 1434 թ. Կաֆայի սբ Մինաս մե-
նաստանում օր. Մաշտոց — 444
 21. Երեց, որդի Առիստակէսի. հշվ. 1434 թ.
Կաֆայում — 444
 22. Երեց, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում (նախոր-
դից տարբեր) — 444
 23. Տղա, ունիթոռներից, 1437 թ. վկա եղավ
փրիսոփայական բովանդակութեամբ մի
ձեռագրի վաճառքի — 478
 24. Քչյ, եղբայր Թումայի, որ 1437 թ. Խի-
զանի Գամաղիէլի վանքում ստ. Աւետ. —
478
 25. Պր., ազգ. Մովսէս քչյի, որ 1439 թ. Աւագ
վանքում ստ. Յայսմաւորք — 495
 26. Միաբան Մաղարդայ վանքի, 1440 թ. —
504
 27. Բաղէշի քահանաներից. սրա կամակցու-
թեամբ Ղըիմ-Խաթունը 1443 թ. Յայսմա-
ւորքի օրինակ շնորհեց Յովանէս գրչին —
547
 28. Գաւաշի քահանաներից, 1444 թ. — 565
 29. Միաբան Պրտըլի՝ վանքի, 1444 թ. — 574
 30. Ուսուցիչ Իսրայէլ գրչի, որ 1447 թ. Մոկքի
Փասսավանք գյուղում օր. Ճաշոց — 610
 31. Եղբորդի Դափթ կր-ի, որ 1440-ական
թվականներին Մոկքում ստ. Գանձարան —
611
 32. Գրիշ, 1449 թ. Երուսաղէմում օր. Ներսէս
Շնորհ. Յիսուս որդին — 642
 33. Շահապունեցի, Տրա, 1450 թ. եկավ Կա-
ֆայ և Վրատինացի մեկից գնեց ժամա-
գիրք — 649
 34. Կր., եղբ. Պաղոս քչյի, որ Ժն. դարի
կեսերին գնեց 1424 թ. օրինակված մի
Աւետ. — 318
- Թաթարէկ — տանուտեր, որդի Մովսէսի, 1420
թվականին Նարեկ գյուղում ստ. մի Աւետ.
և նվիրեց Մաւու գյուղի եկեղեցուն —
242, 243
- Թաթուլ — Ազգ. Կարապետ քչյի, որ 1404 թ.
Աղթամարում ստ. Մաշտոց — 47
- Թաիղշա — Եղբորդի Աւագ արեղայի, որ
1431 թ. ստ. Ժողովածու — 416
- Թաղայ-Մելիք
1. Քույր Վրդանէս գրչի, որ 1412 թ. Արծ-
րունեաց Կոճերաց վանքում օր. Գանձա-
րան — 138

Թաղայ-Մելիք

2. Մայր Աստուածատուր գրչի, որ 1437 և 1443 թթ. հալածում օր. Աւետարաններ — 472, 554

3. Մայր Յովանէս գրչի, որ 1450 թ. հալածում օր. Ճաշոց — 647

Թաղաշար — Հայր Թուրվանդայ-հաթունի, որ 1448 թ. Արծկէ՛ում ստ. Աւետ. — 619

Թաճղիւն (Թաճղին, Թաշղին)

1. Որդի Մոկէի Ողիմ գլուղի տանուտեր Մկրտչի, որ 1413 թ. Մպատայ վանքին նվիրեց մի արտ — 150

2. Խոշա, որդի Ամիր-Հասանի, 1437 թ. Ար-ճէշում ստ. Յայսմաուրք, գնեց նաև շրա-դաց և նվիրեց սբ Յովհաննէսի (Ամրդո-լու) վանքին — 474, 475

3. Որդի Յովսէփ քչի, որ 1443 թ. ստ. Պա-տարագամատոյց — 557

4. Պր., եղբ. Ամիր-Դօլի, որ 1450 թ. հալ-թում ստ. Ճաշոց — 647

Թաճ — Երիցակին, 1422 թ. Երզնկայում ստ. Մաշոց և օգնեց ժամատան կառուցմա-նը — 289, 290

Թաճ-Խաթուն

1. Ազգ. Ստեփաննոս կր-ի, որ 1401 թ. Ու-տանում ստ. Տօնական — 7

2. Հնգյւ մայր Յովաննէսի, որ 1409 թ. Աղ-թամարում ստ. Տօնական — 97

3. Մայր Մերուն գրչի, որ 1412 թ. Ոստանում օր. Աւետ. — 137

4. Մայր Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շա-րակնոց — 170

5. Դուստր Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շարակնոց — 170

6. Մայր Հովհաննիսի, որ 1427 թ. Խիզանի Գամաղիէլի վանքում ստ. Աւետ. — 367

7. Կին Ներսէսի, որ 1431 թ. Խիզանում նո-րոգեց ու կազմեց Աւետ. — 412

8. Մայր Ներսէս քչի, որ 1433 թ. Ուրանց գլուղում ստ. Աւետ. — 433

9. Քույր Մկրտչի, որ 1441 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 524

10. Քույր Հագարեէկի, որ 1445 թ. հալածում ստ. Յայսմաուրք — 586

Թաճ-Մելիք

1. Կին Յոհանի, որ էր մտերիմ 1420 թ. Աղ-թամարում մի Աւետ. ստացած Վարդան կր-ի — 238

2. Մորաքույր Յովհաննէս քչի, որ 1422 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 296

3. Քույր Յովաննէս կր-ի, որ 1424 թ. Եղե-վանքում ստ. Շարակնոց — 321

4. Մայր Յովհաննէս գրչի, որ 1431 թ. Կա-

ֆայի սբ Գրիգորի վանքում օր. Շարակ-նոց — 416

Թամաճ

1. Մայր Սարգիս գրչի, որ 1401 թ. Տաթևում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 5

2. Մայր Էլատի, որ 1412 թ. (կամ մի-երկու տարի հետո) վերստին ստ. և նվիրեց Մե-ծոփայ վանքին մի Աւետ. — 135

Թամար

1. Մայր Թադէոս քչի, որ 1409 թ. Մոկէի Կաթանց գլուղում ստ. Աւետ., իսկ 1413 թ. վանքին Ողիմ գլուղում՝ Ճառքնորդ — 95, 96, 148

2. Մայր Արեւի գրչի, որ 1410 թ. Սարկաւա-դանց վանքում օր. Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. աշխատութիւնը — 112

3. Ազգ. Յովհաննէս գրչի, որ մայրաքար խնա-մել էր նրան, հշվ. վերջինիս կողմից 1417 թ. Ակոռոյ վանքում — 202

4. Մայր Խաչատուրի, որ 1418 թ. Աղթամա-րում ստ. Աւետ. — 217

5. Մայր Խաչատուրի, որ 1418 թ. Աղթամա-րում ստ. Աւետ. — 217

6. Կոնված նաև՝ Թանսու-հաթուն, կին Կա-րապետ գրչի, որ 1421 թ. Վանում օր. Աւետ., Թամարը հիշված է նաև ամուսնու եղբոր՝ Պետրոս կր-ի կողմից՝ 1426 թ. — 260, 261, 352

7. Թամար-Խաթուն, կին Բարաքշայի, հշվ. Դանիէլ աբեղայի կողմից, որը 1425 թ. գնեց Քարոզգիրք — 347

Թամբա (Թամթայ)

1. Հնգյւ մայր Սարգիս գրչի, որ 1409 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 94

2. Կին Աստուածատուր քչի, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444

Թամբա-Խաթուն — Դանն կսկիծով վախճանված մայր Գրիգոր Գօրեցի գրչի, որ 1406 թ. Տաթևում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 58

Թամուր (գրված տարբեր ձևերով՝ Թամուր-Քէկ, Թամուր-դան, Թամուր-Լանկ, Լանկ-Թա-մուր, Ամիր-Թամուր և այլն) — Թուրքմեն աշխարհակալ (1336—1405), 1387 թ. մինչև 1403 թ. բազմիցս ասպատակեց Հա-յաստանն ու հարեան երկրները՝ Մեր հի-շատակագիրները պերճախոս վկայութիւն-ներ ունեն Թամուրի և նրա արյունաբո-զորքերի գործած անգթութիւնների մա-սին — 3, 5, 6, 7, 8, 15, 17, 22, 26, 31, 33, 35, 38, 42, 43, 50, 52, 52*, 53, 76, 83, 104*, 111, 119, 194, 259, 275, 279,

- 280, 281, 286, 287, 391, 457, 469, 485, 518
- Թամայ** (գրված հոլովված՝ Թամսի ձևով) — Մայր Սերկևիլի գյուղի տեր պր. Շալուհի, 1442 թ. — 534
- Թամրա** — Աղգականուհի Խոնախ մղտու, որ 1406 թ. Կոնթեր գյուղում ստ. Յայսմա-տուրք — 65
- Թանկիկ** — Մայր Յրա Գրիգորի, որ 1415 թ. ավարտեց Բ. Աքուինացու Յղ. Խորհրդոց Եկեղեցու աշխ. օրինակութունը — 176
- Թանկ-Խարուն**
1. Դուստր Յովաննիսի, որ 1409 թ. Աղթա-մարում ստ. Տօնական — 97
 2. Քույր Յովաննիսի, որ 1413 թ. օր. Յայս-մաուրք — 159
 3. Մայր Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստա-նում ստ. Աւետ. — 166
 4. Քրոջ դուստր Թումայ կր-ի, որ 1421 թ. Մպատայ վանքում ստ. Աւետ. — 269
 5. Մայր Կարապետ գրչի, որ 1422 թ. Խլա-թում օր. Աստուածաշունչ — 291
 6. Եղորդիկն Եւատ ճգնավորի, որ 1437 թ. Խլաթում ստ. Աւետ. — 472
 7. Մայր Թումայի, որ 1437 թ. Խիզանի Գա-մաղիէի վանքում ստ. Աւետ. — 478
 8. Դուստր Թումայի, որ 1437 թ. Խիզանի Գամաղիէի վանքում ստ. Աւետ. — 478
 9. Քույր Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
- Թանկ-Մամայ** — Աղգակա՞ն Ռըստակէս երեցի, որ 1434 թ. Զմշկածագո՞ւմ ստ. Աւետ. — 443
- Թանկ-Մելիք**
1. Քույր Թումայ Սպատկերտցի գրչի, որ 1423 թ. Բերդավանք գյուղում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց — 302
 2. Թանդ-Մելիք, մայր Առաքել արեղայի, որ 1448 թ. Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. — 620
- Թանդուէրմեշ** — Ոմն աղա, 1422-ից հետո հան-դիպեց Մկրտիչ Նաղաշին, երբ նա օրի-նակում էր մի Աստուածաշունչ — 292
- Թանկսուխ** — Տե՛ս Թանսուխ
- Թանսուխ** (Թանգսուղ, Թանկսուխ և այլն)
1. Մայր Մկրտիչ վրդի, որ 1415 թ. Երուսա-ղէմում ստ. և ապա (1418 թ.) Մեծոփայ վանքում լրացրեց մի Ժողովածու — 178
 2. Մայր Սարգիս եպս. գրչի, մհ. 1418 թ. — 223, 229, 363, 364
 3. Կին ոմն, 1442 թ. Սերկևիլի գյուղում խնամում ու կերակրում էր Ոհաննէս Թմո-քուեցի գրչին — 535, 536

Թանսուխ

4. Կին ուայիս Գտոնի, որ օժանդակեց Ամիթի Կաթողիկէի կառուցմանը, հշվ. 1449 թ. — 631

Թանսու-Խաթուն — Տե՛ս Թամար Ն 6

- Թասամլիք** — Մայր Յովաննէս գրչի, որ 1441 թ. Խլաթում օր. Յայսմաուրք — 526

- Թավրէզ** — Մայր Մուրատշահի, որ 1419 թ. Ոս-տանում ստ. Աւետ. — 227

Թավրէզ-Մելիք

1. Հորաքույր Աստուածատուր գրչի, որ 1418 թվականին Ռշտունիքի սր Վարդան անա-պատում օր. Մաշտոց — 220
2. Մայր Խոշա Գորգի, որ 1424 թ. Սղերտում գերութունից ազատեց մի Աւետ. — 314
3. Քույր տանուտեր Յովաննէսի, որ 1427 թ. ստ. և նվիրեց Վարագայ վանքին մի Յայս-մաուրք — 659
4. Մայր Խոշա Թաճդինի, որ 1437 թ. Արճէ-շում ստ. Յայսմաուրք — 474, 475
5. Մայր Ամիր-Դօլի, որ 1450 թ. Խլաթում ստ. Ճաշոց — 647

Թաւաքալ

1. Հալեպ քաղաքի հայ տանուտերներից, 1400 թ. գնացել էր Այնթափ՝ հաց գնելու. այլազգիների ձեռքին տեսավ մի Աւետա-րան, վճարեց հացի դրամը և գնեց այն — 3*
 2. Եղբ. Երուան գրչի, հգևր եղբայր Մարտի-րոսի, հշվ. 1412 թ. Ոստանում — 137
 3. Եղբ. Զտքարիայի, որ 1416 թ. ստ. և նո-րողել ու կազմել տվեց մի Աւետ. — 191
 4. Հայր տանուտեր Յովաննէսի, որ 1427 թ. ստ. և նվիրեց Վարագայ վանքին Յայսմա-ուրք — 659
 5. Հայր Յովսէփ գրչի, որ 1439 թ. Լիմում ավարտեց մի Աւետ. օրինակումը — 499
 6. Պր., հայր Տղապարոն քհնյի, որ 1444 թ. Խարբերդում ստ. Յայսմաուրք — 576
- Թեհեկ** — Քույր Սերկևիլի գյուղի տեր պր. Շա-լուհի, հշվ. 1442 թ. — 534
- Թեմնա** — Մայր Երուսաղէմի արքեպս. ապա կա-թողիկոս Պօղոսի, հշվ. 1419 թ. — 233
- Թէլուն** — Քույր Զահարի, որ 1443 թ. Աղշոց վանքում ստ. Ճաշոց — 553
- Թէոդոս** — Որդի Թումայ Թավրիզեցի գրչի, հշվ. 1403 թ. — 31

- Թէոդոր** — Կոչված նաև Կոստանդին՝ 1429 թ. հիշված որպէս Կաթողիկոս Հայոց։ Նույն անունով կաթողիկոս հիշված է նաև 1436 թվականին Կ. Պոլսի Ղալաթիա թաղի սր Լուսաւորիչ եկեղեցու արձանագրության մեջ (տե՛ս Հ. Աճառյան, Հայոց անձնա-

նունների բառարան, հա. Բ, էջ 303), սակայն դեռ պարզված չէ այս Թեոդորի ուղիները — 391
Թէֆանէ — Մայր Վասիլ հարասարցու, որ 1432 թվականին ծրուադէմում ստ. Աւետ. — 431

Թիմայ — Կիւն Մովսէս քհնյի, որ 1439 թ. Աւագ վանքում ստ. Յայսմաուրք — 495

Թորիկ — Մայր Սինեայ Դաւայթար գյուղի տեր Աւագի, որ 1429-ից տարիներ առաջ գնել էր Սինեվանքից գողացված մի Աւետ. — 392

Թողիկ — Ճգնավոր, գտնող Վարագայ խաչի, է. դար — 518

Թովմայ (Թումայ, Թովմաս)

1. Փետրոզի Աստուածատուրի, որ 1401 թ. Հիդանում ստ. Աւետ. — 9

2. Առաջնորդ սբ Կանանց վանքի, եղբ. Մուկաց եպս Գրիգորի, 1401 թ. ստ. Մաշտոց՝ օրինակված էի գաւառիս խիզան քաղաքիս — 17

3. Միաբա՛ն Ռշտունիքի Նկար վանքի, 1401 թվականին սպասավորում էր մի գրչի (անունը անհայտ), որն օր. Գանձարան — 17

4. Վրդ., 1401 թ. Նորոգեց Կարապետ քհնյի գնած Աւետարանը — 20

5. Իր եղբայր Մարտիրոսի հետ 1401 թ. «փոքր գնով» Կարապետ քհնյին վաճառեց մի Աւետ. — 21

6. Վաղամեծիկ որդի Յոհաննէս քհնյի, որ 1402 թ. խիզանում ստ. Աւետ. — 22

7. Սինեցի, գրիչ, 1402 թ. Մարի Քարավաճառ գյուղում օր. Գր. ՏՅ. Մկն. Մաթ. աւետ. աշխատութիւնը, իսկ 1411 թ. Գեւորմէջ վանքում՝ մի ճաշոց — 24, 25, 123

8. Կոչված նաև Մինաս, 1402 թ. ձեռնադրվեց արքեպս Մոսուլի և Դիարբեքիւրի — 28

9. Թավրիզեցի, որդի Կոստանդ քհնյի, գրիչ. 1403 թ. Շիրվանի Մաղրասոյ գյուղում օրինակեց Մատթէոս Զուղայեցու մեկնութիւններն ու քարոզները, իսկ 1416 թ. (չգիտենք որտեղ) նորոգեց ու կազմեց մի Աւետ. — 31, 33, 191

10. Կր., որդի Կարապետ գրչի, եղբայր Դանիէլ և Գրիգոր գրիչների (վերջինիս գրչութեան ուսուցիչը), բազմարդուն գրիչ, «հոշակաւոր քարտուղար» Առաջին անգամ հանդիպում ենք նրան 1403 թ. Աղթամարում, իր հոր (Կարապետի) հետ Աւետարան օրինակելիս, վերջին անգամ՝ 1442 թ.՝ Նուլնպետ Աղթամարում, ուր օր. Յայսմաուրքը 1444 թ. արդեն մեռած էր (տե՛ս

Թովմայ

էջ 572)։ Նրա օրինակած ձեռագրերից հասել են մեղ 6-ր (5 Աւետ., 1 Յայսմաուրք) — 40, 47, 136, 216, 217, 357, 433, 524, 538, 570, 572, 634

11. Քհյ, հնգյլ եղբ. Ստեփանոս գրչի, որ ԺԾ. գարի սկզբին Տշողո՛ւմ օր. Ճառընտիր — 44

12. Հայր Ստեփանոս քհնյի և ազգ. Ղազարի և Ստեփանոսի, որոնց պատվերով ԺԾ. դարի սկզբին Ստեփանոս գրիչն օրինակեց մի Ճառընտիր — 45

13. Ազգ. վերոհիշյալ ստացողների Ղազարի և Ստեփանոսի — 45

14. Եղբայր Յոհաննէս եպսի, որ 1404 թ. ստ. հսկայական մեծութեան մի Ճառընտիր — 48

15. Թումաս, մեկն էր այն կրոնավորներից, որ 1405 թ. ազատեցին Գետաբգելի սբ Նշանը և գրին այն Վարդ-պատրիկի վանքում — 53

16. Մեծոփեցի, որդի Ստեփանոսի, վարդապետ, բարոնապետ, «տիեզերալոյս բարունի», «գիտնական և արդիւնական հռետոր», առաջնորդ Մեծոփայ վանքի, նշանավոր եկեղեցական գործիչ, Ղեկավարել է Մեծոփի բարձրագույն տիպի դպրոցը, եղել է մի շարք արդյունավոր գրիչների և եկեղեցականների ուսուցիչ, անձամբ ընդօրինակել է տասնյակ ձեռագրեր, հավաքել ու խմբագրել է զանազան գիտական և աստվածաբանական աշխատութիւններ և այլն։ Մեծ դեր է կատարել կաթողիկոսական աթոռը Սսից էջմիածին տեղափոխելու գործում (1441 թ.)։ Նրա «Պոմ. Լանկ-Թամուրի» և «Յիշատակարան» պատմական գրվածքները ԺԾ. դարի առաջին կեսի հայոց պատմութեան կարեւորագույն սկզբնաղբւրներն են։ Սույն ժողովածուի մեջ հրատարակվող նրա հիշատակարանները մեծ չափով լրացնում ու ճշտում են այն տվյալները, որ Թովման հաղորդում է իր Պատմութեան մեջ — 56, 57, 78, 79, 91, 94, 95, 101, 105, 106, 108, 125, 127, 134, 135, 145, 147, 176, 181, 182, 183, 187, 213, 230, 241, 255, 305, 321, 355, 359, 361, 362, 379, 380, 423, 424, 430, 435, 450, 451, 453, 454, 455, 464, 465, 474, 478, 484, 490, 498, 508, 515*, 521, 523, 536, 546, 567, 568, 586, 587, 596*, 597, 598, 598*, 599, 600, 648, 651, 653, 654, 655, 660

17. Գրիչ, Բաղէշի վերի վանքում 1402 թ.

Թովմայ

- սկսեց և 1406 թ. ավարտեց մի ժողովածուի օրինակութունը — 63, 64 *
18. Որդի Մարտիրոսի, աշակերտ Գր. Տաթևացու, 1407 թ. Տաթևի վանքում օր. Գիրք Հարցմանը — 74
19. Իր եղբոր հետ 1407 թ. Գորգոյ որդի Գալթին 1100 դրամով վաճառեց Աւետ. — 83
20. Հայր Դաւիթ կր-ի, հշվ. 1408 թ. Յիսկայ վանքում — 92
21. Դասընկեր Բ. Մեծոփեցու և Սարգիս գրչի, հշվ. վերջիններիս կողմից 1409, 1410 թթ. — 94, 105
22. Հորեղբայր Յովհաննէս գրչի, որ 1409 և 1417 թթ. Մոկքի Կաղթանց գյուղում և Ակոռոյ վանքում օր. Աւետ. — 96, 202
23. Քհյ, որդի Վարդանի, ԺԵ. դարի սկզբներին Մոկքում ստ. Աւետ. — 96
24. Աշակերտ Սիմէոն «նորարողը» ըստ նապետի, 1410 թ. օր. Գր. ՏԹ. Մկն. Սաղմոսաց աշխատութունը — 108
25. Վրդ., որդի Սարգսի, 1410 թ. կրկին ձեռք բերեց 15 տարի գերության մեջ գտնվող իր Տօնապատճառը — 111
26. Եղբ. Յոհաննէս քհյ, որ 1410 թ. գրել տվեց և նվիրեց Ոստանի Աստուածածին եկեղեցուն մի Յայսմաւուրք — 113
27. Քհյ, Ոստանցի, 1410 թ. դրեց մի Աւետարանի հիշատակարան (հշվ. նաև 1418 թվականին) — 114, 221
28. Տարածած հնգյ որդի Մարտիրոսի, որ 1410 թ. գնեց մի Աւետ. — 114
29. Որդի Աստուածատուր գրչի, որ 1410 թ. Մոկքի սբ խաչ վանքում օր. Աւետ. — 116
30. Հնգյ որդի Հայրապետ քհյ, որ շուրջ 1409—11 թթ. վիճում էր իր եղբայրների հետ հորից մնացած Աւետ. և Շարակնոցը ժողովելու համար — 126
31. Հգեր հայր Յովաննէս գրչի, որ 1411 թ. աշխատանքի տեղ տվեց նրան Մեծոփայ վանքում և սրբագրեց նրա օրինակած Քարոզգիրքը — 127
32. Հնգյ ուսուցիչ Յովաննէս գրչի, որ 1411 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրքը — 127
33. Նուշանցի, միաբան Մեծոփայ վանքի, 1411 թ. — 128
34. Գործավոր Նույն վանքի, 1411 թ. — 128
35. Կր., որդի տեր Աւագի, 1411 թ. Կասր գյուղում ստ. Աւետ. — 130
36. Վրդ., մականվամբ՝ Տկող, 1413 թ. հառաքատում 2 թերթ գրելով օգնեց Գրիգոր վրդ. Խլաթեցուն — 145

Թովմայ

37. Եպս, Ջուղայեցի, 1413 թ. հառաքատում մեկ թերթ գրելով օգնեց Գրիգոր վրդ. Խլաթեցուն — 145
38. Մանուկ որդի Յակոբ քհյ, որ 1413 թ. գնեց Աւետ. — 161
39. Առաջնորդ Գոմուց վանքի, 1414 թ. — 165
40. Գրիչ, 1414 թ. Ոստանում օր. Աւետ. — 166
41. 1416 թ. տերերից թաքուն ձեռք բերեց մի ձեռագիր, որն օրինակեց իր ուսուցիչ Աւետիք վրդ. — 187, 188
42. Ոմն վրդ, մհ. 1416-ից առաջ — 192
43. Կոչակար, 1417 թ. Տշող գյուղում ստ. Մաշտոց — 204
44. Որդի Մկրտիչ քհյ, որ 1418 թ. Յուսկան որդւոյ վանքում ստ. Աւետ. — 214
45. Հայր Խաչատուրի, որ 1418 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 217
46. Վանահայր Ոստանից ոչ հեռու գտնվող սբ Վարդան անապատի, 1418 թ. կազմեց մի Մաշտոց — 221, 227
47. Ավագեցից Ոստանի սբ Աստուածածին եկեղեցու, 1418, 1419 թթ. (հմտ. № 27 Թովմայի հետ) — 221, 228
48. Որդի Մերուն գրագրի, Ոստան քահանաներից, հշվ. 1419, 1420 թթ. — 228, 247
49. Գրիչ, որդի Խաչիկի, 1419 և 1421 թթ. Աղթամարում օր. Ճաշոցներ և մասնակցեց մի Աստուածաշնչի օրինակման աշխատանքին և կազմեց այն — 230, 252, 265
50. Մինասենց, որդի Սիմէոնի, նշանավոր գրիչ և ծաղկող, «մեծ փիլիսոփայ», նրա գրած ընդարձակ հիշատակարանները պարունակում են հարուստ և հավաստի պատմական փաստեր և իրավունք են տալիս նրա հեղինակին պատվավոր տեղ գրավելու ժԵ. դարի հայ մատենագիրների շարքում: Բ. Մինասենցը աշխատել է 1420 թ. մինչև 1450-ական թթ. սկզբները՝ Աղթամարում: ԺԵ. դարի առաջին կեսին նրա ընդօրինակած կամ ծաղկած ձեռագրերը, սույն ժողովածուի նյութերով՝ 11-ն են (8 Աւետ., Յայսմաւուրք, Գանձարան, Մաշտոց) — 238, 326, 327, 374, 377, 378, 506, 524, 525, 539, 563, 564, 566, 579, 582, 583, 595, 608, 609, 633, 645
51. Քեռի և ուսուցիչ Թովմայ Մինասենցի, հշվ. 1428—1447 թթ. — 377, 564, 584, 609
52. Եղբ. Վարդան կր-ի, որ 1420 թ. Աղթամարում ստ. և նվիրեց Պատրիկ վանքին մի Աւետ. — 238

Թուվայ

53. Հորեղբորորդի վերոհիշյալ Վարդան կր-ի — 238
54. Որդի Աստուածատուրի, հնգյլ հոգևոր որդի վերոհիշյալ Վարդան կր-ի — 238
55. Եղբ. Իգիտ գրչի, որ 1420 թ. նարեկ գյուղում օր. Աւետ. — 243
56. Եղբորորդի տանուտեր Թաթարբէկի, որ 1420 թ. նարեկ գյուղում ստ. Աւետ. — 242, 243
57. Կր., եղբ. Կարապետ գրչի, որ 1421 թ. Աղէթում օր. Ծաշոց, իսկ 1436 թ. Աղթամարում՝ Աւետ. — 251, 464
58. Ուսուցիչ վերոհիշյալ Կարապետ գրչի, 1421 թ. Աղէթում օգնում էր իր աշակերտին՝ թուղթ կոկելով — 251
59. Միաբան Լիմ անապատի, 1421 թ. — 253
60. Քհյ. հայր Յովանէս գրչի, ուսուցիչ Դաւիթ կր-ի, հշվ. 1421 թ. Լիմ կղզում — 253
61. Կաֆայեցի, գրիչ, աշխատում էր Տաթեւում, 1421 թ. օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը, 1422 թ.՝ Ոսկեփորիկ, իսկ 1424 և 1425 թթ. երկաթագիր ու ծաղկագիր տառեր գրելով և այլ ծառայութիւններով օգնեց Կարապետ գրչին — 258, 292, 319, 320, 338
62. Հայր Ստեփանոս կր-ի, որ 1421 թ. Վարագում ստ. Աւետ. — 259
63. Հայր Օլշա-Խաթունի, որ 1421 թ. մի ձեռք պատարագի զգեստ նվիրեց Վանի քահանաներից Մկրտչին — 262
64. Կր., որդի Վարդանի, 1421 և 1423 թթ. Մոկթի Մպատայ վանքում ստ. Աւետ. և Ծաշոց — 269, 306
65. Ոմն աշխարհական, 1421 թ. Մպատայ վանքում Աւետարանի օրինակ շնորհեց Վարդան գրչին — 269
66. Որդի Յոհաննէս կր-ի, հգեր հայր Մարթայի, հշվ. 1422 թ. Եղեվանքում — 294
67. Հգեր հայր և վարդապետ Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Բերկրիի Եղեվանքում ստ. Աւետ. — 294
68. Եղբորորդի վերոհիշյալ Յոհաննէս կր-ի — 294
69. Սպատկերտեցի, որդի Մարգարէի, 1423 թ. Վայոցձորի Բերդավանք գյուղում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցր — 301, 302
70. Գրիչ, 1423 թ. ոմն Հուսիսիմէի պատվերով օր. Աւետ. — 309
71. Վարադեցի, փիլիսոփա, ուսուցիչ Կիրակոս արեղայի, որ 1424 թ. գնեց Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. աշխատութիւնը — 314, 315
72. Մեծփեցի, գրիչ, որդի Ղազարի, աշակերտ նշանավոր Թուվա Մեծփեցու,

Թուվայ

- 1423—1444 թթ. ընթացքում Մեծփայ վանքում և 1449 թ. Արշունից վանքում օր. ձեռագրեր (3 Շարակնոց, 2 Աւետ., Ծաշոց և Սարգիս Կունտի Մկն. Ղկ. աւետ.) — 304, 320, 360, 523, 567, 636, 637, 660
73. Հնգյլ եղբ. Յովաննէս կր-ի, որ 1424 թ. Եղեվանքում ստ. Շարակնոց — 321
74. Զազավանքում 1425 թ. կազմեց մի ձեռագիր — 335
75. Գրիչ, 1425 թ. Խիզանի Բարիձորի վանքում օր. Մկն. սաղմոսաց — 340
76. Եղբ. Դանիէլ կր-ի, որ 1425 և 1427 թթ. Մազարդավանքում ստ. Քարոզգիրք և Աւետ. — 347, 366
77. Ոմն Աբրահամի հետ 1427 թ. Սխդայ գյուղում օր. Ծաշոց — 368
78. Եղբ. Ներսէս քհյի, որ 1427 թ. Ուրծայ վանքում ստ. Ժամագիրք — 368
79. Վրդ., հնգյլ միաբան Պատրիկ վանքի, հշվ. 1428 թ. — 377
80. Ոմն, 1428 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 379
81. Եղբ. Կարապետ գրչի, որ 1428 թ. Կողոյց վանքում օր. Ծառնտիր-Տօնական — 381
82. Կր., վարդապետ վերոհիշյալ Կարապետ գրչի — 381
83. Միաբան Կողոյց վանքի, 1428 թ. — 381
84. Հայր Խաչատուր քհյի, որ 1428 թ. Բուխաանից երկրում ստ. Աւետ. — 388
85. Որդի Պօղոսի, եպս. Բուխաանից երկրի, 1428 թ. — 388
86. Հայր Ստեփանոս կր-ի, որ 1430 թ. Խոսրովայ վանքում ստ. Աւետ. — 398
87. Հոգևոր հայր Վարդան գրչի, որ 1430 թ. Խոսրովայ վանքում ստ. Աւետ. — 398
88. Հորեղբայր Մամատիկին ապաշխարողի, որ 1430 թ. Խոսրովայ վանքում նպաստեց մի Աւետ. գրութեան գործին — 398
89. Հայր Ստեփանոս վրդի, որ 1431 թ. Սիմէոն վրդին վաճառեց մի Աւետ. — 418
90. Եղբ. Դաւիթ գրչի, որ 1432 թ. Երեւանի վանքում օր. Մաշտոց — 419
91. Գրիչ, որդի Սիմէոնի, 1432 թ. Ագուլեաց վանքում օր. պատմագիրների մի ժողովածու — 423
92. Մտրաղացի, գրիչ, 1432 թ. Ղարայմանիս գյուղում օր. Աւետ. — 425
93. Կր., Ներսէս կր-ի հետ միասին 1432 թ. ստ. և նորոգել ու կազմել տվեց մի Ժողովածու — 431
94. Երկու նույնանուն քահանաներ Ուրանց գյուղում, 1433 թ. — 433
95. Եղբորորդի (կամ եղբորթոռ) Յովաննէսի,

Թովմայ

- որ 1433 թ. Մոկզի Սուրբկանց գյուղում
գնեց Աւետ. — 434
96. Եղր. Յովաննէս և Մկրտիչ կրօնավորների,
որոնք 1433 թ. գնեցին Աւետ. — 436
97. Սուրբ Թովմայի, հշվ. 1435 թ. Մեծոփայ
վանքում, որպէս «աշխատաւոր եղբայր» —
455
98. Հայր Ստեփանոս բրուտի, որ 1435 թ. վա-
նում ստ. Աւետ. — 457
99. Տանուտեր, 1436 թ. Բաղէշում ստ. Յայս-
մաւուրք — 465
100. Որդի Գորգի, 1437 թ. Խիզանի Գամաղիէլի
վանքում ստ. Աւետ. — 478
101. Հայր տանուտեր Յոհաննէսի, որ 1439 թ.
Ոստանում ստ. Ճաշոց — 499
102. Միարան Մաղարգի վանքի, 1440 թ. —
504
103. Որդի Աթանանց գյուղի քհյ Ատոմի, որ
1440 թ. հետ գնեց իրենց գյուղից Թա-
ւանված Աւետարանը — 506
104. Ոմն, 1440—50-ական թթ. Աթանանց գյու-
ղի Աւետարանի պահպանման համար նվի-
րեց «հանդերձ» — 506
105. Ոմն քհյ, հշվ. 1440—50-ական թթ. որ-
պէս Աթանանց գյուղի Աւետարանի կրկին
ստացողներից մեկը — 506
106. Հայր Նարեկ գյուղացի տանուտեր՝ հյուան
Պետրոսի, որ 1440 թ. Ոստանում ստ. Գան-
ձարան — 509
107. Պր., 1440 թ. մահացած փեսա վերոհիշյալ
հյուան Պետրոսի — 509
108. Մարկավագ, վաղամեռիկ որդի Ստեփան-
նոս քհյի, որ 1440 թ. որդու հիշատակին
սա. և կաղմել տվեց Մանրումունք — 512
109. Եղր. Մարգարէ գրչի, որ 1441 թ. Մոկաց
Աբրահամենց գյուղում օր. Աւետ. — 527
110. Հորեղբայր տանուտեր Յոհաննիսի, որ
1443 թ. Խլաթում ստ. Աւետ. — 553
111. Վաճառական, մականվանյալ՝ Ղուզիկ, Գա-
ւաշցի, 1444 թ. ստ. Թովմայ Մինասենցի
ծաղկած Աւետարանը — 562, 563, 564,
566
112. Եպս., առաջնորդ սբ Վարդան զօրավարի
վանքի, 1444 թ. — 565, 566
113. Մանկասարենց, Գաւաշի տանուտերներից,
նպաստել է Գաւաշի սբ Վարդան զօրավա-
րի վանքի վերաշինման և շինացման գոր-
ծին (1420 թ.-ից առաջ) — 565
114. Հայր Ստեփանոս քհյի, որ 1444 թ. ստ.
ե նվիրեց Ոստան քաղաքի սբ Ստեփանոս
եկեղեցուն մի Յայսմաւուրք — 569

Թովմայ

115. Անեի վերոհիշյալ Ստեփանոս քհյի — 569
116. Կնոջ եղբայր վերոհիշյալ Ստեփանոսի, մհ.
1444-ից առաջ — 569
117. Որդի Գրիգոր գրչի, որ 1444 թ. Աղթա-
մարում օր. Յայսմաւուրք — 570
118. Մահապի, միաբան Պլաւրիկի վանքի,
1444 թ. — 574
119. Եղր. գաւաշցի Յովաննէս Բըծոնց կր-ի,
1445-ից առաջ, մնալով բքի տակ, մեռավ
Կեցնայ երկրում — 579
120. Նույնանուն երկու միաբաններ Ռշտունիքի
սբ Յակոբ վանքի, 1445 թ. — 582
121. Մահապի, հորեղբայր Մկրտիչ կր-ի, որ
1446 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաւուրք —
592
122. Հայր Մովսէս քհյի, որ 1447 թ. ստ. Աւետ.
— 608
123. Քհյ, ուսուցիչ Խարայէլ գրչի, որ 1447 թ.
Փասավանք գյուղում օր. Ճաշոց — 610
124. Տանուտեր Աշնայ գյուղից, որդի Ստեփա-
նի, 1447 թ. իր եղբայրների հետ միասին
սա. Ճաշոց — 610
125. Հայր Մոկաց երկրում «ղարիպ մեռած»
Խաթունշա աղշկա, հշվ. 1440-ական թթ. —
611
126. Որդի Մարգարէի, հորեղբորորդի Դաւիթ
կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկքում ստ.
Գանձարան — 611
127. Քհյ, 1447 թ. Մոկաց Գինէկանց գյուղում
վկա եղավ մի Աւետարանի նվիրաբերու-
թյան — 612
128. Եպս. (Թմոքլիի) և սպասավոր Հաղթա-
տի, 1448 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի
վաճառքի — 618
129. Արեղա, քեռի Առաքել աբեղայի, որ 1448
թվականին Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքում
ստ. Աւետ. — 620
130. Հնգյլ քհյ Ամիթ քաղաքի, հշվ. 1449 թ. —
630
131. Շատվան գյուղից, հայր Հայրապետ աբե-
ղայի, որ 1449 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ.
— 633
132. Գրիչ, 1449 թ. Քաշերունիքի Զորոյ վան-
քում օր. Աւետ. — 637
133. Հայր Կարապետ կր-ի, որ 1450 թ. Յիպ-
նայ վանքում ստ. Աւետ. — 644
- Թորիս — Հորեղբայր Յոհաննէս վրդի, որ 1407
թվականին Տաթևում օր. Գր. Տթ. Քարոզ-
գիրքը — 82
- Թորոս
1. «Փիլիսոփայ» (Ռոսլի՞ն), ԺԳ. դարում

Թորոս

- Դրազարկում ծաղկեց շքեղ մի Աւետ. — 545, 649
2. Երկու նույնանուն քահանաներ. 1403 թ. Ղրիմում դրամով նպաստեցին գերի վերցված մի Աւետարանի ազատման գործին — 40
3. Երեց, հայր Մատթէոսի, որ 1413 թ. ստ. Յայսմաւորք — 160
4. Միաբան Լիմ անապատի — 253
5. Պր., փեսա Վահրամ քչյի, որ 1421 թ. Կիլիկիայից գնալով Երուսաղէմ, գնեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց — 271
6. Աբեղա, որդի Աթապէկի, 1422-ից հետո Երուսաղէմում իր համար օր. Յայսմաւորք — 300
7. Քչյ, 1424 և 1425 թթ. Տաթևում օգնում էր Կարապետ գրչին թուղթ կոկելով — 319, 338
8. Պր. Թորոս, որդի պր. Ղազարոսի, որ 1424 թվականին Ղրիմում ստ. Աւետ. — 324
9. Պր. Ասիպականց, 1428 թ. իր բնտանիքով բնակութեան հաստատեց Մուկիվոնում. — 369
10. Թէորոս, հնգը կաթողիկոս (թերևս Թէորոս Բ. կաթողիկոսը լինի, որ աթոռակալել է 1382—1392 թթ.), հշվ. 1427 թ. Կոթիփորոյ վանքում — 364
11. Գրիչ, որդի Մկրտիչի, 1427, 1431, 1432 թթ. Երուսաղէմում օր. ձեռագրեր և գրեց հիշատակարան — 372, 416, 431
12. Տեր, 1427—28 թթ. Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում լսում էր Սարգիս րաբունապետի դասախոսութիւնները Պորփիրի և Արիստոտէլի աշխ. մասին — 390
13. Երկու նույնանուն միաբաններ Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում, 1431 թ. — 413
14. Հազարապետ, հայր Վասիլ դպրի, որ 1432 թվականին օր. մասունք Աստուածաշնչի — 431
15. Եղբ. 1436 թ. մահացած Սարգիս արեղայի, որ ստ. Ծաշոց և այլ ճշգրտւած արդիւնք հայր Յովանիսի կողմած սբ Աստուածածնի վանքի համար — 467
16. Եսս, աթոռակալ Անկիտիայի, 1437 թ. — 483
17. Քչյ, խնամատար և վերակացու Մելիտինէի սբ Գրիգոր վանքի, 1438 թ. — 491
18. Մերոնի միաբան Սեպուհ լեւան սբ Լուսաւորչի վանքի, հշվ. 1442, 1445 թթ. — 539, 589
19. Միաբան Ապահոնիք վանքի, 1449 թ. — 639

Թուլուխ — Հայր Յովհաննէս քչյի, որ 1422 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 296

Թուխթամուր — Եղբայր Յովհաննէս վրդի, որ 1422 թ. Խլաթում ստ. մի Աստուածաշունչ, որը 1440 թ. նվիրեց Մկրտիչ Նաղաշին — 291, 632

Թուխթամիշ

1. Խան, «Արքայ Հոնաց», Ոսկյա հորդայի ղան (1376—1391), հշվ. 1422 թ. — 272
2. 1407 թ. մահտարածածին վախճանված հորեղբորորդի Յոհաննէս վրդի, որ 1407 թ. Տաթևում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 82

Թուխթանի (Թուխթանի)

1. Կին ոմն, 1424 թ. 40 գրամով օգնեց մի Աւետ. գրութեան գործին — 317
2. Քույր Յոհաննէս գրչի, որ 1436 թ. Կրծանիս գյուղում օր. Գանձարան — 462
3. Մայր Մաթէոս դրչի, որ 1431 թ. Անգեղակոթում օր. Գր. Նարեկացու Մատենանը — 409, 410

Թուխթանգ

1. Քույր Կիրակոս քչյի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
2. Մայր Ատոմ վրդի, որ 1423-ից մի տասնամյակ հետո ստ. Մեծոփայ վանքում օրինակված մի Շարակնոց — 305
3. Կին ոմն, հշվ. Ռշտունիքում ժծ. դարի վերջերին կամ ժՁ. դարում — 614, 615

Թուխլիշայ — Ազգ. Ռշտակէս երեցի, որ 1434 թվականին Չմշկածագում գնեց մի Աւետ. — 443

Թուխծամ — Հորեղբորկին Մաթէոս գրչի, որ 1431 թ. Անգեղակոթում օր. Գր. Նարեկացու Մատենանը — 410

Թումարէկ

1. Եղբ. Աստուածատուր գրչի և ծաղկողի, որ 1417 թ. Ռշտունիքի տարբեր վայրերում (Ակոռոյ վանք, սբ Վարդանի վանք, Ոստան) օր. և ծաղկեց 2 Աւետ. և Մաշտոց — 203, 220, 227
2. Որդի Երզնկացի ոսկերիչ Յովաննէսի, որ 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 433
3. Թումայ-Պէկ, որդի Առաքել քչյի, որ 1444 թվականին Աղթամարում ստ. Ծաշոց — 572
4. Եղբորորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1446 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաւորք — 592

Թուման

1. Որդի Բերկրի քաղաքի հզար առաջնորդ Մկրտիչ քչյի, 1422 թ. — 295
2. Եղբ. Յակոբ Տրապիզոնցի դրչի, որ 1437 թվականին Տրապիզոնում օր. Յայսմաւորք — 482

Քուման

3. Պր., հայր Տփիսիսի Կաթողիկէի առաջնորդ Սարգիս փիլիսոփայի աշակերտ Ղուկաս սարկավագի, հշվ. 1444 թ. — 575

Քումանշան

1. Եզր. Կարապետ գրչի, որ 1401 թ. պիտքը գնով ձեռք բերեց մի Աւետ. — 20, 21
2. Դարբին, որդի Աստուածատուրի, Ժն. դարի սկզբներին Տշող գյուղում ստ. Ճառքներ — 43, 44
3. Ոմն տանուտեր Գանձակ գյուղում, հշվ. 1404 թ. — 47
4. Հովիվ, 1411 թ. Ոստանի նորակառույց սր Ստեփանոս եկեղեցուն նվիրեց Յայսմատուրք — 129

Քուման-Ուկ — Կաֆացի, եղբ. տոմարագետ Եսայի արեղայի, հշվ. 1435, 1441 թթ. — 459, 528

Քուրանշան — Պր., եղբ. պր. Հնդուշահի և Թուրկանշահի, որ 1429 թ. գերութունից աղատեց Աւետ. — 393

Քուրկանշահ — Պր., եղբ. վերոհիշյալ Քուրանշահի և Հնդուշահի — 393

Քուրվանդա (Թուրանդա)

1. Պարոն, դուստր պր. Մարգարի, որ 1406 թ. ստ. և նվ. Անդրիաս քհնյին Աւետ. — 64, 65
2. Դուստր Սիրունի, հշվ. 1417 թ. Ակոռոյ վանքում — 202
3. Մայր տանուտեր Դաթի, որ 1437 թ. Թացու գյուղում ստ. Աւետ. — 477
4. Թոռ վերոհիշյալ տանուտեր Դաթի — 477
5. Դուստր Եսայու, որ 1443 թ. Բաղէշում ստ. Աւետ. — 545
6. Կին Հազարբէկի, որ 1445 թ. Խլաթում ստ. Յայսմատուրք — 586
7. Հարս Մկրտիչ կր-ի, որ 1446 թ. Բաղէշում ստ. Աւետ. — 592
8. Քույր Ներսէս գրչի, որ 1447 թ. Ումրուքիլիսա գյուղում օր. Գանձարան — 616
9. Կին Հնգլ Յովանէս ոսկերչի, որի հիշատակին 1449 թ. Աղթամարում օրինակել տվեց Աւետ. — 634
10. Խաթուն, դուստր Թաղաշարի, 1448 թ. Արծկէում ստ. Աւետ. — 618, 619
11. Կին ոմն, 1440—50-ական թթ. Աթանանց գյուղի Աւետարանի խնամքով պահպանման համար նվիրեց ճհանդերձ — 506
12. Նղբորդուստր Արահամ եպի, որ Ժն. դարի վերջում կամ ԺՁ. դարում ստ. և նորոգել տվեց 1423 թ. Մեծփայ վանքում օր. մի Շարակնոց — 305

Քոդան

1. Հայր Աննայի, որ 1409 թ. ստ. Գրիգոր

Քոդան

վրդ. Խլաթեցո՞ւ խմբագրած և օրինակած Ճառքները — 99

2. Խաչպան, որդի Ամիրբէկի, հայր խաչպան երեց Յոհանէսի, որ 1411 թ. գնեց Աւետ. — 132

Ժ

Ժանգտար (այլ ընթերցվածքով՝ Սքանդար) — Հայր Յոհանէսի, որ 1449 թ. Արգելանում, 4 Թանկայով գնեց Շարակնոց — 639

Ի

Իալ — Քեռի Կարապետ գրչի, որ 1438 թ. Վարգիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489

Իաղու-Բալ (Քերես կարգալու է Նաղու-Բէկ) — Իշխան Դարանաղեաց գավառի, 1439 թ. — 498

Իաղուր-Խաթուն — Տե՛ս Նաղու-Խաթուն

Իառ — Ապաշխարող, դուստր Յոհանէս գրչի, սանամայր Արուս-Խաթունի, հշվ. 1436 թ. Կրծանիս գյուղում — 462

Իբրանիմ — Տե՛ս Բրեհիմ

Իգնատիոս

1. Ենորհալի, ԺԲ. դարի առաջին կեսին գրեց Մկն. Ղուկասու աւետ. — 208, 359, 360
2. Կր., գրիչ, 1410-ական թթ. օր. Քարողգիրք, իսկ 1443 թ. Սուխարայ վանքում օր. Մաշտոց — 210, 548
3. Հնգլ հայր Մարտիրոս քհնյի, որ 1420 թ. Սանահնում ստ. Աւետ. — 240
4. Վրդ., 1421 թ. Տաթևում ստ. Գր. Տթ. Քարողգիրք — 258
5. Դեռագույս զավակ Մկրտիչ քհնյի, որ 1421 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 261
6. Վրդ., միաբան Կոթիփորոյ վանքի, 1427 թ. — 364
7. Եկադացաւոյ (աշակերտ), ազգ. Մաթէոս գրչի, որ 1431 թ. Անգեղակոթում օր. Գր. Նարեկացու Մատենանք — 410

Իգիտ — Կոչված Նաև Պսակ, գրիչ, որդի Ամիրբէկի, 1420 թ. Նարեկ գյուղում օր. Աւետ. — 242

Իբլիշան — Կին Կոստանդին քհնյի, որ 1412 թ. Սսում ստ. Մանրուսմունք — 139

Իլալ — Պր., ազգ. (թե՛ որդի) Ամիր-Դօլի, որ 1450 թ. Խլաթում ստ. Ճաշոց — 647

Իլդրում (Իտիրում) — Օսմանյան Քյուրքիայի սուլթան Բայազիտ Ա.-ի (1389—1402) ածական է (նշանակում է կայծակ), հիշատակարաններից մեկում նա կոչվում է

«Ամիրապետ Հռոմոս տանն» — 15, 22, 52, 279

Իլիաբուն — Խորթ մայր Զաքարիա գրչի, որ 1413 թ. օր. Աւետ. — 148

Իկիթ-Ազայ — Հորեղբայր Մաթէոս գրչի, որ 1431 թ. Անգեղակոթում օր. Գր. Նարեկացու Մատեանը — 410

Իկաիշ — Մամ, Արծկեցի. սրա տանն ապաստան գտավ 1428 թ. քրդի ահից Կողոս վանքից փախած Կարապետ գրիչը — 381

Իլիաիար — Հայր Յովանէս կր-ի, որ 1419 թ. Պառվազարակի վանքում ստ. Հարանց վարք — 232

Իմյայ — Մայր Սիմէոն քհնյի, որ 1428 թ. Խուքի քեռու գյուղաքաղաքում ստ. Աւետ. — 386

Իմշա-Խաբուն — Կենակից Ղազար քհնյի, որ իր եղբ. Ստեփանոսի հետ ԺԾ. դարի սկզբին Տշող գյուղում ստ. Ծառքնտիր — 45

Ինախ — Հայր Արեւ գրչի, որ 1410 թ. Սարկաւազանց վանքում օր. Գր. ՏՅ. Մկն. Մտթ. աւետ. — 112

Ինանիկ — Տե՛ս Իւանէ Մ 1 և Մ 3

Իշխան

1. Հայր Պաւղոս քհնյի, որ ԺԾ. դարի կեսերին 1424 թ. Կիւրղի վանքում օր. Աւետ. — 318

2. Փեսա Կարապետ գրչի, որ 1438 թ. Վարդիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489

3. Նղբ. Սերկէիլի գյուղի սբ Յովաննէս վանքի փակակալ Յակոբի, 1442 թ. — 534

4. Միաբան Մառիկու վանքի, 1448 թ. — 620

Իսաեակ — Հայր Գաւթ գրչի, որ 1438 թ. Մեշիախնում օր. Գանձարան — 491

Իսկանդար — Ուն, 1439 թ. 3 ֆլորիով գնեց մի Աւետ. — 501

Իսկանդար — Տե՛ս նաև Սքանդար

Իսրայիլ

1. ԺԳ. դարի առաջին կեսին (մինչև 1251 թ.), Վանական վրդի հրամանով և Զալալ-Դօլա Հասանի խնդրով կազմեց ու խմբագրեց վկայաբանությունների ու վարքերի Յայսմաւուրք կոչվող ժողովածուն — 369, 481

2. Տարածած հնգյւ եղբորորդի և աշակերտ Գրիգոր վրդի, որ 1413 թ. Խառաբաստում օր. Գր. ՏՅ. Քարոզգիրքը — 145

3. Հայր Յովսէփ քհնյի, որ 1443 թ. սա. Ժամագիրք-Պատարագամատոյց — 557

4. Գրիչ, որդի Ամիրշահի, 1440-ական թթ. Մոկքում օր. Աւետ. և Գանձարան — 609, 610, 611

5. Ամուսին Բուրանդայ-Խաթունի, որ 1448 թ. վականին Արծկէում ստ. Աւետ. — 618, 619

Իրինէ — Դուստր Յովաննէսի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաւուրք — 159

Իւանէ

1. Կոչված նաև Ինանիկ և Նանիկ (Իւանէ անվան փաղաքշական ձևը), որդի Բուրթիլի, հայր Տաթևի և Որոտանի տեր իշխաններ Սմբատի ու Գուգունի և Ստեփանոս եպիսկոպոսի, արձանագրություններում և հիշատակարաններում հիշված է 1322—1345 թթ. — 4, 74, 78, 87, 560, 656

2. Որդի Ազրուլայի, աթաբաղ Վրաց, 1419 թ. — 656

3. Որդի պր. Սմբատի, հշվ. 1406 թ. իր հոր հետ, որպես Սիւնեաց իշխան — 58

Լ

Լալ-Խաբուն

1. Քույր տոմարագետ Յակոբ Ղրիմեցու, հշվ. 1416 թ. — 655

2. Դուստր պր. Էվաղահի, որ 1425 թ. գնեց մի Աւետ. — 345

3. Կին Յովաննէսի, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444

4. Կին պր. Յոսանի, հշվ. 1439 թ. Աւագ վանքում — 495

Լեշ — Հայր Դիւանճու՝ Սիւնեաց աղատներից, որ 1429 թ. որպես վկա ստորագրեց Բէշկեն իշխանի վճիռը՝ նախկինում Սիւնեականքի պատկանած մի Աւետարանի վերադարձման մասին — 392

Լեւոն — Որդի Կոստանդին քհնյի, որ 1412 թ. Սսում ստ. Մանրումունք — 139

Լէւոնոս — Նղբ. Յովաննէսի, որ 1433 թ. Մոկաց Սուրբկանց գյուղում գնեց մի Աւետ. — 434

Լիւոնոս — Հայր Կիրակոսի, որ 1419 թ. Խիզաւում ստ. Գր. ՏՅ. Քարոզգիրք — 235, 236

Լի-Հաբուն — Նղբորկին Ներսէս քհնյի, որ 1433 թ. վականին Ուրանց գյուղում ստ. Աւետ. — 433

Լիպուրիա — 1434 թ. Զմշկածագում որոշ գումարով նպաստեց մի Աւետարանի գնմանը — 443

Լիպիկ — Որդի Ասկանդարի, 1402 թ. վաճառեց Աւագտիրին մի Աւետ. — 27, 28

Լի-Տիկին — Հորեղբոր կին Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Արճէշում ստ. Ծառք, իսկ 1444 թ. Վանում՝ Աւետ. — 490, 569

Լուսաւագ — Նահատակված եղբ. Յակոբ կր-ի, որ 1445 թ. Ոստանում ստ. Ժամագիրք — 585

Լուսաբեր — Հայր Գրիգոր Գօրեցի գրչի, որ

- 1406 թ. Տաթևում իր համար օր. Գր. Տթ.
Գիրք Հարցմանցը — 58
Լուսն — Պր., եղբ. Յակոբ գրչի, որ 1422 թ.
Բերկրիի նղեվանքում օր. Աւետ. — 295
Լուսպարուն — Սարկավագ ոմն, հշվ. 1413 թ.
սր Թևոդորոսի վանքում — 160

Խ

- Խարիր-Խարուն — Մայր Կեսարիայի արքեպս
Յովաննէսի, որ 1438 թ. ստ. Յայսմաուրք —
491, 492
Խազար — Ազգ. Հնազանդի, որ 1403 թ. Խայի-
քում (Նրդնկայի մոտ) գնեց և կազմել
տվեց մի Աւետ. — 39

Խաթուն (Հաթուն)

1. Կին պր. Գորգի, որ 1409 թ. Մեծոփայ
վանքում մի քանի օր հյուրընկալեց Սար-
գիս գրչին — 94
2. Հորաքույր Սարգիս գրչի, որ 1409 թ. Մե-
ծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարց-
մանցը — 94
3. Մայր Արևշահի, որ շուրջ 1418 թ. Ռշտու-
նիքում ստ. Ճաշոց — 221
4. Հնգյւլ քույր Յովաննէս կր-ի, որ 1423 և
1424 թթ. նղեվանքում ստ. Շարակնոց-
նէր — 303, 321
5. Դուստր Յակորի, 1425 թ. Աղթամարում
ստ. Թումայ Մինասնցի օր. Աւետարա-
նը — 327
6. Մայր Դրպօ և Յովսէփ եղբայրների, որոնք
1431 թ. գնեցին և նվիրեցին Միխանից եկե-
ղեցուն մի Աւետ. — 411
7. Կին վերոհիշյալ Դրպօի — 411
8. Դուստր Աստուածատուր քհնյի, հշվ. 1434
թվականին Կաֆայում — 444
9. Մայր Կարապետ քհնյի, որ 1440-ական թթ.
Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
10. Մեծ մամ Յովաննէս գրչի, որ 1443 թ. Բա-
ղէշում օր. Յայսմաուրք — 547
11. Ոմն, շատ ռմէրութիւն արեց վերոհիշյալ
Յովաննէս գրչին — 547
12. Մայր Տանամելիքի, զոքանլ պր. Յոհա-
նիսի, որ 1445 թ. ստ. մի Աւետ. և նվիրեց
Բազաոթիճի եկեղեցուն — 589
13. Քույր Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ.
Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
14. Մորաքույր Վարդան գրակապի, որ 1450 թ.
Արճէշում ստ. Աւետ. — 647

Խաթուն-Մելիք (Խաթուն-Մէլէք)

1. Մայր Ստեփաննոս Տշողցի գրչի — Տե'ս
Խուրջու-Մելիք

Խաթուն-Մելիք

2. Դուստր Կարապետ քհնյի, որ 1404 թ. Աղ-
թամարում ստ. Մաշտոց — 47
3. Կին Ստեփաննոս քհնյի, որ 1412 թ. Ոս-
տանում ստ. Աւետ. — 136
4. Կին Մերուն գրչի հգէր եղբ. Մարտիրոսի,
հշվ. 1412 թ. Ոստանում — 137
5. Քույր Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստա-
նում ստ. Աւետ. — 166
6. Մայր Խոշա Ատոմի, որ 1418 թ. միշնորդ
եղավ Աղթամարում աշխատող Թումայ
գրչի և Խաչատուր ստացողի միջև — 217
7. Կին Խոշա Աստուածատուրի, որ 1425 թ.
գերութունից ազատեց Գր. Նարեկացու
Մատենանի Վարագի վանքին պատկանած
մի ընդօրինակութուն և նվիրեց ըստ
պատկանելւոյն — 328
8. Զոքանլ տանուտեր Յոհաննէսի, որ 1443
թվականին Խաթում ստ. Աւետ. — 555
9. Մայր վաճառական Թումայ (Ղուլիկ մա-
կանվամբ) Դաւաշցու, որ 1444 թ. ստ.
Աւետ. — 563, 564
10. Զոքանլ Հազարբէկի, որ 1445 թ. Խաթում
ստ. Յայսմաուրք — 586
11. Քույր Շայխութլու կնոջ, որ 1447 թ. Ռըշ-
տունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. —
613

Խաթունշան (գրված՝ Խաթունշայ, Խաթունշ

աղավաղ ձևերով)

1. Քույր Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստա-
նում ստ. Աւետ. — 166
2. Մայր Յովաննէս վրդի, որ 1439 թ. Լիմ
կղզում մահացավ, կիսատ թողնելով սկսած
Աւետ. օրինակութունը — 499
3. Քույր Տաթևի տարագիր եպս. Շմաւոնի,
հշվ. 1437 թ. — 469
4. Նղբորորդի Աթանանց գյուղի քհնյ Ատոմի,
որ 1440 թ. հետ գնեց իրենց գյուղից հա-
փըշտակած Աւետարանը — 506
5. Դուստր Թումի, 1440-ական թթ. ռզարիսլ
մեռավ Մոկաց յերկրին — 611

Խաթուշ — Ոմն, հշվ. 1440—50-ական թթ., որ-
պես Աթանանց գյուղի Աւետ. կրկին ստա-
ցողներից մեկը — 506

Խալաւ — Որդի ռայիս Գտոնի, օժանդակեց Ամի-
թի Կաթուղիկէի շինությանը, 1449 թ. —
631

Խալիւ-Խաթուն

1. Քույր Յովհաննէս քհնյի, որ 1422 թ. Վա-
նում ստ. Աւետ. — 296
2. Հնգյւլ կին վանեցի պր. Յովաննէսի, որ
1440 թ. վաճառեց Աթանանց գյուղի քհնյ

Խալիմ-Խարան

Ատոմին նախկինում այդ գյուղին պատկանող Աւետարանը — 505

3. Դուստր նարեկցի հյուսն տանուտեր Պետրոսի, որ 1440 թ. Ոստանում ստ. Գանձարան — 509

Խալիեւր — Մայր Մարտիրոս քհնյի, որ 1420 թ. Սանահնում ստ. Աւետ. — 240

Խալիֆա (Խալիֆ)

1. Մկն, ԺԴ. Թղթոցն Պաղոսի աշխատութեան ընթերցման մասին, 1435-ից հետո, դրեց մի տող հիշատակագրութիւն — 456

2. Դեռարույս քեռորդի Մկրտիչ կրի, որ 1438 թ. Արճէշում ստ. Ծաշոց — 490

3. Սարկավագ, 1438 թ. օր. Մաշտոց, իսկ 1446 թ., արդեն քհնյ դարձած, Արճէշում օր. Յայսմաւորք — 494, 600

4. Եղբորորդի Աթանանց գյուղի քհնյ Ատոմի, որ 1440 թ. հետ գնեց իրենց գյուղից հափրշտակված Աւետարանը — 506

5. Խալիֆին, խոշա, 1441 թ. Բերկրիում ստ. Աւետ. — 527

6. Հալիֆ, որդի Աշնայ գյուղացի Թովմայի, որ 1447 թ. ստ. Ծաշոց — 610

Խալ-Խարան — Կին վանեցի պր. Յովաննէսի, որ 1440 թ. վաճառեց Աթանանց գյուղի քհնյ Ատոմին նախկինում այդ գյուղին պատկանող Աւետարանը — 505

Խաղաղաւրիւն

1. Հայր Գրիգոր քհնյի, որ 1403 թ. Խալիքում նվեր ստ. մի Աւետ. — 39

2. Հայր Մատթէոս քհնյի (ծննդյամբ Արաբատեան գավառից), որ 1424 թ. Սանահնում ստ. Աւետ. — 315

Խամօշ-Խարան — Բույր Մկրտիչ կրի, որ 1446 թ. վականին Բաղէշում ստ. Յայսմաւորք — 592

Խանաղայ (գրված՝ Հանաղայ) — Դուստր Բեսաւնցի Մերունի, որ ԺԵ. դարի վերջին կամ ԺԶ. դարում մի Աւետարանի գերութիւնից ազատելու համար նվիրեց մի այծ — 243

Խանգաղայ — Եղբորկին Տղապարոն քհնյի, որ 1444 թ. Խարբերդում ստ. Յայսմաւորք — 576

Խանոււ — Մայր տեր Զաքարէի, որ հիշված է 1447 թ., որպէս Ջուղայից—Սպահան երթեկած ոմն — 612

Խանոււ-Խարան — 1429 թ. Թուխ գյուղում ստ. Մաշտոց — 393

Խաշնամ — Հնդցլ եղբ. Աբէլ գրչի, որ 1410 թ. Սարկաւագանց վանքում օր. Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. — 112

Խաշատուր

1. Կեչառուեցի, բանաստեղծ ԺԳ.—ԺԴ. դդ.— 230, 583

2. Քհնյ, որդի Նէքոստի, 1401 թ. սրա պատվերով Յրա Յոհաննէս Ապաբաներեցին օր. Աստուածաշունչ — 14, 15

3. Վրդ. Ղրիմի հայկական գաղթավայրի, 1401 թ. — 19

4. Հայր Առաքել վանահոր, հշվ. Տշող գյուղում ԺԵ. դարի սկզբին — 43

5. Սարկավագ Դորոփոսիսի սր Թէոդորոս վանքում, հշվ. 1406, 1413 թթ. — 65, 160

6. Ոմն, 1407 թ. ստ. Վարդան Արեւելցու Մկն. երգոց երգոյն աշխատութիւնը — 83, 84

7. Սարկավագ, 1408 թ. Աստուածատուր երեցից գրավական վերցրեց Վարդան Արեւելցու Մկն. արարածոց աշխատութիւնը — 92

8. Որդի Քաշիշաւու, ազգ. Մերուն գրչի, որ 1412 թ. Ոստանում օր. Աւետ. — 137

9. Կր., քեռի՝ Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաւորք — 159

10. Որդի վերոհիշյալ Յովաննէս գրչի — 159

11. Փեսա՝ Ներսէս քհնյի, որ 1414 թ. Օշակաւում ստ. Ծաշոց — 162

12. Հնդցլ ազգ. Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166

13. Կր., որդի Հայրապետի, 1414 թ. ստ. Շարակնոց — 170

14. Որդի Գրիգոր գրչի, որ 1414 թ. Կաֆայում օր. Մաշտոց — 171

15. Որդի Թումայի, 1418 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 217

16. Կր., 1418 թ. Աւագ վանքում օր. Հարանց վարք — 222

17. Ժամկոչ Երուսաղէմի սր Յակոբ վանքի, հշվ. 1419 թ. — 234

18. Եղբ. Աստուածատուրի, որ 1420 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ. — 245

19. Արքեպս Հացունեաց գավառի, 1420 թ. — 247

20. Քհնյ, 1421 թ. Աղթամարում մասնակցեց մի Աստուածաշնչի օրինակման աշխատանքներին — 264, 264 *

21. Միաբան Պառուագրակ վանքի, 1421 թ. — 267

22. Եղբ. Յոհաննէս քհնյի, որ 1423 թ. ստ. Շարակնոց — 303

23. Քհնյ, եղբ. Մատթէոս վրդի, որ 1425 թ. Ադուլեաց վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 337

24. Խաշատուր կամ Խաշիկ, եղբ. ուսթայ Էվատշայի, որ 1426 թ. ստ. և նվիրեց

Խաչատուր

- Վառնիշաա գյուղի եկեղեցուն Աւետ. — 355, 356
25. Հայր Կարապետ գրչի, որ 1428 թ. Կողոյց վանքում օր. Ծառընտիր-Տօնական — 381
26. ՔՀյ, որդի Թումայի, 1428 թ. Բուխտանից երկրում ստ. Աւետ. — 388
27. Եղբ. Թադէոս Ամրամենց գրչի, որ 1428 թ. Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում օր. փիլիսոփայական մեկնութիւնների մի ժողովածու — 390 *
28. Պր., որդի պր. Շամշադինի, 1432 թ. Կաֆայում հայր որդու համար օրինակել տվեց Ներսէս Շնորհալու Զափաբերականքը — 428
29. Աղդ. Յովանէսի, որ 1433 թ. Մոկաց Սուրբկանց գյուղում գնեց Աւետ. — 434
30. Աբեղա, նահատակ, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444
31. Միաբան Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. — 455
32. Եղբ. Սանահնի փակակալ Յովհաննէս վրդի, որ 1436 թ. Սաղմոսավանքում ստ. Մաշտոց — 466
33. Հայր Տաթևի եպս Շմաւոնի, որ 1437 թ. Սանահնում օր. Շարակնոց — 469
34. Եղբորորդի վերոհիշյալ Շմաւոն եպսի — 469
35. Եղբ. Աստուածատուր գրչի, որ 1437 թ. Խաթում օր. Աւետ. — 472
36. Եղբ. տանուտեր Դաւթի, որ 1437 թ. Թացու գյուղում ստ. Աւետ. — 477
37. Գրիչ, 1437 թ. Սորոյ վանքում օր. Շարակնոց — 479
38. ՔՀյ, որդի Սարգսի, 1437 թ. Տփիսիսում, ի վալելումն իր քեռորդի Գալուստի՝ ստ. Շարակնոց — 661
39. ՔՀյ, քեռորդի՝ Ներսէս քՀյի, որ 1438 թ. Սեբաստիայում ստ. Ծաշոց — 493
40. Աբեղա, 1439 թ. ստ. դավանաբանական բնույթի մի ժողովածու — 494
41. Պր., եղբ. Մովսէս քՀյի, որ 1439 թ. Աւագ վանքում ստ. Յայամաւորք — 495
42. Միաբան Մաղարդայ վանքի, 1440 թ. — 504
43. Աթանանց գյուղի տանուտերերից, 1431-ից առաջ իրենց գյուղի քՀյ Ատոմին նվիրել էր մի Աւետ. — 505
44. Պր., վոքել (") Մաղաթիա գրչի, որ 1440 թ. վականին Կաֆայում օր. Աւետ. — 511
45. Պր., քեռի Գովփաշայ (կամ Փաշաճայր) մահադասու, որ 1441 թ. ստ. Թ. Մեծոփեցու օրինակած Աւետ. — 522

Խաչատուր

46. Եղբ. Յովանէս գրչի, որ 1441 թ. Խաթում օր. Յայամաւորք — 526
47. Կր., Սերկեկի գյուղից, 70 տարեկան հասակում գնաց Երուսաղէմ, հշվ. 1442 թ. — 534
48. Հայր Մկրտիչ գրչի, որ 1443 և 1446 թթ. Բաղէշում օր. Աւետարաններ — 545, 594
49. Հնգյլ աժագ եղբ. Աստուածատուր գրչի, որ 1443 թ. Խաթում օր. Աւետ. — 553
50. Վրդ., քեռի և ուսուցիչ Սարգիս գրչի, որ 1443 թ. Աւագ վանքում օր. Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. — 556, 557
51. Քեռի Թումա գրչի, որ 1444 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Ծաշոց — 567
52. Մեծ պապ Յովանէս գրչի, որ 1443 թ. Բաղէշում օր. Յայամաւորք — 547, 548
53. Հգեք եղբ. Տփիսիսի Կաթողիկէի առաջնորդ Սարգիս փիլիսոփայի, հշվ. 1444 թ. — 575
54. Գրիչ, 1444 թ. օր. Գր. Տթ. Լուծմունք պարագմանց գրոց աշխատութիւնը — 577
55. Կր., հորեղբորորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1446 թ. Բաղէշում ստ. Յայամաւորք — 592, 593
56. Վրդ., 1446 թ. Նոր-Գեղկայ վանքում օր. Յայամաւորքի 8 տետր — 601
57. Տեր, 1446 թ. Յայամաւորքի օրինակ տվեց Նոր-Գեղկայ վանքում աշխատող մի խումբ գրիչների — 601
58. Երեց, որդի Յոհաննիսի, 1448 թ. Թմոզվիում ոմն Մուրադաշահի վաճառեց Աւետ. — 618
59. Երեց, գրիչ, 1448 թ. Վանում օր. Գանձարան — 619
60. Հայր Առաքել աբեղայի, որ 1448 թ. Ռըշտունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. — 620
61. Ամիդ քաղաքի քահանաներից, 1449 թ. — 631
62. Եգեկացի, Ամիդ քաղաքի քահանաներից, 1449 թ. — 631
63. Հայր Յովսէփ աբեղայի, որ 1449 թ. Մկրտիչ Նաղաշից ստ. մի Աստուածաշունչ — 631
- Խաչերեա — Հայր պր. Էվատշահի, որ 1425 թ. գնեց Աւետ. — 345
- Խաչիկ
1. Կր., Ժ դարում ստ. Ծառընտիր — 584 *
2. Հայր Թումայ գրչի, որ 1421 թ. Աղթամարում օր. Ծաշոց — 252
3. Եղբ. տանուտեր Ղազարի, որ 1418 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 218

Խաչատուր

4. Հնգյլ եղբ. Սարգիս սարկավագի, որ 1432 թվականին Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում ստ. Մանրումունք — 428
5. Միաբան Աղթամարի, 1441 թ. — 524
6. Հայր Բ. Մինասենցի քրոշ որդի Հայրապետ գրչի, որ 1444 թ. Աղթամարում օր. Աւետ. — 564
7. Հայր Գրիգոր գրչի, որ 1444 թ. Աղթամարում օր. Յայմատուրք, իսկ 1449 թ.՝ Աւետ. — 570, 571, 634
8. Որդի ոսկերիչ Յովանէսի, որ 1449 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 634

Խաչճանէս — Ազգ. ոմն ստացողի, հշվ. 1440 թ. — 513

Խաս — Քույր Մելքիսէտ գրչի, որ 1414 թ. Բաղէշին մերձ Գոմուց վանքում օր. Գիրք Հարցմանց — 165

Խաս-Խաբուն

1. Մայր Յոհաննէո Սեբաստացի գրչի, որ 1411 թ. Բագարանի Ազճաղալայ բերդում օր. Աւետ. — 125
2. Մայր Յովանէս սարկավագի, որ 1431 թ. Երուսաղէմում ստ. Մաշտոց — 417

Խաս-Մելիք — Քույր տոմարագետ Յակոբ Ղրիմեցու, հշվ. 1416 թ. — 655

Խասճան — Որդի Ապէտի, 1441 թ. ստ. Աւետ. — 529

Խաւասա-Խաբուն — Հնգյլ դուտոր Յովանէս Երզնկացի ոսկերիչի, որ 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 435

Խանդաղադայ — Կին Շէրինի, հարս Պապի, որ 1443 թ. Սուխարայ վանքում ստ. Մաշտոց — 549

Խանդաղա — Եղորդորդի Տաթևի տարագիր Եպս. Շմաւոնի, որ 1437 թ. Սանահնում օր. Շարակնոց — 469

Խոջաղիզ — Որդի Զանազիզի, եղբ. տեր Մանուէլ գրչի, որ 1428 թ. Ամարասի վիճակի Շուշու գյուղում օր. Աւետ. — 384

Խաւայրաղ — Եղորդորդի Տղապարոն քհչի, որ 1444 թ. Խարբերդում ստ. Յայմատուրք — 576

Խանդա-Խաբուն — Կին հնգյլ խոջա պր. Ամիրի, 1432 թ. ստ. Աւետ. — 310

Խրքի — Մայր պր. Մեծատան-որդոյն, որ 1443-ից հետո ստացա՞վ մի ձեռագիր Ժողովածու — 550

Խելաւ (Հէլօք)

1. Մայր Աւետիս գրչի, որ 1401 թ. Վաթաղում օր. Տօնական — 6
2. Մայր Յոհաննէս քհչի, որ 1410 թ. ստ. և

Խելաւ

նվիրեց Ոստանի Աստուածածին եկեղեցուն Յայմատուրք — 113

3. Մայր Սաղաթիէլ վրդի, որ 1421 թ. Վաթաղում ստ. և, մասամբ, օրինակեց ինքը՝ մի Աստուածաշունչ — 264, 265, 266

4. Կին Ռեստակէսի, որ 1422 թ. Երզնկայում օժանդակեց Սիմէոն գրչին — 289

Խերաղին — Սերկէիի գյուղի տանուտերերից. 1442 թ. — 534

Խէրապետ — Տե՛ս Հայրապետ

Խերիք (Խէրիք) — Տե՛ս Հերիք

Խէր-Խաբուն

1. Մայր Գրիգոր Ախալցխեցի գրչի, որ 1419 թ. թվականին Հերմոնի վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց — 657

2. Տատ պր. Էվատշահի, որ 1425 թ. գնեց Աւետ. — 345

3. Մայր Ղազար գրչի, որ 1431 թ. Երէզ անապատում օր. Ոսկեփորիկ — 408

4. Քույր Ղազար երեցի, որ 1434 թ. սա. և վերստին կազմել տվեց Աւետ. — 446

5. Մայր Մինաս գրչի, որ 1435 թ. (կամ քիչ առաջ), Զմշկածագի Երկայն-Երկուղեաց վանքում օր. Յայմատուրք — 450

6. Մայր Աթանանց գյուղի քհյ Ատոմի, որ 1440 թ. հետ գնեց իրենց գյուղից հափըշտակված Աւետարանը — 506

7. Ժն. դարում (ճիշտ ժամանակը՝ անհայտ), Կաֆայում ստացավ և նվիրեց Կիրեղ կր-ին 1431 թ. օր. մի Շարակնոց — 416

Խէր-Մելիք — Մորաքույր Զաքարիա գրչի, որ 1413 թ. Վանում օր. Աւետ. — 148

Խրա-Մելիք — Մայր պր. Ամիր Կաֆացու, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. — 543

Խիկար — Հնգյլ մայր Յոհաննէս քհչի, որ 1419 թ. թվականին Յիպնայում ստ. Աւետ. — 224

Խրիմ[աճ] — Քեռորդի Տաթևի տարագիր Եպս Շմաւոնի, որ 1437 թ. Սանահնում օր. Շարակնոց — 469

Խնդ-Թագունի — Կին Յոհաննէս քհչի, որ 1410 թ. ստ. և նվիրեց Ոստանի Աստուածածին եկեղեցուն մի Յայմատուրք — 113

Խնդիր — Հայր Ղազար ծաղկողի, որ 1427 թ. Տաթևում նկարազարդեց մի Աւետ. — 367

Խնդու — Տե՛ս Հնդու

Խնկիկ — Հնգյլ եղբ. Մկրտիչ վրդ. Մեծփանեցու, որ 1427 թ. Երուսաղէմից Մեծփայ վանք բերեց մեկնությունների մի ժողովածու — 361

Խոնդ (Տե՛ս նաև Խուանդ)

1. Մայր Ստեփաննոս քհչի, որ 1412 թ. Ոստանում սա. Աւետ. — 136

ԲՃՈՆՈՂ

2. Մայր Յովաննիսի, որ 1418 թ. ստ. և նվիրեց Յատականգ գյուղի եկեղեցուն Մաշտոց — 219
3. Մայր Պաղոս քչյի, որ ԺԾ. դարի կեսերին գնեց 1424 թ. Կիրոլի վանքում օր. մի Աւետարան — 318

ԺՅՈՆՈՂԻԿ

1. Մայր Մարտիրոս գրչի, որ 1437 թ. Հաղպատում օր. Շարահնոց — 476
2. Մայր Ղազար ձաղկողի, որ 1427 թ. Տաթևում նկարազարդեց մի Աւետ. — 367
3. Մայր Ալէքսանոս դրչի, որ 1449 թ. Հերմոնի վանքում օր. Գր. ՏԹ. Մկն. Մաթ. ասետ. աշխատությունը — 638

ԽՅՈՆՈՂԻ-ԽՊՐՈՆ — Մայր Աստուածատուրի, որ 1401 թ. Խիզանում ստ. Աւետ. — 9

ԽՅՈՆՈՂ-ԽՊՐՈՆ — Դուստր Կիրակոս քչյի, որ 1404 թ. Աղթամարում ստ. Մաշտոց — 47

ԽՅՈՆՈՂ-ՄԼԻԻՔ (դրված՝ Խո[ն]տ, Հոնդ, Խոն աղավաղ ձևերով)

1. Մայր Աւետիս գրչի, որ 1437 թ. Բալու գավառում օր. Աւետ. — 476
2. Մայր Մկրտիչ եպսի, որ 1441 թ. Մոկքի Արրաճամանց գյուղում ստ. Աւետ. — 527
3. Մայր Յովաննէ ոսկերչի, օր. 1449 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 634

ԽՅՈՆՈՂԱ (գրված՝ Խոնձայ և Խոնձ ձևերով)

1. Կին Մարի իշխան Դօփեան Հասանի, հշվ. 1411 թ. — 122
2. Մայր Յոհաննէս քչյի, որ 1423 թ. սա. Յովհ. եպս Ոսկեփորիկի կողմից օր. Շարահնոց — 303
3. Մայր Սանահնի վահակալ Յովհաննէս վրդի, որ 1436 թ. Սաղմոսավանքում ստ. Մաշտոց — 466
4. Կին պղնձագործ Կարապետի, հշվ. 1446 թ. Բաղէշում — 592

ԽՅՈՂՂԱՊԱՎ — Նայիպ Զմշկածաքի, սրա անունով 1435 թ. Արղնում կառուցվեց վանք և օրինակվեց Յայսմաուրք — 449

ԽՅՈՍՐՈՂ

1. Մոնթ Բերկրիի նղեվանքում, 1422 թ. — 295
2. Որդի Մամատիկին ապաշխարողի, որ 1430 թ. Խոսրովայ վանքում նպաստեց մի Աւետ. օրինակմանը — 398
3. Միաբան Արճէշի սբ Յովհաննէս վանքի, 1437 թ. — 475
4. Ոմն, վկա եղավ 1447 թ. Մոկաց Գինէկանց գյուղում մի Աւետ. նվիրաբերմանը — 612

ԽՅՈՍՐՈՂ

5. Միաբան Խլաթի սբ Յովհաննէս վանքի, 1450 թ. — 647

ԽՅՈՍՐՈՂԻՔՈՂՔ — Նղբորդուստր Յոհաննէս գրչի, որ 1436 թ. Կրծանիս գյուղում օր. Գանձարան — 463

ԽՈՐԻՇԽԱՆ — Հայր Յոհաննէս վրդի, որ 1407 թ. Տաթևում օր. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրքը — 82

ԽՈՅՂԱՅԵՂ (ԽՈՅՂԵՂ)

1. Նղբ. Յոնան քչյի, որ 1402 թ. Մարի Քաղավաճառ գյուղում ստ. Գր. ՏԹ. Մկն. Մտթ. ասետ. աշխատությունը — 25
2. Հայր Ֆրա Գրիգոր գրչի, որ 1415 թ. ավարտեց Թ. Աքոփնացու Յղ. Խորհրդոյ եկեղեց. աշխատության օրինակությունը — 176

3. Հայր Մարտիրոս գրչի, որ 1417 և 1437 թթ. Հաղբատում օր. Շարահնոցներ — 201, 476

4. Հորեղբայր Առաքեալ քչյի, որ 1417 թ. ստ. Աւետ. — 205

5. Պապ Ստեփանոս կր-ի, որ 1430 թ. Խոսրովայ վանքում ստ. Աւետ. — 398

6. Հորեղբայր Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Արճէշում ստ. Ժաշոց, իսկ 1444 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 490, 569

7. Որդի Գաւաշցի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ. Մաշտոց — 572

8. Հյուան, եղբ. Հյուան Ներսէսի, որ ԺԴ. դարի 2-րդ կեսին ստ. Աւետ. և Շարահնոց — 125

ԽՈՒԱՆՈՂ (Խոյանդ, Խովանդ, տե՛ս նաև Խոնդ)

1. Ազդ. Սարգիս գրչի, որ 1419 թ. Գեղազունիում օր. Աւետ. — 229

2. Դուստր պր. էվատշահի, որ 1425 թ. գնեց Աւետ. — 345

3. Ազգ. Սարգիս եպսի, որ 1427 թ. Կոթիփորոյ վանքում օր. Յայսմաուրք — 363

4. Քույր Սարգիս գրչի, որ 1427 թ. Տաթևում օր. Աւետ. — 366

5. Մայր Ատեփանոս քչյի, որ 1434 թ. սա. և նվիրեց Թումայ առաքյալի վանքին մի Աւետ. — 440

ԽՈՒԱՆՈՂ-ԽՊՐՈՆ — Մայր Դողթան եպս Ստեփաննոսի, որ 1447 թ. ստ. Տօնական — 605

ԽՈՅԱՆՈՂԴԱՐՇԱՆ — Դուստր Ստեփանոսի, ազդ. 1440 թ. ոմն Աւետ. ստացողի — 513

ԽՈՒՐՈՂ

1. Մայր Վարդան կր-ի, որ 1408 թ. Յիպնայ վանքում ստ. Գանձարան — 92

2. Մայր Յովաննէս դրչի, որ 1411 թ. Մեծո-

Խուրվու

- փում օր. Քարոզգիրք, իսկ 1421 թ. Լի-
մում՝ Աւետ. — 127, 253
3. Մայր Աբրահամ կր-ի, որ 1428 թ. Աղթա-
մարում ստ. Աւետ. — 374, 376
4. Մայր Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Արճի-
շում ստ. Ճաշոց, 1444 և 1445 թթ. Վա-
նում՝ Աւետ. և Յայսմաւորք — 490, 568,
584
5. Մայր Յակոբ կր-ի, որ 1445 թ. Ոստանում
ստ. Ժամագիրք — 585
6. Մայր ռայիս Գտոնի, որ օժանդակեց Ամի-
դի Կաթողիկէի կառուցմանը — 631

Խուրվուբէկ (Խուրվուպէկ)

1. 1413 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վա-
ճառքին — 160
2. Պր., 1422 թ. Ղրիմում գնեց Աւետ. —
299
3. Ազգ. Մաղաթիա գրչի, որ 1440 թ. Կա-
ֆայում օր. Աւետ. — 511
4. Հայր Մկրտիչ կր-ի, որ 1445 թ. Վանում
ստ. Յայսմաւորք — 584
5. Պարոն Երզնկայի, չհնազանդվեց Ջհան-
շահին. վերջինս 1450 թ. արշավեց Երզն-
կա և վերցրեց ավար ու գերի — 645

Խուրվուքուղա

1. 1411 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վա-
ճառքին — 131
2. Եղբ. Ասում արեղայի, որ 1431 թ. ստ.
Ժողովածու — 416

Խուրվու-Խաբուն

1. Մայր Աբրահամ կր-ի, որ 1411 թ. Աղ-
ճաղալայ բերդում ստ. Աւետ. — 125
2. Մայր Մկրտիչ քչի, որ 1418 թ. Բերկրիի
Յուսկան որդւոյ վանքում ստ. Աւետ. —
214
3. Եղբ. Անգրիասի, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. —
541

Խուրվու-Մելիֆ

1. Մայր Անդրէաս կր-ի, որ 1415 թ. Մեծո-
փայ վանքում ստ. Շարակնոց — 176
2. Կոչված նաև Մէլէք-Խաթուն, մայր Ստե-
փանոս գրչի, որ ԺՆ. դարի սկզբներին
Տշող գյուղում օր. ձեռագրեր — 44, 45,
204, 226
3. Մայր Հյուսն Յոհանէսի, որ 1421 թ. Աղէ-
թում ստ. Ճաշոց — 249, 250
4. Քույր Յոհանէս կր-ի, որ 1421 թ. սա. և
նվիրեց Վարագայ վանքին Ճաշոց — 251
5. Հանիկ (տատ)՝ Յովաննէս կր-ի, որ 1424
թվականին Նղեվանքում ստ. Շարակնոց —
321

**Խուրվուշան (գրված՝ Խուրվուշա, Խուրվուշ կր-
ճատ ձեւերով)**

1. Ազգ. Ստեփաննոս կր-ի, որ 1401 թ. Ոս-
տանում ստ. Տօնական — 7
2. Պր., Հորեղբորորդի Եղուբ աղայի, որ
հշվ. 1425 թ. որպես Երզնկայի կողմերի
տիրոջներէ՝ — 344
3. Պապ տանուտեր Յոհանիսի, որ 1443 թ.
Խլաթում ստ. Աւետ. — 553

**Խուրվու — Հայր Մելքիսեֆի, որ 1421 թ. Սա-
նահնում ստ. և ծաղկեց ու կազմեց Ման-
րուամունք — 257****Խուլ — Ոմն ղորապետ, 1439 թ. հարյուր հազար
զորքով արշավեց Եկեղեցաց գավառի վրա
— 496****Խուլուր — Կին Յովաննէս կամ Յովէլ քչի, որ
1407 թ. Տաթևում ստ. Աւետ. — 77****Խուլմար-Խաբուն — Դուստր Գրիգոր գրչի, որ
1444 թ. Աղթամարում օր. Յայսմաւորք —
570****Խուլնկ — Հնգյլ հայր Քաղէոս կր-ի, որ 1412 թ.
ստ. և նվիրեց Մեծոփայ վանքին Աւետ. —
135****Խուլպիար — Հայր Հեղինէի, որ 1430 թ. գնեց
մի Աւետ. և նվիրեց Սուրբ Թորոս գյուղի
եկեղեցուն — 402****Խուլէն-Քէլ — Հայր Հայրապետ կր-ի, որ 1431
թվականին Խիզանում գնեց և նորոգել
տվեց Աւետ. — 412****Խուլմա-Խաբուն — Հնգյլ կին Գրիգոր երեցի,
որ 1409 թ. Սամիսոնում ստ. ձեռքերի մի
ժողովածու — 98****Խումաք — Քույր Աւագ-Պարոնի, որ 1434-ից
առաջ ստ. Աւետ. — 446****Խուրշան (Խտըրշահ, Խզըրշահ, Ղըտըրշահ)**

1. Հնգյլ որդի Յակոբի, որ 1405-ից առաջ
Երևանում ստ. Աւետ. — 49, 50
2. Եղբ. Յովաննէս գրչի, որ 1408 թ. Յիպ-
նայ վանքում օր. Գանձարան — 92
3. Եղբ. Գրիգոր քչի, որ 1422 թ. Անգեղա-
կոթում ստ. Աւետ. — 293
4. Հնգյլ եղբ. պր. Էվալայի, որ 1425 թ.
գնեց Աւետ. — 345
5. Որդի վերոհիշյալ պր. Էվալայի — 345
6. Հգէր որդի վերոհիշյալ պր. Էվալայի — 345
7. Եղբ. Դանիէլ արեղայի, որ 1425 թ. ստ.
Քարոզգիրք, իսկ 1427 թ. Մաղարդայ վան-
քում՝ Աւետ. — 347, 366
8. Պր., եղբ. պր. Հնգուշայի, որ 1429 թ. գե-
րուքունից ազատեց Աւետ. — 393
9. Եղբ. Մարտիրոս վրդի, որ 1444 թ. Վա-
րագում ստ. Աւետ. — 568
10. Խոշա, 1446 թ. Երուսաղէմում օգնեց Սար-

դիս Շնորհ, Մկն. կթղկ. Թղթոց աշխատու-
թյան մի ձեռագրի զարդարմանը — 600
Վերսիմ-խարուն — Հշվ. 1422-ից հետո Երուսա-
ղէմում, մի Յայտաւորքի ստացողների
շարքում — 300
Վերսիմ-խարուն — Մայր Կարապետ Վրացտանե-
ցի դրշի, որ 1407 թ. Երուսաղէմում օր.
Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 85
Վերսիմ-խարուն — Ոմն մղտսի, 1406 թ. Կոնսթնդի-
նուլ ստ. Յայտաւորք — 65

Մաղիկ — Աղգ. Խոնախ մղտսու, որ 1406 թ.
Կոնսթնդինուլ ստ. Յայտաւորք — 65
Մառուր — Շնախարար, վերակացու և առաջ-
նորդ Բլնի քաղաքի, 1432 թ. — 421
Մեւ — Հայր նշանավոր Գրիգոր Խաթեցու, որ
Հոր անուանով կոչված է նաև Մերենց —
293, 331, 651

Մեւում

1. Նղբ. Շահմկիթի, որ 1406 թ. Կոնսթնդի-
նուլ ստ. Յայտաւորք — 65
2. Վերսիմ-խարուն, միաբան Մեծոփայ վանքի,
հշվ. 1411, 1435 թթ. — 128, 455
3. Գրիշ, որդի Ստեփաննոսի, 1412 թ. Ոս-
տանում օր. Աւետ. — 136, 137
4. Գրազիր, հնգյլ քհյ Ոստան քաղաքի, հշվ.
1419 թ. — 227, 228
5. Քհյ, 1420 թ. Խիզանում ստ. Աւետ. —
247
6. Քհյ, հայր Յովաննէս կր-ի, որ 1424 թ.
Բերկրիի Եղեմանքում ստ. Շարակնոց —
321
7. Վրդ., հշվ. 1427 թ. Հայոց սբ վարդա-
պետների շարքում — 364
8. Որդի Դամուրի, նահատակվեց 1435 թ. —
453
9. Միաբան Տրապիզոնի Ամենափրկիչ վան-
քի, 1437 թ. — 482
10. Արեղա, հշվ. 1443 թ. Աղջոց վանքում —
551
11. Արեղա, վանահայր սբ Վարդան զօրավար
վանքի, եղբ. Թումայ (մականվամբ՝ Ղու-
զիկ) Դաւաշցու, որ 1444 թ. ստ. Աւետ. —
563, 564, 565, 566
12. Քեռորդի Թովմայ Մեծոփեցու, հշվ. 1435,
1445 թթ. — 455, 586
13. Քհյ, 1446 թ. վկա եղավ Դաւառու սբ Քա-
ռասնոց վանքին Մկրտիչ քհյի կողմից
Աւետ. նվիրելուն — 594
14. Բնասենք գյուղից, Ժն. դարի վերջին կամ
ԺԶ. դարում մի այծ տվեց գերի ընկած
մի Աւետ. ազատելու համար — 243

Մով-խարուն — Տատ Թումայ գրչի, որ 1444 թ.
Մեծոփայ վանքում օր. Ճաշոց — 567

Կալուս — Դաւաշի տանուտերերից, հշվ. Ժն. —
ԺԶ. դդ. — 566

Կապուտ — Նղբ. Մեծ-Խաթունի, որ 1431 թ.
Երզնկայում ստ. Աւետ. — 407

Կառաւիճայ — Մայր Յրա Յովասաբ Ապարա-
նեցի գրչի, որ 1421 թ. Կաֆայում օր-
Բէդայ քհյի Գիրք Կայծականց թարգմա-
նական աշխատությունը — 270

Կարապետ

1. ԺԴ. դարի կեսերին իր հորեղբայր հյուսն
Ներսէսից ստացել էր Աւետ. և Շարակ-
նոց. մհ. 1409—11 թթ., թողնելով 3 որ-
դի, որոնք հոր մահից հետո վիճում էին
վերոհիշյալ ձեռագրերը ժառանգելու հա-
մար — 125
2. Հայր Հալէպի տանուտեր Թաւաքալի, որ
1400 թ. ստ. Աւետ. — 3 *
3. Կեղեցի, Կաթողիկոս Հայոց (1392—1404)
7, 19, 24, 25, 26, 30, 35, 38, 46
4. Որդի Յովաննէս քհյի, որ 1401 թ. Խիզա-
նում ստ. Ճաշոց — 18
5. Որդի Դանիէլի, 1401 թ. Վերսիմ վանքում
ձեռք բերեց և նորոգել տվեց մի Աւետ. —
20
6. Կաթողիկոս Աղուանից, հշվ. 1402—1423
թվականների հիշատակարաններում — 24,
122, 194, 240, 307
7. Վերսիմ-խարուն, հշվ. 1402 թ. Ապա-
րաներ ունիթոսական վանքում — 26
8. Քհյ, 1402 թ. Մատենավանքում ստ. Աւետ.
— 26
9. Քհյ, գրիչ, հայր Դանիէլ և Թումայ բազ-
մարդյուն գրիչների, որոնք աշխատել են
Աղթամարում 1403—1444 թթ. — 40, 47,
97, 136, 217, 357, 433, 463, 524, 572
10. Հորեղբայր Մխիթար քհյի, որ 1403 թ.
Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40
11. Մարկավազ, որդի վերոհիշյալ Մխիթար
քհյի — 40
12. Կր., հգկր հայր Ատեփանոս Տշողցի գրչի,
որ Ժն. դարի սկզբին օր. Ճառքնտիր—44
13. Որդի Ղազար քհյի, որ ստ. վերոհիշյալ
Ատեփանոս Տշողցի գրչի օր. Ճառքնտիրը
— 45
14. Ոմն, նահատակվեց 1403 թ. հուլիսի 10-ին,
Մկրտում — 45
15. Աղգ. Խոնախ մղտսու, որ 1406 թ. Կոնսթնդի-
նուլ ստ. Յայտաւորք — 65

Կարապետ

16. Եղբ. Շահմելիքի, որ 1406 թ. Կոնսթանդուպոլսում ստ. Յայսմաուրք — 65
17. Վրացտանեցի, 1407 թ. Երուսաղէմում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 84, 85
18. Վրդ., դասընկեր Բ. Մեծոփեցու, միարան և հեղինակավոր անձն Մեծոփայ վանքում, հշվ. 1410—1435 (կամ 1436) թթ. — 105, 178, 379, 465
19. Եղբ. Գր. Տաթևացու, հշվ. 1410 թ. (մահացած պետք է լինի մինչ այդ) — 119°
20. 1411 թ. մի հիշատակարանում ոմն Կարապետ հիշվում է որպես Կաթողիկոս Հայոց Երանանյանը մերժում է այդ անունով Կաթողիկոսի գոյությունը այդ թվականներին, սակայն հարցը լուծված չպետք է համարել, մանավանդ, որ Առաքել Դավրիժեցին ևս դիտի Կարապետ անուն մի Կաթողիկոս մինչև 1418 թվականը — 122
21. Կր., 1411 թ. միարան Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. մյուսների հետ փախավ Բաղէշ — 128, 452, 454
22. Որդի խաչպան երեց Յոհանէսի, որ 1411 թվականին գնաց Աւետ. — 132
23. Գեղարույս աբեղա, 1412 թ. Կոնսթանդուպոլսում կոկում էր թուղթ — 138
24. Ֆրա, 1412 թ. 250 դահեկանով գնաց Բարդուղիմէոսի Քարոզգրքի մի օրինակով յուն — 140
25. Եղբ. Սարգիս վրդի, որ 1413 թ. ստ. մեկնությունների մի ժողովածու — 143
26. Գրիշ, 1413 թ. հառաքաստում աշակերտում և օգնում էր Գրիգոր Խլաթեցուն, հավանաբար նույն գրիշն է, որ 1421 թ. Աղէթ գյուղում օր. Ճաշոց — 145, 249, 250
27. Միարան Ապահունեաց վանքի, 1413 թ. — 146
28. Գրիշ, 1413—1423 թթ. Մոկքի Մպաաայ և սբ Գէորգ վանքում օր. Ճառքնտիր, Մաշտոց, Ճաշոց — 148, 149, 152, 219, 306
29. Քեռորդի Եկեղեցաց գավառի Սաղի սբ Ստեփանոս վանքի միարան Յովաննէսի, 1413 թ. — 155
30. Որդի Սարգսի, եղբ. Սամուէլ գրչի, որ 1413 թ. Սաղի սբ Ստեփանոս վանքում օր. Սարգիս Շնորհ. Մկն. կթղկ. Թղթոցը — 155
31. Քհյ, քեռի Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաուրք — 159
32. Քհյ, հորեղբայր վերոհիշյալ Յովաննէս գրչի — 159
33. Երախտավոր Մատթէոս երեցի, որ 1413 թ. ստ. Յայսմաուրք — 160

Կարապետ

34. Քհյ, 1413 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառման — 160
35. Միարան Բերկրիի Յուսկան որդւոյ վանքի, հոգևոր հայր Մկրտիչ վրդի, հշվ. 1414, 1420 թթ. — 169, 170, 242
36. Հորեղբայր Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շարակնոց — 170
37. Կր., 1414 թ. ստ. Յովսէփ գրչի օր. Ճաշոցը — 652
38. Վրդ., միարան (ապա և առաջնորդ) հառաքաստայ վանքի, 1415 թ. Գր. Տթ. Քարոզգրքի օրինակ տվեց տոմարագետ Յակոբ Ղրիմեցուն, 1418 թ. ստ. Գր. Տթ. Քարոզգրք, 1421 թ. Երուսաղէմից հառաքաստ բերեց մի Աւետ., 1443 թ. հշվ. որպես առաջնորդ հառաքաստի (Սուխաբայ) վանքի — 212, 213, 256, 549, 654
39. Տեր, 1415 թ. Երուսաղէմում Յաճախապատումի օրինակ տվեց Մկրտիչ վրդին — 178
40. Աբեղա, գրիշ, 1415 թ. օր. Գր. Տթ. Քարոզգրք — 180
41. Գրիշ, որդի Յովաննէս քհյի, 1416, 1422, 1442 թթ. Վանսում և 1422 թ. Խլաթում օր. 2 Յայսմաուրք, Աստուածաշունչ, Աւետարան, Մաշտոց — 188, 189, 291, 296, 297, 536
42. Վրդ., 1416 թ. ստ. Գր. Տթ. իմաստասիրական մեկնությունների մի ժողովածու — 192
43. Եղբորորդի Թումայ գրչի, որ 1418 թ. Աղթամարում օր. Աւետ. — 217
44. Գրիշ և ժողկող, որդի Ստեփաննոսի, 1418—1437 թթ. Վանում և Վարագում, իսկ 1439—1445 թթ. Ոստանում օր. 6 Աւետ., 2 Գանձարան, Ճաշոց, Մաշտոց, Ժամագիրք — 218, 219, 259, 261, 456, 457, 473, 498, 509, 510, 585, 573
45. Վրդ., 1418 թ. իր եղբ. Յովաննէս կրի հետ միասին ստ. Լուծմունք Պորփիրի — 223
46. Մանուկ կր., 1419 և 1420 թթ. Հերմոնի վանքում կազմում էր ձեռագրեր — 259, 658
47. Երախտավոր Գրիգոր Ախալցխացի գրչի, որ 1419 թ. Հերմոնի վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 657
48. Կր., եղբորորդի Վարդան կրի, որ 1420 թվականին Աղթամարում ստ. և նվիրեց Պատրկի վանքին Աւետ. — 238
49. Եպս, Աղուանից Թեմերից մեկի, հշվ. 1420, 1423 թթ. — 240, 307

Կարագետ

50. ՔՀյ, հորեղր. Թումայ գրչի, որ 1421 թ. Աղթամարում օր. Ճաշոց — 252
51. Միարան Լիմ անապատի, 1421 թ. — 254
52. Դերձանցի, որդի Մկրտչի, գրչի, 1421 թ. Հերմոնի վանքում, իսկ 1424, 1425 թթ. Տաթևում Գր. Տթ. Քարոզգրքից կատարեց 3 ընդօրինակություն — 258, 319, 337, 338
53. Որդի Մուսեխի, եղբորորդի անվանի ուսուցիչ Յակոբի, հշվ. 1421 թ. Հերմոնի վանքում — 259
54. Հայր Մկրտիչ քՀյի, որ 1421 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 261
55. ՔՀյ, որդի Մկրտիչ քՀյի, 1421 թ. Վանում հայր ու որդի նվեր ստացան պատարագի զգեստ — 262
56. ՔՀյ, 1421 թ. Աղթամարում մասնակցեց մի Աստուածաշնչի օրինակման աշխատանքներին — 264
57. Վրդ., միարան Կոցի սբ Խաչ վանքի — 296
58. Կր., միարան Կոցի սբ Խաչ վանքի — 296
59. Եղբորորդի Թումայ կր-ի, որ 1421 թ. Մպատայ վանքում ստ. Աւետ. — 269
60. Փակակալ Երուսաղէմի սբ Յակոբայ վանքի, 1421 թ. վաճառեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց — 270
61. Սարկավազ, եղբ. Սիմէոն գրչի, որ 1422 թ. վականին Երզնկայում օր. Մաշտոց — 289
62. ՔՀյ, 1422 թ. նվիրատվությամբ հավաքված միջոցներով Երզնկայում կառուցել տվեց ժամատուն — 290
63. Եղբորորդի Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Եղեվանքում ստ. Աւետ. — 294
64. Եղբ. վերահիշյալ Յոհաննէս կր-ի, — 294
65. Հնգցլ Քաջ հովուապետա, հշվ. 1422, 1427 թ. վականներին Կոթիփորոյ վանքում — 297, 364
66. Հայր Ատոմ վրդի, որ 1423-ից մի տասնամյակ հետո Մեծոփայ վանքում ստ. Շարակնոց — 305
67. Եկեղեցապան Գանձասարի, 1423 թ. իր հոգևոր որդի Թումայի հետ, իր ազգ. Սահակից, նվեր ստ. Աւետ. — 307
68. Ոմն, 1424 թ. Կիրզի վանքում 50 դրամով նպաստեց մի Աւետ. գրությանը — 317
69. Ազգ. Յովաննէս գրչի, որ 1424 թ. Եղեվանքում օր. Շարակնոց — 321
70. 1425-ից հետո գնեց Աղթամարում Թ. Մի-նասնցի օր. Աւետարանը և նվիրեց Կիրակոս արեղային — 327*
71. Գրիչ, 1425 թ. Հիզանում օր. Աւետ. — 328
72. Որդի խոշա Աստուածատուրի, որ 1425 թ. գերությունից ազատեց Գր. նարեկացու

Կարագետ

- Մատենի մի ձեռագիր և նվիրեց Վերի-Վարազայ վանքին — 328
73. Կր., 1425 թ. Վանայ բերդի պաշարման ժամանակ խնամ տարավ մի Աւետարանի — 329
74. Հնգցլ եղբ. Ստեփանոս գրչի, որն իր եղբոր հիշատակին 1426 թ. օր. Աւետ. — 349, 350, 351
75. Եղբ. Պետրոս կր-ի, որ 1426 թ. Եղեվանքում օր. Մաշտոց — 352
76. ՔՀյ, դրեց հիշատակարան ուսթա էվատ-շայի կողմից 1426 թ. մի Աւետարանի ստացման և Վանիշատ գյուղին նվիրելու մասին — 356
77. Գրիչ, 1427 թ. Վարազում օր. Յայամա-տուրք — 659
78. Կր., 1427 թ. Կոթիփորի վանքում օրինակելու համար Յայամաուրք տվեց Սարգիս Եպսին — 363
79. Նույնանուն երկու բարձրաստիճան հոգե-վորականներ, Կոթիփորի վանքի վաղուց մեռած առաջնորդներից, հշվ. 1427 թ. — 364
80. Միարան Պատրկի վանքի, 1420, 1428 թթ. — 239, 376
81. ՔՀյ, քեռի Մելքիսէթ Բաղիշեցի գրչի, որ 1428 թ. Արճէշում օր. Աւետարան — 379
82. Գրիչ, որդի Խաչատուրի, 1428 թ. Կողուց վանքում օր. Ծառընտիր-Տօնական — 380, 381
83. Թղթի կոկիչ տվեց Մելքիսէթ գրչին, որ Ժն. դարի 20—30-ական թթ. Խուսթ գա-վառի Քեռու գյուղում օր. Մաշտոց — 387
84. Եպս Ղրիմի, 1429—1437 թթ. — 395, 401, 416, 428, 443, 459, 483
85. Որդի Վարդանի, 1431 թ. Ամիթում, իր 3 որդիների հետ միասին՝ զոհ գնաց համա-ճարակին՝ Մայրը՝ ի հիշատակ որդու և թոռների օրինակել տվեց Աւետ. — 404, 405
86. Եղբ. Մեծ-Խաթունի, որ 1431 թ. Երզնկա-յում ստ. Աւետ. — 407
87. Աղթամարցի, որդի Պետրոսի, 1432, 1437 և 1438 թթ. Տփիսում օր. 2 Աւետարան և Գանձարան — 420, 475, 491
88. Գրիչ, աշխարհի երեց, աշակերտ Թ. Մեծոփեցու, ուսուցիչ Հայրապետ գրչի, աշխատել է Արճէշում, 1432, 1433 և 1437 թ. վականներին օր. Մաշտոց, Աւետարան, Յայամաուրք — 424, 425, 435, 474, 490
89. Կր., հգեք հայր Մկրտիչ վրդի, որ 1432 թ. Արճէշում ստ. Մաշտոց — 424

Կարագետ

90. Փակակալ Ճալէթոյ մենաստանի, 1432 թ. Աւետարանի օրինակ շնորհեց Յովհաննէս քչյին — 425
91. Եղբորորդի Յովանէսի, որ 1433 թ. Մոկրի Սուրբկանց գյուղում գնեց Աւետ. — 434
92. Քեռի ոսկերիչ Յովանէս Երզնկացու, որ 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 435
93. Եղբ. Ռստակէս երեցի, որ 1434 թ. Զմշկա-ժաղում գնեց Աւետ. — 443
94. Թոռ Աստուածատուր քչյի, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444
95. Թոռ Աստուածատուր քչյի, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444
96. Եղբ. Աւաղ-Պարոնի, որ 1434-ից տարի-ներ առաջ ստացել էր Աւետ. — 446
97. Հայր Թ. Մեծոփեցու աշակերտ Ստեփանոս գրչի, որ 1435 թ. օր. Մեծոփեցու խմբա-գրած Մկն. ԺԴ. թղթոց Պաղոսի աշխա-տությունը — 452
98. Կր., աշակերտ տեր Մաթէոսի, որ 1435 թ. Մեծոփայ վանքում կոչվում է «շինող տանս» — 456
99. Գրիչ, 1436 թ. Սաղմոսավանքում օր. Մաշ-տոց — 465
100. Քչյ, հայր Աստուածատուր գրչի, որ 1437, 1443 թթ. Խլաթում օր. Աւետարաններ — 472, 554
101. Եղբ. Արճիշեցի խոջա Թաճդնի, որ 1437 թ. ստ. Յայամաւորք — 474
102. Տնտես Դաւթայ սր Գերեղման վանքի, 1437 թ. — 480
103. Զգնավոր, 1438 թ. Ախալցխայում ստ. Աւետ. — 486
104. Քչյ, 1438 թ. Ախալցխայի սր Յակոբի վանքում Աւետարանի օրինակ շնորհեց Սարգիս եպս գրչին — 486
105. Գրիչ, որդի Ովանէս քչյի, 1438 թ. Վար-դիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489
106. Հարեան վերոհիշյալ Կարագետ գրչի — 489
107. Վրդ., «բանիբուն հոնտոր», ուսուցիչ Հե-րայետ գրչի, որ 1438 թ. Արճէշում օր. Ճաշոց — 490
108. Հնգյլ եղբ. Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Ար-ճէշում ստ. Ճաշոց — 490
109. Հորեղբայր Կեսարիոյ արքեպս Յովանէսի, որ 1438 թ. ստ. Յայամաւորք — 491
110. Քչյ, պատճառ եղավ, որ Յակոբ քչյն 1438 թ. օրինակել տա Մաշտոց — 494
111. Հայր Աթանանց գյուղի քչյ Ատոմի, որ 1440 թ. հետ գնեց իրենց գյուղից հա-փրշտակված Աւետարանը — 506

Կարագետ

112. Ազդ. Քուրթանշի, որ 1440 թ. ստ. Սար-գիս Շնորհ. Մկն. կթղկ. թղթոց աշխա-տությունը — 513
113. Հնգյլ որդի Գանիէլ գրչի, որ 1441 թ. Աղ-թամարում օր. Աւետ. — 524
114. Վրդ., քեռի Մկրտիչ քչյի, որ 1441 թ. Ար-ճէշում ստ. Ճաշոց — 516
115. Քչյ, որդի Մկրտիչի, 1441 թ. Տշող գյու-ղում ստ. Մեսրոպ Վայոցձորեցու Պտմ. ներսեսի հայոց հայրապետի աշխատու-թյունը — 525
116. Քչյ, հայր Յովանէս գրչի, որ 1441 և 1450 թվականներին Խլաթում օր. Ճաշոց և Յայամաւորք — 526, 647
117. Կր., որդի Յակոբի, 1441 թ. Խլաթում ստ. Ճաշոց — 526
118. Եղբ. վերոհիշյալ Կարագետի — 526
119. Սայիթաղեցի, որդի Մամբանի, 1442 թ. գնեց Աւետ. — 541, 542
120. Բաղէշի քահանաներից, որի կամակցու-թյամբ 1443 թ. Ղրիմ-Խաթունը Յայամա-ւորքի օրինակ շնորհեց Յովանէս գրչին — 547
121. Կազմարար, 1443 թ. սր Սարգսի դամբա-րան կոչվող վանքում կազմեց Աւետ. — 549, 550
122. Հնգյլ եղբ. Մկրտիչ կր-ի, որ 1444, 1445 թվականներին Վանում, իսկ 1446 թ. Բա-ղէշում ստ. 2 Յայամաւորք և մեկ Աւետ. — 568, 584, 592, 594
123. Հորեղբորորդի՝ վերոհիշյալ Մկրտիչ կր-ի — 568, 593
124. Գաւաշի քահանաներից, 1444 թ. — 565
125. Քեռի Թումա գրչի, որ 1444 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Ճաշոց — 567
126. Քչյ, եղբ. և ուսուցիչ Վարդան գրչի, որ 1444 թ. Վանում օր. Աւետ. — 569
127. Պղնձագործ, հշվ. 1446 թ. Բաղէշում — 592
128. Քեռորդի Բարդուղիմէոս արեղայի, որ 1446-ից առաջ ստ. Գր. ՏԹ. Գիրք Հարց-մանց — 599
129. Վրդ., խոստովանահայր Ստեփանոս քչյի, որ 1446-ից առաջ ստ. Սարգիս Շնորհ. Մկն. կթղկ. թղթ. — 600
130. Եղբակից, կաթողիկոս Կիլիկիոյ (1446—1477) — 594, 603, 616
131. Եղբ. Յովանէս եպս Կաֆայեցու, որ 1447 թվականին ստ. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք — 607
132. Քչյ, հայր ներսէսի, որ 1447 թ. Տփլիս-ում ստ. Աւետ. — 607
133. Մորաքրորդի վերոհիշյալ ներսէսի — 607

Կարապետ

134. ՔՀյ, որդի Հայրապետի, 1440-ական թթ. Մոկրում ստ. Գանձարան — 610
135. ՔՀյ, որդի Յովանէս երեցի, 1447 թ. Մոկաց Գինէկանց գյուղում, իր քեռի Սարգիս մահապատուց ստ. Աւետ. — 612
136. Մահդասի, 1440-ական թթ. Ռշտունիքում ստ. Աւետ. — 614
137. Հայրապետ (վանահայր) Մառիկու վանքի, 1447, 1448 թթ. — 615, 620
138. Վրդ., որդի Մկրտիչ քՀի, 1449 թ. Ապահունիք վանքում ստ. Աստուածաշունչ — 639
139. ՔՀյ վանեցի, ուսուցիչ Սարգիս գրչի, որ 1449 թ. նրան կալում օր. Մաշտոց — 640
140. Բաբունի, հգեր հայր Մարտիրոս եպսի, որ 1449 թ. էշմիածնի նվիրակն էր Կաֆայում — 641
141. Կր., 1449 թ. Կաֆայի նորաշեն մենաստանում կոկում էր թուղթ — 641
142. Կր., որդի Թումայի, 1450 թ. Յիպնայ վանքում ստ. Աւետարան — 644
143. Պր., եղբ. Ամիր-Գուլի, որ 1450 թ. Խլաթում ստ. Ճաշոց — 647
144. Գրիչ, 1450 թ. օր. Մաշտոց — 650
145. Աշակերտ Յոհանէս Մանգոսարենց նշանավոր գրչի, աշակերտ Զաքարիա գրչի, հշվ. 1505 թ. — 587^a

Կիրա-Խաթուն

1. Կին ոմն, 1424 թ. Կիրդի վանքում 30 դրամով նպաստեց մի Աւետարանի գրությանը — 317
2. Մայր Ամասիոյ առաջնորդ Մխիթար արքեպսի, 1424 թ. — 323
3. Մայր Ուղուր-Մէլիքի, որ 1442 թ. Խլպաշի վանքում ստ. Աւետ. — 540

Կիրակոս

1. Գանձակեցի, ԺԳ. դարի նշանավոր պատմագիր — 364
2. Քաղաքաբնակ Վարդապետ, հշվ. հանգուցյալ Բաբունապետերի շարքում, 1411 թվականին — 127
3. Հնգյլ վրդ. ԺԳ. դարի վերջերին, Յովհանէս վրդի հետ միասին, եղել է առաջնորդ Խիզանի սբ Խաչ կամ Գամաղիէլ վանքի, հշվ. 1401—1419 թթ. — 17, 18, 24, 152, 153, 168, 169, 235
4. Հնգյլ միաբան Խիզանի սբ Խաչ վանքի, հշվ. 1402, 1413 թթ. — 24, 152
5. Կր., վարպետ Մերուն գրչի, որ ռեզիդենս ուսուցչ, հշվ. վերջինիս կողմից 1401, 1412 թվականներին Ոստանում — 7, 137

Կիրակոս

6. Վանահայր Անճնապատ վանքի, 1403 թ. — 41
7. ՔՀյ Գանձակ գյուղից, որդի Յակոբի, 1404 թվականին Աղթամարում ստ. Մաշտոց — 47
8. Մեկն էր այն կրոնավորներից, որ 1405 թ. ազատեցին Գետարգելի սբ Նշանը և դրեցին Վարդ-Պատրիկ վանքում — 53
9. Միաբան Գորոփոսիսի սբ Թէոդորոսի վանքի, 1406, 1413 թթ. — 65, 160
10. Պատուհասամահ հորեղբ. Սարգիս գրչի, որ 1409 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 94
11. Հնգյլ որդի Յովանէսի, որ 1409 թ. Աղթամարում ստ. Տօնական — 97
12. Կր., 1412 թ. զործակցեց Ստեփանոս Փիր վրդին, Ռշտունիքի սբ Յակոբ վանքի շինության գործում — 580
13. Որդի Շիրինի, Տի գյուղից, 1413 թ. Խիզանի սբ Խաչ վանքում օգնում էր Յովհանէս գրչին — 152
14. Կնքահայր Յովանէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաուրք — 159
15. Հայր Սարգիս Թմոզկեցի գրչի, որ 1414 թ. Օշականում օր. Ճաշոց — 162
16. ՔՀյ, որդի Սարգսի, 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
17. Հայր Ստեփաննոս եպսի, որ 1414 թ. Գամաղիէլի վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 168
18. Գրիչ, 1414 թ. Սիմէոն վրդի պատվերով օրինակեց մեկնությունների մի ժողովածուի սկզբի մասը Նովյն է նաև այն գրիչը, որ 1415 թ. Յովանէս Բաբունու համար օրինակեց Վարդան Արեւելցու Մեկն. Սաղմոսաց աշխատությունը — 171, 179
19. ՔՀյ, որդի Մկրտիչի, 1416 թ. Վանում ստ. Մաշտոց — 189
20. Եպս, առաջնորդ Խորին անապատի, 1418 թվականին — 211
21. Եղբ. Մարտիրոս կր-ի, որ 1418 թ. Պոռ գյուղում ստ. Յայսմաուրք — 215
22. Լիանոսենց (որդի Լիանոսի), 1419 թ. Խիզանում ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 235, 236
23. Երկու նույնանուն միաբաններ Բերկրիի Յուսկան օրգոյ վանքում, 1420 թ. — 242
24. Հյուսն (ա) և Զիթկանց (բ) Գաւաշի տանուտերերից, որոնք 1420-ից առաջ նպաստեցին Վարդան զօրավար վանքի վերաշինման գործին — 565
25. Հայր Յոհանէս կր-ի, որ 1421 թ. ստ. և

Կիրակոս

- նվիրեց Վարազյ վանքին մի ճաշոց — 251
26. Հորեղբորորդի Սաղաթիլ վրդի, որ 1421—22 թթ. Վարազում անձամբ օրինակեց և, մասամբ, օրինակել տվեց մի Աստուածաշունչ — 266
27. Հգեր հայր Կարապետ գրչի, որ 1422 թ. հաթում օր. Աստուածաշունչ — 291
28. Որդի Յոհաննէս կր-ի, հգեր մայր Մարթայի, հշվ. 1422 թ. Եղեվանքում — 294
29. Եպս Աղուանքի թեմերից մեկի, 1423 թ. — 307
30. Պր., սրա ձեռնտվությամբ 1423 թ. Յովհաննէս քչյ Սուրբ-Թորոսեցին նորոգեց մի ճաշոց — 307
31. Կր., 1423 թ. ստ. Գր. հաթեցու օր. Գր. նարեկացու Մատեանը — 311
32. Աղա, պապ Ստեփանոս վրդ. Ախալցխացու, որ 1423 թ. լինելով Կաֆայում ստ. Շարակնոց — 312
33. Աբեղա, որդի Մարտիրոսի, 1424 թ. Վարազում Գրիգոր արեղայից գնեց Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. — 314, 315
34. Տեր, 1424 թ. Սանահնում կազմեց նոր ընդօրինակված Աւետ. — 316
35. Եղբ. Յովաննէս կր-ի, որ 1424 թ. Եղեվանքում ստ. Շարակնոց — 321
36. Հայր Յովաննէս արեղայի, որ 1424 թ. Սըղգայ գյուղում ստ. Գանձարան — 322
37. Աբեղա, 1425-ից հետո ոմն Կարապետից նվիր ստացավ 1425 թ. Աղթամարում Թ. Մինասեցի օր. Աւետարանը — 327*
38. Գրիչ, 1426 թ. Մերտին քաղաքում օր. Աւետ. — 354
39. Քեռի Մեծ-Խաթունի, որ 1431 թ. Երզնկայում ստ. Աւետ. — 407
40. Որդի (թե՛ եղբորորդի) Ներսէս քչյի, որ 1433 թ. Ուրանց գյուղում ստ. Աւետ. — 433
41. Ազգ. վերահիշյալ Ներսէս քչյի — 433
42. Մեծոփայ վանքի միաբաններից, 1435 թ. շատերի հետ փախավ Բազէշ — 452, 453
43. Մեծոփայ վանքի միաբաններից, 1435 թ. — 453
44. Սարկավազ, միաբան Տրապիզոնի Ամենափրկիչ վանքի, 1437 թ. կոկում էր թուղթ Յակոբ Տրապիզոնցի գրչի համար — 482
45. Գրիչ, որդի Էլէքսան քչյի, 1438 թ. Բաղէշում օր. Յայսմատուրք — 486, 487
46. Եպս Գարանաղեաց գավառի, 1439 թ. — 498

Կիրակոս

47. Բանասեր, 1443 թ. կամ մի-երկու տարի հետո գրեց մի փոքրիկ ժամանակագրություն — 507, 550, 550*
48. Վիրապեցի, հրլոց ազգատոհմից. կաթողիկոսական աթոռը էշմիածին տեղափոխելուց՝ ընտրվեց կաթողիկոս, աթոռակալեց 1441—1443 թթ., բայց շատ հիշատակարաններում կաթողիկոս է կոչվում նաև հետագա տարիներին, մինչև 1447 թ. Մինչև կաթողիկոսանալը եղել է Կաֆայում, վերադարձին իր հետ բերել է քերականական նյութերի այն ժողովածուն, որը խմբագրեց Թ. Մեծոփեցին և որի մեջ է ընդօրինակված Աղուանից այբուբենը — 516, 532, 536, 537, 538, 546, 548, 549, 551, 553, 554, 575, 576, 586, 587, 590, 592, 596, 597, 600, 608
49. Հայր Մկրտիչ եպսի, որ 1441 թ. Մոկերի Արարահամենց գյուղում ստ. Աւետ. — 527
50. Քչյ, միաբան հալպաշի վանքի, 1442 թ. — 539, 540
51. Որդի Յովսէփ քչյի, որ 1443 թ. ստ. Ժամազիրք-Պատարագամատոյց — 557
52. Հայր վաճառական Թումայ (Ղուղիկ) Գալաշցու, որ 1444 թ. ստ. Աւետ. — 563, 564
53. Դաւաշ գյուղի քահանաներից, 1444 թ. — 565
54. Քեռորդի գաւաշցի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ. Մաշտոց — 572
55. Քչյ, հգեր եղբ. Տփխիսի Կաթողիկէի առաջնորդ Սարգիս փիլիսոփայի, 1444 թ. — 575
56. Վրդ., հշվ. 1444 թ. — 578
57. Պողոսենց, միաբան Ռշտունիքի սբ Յակոբ վանքի, 1445 թ. — 582
58. Երկու այլ միաբաններ Ռշտունիքի սբ Յակոբ վանքի, 1445 թ. — 582
59. Անէր Հաղարբէկի, որ 1445 թ. հաթում ստ. Յայսմատուրք — 586
60. Եպս, ուսուցիչ Մարգարէ գրչի, հշվ. 1445 թ. վականին Աւադ վանքում — 588
61. Եղբորորդի Ատոմ կր-ի. սրա համար Ատոմը 1445 թ. Մար քաղաքում ստ. Աւետ. — 591
62. Բարունապետ, Թ. Մեծոփեցու հետ միասին 1446 թ. հիշվում է որպես առաջնորդ (Քաջբերունիքի, թե՛ միայն Մեծոփայ վանքի) — 600
63. Դպիր, քեռորդի Սիմէոն քչյի, հշվ. 1447, 1448 թթ. Մառիկու վանքում — 615, 620
64. Երկու նույնանուն սարկավազների Մառիկու վանքում, 1448 թ. — 620

Կիրակոս

65. Միայնակեց, 1448 թ. Յովհ. Մկրտչի վանքում օգնում էր կազմարար Յոհաննէս տրեղային — 662

66. Ամիրզ քաղաքի քահանաներից, 1449 թ. — 631

67. Եպս, 1450 թ. Հարհոց գյուղում ստ. Աւետարան — 648

Վիրիոն — Ոմն վրդ., հշվ. հայոց վարդապետների շարքում. ապրած պետք է լինի 1422-ից շատ առաջ — 297

Վիրսեղ

1. Աղեքսանդրացի, Ե. գարի եկեղեցական մատենագիր — 100, 126, 134, 174, 208, 214, 567, 577

2. Արքեպս ամենայն հիւսիսական կողմանց (Ղրիմի), 1416—1420 թթ. — 190, 207, 244

3. Մանուկ կր., ԺԵ. գարում երբեք-եթեման կնոջից նվեր ստացավ 1431 թ. Կաֆայում օրինակված մի Շարակնոց — 416 *

Վոնան — Որդի Ամիրպէկի, որ 1424 թ. Կիրզի վանքում 50 դրամով նպաստեց մի Աւետ. գրությանը — 317

Կոստանդին (Կոստանդիանոս)

1. Կոստանդ, արեղա, 1402 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 28

2. Քհյ, հայր Թումայ Թավրիզցի գրչի, որ 1403 թ. Շիրվանի Մատրասայ գյուղում օրինակեց Մատթէոս Զուղայեցու մեկնություններն ու քարոզները — 31

3. Բ. Թագավոր վրաց (1407—1411), որդի Բագրատ Թագավորի, ապստամբեց Կարա-Կոյունլուների դեմ, պարտություն կրեց եւ սպանվեց Կարա-Յուսուֆից 1411 թ. — 119, 133, 194, 197, 656

4. Քհյ, 1412 թ. Ասում ստ. Մանրումունք — 139

5. Զ. Վահկացի, կաթողիկոս հայոց, 1413 թ. փակակալ էր Երուսաղէմի սբ Յակոբի վանքի Ըստ Օրմանեանի աթոռակալել է 1430—1439 թթ., բայց հիշատակարաններում որպէս կաթողիկոս հիշվում է նաև 1428 և 1429 թթ. — 157, 390, 395, 401, 403, 412, 414, 416, 419, 423, 425, 426, 428, 429, 438, 440, 443, 448, 449, 457, 458, 459, 461, 464, 465, 467, 471, 472, 473, 474, 476, 478, 483, 484, 486, 487, 488, 496, 625, 661

6. Կոստանդիանոս, որդի Մանուէլ գրչի, որ 1428 թ. Ամարասայ վիճակի Շուշու գյուղում ստ. Աւետ. — 385

Կոստանդին

7. Նղբ. Վասիլ դպրի, որ 1432 թ. օր. մասունք Աստուածաշնչի — 431

8. Աւագերեց, խնամատար և վերակացու Մելիտինէի սբ Գրիգոր վանքի, 1438 թ. — 491

9. Սարկավագ, մականվամբ՝ Ասիլ, 1447 թ. Ուրուքիլիսա գյուղում Թուղթ կոկելով օգնում էր Ներսէս գրչին — 616

Կոստիկ — Եղբ. տանուտեր Յովսէփի, որ 1432 թ. վականին ստ. և նվիրեց Օհովոց գյուղի եկեղեցուն Աւետ. — 432

Կալաւմիր — Որդի պր. Ադիպէկի կամ Շատիպէկի, որ 1430 և 1442 թթ. Կեղիի եղւպաշի վանքում ստ. Աւետարաններ — 399, 540

Կալ-Մէլիք — Խաթուն, տատ Ստեփանոս վրդ. Ախլիսացու, որ 1423 թ. Կաֆայում ստ. Շարակնոց — 312

Կալա-Խաթուն — Ազգ. Գրիգոր քհյի, որ 1414 թ. վականին ստ. Մաշտոց — 171

Կալաֆ-Խաթուն — Հնգել դուստր Տիրատուրի, որ 1433 թ. Ղրիմում ստ. և արծաթով զարդարել տվեց Աւետ. — 436

Կառն (՝) — Հայր Պետրոս գրչի, որ 1420 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Շարակնոց — 241

Հ

Հազարբէկ

1. Հազարբէկ, հնգել հորեղբայր Յոհաննէս վրդի, որ 1407 թ. Տաթևում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը — 82

2. Որդի Բերկրի քաղաքի Զաքարիա աանուտերի, 1422 թ. — 295

3. Որդի Բուրթէլի, 1445 թ. Խլաթում սա. Յայսմաուրք — 586

Հազարմարդ — Ոմն, հշվ. 1427 թ. Կոթիփորոյ վանքի առաջնորդ Սարգիս եպսի կողմից — 364

Հազարշահ — Դրամով նպաստեց 1403 թ. Ղրիմում գերի վերցված մի Աւետարանի ազատման գործին — 40

Հաթուն — Տե՛ս Խաթուն

Հալիմ-Խաթուն

1. Քույր Թումայ գրչի, որ 1412 թ. Աղթամարում օր. Ճաշոց — 252

2. Քույր Գրիգոր գրչի, որ 1444 թ. Աղթամարում օր. Յայսմաուրք — 570

3. Ազգ. Շայխուլլու կնոջ, որ 1447 թ. Ռըշտունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. — 613 *

Հալիֆ — Տե՛ս Խալիֆ

Հայ-այ-հարուն (կամ հալայ-) — 1448 թ. յա-
հացած կին տանուտեր Յոհաննէսի, որ հալա-
թում ստ. Աւետ. — 553, 554, 555

Հանար — Մայր Յոհաննէս վրդի, որ 1407 թ.
Տաթևում օր. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրքը — 82
Հանաւ — 1407 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի
վաճառքի — 83

Համազասպ — Հայր Վրդանէս գրչի, որ 1412 թ.
Կոճերաց վանքում օր. Գանձարան — 137,
138

Համբէկի (իմա՝ հանբէկի) — Դուստր տանու-
տեր Դաւթի, որ 1437 թ. Թացու գլուղում
ստ. Աւետ. — 477

Համեմ — Կին Սիրունի, հշվ. 1417 թ. Ակոռոյ
վանքում — 202

Համգայ Սուլթան — Ակ-Կոյունլու, որդի Օթ-
ման-Բեկի, զաշխարհակալ Միլադետացա,
հշվ. 1437, 1444, 1449 թթ. — 476, 576,
624, 628

Համուշ-հաթուն — Դուստր Շախսուլու կնոջ,
որ 1447 թ. Ռշտունիքի Բերդաձոր վան-
քում ստ. Աւետ. — 613

Հայոց — Դուստր Գարիանէի, որ 1412 թ. Հայ-
տար գլուղի եկեղեցում նվիրեց Ճաշոց —
140*

Հայ-հաթուն — Եղբորդուստր Մկրտիչ կր-ի, որ
1446 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաւորք — 592

Հայր — Աբեղա, մտերիմ Աստուածատուր գրչի,
որ 1421 թ. Պառուզգրակ վանքում օր.
Գանձարան — 267

Հայրապետ (Հերապետ, Հերպետ)

1. ՔՀյ, եղբ. Ներսէսի, որ ԺԴ. դարի 2-րդ
կեսին ստ. Աւետ. և Շարակնոց — 125

2. Միաբան Վարազայ վանքի, 1401 թ. ստ.
Տօնական — 6

3. Ժամահար, ազգ. Ստեփաննոս կր-ի, որ
1401 թ. Ոստանում ստ. Տօնական — 7

4. Աբեղա, 1401 թ. Ղրիմի Տաշքարրու դըղ-
յակում ստ. արքա Յովհաննու Սանդուխթ
աստուածային ելից աշխատութիւնը — 19

5. Ազգ. Խօնախ մղտսու, որ 1406 թ. Կոնթեր
գլուղում ստ. Յայսմաւորք — 65

6. Միաբան Տաթևի, 1407 թ. օգնում էր Գր.
Տաթևացուն Տաթևի համալսարանի աշա-
կերտների մարմնական կարիքները հոգա-
լու գործում — 73

7. Նաղաշ, 1407 թ. Տաթևում նկարազարդեց
Յովան (Յովէլ) քՀյի պատվերով գրվող
Աւետարանը — 77

8. Հնգյլ եղբ. Թադէոս քՀյի, որ 1409 թ.
Մոկսի Կաթնանց գլուղում ստ. Աւետ. —
94

9. Դպիր, հնգյլ քեռորդի Թումայ վրդի, որ

Հայրապետ

1410 թ. կրկին ստացավ նախկինում իրեն
պատկանող Տօնապատճառը — 111

10. Սարկավադ, միաբան Խորաձորու սր Աստ-
ուածածնի, 1410 թ. — 117

11. Ծեր կր. Տաթևի վանքում, հշվ. 1411 թ. —
124

12. Որդի Կարապետ քՀյի, 1409—1411 թթ.
վիճում էր իր եղբայրների հետ հորից
մնացած Աւետարանն ու Շարակնոցը Ժա-
ռանգելու համար — 125, 126

13. Որդի Մովսէս Ողիմ գլուղի տանուտեր
Մկրտիչի, որ 1413 թ. Ծպատայ վանքին
նվիրեց Աւետ. — 150

14. Որդի Նահապետի, 1414 թ. ի վայելումն
իր հաշատուր որդու ստ. Շարակնոց —
170

15. Որդի Սիրունի, հշվ. 1417 թ. Յովհաննէս
գրչի կողմից Ակոռոյ վանքում — 202

16. ՔՀյ, հորդորեց Զուլահակին, որը 1418-ից
տարիններ հետո 180 դրամով գնեց Վար-
դանի առակները և այլ նյութեր պարու-
նակող մի ձեռագիր և նվիրեց Վասկերտի
Աղազար երեցին — 211

17. Եղբ. Նիկողոսոս քՀյի, որ 1418 թ. Վարա-
զում օր. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրքը — 216

18. Աբեղա, իր մոր հետ սպասավորում էր
Մանուէլ գրչին, որ 1419 թ. Երուսաղէմում
օր. Ճառքներ — 233

19. Կազմող, 1421 և 1432 թթ. Սուխարայ
վանքում և Արճէշում կազմեց Աւետ. և
Մաշտոց — 256, 424

20. ՔՀյ, 1421-ից հետո Վանում, Հետեն անու-
նով միայնակ մի մարդուց ստ. մի Աւետ.
— 263

21. Երզնկայի նորակառույց ժամատանը 1422
թվականին իր ընտանիքի հետ նվիրեց
գրակալոց ձածկոց — 290

22. Քեռորդի Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ.
Բերկրիի Եղեվանքում ստ. Աւետ. — 294

23. Գրիչ, որդի հաշիկի, քեռորդի Նշանավոր
գրիչ Թ. Մինասեցի, 1425, 1428 թթ. Աղ-
թամարում օգնում էր քեռուն թուղթ կո-
կելով, իսկ 1444, 1446 թթ. օրինակեց
Աւետարաններ — 327, 377, 563, 564, 583,
595, 609

24. ՔՀյ, հայր Ստեփանոս գրչի, որ 1425 թ.
գնեց Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք, իսկ 1446 թ.
Բաղէշում օրինակեց Յայսմաւորք — 347,
593

25. Որդի Սարգիս քՀյի, եղբորորդի Ստեփա-
նոսի, որ 1425 թ. գնեց Գր. ՏԹ. Քարոզ-
գիրք — 347

Հայրապետ

26. Աշակերտ ռմեծ հռետոր՝ Յակովբի, որ 1428 թ. դասավանդում էր Կողոց վանքում — 381
27. 1428 թ. Անդղակոթում, Տաշ անուն մեկից նվեր ստացավ Աւետ. — 382
28. ՔՀյ, աղդ. Ստեփանոս կր-ի, որ 1430 թ. հոստովանքում սա. Աւետ. — 398
29. Կր., որդի հունէն-Քէկի, 1431 թ. հիզանում գնեց և նորոգել տվեց Աւետ. — 412
30. Արեղա, Ամիդում սկսել էր մի Աւետ. օրինակութուն, որն ավարտեց Գրիգոր դրիւն 1432 թ. Չմշկածագի Երկայն-ընկուզեաց վանքում — 426
31. Հայր Ռըստակէս երեցի, որ 1434 թ. Չմշկածագում գնեց Աւետ. — 443
32. Եղբ. Ղազար երեցի, որ 1434 թ. սա. և վերստին կազմել տվեց մի Աւետ. — 446
33. Արեղա, 1434 թ. ստ. Մանրումունք — 447
34. Կր., աշակերտ Թովմա Մեծոփեցու, հշվ. 1435, 1441 թթ., 1444 թ. կազմեց մի Ժողովածու — 451, 452, 454, 515*, 567
35. Խերապետ, հնգյլ եղբ. Յոհանէս եպս գրչի, որ 1437 և 1442 թթ. հիզանի Գամաղիէլի վանքում օր. Աւետ. և Ճաշոց — 479, 538
36. Խալիֆա մականվամբ, 1438 թ. Արճէշում օր. Ճաշոց — 490
37. Եղբորորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Արճէշում ստ. Ճաշոց — 490
38. Գրիչ, 1439 թ. Մշոյ Առաքելոց վանքում օր. Աստուածաշունչ — 497
39. Կր., հգր եղբ. Թ. Մեծոփեցու, 1441 թ. — 522
40. Աշակերտ Դանիէլ Աղթամարեցի գրչի, 1441 թ. — 524
41. Միաբան Աղթամարի, 1441 թ. — 524
42. Հորեղբայր Վարդան գրական, որ 1441, 1450 թթ. Տաշոյ գյուղում և Արճէշում կազմեց ձեռագրեր — 526, 647
43. Եղբորորդի՝ Մկրտիչ կր-ի, որ 1444 թ. վանում ստ. Աւետ. — 569
44. Եղբորորդի գաւառցի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ. Մաշտոց — 572
45. Միաբան Ռշտունիքի սր Յակոբ վանքի, 1445 թ. — 582
46. Միաբան Սեպուհ լեռան սր Լուսաւորչի վանքի, 1445 թ. — 589
47. Քեռորդի Բարդուղիմէոս արեղայի, որ 1446-ից առաջ ստ. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց — 599
48. Հայր Կարապետ քՀյի, որ 1440-ական

Հայրապետ

- թվականներին Մոկքում ստ. Գանձարան — 610, 611
49. Խերապետ, եղբ. Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
50. Գրիչ, որդի Մատթէոս քՀյի, 1448 թ. Մառիկու վանքում օր. Աւետ. — 620
51. Շատվան գյուղից, որդի Թումայի, 1449 թվականին Աղթամարում օր. Աւետ. — 633
52. Կր., 1449 թ. Քաշքերունիքի Ձորոյ վանքում ստ. Աւետ. — 637
53. Որդի Վէգենի, որ 1450 թ. Ինչ-որ վանքի նվիրեց մի Ճաշոց — 649
54. Ինչ-որ վանքի վանահայր, 1450 թ. Վէգենից ստ. Ճաշոց — 649
55. Գաւառի տանուտերերից, հշվ. ԺԾ. դարի վերջերին կամ ԺԶ. դարում — 566

Հաճաղայ — Տե՛ս Խանաղայ

Հաճէս

1. Որդի Սիրունի, հշվ. 1417 թ. Ակոռոյ վանքում — 202
2. Պապ Անտրիասի, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. — 541

Հառան (տե՛ս նաև Ամիր-Հասան)

1. Մարեցի, իշխան Բշնիի, իր 3 որդիների հետ սպանվեց Թամուրի զորքերից 1387 թ. արշավանքին — 275
2. Որդի Դաւիթի, իշխան Մարի, մհ. Նախքան 1411 թ. — 122
3. Հայր Գրիգոր կր-ի, որ 1414 թ. Եղվարդում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց — 163

Հառաք — Մայր Մխիթար գրչի, որ 1430 թ. Մաղարգի վանքում օր. Գանձարան — 396

Հավրայ — Ա՞ղդ. Ռըստակէս երեցի, որ 1434 թ. Չմշկածագում գնեց մի Աւետ. — 443

Հախիմ — Հայր Սարգիս Ղրիմեցի գրչի, որ 1414 թ. Հերմոնի վանքում օր. Կիրեղ Աղեքս. Գիրք Պարապմանց — 164

Հեքում — Որդի Թորոսի և Մարիունի, Թոռ Վահրամ քՀյի, մեռավ 1421 թ. հունիսի 11-ին — 271

Հեղինէ

1. Հելինէ-Խաթուն, կին Վարդան քՀյի, որ ԺԴ. դարի վերջերին ստ. Աւետ. — 447*
2. Տառ Գրիգոր քՀյի, որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171
3. Քույր վերոհիշյալ Գրիգոր քՀյի — 171
4. Դուստր հուպիարի, 1430 թ. գնեց և նվիրեց Սուրբ-Թորոս գյուղի եկեղեցուն մի Աւետ. — 402
5. Մայր Խաչատուր քՀյի, որ 1437 թ. Տըփ-խիսում ստ. Շարակնոց — 662

Հետեւ — 1421-ից հետո 110 դրամով գնեց մի Աւետարան, որը նվիրեց Վանի՝ սր Սարգիս եկեղեցուն — 263

Հեր — Նղր. ոմն Յովակիմի, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444

Հերիք (Խէրիք)

1. Քույր Մերուն գրչի, որ 1401 և 1412 թթ.

Ոստանում օր. Տօնական Աւետ. — 7, 137

2. Մայր Զաքարիայի, որ 1416 թ. ստ. և նորոգել ու կազմել տվեց մի Աւետ. — 191

3. Կին Առաքեալ քհն. որ 1417 թ. ստ. Աւետ. — 205

4. Խէրիք, մայր Հայրապետ կր-ի, որ 1431 թվականին Խիզանում գնեց և նորոգել տվեց մի Աւետ. — 412

5. Հնգյւլ քույր Յոհաննէս գրչի, որ 1436 թ. Կրծանիս գյուղում օր. Դանձարան — 462

6. Խէրէք, հնգյւլ քույր Իսրայէլ գրչի, որ 1447 թ. Մոկքի Փասաւանք գյուղում օր. Զաշոց — 610

Հերիք-Տիկիին

1. Մայր Կարապետ գրչի, ուսուցիչ Թումայ կր-ի, հշվ. 1428 թ. Կողոց վանքում — 381

2. Խէրիք-Տիկիին, մայր Ասոմ կր-ի, որ 1445 թվականին Մսր քաղաքում սա. Աւետ. — 591

Հեր-Խաթուն — Տե՛ս Խէր-Խաթուն

Հիւլալ — Տառ Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաուրք — 159

Հիւսմիլիք — 1424 թ. Կիւրդի վանքում 50 դրամով նպաստեց մի Աւետարանի գրությանը — 317

Հնազանդ — Կին ոմն, 1403 թ. Խայիքում գնեց և կազմել տվեց մի Աւետ. — 39

Հնդու (Խնդու)

1. Հայր Էվատ միայնակեցի, որ 1412 թ. (կամ քիչ հետո) վերստին ստ. և նվիրեց Մեծոփայ վանքին մի Աւետ. — 135

2. Հնգյւլ հայր Դաւիթ գրչի, որ 1432 թ. Երեւանի վանքում օր. Մաշտոց — 419

3. Մեծ պապ Ախալցխացի Ամիր-Փաշայ մահապետ, որ 1429 թ. գերությունից ազատեց և նվիրեց Թաղէոս առաքյալի վանքին մի Զաշոց — 518

4. Խնդու, հայր Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Արճէշում ստ. Զաշոց, իսկ 1444 թ. Վանում՝ Աւետ. — 490, 568

5. Խնդու, եղբորորդի վերոհիշյալ Մկրտիչ կր-ի — 490, 569

Հնդուրէկ (գրված՝ Խնդուրէկ ձեռով)

1. Հնգյւլ եղբայր Ղազարի և Ստեփանոսի, հշվ. ԺԾ. դարի սկզբում Տշողում և 1421 թ. Վարազում — 45, 259

Հնդուրէկ

2. Դերձակ, 1414 թ. քիչ հետո Ոստան քաղաքում գնեց այն Աւետարանը, որ պատկանում էր Յովաննէս քհնի, և վերադարձրեց տիրոջը — 167

Հնդուշան — Պր., 1429 թ. գերությունից ազատեց մի Աւետ. — 393

Հոնդ-Մէլիք — Տե՛ս Խոնդ-Մելիք

Հովաղիւ — Նղր. Տաթևի եպս Շմաւոնի, հշվ. 1437 թ. — 469

Հուռում — Հնգյւլ հայր Յոհաննէս գրչի, որ 1436 թ. Կրծանիս գյուղում օր. Դանձարան — 462

Հոխու-Խաթուն — Մայր Մկրտիչ Նաղաշի, հշվ. 1449 թ. — 630, 632

Հոխիսիմէ

1. Ազգ. Շահմէլիքի, որ 1406 թ. Կոնթեր գյուղում ստ. Յայսմաուրք — 65

2. Դուստր Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաուրք — 159

3. Երեք նույնանուն ազգականներ վերոհիշյալ Յովաննէս գրչի — 159

4. Երկու նույնանուն ազգականներ Ներսէս քհնի, որ 1414 թ. Օշականում ստ. Զաշոց — 162

5. Քույր Նիկողայոս գրչի, որ 1418 թ. Վարազում օր. Դր. Տթ. Քարոզգիրքը — 216

6. Եղբորկին Վարդան կր-ի, որ 1420 թ. Աղթամարում ստ. և նվիրեց Պատրիկ վանքին մի Աւետ. — 238

7. Մայր Օլշա-Խաթունի, որ 1421 թ. մի ձեռք պատարագի զգեստ նվիրեց Վանի Մկրտիչ քհնի — 262

8. Դուստր Յոհաննէս կր-ի, հոգևոր մայր Մարթայի, հշվ. 1422 թ. Բերկրիի Նդեվանքում — 294

9. Քույր Աստուածատուրի, որ 1423 թ. Ուլկազում գյուղում ստ. Աւետ. — 306

10. Դուստր Միսիթարի, 1423 թ. ստ. և նվիրեց ինչ-որ վանքի մի Աւետ. — 308, 309

11. Դուստր Սաղոնի, 1427 թ. Խիզանի Դամաղիէի վանքում ստ. Աւետ. — 367

12. Մայր Խաչատուր քհնի, որ 1428 թ. Բուխտանից երկրում ստ. Աւետ. — 388

13. Ազգ. Մաթէոս գրչի, որ 1431 թ. Անգեղակոթում օր. Դր. Նր. Մատենանք — 410

14. Մայր Քրիստոսատուր գրչի, որ 1431 թ. Կաֆայի սր Անտոնի վանքում օր. Զաշոց — 414

15. Հնգյւլ մորաքույր Դաւիթ գրչի, որ 1419 թ. Երեւանի վանքում օր. Մաշտոց — 419

16. Հարս Յոհաննէս գրչի, սանամայր Արուս-

Հոփսիմէ

- Խաթունի, հշվ. 1436 թ. Կրծանիս գյուղում — 462
17. Կին Թումայի, որ 1437 թ. Խիզանի Գամաղիէլի վանքում օր. Աւետ. — 478
18. Հոռոփսեմ, քույր գավաշցի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ. Մաշտոց — 572
19. Հաւոփսեմ, քույր Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկչում ստ. Գանձարան — 611
20. Մայր Մարտիրոս եպսի, որ 1449 թ. Կաֆայում ստ. Գր. Տթ. Լծմ. սաղմոսաց — 641
21. Մայր Գրիգոր վրդ. Բաղիշեցու, որ ԺՁ. դարում ստ. Յակոբ Ղրիմեցու Մեկն, Տումարի աշխատութեան 1425 թ. կատարված մի օրինակութեան — 335 *

Ղ

- Ղաղամ-Փաշայ — Դուստր բրուտ Ստեփանոսի, որ 1435 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 457
- Ղազան — Ամուսին Յոհաննէս գրչի եղբոր դուստր Խոսրովիթիթի, հշվ. 1436 թ. Կըրծանիս գյուղում — 463

Ղազար

1. Ուուցիչ Աւետիս գրչի, որ 1401 թ. Վարագում օր. Տօնական — 6
2. Հնգցի եղբ. Մոկաց եպս Գրիգորի և սբ Կանանց վանքի առաջնորդ Թումայի, հշվ. 1401 թ. — 17
3. Երեց, որդի Ատեփաննոսի, 1402 թ. ստ. Աւետ. — 25
4. Հորեղբ. Մխիթար քհյի, որ 1403 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40
5. Քհյ, որդի Յովանիսի, իր եղբ. Ստեփանոսի հետ, ԺԵ. դարի սկզբին, Տշող գյուղում ստ. Ճառնտիր — 44, 45
6. Քհյ, որդի Առաքելի, 1404 թ. ստ. հնում օրինակված մի Աւետ. — 48
7. Սարկավագ, 1409 թ. սովորում էր Մեծոփայ վանքում, 1411 թ. սրբազման աշխատանքում օգնում էր Յովաննէս գրչին — 94, 127
8. Գրիչ, 1409 թ. Աւագ վանքում օր. Ժողովածու — 98
9. Գրիչ, մինչև Գր. Տաթևացու մահը (1409 թ. դեկ.) օր. մեկնութեանների մի ժողովածու — 100
10. Կր., միաբան Մեծոփայ վանքի, 1410, 1435 թթ. — 104, 451, 454
11. Աղթամարցի, աշակերտակից Թ. Մեծոփեցու, 1410 թ. — 105

Ղազար

12. Մահապան, աշակերտակից Թ. Մեծոփեցու, 1410 թ. — 105
13. Քհյ, որդի Յովաննէսի, իր Անտոն եղբոր հետ միասին, 1410 թ. Մոկչի սբ Խաչ վանքում ստ. Աւետ. — 115, 116
14. Որդի Կարապետ քհյի, 1409—1411 թթ. վիճում էր իր եղբայրների հետ հորից մնացած Աւետ. և Շարակնոց ժառանգելու համար — 125, 126
15. Դասրենկեր Յոհաննէս Երզնկացի գրչի, վերջինիս թելադրանքով, 1413-ից մի քանի տարի առաջ Երզնկայից եկավ Տաթև, Գր. Տաթևացու մոտ սովորելու համար — 142, 143
16. Եղբ. Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայամաւորք — 159
17. Հգևր եղբ. Սարգիս Ղրիմեցի գրչի, որ 1414 թ. Հերմոնի վանքում օր. Կիրեղ Աղեքսանդրադու Գիրք Պարապմանքը — 164
18. Կր., 1414 թ. Յուսկան որդւոյ վանքում կազմեց մի ձեռագիր — 170
19. Սարկավագ, որդի Գանիէլ քհյի, որ 1414 թ. վանքին օր. Շարակնոց — 170
20. Գրիչ, 1415 թ. Իւլովանք գյուղում օր. Յայամաւորք — 177
21. Վրդ., 1416 թ. օր. Գր. Տթ. մեկնութեանների մի ձեռագիր — 191
22. Տանուտեր, որդի Շամօի, 1418 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 218
23. Աշակերտ բանիձ, 1419 թ. օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը — 237
24. Միաբան սբ Պատրկի վանքի, 1420 թ. — 239
25. Եղբ. Իգիտ գրչի, որ 1420 թ. Նարեկ գյուղում օր. Աւետ. — 243
26. Վրդ., առաջնորդ Սանահնի, 1421, 1424 թ. վանքներին — 257, 316
27. Քհյ, որդի Յովաննէսի, հշվ. 1421 թ. Վարագայ վանքում — 259
28. Ոմն վրդ., հիշված հայոց վարդապետների շարքում, ապրած պետք է լինի 1422-ից առաջ — 297
29. Ղրիմեցի, բազմարդյուն գրիչ, աշխատել է հիմնականում Տրապիզոնում, ապա նաև Երզնկայի մոտ 1422—1443 թթ. ընթացքում օրինակել է 3 Ճառոց, 2 Հարանց վարք, Յայամաւորք, Մաշտոց և Գր. Տթ. Քարոզգիրք: Հիշված է նաև իր աշակերտ Յակոբ Տրապիզոնցի գրչի կողմից — 298, 299, 370, 427, 441, 482, 558

Ղազար

30. Բարունի, ուսուցիչ Յոհաննէս քհնյի (1423 թվականին սա. Շարակնոց) և ապանծալի եղբայրն Գրիգոր վրդի (1416 թ. Կապոսի վանքում Ղազարի օրինակից արաագրեց Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք) — 187, 302
31. Պր., փեսա Ստեփանոս վրդ. Ախալցխացու, որ 1423 թ. սա. Շարակնոց — 313
32. Գրիչ, 1424 թ. Ազգայ գյուղում օր. Գանձարան — 322
33. Պարոն Ղազարոս, որդի Ամիր-Գրիգորի, 1424 թ. Ղրիմում ստ. Աւետ. — 324
34. Գրիչ, 1427 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Ժամագիրք — 362
35. Մաղկոզ, որդի Խնդիրի, 1427 թ. Տաթևում ծաղկեց մի Աւետ. — 367
36. Որդի Ստեփաննոսի, Վերին-Քլկան գյուղից, 1427 թ. գնեց Աւետ. — 373
37. Դպիր, ազգ. Ստեփաննոս կր-ի, որ 1429 թվականին Մեծոփայ վանքում ստ. Աւետ. — 660
38. Եղբ. Ստեփաննոս կր-ի, որ 1430 թ. Խոսրովայ վանքում ստ. Աւետ. — 398
39. Արեղա, որդի Ամիր[ը]շայի, 1431 թ. Երզնկայում և Երեզ անապատում օր. Աւետ. և Ոսկեփորիկի մի մասը — 406, 407, 409
40. Քեռի Մեծ-Խաթունի, որ 1431 թ. Երզնկայում ստ. Աւետ. — 407
41. Եղբ. Հայրապետ կր-ի, որ 1431 թ. Խիզանում գնեց և նորոգել տվեց Աւետ. — 412
42. Երեց, որդի Տիրատուրի, 1434 թ. ստ. և վերստին կազմել տվեց մի Աւետ. — 446
43. Արեղա, հղևր որդի Տաթևի եպս Շմաւոնի, քրազում միամտութեամբ ծառայում էր Շմաւոնին, հշվ. 1437 թ. — 469
44. Հայր Սարգիս արեղայի, որ 1437 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 473
45. Վրդ., միաբան Արճէշի սբ Յովհաննէս վանքի, 1437 թ. — 475
46. Երեց, 1440 թ. Արճէշում ստ. Ճաշոց — 516
47. Եղբ. Գուլիաշի (կամ Փաշա-Մօր), որ 1441 թ. ստ. Թովմայ Մեծոփեցու օրինակած Աւետ. — 521
48. Հնգցլ հայր Թովմայ գրիչ Մեծոփեցու, հշվ. 1429—1449 թթ. — 523, 636, 660
49. Եղբ. Վարդան գրականի, հշվ. 1441, 1450 թթ. Տայշոզ գյուղում և Արճէշում — 526, 647
50. Եղբ. Եղիա արեղայի, որ 1441 թ. սա. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք — 529

Ղազար

51. Հայր պր. Մեծատան-որդոյն, որ 1443-ից հետո ստացա՞վ մի Ժողովածու — 550
52. Գրիչ, 1443 թ. օր. Ժամագիրք-պատարագամատույց — 558
53. Կր., 1443 թ. ստ. Յովհաննէս գրչի օր. Ճաշոց — 558
54. Գործավոր Պրտըլի վանքի, 1444 թ. — 574
55. Աշակերտ Թ. Մեծոփեցու, 1445 թ. — 587
56. Վրդ., հշվ. 1446-ից առաջ — 600
57. Վրդ., հշվ. 1446-ից առաջ Երուսաղէմում — 600
58. Խոշա, պապ Յովանէս եպս Կաֆայեցու, որ 1447 թ. ստ. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք — 607
59. Աշնայ գյուղից, որդի Ստեփանի, 1447 թ. իր եղբայրների հետ ստ. Ճաշոց — 610
60. Ղազարոս, որդի Աշնայ գյուղացի Թովմայի, որ 1447 թ. ստ. Ճաշոց — 610
61. Երեց, 1450 թ. իր որդի Յովաննէս քհնյի հետ Տիրիկում, 50 ֆլորինով, գնեց մի Ճաշոց — 645
62. Քհնյ, ավագերեց Ամիրթի նորակառույց Կաթողիկէի, 1449 թ. — 630
- Ղազարբէկ — Միակեց, եղբ. Ստեփաննոս կր-ի, որ 1429 թ. Մեծոփայ վանքում ստ. Աւետ. — 660
- Ղաղ-Խաթուն (իմա՝ Լալ-Խաթուն) — Մայր Յոհաննէս գրչի, որ 1411 թ. Կասր գյուղում օր. Աւետ. — 129
- Ղամպար — Դուստր Խասսանի, 1441 թ. ստ. Աւետ. — 529
- Ղան (Իսկական անունն է Շահ-Կուրադ) — Որդի Իսկանդարի, 1437 թ. Երնշակի բերդում սպանեց իր հորը — 507*
- Ղառամ — Հնգցլ քույր Յոհաննէս գրչի, որ 1436 թ. Կրծանիս գյուղում օր. Աւետ. — 462
- Ղարա-Մաճմառ — Հայր Կարա-Յուսուֆի, հիմնադիր Կարա-Կոյունլուների դինաստիայի (1378—շուրջ 1388) — 514
- Ղարա-Յուսուֆ — Կարա-Կոյունլու թուրքմենական ցեղերի նշանավոր ղեկավար Լանկ-Թամուրի մահվանից հետո տեր դարձավ Ադրբեջանին ու Հայաստանին, մահացավ 1420 թ. — 66, 68, 76, 82, 83, 87, 91, 92, 114, 122, 124, 129, 147, 162, 170, 177, 194, 197, 198, 186, 200, 203, 204, 218, 220, 223, 225, 226, 240, 247, 254, 255, 256, 280, 281, 283, 335, 337, 353, 365, 375, 457, 465, 466, 469, 507,

514, 545, 548, 549, 551, 553, 561, 565, 580, 606, 608, 637, 656

Ղարա-Սաղաղայ (գուցե նույնն է Սաղաղայ ոսկերիչը) — Ամիթ քաղաքից, նպաստեց այն Յայսմաուրքի գրութիւնը, որին կըցված է Մկրտիչ Նաղաշի Վարք-հիշատակաբանը, 1449 թ. — 630

Ղարիպ-Խաբուն — Ազդ. Յակոբ քհն. որ 1438 թվականին ստ. Ճաշոց — 494

Ղարիպշան

1. Աղդ. Մուրատշահի, որ 1419 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 227
2. Ազգ. Աստուածատուր գրչի, որ 1419 թ. Ոստանում օր. Աւետ. — 227
3. Որդի 1440-ական թթ. Մոկքում «ղարիպ մեռած» հաթունշա աղջկա — 611

Ղբէլ (Ղրբէլ) — Մայր Յակոբ վրդ. գրչի, հշվ. 1418, 1422 թթ. Բերկրիում և Ռշտունիքում — 220, 295

Ղիար — Մայր Յովանէս քհն. որ 1401 թ. Խիզանում ստ. Ճաշոց — 18

Ղիմար

1. Հորաքույր Մխիթար քհն. որ 1403 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40
2. Մայր Գրիգոր քհն. որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշոց — 171
3. Մայր տանուտեր Յովանէսի, որ 1426 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 357
4. Մայր Ղաղար երեցի, որ 1434 թ. ստ. և վերստին տվեց կազմելու մի Աւետ. — 446

Ղլիճ-Աւլան — Պարոն, «կողմնապետ» և տեր Վանի ու Ոստանի, 1444, 1445 թթ. — 566, 579

Ղաւիղջան — Մանկահասակ որդի Մաթէոս գրչի, մեռավ 1431 թ. Անգեղակոթում — 410

Ղուկաս

1. Յր., վերախնամող Ապարանների վանքի. գնացած է եղել ռառ պապն Բոնոֆացիոս և բազում շնորհք և ազատութիւն ստացել իր վանքի համար, հշվ. 1402 թ. — 26
2. Հնգցլ եղբ. Թադէոս քհն. որ 1409 թ. Մոկքի Կապթանց գլուղում ստ. Աւետ. — 95
3. Յրա, 1412 թ. վկա եղավ մի Քարոզգրքի վաճառքի — 140
4. Քհն., 1413 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 148
5. Քհն. Սուրբ-Թորոս գլուղի, 1430 թ. Խուպիարի դուստր Հեղինէից ստ. մի Աւետարան — 402
6. Միաբան Մաղարդայ վանքի, 1440 թ. — 504
7. Եահայօնեցի, 1442 թ. նորոգեց մի Միսալ (Ժամագիրք) — 542*

Ղուկաս

8. Սարկավագ, որդի պր. Թումանի, աշա-կերտն էր Տփիսիսի Կոթուղիկէի առաջնորդ Սարգիս կր-ի, 1444 թ. — 575

9. Կեղեցի, հեղինակ Քարոզների և Տումարի (ապրել է ԺԶ. դարում) — 649

Ղրիւմ — Քույր Թորոս գրչի, որ 1422-ից հետո Երուսաղէմում օր. Յայսմաուրք — 300

Ղրիւմ-Խաբուն

1. Կին խոշա Գորգի, որ 1424 թ. Սղեբտում գերութիւնից ազատեց մի Աւետ. — 314
2. Մայր Յակոբ արեղայի, որ 1436 թ. «Հայր Յովանիսի» կոչված վանքի համար ստ. մի Ճաշոց — 467
3. 1438 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաուրք — 487
4. 1443 թ. Յայսմաուրքի օրինակ տվեց Յովանէս գրչին — 547

Ղրիւմշայ — Հայր 1436 թ. մահացած Սարգիս արեղայի, որ «Հայր Յովանիսի» կոչված վանքին նվիրեց Ճաշոց և այլ արդյունք — 467

Ղիշախ

1. Քույր Թումայ վրդի, որ 1410 թ. կրկին ստացավ նախկինում իրեն պատկանող Տօնապատճառը — 111
2. Մայր տանուտեր Յովանէսի, որ 1427 թ. ստ. և նվիրեց Վարագայ վանքին Յայսմաուրք — 659

Ճ

Ճաշ — Հնգցլ մայր Սամուէլ գրչի, որ 1413 թ. Սաղի սր Ստեփանոս վանքում օր. Սարգիս Ենորհ. Մկն. կթղկ. թղթոց — 155

Ճաշ-Մէլիք — Դուստր Գրիգորի, 1442 թ. Խըլպաշի վանքում ստ. Աւետ. — 540

Ճաւար-Քէկ — Իշխող Դարանաղեաց գավառի, 1449 թ. — 640

Ճիճանկիր — Որդի Կամիսայ բերդի պարոն Շեխ-Հասանի, եղբորորդի Մահմուտ պարոնի, 1446 թ. — 602

Ճիճաս-Մելիք — Մայր Ճաշ-Մէլիքի, որ 1442 թ. Խլպաշի վանքում ստ. Աւետ. — 540

Ճուճար (տե՛ս նաև Գոհար) — Զոքանշ Ռոստակէս երեցի, որ 1434 թ. Զմշկածագում գնեց Աւետ. — 443

Ճուճար-Խաբուն

1. Մայր Մովսէս քհն. փեսա Աւետիք քհն. հշվ. 1439 թ. Աւագ վանքում — 495
2. Քույր պր. Մեծատան-որդույի, որ 1443 թ. ստացավ մի Ժողովածու — 550

Մ

Մաքախ — Քույր Շահմէլիքի, որ 1406 թ. Կոնստանդնուպոլսի սուլթանի օրոք — 65

Մաքիկ — Պապ պր. Թորոս Ասլիպակենցի, որն իր ընտանիքով, 1427 թ. եկավ Մուսիկուն և բնակութիւն հաստատեց Մաքիկ պապի մոտ — 369

Մակար (գրված աշից ձախ՝ Բակամ ձեռով) — Կիլիկեցի, 1450 թ. Մեծոփայ վանքում օր. ժողովածու — 650

Մանրիյուր — Եղբ. Սարգիս դրլի, որ 1427 թ. Տաթևում օր. Աւետ. — 366

Մանմատ (Մահմուտ)

1. Տեխ-Մանմատ (կամ Մահմուտ)՝ ամիրա

Բաղէշի, հշվ. 1436 թվականից, 1445 թ. որպես խելագար աքսորեցին և փոխարեն ամիրա հաստատեցին Շամշադին երբոր-որդուն — 465, 487, 546, 585, 592

3. Մահմուտ, եղբ. Կամախ բերդի պարոնի, 1446 թ. — 602

Մանուտ — Մղասի, 1422 թ. Խլաթում ամեն օր 10 լաւ (լավալ) էր բերում Մկրտիչ Նաղաշին, երբ նա նկարադարդում էր Յովհաննէս վրդի պատվերով օրինակված Աստուածաշունչը — 292

Մաղափա

1. Զգնալոր, Ղրիմեցի, Յով. Որոտնեցու աշակերտներից, լինելով մեծատան որդի, իր միջոցներով Նախիջևանի գավառում կառուցեց երկու վանք, և ծավալեց պալատար կաթոլիկների դեմ, թունավորմամբ սպանվեց վերջիններիս կողմից 1384 թ. — 297, 364

2. Քհյ, 1417 թ. Ղրիմի Քիմեակ վանքում ստ. Գր. Նարեկացու Մատենը — 207

3. Երախտալոր Սարգիս գրլի, հշվ. 1419 թ. Գեղարքունիքում — 229

4. Գրիչ, որդի Եւատշայի, միաբան Կաֆայի սբ Անտոն վանքի, հշվ. 1420 թ. որպես Քրիստոսատուր գրլի հոգևոր եղբայր, 1439 և 1440 թթ. օր. Աւետարաններ — 245, 413, 502, 511

5. Առաջնորդ Պառուգրակ վանքի, 1421 թ. — 268

6. Կր., 1436 թ. «Հայր Յովանիսի» կոչվող վանքում կազմեց մի ծաշոց — 467

7. Արեքսա Ղրիմի կամ «Սուրղաթոյ և ամենայն հիւսիսական կողմանց», հշվ. 1439 — 1449 թթ. — 502, 511, 591, 621, 641

8. Կր., հեգցլ եղբայր Ձ 4 Մաղափայի — 511

9. Պր., հայր Յովաննէս սարկավագի, որ 1449 թ. ստ. մի ժողովածու — 643

Մաղքում — Հորեղբայր Կեսարիայի արքեպս Յովանիսի, հշվ. 1438թ. — 491

Մաղխարում — Կին Միրիշանի, հարս պապի, որ 1443 թ. Սուխարայ վանքում ստ. Մաշտոց — 549

Մամա-Դեաա — Մայր Ախալխացի Ամիր-Փաշայ մահադասու, որ 1429 թ. գերութիւնից աղատեց և նվիրեց Թադէոս առաքեալի վանքին մի ծաշոց — 518

Մամա-Խաթուն (Մամ-Խաթուն)

1. Կին Յակոբի, որ 1405-ից ստաշ Երևանում ստ. Աւետ. — 49, 50

2. Մայր Յովաննէս գրլի, որ 1408 թ. Յիպնայ վանքում օր. Գանձարան — 92

3. Հարս Ղուկաս քհյ, որ 1413 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 148

4. Մայր Գրիգոր կր-ի, որ 1414 թ. Եղվարդում ավարտեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցի օրինակութիւնը — 163

5. Քույր Յովաննէս կր-ի, որ 1424 թ. Եղեվանքում ստ. Շարակնոց — 321

6. Կին պր. Վարդանի, որ 1420-ական թթ. և 1432 թ. Տրապիզոնում ստ. ծաշոցներ — 370, 427

7. Քույր Սարգիս արեղայի, որ 1437 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 473

8. Մայր պր. Պակթամուրի, որ 1439 թ. Դարանաղեաց Մանանդոյ վանքում ստ. ծաշոց — 498

Մամաշայ-Խաթուն — Կին պր. Հնդուշահի, որ 1429 թ. գերութիւնից աղատեց մի Աւետ. — 393

Մամա-Տիկին

1. Ապաշխարող, դուստր Յովսէփի, 1430 թ. Խոսրովայ վանքում նպաստեց մի Աւետ. գրութիւնը — 398

2. Մայր Ամիր-Փաշայ մահադասու, որ 1438 թ. Արժկէում ստ. ծաշոց — 484

Մամբան

1. Եղորկին Մարտիրոս գրլի, որ 1417 և 1437 թթ. Հաղբատում օր. Շարակնոցներ — 201, 476

2. Մայր Կարապետ Սալիթաղեցու, որ 1442 թ. գնեց մի Աւետ. — 542

Մանաճիւր — Նահապետ Ռշտունեաց, Խոսրով Բ-ի (330—339) ժամանակ եղավ Հայաստանի հարավային բանակի զորավար, նշովքի ենթարկվեց Մծբնայ հայրապետ Յակոբից — 580

Մանան — Մայր Յովաննէս գրլի, որ 1431 թ. էրէզ անապատում օր. Ոսկեփորիկ — 407

Մանգ-խաբուն — Մայր Սարգիս գրչի, որ 1449 թ. նրգնկայսւմ օր. Մաշտոց — 640

Մանգասար (Մանկասար)

1. Հայր Արճիշեցի նշանավոր գրիչ Յովհաննէսի, որ հոր անունով կոչվում է Մանկասարենց, հշվ. որդու կողմից բազմիցս, ինչպես ժն. դարի առաջին, այնպես էլ երկրորդ կեսի հիշատակարաններում — 452, 587, 648

2. «Որ այժմ կոչի Մարկոս», դպիր, 1439 թ. սրա համար հայրը գնեց և նորոգել տվեց մի Աւետ. — 500, 501

Մանգտնազ — Որդի Մեծատուրի, իր Յոհաննէս եղբոր հետ միասին 1433 թ. ստ. Աւետ. — 437

Մանգլա — Մեծ պապ Կեսարիայի արքեպս Յովանիսի, հշվ. 1438 թ. — 492

Մանուէլ

1. Արքեպս Բշնոյ և Այրարատի, հշվ. 1405, 1414 թթ. — 51, 162

2. Քհյ. գնացել էր Երուսաղէմ. դարձի ճանապարհին Դամասկոսում ձեռք բերեց թուղթ, գալով Գանձասար, 1417 թ. օրինակել տվեց ոտանավոր ներբողների մի ժողովածու — 193, 195

3. Գրիչ, 1419 թ. Երուսաղէմում, Յոհաննէս նրգնկացի գրչի հետ մեկտեղ օրինակեց և ծաղկեց մի Ճառքնոր — 233, 234

4. Տեր Մանուէլ (կամ Մանաւէլ), որդի Զանադի, 1428 թ. Աղուանքի Ամարասայ վիճակի Շուշու գյուղում և Քթիսոյ վանքում օր. Աւետարաններ — 384, 385

5. Իր Տիրաւագ անուն եղբոր հետ 1431 թ. ստ. Գանձարան — 417

6. Երեց Խուշփայլէնի, 1434 թ. Գանձասարում վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 439

7. Երիտասարդ ունիթոս, 1437 թ. վկա եղավ փիլիսոփայական բովանդակութիւն մի ձեռագրի վաճառքի — 478

8. Քհյ Սերկեիի գյուղի, 1442 թ. — 534

9. Միաբան ծիպնայ վանքի, 1450 թ. — 644

Մանուկ

1. Եղբ. տանուտեր Ղազարի, որ 1418 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 218

2. Եղբորորդի Տղապարոն քհյի, որ 1444 թ. Խարբերդում ստ. Յայսմատուրք — 576

Մանուշակ — Մամ Պաւղոս քհյի, մեկ ֆլորի տվեց Պաւղոսին, որը 1424 թ. գնեց Աւետ. — 318

Մանափ-խաբուն — Դուստր Յակոբ քհյի, որ 1435 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ. — 459

Մաշտոց — Եղվարդեցի, կաթողիկոս հայոց (897—898) — 650

Մասուաշան — Խոշա, որդի Յակոբշահի, չի սեպուհ արանց Դավրէժ քաղաքի, 1401 թ. պատմիրեց Գր. Տաթևացուն գրել Ոսկեփորիկ կոչվող ժողովածուն — 10

Մատթէոս

1. Բարունապետ, հշվ. 1392 թ. Մակվում — 61*

2. Վրդ., միաբան Ապարաներ ունիթոսական վանքի, 1402 թ. — 26

3. Զուղայեցի, նշանավոր մատենագիր և ուսուցիչ, գրել է բազմաթիւ մեկնողական աշխատութիւններ (Հատկապես կարեւոր է 1411 թ. գրած «Մեկն. գործոց առաքելոց»-ը) և քարոզներ 1402 թ. կարգվել է Տաթևի համալսարանի վարդապետ, Մատթէոսը ընդօրինակել է նաև ձեռագրեր — 25, 76, 77, 119, 119*, 121, 122, 113, 297, 364

4. Կր., ուսուցիչ Թովմայ Մեծոփեցու, հաճախ օգնել է Մեծոփեցուն թուղթ կոկելով, խաղելով և նյութը պատրաստելով հշվ. Թ. Մեծոփեցու և իր այլ աշակերտների կողմից 1406—1445 թթ. — 56, 57, 78, 79, 101, 106, 127, 135, 147, 213, 230, 359, 451, 455, 587, 660

5. Աշակերտ Թումայ վրդ. Մեծոփեցու, 1408 թվականին — 91

6. Հորեղբայր Վարդան կր-ի, որ 1408 թ. ծիպնայ վանքում ստ. Գանձարան — 92

7. Ուն, հշվ. 1409 թ. Գրիգոր վրդ. Խլաթեցու կողմից — 99

8. Հորեղբայր Յովաննէս գրչի, որ 1411 թ. Մեծոփի վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը — 127

9. Եղբ. Մերուն գրչի մտերիմ Մարկոսի, հշվ. 1412 թ. Ոստանում — 137

10. Գրոց աշակերտ, 1413 թ. Եղվարդում սա. Գր. Տթ. Մկն. սաղմոսաց աշխատութիւնը — 143

11. Արեղա, աղասակալ ճեղղեաց գավառի Սաղի սր Ստեփանոս վանքի, 1413 թ. սըրբագրեց Սամուէլ գրչի օր. Սարգիս Շնորհալու Մկն. կթղկ. թղթոց աշխատութիւնը — 155

12. Որդի Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմատուրք — 159

13. Աճգ. վերահիշյալ Յովաննէս գրչի — 159

14. Երեց, որդի Թորոսի, 1413 թ. ստ. Յայսմատուրք — 160

15. Հգեք եղբայր Սարգիս եպս գրչի, հշվ. 1416, 1422 թթ. — 184, 297

Մատթեոս

16. Մոնոզոն, 1417 թ. Գանձասարում օր. մի ժողովածու, կցելով նրան պատմական հարուստ բովանդակությամբ հիշատակարան — 193, 195, 196
17. Հնգյլ ՔՀյ, հշվ. Սարգիս գրչի կողմից 1419 թ. Գեղագունիում — 229
18. Աբեղա, խոստովանահայր Երուսաղեմի արքեպս Պօղոսի Երբ վերջինս 1419 թ. կաթողիկոս դառնալով մեկնեց Սիս, իր պատվերով ընդօրինակվող Ճառքնորի վերակացու նշանակեց Մաթեոսին — 233
19. Հնգյլ հորեղբայր Յովանէս գրչի, որ 1421 թվականին լիմ կղզում օր. Աւետ. — 253
20. Տեր, 1422 թ. Երզնկայում օգնում էր Սիմէոն գրչին — 289
21. Աղուանից կաթողիկոս, հշվ. 1432, 1434, 1436 թթ. (դեռևս 1423 թ. հիշվում է, որպես հաշորդ Աղուանից Կարապետ կաթողիկոսի) — 307, 425, 439, 461
22. Բաբունապետ, առաջնորդ ինչ-որ «հաշակաւոր և աստուածապահ» քաղաքի (Կաֆա), 1423 թ. — 310
23. Արքեպս Ղրիմի, աշակերտ Գր. Տաթեացու (թերևս նույնն է № 22-ը) — 312
24. ՔՀյ, Արարատեան գավառից, որդի հաղաղութիւնի, 1424 թ. Սանահնում ստ. Աւետ. — 315, 316
25. Գրիչ, 1425 թ. Զագաթանքում, մի քանի էջ ընդօրինակելով, օգնեց Ստեփանոս գրչին — 335
26. Վրդ., 1425 թ. Աղուանից վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 337
27. Խոշա, 1425 թ. որոշ գումարով օգնեց Ստեփանոսին, Գր. Տթ. Քարոզգիրք դնելու համար — 347
28. ՔՀյ, եղբ. Կոթիփորոյ վանքի միաբան Սիմէոն Ճգնավորի, 1427 թ. — 363
29. Միաբան Կոթիփորոյ վանքի, 1427 թ. — 364
30. Գրիչ, որդի Աղա-Սուլդանի, 1431 թ. Անգեղակոթ գյուղաքաղաքում օր. Գր. Նարեկացու Մատենան — 409, 410
31. ՔՀյ, 1432 թ. Եղեղեաց անապատում, Աւետ. օրինակելու համար մագաղաթ նվիրեց Սարգիս գրչին — 422
32. Տեր, «շինող տանս» (այսինքն՝ Մեծոփայ վանքի), հշվ. 1435 թ. — 456
33. Գրիչ, 1437 թ. Յախաքարի վանքում օր. Շարակնոց — 473
34. Միարան Արճէշի սբ Յովհաննէս վանքի, 1437 թ. — 475

Մատթեոս

35. Կր., գրիչ, 1437 թ. օր. Մաշտոց — 480
 36. ՔՀյ, 1438 թ. Գորիում ստ. Աւետ. — 489
 37. Միարան Մաղարդայ վանքի, 1440 թ. — 504
 38. Յրա, 1442 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 542
 39. Գանձասարեցի, հշվ. որպես գանձասաց 1445 թ. (ապրած պետք է լինի ԺԴ. դարի վերջերին, կամ, ԺԵ.-ի սկզբին) — 583
 40. Գրիչ, 1447 թ. Այրիվանքում, իր աշակերտ Յովհաննիսի համար օր. Շարակնոց — 604
 41. ՔՀյ, 1447 թ. Աղուլիսում, Գողթան վիճակի եպս Ստեփաննոսի համար օր. Տօնական — 605
 42. Պապ Ներսէսի, որ 1447 թ. Տփլիսում ստ. Աւետ. — 607
 43. ՔՀյ, Կղր. Դաւիթ կր.-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
 44. ՔՀյ, հայր Հայրապետ գրչի, որ 1448 թ. Մառիկու վանքում օր. Աւետ. — 620
 45. Առաջնորդ Դարանաղեաց գավառի սբ Լուսաւորչի վանքի, 1449 թ. — 640
- Մարգարէ (Մարգարայ, Մարգար)
1. Միարան Տաթեի, 1401 թ. օգնեց («գաթոռ կապեաց») Սարգիս գրչին — 5
 2. Վրդ., բաբունապետ, հոռոտր և իմաստասեր, աշակերտակից և հոգևոր եղբ. Թ. Մեծոփեցու, (հշվ. վերջինիս և ուրիշների կողմից 1406—1411 թթ.), 1418—1448 թթ. հիշված է որպես Վարազայ վանքի առաջնորդ — 56, 78, 81, 105, 128, 144, 216, 251, 255, 259, 261, 266, 619
 3. Պր., հայր Թուրվանդայի, որ 1406 թ. ստ. Աւետ. — 64, 65
 4. Հգևր եղբ. Յովանէս գրչի, 1411 թ. Մեծոփայ վանքում վերջինիս նվիրեց մի լավ կոկիչ, կնկուղ, մոմ — 128
 5. Որդի խաչյան երեց Յոհաննէսի, որ 1411 թվականին գնեց Աւետ. — 132
 6. Հնգյլ վանահայր սբ Բարդուղիմէոսի վանքի, 1412 թ. — 136
 7. Առաջնորդ Եղեղեաց գավառի Սաղի սբ Ստեփանոս վանքի, հշվ. 1413, 1422 թթ. — 154, 155, 289
 8. Աբեղա, 1415 թ. Տաթեում ստ. Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետարանի աշխատությունը — 653
 9. Հայր Կարապետ վրդի, որ 1418 թ. հառաքատայ վանքում ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 212
 10. ՔՀյ, մականվամբ «Յակոբ ասորի», 1418

Մարգարե

- Քվականին Մոկբի սբ Գէորգ անապատում
սա. Մաշտոց — 219
11. Երախտավոր Գրիգոր Ախալցխացի գրչի,
որ 1419 թ. Հերմոնի վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք
Հարցմանցը — 657
12. Միարան Պատրկի վանքի, 1420 թ.
(1428-ին արդեն մեռած էր) — 239, 377
13. Հայր Թումայ գրչի, որ 1423 թ. վերագար-
ձավ ծնողների մոտ (Վայոց-ձորի Բերդա-
վանք գյուղը) և ավարտեց Գր. Տթ. Գիրք
Հարցմանցի օրինակությունը — 302
14. Արեղա, եղբ. Դանիել արեղայի, որ 1425
թվականին գնեց Քարոզգիրք — 347
15. Տեբ, եղբ. Դանիել կր-ի, որ 1427 թ. Մա-
զարդայ վանքում սա. Աւետ. — 366
16. Գրիշ, 1428 թ. Բուխտանից երկրում օր.
Աւետ. — 388
17. Որդի Յովաննէսի, հշվ. 1434 թ. Կաֆա-
յում — 444
18. Եզր. Յակոբ Տրապիզոնցի գրչի, որ 1437
թվականին Տրապիզոնում օր. Յայսմա-
ւուրք — 482
19. Կր., 1438 թ. Կեոարիայում օգնում էր
Ազարիա դրչին թուղթ կոկելով — 492
20. Գրիշ, յիարան Աւագ վանքի, 1439, 1445
թվականներին — 495, 588
21. Գրիշ, որդի Յոհաննէսի, Մոկբի Աբրա-
համանց գյուղում և Ռշտունիքի Բերդաձոր
վանքում 1441, 1446, 1447 թթ. օր. Աւե-
տարաններ — 527, 595, 613, 614
22. Վրդ., ուսուցիչ Իսրայէլ գրչի, որ 1447 թ.
Մոկբի Փասավանք գյուղում օր. Ծաշոց —
610, 611
23. Հորեղբայր Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական
թվականներին Մոկբում ստ. Գանձարան —
611
24. Հնգյւ քհյ Ամիթ քաղաքի, հշվ. 1449 թ. —
630
25. Անեբ Յովաննէս ոսկերչի, որ 1449 թ.
Աղթամարում ստ. Աւետ. — 634

Մարգարիտ

1. Ազգ. Ստեփաննոս կր-ի, որ 1401 թ. Ու-
տանում ստ. Տօնական — 7
2. Հնգյւ կին Յովաննէսի, որ 1409 թ. Աղ-
թամարում ստ. Տօնական — 97
3. Քույր Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շա-
րակնոց — 170
4. Կին վերոհիշյալ Հայրապետի — 170
5. Կոչված նաև Նաղ-հաթուն, մայր Կիրա-
կոս Լիանոսեցի, որ 1419 թ. Խիզանո՞ւմ
ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 235

Մարգարիտ

6. Դուստր Ներսէսի, որ 1431 թ. Խիզանում
նորոգեց և կազմեց Աւետ. — 412
7. Կին տանուտեր Դաւթի, որ 1437 թ. Թացու
գյուղում ստ. Աւետ. — 477
8. Քույր Թումայի, որ 1437 թ. Խիզանի Դա-
մադիէլի վանքում ստ. Աւետ. — 478
9. Մամ Ախալցխացի Ամիր-Փաշայի, որ 1429
թվականին գերությունից աղատեց և նվի-
րեց Թադէոս առաքելի վանքին մի ծա-
շոց — 518
10. Քույր Աշնայ գյուղացի Թումայի, որ 1447
թվականին ոտ. Ծաշոց — 610
11. Հնգյւ քույր Իսրայէլ գրչի, որ 1447 թ.
Մոկբի Փասավանք գյուղում օր. Ծաշոց —
610
12. Դուստր Շայսուբյու կնոջ, որ 1447 թ.
Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքում օր. Աւետ.
— 613
13. Դուստր Թուխթանգ կնոջ, որ Ժն. դարի
վերջերին կամ ԺՁ. դարում ստ. Աւետ. —
615

Մարդա — Միարան Կոնթէր գյուղի Գորոփոսի-
սի սբ Թէոդորոս վանքի, հշվ. 1406 թ. —
65

Մարեայ — Ոմն կին, որ 1430-ից հետո Խախտ-
եաց գավառում գնեց Աւետ. — 661

Մարքա (Մարթայ, Մարգայ)

1. Մորաբույր Սարգիս գրչի, որ 1409 թ. Մե-
ծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարց-
մանցը — 94
2. Հնգյւ ազգ. Յովաննէս գրչի, որ 1411 թ.
Մեծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզ-
գիրքը — 127
3. Տիկին, ի հիշատակ իր հանգուցյալ Պետ-
րոս որդու, որոշ գումարով օգնեց մի Աւե-
տարանի ընդօրինակման գործին, 1411 թ.
— 130
4. Մայր Յովաննէս և Ալթուն եղբայրների,
որոնք 1412 թ. Կարսում գնեցին քարայրից
գտնված մի հին Աւետ. — 134
5. Քույր Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. Խառա-
բաստայ վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք
Հարցմանցը — 146
6. Կին Ղուկաս քհյի, որ 1413 թ. Վանում ստ.
Աւետ. — 148
7. Կին Յովաննէս քհյի, որ 1414 թ. ստ.
Աւետ. — 173
8. Քույր Յովսէփ վրդի, որ 1410-ական թթ.
ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 210
9. Մայր ոմն ստացողի, որ 1419 թ. Աղթա-
մարում ստ. Ծաշոց — 230

Մարթա

10. Մայր Յովհաննէս գրչի, որ 1419 թ. օր. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք — 237*
11. Հնգցլ հորեղբորկին Յովաննէս գրչի, որ 1421 թ. Լիմ կղզում օր. Աւետ. — 253
12. Քույր Կարապետ Դերճանցի գրչի (1449 թ. կոչված՝ վրդ.), որ 1421 թ. Հերմոնի վանքում օր. Քարոզգիրք — 258, 639
13. Հգեր մայր Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Բերկրիի Նղեվանքում ստ. Աւետ. — 294
14. Մայր Աստմ աբեղայի, որ 1422 թ. Վանում ստ. Յայամաւորք — 296
15. Մայր Յովաննէս քչի, որ 1422 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 296
16. Նղբոր դուստր Պետրոս կր-ի, որ 1426 թ. Նղեվանքում օր. Մաշտոց — 352
17. Հնգցլ մայր Դաւիթ գրչի, որ 1432 թ. Երեւանի վանքում օր. Մաշտոց — 419
18. Ազգ. Նւատ ճգնաւորի, որ 1437 թ. Խլաթում ստ. Աւետ. — 472
19. Կին Յովաննէսի, որ 1436 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 463
20. Մահդասի, հգեր մայր Մկրտիչ եպսի, որ 1441 թ. Մոկքի Արրահամանց գյուղում ստ. Աւետ. — 527
21. Հորեղբայր Թումայ գրչի, որ 1444 թ. Մեծոփայ վանքում ավարտեց մի Ճաշոցի ընդօրինակութիւն — 567
22. Տառ Մարտիրոս վրդի, որ 1444 թ. Վարազում ստ. Աւետ. — 568
23. Քույր Դաւաշցի Քարիմի, որ 1444 թ. սա. Մաշտոց — 572
24. Մայր Ներսէս գրչի, որ 1447 թ. Ուրուքի խա գյուղում օր. Դանձարան — 616
25. Մայր Յովսէփ աբեղայի հգեր եղբ. Յոհաննէս աբեղայի, հշվ. 1449 թ. Ամիթում — 632
26. Շատվան գյուղից, մայր Հայրապետ աբեղայի, որ 1449 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 633
27. Կին Պօղոս քչի, որ ԺՆ. դարի կեսերին գնեց Աւետ., Մարթան այդ նպատակին նվիրեց իր երկու ապարանները — 318

Մարթա-Խաթուն

1. Հշվ. Յոհաննէս Ապարաններիցի գրչի կողմից, 1401 թ. — 15
2. Կին Դրիգոր քչի, որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171
3. Դուստր Ռըստակիսի և Խելաքի, որոնք 1422 թ. Երզնկայում օգնում էին Սիմէոն գրչին — 289
4. Տառ պր. Ստեփանոսի, որ 1437 թ. Տրապիզոնում ստ. Յայամաւորք — 481, 482

Մարթա-Խաթուն

5. Քույր պր. Մեծատան-որդւոյ, որ 1443-ից հետո ստացա՛վ մի Ժողովածու — 550

Մարիամ (Մարեմ)

1. Տառ Առաքել Սիւնեցու, հշվ. 1403 թ. — 34
2. Մայր Թումայ քչի, որ ԺՆ. դարի սկզբին ստ. Աւետ. — 96
3. Ազգ. Կիրակոս քչի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
4. Քույր Յիսէի, միասին 1415 թ. Մար քաղաքում, Պաւղոս եպսի միշնոցով Երուսաղէմին նվիրեցին մի Աւետ. — 179
5. Մայր տանուտեր Ղազարի, որ 1418 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 218
6. Կին Շաքարի, որ 1418 թ. Դաւաղքում ստ. Աւետ. — 222
7. Նղբորկին Յոհաննէս կր-ի, որ 1421 թ. ստ. և նվիրեց Վարազայ վանքին Ճաշոց — 251
8. Մայր Թումայ կր-ի, որ 1421 թ. Մպատայ վանքում ստ. Աւետ. — 269
9. Մայր Բովստանից երկրի եպս Թումայի, հշվ. 1428 թ. — 388
10. Ազգ. Կարապետի, որ իր 3 որդիների հետ միասին զոհ գնաց 1431 թ. Ամիթի համաճարակին — 405
11. Մայր Վասիլ դպրի, որ 1432 թ. օր. մասունք Աստուածաշնչի — 431
12. Նղբորկին Ներսէս քչի, որ 1433 թ. Ուրանց գյուղում ստ. Աւետ. — 433
13. Ազգ. վերոհիշյալ Ներսէս քչի — 433
14. Հնգցլ մայր Յովաննէս Սայմաստեցու, որ 1441 թ. Ջաղացտեղ գյուղում գնեց Ճաշոց — 519
15. Դուստր Խասսանի, 1441 թ. ստ. Աւետ. — 529
16. Քույր պր. Մեծատան-որդւոյ, որ 1443 թ. ստացա՛վ մի Ժողովածու — 550
17. Մայր Կարապետ կր-ի, որ 1450 թ. Յիպնայ վանքում ստ. Աւետ. — 644
18. Ոմն, ԺՆ. դարի կեսերին 10 կանգուն կտավ տալով օգնեց մի Աւետարան գնելու գործին — 318

Մարիամբազ — Քույր Հնազանդ կնոջ, որ 1403 թվականին Խայիքում (Երզնկայի մոտ) գնեց և կազմել տվեց մի Աւետ. — 39

Մարիամ-Խաթուն (Մարեմ-Խաթուն)

1. Մայր Աստուածատուրի, որ 1420 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ. — 245
2. Հգեր մայր Կարապետ Դերճանցի գրչի, որ 1421 թ. Հերմոնի վանքում օր. Քարոզգիրք — 259
3. 1422 թ. Երզնկայի նորակառույց ժամապիղդում ստ. Յայամաւորք — 481, 482

Մարիամ-Խաթուն

տանը նվիրեց մի գրակալոց-ծածկոց — 290

4. Քույր պր. Շատիպէկի, որ 1430 թ. գերու-
թյունից ազատեց մի Աւետ. — 399

Մարիանէ

1. Դուստր Գրիգոր երեցի, որ 1409 թ. Սա-
միսոնում սա. ճառերի ժողովածու — 98

2. Զոքա՛նչ Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր.
Յայտմաւորք — 159

3. Ազգ. վերոհիշյալ Յովաննէսի — 159

4. Հնգցլ մայր պր. Ղազարոսի, որ 1424 թ.
Ղրիմո՛ւմ սա. Աւետ. — 324

5. Հորաքույր Քրիստոսատուր գրչի, որ 1431
թվականին Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում
օր. Ծառոց — 414

6. Քույր Յովհաննէս գրչի, որ 1431 թ. Կա-
ֆայի սբ Գրիգոր վանքում օր. Շարակ-
նոց — 416

7. Քույր Ղազար երեցի, որ 1434 թ. սա. և
վերստին կազմել տվեց մի Աւետ. — 446

8. Մարիան-եայք (հոլոված այսպես՝ Մա-
րիանեացն կամ Մարանէիցն), կաֆացի-
ներ, որոնք 1422-ից հետո Երուսաղէմում
սբ Աստուածածնի գերեզմանի լուսարար-
ներ էին և օգնում էին Քորոս գրչին — 300

Մարիան

1. Կին Կոստանդին Վահկացու (հետագայում՝
կաթողիկոս.), հշվ. 1413 թ. — 157

2. Տիկին, դուստր Վահրամ քհնյի, որ 1421 թ.
գնալով Երուսաղէմ, գնեց Գր. Տթ. Գիրք
Հարցմանց — 270, 271

Մարկոս

1. Գրիչ, 1401 թ. Ղրիմի Տաշքաւթրու դղյա-
կում օր. արքա Յովհաննի Սանդուղք աստ-
ուածային ելից աշխատութիւնը — 19

2. 1410 թ. Սարկաւազանց վանքում խրատ-
ներով օգնում էր նորուսույց գրիչ Աբէ-
լին — 112

3. Տեր, 1411 թ. Յովհաննէս Սանահնեցի գրչի
հետ միասին, որպես ուխտավոր, գտնվում
էր Երուսաղէմում — 131

4. Մտերիմ Ծերուն գրչի, որ 1412 թ. Ոս-
տանում օր. Աւետ. — 137

5. Աներորդի Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ.
օր. Յայտմաւորք — 159

6. Ոմն հնգցլ ռքաշ հովուապետ, հշվ. Սար-
գիս եպս գրչի կողմից 1416, 1419, 1422
թվականներին — 184, 229, 297

7. Քեռի Յովհաննիսի, որ 1419 թ. Տաշդղ
գյուղում սա. Ծառցնտիր — 226

8. Եպս, 1426 թ. Կիպրոսո՛ւմ ստ. Սարգիս
Շնորհ. Մկն. Կթղկ. Թղթոցը — 354

Մարկոս

9. Աբեղա, 1446 թ. Նոր-Գեղկայ վանքում օր.
Յայտմաւորքի 4 տետր — 601

10. Մարկոս — Տե՛ս Մանգասար դպիր

Մարուգէ

1. Միաբան Ապահունեաց ուխտի, 1413 թ. —
146

2. Կր., ուսուցիչ Գրիգոր Ախայցխացի գրչի,
որ 1419 թ. Հերմոնի վանքում օր. Գր. Տթ.
Գիրք Հարցմանցը — 657

3. Փիլիսոփա, միաբան Երուսաղէմի սբ
Փրկիչ վանքի, 1424 թ. — 324

Մարտիրոս

1. Կր., հորեղբայր Ստեփաննոս գրչի, որն
աշխատում էր Տշող գյուղում։ Մարտիրոսը
նահատակվել է ՊԵ. (1356) թ. (53-րդ էջի
վրա, սխալմամբ, այդ թվականն առաջար-
կել ենք սրբագրել և դարձնել ՊՄԵ. —
1406) — 43, 45, 53, 114, 177, 204, 226

2. Իր եղբայր Թումայի հետ, 1401 թ., Եփոքր
գնովն Կարապետ քհնյին վաճառեց Աւետ. —
21

3. Միաբան Խիզանի սբ Խաչ վանքի, 1402,
1413 թթ. — 24, 152, 153

4. Աբեղա, եղբ. Մովսէս գրչի, որ 1406, 1411
թվականներին Տաթևում օր. Լուծմունք
Սաղմոսի և մի ժողովածու — 59, 123

5. Հայր Թումայ գրչի, որ 1407 թ. Տաթևում
օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 75

- 5 ա. Հգեւ հայր Յովաննէս գրչի, որ 1408 թ.
Ցիպնայում օր. Գանձարան — 92

6. Հնգցլ հայր Սարգիս գրչի, որ 1409 թ. Մե-
ծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարց-
մանցը — 94

7. Հնգցլ եղբ. Յովհաննէս գրչի, որ 1409 և
1417 թթ. Մոկրի Կաթթանց գյուղում և
Ակոռոյ վանքում օր. Աւետարաններ — 96,
202

8. Քանճի, որդի Գորգոյ, 1410 թ. ոմն Դաւ-
թից գնեց մի Աւետ. — 114

9. Քեռայր Յովաննէս գրչի, որ 1411 թ. Մե-
ծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը
— 127

10. Որդի Ծերուն գրչի, հոգևոր եղբ. Սոկ (՝)
Ստեփաննոսի, հշվ. 1412 թ. Ոստանում —
137

11. Վանահայր Ապահունեաց ուխտի, 1413 թ.
— 146

12. Քհնյ, քեռի Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր.
Յայտմաւորք — 159

13. Ազգ. վերոհիշյալ Յովաննէս գրչի — 159

14. Նախկին վանահայր սբ Թէոդորոսի վան-

Մարտիրոս

- քի, 1413 թ. հշվ. որպես միարան նույն
այդ վանքի — 160
15. Որդի Աբրահամի, 1413 թ. 600 դահեկա-
նով վաճառեց իր հնգյլ հորեղբայր Թա-
գէոս քհնյի Աւետարանը — 160, 161
16. Քեռի Յակոբ քհնյի, որ 1413 թ. գնեց վե-
րոհիշյալ Մարտիրոսի վաճառած Աւետա-
րանը — 161
17. Ազդ. Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստա-
նում ստ. Աւետ. — 166
18. Միաբան Գամաղիէլի վանքի, 1414 թ. —
169
19. Քհնյ, աղդ. Գրիգոր քհնյի, որ 1414 թ. Կա-
ֆայում ստ. Մաշտոց — 171
20. Եզր. Գրիգոր գրչի, որ 1414 թ. Կաֆայում
օր. Մաշտոց — 171
21. Արեղա, շուրշ 1416 թ. իր ուսուցիչ Սար-
գիս եպսիոս նվեր ստացավ ն. Շնորհալու
Թուղթ ընդհանրականը — 185
22. Հորեղբ. Յովհաննէս գրչի, որ 1416 թ. Խի-
զանի սր Խաչ վանքում օր. Գր. ՏԹ. Մկն.
սաղմոսաց աշխատութիւնը — 189
23. Գրիչ, որդի Խոջադեղի, 1417 և 1437 թթ.
Հաղարտում օր. Շարակնոցներ — 201,
475
24. Օժանդակեց իր քրոջ որդի Մկրտիչ քհնյին,
որը 1418 թ. Բերկրիի Յուսկան որդւոյ
վանքում օրինակել տվեց Աւետ. — 214
25. Կր., որդի Աբրահամի, 1418 թ. Պոռ գյու-
ղում ստ. Յայսմաուրբ — 215
26. Հայր Նիկողոսոս գրչի, որ 1418 թ. Վարա-
զում օր. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրքը — 216
27. Եզր. ոմն ստացողի, որ 1419 թ. Աղթա-
մարում դնեց Ճաշոց — 230
28. Անեցի, արքեպս Երուսաղէմի, հշվ. 1419—
1441 թթ. — 233, 234, 325, 371, 429, 431,
502, 528
29. Միաբան Պատրկի վանքի, հշվ. 1420,
1428 թթ. — 239, 376
30. Քհնյ, որդի Իգնատիոսի, 1420 թ. Սանահ-
նում ստ. Աւետ. — 240
31. Եզր. հյուան Յոհաննէսի, որ 1421 թ. Աղէ-
թում ստ. Ճաշոց — 249, 250
32. Միաբան Լիմ մենաստանի, 1421 թ. — 253
33. Արեղա, 1421 թ. Տաթևում, որոշ թերթեր
օրինակելով օգնեց Թումայ Կաֆայեցի գրը-
չին — 258
34. Միաբան Բերկրիի Եղեվանքի, 1422 թ. —
294
35. Հորեղբ. Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Եղե-
վանքում ստ. Աւետ. — 294
36. Եզր. վերոհիշյալ Յոհաննէս կր-ի — 294

Մարտիրոս

37. Երկու նույնանուն օքաշ հովուապետներ
(վաղուց հնգյլ), հշվ. 1422 թ. — 297
38. Հայր Ստեփանոս հերպետի, որ 1422-ից
հետո Երուսաղէմում ստ. Յայսմաուրբ —
300
39. Պր., հայր Ստեփանոս վրդ. Ախացխացու,
որ 1423 թ., անցնելով Կաֆայ, ստ. Շա-
րակնոց — 313
40. Հայր Կիրակոս արեղայի, որ 1424 թ. Վա-
րագո՞ւմ գնեց Գր. ՏԹ. Մկն. Մաթ. աւետ.
աշխատութիւն մի ձեռագիր — 314
41. Ազդ. Յովաննէս կր-ի, որ 1424 թ. Եղե-
վանքում օր. Շարակնոց — 321
42. Վրդ., 1424 թ. Լուսաւորչի գերեզման վան-
քում ստ. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք — 323
43. Արեղա, իր եղբայր Միսիթարի հետ միա-
սին 1425 թ. Բերկրիում ստ. Աւետ. և նվի-
րեց Խառարաստայ վանքին — 338
44. 1421 թ. մահացած հայր Յոհաննէս գրչի,
որ 1425 թ. Խարհոց գյուղում օր. Աւետ. —
342
45. Եղբորորդի Ստեփանոսի, որ 1425 թ. գնեց
Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք — 347
46. Եղբորորդի Պետրոս կր-ի, որ 1426 թ. Եղե-
վանքում օր. Մաշտոց — 352
47. Մեղր է ավել Կոթիփորոյ վանքի առաջ-
նորդ Սարգիս եպսիոն, որը 1427 թ. օր-
Յայսմաուրբ — 364
48. Գրիչ, 1427 թ. Սխգայ գյուղում օր. Ճա-
շոց — 368
49. Վրդ., առաջնորդ Տրապիզոնի սր Արսենտ
վանքի, հշվ. 1420-ական թթ. և 1432 թ. —
370, 427
50. Գրոց աշակերտ, Ժն. գարի 20-ական թթ.
Տրապիզոնում ստ. Ղազար Ղրիմեցու օր.
Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք — 370, 371
51. Հնգյլ միաբան Պատրկի վանքի, հշվ. 1428
թվականին — 377
52. Երկու նույնանուն աշակերտներ ժմեծ
հոետոր՝ Յակովբի, որ 1428 թ. դասա-
վանդում էր Կողուց վանքում — 381
53. Որդի Զանաղիգի, եզր. Մանուէլ գրչի, որ
1428 թ. Ամարասայ վիճակի Շուշու գյու-
ղում օր. Աւետ. — 384
54. Տանուտեր, 1428 թ. Բուխտանից երկրում
օրինակելով նպատակով Աւետարան տվեց
Մարգարէ գրչին — 388
55. Քհնյ, որդի Ասելի, 1429 թ. Կաֆայում ստ.
Շարակնոց — 395
56. Կր., միաբան Եղեգեաց անապատի, 1432
թվականին սպասավորում էր Սարգիս գրը-
չին — 423

Մարտիրոս

56. Եզր. վերահիշյալ Սարգիս գրչի — 423
 57. Վրդ., որդի Յովսէփի, «սպասաւոր սր իռ-
 սաւորչի գերեզմանի», 1432 թ. Երուսաղէ-
 մում սա. Գր. ՏԹ. Լուծմունք սաղմոսաց
 աշխատութիւնը — 429, 430
 58. Որդի (թե՛ եղբորորդի) Ներսէս ԲՇԻ, որ
 1433 թ. Ուրանց դյուզում ստ. Աւետ. —
 433
 59. Աղդ. վերահիշյալ Ներսէս ԲՇԻ — 433
 60. Եզր. Յովաննէս և Մկրտիչ կրօնավորների,
 որոնք 1433 թ. գնեցին մի Աւետ. — 436
 61. Վրդ., առաջնորդ Գր. Լուսաւորչի գերեզ-
 ման վանքի, 1434 թ. (ամենայն հավանա-
 կանությամբ նույնն է յՁ 57-ր) — 441
 62. Միաբան Չմշկածաղի Հնկուզեաց վանքի,
 1434 թ. Թուղթ կոկելով օգնում էր Գա-
 իթ գրչին — 442
 63. Աղդ. Ռրստակէս երեցի, որ 1434 թ.
 Չմշկածաղում գնեց Աւետ. — 443
 64. Ոմն, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444
 65. Փակակալ Տաթևի վանքի, 1437 թ. — 469
 66. Եզր. Թումայի, որ 1437 թ. Խիզանի Գա-
 մաղիէլի վանքում ստ. Աւետ. — 478
 67. Միաբան Տրապիզոնի Ամենափրկիչ վան-
 քի, 1437 թ. — 482
 68. Եզր, հշվ. 1437 թ. Անկիտիայում — 483
 69. Վրդ. կամ րաբունապետ, մականվամբ Այ-
 ցելուկ, առաջնորդ Եկեղեցաց գավառի Աւագ
 վանքի, 1439, 1445 թթ. — 495, 588
 70. Երկու նույնանուն միաբաններ Աւագ վան-
 քում, 1439 թ. — 495
 71. Միաբան Սեպուհ լեռան Գր. Լուսաւորչի
 վանքի, 1442 թ. ծաղկեց Յովհաննէս գրչի
 օր. Սաղմոսը — 539
 72. Հնգյւ որդի Սալու, որ 1443 թ. Բաղէ-
 շում ստ. Աւետ. — 545
 73. Բաղէշի քահանաներից, որի կամակցու-
 թյամբ Ղրիմ-Խաթունը 1443 թ. Յայսմա-
 տուրքի օրինակ տվեց Յովաննէս գրչին —
 547
 74. Եզր. Գալիթ գրչի, որ 1443-ից առաջ օր.
 մի ժողովածու — 550
 75. Վրդ., որդի Սարգսի, 1444 թ. Վարագում
 ստ. Աւետ. — 568
 76. Քեռորդի գաւառցի Քարիմի, որ 1444 թ.
 ստ. Մաշտոց — 572
 77. Կր., միաբան Պըտրիկի վանքի, 1444 թ. —
 574
 78. Աշակերտ Յովհաննէս վրդի, որ 1445 թ.
 դասավանդում էր Սեպուհ լեռան Գր. Լու-
 սաւորչի վանքում — 589
 79. Հայր Շայխուքու կնոջ, որ 1447 թ. Ռըշ-

Մարտիրոս

- տունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. —
 613
 80. Գրիչ, 1449 թ. Կաֆայում օր. Գր. ՏԹ.
 Լծմ. սաղմոսացը — 641
 81. Եզր, որդի Ստեփանոսի, 1449 թ. լինելով
 էջմիածնի նվիրակը Կաֆայում, ստ. Գր.
 ՏԹ. Լծմ. սաղմոսացը, որը հետո նվիրեց
 Լուսաւորչի դամբարան վանքին — 641,
 642
 82. Երեց, 1449 թ. Յոհաննէս երեցից ստ. Աւետ.
 — 643
 83. Եզր, 1450—1463 թթ. միշտին Թորթա-
 նայ վանքում օր. Գր. ՏԹ. Քարոզգիրքը —
 646, 646*
 84. Գաւառի տանուտերերից, հշվ. ԺԵ.—ԺԶ.
 դարերում — 566
 Մելիք (Մելիք, Մելիք)
 1. Քույր Մերուն գրչի, որ 1401, 1412 թթ.
 Ոստանում օր. Տօնական և Աւետ. — 7, 137
 2. Մայր Առաքել Սիւնեցու, քույր Գր. Տա-
 քեացու, հշվ. 1403 թ. — 34, 38
 3. Մայր խաչպան երեց Յոհաննէսի, որ 1411
 թվականին գնեց Աւետ. — 132
 4. Երախտավոր Մատթէոս երեցի, որ 1413 թ.
 ստ. Յայսմատուրք — 160
 5. Քույր Գրիգոր քչի, որ 1414 թ. Կաֆա-
 յում ստ. Մաշտոց — 171
 6. Մայր տոմարագետ Յակոբ Ղրիմեցու, հշվ.
 1416 թ. — 655
 7. Մայր պր. Էվաչալի, որ 1425 թ. գնեց
 Աւետ. — 345
 8. Տիկին, մայր պր. Մկրտիչ, որ 1428 թ. ստ.
 Կողոց վանքում օր. Ճառքնտիր-Տօնա-
 կան — 380
 9. Մայր Յովաննէս և Մկրտիչ կրօնավորնե-
 րի, որ 1433 թ. գնեց մի Աւետ. — 436
 10. Մայր Յունան քչի, որ 1437 թ. Բաղէշի
 շրջանում ստ. և նորոգել տվեց մի Աւետ.
 — 477

Մելիք-Խաթուն (Մելիք-Խաթուն)

1. Կին պր. Խուրդուպէկի, որ 1422-ին Ղրի-
 մում գնեց Աւետ. — 299
 2. Մայր Շնորհար կնոջ, որ իր ամուսին Յո-
 վաննէսի հետ 1426 թ. Աղթամարում ստ.
 Աւետ. — 357
 3. Կին Ստեփանոս բրուտի, որ 1435 թ. Վա-
 նում ստ. Աւետ. — 457
 Մելիք — Քհյ, կառուցող Տրապիզոնի սբ Աւթ-
 սենգ վանքի, ԺԵ. գարի սկզբին — 370,
 427

Մելիք (գրված՝ Մալիք) — Եզր. Կեսարիայի

- արքեպս Յովանիսի, ազգական Մովսէս րարունու, հշվ. 1438 թ. — 491, 492
- Մելիք** — Որդի Գարիանէի, որ 1412 թ. Հայտար գյուղի եկեղեցուն նվիրեց ճաշոց — 140*
- Մելիք-Քէլ** — Ի հիշատակ իր հնգյւ կնոջ՝ Սեւար-Աղայի, ԺՅ. դարի վերջին կամ ԺԶ. դարում գնեց մի Մաշտոց — 449
- Մելիք-Քամուր** — Որդի՝ Գրիգոր երեցի, որ 1409 թ. Սամիսոնում ստ. Ճառերի ժողովածու — 98
- Մելիք-Մահմադ** (կամ ուղղակի՝ Մահմատ) — Որդի Ամիր-Եղիբի (կամ Եղիշեքի), քրդական Շամօանից տնից (դինաստիայից), կողմնապետ Վանի և Ոստանի, կամ Երոնակալ Ռշտունիքի, հշվ. 1412 թվականից. 1423 թ. թունավորումով սպանվեց Իսկանդարի կողմից — 177, 204, 220, 231, 243, 265, 375, 565, 566, 580
- Մելիքաճ**
1. Եղր. Յակոբ քհչի, որ 1413 թ. գնեց Աւետ. 161
 2. Հայր Արեշահի, որ շուրջ 1418 թ. Ռշտունիքում ստ. ճաշոց — 221
 3. Պր., որդի պր. Հնդուշահի, որ 1429 թ. գերությունից ազատեց Աւետ. — 393
- Մելիք-Տաճար** — Մականվամբ՝ Զախմախ (Զահիր Մելք-ագ-դին), սուլթան Եգիպտոսի, իշխել է 1438—1453 թթ., հշվ. 1441 թ. — 517
- Մելիք** — Եղր. Մելքիսեպի, որ 1421 թ. Սանահնում ստ. և ծաղկեց ու կազմեց Մանրումունք — 257
- Մելիքաճեկ** (գրված տարբեր աղավաղ ձևերով, այսպես՝ Մելքիսեպ, Մելքեսթ, Մելիքսեթ և այլն)
1. Գրիշ, 1401 թ. Տաթևում օր. Գր. Տթ. լծմ. Կիրդի պարապմանց գրոց — 14
 2. Նահատակ, սպանվեց 1403 թ. հուլիսի 10-ին — 45
 3. 1404 թ. մահացած հայր Ստեփաննոս գլխի, որ նույն թվականին, հնձորուտի վանքի վանահայր Մովսէսի համար օր. Աւետ. — 46
 4. Բերկրեցի, դասընկեր Թովմայ Մեծոփեցու, 1414—1425 թթ. հիշվում է որպես Յուսկան որդու վանքի առաջնորդ — 94, 105, 170, 242, 339
 5. Հնգյւ քեռորդի Թովմայ վրդի, որ 1410 թ. կրկին ստացավ նախկինում իրեն պատկանող Տօնապատճառը — 111
 6. Վրդ., որդի Տիրացուի, 1410, 1414 թթ. Բաղէշում և Խիզանում օր. Գր. Տթ. Քա-

Մելիքաճեկ

- րողգիրք (երկու օրինակ) և Գիրք Հարցմանց — 113, 115, 165
7. Հնգյւ (մհ. 1410 թ.) դասընկեր Յոհանէս Երզնկացի գրչի, սովորել է նախ Գեորգ Երզնկացու մոտ, ապա եկել է Տաթև՝ աշակերտելու համար Գր. Տաթևացուն — 142
 8. Նուսաթէ, գրիշ, 1412 թ. Վրաստանի Աֆլիսցիիսէ գյուղաքաղաքում օր. Շարակնոց — 133
 9. Եղր. Վրդանէս գրչի, որ 1412 թ. Կոճեւրաց վանքում օր. Գանձարան — 138
 10. Օգնեց Յովանէս գրչին, որը 1413 թ. օր. Յայսմաուրք — 159
 11. Որդի Տիրաաուրի, 1416 թ. օր. Գր. Տթ. Քարողգիրք — 189
 12. Կր., 1416 թ. Ղրիմում Հարանց Վարքի օրինակ տվեց Յակոբ գրչին — 191
 13. Օրինակող Կիրդի Պարապմանց գրքի այն օրինակի, որ 1418 թ., Ի թիվս այլ ձեռագրերի, գտնվում էր ոմն Գրասերի մոտ — 208
 14. Հնգյւ եղր. Կարապետ գրչի, որ 1418, 1435 և 1437 թթ. Վանում և Արճէշում օր. 2 Աւետարան և Յայսմաուրք — 218, 457, 474
 15. Սարկավագ, որդի տանուտեր Ստեփանոսի, որ 1418 թ. Ոստանում ստ. Մաշտոց — 219
 16. Կր., 1419 թ. Պառվադրակ վանքում Հարանց վարքի օրինակ տվեց անանուն մի գրչի — 231
 17. Որդի Խուրմուխի, միարան Սանահնի, 1421 թվականին ստ., ծաղկեց ու կազմեց մի Մանրումունք — 257
 18. Վրդ., առաջնորդ Բերկրիի Նղեվանքի, 1417, 1424 թթ. — 295, 321
 19. Միարան Կտցի սբ Խաչ վանքի, 1422 թ. — 296
 20. Կր., 1422 թ. Տրապիզոն քաղաքում Հարանց վարքի օրինակ տվեց Ղազար Ղրիմեցի գրչին և օգնեց նրան թուղթ կոկելով (թերևս նույն է Ն 16-ը) — 298
 21. Տեր, 1423 թ. ծաղկեց Անույ եպս Յովհաննէս Ոսկեփորիկի օրինակած Շարակնոցը — 303
 22. Եղր. Մատթէոս քհչի (Ժնդ. Արարատեան գավառից), որ 1424 թ. Սանահնում ստ. Աւետ. — 315
 23. Վրդ., ուսուցիչ Յովհաննէս գրչի, որ 1424 թվականին Սրուաղէմում օր. Սարգիս Շնորհալու Մկն. Կթղկ. թղթոցը — 325

Մեկփսեղեկ

24. Սարկավազ, եղբորորդի Ստեփանոսի, որ 1425 թ. գնեց Գր. Տթ. Քարոզգրք — 347
25. Որդի Կոթիփորոյ վանքի միաբան Սարգիս Ճգնավորի եղբ. Մաթէոս քչյի, 1427 թ. — 363
26. Վրդ., 1427 թ. Երուսաղէմում ստ. Թորոս, Վարդան և Գէորգ գրիչների օրինակած Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. աշխատությունը — 371, 372
27. Բաղիշեցի, որդի Յակոբ քչյի, գրիչ, 1428 թ. և ԺԵ. դարի 20—30-ական թթ. Բաղէշում, Արճէշում և Խուքի Քեռու գյուղաքաղաքում օր. 2 Մաշտոց և Աւետ. — 379, 385, 386, 387
28. Առաջնորդ Կողոց վանքի, 1428 թ. — 381
29. Արեղա, որդի Ասադի, 1428 թ. Ամարասի միճակի Քթիսոյ վանքում ստ. Աւետ. — 385
30. Վանհայր Սուրբ Թորոս վանքի, 1430 թ. — 402
31. Արեղա, 1432 թ. Երուսաղէմում ծաղկեց Յակոբ Բերկրեցու օրինակած Գր. Տթ. ԼԺԺ. Սաղմոսաց — 429
32. Եղբ. Մանգոսեազի և Յոհաննէսի, որ 1433 թվականին ստ. Աւետ. — 437
33. Որդի Ռեստակէս երեցի, որ 1434 թ. Չմշկածագում գնեց Աւետ. — 443
34. Գպիր, եղբորորդի Աստուածատուր կրի, որ 1434 թ. ստ Սարգ. Շնորհ. Մկն. կթղկ. թղթոցը — 446
35. Եպս Չմշկածագի, 1435, 1436 թթ. — 448, 466
36. Հնգյւ որդի Յոհաննէս գրչի, որ 1436 թ. Կրծանիս գյուղում օր. Գանձարան — 462
37. Որդի տանուտեր Գաւթի, որ 1437 թ. Թացու գյուղում ստ. Աւետ. — 477
38. Առաջնորդ Խլպաշի վանքի, 1442 թ. — 539, 540
39. Ճգնավոր, միաբան Խլպաշի վանքի, 1442 թվականին — 539, 540
40. Քչյ, քեռի Յովաննէս գրչի, որ 1443 թ. Բաղէշում օր. Յայսմաւորք — 547
41. Սարկավազ, քեռորդի Զահարի, որ 1443 թ. Աղշոց վանքում օր. Ճաշոց — 553
42. Եղբ. Վարդան գրչի, որ 1444 թ. Վանում օր. Աւետ. — 569
43. Որդի Փողոցի, 1444 թ. Արղնիում ստ. Աւետ. — 575, 576
44. Եպս, 1445 թ. Պրուսայում ստ. Մաշտոց — 591*
45. Որդի (կամ եղբորորդի) Մովսէս քչյի, որ 1447 թ. ստ. Աւետ. — 608

Մեկփսեղեկ

46. Ազգ. Կարապետ քչյի, որ 1447 թ. Մոկքի Գինէկանց գյուղում ստ. Աւետ. — 612
47. Որդի Շալիսուքու կնոջ, որ 1447 թ. Ռըշտոնիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. — 613

Մեկփսեղեկ

1. Որդի Ստեփաննոս քչյի, որ 1412 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 136
2. Որդի Կարապետ գրչի, որ 1435 թ. Վանում օր. Աւետ. — 457

Մեծառանգ-որդի — Որդի Ղազարի, 1443-ից հետո ստացա՛վ մի Ժողովածու — 550

Մեծառանգ

1. Հովիվ Բերկրիի Յուսկան որգւյ վանքի, 1420 թ. — 242
2. Հայր Մանգոսեազ և Յոհաննէս եղբայրների, որոնք 1433 թ. ստ. Աւետ. — 437

Մեծ-Խաթուն

1. Դուստր Սարգսի, քույր Սարգիս գրչի, որ 1413 թ. Սաղի սբ Ստեփանոս վանքում օր. մի ձեռագիր — 155
2. Մայր Մատթէոս երեցի, որ 1413 թ. ստ. Յայսմաւորք — 160
3. Դուստր Անդրիասի, 1431 թ. Երզնկայում ստ. Աւետ. — 407
4. Մայր Ներսէս քչյի, որ 1438 թ. Սեբաստիայում սա. Ճաշոց — 493
5. Մանամոր դուստր Մկրտիչ քչյի, որ 1441 թվականին Արճէշում ստ. Ճաշոց — 516
6. Կին Խասսանի, որ 1441 թ. ստ. Աւետ. — 529
7. Տատ Տղապարոն քչյի, որ 1444 թ. Խարբերում ստ. Յայսմաւորք — 576

Մեծ-Պարոն — Հնգյւ եղբ. Շահմելիքի, որ 1406 թվականին Կոնթէր գյուղում ստ. Յայսմաւորք — 65

Մեծ-Տիկիկ — Մայր Մելքիսեղեկ վրդ. գրչի, որ 1410, 1414 թթ. Բաղէշում և Խիզանում օր. Գր. Տթ. Քարոզգրքի 2 օրինակ և Գիրք Հարցմանց — 113, 115, 165

Մեհեռ — Պր., որդի պր. Մկրտիչի, հշվ. 1444 թ. Վանում — 569

Մեհեռան — Հայր Սարգիս քչյի, որ 1423 թ. ստ. և Նվիրեց Հաւոց-Թառի վանքին մի Մաշտոց — 304

Մեղիտէ — Ազգ. Յովհաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաւորք — 159

Մեղիտան

1. Քեռորդի Կարապետ Դերձանցու, որ 1421 թվականին Հերմոնի վանքում օր. Քարոզգիրք — 258

Մեղիառն

2. Միարան Սեպուհ շեռան սբ Լուսաւորչի վանքի, 1442 թ. — 539

Մետաղ

1. Մաշտոց — 162, 331
2. Առաշնորդ սբ Բարգուղիմէոսի վիճակի (Դաւաթ երկիր), 1412, 1418 թթ. — 136, 222
3. Որդի Կարապետ գրչի, որ 1421, 1435 թթ. վանում օր. Աւետարաններ — 261, 457
4. Ազգ. Յովաննէս կր-ի, որ 1424 թ. Նղե-վանքում ստ. Շարակնոց — 321
5. Վաղուց հնգլ Հայոց զբաշ լաբունապետ-երից մեկը, հշվ. 1427, 1445 թթ. — 364, 591
6. Գրիշ, 1428-ից առաջ օր. Յայսմաւորք — 562
7. Նղբ. տեր Մանուէլի. վերջինիս մահվանից հետո ժառանգեց 1428 թ. Ամարասայ վի-ճակի Շուշու գյուղում օրինակած նրա Աւետարանը — 384
8. Հնգլ հգեր որդի Թովմայ Մեծոփեցու, հշվ. 1435 թ. — 454
9. Միաբան Մաղարդայ վանքի, 1440 թ. — 504
10. Աշակերտ Թովմայ Մեծոփեցու, 1445 թ. (նույնը չէ՝ արդյոք Ք 8-ը) — 587
11. Որդի Նշանավոր բանաստեղծ և եկեղեցա-կան գործիչ Մկրտիչ Նաղաշի, 1449 թ. — 630, 631
12. Քհյ, հայր Սարգիս գրչի, որ 1449 թ. Նը-ղընկայում օր. Մաշտոց. — 640
13. Վարամեռիկ որդի Յովաննէս Մանկասա-րէնց գրչի, հշվ. 1450 թ. — 648

Մէնրիմար — Կին Մելքիսեթի, որ 1444 թ. Արդ-նիում ստ. Աւետ. — 575

Մէսար — Հայր Նղիայ Հաղորդեցի գրչի, որ 1428 թ. Ծգնաւորի քար անապատում օր. Աւետ. — 383

Մէրէթ — Մայր Յովսէփի, որ 1439 թ. Լիմում ավարտեց մի Աւետ. օրինակութիւն — 499

Մէրչի (սեռական է) — Աներ Ստեփանոս բրու-տի, որ 1435 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 457

Մըմբաւոյն

1. Սրա պատմերով 1407 թ. Տաթևում Մատ-թէոս, Գրիգոր և Նղիա վարդապետները օր. Աւետ. — 76
2. Հայր խոշա Բաղդաշի, որ 1424 թ. Սղեր-տում գերութիւնից ազատեց Աւետ. — 314

Միմա (Մինայ)

1. Մայր Յոհաննէս գրչի, որ 1409, 1417 թթ. Մոկքի Կաթթանց գյուղում և Ակոռի վան-քում օր. Աւետարաններ — 96, 202
2. Գուստր Մոկքի Ողիմ գյուղի քհյ Քաղէո-

Միմա

- սի, որ 1413 թ. ստ. Ծառնտիր — 148, 151
 3. Մայր Կարապետ գրչի, որ 1418, 1421, 1435, 1437 թթ. Վանում և Վարագում օր. Աւետարաններ — 218, 260, 261, 457, 473
 4. Կին տանուներ Թաթարբէկի, որ 1420 թ. Նարեկ գյուղում ստ. Աւետ. — 242
 5. Կին Յոհաննէս քհյ, որ 1425 թ. Մոկքի Մպատայ վանքում ստ. Շարակնոց — 341
 6. Հորաքույր վերոհիշյալ Յոհաննէս քհյ — 341
 7. Կի՛ն Սիմէոնի, որ 1425 թ. Խարհոց գյու-ղում ստ. Աւետ. — 342
 8. Մայր Վարդան գրչի, որ 1430, 1447 թթ. Խոսրովայ վանքում և Մոկքի Գինէկանց գյուղում օր. Աւետարաններ — 398, 612
 9. Մայր Դաւիթ գրչի, որ 1438 թ. Սեբաս-տիայում օր. Ծառնոց — 493
 10. Մայր տանուներ Յոհաննէսի, որ 1439 թ. Ոստանում ստ. Ծառնոց — 499
 11. Մայր Ստեփանոս աբեղայի, որ 1445 թ. Արզնիում ստ. Սաղմոս — 590
- Միմա-Քաղունի — Կին Ստեփանոս Տշողցի գրչի, հշվ. 1419, 1433 թթ. — 226, 437

Միմա-Խաթուն

1. Մայր Յոհաննէս քհյ, որ 1402 թ. Մարի-Քարավաճառ գյուղում ստ. Գր. Տթ. Մկն. Մաթ. աւետ. — 25
2. Դուստր Յովաննէս (կամ Յովէլ) քհյ, որ 1407 թ. Տաթևում ստ. Մատթէոս վրդի օր. Աւետարան — 77
3. Կին զբաղցրանուագ փիլիսոփայ Ներսէս քհյ, որ 1414 թ. Օշականում ստ. Ծառնոց — 162
4. Մայր Սարգիս եպս գրչի, հշվ. 1419, 1422, 1427 թթ. — 229, 297, 363
5. Մայր Մելքիսեթի, որ 1421 թ. Սանահնում ստ., ծաղկեց և կազմեց Մանրումունք — 257

Միմա՛ն (իգ.) — Քույր Քաղէոս քհյ, որ 1409 թ. Վականին Մոկքի Կաթթանց գյուղում ստ. Աւետ. — 95

Միմա

1. Քհյ, մեռավ 1405 թ. — 55
2. Որդի Գրիգոր երեցի, որ 1409 թ. Սամի-սոնում ստ. Ծառերի ժողովածու — 98
3. Նղբ. Վրդաննէս գրչի, որ 1412 թ. Կոճերաց վանքում օր. Գանձարան — 138
4. Քեռորդի Գրիգոր Արծկեցի գրչի, 1427 թ. Մաղարդայ վանքում թուղթ կոկելով օգ-նում էր քեռուն — 365
5. Միաբան Կաֆայի մոտ գտնվող սբ Անտո-նի վանքի, 1431 թ. — 413

Մինաս

6. Մենաս, եղբ. Աստմ աբեղայի, որ 1431 թ. սա. մի ժողովածու — 416
 7. Մաղկոզ, 1432, 1433 և 1445 թթ. Արճէշում և Մեծոփայ վանքում ծաղկեց Մաշտոց և 2 Աւետ. — 424, 435, 587
 8. Որդի Սուլթանշահի, 1435 թ. (կամ միերկու տարի առաջ), Չմշկածագի նրկայն-Ընկուղեաց վանքում օր. և նկարներով զարդարեց մի Յայսմատուրք — 450
 9. Ծպս Բալու գավառի, 1437 թ. — 476
 10. Եղբ. տանուտեր Յոհաննէսի, որ 1443 թ. հալածում ստ. Աւետ. — 553
 11. Քհյ, հգեր որդի Թումայ գրչի, որ 1444 թ. Մեծոփայ վանքում օր. ճաշոց — 567
 12. Դպիր, 1444 թ. հարրերդում օր. Յայսմատուրք — 576
 13. հալիֆ, որդի պր. Գարգի-Մելիքի, եղբորորդի Թովմայ Մեծոփեցու, հշվ. 1445 թվականին — 586
 14. Սարկավագ, գրիչ, 1446 թ. Նոր-Գեղկայ վանքում օր. Յայսմատուրքի 16 տետր — 601
 15. Սարկավագ, գրիչ, 1446 թ. Արապկերի սբ Փրկիչ վանքում օր. ճաշոց — 603
 16. Ծպս, առաջնորդ Քաշքերունիքի Արշունից վանքի, 1449 թ. Գրիգոր կաթողիկոսին նվիրեց Թումայ գրիչ Մեծոփեցու օր. Աւետարանը — 637
 17. Ծպս, առաջնորդ Յիպնայ վանքի, 1450 թ. — 644
- Միսրիկ — Կին Կարապետ գրչի հարեան Կարապետի, հշվ. 1438 թ. Վարդիսուպան գյուղում — 489
- Միւրան — Եղբորորդի Թումայ կր-ի, որ 1421 թ. Մպատայ վանքում ստ. Աւետ. — 269
- Միւրանշահ — Որդի Լանկ-Թամուրի, սպանվեց Կարա-Յուսուֆի կողմից 1408 թ. ապրիլին — 15, 50, 104*, 280, 281
- Միւրաֆ — Որդի խոշա Աստուածատուրի, որ 1425 թ. գերությունից աղատեց և նվիրեց Վերի-Վարագայ վանքին Գր. Նարեկացու Մատենանը — 328

Միւրեան

1. Եղբորորդի Տաթևի տարագիր Եպս Շմատնի, հշվ. 1437 թ. Սանահնում — 469
2. Որդի տանուտեր Պապի, որ 1443 թ. Սուխարայ վանքում ստ. Մաշտոց — 549
3. Գաւառնեց, Գաւաշ գյուղի տանուտերերից, ժծ.—ժՁ. դդ.— 566
4. Տլոշնեց, Գաւաշ գյուղի տանուտերերից, ժծ.—ժՁ. դդ.— 566*

Միւրայի

1. Որդի Յակոբ քհյի, եղբ. Յակոբ գրչի, որ 1432 թ. Կիրդի անապատում օր. Աւետ.— 426
 2. Մեծ և Փոքր, նույնանուն փեսաներ Տիրատուրի, որ 1433 թ. Ղրիմո՞ւմ գնեց և արծաթով զարդարել տվեց մի Աւետ. — 436
 3. Ծպս Խուլավանքի, 1443 թ. — 558, 559
 4. Հնգցի քհյ Ամիթ քաղաքի, հշվ. 1449 թ. — 630
- Մլախ — Սկեսուր Թուրանդաց Խաթունի, որ 1448 թ. Արծկէ՞ում ստ. Աւետ. — 618, 619
- Մլիամ — Գաւաշի տանուտերերից, ժծ.—ժՁ. դարերում — 566
- Մլխաւ[ան] — Որդի Ստեփանոս բրուտի, որ 1435 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 457
- Մլաւ — Դուստր Խասսանի, 1441 թ. ստ. Աւետ. — 529
- Մլրան — Կին Յովսէփի, որ 1431 թ. իր Դրպե եղբոր հետ գնեց և նվիրեց Մլիանից եկեղեցուն մի Աւետ. — 411
- Մլխան (գրված՝ Մլրան) — Հորեղբորդուտր Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
- Մլխան-Խաթուն — Կին Ամիր-Դուլի, որ 1450 թ. հալածում ստ. ճաշոց — 647
- Մլխ-Խաթուն — Մայր Ստեփանոս գրչի, որ 1428 թ. օր. Քաղուածոյ Մկն. աւետարանի — 381
- Մլիքար
1. Գոշ, նշանավոր իրավագետ և առակագիր (մհ. 1213 թ.): 1407 թ. ոմն Յովանէս (Յովէլ) քհյ Գոշին համարում է իր նախապապը — 77, 86, 297, 364
 2. Այրիվանեցի, ժԳ. դարի ժամանակագիր և գանձասաց — 583
 3. Սասնեցի կամ Կերմանեցի, վրդ. և մատենագիր, մհ. 1337 թ. և թաղվեց Մեծոփայ վանքում — 452, 617*
 4. Քհյ, որդի Նահապետի, 1403 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40
 5. Որդի Անդրիաս քհյի, որ 1406 թ. Թուրվանդայ կնոջից նվեր ստացավ մի Աւետ. — 64, 65
 6. Վրդ., ռաբունապետ Տաթևի, 1415 թ. Տաթևում գրված մի հիշատակարանում կոչվում է «Տեղապահ աթոռ», հիշված՝ 1406—1437 թթ. — 58, 292, 338, 469, 653
 7. Քհյ, պապ Յովանէսի (կամ Յովէլի), որ 1407 թ. Տաթևում ստ. Աւետ. — 77
 8. Միսրան Մեծոփայ վանքի, 1410 թ. — 104
 9. Միսրան Ապահունեաց վանքի, 1413 թ. — 146

Մխիթար

10. Եղբ. Մելքիսէտ գրչի, որ 1414 թ. Բազէշի մոտ Գոմուց վանքում օր. Գիրք Հարցմանց — 165
11. Արքեպս, առաջնորդ Կտուց անապատի, 1414 թ. — 166
12. Հորեղբորորդի Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շարակնոց — 170
13. Անեբր Գրիգոր քչի, որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171
14. Որգի Մկրտիչի, ազգ. Յովհաննէս գրչի, որ 1417 թ. Ակոռոյ վանքում օր. Աւետ. — 202
15. Եղբ. Առաքեալ քչի, որ 1417 թ. սա. Աւետ. — 205
16. Անեբրձակ վերոհիշյալ Առաքեալ քչի — 205
17. Գողիկ մականվամբ, 1421 թ. Վարազայ վանքում կազմեց Աւետ. — 260
18. Եպս, սղէտ, հովիւ, տեսուչ և վերակացու Մարմնոյ վիճակի, 1421 թ. — 266
19. Քչյ, 1421 թ. օր. Մաշտոց — 270
20. Քչյ, ամուսին երեցակին Քաճի, որ 1422 թվականին Նրզնկայում ստ. Մաշտոց — 289
21. Յովհաննէս քչից գնեց այն Աւետարանը, որը վերջինս ստացել էր Վանում, 1422 թ. — 296
22. Եպս, առաջնորդ Կտցի սբ Խաչ վանքի, 1422 թ. — 296
23. Հայր Հովսիսիմէի, որ 1423 թ. սա. Աւետ. — 308, 309
24. Արքեպս Ամասիոյ, որդի Աւետիք քչի, 1424, 1427 թթ. — 323, 368
25. Եղբ. Մարտիրոս արեղայի, երկուսը միասին 1425 թ. Բերկրիում ստ. և նվիրեցին Խառաքաստի վանքին մի Աւետ. — 333
26. Միարան Խիզանի Գամաղիէլի վանքի, 1427 թ. — 367
27. Տնտես Խիզանի Գամաղիէլի վանքի, 1427 թվականին — 367
28. Աշակերտ ամեծ հոետորձ Յակովբի, որ 1428 թ. դասավանդում էր Կողուց վանքում — 381
29. Հայր Մովսէս Անգեղակոթցի գրչի, հշվ. 1428 թ. — 382
30. Գրիչ, 1428 թ. Նախավկայի վանքում օր. Գանձարան — 389
31. Եպս, վանահայր Հաղարծինի, 1429 թ. — 392
32. Արեղա գրիչ, որդի Ամիր-Ասաթի, 1430 թ. Մաղարայ վանքում օր. Գանձարան — 396

Մխիթար

33. Քչյ, քեռորդի Հայրապետ կր-ի, որ 1431 թվականին Խիզանում գնեց և նորոգել տվեց մի Աւետ. — 412
34. Աշխարհական, եղբ. Դաւիթ գրչի, որ 1432 թվականին Նրեբանի վանքում օր. Մաշտոց — 419
35. Բաքունապետ, հշվ. Թումայ առաքեալի վանքում, 1434 թ. — 440
36. Արեղա, 1434 թ. Թումայ առաքեալի վանքում կազմեց մի Աւետ. — 441
37. Հնգցլ որդի Յոհաննէս գրչի, որ 1436 թ. ստ. Գանձարան — 462
38. Գրիչ, 1437 թ. Սեբրաքում օր. Աւետ. — 471
39. Եղբ. Թումայ քչի, որ 1437 թ. Խիզանի Գամաղիէլի վանքում ստ. Աւետ. — 478
40. Եղբորորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1438, 1444 թվականներին Արճէշում և Վանում ստ. Ժաշոց և Աւետ. — 490, 569
41. Քեռորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Արճէշում ստ. Ժաշոց — 490
42. Սարկավազ, եղբ. Մովսէս քչի, որ 1439 թվականին Աւաղ վանքում ստ. Յայսմաւուրք — 495, 496
43. Հնգցլ որդի Յովսէփ միայնակեցի, որ 1439 թ. Լիմում օր. Աւետ. — 499
44. Եպս, առաջնորդ Մաղարայ վանքի, 1440 թվականին կազմեց մի ձեռագիր — 504
45. Հայր Գուլիաշի (կամ Փաշամոր), որ 1441 թ. ստ. Թովմայ Մեծոփեցու օրինակած Աւետ. — 521
46. Հնգցլ որդի վերոհիշյալ Գուլիաշի — 522
47. Մահդեսի, 1442 թ. Վանում ստ. Յայսմաւուրք — 536
48. Արեղա, Աղշոց վանքում 1442 թ. ստ. Մանրումունք, 1443 թ. օր և կազմեց Աւետ. և Ժաշոց, իսկ 1447 թ. օգնեց Գալուստ գրչին — 537, 551, 553, 606
49. Եղբ. Հաղարծէկի, որ 1445 թ. Խլաթում ստ. Յայսմաւուրք — 586
50. Հայր Ատեփանոս արեղայի, որ 1445 թ. Արղնիում ստ. Մաղմոս — 590
51. Տեր Մխիթար, որդի Ներսէսի, որ 1447 թ. Տփլիսում ստ. Աւետ. — 607
52. Հեշատեցի, երեց, 1447 թ. կազմեց Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 607
53. Հորեղբայր 1440-ական թթ. ռղարիպ մեռած Խաթունշի — 611
54. Եղբ. Մարգարէ գրչի, որ 1447 թ. Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքում օր. Աւետ. — 613, 614

Մխիթար

55. ԺՆ. դարի կեսերին մի ուխար տալով օգնեց մի Աւետ. դնելու գործին — 318

Մխիթարիչ

1. Ապարաններից կամ Ապարանների, կաթուղիկ վարդապետ և մատենագիր. ԺՆ. դարի սկզբներին ստացել է մի շարք ձեռագրեր — 26, 27, 61, 61*, 62, 270
2. 1422 թ. օգնեց Երզնկայի ժամատան կառուցմանը — 290
3. Յր., 1437 թ. միջնորդ եղավ փիլիսոփայական բովանդակությամբ մի ձեռագրի վաճառքի — 479

Մկրտիչ

1. Գանձասաց, ԺԳ. դար — 583
2. Աղղ. Ստեփաննոս կր-ի, որ 1401 թ. Ոստանում ստ. Տօնական — 7
3. ՔՀյ, Հայր Զտաքարիա գրչի, որ 1401, 1413 թվականներին խիղանում և Վանում օր. Աւետարաններ — 8, 9, 147, 148
4. Առաջնորդ խիղանի սբ հաշ վանքի, հշվ. 1401—1413 թթ. — 17, 24, 153
5. Հայր Յովանէս գրչի, որ 1402—1416 թթ. խիղանում օր. 2 Յայմաւուրք, Աւետ. և Գանձարան — 22, 23, 66, 71, 159, 192
6. Որդի Թումաշահ դարբնի, որ ԺՆ. դարի սկզբին ստ. Զառնետիր — 43
7. Կր., աճղ. Ղազարի և Ստեփանոսի, որոնք ԺՆ. դարի սկզբին, Տշող գյուղում սա. Զառնետիր — 45
8. Մեկն էր այն կրօնավորներից, որոնք 1405 թ. ազատեցին Գետազելի սբ նշանը և դրեցին այն՝ Վարդ-Պատրիկի վանքում — 53
9. Վանահայր կամ Հէրպետ Մեծոփայ վանքի, հորեղբայր Թովմայ Մեծոփեցու, հշվ. 1406—1435 թթ. — 56, 78, 101, 128, 134, 135, 451, 455
10. Միայնակեաց, քեռի Թովմայ Մեծոփեցու, հշվ. 1406—1435 թթ. — 56, 78, 101, 451, 455
11. Հորեղբայր Գրիգոր Գօրեցի գրչի, որ 1406 թվականին Տաթևում իր համար օրինակեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 58
12. Թամուրի զորքերից գերված եղբայր վերոհիշյալ Գրիգոր Գօրեցի գրչի — 58
13. Երեց, միաբան Գորոփոսիսի սբ Թէոդորոսի վանքի, 1406 թ. — 65
14. Գործավոր Գորոփոսիսի վանքի, 1406 թ. — 65
15. Վրդ. Նահապետենց (կամ որդի Նահապետի), Թովմայ Մեծոփեցու դասընկերն ու մտերիմը, հշվ. 1409 թվականից, 1425/6 թվականներին եղավ Երուսաղէմում, 1435—

Մկրտիչ

- 1445 թթ.՝ Մեծոփայ վանքի վանահայրն է — 94, 105, 178, 232, 360, 361, 362, 423, 451, 453, 454, 508, 567, 587
16. Օրրէլենց (կամ Օրրէլի որդի), դասընկեր Թովմայ Մեծոփեցու և Սարգսի, աշակերտ Գր. Տաթևացու, կոկել է Թուղթ, ստացել և օրինակել ձեռագրեր, հշվ. 1407—1432 թթ. Տաթևում, Մեծոփայ վանքում, Յուսկան որդւոյ վանքում, Արճէշում — 78, 94, 105, 134, 241, 424
17. Հողմեցի, դասընկեր Թովմայ Մեծոփեցու և Սարգիս գրչի, հշվ. 1409, 1410 թթ. — 94, 94*, 105
18. Աշխարհական, որդի Կարապետ քՀյի, շուրջ 1409—11 թթ. վեհի մտավ եղբայրների հետ հորից մնացած Աւետ. և Շարակնոցը ժառանգելու համար — 125, 126
19. Հիւսանորդի, վրդ., միաբան Մեծոփայ վանքի, մհ. մինչև 1435 թ. — 128, 454
20. Որդի խաչպան երեց Յոհանէսի, որ 1411 թվականին գնեց Աւետ. — 132
21. «Նախնի» (հայր) Յովանէս և Այթուն եղբայրների, որոնք 1412 թ. գնեցին մի Աւետ., որ գտնված էր Կարսի մոտ՝ մի քարայրի մեջ — 134
22. Կր., 1412 թ. գործակցում էր Ստեփաննոս Փիր վրդին, Ռշտունիքի սբ Յակոբ վանքի շինության ժամանակ — 580
23. Եղեգեցի, 1413 թ. Սաղմոսավանքում օր. Գր. Աստուածաբանի Առ որս գիրքը — 144
24. Տնտես Ապահովեաց վանքի, 1413 թ. — 146
25. Մոկքի Ողիմ գյուղի տանուտերերից, 1413 թվականին Ծպատայ վանքին նվիրեց մի արտ — 150
26. Սարկավազ, քեռորդի Մատթէոս արեղայի, որ 1413 թ. դասակալ էր Եկեղեցաց Սաղի սբ Ստեփանոս վանքի և սրբաբերում էր ձեռագրեր — 155
27. Տնտես սբ Թէոդորոսի վանքի, 1413 թ. — 160
28. Միաբան սբ Թէոդորոսի վանքի, 1413 թ. — 160
29. ՔՀյ, 1413 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 160
30. ՔՀյ, «վարպետ» (ուսուցիչ) Յակոբ քՀյի, որ 1413 թ. գնեց Աւետ. — 161
31. Փեսայ Ներսէս քՀյի, որ 1414 թ. Օշակաւում ստ. Զառնոց — 162
32. Եղբ Գրիգոր կր-ի, որ 1414 թ. Եղվարդում ավարտեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցի օրինակութունը — 163

Մկրտիչ

33. Եղբ. Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
34. Կնքատուր Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
35. Առաջնորդ Խիզանի Գամաղիէլի վանքի, 1414 թ. կազմեց մի Քարոզգիրք — 168
36. Վրդ., առաջնորդ Բերկրիի Յուսկան որդւոյ վանքի, հշվ. 1414—1435 թթ. — 169, 170, 214, 295, 339, 454
37. Գրիշ, որդի մահադասի Մուրադի, 1414 թ. իր ուսուցիչ (վերոհիշյալ) Մկրտիչ վրդի հանձնարարութեամբ, Յուսկան որդւոյ վանքում օր. Գր. Տթ. Լծմ. սաղմոսաց — 169, 170
38. Սարկավազ, որդի Երզնկայի ավագերեց Յովհաննէսի, 1416 թ., հոր հետ միասին, նվեր ստացավ մի Մաշտոց — 188
39. Հայր Կիրակոս քհնյի, որ 1416 թ. Վանում ստ. Մաշտոց — 189
40. Որդի Մատթէոս Մոնոզոն գրչի, 1417-ից առաջ, իր ներսէս և Դանիէլ Եղբայրների հետ միասին, զոհ գնաց մահաւարժամին — 196
41. Ազգ. Յովհաննէս գրչի, որ 1417 թ. Ակոռոյ վանքում օր. Աւետ. — 202
42. Նուրանուն Երկու կրօնավորներ, 1418 թ. Խառաքաստի վանքում օգնում էին Յակոբ գրչին — 213
43. Քհյ, որդի Օզրէկի, առաջնորդ Բերկրի քաղաքի, հշվ. 1418, 1420, 1422 թթ. — 214, 242, 295
44. Նաղաշ, նշանավոր բանաստեղծ, նկարիչ և եկեղեցական գործիչ, 1431 թվականից հիշվում է որպէս ճեպիսկոպոս ամենայն Միջագետաց և Երեսփոխան կաթողիկոսի ամենայն հայոց: Առաջին անգամ հշվ. է 1418 թ., երբ դեռ սարկավազ էր և հայրենի Պոռ գյուղում (Բաղէշի շրջան) օրինակում էր մի Յայսմատուրք — 215, 292, 403, 424, 426, 458, 464, 471, 576, 622, 623, 628, 629, 630, 631, 632, 633
45. Եղբ. Մարտիրոս կր-ի, որ 1418 թ. Պոռ գյուղում ստ. Մկրտիչ Նաղաշի օրինակած Յայսմատուրք — 215
46. Ոստան քաղաքի քահանաներից, հշվ. 1418, 1419 թթ. — 221, 228
47. Աշակերտ Անիի եպո Յովհաննէս Ոսկեփորիկի, 1418 թ. Վրաստանի Օթայ գյուղում օր. Աւետ. — 222
48. «Առաջին վարպետ» Գրիգոր Ախալցխացի գրչի, որ 1419 թ. Հերմոնի վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 657

Մկրտիչ

49. Ոստան քաղաքի քահանաներից, 1419 թ. — 228
50. Կր., 1419 թ. Երուսաղէմում օգնում էր Մանուէլ գրչին թուղթ կոկելով — 233, 234
51. Միաբան Պատրկի վանքի, հշվ. 1420 թ. (1428-ին՝ արդեն մահացած էր) — 239, 377
52. Մի ալլ միաբան Պատրկի վանքի, հշվ. 1420, 1428 թթ. — 239, 376
53. Մահադասի, միաբան Պատրկի վանքի, 1420 թվականին — 239
54. Մաճակալ Բերկրիի Յուսկան որդւոյ վանքի, 1420 թ. — 242
55. Միաբան Լիմ անապատի, 1421 թ. — 253
56. Հայր Կարապետ Դերճանցի գրչի, որ 1421, 1424, 1425 թթ. Հերմոնի վանքում և Տաթևում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքի 3 ձեռագիր — 258, 319, 338
57. Կր., մարտիրոսացավ «ի ձեռաց Թամուրին», հշվ. իր քեռորդի Ստեփանոս կր-ի կողմից, 1421 թ. Վարագում — 259
58. Քհյ, ուսուցիչ Կարապետ գրչի, հշվ. 1421 թվականին Վարագում — 260
59. Քհյ, որդի Կարապետի, 1421 թ. Վանում տանուտեր Յովհաննիսից նվեր ստացավ Աւետ., իսկ Օլջա-Խաթունից՝ պատարագի զգեստ — 261, 262
60. Եղբ. Սաղաթիէլ վրդի, որ 1421 թ. Վարագում ստ. մասամբ իր կողմից օրինակված Աստուածաշունչը — 264
61. Եղբորորդի Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Եղեվանքում ստ. Աւետ. — 294
62. Միաբան Կտուցի սբ Խաչ վանքի, 1422 թ. — 296
63. Գրիշ, Գրիգոր և Կարապետ գրիչների ընկերակցութեամբ, 1422 թ. Վանում օր. Յայսմատուրք — 297
64. Գրոց աշակերտ. ստացավ այն Հարանց վարքը, որ 1422 թ. Տրապիզոնում օրինակել էր իր համար Ղազար Ղրիմեցին — 299
65. Եղբ. Յոհաննէս քհնյի, որ 1423 թ. ստ. Շարակնոց — 303
66. Ազգ. Յովհաննէս կր-ի, որ 1424 թ. Եղեվանքում ստ. Շարակնոց — 321
67. Հնգյլ Եղբ. Յովաննէս արեղայի, որ 1421 թ. Սրղգայ գյուղում ստ. Գանձարան — 322
68. Սորբեցի, հայրապետ (վանահայր) Լուսաւորչի գերեզման վանքի, 1424, 1434 թթ. — 324, 441
69. Ղրիմեցի, փակակալ Երուսաղէմի սբ Փլըր-

Մկրտիչ

- կիչ վանքի, 1424 թ. օր. Գր. ՏԹ. Քարոզ-
գիրք — 324
70. Որդի Վարդանի, հորեղբորորդի Թումայ
Մինասենցի, 1425 թ. Աղթամարում ծաղ-
կեց Թումայի օր. Աւետարանը, 1428 թ.
արդեն մահացած էր — 327, 377
71. Ոմն Գաւրկի հետ միասին 1425 թ.
3 թանկա տվեց Թումայ Մինասենցի օր.
Աւետարանը կոստղելու համար — 327 *
72. ՔՀյ, Վանայ բերդի պաշարման ժամանակ
խնամք տարավ մի Աւետարանի — 329
73. Մի Աւետարանի մեջ 1425 թ. դրեց փոքր
հիշատակարան — 329
74. Միարան Ագուլեաց վանքի, 1425 թ. իր
պաշտոնն էր ժողովել զգարդիւն հասարա-
կաց յնշտեմարանս — 337
75. Կր., հորեղբայր Յոհաննէս գրչի, որ 1425
թվականին հարհոց գլուղում օր. Աւետա-
րան — 343
76. ՔՀյ, 1425 թ. վկա եղավ պր. էվատշահի
կողմից Աւետարան դնելու ակտին — 346
77. Նղբորորդի Ստեփանոս գրչի, որ 1426 թ.
օր. Աւետ. — 349
78. Սարկավազ, կրտսեր եղբ. Պետրոս կր-ի,
որ 1426 թ. Բերկրիի նշանակում օր. Մաշ-
տոց — 352
79. Վանահայր Տրապիզոնի սբ Աւքսենտ վան-
քի, ԺԵ. դարի 20-ական թթ. և 1432 թ. —
370, 427
80. Լուսարար Երուսաղէմի սբ Յարութեան
տաճարի, 1427 թ. — 371, 372
81. Պր., որդի Սաղաթէլի, 1428 թ. Կողոց
վանքում ստ. Ճառքնտիր-Տօնական — 380,
381
82. Պր., հայր Ստեփանոս գրչի, որ 1428 թ.
օր. Քաղուածայ Մկն. անտարանի — 381
83. Միաբան Կողոց վանքի, 1428 թ. — 381
84. Որդի Զանազիզի, եղբ. տեր Մանուէլ գրչի,
որ 1428 թ. Ամաբասի վիճակի Շուշու գլու-
ղում օր. Աւետ. — 384
85. Առաջնորդ Խոսրովայ վանքի, 1430 թ. —
397
86. ՔՀյ, եղբ. Ստեփանոս կր-ի, որ 1430 թ.
ստ. Աւետ. — 398
87. Ավագերեց, հշվ. 1431 թ. Երեզ անապա-
տում — 407, 408
88. Սըսցի, որդի Ստեփաննոսի, ԺԵ. դարի
30-ական թթ. Բշնիում 250 դահկանով
վաճառեց մի Աւետ. — 421
89. Նզր. Գրիգոր դպրի, որ 1432 թ. Արճէ-
շում սպասավորում էր Մկրտիչ վրդին —
424

Մկրտիչ

90. Երուսաղէմի կրոնավորներէ, 1432 թ. օգ-
նում էր Յակոբ Բերկրեցի գրչին թուղթ
կոկելով — 429
91. Հորեղբայր Յոհաննէս Երզնկացի ոսկերչի,
որ 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 435
92. Կր., որդի Նոր-Ամիրի, իր եղբ. Յովան-
նէս կր-ի հետ միասին 1433 թ. գնեց մի
Աւետ. — 436
93. Մկրտիչ-Պէկ, որդի Յակոբ քհյի, որ 1435
թվականին Կաֆայում ստ. Տօնացոյց —
459
94. Նղբ. Յովաննէսի, որ 1436 թ. Աղթամա-
րում ստ. Աւետ. — 463
95. Գրիչ, 1436 թ. Չմշկածագի Կարմիր վան-
քում օր. Գանձարան — 466
96. Նղբ. Սանահնի փակակալ Յովհաննէս
վրդի, որ 1436 թ. Սաղմոսավանքում ստ.
Մաշտոց — 466
97. Նղբ. Արճիշեցի խոշա Բաճղնի, որ 1437 թ.
ստ. Յայսմաուրք — 474
98. Նղբ. Կարապետ դրչի, որ 1437 թ. Արճէ-
շում օր. Յայսմաուրք — 474
99. Տղա, ունիթոռ, 1437 թ. վկա եղավ փի-
լիսոփայական բովանդակութեամբ մի ձե-
ռագրի վաճառքի — 478
100. Ձեռնավոր Զերիշատ գլուղի, 1438 թ. ութ
անձից բաղկացած իր ընտանիքով ալովեց
սեփական տան մեջ՝ Փիր-Ալիի ասպա-
տակների կողմից — 485 *
101. Կր., որդի Խնդուի, 1438 թ. Արճէշում սա.
Ճաշոց — 490
102. Պր. Մկրտիչ, հորեղբորորդի Մկրտիչ կր-ի,
որ 1438 թ. Արճէշում ստ. Ճաշոց — 490
103. Քեռորդի՝ Ներսէս քհյի, որ 1438 թ. Սե-
բաստիայում սա. Ճաշոց — 493
104. Հայր Մովսէս քհյի, փեսա Աւետիք երեցի,
հշվ. 1439 թ. Աւագ վանքում — 495
105. Միարան Աւագ վանքի, 1439 թ. սրբադրում
էր Սիմէոն գրչի օրինակած Յայսմաուր-
քը — 495
106. Նղբ. Մովսէս քհյի, որ 1439 թ. Աւագ վան-
քում ստ. Յայսմաուրք — 495, 496
107. Վճիգեղբայրոյս և զաստուածաբան, քաջ և
երջանիկ վարդապետ, մհ. 1439 թ. Լիմ
կղզում, կիսատ թողնելով մի Աւետ. օրի-
նակութիւնը — 499
108. Վրդ., առաջնորդ Արգելան վանքի, 1439 թ.
— 500
109. Ոմն մահտեսի, հշվ. 1440 թ. Կաֆայում —
511
110. ՔՀյ, որդի Աւոփրիսի, 1441 թ. Արճէ-

Մկրտիչ

- շում ստ. և նկարազարդեց մի ճաշոց — 516, 517
111. Որդի Պարոնի, 1441 թ. ստ. և նվիրեց Աղթամարի վանքին մի Աւետ. — 524
112. ՔՀյ, հայր Կարապետ քՀյի, 1441 թ. Տայ-շող գյուղում ստ. Մեսրոպ Վայոցձորեցու Պամ. Ներսէսի հայոց հայրապետի աշխատությունը — 525
113. Սարկավագ, թոս վերոհիշյալ Կարապետ քՀյի — 525
114. Եպս, որդի Կիրակոսի, 1441 թ. Մոկրի Արրահամանց գյուղում ստ. Աւետ. — 527
115. Խոշա, Սերկէիլի գյուղի տանուտերերից, 1442 թ. — 534
116. Հայր Անդրիասի, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. — 541
117. Գրիշ, որդի Խաչատուրի, 1443 թ. Բաղէշում օրինակեց, իսկ 1446 թ. ստ. Աւետարան — 545, 594
118. ՔՀյ, հայր Յովանէս գրչի, որ 1443 թ. Բաղէշում օր. Յայամաւորք (հմմտ. Մ 5 Մկրտիչի հետ) — 547, 548
119. Եպս., 1443 թ. իր և Կիրակոս կաթողիկոսի և Աստուածատուրի համար ստ. մի Աւետ. — 551
120. Հնգյ, հայր տանուտեր Յոհանէսի, որ 1443 թ. Խլաթում ստ. Աւետ. — 553
121. Փնսա վերոհիշյալ տանուտեր Յոհանէսի — 553, 554
122. Մահդասի, միարան Գաւաշի Վարդան զօրավար վանքի, 1444 թ. — 565
123. Կր., որդի Խնդուի, 1444 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 568
124. Եղր. Վարդան գրչի, որ 1444 թ. Վանում օր. Աւետ. — 569
125. Պր., հորեղբորորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1444 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 569
126. Կոշկրրենց, մահդասի, Երախտաւոր Պրտըլի վանքի, հշվ. 1444 թ. — 573
127. Մահդասի, միարան Ռշտունիքի սբ Յակոբ վանքի, 1445 թ. — 582
128. Կր., որդի Խուլթլուբէկի, որ 1445 թ. Վանում ստ. Յայամաւորք — 584
129. Եղր. պր. Յոհանէսի (կամ նրա կնոջ՝ Տանա-Մելիքի), որ 1445 թ. Բաղառիճի եկեղեցուն նվիրեց մի Աւետ. — 589
130. Հորեղր. Յովանէս արեղայի, որ 1445 թ. Բաղառիճում կազմեց մի Աւետ. — 589
131. Կր., որդի Քուրի (կամ Քուրենց), 1446 թ. Բաղէշում ստ. Յայամաւորք — 592, 593, 594
132. Կր., 1446 թ. Բաղէշում ստ. և նվիրեց

Մկրտիչ

- Գաւառի սբ Քառասնոց վանքին մի Աւետ. — 594
133. Միարան Գաւառի սբ Քառասնոց վանքի, 1446 թ. — 594
134. Հայր Թովմայ Մեծոփեցու աշակերտ Յովանէս Արճիշեցու, որ 1446-ից առաջ (մինչև Մեծոփեցու մահը) օրինակեց քերականական նյութերի այն ժողովածուն, որի մէջ է գտնվում նաև Աղուանից այրուքներ — 597
135. Եղր. Յովանէս եպս Կաֆայեցու, որ 1447 թվականին ստ. Գր. Տթ. Փարողդիրք — 607
136. Եղբորորդի Սարգիս մահգասու, որ 1447 թվականին Մոկրի Գինէկանց գյուղում ստ. Աւետ. — 612
137. Գրիշ, 1447 թ. Դերձկի վանքում օր. ճաշոց — 615
138. Թմոզվիի քահանաներից, 1448 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 618
139. Կր., 1448 թ. Սեբաստիայում օր. Մաշտոց — 621
140. Հայր Ալեքսիանոս գրչի, որ 1449 թ. Հերմոնի վանքում օր. Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. աշխատությունը — 638
141. ՔՀյ, հայր Կարապետ վրդի, որ 1449 թ. Ապահոնեաց վանքում ստ. Աստուածաշունչ — 639
142. 1449 թ. Կաֆայի Նորաշեն մենաստանում կոկեց թուղթ — 641
143. ՔՀյ, 1450 թ. Արճէշից փախչելով Տիւրիկ՝ 50 ֆլորինով այնտեղ վաճառեց մի ճաշոց — 645
144. Պր., եղր. պր. Ամիր-Դօլի, որ 1450 թ. Խլաթում ստ. ճաշոց — 647
145. Միարան Խլաթի սբ Յովհաննէս վանքի, 1450 թ. — 647
146. Մաղկող, 1450 թ. Հարհոց գյուղում ծաղկեց մի Աւետ. — 648 *
147. Քարիմշենց, Գաւաշի տանուտերերից, ԺԵ. — 566
- Մղրունի — Միարան Գորոփոսիսի սբ Թէոդորոս վանքի, հշվ. 1406 թ. — 65
- Մղպէլ — Հայր Խոնախ մղտսու, որ 1406 թ. Կոնթէր գյուղում ստ. Յայամաւորք — 65
- Մոմեղէն
1. Եղր. Խոնախ մղտսու, որ 1406 թ. Կոնթէր գյուղում ստ. Յայամաւորք — 65
 2. Հայր տանուտեր Թաթարբէկի, որ 1420 թ. Նարեկ գյուղում ստ. Աւետ. — 242
- Մովսէս (Մուէս, Մուսեիս)
1. Վանահայր Խիզանի Խնձորուտի վանքի. 1404 թ. — 45, 46

Մովսէս

2. Գրիշ, եղել է կազ, 1406 և 1411 թթ. Տաթևում օր. Ժողովածունք — 58, 123, 124
3. Անկեղակութեցի, որդի Մխիթարի, գրիշ, 1428 թ. օր. Աւետ. — 382
4. Երեց, որդի Ամիրպլկի, 1407 թ. մի Աւետ. նվիրեց Աւագ վանքին — 83
5. Արեղա, 1412 թ. Կոճերաց վանքում Գանձարանի օրինակ տվեց Վրդանէս գրչին — 138
6. Ոմն կարճաճասակ, մի փորք հիշատակադրութիւն թողեց 1413 թ. օրինակված մի ձեռագրում — 143
7. Փեսա Ոգիմ դուզի քչյ Թաղէսի, որ 1413 թ. ստ. Ճառքնտիր — 148, 151
8. Միայնակեաց, հորեղբայր Կարապետ գրչի, որ 1418, 1421, 1435, 1437 թթ. Վանում օր. 5 Աւետարան — 218, 260, 261, 457, 473
9. Եղբ. տանուտեր Ղազարի, որ 1418 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 218
10. Եղբ. ծոհանէս քչյի, որ 1419 թ. Յիպնայ վանքում ստ. Աւետ. — 224
11. Մուսիս, եղբ. Յակոբ վրդի, որ 1421 թ. Հերմոնի վանքում մեծ համբավ ունեւ — 259
12. Եղբ. Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Բերկրիի Նղավանքում ստ. Աւետ. — 294
13. Եպս, 1423 թ. Գանձասարում գրեց հիշատակարան Մահակ կր-ի կողմից Կարապետ եկեղեցապանին մի Աւետ. նվիրելու մասին — 307
14. Պր. Մուսիս, փեսա պր. էվաչայի, որ 1425 թ. գնեց Աւետ. — 345
15. Արեղա, 1427 թ. Տաթևում օգնում էր Սարգիս գրչին թուղթ կոկելով — 367
16. Եղբ. Կարապետի, որ իր 3 որդիների հետ միասին ղոճ դնաց 1431 թ. Ամիրթի մահտարածմին — 405
17. Հայր Դրպօ և Յովսէփ եղբայրների, որոնք 1431 թ. գնեցին և նվիրեցին Միխանից (Մուլիվոն) եկեղեցուն մի Աւետ. — 411
18. Նորաբողոք զավակ Ներսէս մահդասու, որ 1431 թ. Խիզանում նորոգեց ու կազմեց Աւետ. — 412
19. Ռես, ազգ. Ներսէս քչյի, որ 1433 թ. Ուրանց գյուղում ստ. Աւետ. — 433
20. Որդի Թումայի, Ուրանց գյուղի քահանաներից, 1433 թ. — 433
21. Վրդ., թաղված Մեծոփայ վանքում, հշվ. 1435 թ. — 452
22. Բարունի, ազգ. Կեսարիայի արքեպս Յո-

Մովսէս

- վանիսի, որ 1438 թ. ստ. Յայսմաուրք — 491, 492
 23. Քչյ, որդի Մխիթարի, 1439 թ. Աւագ վանքում ստ. Յայսմաուրք — 495, 496
 24. (Նաև Մուսիս) Երեց, իր Յովաննէս որդու հետ միասին 1441 թ. նվիր ստացավ մի Յայսմաուրք — 511, 512
 25. Քչյ, 1440 թ. օր. Աւետարանի մի մաս — 513
 26. Սերկևիլի գյուղի տանուտերերից, 1442 թ. — 534
 27. Միաբան սր Սարգսի դամբարան կոչվող վանքի, 1443 թ. — 549
 28. Քչյ, Ուրանց գյուղից, որդի Թումայ քչյի, 1447 թ. սա. Թումայ Մինասնիցի օր. Աւետարանը — 608
 29. Քչյ, ազգ. Կարապետ քչյի, որ 1447 թ. Մոկքի Գինէկանց գյուղում ստ. Աւետ. — 612
- Մուղամ — Դուստր Սիրունի, հշվ. 1417 թ. Ակոռոյ վանքում — 202
- Մուլֆ — Ամուսին Ճաշ-Մելիք կնոջ, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. — 540
- Մուլքիլ — Դաւաշցի պարոն, որդի Դաւարի, ԺԵ.—ԺԶ. դդ. գերութիւնից ազատեց 1444-ին օր. մի Աւետ. — 566
- Մուղապի — Որդի պր. Մկրտիչի, հշվ. 1444 թ. Վանում — 569
- Մուշան — Հանիկ Անդրիասի, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. — 541
- Մուսիս — Տե՛ս Մովսէս
- Մուսիլ — Եղբ. Յովաննէս (Յովէլ) քչյի, որ 1407 թ. Տաթևում ստ. Աւետ. — 77
- Մուսամ-Փաշա — Ոմն մահմեդական, որ 1413 թ. վականին վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 160
- Մուրատ (Մուրադ)
1. Իր որդիների հետ 1402 թ. Սինէական նապատում խնամում և օգնում էր ֆր. Յոանգ ծեր գրչին — 27
 2. Որդի Թօղանի, եղբ. Աննայի, որ 1409 թ. ստ. Գր. Խլաթեցո՛ւ խմբագրած և օրինակած Ճառքնտիրը — 99
 3. Պապ Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաուրք — 159
 4. Մահդասի, հնգջլ հայր Մկրտիչ գրչի, որ 1414 թ. Յուսկան որդւոյ վանքում օր. Գր. ՏԹ. լծմ. սաղմոսաց — 170
 5. Հորաբողոք որդի Աստուածատուր գրչի, որ 1418 թ. Ոշտունեաց սր Վարդան անապատում օր. Մաշտոց — 220
 6. Աղա, պապ Ստեփանոս վրդ. Ախալցխա-

Մուրատ

- ցու, որ 1423 թ. Կաֆայում ստ. Շարակ-նոց — 312
7. Եղբ. Եւաա ճգնավորի, որ 1437 թ. Խլա-թում սա. Աւետ. — 472
8. Հնգցլ որդի ասնուաներ Դաւթի, որ 1437 թ. Թացու գյուղում սա. Աւետ. — 477
9. Եղբ. Մովսէս բաբունու, ազգ. Կեսարիայի արքեպս Յովանիսի, հշվ. 1438 թ. — 492
10. Հնգցլ որդի Եսայու, որ 1443 թ. Բաղէ-շում սա. Աւետ. — 545
11. Փեսա Շալխութլու կնոջ, որ 1447 թ. Ռըշ-տունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. — 613

Մուրադաճ

1. Կոչված նաև Մուրատ, որդի Անպէտի, 1419 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 227, 228
2. Ուստա, ի հիշատակ իր վաղամեռիկ որ-դու, կնոջ հետ միասին, 1421-ից քիչ հե-տո պատարագի մի զգեստ նվիրեց քհյ Մկրտիչին և նրա որդի Կարապետին — 262
3. Խոշա, 1435 թ. նահատակվեց Արծկէ քա-ղաքում — 453
4. Դրված՝ Մուրադա աղավաղ ձևով, հնգցլ թոռ տանուտեր Յովհաննէսի, որ 1443 թ. Խլաթում ստ. Աւետ. — 553, 554
5. Ոմն, 1448 թ. Քմոզվիում, Խաչատուր երե-ցին վաճառեց մի Աւետ. — 618

Մորան

1. Մայր Յովհաննէս քհյի, որ 1419 թ. Տայ-շող գյուղում ստ. Ծառքնտիր — 226
2. Մայր Յովսէփ քհյի, որ 1443 թ. ստ. մի ժամագիրք-Պատարագամատուց — 557
3. Մայր Ստեփանոս գրչի, որ 1447 թ. Աղ-թամարում օր. Ծառոց — 609
4. Հնգցլ քույր Իսրայէլ գրչի, որ 1447 թ. Մոկքի Փասավանք գյուղում օր. Ծառոց — 610
5. Մոշան, մայր Թուխթանգ կնոջ, որ ժն. դարի վերջին կամ ժՁ. դարում ստ. Աւետ. — 614

Մօրի-Մեխի (Մսրը-Մէլէք)

1. Դուստր Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շա-րակնոց — 170
2. Քույր Աստուածատուրի, որ 1420 թ. Կա-ֆայում սա. Աւետ. — 245
3. Եղբորդուտր Յովհաննէս կր-ի, որ 1421 թ. ստ. և նվիրեց Վարազայ վանքին Ծառոց — 251
4. Մայր խոշա Աստուածատուրի, որ 1425 թ. գերութլունից ազատեց Դր. Նարեկացու Մատեանի մի ձեռագիր — 328
5. Մորաքույր պր. Ստեփանոսի, որ 1437 թ.

Տրապիզոնում ստ. Յայսմաուրք — 481, 482

Մսրշ[ան] — Խոշա, հայր տանուտեր Պապի, որ 1443 թ. Սուխարայ վանքում ստ. Մաշ-տոց — 549

Մուրաթ (Մրրուաթ, Մրվաթ)

1. Քույր Յովսէփ վրդի, որ 1410-ական թթ. ստ. Դր. Տթ. Քարոզգիրք — 210
2. Քրոշ գուստր Յովհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Եղեվանքում ստ. Աւետ. — 294
3. Մայր Ստեփանոս բրուտի, որ 1435 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 457
4. Քույր տանուտեր Յովհաննէսի, որ 1427 թ. ստ. և նվիրեց Վարազայ վանքին Յայս-մաուրք — 659
5. Կին վերոհիշյալ տանուտեր Յովհաննէսի — 659
6. Քույր Աթանանց գյուղի քհյ Աստմի, որ 1440 թ. հետ դնեց իրենց գյուղից հափըշ-աակված Աւետարանը — 506
7. Կին Վէգենի, որ 1450 թ. ինչ-որ վանքի նվիրեց Ծառոց — 649

Յ

Յակոբ (Յակովբ, Ակոբ)

1. 69-ամյա գրիչ, որ 1353 թ. գործածում էր աղնոց (սվատեալ էր աչքս, եղի աչքս, — գրում է նա) — 27*
2. Հնգցլ միաբան Խիզանի սբ Կանանց վան-քի, հշվ. 1401 թ. Յովհաննէս գրչի կողմից, որպես իր «հարազատ եղբայր» — 17
3. Հայր Յովհաննէս քհյի, որ 1401 թ. Խիզա-նում ստ. Ծառոց — 18
4. Դպիր և աշակերտ Խիզանի սբ Խաչ վան-քում, 1402 թ. — 24
5. Ղրիմեցի, որդի Նորազատի, աշակերտ Գէորգ Երզնկացու, նշանավոր տոմարա-գետ, մատենագիր և գրիչ, 1416 թ. Մե-ծոփայ վանքում շարադրեց իր «Մեկնու-թիւն տոմարի» նշանավոր աշխատութլու-նը, 1415—16 թթ. խմբագրեց Դր. Տաթե-վացու Քարոզգիրքը, գրել է նաև «Յղ. ազ-գականութեան բաժանման», «Յղ. անյայտ նշի» և մի քանի այլ մանր աշխատութլու-ններ, մհ. 1426 թ. — 42, 78, 105, 111, 181, 182, 183, 183*, 209, 210, 297, 361, 364, 451, 653, 654, 655, 655*
6. Հգևր հայր Ստեփանոս գրչի, որ ժն. դարի սկզբին Տշողում օր. Ծառքնտիր — 44
7. Գանձակ գյուղից, հայր Կիրակոս քհյի, որ 1404 թ. Աղթամարում ստ. Մաշտոց — 47

Յակար

8. Որդի Վիշապի կամ Ուշապի, որ 1405-ից առաջ Երևանում սա. Մանուէլ եպսի օրինակած Աւետարանը — 49, 50
9. Հնդցլ մտերիմ Յունան գրչի, որ 1406 թ. Տաթևում օր. մի ժողովածուի Ա. մասը — 59
10. Գործավոր Գորոփոսիսի սբ Թէոդորոս վանքի, հշվ. 1406, 1413 թթ. — 65, 160
11. Միարան Գորոփոսիսի սբ Թէոդորոս վանքի, 1406 թ. — 65
12. Գողթնացի, բնակվում էր Բուստ գյուղում, Գր. Տթ. իր Քարոզգիրքը գրեց սրա պատվերով, 1407 թ. — 73
13. Ասպիսընկցի, գրիչ, 1408 թ. Տաթևում օր. Քարոզգիրք — 87
14. Հայր Յովանէս գրչի, որ 1409 և 1417 թթ. Մոկքի Կադթանց գյուղում և Ակոռոյ վանքում օր. Աւետարաններ — 96, 202
15. Դպիր, գործակցությամբ Թովմայ Մեծոփեցու և Յովանէս կրի, 1410 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը — 101, 105
16. Ովանանց, աշակերտ Յովհ. Որոտնեցու, նշանավոր և անվանի ռաբոնապետ, ժամանակակիցների կողմից կոչված՝ «պայծառ շահ եկեղեցոյ», «անյաղթ փրկսոփայ» և այլն: Գործել է, հիմնականում, Վասպուրականում, մասնակցել է Գաւաշի Վարդան զօրավար վանքի վերաշինմանը, եղել է Կողուց վանքի առաջնորդ («), թողել է մի շարք աշակերտներ: Սրա քնոորդին է Աստուածատուր վրդը, որը շարագրեց Մկրտիչ Նաղաշի Վարք-Հիշատակարանը — 119, 141, 259, 302, 338, 364, 380, 381, 565, 622, 639, 654
17. Գ. կաթողիկոս Հայոց (ըստ Օրմանյանի՝ 1404—1414 թթ.), այստեղ հիշված է 1411—1414 թթ. — 124, 133, 157, 170, 651
18. Ամուլ (մաճակալ) Մեծոփայ վանքի, 1411 թվականին — 128
19. Միաբան Ապահոնեաց վանքի, 1413 թ. — 146
20. Աբեղա, 1413 թ. Ապահոնեաց վանքում Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցի օրինակ տվեց Յոհաննէս գրչին — 146
21. Երկու նույնանուն միաբաններ Խիզանի սբ Խաչ վանքի, 1413 թ. — 152, 153
22. Եղբ. Յովհաննէս գրչի, որ 1413 թ. Խիզանի սբ Խաչ վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 152

Յակար

23. Փակակալ Եկեղեաց Սաղի սբ Ստեփաննոս վանքի, 1413 թ. — 154, 155
24. Եղբորորդի Սաղի սբ Ստեփաննոս վանքի վանահայր Ոնոփրիոսի, 1413 թ. — 154
25. Տասնամյա վախճանված որդի Կոստանդին Վահագի կաթողիկոսի, հշվ. 1413 թ. — 157
26. Որդի Պեսիկի, 1413 թ. 600 դահեկանով գնեց մի Աւետ. — 160, 161
27. Գրիչ, աշակերտ Գր. Խլաթեցու, նոտար Առաքել Բաղիշեցու, 1414—1425 թթ. Խառաքատի վանքում օր. Յայսմաուրք և Գր. Տթ. Մկն. Մաթ. աւետ. և Քարոզգիրք աշխատությունները. — 165, 212, 213, 329, 330
28. Երկու նույնանուն միաբաններ Խիզանի Գամաղիէլ վանքի, 1414 թ. (հմտ. № 21-ի հետ) — 168, 169
29. Կր., որդի Գրիգոր գրչի, որ 1414 թ. օր. Մաշտոց — 171
30. Եղբ. Գրիգոր քհնյի, որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171
31. Աբեղա, 1415, 1418 թթ. Մեծոփայ վանքում, թուղթ կոկելով և այլ ծառայություններով օգնում էր Կարապետ գրչին և Մկրտիչ վրդին — 178, 180
32. Եղբ. Աստուածատուր տնտեսի, հշվ. 1416 թվականին Վանում — 189
33. Գրիչ, 1416 թ. Ղրիմում օր. Հարանց վարք — 190
34. Որդի Առաքեալ քհնյի, որ 1417 թ. ստ. Աւետ. — 205
35. Ոմն ե՛պս, հշվ. 1417 թ. վրաց Օթայ գյուղում — 222
36. Գրիչ, որդի Յուսիկի, 1418—1425 թթ. Թերկրի Յուսկան որգւոյ վանքում և Եղեւան վանքում, իսկ 1432 թ. Երուսաղէմում օր. 4 Աւետարան, Շարակնոց և Գր. Տթ. Հծմ. սաղմոսաց — 214, 242, 294, 321, 339, 429
37. Քհնյ, եղբ. Կարապետ գրչի, որ 1418 թ. Վանում օր. Աւետ. — 218
38. Ուսուցիչ Աստուածատուր գրչի, որ 1418, 1419 թթ. Վարդան զօրավարի վանքում և Ոստանում օր. Մաշտոց. և Աւետ. — 220, 227
39. Աբեղա, 1419 և 1424 թթ. Երուսաղէմում օգնում էր Մանուէլ և Յովաննէս գրիչներին ձեռագրեր խաղելով, կապելով և ծաղկելով — 233, 234, 325
40. Ոմն, հշվ. 1419 և 1420 թթ. երկու հիշատակարանում (առաջինը գրված Սամ-

Յակոբ

- ստնում, երկրորդը՝ Հացունեաց գավառում), որպես «Հայրապետ» կամ «Հայրապետ Հայոց» (կաթողիկոս): Այդ թվականներին Յակոբ անունով կաթողիկոս Հայտնի չէ, ուստի սրա ով լինելը մնում է անորոշ — 235, 247
41. Խոյնեցի, միաբան Բերկրիի Յուսկան որդու վանքի, եղբ. նույն վանքի առաջնորդ Մկրտիչի — 242, 295
42. Երկու նույնանուն միաբաններ լիմ անապատում, 1421 թ. — 253
43. Ծգնավոր, 1421 թ. ստ. և նվիրեց Պառնոսդրակ վանքին մի Գանձարան-Տաղարան — 267, 268
44. Իր կնոջ հետ, 1422 թ. Երզնկայի նորակառույց ժամատանը նվիրեց քիմյա շուրշառ և այլ սպասներ — 290
45. Մահդասի, միաբան Բերկրիի Եղեվանքի, 1422 թ. — 295
46. Վրդ., հնգյլ ուսուցիչ Ստեփանոս վրդ. Ախալցխեցու, որ 1423 թ. Կաֆայում ստ. Շարակնոց. — 312
47. Եպս, վանահայր Հաղբատի՝ 1423-ից առաջ, հշվ. Ստեփանոս վրդ. Ախալցխեցու կողմից — 312
48. Հորեղբայր վերոհիշյալ Ստեփանոս վրդի — 313
49. Հայր Հաթունի, որ 1425 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 327
50. Բարունապետ, հշվ. 1425 թ. Ագուլեաց վանքում, որպես «հոգևոր հայր և վարժապետ» — 337
51. Աբեղա, միաբան Ագուլեաց վանքի, 1425 թվականին — 337
52. Գրիչ, միաբան Հերմոնի վանքի, 1426 թ. օր. Շարակնոց (հշվ. նաև 1449 թ.) — 349, 638
53. Եղբ. տանուտեր Յովանէսի, որ 1427 թ. ստ. և նվիրեց Վարազայ վանքին մի Յայսմաուրք — 659
54. Կր., 1428 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 379
55. Հնգյլ հայր Մելքիսեթ Բաղիշեցի գրչի, որ 1428 թ. Արճէշում, ապա նաև Խուբի Քեռու գլղքքում օր. Աւետարաններ — 379, 386
56. Վրդ., Մաղարդայ վանքի աղղեցիկ միաբաններից (գուցե՝ առաջնորդ), 1430 թ. նրա մասին ասված է, որ «որպէս զարեգակն լուսաւորէ զտեղիքս մեր», 1440 թ. Խոյից Մաղարդի վանք բերեց Կիրողի Կումն ընծայութեան մի ձեռագիր — 396, 504

Յակոբ

57. Որդի Թագէտսի, 1431 թ. Երեւան վանքում իր համար օրինակեց Հարանց վարք — 411
58. Հնգյլ հայր Ասոմ աբեղայի, որ 1431 թ. ստ. Ժողովածու — 416
59. Եղբորորդի վերոհիշյալ Ասոմ աբեղայի — 416
60. Միաբան Եղեղեաց անապատի, 1432 թ. — 422, 423
61. Հգևր հայր Մկրտիչ վրդի, որ 1432 թ. Արճէշում ստ. Մաշտոց — 424
62. Քհյ, հայր Յովսէփ գրչի, որ 1432 թ. Կիրողի անապատում օր. Աւետ. — 426
63. Տրապիզոնցի, որդի Պետրոս Թանանուշի, գրիչ, 1432, 1437 թթ. Տրապիզոնում օր. Հարանց վարք և Յայսմաուրք, իսկ 1438 թվականին Կ. Պոլսում՝ Գիրք ձեռնագրութեան — 427, 482, 492
64. Ոմն, 1433 թ. Ղրիմում նվեր ստացավ Տիրատուր անվամբ մեկի կողմից գնված և արծաթով զարդարված Աւետարանը — 437
65. Միաբան Թումայ առաքեալի վանքի, 1434 թվականին — 440
66. Պր., Վենէթի (Վենետիկ) Հայ տան գրչի, 1434 թ. Գորգ անվամբ մեկից նվեր ստացավ մի Միսալ — 445
67. Կր., հերպետ Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. — 451, 454
68. Միաբան Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. — 452, 455
69. Քհյ, հայր Յովանէս գրչի, որ 1443 թ. (Հայտնի չէ որտեղ) օր. Ծաշոց, իսկ 1448 թ. Արծկեում՝ Աւետ. (եթե ժամանակի ե աշխատանքի վայրի մեծ տարբերություն չլիներ՝ կարելի էր նույնացնել յ 14 Յակոր գրչի հետ, որը նույնպես որդի է Յովհաննէսի) — 558, 619
70. Քհյ, որդի Տանական երեցի, 1435, 1437 թվականներին Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում ստ. Տօնացոյց և Ծառնետիր — 459, 460, 483
71. Աբեղա, որդի Տիրացու քհյի, 1436 թ. «Հայր Յովանիսի» կոչված Աստուածածնի վանքի համար ստ. Ծաշոց, զգալի գործ է կատարել նաև այդ վանքը շենացնելու ուղղությամբ — 466, 467
72. Մահդասի, միաբան Սանահնի, 1437 թ. Շարակնոց օրինակելու համար մագաղաթ շնորհեց Տաթևի տարագիր եպս Շմաւոնին — 469
73. Որդի Թումայի, որ 1437 թ. Խիզանի Գամաղիէլի վանքում ստ. Աւետ. — 478

Յակոբ

74. Պր., կառուցող Ախալցխայի մոտ գտնվող ինչ-որ վանքի, որ իր անունով կոչվում էր Պարոն Յակոբայ վանք, հշվ. 1438 թ. — 486
75. Ակոր, հորեղբայր Կարապետ գրչի, որ 1438 թ. Վարդիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489
76. Դեռաբույս քեռորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Արճէշում սա. Ճաշոց — 490
77. Քհյ, 1438 թ. ստ. Մաշտոց — 494
78. Միարան Աւագ վանքի, 1439 թ. — 495
79. Վաշլենդուս փիլիսոփայ, հոբեր հայր Գրիգոր գրչի, որ 1439 թ. Արգեւան վանքում օր. Աւետ. — 500
80. Քհյ, գրիչ, 1439 թ. օր. Յակոր Ղրիմեցու ձգ. ազգականութեանց բաժանման աշխատությունը — 503
81. Միարան Մաղարդայ վանքի, 1440 թ. — 504
82. Զգնավոր, 1440 թ. սպասավորում էր Ներսէս արեղային, որը Մեծոփայ վանքում, ապա Մատնավանքում օր. Առ. Սիւնեցու Մկն. Մահմանաց գրոց աշխատությունը — 509
83. Հայր Կարապետ կր-ի, որ 1441 թ. Խլաթում ստ. Յայսմաւորք — 526
84. Դպիր, որդի Յովանէս քհյի, 1441 թ. Սիւնիքում, հոր հետ միասին, օր. Յայսմաւորք — 526
85. 1441 թ. ստ. և վերստին նորոգեց մի Աւետ. — 530
86. Փակակալ Սերկէիլի գյուղի սբ Յովհաննէս վանքի, 1442 թ. — 534, 535
87. Ակոր, 26 տարեկան հասակում մեռած եղբ. Անդրիասի, որ 1422 թ. ստ. Աւետ. — 541
88. Քհյ, մեծ պապ Յովանէս գրչի, որ 1443 թ. Բաղէշում օր. Յայսմաւորք — 547, 548
89. Կր., որդի Ստեփանոսի, 1445 թ. Ոստանում ստ. Ժամագիրք — 585
90. Պատանյակ, ազգ. Թովմայ Մեծոփեցու, 1445 թ. — 486
91. Աշակերտ Թովմայ Մեծոփեցու — 587
92. Փակակալ Աւագ վանքի, 1445 թ. — 588
93. Ժատիկ մականվամբ, հայր պր. Յոհաննէսի, որ 1445 թ. ստ. և նվիրեց Բագառիճի եկեղեցուն մի Աւետ. — 588
94. Սարկավագ, եղբ. Գալիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
95. Քհյ, եղբ. Վարդան գրչի, որ 1447 թ. Մոկաց Գիւնէկանց գյուղում օր. Աւետ. — 612

Յակոբ

96. Աշակերտ Կարապետ վրդի, որ 1449 թ. Ապահունեաց վանքում ստ. Աստուածաշունչ — 639
97. Զգնավոր, ուսուցիչ Սարգիս գրչի, որ 1449 թ. Երզնկայում օր. Մաշտոց — 640
98. Աշակերտակից Մարտիրոս եպսի, որ լի-նելով էշմիածնի նվիրակը Կաֆայում, 1449 թ. ստ. Գր. Տթ. Լծմ. սաղմոսաց աշխատությունը — 641
99. Միարան Յիպնայ վանքի, 1450 թ. — 644
- Յակոբշան (Յակորշա)
1. Հայր խոյա Մասուտշահի, որի պատվերով 1401 թ. Գր. Տաթեակցին գրեց իր Ոսկեփորիկը — 10
 2. Որդի Անտիպէկի, 1440 թ. վկա եղավ մի Յայսմաւորքի նվիրաբերության — 512
 3. Հորեղբայր 1440-ական թթ. Մոկքում աղարիկ մեռած Խաթունշի — 611
- Յաշաիլ — Խոյա, նշանավոր ոմն, հշվ. 1423 թ. Գանձասարում — 307
- Յաւմար-Մէլիք — Մայր տանուտեր Յովանէսի, որ 1425 թ. գերությունից ազատեց և նվիրեց Սիգայոյ վանքին մի Մաշտոց — 327
- Յեռլար — Հայր Ներսէս գրչի, որ 1447 թ. Ումրուքիլիսա գյուղում օր. Գանձարան — 616
- Յեռլմուրշայ — Ագուպեցի պատանի, որ 1425 թ. վականին խեղդվեց գետում — 337
- Յիսու — Հայր Մովսէս. րաբունու, ազգ. Կեսարիայի արքեպս Յովանէսի, հշվ. 1438 թ. — 492
- Յիսէ
1. Որդի Սարգսի, 1415 թ. Մար եկած Պաղոս եպսի միջոցով Երուսաղէմին նվիրեց արծաթապատ մի Աւետ. — 179
 2. Պատանի որդի Կարապետի, 1431 թ. Ամիթում, իր հոր և 2 եղբայրների հետ՝ զոհ գնաց մահաւարածամին — 404, 405
 3. Հնգյլ քհյ Ամիթ քաղաքի, հշվ. 1449 թ. — 630
- Յոր — Եպս, իր եղբայր Բէկտողմիշի հետ միասին 1442 թ. 320 դահեկանով Կարապետ Սալիթաղեցուն վաճառեց մի Աւետ. — 542
- Յոնողիտ — Ազգ. Շահմէլիքի, որ 1406 թ. Կոնթէր գյուղում ստ. Յայսմաւորք — 65
- Յովակիմ
1. Ոմն, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444
 2. Արքեպս Կ. Պոլսի, 1438 թ. ստ. Գիրք ձեռնագրութեան — 492
- Յովսեփ — Յրա, Ապարանեցի, որդի Փարիմշահի, 1421 թ. Կաֆայում օր. Բէդա քհյի Գիրք կայծականց երկը — 269, 270

Յովիէլ — Միաբան Կոթիփորոյ վանքի, մհ. 1427 թ. — 364

Յովնանէս (Յովանէս, Յոհանէս, Յոհան և այլն)

1. Ոսկերեւան, Ե. դարի նշանավոր եկեղեցական մատենագիր — 119, 174, 450
2. Օրպէլի, Սիւնեաց մետրոպոլիտ, որդի Լիպարիտ Օրբելեանի, մհ. 1324 թ. — 63
3. Գրիշ, Կիպրոսի Կանչուտ վանքում 1317 թ. գործածում էր ակնոց (աալք ապակի) — 27*
4. Հայոց հնգյլ հովուապետներից, հշվ. Սարգիս եպս գրչի կողմից — 184, 229, 297, 364
5. Որոտնեցի, նշանավոր վարդապետ և իմաստասեր (1312/3—1386) — 24, 33, 52, 72, 86, 100, 103*, 119, 126, 141, 174, 212, 272, 297, 364, 394, 556, 580, 654
6. Որդի Հայկա տանուներ Քաւաքալի, որ 1400 թ. գնեց մի Աւետ. (Քերես նույն անձն է Քաւաքալի որդի Յովանէսը, որ 1427 թ. Վարագայ վանքին նվիրեց մի Յայսմաւուրք) — 3*, 659
7. Քհյ, հգևր եղբ. Սարգիս եպս գրչի, հշվ. 1401—1427 թթ. — 5, 184, 245, 297, 363
8. Քհյ, 1401 թ. Վարագում օր. մի Տօնականի 19 տետր — 6
9. Կր., 1401 թ. Վարագում գործակցեց Աւետիս գրչին, օրինակելով Տօնականի 13 տետր — 6
10. Միաբան Վարագի, 1401 թ. Վարագում ստ. Տօնական — 6
11. Ազգ. Ստեփանոս կր-ի, որ 1401 և 1430 թթ. Ոստանում և Խոսրովայ վանքում ստ. Տօնական և Աւետ. — 7, 398
12. Հայր վերոհիշյալ Ստեփանոս կր-ի — 7
13. Եղբ. Զաքարիա գրչի, որ 1401 թ. Խիզանում օր. Աւետ. — 8
14. Միակեց, 1401 թ. Խիզանում ստ. Աւետ. — 8, 9
15. Յովանէս կամ Յովանիսիկ, իր հայր Աստուածատուրի հետ միասին 1401 թ. Խիզանում ստ. Աւետ. — 8, 9
16. Քհյ, կսկծամահ եղավ իր միակ որդու (Քումայի) մահվան կապակցութեամբ, հշվ. 1401 թ. Խիզանում — 9
17. Ապարաններեցի, ֆրա, գրիշ, 1401 թ. օր. Աստուածաշունչ — 14, 15
18. Քոնեցի, 1401 թ. Ճահուկում օր. Ալրեբոսի շմուտ. հւր. աստուածաբանութեան — 16

Յովնանէս

19. Եղբ. ոմն ստացողի, որ 1401 թ. Ռշաունիքի Նկար վանքում ստ. Գանձարան — 16
20. 1401 թ. Շատվան գյուղում ստ. Ճաշոց — 16
21. Տեղապահ Ռշտունիքի Նկար վանքի, 1401 թվականին — 17
22. Որդի Մկրտիչի, գրիշ և ծաղկող, 1401, 1402, 1404, 1407, 1417 թթ. Խիզանում օր. և ծաղկեց 3 Աւետ., Յայսմաւուրք, Մաշտոց, Ճաշոց — 17, 18, 22, 23, 46, 66, 67, 68, 199
23. Հնգյլ բարունի, հշվ. Խիզանի սր Խաչ վանքում բազմիցս — 17, 18, 24, 127, 152, 153, 168, 169, 189, 235
24. Եպս, Համշենցի, 1401 թ. — 18
25. Քհյ, որդի Յակոբի, 1401 թ. Խիզանում ստ. Ճաշոց — 18
26. Վանահայր Ղրիմի սր Աւսենդիոսի վանքի, 1401 թ. — 19
27. Քհյ, որդի Ստեփանոս գրչի, ոսկով զարդարեց ու ծաղկեց հոր կողմից 1401 թ. Կաֆայում օրինակած Գր. Նարեկացու Մատեանը — 20
28. Քհյ, 1402 թ. Խիզանում ստ. Աւետ. — 22
29. Վրդ., որդի Ալեքսան քհյի, ռանուամբ հռետոր կոչեցեալ, գրիշ, 1402—1427 թթ. Խիզանի Գամաղիէլի վանքում օր. Ագաթանգեղոս, 3 Քարոզգիրք, Գր. Տթ. Մկն. սաղմոսաց, Աւետ. — 23, 24, 152, 153, 168, 189, 235, 367
30. Միաբան Խիզանի սր Խաչ վանքի, հշվ. 1402—1427 թթ. — 24, 152, 153, 169, 367
31. Մշեցի, որդի Զաքարիայի, գրիշ և ռեկարադրիշ, 1402 թ. ստ. Աւետ. — 25, 26
32. Մշեցի, եղբ. Յովհաննէս գրչի, որ 1402 թվականին օր. Աւետ. — 26
33. Վրդ., 1402 թ. մի Աւետարանի վաճառման մասին գրեց հիշատակարան — 28
34. Քհյ, երիտասարդ հասակում մհ. 1402 թ. — 28
35. Կր., 1402 թ. մի Աւետ. ձեռք բերելու և կազմելու գործում օգնեց Սարգսին — 28
36. Հնգյլ եղբ. Քավրիզի եպս Ստեփաննոս վրդի, հշվ. 1404 թ. — 32
37. Որդի Մխիթար քհյի, որ 1403 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40
38. Հայր Նիկողոսի, որ 1403 թ. Ղրիմում 40 գրամ վճարելով, գերությունից ազատեց մի Աւետ. — 40
39. Կր., իր Եղեկիէլ և Սիոն եղբայրների հետ միասին 1404 թ. Տշող գյուղում ստ. Տօնապատճառ — 42

Յովհաննէս

40. Ճգնավոր, հգեր հայր Ստեփանոս գրչի, որ ժն. գարի սկզբին Տշող գյուղում օր. ճառընտիր — 44
41. Երեսասարդ տարիքում վախճանված եղբ. Ստեփանոս Տշողցի գրչի, հշվ. 1417, 1419 թթ. — 44, 204, 226
42. Հայր Ղաղարի և Ստեփաննոսի, որոնք ժն. գարի սկզբին Տշողում սա. ճառընտիր — 45
43. Որդի վերոհիշյալ Ղաղարի — 45
44. Պապ Կիրակոս քհյի, որ 1404 թ. Աղթա-մարում ստ. Մաշտոց — 47
45. Եպս, 1404 թ. ստ. Գրիգոր գրչի օրինա-կած հսկայական մեծությամբ ճառընտիրը — 48
46. Մեկն էր այն կրոնավորներից, որ 1405 թ. աղատեցին Դետարգելի սր Նշանը և դրին Վարդ-Պատրիկի վանքում — 53
47. Գրիչ և կազմող, 1405 թ. Կոնկըռկայ գյուղում կազմեց Մաշտոց — 54
48. Փակակալ Տաթևի վանքի, 1406, 1411, 1422 թթ. — 58, 123, 292
49. Պատանյակ, ժն. դարի սկզբներին սպա-սավորում էր Գրիգոր Ապարաններիցի դըր-չին — 62
50. Արիթարենց, 1409 թ. ստ. Աւետ. — 64
51. Պր., ամուսին Թուրվանդայ կնոջ, որ 1406 թվականին ստ. Աւետ. — 64
52. Գրիչ, որդի Պապի, 1406, 1413 թթ. Գո-րոփոսի սր Թէոդորոսի և Ապահոնեաց վանքերում օր. 2 Յայմատուրք և Գիրք Հարցմանց — 65, 146, 160
53. Եղբ. Շահմէլիքի, որ 1406 թ. Կոնթէր գյուղում ստ. Յայմատուրք — 65
54. Յովանէս կամ Յովէլ քհյ, որդի Մխիթա-րի, 1407 թ. Տաթևում ստ. Աւետ. — 77
55. Քհյ, եղբ. Թովմայ Մեծոփեցու, մհ. 1430 թվականին — 78, 101, 103, 135, 360, 451, 454, 455, 586
56. Աշխարհական, եղբ. Թովմայ Մեծոփեցու, հշվ. 1407—1435 թթ. — 78, 103, 135, 360, 451
57. Վրդ., «վերադիտող երկրիս Քաջբերուն-եաց», առաջնորդ Մեծոփայ վանքի, ռաու-ցիչ Թովմայ Մեծոփեցու, մհ. 1410 թ. (կամ մի տարի առաջ) — 79, 94*, 103, 104, 106, 125, 128, 359
58. Վրդ., 1407 թ. հշվ. որպես «համշիրակ եղբ.» Թովմայ Մեծոփեցու, 1410 թ.՝ որ-պես վրդ. Մեծոփայ վանուց, իսկ 1415—1445 թթ.՝ որպես եպս Քաջբերունիքի և առաջնորդ Մեծոփայ վանքի — 78, 105,

Յովհաննէս

- 107, 108, 176, 241, 362, 380, 425, 451, 508, 587, 654
59. Գրիչ, 1407 թ. Տաթևում օր. Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. երկը — 81
60. Վրդ., գրիչ, որդի Խորիշխանի, 1407, 1415 թթ. Տաթևում օր. Գր. Տթ. Քարող-գիրք և Մկն. Մտթ. աւետ. երկերը — 82, 653
61. Ոմն գրիչ, 1407 թ. օր. Վարդան Արևելցու Մկն. Երգոց երգոյն աշխ. մի մասը. Թերևս նույն գրիչը 1410 թ. օրինակեց նաև մի ժողովածու — 83, 651
62. 1407 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 83
63. Որդի Գաւթ երեցի, որ 1408 թ. Մուշում գերությունից ազատեց մի Աւետ. — 88
64. Որդի Պապոսի, գրիչ, 1408 թ. Յիսնայ վանքում օրինակեց Դանձարան, 1411 թ. Մեծոփայ վանքում՝ Գր. Տթ. Քարողգիրք, 1421 թ. լիմ կղզում՝ Աւետ. — 91, 92, 127, 253, 254
65. Կր. գրիչ, որդի Ամիրի, 1408 թ. Յիսնայ վանքում օր. Դանձարան — 92
66. Ազգ. Սարգիս գրիչ, որ 1409 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 94
67. Գրիչ, որդի Յակոբի, 1409 թ. Մոկսի Կազ-թանց գյուղում, 1417 թ. Ջերմաձորի Ակո-ռոյ վանքում օր. Աւետարաններ — 95, 96, 202
68. Սարկավազ, որդի Թադէոս քհյի, 1409 թ. Մոկսի Կազթանց գյուղում ստ. Աւետ., իսկ 1425 թ. Մպատայ վանքում՝ Շարակնոց — 95, 340, 341
69. Որդի ոմն գրչի, որ 1409 թ. ի վայելումն որդու օր. Գր. Տթ. Քարողգիրք — 95
70. Որդի Ավրանի, 1409 թ. Աղթամարում ստ. Տօնական — 97
71. Քհյ, գրիչ, 1409 թ. Սամսոնում օր. ճա-ռերի մի ժողովածու — 99
72. Վրդ., աշակերտակից Թովմայ Մեծոփեցու, 1410 թ. Մեծոփայ վանքում Թովմայի հետ օրինակեց Գր. Տթ. Քարողգիրք — 101, 104, 105
73. Գրագիր, աշակերտ Թովմայ Մեծոփեցու, վերջինիս կողմից հիշված՝ 1410 թ., 1415, 1427, 1428 և 1432 թթ. Մեծոփայ վանքում օր. Շարակնոց, Սարգիս Կունտի Մկն. Ղու-կասու աւետ., Յայմատուրք և Ժամագիրք — 104, 105, 176, 360, 380, 423, 424
74. Գրիչ, 1410 թ. Երևանում մի էջ օրինա-կելով օգնեց Թ. Մեծոփեցուն, Գալուստ

Յովնանէն

- վրդին և Սիմէոն կր-ին, որոնք օրինակում էին Գր. Տթ. Քարոզգիրք (Թերևս նույն գրիչն է 1411 թ. մի Աւետարանի վաճառման մասին հիշատակարան գրողը) — 107, 131
75. Արեղա, ուսուցիչ Սիմէոն կր-ի, որ 1410 թ. Ղրիմում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 109
76. Վրդ., մականվամբ՝ Կարմիր, աշակերտ Գր. Տաթևացու, մհ. 1410 թ., երբ դասախոսում էր Սարկաւագանց վանքում — 112
77. ՔՀյ, որդի Յովանէսի, 1410 թ. ստ. և նվիրեց Ոստանի Աստուածածին եկեղեցուն Յայտատուք, իսկ 1414 թ. ստ. Աւետ. — 113, 173
78. Հայր վերոհիշյալ Յովանէսի — 113
79. Հայր Ղազար և Անտոն քահանաների, որոնք 1410 թ. Մոկքի սր հաշ վանքում ստ. Աւետ. — 115
80. Եզր. վերոհիշյալ Ղազար և Անտոն քահանաների — 115, 116
81. Հայրապետ Մոկքի սր հաշ կամ Մպատ վանքի, 1410, 1413 թթ. — 116, 151
82. Կրոնավոր միաբան հորաձորի սր Աստուածածին վանքի, 1410 թ. — 117
83. ՔՀյ, 1411 թ. Մարի Գետամէշ վանքում ստ. Ծաշոց — 123
84. Սեբաստացի, որդի Ամիրբէկի, գրիչ, 1411 թ. Աղճաղալայ բերդում օր. Աւետ., իսկ 1419 թ.՝ Գր. Տթ. Քարոզգիրք (հմտ. Ք 65 Յովհաննէսի հետ, որի հոր անունն է Ամիր) — 124, 125, 237°
85. Հնդցի եզր. Մարգարէ գրիչ, որ 1441 թ. Մոկքի Աբրահամենց գյուղում և 1447 թ. Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքում օր. Աւետարաններ — 128, 527, 613, 614
86. Երկու նույնանուն մաճակալներ (ամուլ) Մեծփայ վանքում, 1411 թ. — 128
87. Երկու նույնանուն միաբաններ Մեծփայ վանքում, 1411 թ. — 128
88. Գրիչ, որդի Յովհաննէսի, 1411 թ. Կասր գյուղում օր. Աւետ. — 129
89. Հայր վերոհիշյալ Յովհաննէս գրիչ — 129
90. ՔՀյ, որդի Ումէկի, եղբորորդի Թումայ կր-ի, որ 1411 թ. Կասր գյուղում ստ. Աւետ. — 130
91. Սանահնեցի, գրիչ և ծաղկող, 1411 թ. գտնվում էր Երուսաղէմում, ուր օր. Մանրուսմունք, 1420 թ. Սանահնում ծաղկեց և օր. 2 Աւետարան, 1421 թ. օր. Մանրուսմունք, 1424 թ. օր. Աւետ. և Հովանաբար, նույնն է Սանահնի փակակալ, Վարդանի

Յովնանէն

- որդի Յովհ. վրդ. (հշվ. 1436 թ.) և Յովհ. կրոնավոր (հշվ. 1447 թ.) — 131, 240, 257, 316, 466, 607
92. «Փիլիսոփայ», հգեւ հայր և ուսուցիչ Յովհաննէս Սանահնեցի գրիչ, հշվ. 1411 թ. — 131
93. Մականվամբ Հեթում, «գիտողապետ», հնգցի հորեղբայր Սարգիս արեղայի, որ 1411 թ. Երուսաղէմում ստ. Մանրուսմունք — 131
94. հաշպան երեց, թոռ Ամիրբէկի, որդի խաչպան Թագանի, «սպասաւոր և ծառայ» Վասիլ Թագաւորի պատերազմի սր նշանի, 1411 թ. գնեց մի Աւետ. — 131, 132
95. Որդի վերոհիշյալ խաչպան Յովհաննէսի — 132
96. Որդի Մկրտիչի, 1412 թ. իր եղբայր Ալթունի հետ, Կարսում գնեց այն Աւետարան, որ գտնվել էր քաղաքից ոչ հեռու՝ մի քարայրում — 134
97. Վրդ., հնգցի եզր. Թադէոս կր-ի, որ 1412 թ. վականին ստ. և նվիրեց Մեծփայ վանքին մի Աւետ. — 135
98. 1412 թ. Ստեփանոս կր-ի հետ միասին Աղթամարում ստ. Ծաշոց — 135
99. Վրդ., առաջնորդ Կոճերաց վանքի, հորեղբորորդի Վրդանէս գրիչ, 1412 թ. — 137
100. Ազգ. կամ մտերիմ Մերուն գրիչ, որ 1412 թ. վականին Ոստանում օր. Աւետ. — 137
101. Կր., վարպետ (ուսուցիչ) վերոհիշյալ Մերուն գրիչ — 137
102. Եզր. Վրդանէս գրիչ, որ 1412 թ. Կոճերաց վանքում օր. Գանձարան — 138
103. Դեռարույս արեղա, քարտի կոկող, հշվ. 1412 թ. Կոճերաց վանքում — 138
104. Դպիր, որդի Կոստանդին քՀյի, որ 1412 թ. Սսում ստ. Մանրուսմունք — 139
105. Յրա, վկա եղալ մի Քարոզգրքի վաճառքի, 1412 թ. — 140
106. Հայտար գյուղի սր Աստուածածին եկեղեցու քՀյ, 1412 թ. Գարիանէ կնոջից նվեր ստ. մի Ծաշոց — 140
107. Հնգցի որդի Գարիանէի, որ 1412 թ. Հայտար գյուղի եկեղեցուն նվիրեց մի Ծաշոց — 140°
108. Եզնկացի, աշակերտ Գէորգ Երզնկացու, ապա՝ Գր. Տաթևացու, 1413 թ. Տաթևում — Հերմոնում — Եղվարդում օր. մեկնութունների մի ժողովածու, 1419 թ. գտնվում էր Երուսաղէմում, որտեղ օր. Ծառքնտրի և Ներսէս Շնորհ. Յիսուս որդի — 142, 143, 233, 234

Յովհաննէս

109. Կոլոտիկ, աշակերտ Յով. Որոտնեցու, նշանավոր բաբունապետ, դասավանդում էր Հերմոնի վանքում, որի առաջնորդն էր, նշանակալից դեր կատարեց կաթողիկոսական աթոռը Ասից էջմիածին տեղափոխելու գործում, 1415 թ. գրեց Մկն. Նսայեայ Մարգարէութեան աշխատութիւնը, մեռավ 1443 թ. — 143, 163, 164, 175, 179, 206, 214, 258, 301, 320, 536, 546, 632, 656
110. Վրդ., որդի Վարդանի, 1413 թ. հառաբաստի վանքում, իսկ 1437, 1442 թթ. Խիզանի Դամաղիէլի վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց, Աւետ. և Ճաշոց — 146, 478, 538
111. Միաբան Ապահոնեաց վանքի, 1413, 1449 թվականներին — 146, 639
112. Գրիշ, Արճիշեցի, որդի Մկրտիչի, եղբայր Զաքարիա գրչի, 1413—1441 թթ. հավանաբար Բաղէշում և Մեծոփայ վանքում օրինակեց 2 Յայմատուրք, Գանձարան և քերականական նյութերի այն ժողովածուն, որի մէջ է գտնվում Աղուանից ալբուքները — 148, 158, 159, 192, 546, 547, 548, 597
113. Որդի Ղուկասի, որ 1413 թ. վանում ստ. Աւետ. — 148
114. Հգւր եղբ. Զաքարիա գրչի, որ 1413 թ. վանում օր. Աւետ. — 148
115. Մոկքի Ողիմ գյուղի տանուտերերից, փեսա Քարէոս քչի, որ 1413 թ. ստ. Ճառընտիր — 148, 151
116. Ողիմ գյուղի քահանաներից, օժանդակեց այն Ճառընտրի ստացմանը, որ 1413 թ. Մպատայ վանքում օրինակեցին Կարապետ և Յովհաննէս գրիչները — 151
117. Հնգյլ միաբան Խիզանի սբ Խաչ վանքի, հշվ. 1413 թ. — 152
118. Միաբան Խիզանի սբ Խաչ վանքի, 1413 թ. — 152, 153
119. Քչյ, պապ (հաւ) Յովհաննէս գրչի, որ 1413 թ. Խիզանի սբ Խաչ վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը — 152
120. Կր., միաբան Սաղի սբ Ստեփանոս վանքի, ուսուցիչ Սամուէլ գրչի, որ 1413 թ. օր. Սարգիս Շնորհ. Մկն. Կթղկ. Թղթոց — 155
121. Ազգ. Յովհաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայմատուրք — 159
122. Սարկավազ սբ Քէոդորոսի վանքի, 1413 թ. — 160
123. Քչյ, 1413 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 160
124. Տեր, նպաստեց 1414 թ. Օշականում մի

Յովհաննէս

- Ճաշոց օրինակած Սարգիս գրչին — 162
125. Որդի Ներսէս քչի, որ 1414 թ. Օշականում ստ. Ճաշոց — 162
126. Նղր. Կիրակոս քչի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
127. Ազգ. Կիրակոս քչի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
128. Քեռի վերահիշյալ Կիրակոս քչի — 166
129. Քչյ, 1414-ից հետո կրկին ստացավ նախկինում իրեն պատկանող Աւետարանը, որ քրդի ձեռքից Ոստանում գնել էր ոմն Խընգուբէկ դերձակ — 167
130. Երկու նույնանուն միաբաններ Խիզանի Դամաղիէլի վանքում, 1414 թ. — 169
131. Նղր., Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շարակնոց — 170
132. Գրիշ, 1414-ից առաջ օր. Աւետ. — 173
133. Քչյ, 1414 թ. ստ. նախկինում օրինակված մի Աւետ. — 173
134. Քֆիլիսոփայ, 1415 թ. Տշող գյուղում Ճառընտրի օրինակ տվեց Ստեփանոս գրչին, 1419 թ. արդեն մեռած էր — 177, 226
135. Հնգյլ եղբ. Յիսէի, որ 1415 թ. Մսր քաղաքում Պաղոս եպսի ձեռքով Երուսաղէմին նվիրեց մի Աւետ. — 179
136. Գրիշ, 1416 թ. Երզնկայում օր. Մաշտոց — 188
137. Բաբունի, համշիրակ եղբ. Աւետիք վրդի, որ 1416 թ. օր. մեկնութիւնների մի ժողովածու — 188
138. Ավագերեց Երզնկայի, 1416 թ. ստ. Նուրխաթուն կնոջ միջոցներով օրինակված Մաշտոցը — 188
139. Հայր Կարապետ գրչի, որ 1416 թ. վանում, 1422 թ. Խլաթում, 1437 թ. Արճէշում, 1438 թ. Վրաստանի Վարդիսուպան գյուղում օրինակեց Մաշտոց, Աստուածաշունչ, Յայմատուրք, Մաշտոց — 189, 291, 474, 489
140. 1421 թ. մահացած հորեղբայր Յովհաննէս գրչի, հշվ. վերջինիս կողմից 1416, 1425 թթ. Խիզանում և Խարհոց գյուղում — 189, 342
141. Գրիշ և ծաղկող, Երուսաղէմում 1416 թ. օր. Աւետ., 1424 թ. Սարգիս Շնորհ. Մկն. Կթղկ. Թղթոց, 1446-ից առաջ՝ ծաղկեց ու սրբագրեց մի ձեռագիր, իսկ 1449 թ. ծաղկեց Ներսէս Շնորհ. Յիսուս որդի (որոշակի տվյալներ այս գրչի և ծաղկողի նույն անձը լինելու մասին չունենք) — 191, 325, 600, 642
142. 1421 թ. քիչ առաջ մահացած եղբ. Կարա-

Յովնանէն

- պետ վրդի, որ 1416, 1418 և 1421 թթ. ստացաւ ձեռագրեր — 192, 223, 256
143. Հայր Ստեփանոս կր-ի, որ հիշանում 1417 թ. ստացաւ, իսկ 1420 թ. օրինակեց Աւետ. — 199, 247
144. Վրդ., հշվ. 1417 թ. Հաղթատում որպես մեծ բարունապետ — 201
145. Քհյ, որդի Մկրտիչի, ազգ. Յովհաննէս գրչի, որ 1417 թ. Ակոռոյ վանքում օր. Աւետ. — 202
146. Եղբ. Աստուածատուր գրչի և ծաղկողի, 1417 թ. Ակոռոյ վանքում ծաղկեց Աւետ., 1418 թ. Ռշտունիքի սր Վարգան անապատում Մաշտոց, 1419 թ. Ոստանում օր. Աւետ., 1423 թ. Ուկագոմ գյուղում ստ. Աւետ., 1437 թ. Խլաթում օր. Աւետ., 1443 թ. Նույնպես Խլաթում մի այլ Աւետ. — 203, 220, 227, 306, 472, 554
147. Գրիչ, 1418 թ. օր. Գր. ՏԲ. Քարոզգիրքը — 209
148. Եղբ. Յովսէփ վրդի, որ 1410-ական թթ. ստ. Գր. ՏԲ. Քարոզգիրք — 210
149. Կր., առաջնորդ Խառաքատայ վանքի, եղբ. Կարապետ վրդի, 1418 թ. — 212
150. Տանուներ, որդի Անդրիանոսի, 1418 թ. Վանում ստ. և նվիրեց Յատականց գյուղի եկեղեցուն մի Մաշտոց — 218
151. Հնգյլ եղբ. Կարապետ Աղթամարեցի գրչի, հշվ. 1418—1444 թթ. — 218, 260, 261, 420, 457, 473, 510, 573
152. Եղբ. Աստուածատուր գրչի, ուսուցիչ Յակոբ վրդի, հշվ. 1420 թ. Ռշտունիքի սր Վարդանի անապատում — 220
153. Ամիրլուսենց, Եփիմիսոփայ, Ոստան քաղաքի քահանաներից, մհ. 1419-ից առաջ — 221, 227
154. Հնգյլ ավագերեց Ոստանի սր Աստուածածին եկեղեցու, հշվ. 1418, 1419 թթ. — 221, 227
155. Երկու նույնանուն քահանաներ Ոստան քղքում, հշվ. 1418, 1419 թթ. — 221, 227
156. Որդի Ստեփանոս քհյի, Ոստան քղքի քահանաներից, հշվ. 1418, 1419 թթ. — 221, 227, 228
157. Ոսկեփոր, որդի պր. Փաշի, եղբ. պր. Զաւարու, կոչվում է եպս Անույ, մհ. 1432 թ. օրինակել է Շարակնոցներ ու Աստուածաշունչ, Ոհաննէս Թոքունցիի և Մկրտիչ գրիչների կողմից հիշվում է որպես իրենց ուսուցիչ, ապրել ու գործել է Վրաստանում (Թմոզվիում) — 222, 302, 303, 355, 420, 534, 604

Յովնանէն

158. Արքեպս Երզնկայի, հշվ. 1418, 1422 և 1439 թթ. — 222, 289, 496
159. Քհյ, որդի Դանիէլի, 1419 թ. Յիպնայ վանքում ստ. Աւետ. — 224, 225
160. Քհյ, որդի Ստեփաննոսի, Տշող գյուղում ստ. Ճառքնտիր — 226
161. Կր., որդի Իստիարի, 1419 թ. Պատուազրակի վանքում ստ. Հարանց վարք — 231, 232
162. Երևանցի, միայնակյաց, 1419 թ. ինչ-որ տեղ Թուղթ էր կոկում — 237
163. Մեծահամբավ բարունի, առաջնորդ Պարլի վանքի (կոչված նաև Պուտրկեցի), 1420-ից առաջ վերաշինել է Պատրկի, ինչպես նաև Վարդան զօրավարի վանքերը — 238, 565, 573, 574
164. Մտերիմ Վարդան կր-ի, որ 1420 թ. Աղթամարում ստ. և նվիրեց Պատրկի վանքին մի Աւետ. — 238
165. Հայր վերոհիշյալ Վարդան կր-ի — 238
166. Հորեղբորորդի վերոհիշյալ Վարդան կր-ի — 238
167. Երեք նույնանուն միաբաններ Պատրկի վանքի, 1420 թ. — 239
168. Երկու նույնանուն միաբաններ Բերկրիի սր Յուսկան որդւոյ վանքի, 1420 թ. — 242
169. Եղբ. Աստուածատուրի, որ 1420 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ. — 245
170. Որդի Մերուն քհյի, 1420 թ. հիշանում հայրը ստացաւ Աւետ., իսկ 1424 թ. Յովաննէսն ինքը (արդեն՝ կրոնավոր) եզեւանքում ստ. Շարակնոց — 247, 321, 322
171. Կոչված նաև Ամիրշա, հյուան, որդի Աւետիսի, 1421 թ. Ազէթում ստ. Ճաշոց — 249, 250
172. Եպս, առաջնորդ Վարագայ վանքի, հշվ. 1421—1448 թթ. — 251, 255, 259, 261, 266, 457, 536, 568, 584, 596, 612, 619
173. Կր., որդի Կիրակոսի, 1421 թ. Աղթամարում ստ. Ճաշոց, իսկ 1424 թ. Սըղգայ գյուղում՝ Գանձարան — 251, 322
174. Եղբ. վերոհիշյալ Յովհաննէսի — 251
175. Քեռորդի վերոհիշյալ Յովհաննէսի — 251
176. Հնգյլ հորեղբայր Թումայ գրչի, որ 1421 թ. Աղթամարում օր. Ճաշոց — 252
177. Կր., 1421 թ. Աղթամարում օգնում էր Թումայ գրչին Թուղթ կոկելով — 252
178. Եպս, միաբան Լիմ մենաստանի, 1421 թ. — 253
179. Առաջնորդ Լիմ մենաստանի, 1421 թ. — 253
180. Միաբան Լիմ մենաստանի, 1421 թ. — 253

Յովհաննէս

181. Արճիշեցի, միարան լիւ մենաստանի, 1421 թ. — 254
182. Վրդ., 1421 թ. ասպատակներից թի քարանձաւ վիմաց պատսպարովելով օրինակեց իր համար Գր. Տթ. աշխատութիւնների մի ժողովածու — 255
183. Կր., «աստուածային գերեզմանի փակակալ», 1421 թ. տարիներ առաջ Նրուսաղէմում օր. Աւետ. — 256
184. Հայր Ղազար քհնի, հշվ. 1421 թ. Վարագայ վանքում — 259
185. Տանուտեր, 1421 թ. Վանում ստ. և նվիրեց Մկրտիչ քհնի մի Աւետ. — 261
186. Կր., 1421 թ. սբ Խաչ (Աղթամարի) վանքում օր. Աւետ. — 262
187. Վրդ., Մոնթ մականունով, 1421 թ. Աղթամարում օրինակեց Աստուածաշնչի մի մասը — 264, 264 *
188. Եպս, առաջնորդ Մպատայ վանքի, 1421 թ. 269
189. Կր., ուսուցիչ Սիմէոն գրչի, որ 1422 թ. ստ. Մաշտոց — 289
190. Վրդ., որդի Սահմադիւի, 1422 թ. Խլաթում ստ. Աստուածաշունչ — 291, 292
191. Վրդ., ուսուցիչ Յոհաննէս կրի, որ 1422 թ. վականին Նղեվանքում ստ. Աւետ. — 294
192. Որդի Թովմայ քհնի, որ 1422 թ. Նղեվանքում ստ. Աւետ. — 294
193. Կր., որդի Ստեփանոսի, 1422 թ. Նղեվանքում, իսկ 1433 թ. Մոկքի Սուրբկանց գյուղում ստացավ Աւետարաններ — 294, 434
194. Նղբորդի վերոհիշյալ Յովհաննէսի — 294
195. Որդի Բերկրի քղբի Զաքարիա տանուտերի, 1422 թ. — 295
196. Որդի Բաներգեսի, 1422 թ., իր Աստուածատուր եղբոր հետ, գերութիւնից ազատեց և նվիրեց Տկուց վանքին մի Աւետ. — 295
197. Քհն, որդի Թուլուխի, 1422 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 296
198. Նղբ. Յովհաննէս (!) քհնի, որ 1422 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 296
199. Նրկու նույնանուն միարանների Կտցի սբ Խաչ վանքի, 1422 թ. — 296
200. Նղբ. Թորոս գրչի, որ 1422-ից հետո Նրուսաղէմում օր. Յայմաւուրք — 300
201. Դժբախտ պատահարից մահացած եղբայր Թումայ Սպատկերտեցի գրչի, որ 1423 թ. Բերդավանք գլուղում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանքը — 302
202. Քհն, որդի Վարդանի, 1433 թ. ստ. Յո-

Յովհաննէս

- վանէս Անեցի (Ոսկեփոր) եպսի օրինակած Շարակնոցը — 302, 303
203. Նրաժշտապետ, ուսուցիչ վերոհիշյալ Յոհաննէս քհնի — 302
204. Նղբ. Աբրահամ եպսի, որ Ժն. դարի վերջին կամ ԺՁ. դարում ստ. և նորոգել տվեց 1423 թ. օրինակված մի Շարակնոց — 305
205. Քհն, Սուրբ-Թորոսեցի, 1423 թ. նորոգեց մի Ճաշոց, 1424 թ. թի դուռն գերեզմանի սբ Լուսաւորչի օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 323
206. Քհն, 1423 թ. Վասպուրականում 350 Թանկայով գնեց մի Աւետ. — 309
207. Պր., որդի պր. Քուրդամիրի, բարերար Ստեփանոս վրդի, որ 1423 թ. անցնելով Կաֆա ստ. մի Շարակնոց — 312, 313
208. Պարոն-տեր, եպս՝ Սանահնի, հշվ. 1424, 1437 թթ. — 316, 468, 469, 470
209. Վրդ., հշվ. 1424 թ. Սանահնում — 316
210. Քհն, մտերիմ Մատթէոս քհնի, որ 1424 թ. Սանահնում ստ. Աւետ. — 316
211. Գրիչ, 1424 թ. ի վայելումն Ամասիայի առաջնորդ Մխիթար արքեպսի օրինակեց մի Գանձարան — 323
212. Վրդ., 1424 թ. Նրուսաղէմում օգնում էր Յովհաննէս գրչին — 325
213. Գրիչ, 1424 թ. օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 325
214. Պր., որդի Յորդորի (դրված նաև Որդորու և Յորդորեց), 1425 թ. գերութիւնից ազատեց և նվիրեց Մխալայ վանքին մի Մաշտոց, իսկ 1431 թ. Վանում ազատեց մի Աւետարան, որը 1440 թ. վաճառեց Նախկին տիրոջը՝ Աթանանց գլուղի քհն Ատոմին — 327, 505
215. Որդի խոջա Աստուածատուրի, որ 1425 թ. գերութիւնից ազատեց Գր. Նարեկ. Մատեանի մի ձեռագիր և նվիրեց Վերի-Վարագի վանքին — 328
216. Արքեպս Բշնոյ և Արարադեան, 1425 թ. կոչվում է՝ «նորոնծայ», հշվ. նաև 1430-ական թթ. — 335, 421, 422
217. Նկեղեցպան Ազուլեաց վանքի, 1425 թ. — 337
218. Մականվամբ՝ Լենկանց, ծաղկող, 1425 թ. Մպատայ վանքում ծաղկեց Շարակնոց — 341
219. Գրիչ, որդի Մարտիրոսի, 1425 և 1450 թթ. Խարհոց գլուղում օր. Աւետարաններ — 342, 648
220. Հայր Սիմէոնի, որ 1425 թ. Խարհոց գլուղում ստ. Աւետ. — 342

Ցավաճենէս

221. Երեց Սելանցի, 1425 թ. Երզնկայում օրինակեց, ծաղկեց և կազմեց ճաշոց — 344
222. Ոսկերիչ, եղբ. Պանալեւոն քհնյի, որ 1425 թվականին Երզնկայում սա. ճաշոց — 344
223. Նորարողորոշ գավակ պր. էվաչայի, որ 1425 թ. գնեց Աւետ. — 345
224. Ազգ. վերոհիշյալ պր. էվաչայի — 345
225. Քհնյ, հգեք հայր Դանիէլ արեղայի, որ 1425 թ. գնեց մի Քարոզգիրք — 347
226. Որդի Սարգիս քհնյի, որ 1425 թ. գնեց Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք — 347
227. Յոհաննիսի, հնգցլ որդի Սանփանոսի, որ 1425 թ. գնեց Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք — 347
228. Աշխարհական, եղբ. Սանփանոս գրչի, որ 1426 թ. օր. Աւետ. — 349
229. Պատանյակ, որդի Ատոմի, երրորդորդի Պետրոս կր-ի, որ 1426 թ. Եղեվանքում օր. Մաշտոց — 352
230. Հնգցլ հայր Պետրոս կր-ի, որ 1426 թ. Եղեվանքում օր. Մաշտոց — 352
231. Կր., 1426 թ. Թմոզվիում ծաղկեց Յովհաննէս Անեցի եպսի (Ոսկեփոր) օր. Շարակնոց — 355
232. Եղբ. Ռաթայ էվատշայի, որ 1426 թ. սա. և նվիրեց Վառնիշատ գյուղի եկեղեցուն մի Աւետ. — 355, 356
233. Տանուտեր, որդի Աւետիսի, 1426 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 357
234. Եղբ. Մկրտիչ վրդ. Մեծոփականեցու, որ 1427 թ. Երուսաղէմից Մեծոփայ վանք բերեց մեկնությունների մի ժողովածու — 361
235. Հնգցլ հգեք հայր Ղազար գրչի, որ 1427 թվականին Մեծոփայ վանքում օր. Ժամագիրք — 362
236. 1427 թ. օգնում էր շուր բերելով Կոթիփորոյ վանքի առաջնորդ՝ Սարգիս եպս գրչին — 364
237. Ուրծայ վանքում 1427 թ. շարագրեց Զաքարիա գրչի և Սարգիս Զաղավանեցի գլխագրողի հիշատակարանը — 368
238. Տրապիզոնի սր Աւրսենտի վանքում 1420-ական թթ. և 1432 թ. օգնում էր Ղազար Ղրիմեցի գրչին թուղթ կոկելով — 370, 427
239. Գրիչ, 1420-ական թթ. Տրապիզոնում օգնում էր Ղազար Ղրիմեցի գրչին, օրինակելով նրա համար Գր. ՏԹ. Քարոզգիրք որոշ մասեր — 371
240. Պատրիկի վանքի երեք նույնանուն հանգուցյալ միաբաններ, հղվ. 1428 թ. — 377
241. Վրդ., միաբան Պատրիկի վանքի, 1428 թ. — 376

Ցավաճենէս

242. Միաբան Պատրիկի վանքի, 1428 թ. — 376
243. 1428 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 379
244. Հորեղբորորդի Մելքիսէթ Բաղիշեցի գրչի, որ 1428 թ. Արճէշում օր. Աւետ. — 379
245. Սարկավագ, որդի պր. Մկրտիչի, որ 1428 թվականին Կողուց վանքում ստ. Ճառերտիր-Տօնական — 380
246. Ղաղարոսեց, աշակերտ «մեծ հռետոր» Յակովբի, որ 1428 թ. դասավանդում էր Կողուց վանքում — 381
247. Մի այլ աշակերտ վերոհիշյալ «մեծ հռետոր» Յակովբի — 381
248. Արծկեցի, 1428 թ. իր տանը հյուրընկալեց և աշխատանքի պայմաններ տվեց Կարապետ գրչին, որը քրդի ահից փախել էր Կողուց վանքից — 381
249. «Պիտակ պետ», 1428 թ. նվիրաբերական հիշատակարան գրեց այն մասին, որ Լղեգիսի արքեպս Պետրոս մի Աւետարան է նվիրում Սէթի-Խաթունին — 383
250. Կաթողիկոս Աղուանից, 1428 թ. — 384
251. Գրիչ, որդի էնկիպէկի, 1420—30-ական թվականներին Խուժ գավառի Քեռու գյուղում ստ. Մաշտոց — 386, 387
252. Կր., հգեք հայր Գրիգոր վրդ. գրչի, որ 1429 թ. Մանուէլի անապատում (Այրիվանքի մոտ) օրինակեց Մանրումունք — 391
253. Եկեղեցապան Վաղաղնոյ վանքի, 1429 թ. որպես վկա ստորագրեց Սիւնեվանքին պատկանող մի Աւետարանի վերադարձման մասին Բէշկեն իշխանի կայացրած վճիռը — 392
254. Վրդ. Սիւնեվանքի, 1429 թ. արձանագրեց Բէշկեն իշխանի վճիռը նախկինում Սիւնեվանքին պատկանած Աւետարանի վերադարձման մասին — 392
255. Գրիչ, 1429 թ. Թուխ գյուղում, Խանում-Խաթունի պատվերով օր. Մաշտոց — 393
256. Քեռորդի Ստեփաննոս կր-ի, որ 1429 թ. Մեծոփայ վանքում ստ. Աւետ. — 660
257. 1430 թ. Խոսրովայ վանքում Աւետարանի օրինակ տվեց Վարդան գրչին — 398
258. Դեռարուսիկ եղբորորդի Մամատիկին ապաշխարողի, որ 1430 թ. Խոսրովայ վանքում նպաստեց մի Աւետ. գրությանը — 398
259. Պատանի որդի Կարապետի, հոր և 2 եղբայրների հետ միասին 1431 թ. զոհ գնաց Ամիթի մահտարածմին — 404, 405
260. Գրիչ, որդի Սարգիս քհնյի, 1431 թ. Երեզ

Յովնանէս

- անապատում օր. Ոսկեփորիկի մի մասը — 407
261. Ավագերեց, որդի Մկրտիչ Ավագերեցի, հշվ. 1431 թ. Երեզ անապատում — 407, 408
262. Մականվամբ՝ Թաթար, հնգցլ ամուսին Շնոֆոր կնոջ, որ 1431 թ. Երեզ անապատում ստ. Ոսկեփորիկ — 407, 408
263. Առաջնորդ Երեզ անապատի, մհ. 1431-ից առաջ — 408
264. Վարդապետի, իր մասին մի երկտող հիշատակագրութուն թողեց 1431 թ. Անգեղակոթում օրինակված Գր. Նարեկացու Մատենի մեջ — 410
265. Վրդ., հորեղբայր և ուսուցիչ Յակոր կր-ի, որ 1431 թ. Երեբանի վանքում օր. Հարանց վարք — 411
266. Բարունակետ, 1431, 1432 թթ. դասավանդում էր Երեբանի վանքում — 411, 419
267. Երկու նույնանուն միաբաններ Կաֆայի սբ Անտոնի վանքի, 1431 թ. — 413
268. Հայր Քրիստոսատուր գրչի, որ 1431 թ. Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում օր. Ծաշոց — 414
269. Գրիչ, որդի Թաթուսի, 1431 թ. Կաֆայի սբ Գրիգոր վանքում օր. Շարակնոց (Թերևս նույնն է Յովհաննէս կր-ը, որ 1448 թ. Կաֆայում օր. Գր. Տթ. իմաստասիրական մեկնութունները) — 415, 416, 621
270. Սարկավազ, եղբ. Ատոմ աբեղայի, որ 1431 թ. ստ. Ժողովածու — 416
271. Սարկավազ, 1431 թ. Երուսաղէմում ստ. Մաշտոց — 417
272. Միաբան Եղեգեաց անապատի, 1432 թ. սպասավորում էր Սարգիս գրչին — 423
273. Գրիչ, 1432 թ. Արճէշում օր. Մաշտոցի մի մասը — 424
274. Քհյ., գնաց Երուսաղէմ, դարձին հետը թողթ բերեց և 1432 թ. Աղուանքի Ղապալոյ գավառի Ճալէթոյ մենաստանում օրինակել տվեց Աւետ. — 425
275. Արճարմեցի, գրիչ, 1432 թ. Աղուանքի Ղապալոյ գավառի Ճալէթոյ մենաստանում օր. Աւետ. — 426
276. Միաբան Տրապիզոնի Ամենափրկիչ վանքի, 1432, 1437 թթ. — 427, 482
277. Կր., Երուսաղէմում 1432 թ. ստ. Գանձարան, իսկ 1449 թ.՝ Ներսէս Շնորհ. Յիսուս որդի — 430, 642
278. Աբեղա, գրիչ, 1432 թ. սբ Կիրակոսի վանքում (Սպարկերտի գավառ) օր. Մաշտոց — 432

Յովնանէս

279. Եղբ. տանուտեր Յովսէփի, որ 1432 թ. ստ. և նվիրեց Օհովոց գյուղի եկեղեցուն մի Աւետ. — 432
280. Որդի Գանիէլ գրչի, որ աշխատում էր Աղթամարում, եղբորորդի Թումայ գրչի, հշվ. 1433, 1441, 1444 թթ. — 433, 524, 572
281. Որդի Լէանոսի, եղբորորդի Յովանէսի, որ 1433 թ. Մոկքի Սուրբկանց գյուղում գնեց Աւետ. — 434
282. Քհյ., եղբորորդի վերոհիշյալ Յովանէսի — 434
283. Երզնկացի ոսկերիչ, որդի Պատականի, 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 435
284. Կր., որդի Նոր-Ամիրի, իր եղբ. Մկրտիչ կր-ի հետ միասին 1433 թ. գնեց Աւետ. — 436
285. Հնգցլ եղբ. Մանգտեւագի և Յոհաննէսի, որոնք 1433 թ. ստ. Աւետ. — 437
286. Որդի Մեծատուրի, եղբ. Մանգտեւագի, 1433 թ. եղբոր հետ միասին ստ. Աւետ. — 437
287. Երեց, որդի Առաքելի, 1434-ից առաջ 6000 դահեկան դրամ և 20 թաղար ցորեն պարտք էր վերցրել Աղուանից Մատթէոս կաթողիկոսին — 439
288. Երեց Եղուանցի, 1434 թ. վկա եղավ Աղուանից Մատթէոս կաթողիկոսի կողմից մի Աւետարանի վաճառքի ակտին — 439
289. Յաւհանէս Կաֆեցի, գրիչ, 1434 թ. Գերմանիկում օր. Պատարագամատոյց — 441
290. Կր., 1434 թ. Ղրիմում ստ. և վերստին կազմել տվեց մի Աւետարան, որը 1451 թ. վաճառեց մահտեսի Տէրտէրին — 444
291. Եղբ. Թադէոս գրչի, որ 1434 թ. Կաֆայում օր. Մաշտոց — 444
292. Թոռ Աստուածատուր քհյի, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444
293. Ածղարեցի, գրիչ, 1434 թ. օր. Սարգիս Շնորհ. Մկն. կթղկ. թղթոց — 445, 446
294. Կազմարար, 1434, 1445, 1448 թթ. կազմեց 2 Աւետ., 2 Յայամաւորք — 446, 589, 621*, 662
295. Մանգասարեց (կամ Մանգասարի որդի), աշակերտ Թովմայ Մեծոփեցու, նշանավոր ու բազմարդյուն գրիչ, որն իր կյանքի ընթացքում (1419—1505), 72 տարի շարունակ, օրինակել է 132 մեծ ու փոքր ձեռագիր, աշխատել է, հիմնականում, Արճէշ քաղաքում — 451, 452, 455, 456, 516, 517, 567, 586, 587*, 648
296. Մեծոփայ վանքի երեք նույնանուն միաբաններ, որոնք 1435 թ. Շահուխի 3-րդ

Յովնանէս

- արշավանքի ժամանակ՝ Մեծոփից փախան
Բաղէշ (Հմմա. № 88-ի հետ) — 452, 553
297. Միաբան Մեծոփայ վանքի, մհ. 1435 թ. — 453
298. Միաբան Մեծոփայ վանքի, 1435 թ. — 455
299. Բաղիշեցի, հնգցի հգեր որդի Թովմայ Մե-
ծոփեցու, հշվ. 1435 թ. — 454
300. Գրիշ, որդի Հուռումի, 1436—1447 թթ.
Տփիսիսում օր. 3 Աւետ., Գանձարան և Շա-
րակնոց — 461, 462, 489, 575, 607, 661
301. Նղբ. վերոհիշյալ գրչի, հշվ. 1436 թ. — 462
302. Որդի տեր Աւագի, 1436 թ. Աղթամարում
ստ. Աւետ. — 463
303. Սարկավագ, հնգցի որդի Յովաննիսի, որ
1436 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 463
304. Որդի Կարապետ գրչի, որ 1436 թ. Աղ-
թամարում օր. Աւետ. — 464
305. Կաֆացի, հիշատակութիւն է թողել իր
մասին 1436 թվականին Մեծոփայ վան-
քում (առ ոտս Թումա վրդի), հիշատա-
կութիւն առիթը մուծն է — 465
306. Վրդ., գրիշ, 1436 թ. Ագուլեաց վանքում
օր. Պամ. Թէոդորոսի զօրավարի առաս-
պելախառն գրվածքը — 466
307. Մելիկեցի, ծաղկող, 1436 թ. Երզնկայում
ծաղկեց Շարակնոց — 467
308. Դպիր, որդի Ումէկի, ռճննաստուն որդի
Տաթևի եպս Շմառնի, հշվ. 1437 թ. Սա-
նահում — 469
309. Նղբ. Նատ ճգնավորի, որ 1437 թ. Խլա-
թում ստ. Աւետ. — 472
310. Նպս, 1437 թ. Արճէշում Յայսմաուրքի
օրինակ տվեց Կարապետ գրչին — 474
311. Վրդ., բաբունի, վարժապետ Հաղպատի
վանքում, 1437 թ. — 475
312. Ոսկերիշ, հայր Ահլի-Մելիքի, որ 1437 թ.
Բալու գավառում ստ. Աւետ. — 476
313. Նղբ. Թումայի, որ 1437 թ. Խիզանի Գա-
մաղիէի վանքում ստ. Աւետ. — 478
314. Նպս, 1437 թ. 11 թանկալով վաճառեց
Ֆրա Յօսէփին փիլիսոփայական մեկնու-
թիւնների մի ժողովածու — 479
315. Պր., հայր պր. Ստեփանոսի, որ 1437 թ.
Տրապիզոնում ստ. Յայսմաուրք — 481,
482
316. Նորընծա արքեպս Տրապիզոնի, 1437 թ. — 482
317. Գրիշ, որդի Յակոբի, եղբորորդի Արծկէի
առաջնորդ Ստեփաննոս արքեպսի, 1438 թ.
կոշվում է սարկավագ, 1442 թ.՝ քահա-
նայ, իսկ 1448 թ.՝ վարդապետ. այդ տա-
րիներին Արծկէում օրինակեց 2 ճաշոց,

Յովնանէս

- Յայսմաուրք և Աւետ. — 484, 538, 558,
618
318. Քհյ, 1438 թ. Հաղբատում, Կոտայքի Արծ-
նի գյուղից տարագիր Աստուածատուր
երեցի պատվերով օր. Ճաշոց — 485
319. Չեռնավոր, Ասպիսնակ գյուղից, 1438 թ.
սպանվեց Փիր-Ալիի զորքերից — 485 *
320. Հեքիմ, որդի վարպետ (հեքիմ) Սկանգա-
րի, 1438 թ. Աբրահամ արեղայի օգնու-
թյամբ խմբագրել տվեց իր բժշկարանը —
487
321. Հնգցի եղբ. Մկրտիշ կր. Քուրենցի (կամ
Քուրի որդու), որ 1438, 1444, 1445, 1446
թվականներին Արճէշում, Վանում և Բաղէ-
շում ստ. ձեռագրեր (Ճաշոց, Աւետ., 2
Յայսմաուրք) — 490, 568, 584, 592, 593,
594
322. Արքեպս Կեսարիայի, որդի Ներսէս քհյի,
1438 թ. — 491
323. Նղբ. Մովսէս քհյի, որ 1439 թ. Աւագ վան-
քում ստ. Յայսմաուրք — 495
324. Վրդ., որդի Շատուրի, գրիշ, 1439-ից
առաջ լիմում օրինակում էր Աւետարան,
կիսավարտ մահացավ — 499
325. Հնգցի որդի Յովսէփ միայնակեցի, որ
1439 թ. լիմում օր. Աւետ. — 499
326. Տանուտեր, որդի Թումայի, 1439 թ. Ու-
տանում ստ. և նվիրեց Նահդենց գյուղի
եկեղեցուն մի ճաշոց — 499
327. Նպս, առաջնորդ Արգելան վանքի, 1439,
1449 թթ. — 500, 639
328. Քհյ, որդի Սահակի, 1439 թ. գնեց և նո-
րոգել տվեց Աւետ. — 500, 501
329. Միաբան Մաղարդի վանքի, 1440 թ. — 504
340. Երեց, 1440 թ. Մովսէս երեցի եկեղեցուն
նվիրեց Յայսմաուրք — 511
341. Երեց, որդի Մովսէս երեցի, 1440 թ. հայր
և որդի ստ. մի Յայսմաուրք, իսկ 1447 թ.՝
մի Աւետ. — 511, 512, 608
342. Որդի Սիմէոն քհյի, 1440 թ. վկա եղավ
մի Յայսմաուրքի նվիրաբերութիւն — 512
343. Հայր Ամիրի, որ 1440 թ. վկա եղավ մի
Յայսմաուրքի նվիրաբերութիւն — 512
344. Հէրապետ, քեռի Մկրտիշ քհյի, որ 1441 թ.
Արճէշում ստ. Ճաշոց — 516
345. Որդի Տիրատուրի, Սալմաստայ երկրից,
1441 թ. Շամբէճորի Զաղացտեղ գյուղում
գնեց մի ճաշոց — 518, 519
346. Ստացա՛վ այն Մաշտոցը, որ 1441 թ. օրի-
նակեց Սարգիս գրիշը — 520
347. Աշակերտ Դանիէլ գրիշ, հշվ. 1441 թ.
Աղթամարում — 524

Յովնանէս

348. Փակակալ Աղթամարի, 1441 թ. — 524
 349. Երկու նույնանուն միաբանների Աղթամարի վանքում, 1441 թ. — 524
 350. Թո՛ռ Կարապետ քչյի, որ 1441 թ. Տշող գյուղում ստ. Մեսրոպ Վայոցձորեցու Պտմ. ներսիսի հայոց հայրապետի երկը — 525
 351. 1441 թ. Աղթամարում միշնորդ եղավ մի Աւետարանի օրինակման — 525
 352. Գրիշ, որդի Կարապետի, 1441, 1450 թթ. հլաթում օր. Յայսմատուրք և Ճաշոց — 526, 647
 353. Քչյ, 1441 թ. իր որդի Յակոբ դպրի հետ միասին Սիւնիքում օրինակեց Յայսմատուրք — 526
 354. Հայր Մարգարէ գրչի, որ 1441 թ. Մոկքի Աբրահամանց գյուղում, իսկ 1447 թ. Ռըշտունիքի Բերդաձոր վանքում օր. Աւետարաններ — 527, 613, 614
 355. Հայր Երուսաղէմի Գաբրիէլ և Միքայէլ հրեշտակապետաց վանքի վանահայր Գրիգոր կր-ի, 1441 թ. — 528
 356. Գրիշ, 1441 թ. ստ. մի Գանձարան-Մաշտոց — 530
 357. Միաբան Սերկեիլի գյուղի վանքի, 1442 թ. — 534
 358. Թմոզուեցի, գրիշ, աշակերտ Յովհ. Ոսկեփորի, 1442 թ. Սերկեիլի գյուղում օր. Տօնական, կցելով նրան բովանդակալից և ընդարձակ հիշատակարան — 535, 536
 359. Հնգցլ եղբ. Յոհաննէս վրդի, որ 1442 թ. հիղանի Գամաղիէլ վանքում օր. Ճաշոց — 538
 360. Գրիշ, Սեպուհ լեռան Գր. Լուսաւորչի վանքում 1442, 1445 թթ. օր. Սաղմոս և Աւետարան — 539, 589
 361. Փակակալ Սեպուհ լեռան Գր. Լուսաւորչի վանքի, 1442, 1445 թթ. — 539, 589
 362. Միաբան հլապաշի վանքի, 1442 թ. — 539, 540
 363. Քչյ, հգեր հայր Ոնոփրիոս գրչի, որ 1442 թ. վանկանին հլապաշի վանքում օր. Աւետ. — 540
 364. 1442-ից քիշ առաջ ստ. Աւետ. — 541*
 365. Նպս, 1442 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 542
 366. Յրա, 1442 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 542
 367. Քչյ, 1443 թ. Բաղէշում շարագրեց մի Աւետարանի օրինակման և ստացման մասին հիշատակարան — 545
 368. Հնգցլ որդի Նսալու, որ 1443 թ. Բաղէշում ստ. Աւետ. — 545

Յովնանէս

369. Հնգցլ որդի խոշա Վարդանի, որ 1443 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմատուրք — 547, 548
 370. Միաբան սր Սարգսի դամբարան կոչված վանքի, 1443 թ. նորոգեց մի Աւետարան — 549
 371. Փակակալ սր Սարգսի դամբարան կոչված վանքի, 1443 թ. — 549
 372. Նղբ. Գաւիթ գրչի, որ 1443-ից առաջ օր. մի Ժողովածու — 550
 373. Նղբ. պր. Մեծատան-որդւոյ, 1443-ից հետո ստ. մի Ժողովածու — 550
 374. Տանուտեր որդի Սկրտիչի, 1443 թ. հլաթում ստ. Աւետ. — 553, 554, 555
 375. Նղբ. վերոհիշյալ Յոհաննէսի (ինքը կոչվում է Յովանէս) — 553
 376. Քչյ հլաթի սր Գէորգ զօրավարի եկեղեցու ("), 1443 թ. տանուտեր Յոհաննէսից ստ. մի Աւետ. — 555
 377. Տեր Յովան, նահատակվեց Մէլիք-Մահտի Աւգբէկցւոյ կողմից, 1443-ից առաջ (կեղծիք) — 559
 378. Նղբ. Հայրապետ գրչի, քեռորդի Թումայ Միհնասենցի, հշվ. 1444, 1445, 1447 թթ. — 564, 583, 609
 379. Միաբան Գաւաշի Վարդան զօրավար վանքի, 1444 թ. — 565
 380. Փափոսենց, Գաւաշի տանուտերից, 1420-ից առաջ նպաստել է Գաւաշի Վարդան զօրավար վանքի վերաշինման գործին — 565
 381. Պապ Մարտիրոս վրդի, որ 1444 թ. Վարագում ստ. Աւետ. — 568
 382. Թո՛ռ Մկրտիչ կր-ի, որ 1444 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 569
 383. Հայր Վարդան գրչի, որ 1444 թ. Վանում օր. Աւետ. — 569
 384. Նղբ. Գաւաշցի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ. Մաշտոց — 571, 572
 385. Որդի Առաքել քչյի, որ 1444 թ. Աղթամարում ստ. Ճաշոց — 572
 386. Մեծ պապ Կարապետ գրչի, որ 1444 թ. Ոստանում օր. Գանձարան — 573
 387. Հնգցլ միաբան Պըտըլկի վանքի, հշվ. 1444 թ. — 573
 388. Միաբան Պըտըլկի վանքի, 1444 թ. — 574
 389. Նպս, միաբան Պըտըլկի վանքի, 1444 թ. — 574
 390. Փակակալ Պըտըլկի վանքի, 1444 թ. — 574
 391. Աներ Մելքիսեթի, որ 1444 թ. Արղնիում ստ. Աւետ. — 575
 392. Բրժոնց, որդի Բաղդասարի, Գաւաշցի,

Յովնանէն

- միաբան Ռշտունիքի սբ Յակոբ վանքի, 1445 թ. ստ. Քումայ Մինասենցի օրինակած Աւետարանը — 579
393. Յովանէս և Յոհաննէս կրօնավորներ, որոնք 1412 թ. գործակցեցին Ստեփանոս Փիլիպոսի Ռշտունիքի սբ Յակոբ եկեղեցու շինութեան գործում — 580, 581
394. Կր., որդի Գարգի-Մելիքի, եղբորորդի Քովմայ Մեծոփեցու, 1445 թ. Արճւշում ստ. Աւետ. — 586
395. Մղեսի, Դրիմեցի, միաբան Աւագ վանքի, 1445 թ. — 588
396. Պր., որդի Ճատիկ մականվամբ Յակոբի, 1445 թ. Աւագ վանքում ստ. մի Աւետ., որ նվիրեց Բագառիճ գյուղաքաղաքի եկեղեցուն — 588
397. Հայր Տանա-Մելիքի, աներ վերոհիշյալ պր. Յոհաննիս — 589
398. Վրդ. Սեպուհ լեռան Գր. Լուսաւորչի վանքի, 1445 թ. — 589
399. Ծպս Արզնւոյ և երեսփոխան Մկրտիչ Նաղաշի, հշվ. 1444—1449 թթ. — 576, 590, 630
400. Առաջնորդ Արզնւոյ Աստուածածնի տաճարի, 1445 թ. — 590
401. Վրդ., 1446 թ. Նոր-Գեղկայ վանքում օր. Յայամաւորքի մեկ տետր — 601
402. Վրդ., «քաղցրաձայն փխխոփայ», առաջնորդ Նոր-Գեղկայ վանքի, 1446 թ. — 601
403. Միաբան Գաւուս սբ Քառասնոց վանքի, 1446 թ. — 594
404. Աբեղա, եղբորորդի Նոր-Գեղկայ վանքի առաջնորդ Յովհաննէս վրդի, 1446 թ. — 601
405. Աբեղա, հգևր որդի վերոհիշյալ Յովհաննէս վրդի — 601
406. Աբեղա, 1447 թ. Այրիվանքում իր ուսուցիչ Մաթէոսից ստ. և ծաղկել տվեց մի Շարակնոց — 604
407. Ծպս, Կաֆայեցի, որդի պր. Գէորգի, 1447 թ. վականին ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 607
408. Հորեղբորորդի Ներսէսի, որ 1447 թ. Տրփխսում ստ. Աւետ. — 607
409. Քհյ, հորեղբորորդի Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
410. Սարկավագ, հորեղբայր վերոհիշյալ Դաւիթ կր-ի — 611
411. Քհյ, 1440-ական թթ. Ռշտունիքում ստ. Աւետ. — 614
412. Եղբ. Ներսէս գրչի, որ 1447 թ. Ուրուքիլիսայ գյուղում օր. Գանձարան — 616

Յովնանէն

413. Մղեսի, հայր Աբրահամ կաղմարարի, որ 1447 թ. կաղմեց մասունք հին կտակարանի — 617
414. Աբեղա, քեռի Առաքել աբեղայի, որ 1448 թ. վականին Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. — 620
415. Աբեղա, 1448 թ. սր Յովհ. Մկրտչի վանքում օգնում էր կաղմարար Յոհաննէս աբեղային — 662
416. Երիտասարդ հասակում մահացած եղբ. Մկրտիչ Նաղաշի, հշվ. 1449 թ. — 622, 630
417. Մղեսի, մտերիմ և գործակից Մկրտիչ Նաղաշի, ակտիվ մասնակցութիւն ունեցավ Ամիդի և Արղնիի եկեղեցիների կառուցման գործում, 1449 թ. — 630
418. Ոմն, 1449 թ. Ամիդում «բողայ» (փաթթոց) նվիրեց այն Յայամաւորքի համար, որի մեջ էր գտնվում Մկրտիչ Նաղաշի Վարդ-հիշատակարանը — 631
419. Ամիդ քղքի քահանաներից, 1449 թ. — 631
420. Յոհաննէս աբեղայ, որդի Եղէնի, հգևր եղբայր Յովսէփ աբեղայի, որ 1449 թ. Ամիդում ստ. մի Աստուածաշունչ — 632
421. Յովանէս, եղբ. վերոհիշյալ Յոհաննէս աբեղայի — 632
422. Ոսկերիչ, որդի Ամիրմուքի, 1449 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 634
423. Որդի վերոհիշյալ Յովանէս ոսկերիչի — 634
424. Հորեղբայր Ալէքսիանոս գրչի, որ 1449 թ. Հերմոնի վանքում օր. Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. անտ. աշխատութիւնը — 638
425. Միաբան Ապահոնեաց վանքի, 1449 թ. — 639
426. Սարկավագ, որդի Տեր Ծսայու, 1449 թ. Ժանգտարի որդի Յոհաննէսից ստ. մի Շարակնոց — 639
427. Որդի Ժանգտարի, 1449 թ. 4 թանկայով դնեց և նվիրեց Ծսայու որդի Յովանէսին մի Շարակնոց — 639
428. Աշակերտ Կարապետ վրդի, որ 1449 թ. Ապահոնեաց վանքում ստ. Աստուածաշունչ — 639
429. Բաբունի, հգևր հայր Մարտիրոս եպսի, որ լինելով Էմիածնի նվիրակը Կաֆայում, 1449 թ. սա. Գր. Տթ. լծմ. Սաղմոսաց աշխատութիւնը — 641
430. Վրդ., ուսուցիչ վերոհիշյալ Մարտիրոս եպսի — 641
431. Սարկավագ, որդի ար. Մաղաքիայի, 1449 թ. վականին ստ. Ժողովածու — 643

ՅԵ ՅՈՎՏԱՆԵՆԸ

432. Երեց, որդի Սարգիս երեցի, 1449 թ. Մարտիրոս երեցին նվիրեց մի Աւետ. — 643
433. Գրիշ, 1449 թ. օր. Ժողովածու — 643
434. Կր., գրիշ, 1450 թ. Յիպնայ վանքում օր. Աւետ. — 644
435. Միաբան Յիպնայ վանքի, 1450 թ. — 644
436. Իր Հայր Ղազար երեցի հետ միասին 1450 թվականին Տիրիկում գնեց մի Ծառոց — 645, 646
437. Որդի Ամիր-Գօլի, որ 1450 թ. Խլաթում սա. Ծառոց — 647
438. Միաբան Խլաթի սր Յովհաննէս վանքի, 1450 թ. — 647
439. Նղր. Վարդան գրականի, որ 1441 թ. Տշող գյուղում և 1450 թ. Արճէշում կազմեց ձեռագրեր — 526, 647
440. Որդի Վէգենի, որ 1450 թ. Ինչ-որ վանքի նվիրեց մի Ծառոց — 649
441. Աղէթըցի, գրիշ, 1450-ից տարիներ առաջ օրինակել էր Թորոս փիլիսոփայի (Ռոսլիւն) Գրազարկում նկարազարդած Աւետարանը — 649
442. Վարագեցի, 1463 թ. Քարոզգրքի օրինակ տվեց Մարտիրոս եպսին — 647*
443. Ավագերեց, Գաւաշի տանուտերերից, ԺԵ. — ԺԶ. դդ. — 566
444. Քարզարկ, Գաւաշի տանուտերերից, ԺԵ. — ԺԶ. դդ. — 566
445. Որդի Թուխթանգ կնոջ, որ ԺԵ. դարի վերջում կամ ԺԶ. դարում Ռշտունիքում ստ. մի Աւետ. — 614

ՅՈՎՏԵՓ (ՅՈՒՆԷՓ)

1. Միաբան Գորոփոսի սբ Թէոդորոս վանքի, 1406, 1413 թթ. — 65, 160
2. Գրիշ, 1407 թ. օր. Վարդան Արեւելցու Մկն. երգոց երգոյն աշխատությունը — 84
3. Միաբան Ապահոնեաց վանքի, 1413 թ. — 146
4. Կր., գրիշ, 1414 թ. օր. Ծառոց — 652
5. ՔՀյ, գրիշ, 1414 թ. Կտուց անապատում օր. Աւետ. — 165
6. Շահապօնեցի, 1415-ից սրբազում ամառաւ սկսել ու թերատ էր թողել Թ. Աթուհեացու Յղ. խորհրդոց եկեղեցւոյ-ի թարգմանությունը, 1437, 1442 թթ. Հիշվում է որպէս ռվերախնամող (առաջնորդ) ինչ-որ կաթողիկ վանքի — 176, 479, 542, 542*
7. Նղր. Յովհաննիսի, որ 1419 թ. Տշող գյուղում ստ. Ծառոցնտիր — 226
8. Միաբան Պատրկի վանքի, 1420, 1428 թթ. — 239, 376

ՅՈՎՏԵՓ

9. Փիլիսոփա, միաբան Սանահնի, 1421 թ. — 257
10. Նղր. Մեթիսեդի, որ 1421 թ. Սանահնում ստ. և ծաղկեց ու կազմեց մի Մանրոս-մունք — 257
11. Վրդ., Հշվ. Հայոց նախնի անվանի վարդապետների շարքում 1422, 1427 թթ. — 297, 364
12. Վրդ., Յակոբ Ղրիմեցու կենդանության օրոք (ուստի՝ ոչ ոչ 1426 թ.) ստ. Գր. ՏԹ. Քարոզգրք — 210
13. 1426 թ. մահացած որդի էվատշայի, որ ստ. և նվիրեց Վառնիշատ գյուղին մի Աւետ. — 356
14. Միաբան Խիզանի Գամաղիէլի վանքի, 1427 թ. — 367
15. Գաղատացի, եպս Ղրիմի, 1428 թ. — 390
16. Հայր Մամատիկին ապաշխարողի, որ 1430 թվականին Խոսրովայ վանքում նպաստեց մի Աւետ. գրությանը — 398
17. Որդի Մովսէսի, իր Գրպօ եղբոր հետ 1431 թ. գնեց և նվիրեց Մուլիվոնի եկեղեցուն մի Աւետ. — 411
18. Գրիշ, որդի Յակոբի, 1432 թ. Տիրիկի գաղառի Կիրղի անապատում օր. Աւետ. — 426
19. Հայր Մարտիրոս վրդի, որ 1432 թ. Երուսաղէմում ստ. Գր. ՏԹ. ԼԺմ. սաղմոսաց — 429
20. Տանուտեր, որդի Բուրթէլի, 1432 թ. ստ. և նվիրեց Օհովոց գյուղի եկեղեցուն մի Աւետ. — 432
21. Նղր. Յովհաննէս և Մկրտիչ կրօնավորների, որոնք 1433 թ. գնեցին մի Աւետ. — 436
22. Ոմն, Հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444
23. Որդի Ստեփանոս բրուտի, որ 1435 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 457
24. Գրիշ, 1437 թ. Թացու գյուղում օր. Աւետ. — 477
25. Յր. Յօսէփ վրդ., 1442 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 542
26. Նպս Անկիւրիայի, 1437 թ. — 483
27. Քեռու որդի Կարապետ գրչի, որ 1438 թ. Վարդիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489
28. Միախակեց, որդի Թաւաթալի, 1439 թ. Լիմում ավարտեց Յովհաննէս վրդի մահով կիսատ մնացած Աւետարանի օրինակությունը — 499
29. Արեղա, 1439 թ. ստ. Գր. Նիւապու Մկն. երգոց երգոյն և Բանք Նւագրի ձեռագրե-

Յովսէփ

- ըր, որոնք 1450 թ. նվիրեց Սուքիաս կր-ին — 502, 503, 650
30. Միարան Աղթամարի, 1441 թ. — 524
31. Ժորտ Սերկելի գյուղի տեր պր. Շալուէի, 1442 թ. — 536
32. ՔՀյ, որդի Իսրայէլի, 1443 թ. ստ. Ժամագիրք-պատարադամատոյց — 557, 558
33. Սարկավագ, գրիչ, 1446 թ. օր. Ժաշոց — 595
34. ՔՀյ, եղբ. Ներսէսի, որ 1447 թ. Տփիսիսում սա. Աւետ. — 607
35. Հորեղորթ թոռ Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
36. Հնգլ որդի Շալիսուբլու կնոջ, որ 1447 թ. Ոշտունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. — 613, 614
37. Արեղա, որդի Խաչատուրի, 1449 թ. Մկըր-աիչ Նաղաշից նվեր ստացավ մի Աստուածաշունչ — 631, 632

Յուդան

1. Որդի Քաշիշաւու, ազգ. Մերուն գրչի, հշվ. 1412 թ. Ոստանում — 137
2. Որդի ոմն ստացողի (անունը չի նշված), որ 1419 թ. Աղթամարում ստ. Ժաշոց — 230
3. Միարան Կոթիփորոյ վանքի, 1427 թ. — 364
4. (Կոչված նաև Յորդան) Եղբորորդի Կարապետի, որ իր 3 որդիների հետ զոհ դնաց 1431 թ. Ամիթի մահտարածմին — 405
5. Որդանան, եղբ. Ներսէս քՀյի, որ 1433 թ. Ուրանց գյուղում ստ. Աւետ. — 433
6. Հգեր եղբ. Յոհանէս գրչի, որ 1436 թ. Կըր-ծանիս գյուղում օր. Գանձարան — 462

Յուդա — Վանեցի, հայր պր. Յովանէսի, որ 1440 թ. վաճառեց Աթանանց գյուղի քՀյ Ատոմին՝ այդ նույն գյուղից հափշտակված Աւետարանը — 505

Յուդիդ — Դուստր խոջա Վարդանի, որ 1443 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաուրք — 547, 548

Յունան

1. Կր. և գրիչ, 1401 թ. Տաթևում ստ. Գիրք Հարցմանց, իսկ 1406 թ. օր. Յովանէս փակակալի պատվերով գրվող Ժողովածուի Ա. մասը — 5, 59
2. Որդի Առաքեալի, 1402 թ. Մարի Քարավաճառ գյուղում ստ. Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. երկը — 24, 25
3. Աշակերտ Սիմէոն վրդի Այս երկուսը միասին 1406 թ. Տաթևում Գրիգոր Գօրեցի

Յունան

- գրչին ընդօրինակելու տվեցին Գիրք Հարցմանց — 58
4. Գրիչ, 1414 թ. օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը (Թերևս Մուլնն է Ն 1-ը) — 173
5. Տեր, հորեղբայր Մարտիրոս գրչի, որ 1417, 1437 թթ. Հաղրատում օր. Շարակնոցներ — 201, 476
6. Գրիչ, 1420 թ. (վայրն անհայտ) օգնեց Սարգիս Պարտաւեցի գրչին՝ Ժաշոցի որոշ տետրեր օրինակելով (հմտ. Ն 1 և 4-ի հետ) — 246
7. Վրդ., հշվ. հայոց վարդապետների շարքում, 1422 թ. — 297
8. ՔՀյ, որդի Առաքելի, 1437 թ. Բաղէշի շըր-շանում ստ. և նորոգել տվեց մի Աւետ. (հմտ. Ն 2-ի հետ) — 477, 478
9. Յովնան, եղբ. Իսրայէլ գրչի, որ Մոկքի Փասավանք գյուղում օր. Ժաշոց — 610

Յուսիկ

1. Հայր Յակոր գրչի, որ 1422 թ. Բերկրիի Եղեմանքում օր. Աւետ. — 295
2. Եղբ. Ներսէսի, որ 1447 թ. Տփիսիսում ստ. Աւետ. — 607

Յուսուֆ — Հայր Պետրոս կր-ի, որ 1414 թ. Գամաղիէի վանքում ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 167, 168

Յուստիանէ — Տե՛ս Ուստիանէ

Նազ — Մայր Յակոր քՀյի, որ 1413 թ. դնեց մի Աւետ. — 161

Նազ-Խաբուն

1. Քույր Թադէոս քՀյի, որ 1409 թ. Մոկսի Կադթանց գյուղում ստ. Աւետ. — 95
2. Կին վաղամեռիկ Պետրոսի, որի հեշատակին 1411 թ. Կասր գյուղում օրինակել տվեց մի Աւետ. — 130
3. Գուստր Մոկքի Ոգիմ գյուղի քՀյ Թադէոսի, որ 1413 թ. ստ. Ժառնտիր — 148, 151
4. Կին Շիրինի որդի Կիրակոսի, որ 1413 թ. Խիզանի սբ Խաչ վանքում օգնում էր Յոհանէս գրչին — 152
5. Կոչված նաև Մարգարիտ, մայր Կիրակոս Լիանոսեցի, որ 1419 թ. Խիզանում ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 236
6. Մայր Պետրոս գրչի, որ 1420 թ. Մեծփայ վանքում օր. Շարակնոց — 241
7. Հորաքույր Յոհանէս քՀյի, որ 1425 թ. Մպատայ վանքում ստ. Շարակնոց — 341
8. Հնգլ մայր Ստեփանոսի, որ 1425 թ. գնեց Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 347

Նազ-Խաբուն

9. Քույր Ջահարի, որ 1443 թ. Աղշոց վանքում սա. ճաշոց — 553
10. Կին Առաքել քչյի, որ 1444 թ. Աղթամարում սա. ճաշոց — 572
11. Քույր Հազարբէկի, որ 1445 թ. Խլաթում ստ. Յայսմաուրք — 586
12. Մայր Ստեփանոս գրչի, որ 1446 թ. Բաղշում օր. Յայսմաուրք — 593
13. Մայր Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկրում ստ. Գանձարան — 611

Նաճաղետ (Նախապետ)

1. Հայր Մխթար քչյի, որ 1403 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40
2. Հայր Սարգիս աբեղայի, որ 1411 թ. 100 թանկայով դնեց Աւետ. — 131
3. Հայր Հայրապետի, որ 1414 թ. սա. Շարակնոց — 170
4. Հայր Մկրտիչ վրդ. Մեծոփականացու, հշվ. 1415—1435 թթ. — 178, 361, 451
5. Նղբ. Նիկողոսոս գրչի, որ 1418 թ. Վարազայ վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 216
6. Քոռ Հռիփսիմի, որ 1423 թ. ստ. Աւետ. — 309

Նաղմաթ — Քույր Յովանէս գրչի, որ 1408 թ. Յիպնայ վանքում օր. Գանձարան — 92

Նաղբաղին — Ոմն Գաւաշցի, սրա վեցքի հողը 1420-ից առաջ գնեց Վարդան զօրավարի վանքի վանահայր Թուման — 565

Նաուր — Ամիր-Նասր, իշխան Մերտինի, 1426 թ. — 354

Նաուրաղին (Նասրատին)

1. Տանուտեր, որդի Սեփնշրէկի, 1420 թ. Բերկրիի Յուսկան որդւոյ վանքում օր. Աւետ. — 242
2. Որդի խոջա Թաճգնի, որ 1437 թ. Արճէշում ստ. Յայսմաուրք — 474, 475
3. Մեծ պապ տանուտեր Յոհանիսի, որ 1443 թ. վականին Խլաթում ստ. Աւետ. — 555
4. Սարկավազ, 1444 թ. Աղթամարում թուղթ կոկելով օգնում էր Թ. Մինասենց և Հայրապետ գրիչներին — 566

Նաուրատ — Պատանեակ, ազգ. Թովմայ Մեծոփացու, հշվ. 1446 թ. — 586

Նաւրին — Մայր Սերկեիլի գյուղի սբ Յովհաննէս վանքի փակակալ Յակոբի, 1442 թ. — 534

Նաւրին-Խաբուն

1. Դուստր տանուտեր Յոհանիսի, որ 1443 թ. Խլաթում ստ. Աւետ. — 553, 554
2. Դուստր Թուրանդայ-Խաթունի, որ 1448 թ. Արճկէճում ստ. Աւետ. — 618, 619

Նաւրին

1. Դուստր Սիրունի, հշվ. 1417 թ. Ակոռոյ վանքում — 202
2. Քույր Աննայ գյուղի բնակիչ Թովմայի, որ 1447 թ. ստ. ճաշոց — 610

Նաւասարդ

1. Տարածամ հնգցի եղբ. Թումայ գրչի, որ 1421 թ. Աղթամարում օր. ճաշոց — 252
2. Որդի Գրիգոր գրչի, որ 1444 և 1449 թթ. Աղթամարում օր. Յայսմաուրք և Աւետ. — 570
3. Հնգցի եղբ. վերոհիշյալ Գրիգոր գրչի — 570, 572, 634

Նաւեօշ — Բէսաւէնից գյուղի բնակիչ, Ժն դարի վերջին կամ ԺԶ. դարում գերությունից ազատեց 1420 թ. Նարեկ գյուղում օր. մի Աւետ. — 243

Նաւուզ-Խաբուն — Կին Ատեփանոս քչյ Ոստանցու, որ 1444 թ. ստ. Յայսմաուրք — 569, 570

Նեւոէս

1. Պարթև, կաթողիկոս հայոց, Դ. դար — 53, 525
2. Շնորհալի, Կլայեցի, ԺԲ. դարի նշանավոր բանաստեղծ և եկեղեցական գործիչ, կաթողիկոս հայոց (1166—1173) — 154, 156, 178, 331, 388, 583, 593
3. Մշեցի կամ Տարօնացի, Գլաձորյան համալսարանի հիմնադիր, մհ. 1284 թ. — 86, 297, 364
4. Ոմն, հշվ. հայ նշանավոր եկեղեցականների շարքում, ապրած պետք է լինի 1427-ից շատ առաջ — 364
5. Հյուան, ԺԴ. դարի 2-րդ կեսին իր եղբորորդի Կարապետ քչյի համար ստացավ Աւետ. և Շարակնոց — 125
6. Որդի Մկրտիչի, եղբ. Յովանէս գրչի, որ 1402 թ. Խիղանում օր. Աւետ. — 22
7. Հնգցի միարան Խիղանի սբ Խաչ վանքի, 1402 թ. — 24
8. Նրեց, եղբ. Շահմէլիքի, որ 1406 թ. Կոնթէր գյուղում ստ. Յայսմաուրք — 65
9. Վրդ., առաջնորդ Խիղանի Գամաղիէլի վանքի, 1407, 1414, 1427 թթ. — 67, 71, 168, 367
10. Որտնեցի, փոքր երեց, 1407 թ. համաճարակի ժամանակ մահացավ Վաղադնի վանքում — 80
11. Աշակերտ Թովմայ Մեծոփացու, հշվ. 1410, 1435 թթ. — 108, 451
12. Հնգցի քեռորդի Թումայ վրդի, որ 1410 թ. կրկին ստացավ նախկինում իրեն պատկանող Տօնապատճառը — 111

Ներսէս

13. 1411 թ. Բագարանի Աղճաղայայ բերդում թուղթ կոկելով օգնում էր Յոհաննէս Սե-րաստացի գրչին — 125
14. Որդի Ումէկի, եղրորորդի Թումայ կր-ի, որ 1411 թ. Կասր գյուղում սա. Աւետ. — 130
15. Երես, Հայր Սարգսի, որ 1411 թ. 100 թանկայով վաճառեց մի Աւետ. — 131
16. Գառնեցի, 1411 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 131
17. Որդի Մկրտիչի, եղր. Զաքարիա գրչի, որ 1413 թ. Վանում օր. Աւետ. — 148
18. Միաբան Խիղանի սբ Խաչ վանքի, 1413, 1414 թթ. — 152, 153, 169
19. «Քաղցրանուագ փիլիսոփայ», որդի Սարգսի, 1414 թ. Օշականում ստ. Ճաշոց — 162
20. Երես, 1414 թ. Խիզանի Գամաղիէի վանքում ծաղկեց Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 169
21. Կր., 1416 թ. «սիրով ընկալաւ» Անդրիաս գրչին — 192
22. Որդի Մատթէոս Մոնոզոն գրչի, 1417-ից քիչ առաջ զոհ գնաց մահտարածման — 196
23. Կր., եղր. Աւետիս վրդի, որ 1417 թ. Խիզանում ստ. Բառգիրք — 198
24. Եպս. «Հայրապետ» Վրաստանի Օթայ գյուղում գտնվող վանքի, 1418 թ. — 222
25. Եղր. Յոհաննէս քհնյի, որ 1419 թ. Յիպնայ վանքում ստ. Աւետ. — 224
26. Գրիչ, ընկերակցութեամբ Յովհաննէս գրչի 1419 թ. օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը — 237*
27. Կր., Հգէր եղր. Սարգիս գրչի, որ 1420 թ. Խիզանում օր. Աւետ. — 247
28. Սարկավագ, 1422-ից հետո, Երուսաղէմում թուղթ կոկելով օգնում էր Թորոս գրչին — 300
29. Եղր. վերոհիշյալ Թորոս գրչի — 300
30. Եղրորորդի Յոհաննէս քհնյի, որ 1423 թ. ստ. Շարակնոց — 303
31. Հայր Ստեփաննոս կր-ի, որ 1423 և 1424 թվականներին Մեծոփայ վանքում ստ. Շարակնոցներ — 304, 305, 321, 660
32. Արքեպս. ուսուցիչ Ստեփաննոս վրդի, որ 1423 թ. անցնելով Կաֆա, ստ. Շարակնոց — 312
33. Ոմն Թումայի հետ միասին 1425 թ. Զագավանքում կապեց (կազմեց) Յակոբ Ղրիմեցու Մկն. Տումարի աշխատութիւնը — 335
34. Քհյ, եղր. Պանտալիսոն քհնյի, որ 1425 թ. Երզնկայում ստ. Ճաշոց — 344
35. Պր., իր Սիրմայ-Խաթուն կնոջ հետ 1426

Ներսէս

- թվականին Պաաստինք գյուղի եկեղեցու համար Ճաշոց օրինակելու նպատակով տվեց 150 դրամ — 356
36. Գրիչ, աշակերտ Սարգիս վարդապետի, 1427 թ. տարիներ առաջ Եղվարդի վանքում օրինակեց Սարգիս Կունտի Մկն. Ղուկասու աւետ. աշխատութեան այն օրինակը, որ 1427 թ. ուղղեց և սրբագրեց Թովմայ Մեծոփեցին — 360
37. Քհյ, որդի Սարգսի, որ 1427 թ. Ուրծայ վանքում ստ. Ժամագիրք-պատարագամատոյց — 368
38. Փիլիսոփա, միաբան Կողոց վանքի, 1428 թվականին — 381
39. Եղր. Մովսէս Անկեղակութեցի գրչի, որ 1428 թ. օր. Աւետ. — 382
40. Մահաասի, 1431 թ. Խիզանում նորոգեց ու կազմեց Հայրապետ կր-ի գնած Աւետարանը — 412
41. Կր., որդի Սարգսի, 1432 թ. Մեծոփայ վանքում ստացավ Թովմայ Մեծոփեցու շնորհած թղթի վրա նրա աշակերտների օրինակած Ժամագիրք-պատարագամատոյցը — 423, 424
42. Կր., Թումայ կր-ի հետ միասին 1432 թ. ստ. և նորոգել տվեց մի Ժողովածու — 431
43. Քհյ, որդի Ուֆիկի, 1433 թ. Ուրանց գյուղում ստ. Աւետ. — 433
44. Եկեղեցապան Մեծոփայ վանքի (1435 թ.), արքեպս. առաջնորդ Մեծոփավանքի (1444 թվականին) — 451, 452, 568, 660
45. «Քաջ ֆիլիսոփայ», Սանահնի միաբաններին, 1437 թ. — 468
46. Հնգյլ եղր. Գալիթ քհնյի, որ 1438 թ. Տըփ-խիսում ստ. Գանձարան — 488
47. 1438 թ. Արճէշում Ճաշոցի օրինակ շնորհեց Հերապետ գրչին — 490
48. Քհյ, Հայր Կեսարիայի արքեպս Յովանէսի, որ 1438 թ. ստ. Յայսմաուրբ — 491
49. Քհյ, որդի պր. Շնոֆորի, 1438 թ. Սեբաստիայում ստ. Ճաշոց — 493
50. Միաբան Աւագ վանքի, 1439 թ. — 495
51. Գրիչ, որդի Ստեփաննոսի, 1440 թ. Մեծոփայ վանքում և Մատնավանքում օր. Առաքել Սիմեոնի Մկն. Սահմանաց դրոց աշխատութիւնը — 508
52. Վրդ., «քաջ ընտելի», Հգէր եղր. Թովմայ Մեծոփեցու, 1441 թ. ստ. վերջինիս օրինակած Աւետարանը — 522
53. Դպիր, մերձավոր Յովհաննէս գրչի, որ 1443 թ. օր. Ճաշոց — 558

Ներսիս

54. Սարկավագ, աշակերտ Թումայ Մինասենցի, 1445 թ. — 584

55. Արեղա, 1446 թ. Նոր-Գեղկայ վանքում օր. Յայսմաուրքի մեկ տետր — 601

56. ՔՀյ, 1446 թ. Երզնկայում ստ. Յայսմաուրք և Նվիրեց Նոր-Գեղկայ վանքին — 601, 603

57. Որդի Կարապետ քՀյի, որ 1447 թ. Տըփ-խիսում սա. Աւետ. — 606, 607

58. Երևանցի, որդի Յետկարի, գրչի, 1447 թ. Ումուտքիլիսա գյուղում օր. Գանձարան — 615, 616

59. 20 տարեկան հասակում վախճանված եղբ. Յովանէս վրդի, որ 1448 թ. Արծկէում օր. Աւետ. — 618

60. Հնգյլ եղբայր Մկրտիչ Նաղաշի, հշվ. 1449 թ. — 630

61. Եպս, որդի Կուռճի-Բէկի, 1449 թ. Աղթա-մարում օր. Աւետ. — 633

62. Վրդ., առաջնորդ Արգելան վանքի, 1449 թ. — 639

63. Արքեպս, առաջնորդ Երզնկայի, 1449 թ. — 640

64. Եղբ. Կարապետ կր-ի, որ 1450 թ. Յիպնայ վանքում ստ. Աւետ. — 644

65. Սարկավագ, եղբորորդի՝ վերահիշյալ Կարապետ կր-ի — 644

66. Պապ Վարդան գրականի, որ 1450 թ. Ար-ճէշում ստ. Աւետ. — 647

67. Միաբան հլաթի սբ Յովհաննէս վանքի, 1450 թ. — 647

68. Մոկացի, Ժն. դարի վերջերին Երևանում նորոգել տվեց 1405-ից առաջ օրինակված՝ Վիրապկենց կոչվող Աւետարանը — 51

Նէփիւր — Հնգյլ մայր Ատոմ արեղայի, որ 1431 թ. ոտ. Ժողովածու — 416

Նեփամառ

1. Հորեղբայր տանուտեր Յոհաննիսի, որ 1443 թ. հլաթում ստ. Աւետ. — 553

2. Վարպետ, կառուցեց Ամիդ քղքի Կաթուղիկէ եկեղեցին (ավարտվեց 1447 թ.) — 629

Նէֆեամ — Եղբ. Արեւ գրչի, որ 1410 թ. Սարկաւադանց վանքում օր. Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. աշխատությունը — 112

Նէֆոնուգ — Հայր Խաչատուր քՀյի, որ 1401 թ. ստ. Յոհաննէս Ապարաններեցու օր. Աստուածաշունչը — 15

Նըշխուհ

1. Քոյր Աստուածատուրի, որ 1423 թ. Ուլկագում գյուղում ստ. Աւետ. — 306

2. Կին Ատոմի, եղբորկին Պետրոս կր-ի, որ

1426 թ. Բերկրիի Եղեվանքում օր. Մաշտոց — 352

Նիկար — Կին Մովսէս քՀյի, որ 1447 թ. ստ. Աւետ. — 608

Նիկողայոս (Նիկողոս)

1. Որդի պր. Յովանիսի, 1403 թ. Ղրիմում 40 դրամով գերությունից ազատեց Աւետ. — 39, 40

2. Որդի Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաուրք — 159

3. ՔՀյ, եղբ. Յովսէփ վրդի, որ 1410-ական թվականներին ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 210

4. ՔՀյ, որդի Մարտիրոսի, 1418 թ. իր համար օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 215, 216

5. Տեր, հշվ. 1427 թ., անցյալի նշանավոր հայ գործիչների շարքում — 364

6. Կնքաւոր Ներսէս մահտասու, որ 1431 թ. Խիզանում նորոգեց ու կազմեց Աւետ. — 412

7. Հայր Սարգիս սարկավագի, որ 1432 թ. Կաֆայի սր Անտոնի վանքում ստ. Մանրումունք — 428

8. Եպս Աքերմանի, 1437 թ. — 483

9. Նիկոլայ սարկավագ, հշվ. Անկիւտիայում, 1437 թ. — 483

10. Հորեղբայր Մկրտիչ քՀյի, որ 1441 թ. Ար-ճէշում ստ. Ժաշոց — 516

11. Աշակերտ Թովմայ Մեծոփեցու, 1445 թ. — 587

12. Եղբ. Յովանէս եպս Կաֆայեցու, որ 1447 թվականին ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 607

Նիւսրաթ — Հնգյլ քույր Յոհաննէս գրչի, որ 1436 թ. Կրծանիս գյուղում օր. Գանձարան — 462

Նուրահաւ — Հայր Գրիգոր քՀյի, որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171

Նուրազաւ — Հայր տոմարագետ Յակոբ Ղրիմեցու, հշվ. 1416 թ. — 655

Նուր-Ամիր — Հայր Յովաննէս և Մկրտիչ կրոնավորների, որոնք 1433 թ. գնեցին Աւետարան — 436

Նուր-Տիկիհ

1. Եղբորդուտոր Թումայ կր-ի, որ 1421 թ. Մպատայ վանքում ստ. Աւետ. — 269

2. Մայր տանուտեր Թաթարէկի, որ 1420 թ. Նարեկ գյուղում ստ. Աւետ. — 242

3. Սնուցող Յոհաննէս կր-ի, որ 1421 թ. ստ. և Նվիրեց Վարազայ վանքին Ժաշոց — 251

Նուրվալի — Հայր տէր Զաքարէի, որը հիշված է 1447 թ. որպէս Ջուզայից Սպահան երթեկած ոմն — 612

Նուկզար-Խաթուն — Հարս Ստեփանոս վրդ. Ախալցխացու, որ 1423 թ. ստ. Շարակնոց — 313

Նունեա-Մելիք — Մայր Յակոբ քչյի, որ 1435 թվականին Կաֆայում ստ. Տոնական — 460

Նունուֆար-Խաթուն — Կին պր. Մկրտիչի, որ 1428 թ. Կողուց վանքում ստ. Ճառնտիր-Տոնական — 380

Նուսրաթ — Կին Յոհաննէս գրչի, որ 1425 թ. Խարհոց գյուղում օր. Աւետ. — 343 *

Նճւր-Ալլանդ — 1450 թ. աղշավեց ու թալանեց Արճէշը — 645

Նուրադին

1. Պր., հայ իշխան Մակու բերդի, դավանանքով կաթոլիկ էր, իշխանությունից զրկվեց Սքանդարի կողմից 1426 թ. — 61

2. Պր., հայր Աստուածատուրի, որ կրոնավորեց Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում, հշվ. 1431 թ. — 414

3. Հորեղբայր Կեսարիայի արքեպս Յովանիսի, որ 1438 թ. ստ. Յայսմաուրք — 491

Նուրախարուն — 1416 թ. Երզնկայում Յովանէս քչյ գրչին օրինակել տվեց մի Մաշտոց — 188

Նճւրայ — Ա՛գգ. Ռըստակէս երեցի, որ 1434 թ. Չմշկածագո՛ւմ ստ. Աւետ. — 443

Նուրբակի — Միայնակեաց, միաբան Մառիկու վանքի, 1448 թ. — 620

Նուր-Ջանան — Դուստր Մաթէոս քչյի, եղբորդուստր Կոթիփորոյ վանքի միաբան Սարգիս կրի, 1427 թ. — 364

Նսնֆ-Խաթուն

1. Կին Մկրտիչ քչյի, որ 1421 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 261

2. Մայր Կարապետ քչյի, որ 1441 թ. Տշող գյուղում ստ. Մեսրոպ Վայոցձորեցու Պամ, Ներսիսի Հայոց Հայրապետի գրվածքը — 525

Շ

Շալ-Մելիք — Քույր տանուտեր Յոհանիսի, որ 1443 թ. Խլաթում ստ. Աւետ. — 553

Շալուէ — Պր., որդի պր. Սարգսի, թոռ պր. Բուղլախի, Արաբածոտնի Սերկևիլի գյուղի տեր, 1442 թ. ստ. մի Տոնական — 533, 534, 535, 536

Շալամ — Ագգ. Քուրթանշ[ահ]ի, որ 1440 թ. ստ. Սարգիս Շնորհ. Մկն. կթղկ. թղթոցը — 513

Շան — Հարազատ (եղբայր) Բէշքէն Օրբելեանի, հշվ. վերջինիս հետ 1415 թ., որպես իշխան Ախանեաց — 653

Շանամիր

1. Հայր Ուղուր-Մէլիքի, որ 1442 թ. Խլաղաշի վանքում ստ. Աւետ. — 539

2. Հայր Խոշա Վարդանի, որ 1443 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաուրք — 547, 548

Շանանդուխտ

1. Քույր Մելքիսեթ Բաղիշեցի գրչի, որ 1428 թվականին օր. Աւետ. — 379

2. Մայր Յովանէս գրչի, որ 1443 թ. Բաղէշում օր. Յայսմաուրք — 547, 548

Շանապ — 1434 թ. Չմշկածագո՛ւմ որոշ գումարով նպաստեց մի Աւետարանի գնման գործին — 443

Շաղադէ — Կին Բեսաւէնից գյուղի բնակիչ Մերոնի, որ Ժն.—ԺՁ. դդ. գերության մեջ գտնվող մի Աւետարան աղատելու համար նվիրեց մի այծ — 243

Շանին-Պէկ — Հնգլ եղբ. Աբրահամ կրի, որ 1411 թ. Բագարանի Աղճաղալայ բերդում ստ. Աւետ. — 125

Շան-Խուրլու

1. Տատ Ստեփանոս վրդ. Ախալցխացու, որ 1423 թ. անցնելով Կաֆա, ստ. մի Շարակնոց — 312

2. Շայխուլու, դուստր Մարտիրոսի, 1447 թ. Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. — 612, 613 *, 614

Շան-Մելիք (Շախմելէք, Շայմելէք և այլն)

1. Քույր Մխիթար քչյի, որ 1403 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40

2. Իր ամուսին Խոնախ մղզսու հետ միասին 1406 թ. Կոնթէր գյուղում ստ. Յայսմաուրք — 65

3. Քույր Հայրապետ ստացողի կին Փաշայի, հշվ. 1414 թ. — 170

4. Հարս հյուան Յովանեսի, որ 1421 թ. Աղէթում ստ. Ճաշոց — 250

5. Քեռակին Ռըստակէս երեցի, որ 1434 թ. Չմշկածագո՛ւմ գնեց Աւետ. — 443

6. Մայր Մկրտիչ քչյի, որ 1441 թ. Արճէշում ստ. Ճաշոց — 516

7. Կին Տղապարոն քչյի, որ 1444 թ. Խարբերդում ստ. Յայսմաուրք — 576

8. 1449 թ. մահացած կին Մկրտիչ Նաղաշի որդի Մեսրոպի — 631

Շաննշան

1. (գրված սեռական հոլովով, Շանշի ձևով), որդի Մարի իշխան Դոփեան Հասանի, հշվ. 1411 թ. — 122

2. Նղբ. Ներսէս քչյի, որ 1427 թ. Ուրծայ վանքում ստ. Ժողովածու — 368

3. Սարկավագ, հնգլ եղբ. Ղազար գրչի, որ 1431 թ. Նրեղ անապատում օր. Ոսկեփորիկի մի մասը — 408

Շանհաւ

4. 1446-ից առաջ օղնէց Ստեփանոս գրչին՝
երուսաղէմ գնալու գործում — 600

5. Աղբ. վերոհիշյալ Ստեփանոս գրչի, նմա-
նապէս օգնեց երուսաղէմ գնալու դոր-
ծում — 600

Շանուժ — Կին Մէլքէսէթի, հարս տանուտեր
Դաւթի, որ 1437 թ. Բացու գլուղում օր.
Աւետ. — 477

Շանպարտն — Երր. Շահմէլիքի որ 1406 թ.
Կոնթեր գլուղում ստ. Յայամաւուրք — 65

Շանոռն — Փաղիշահ, որդի Լանկ-Թամուրի,
երեք անգամ՝ 1420—21, 1429 և 1435—36
թթ. արշավեց Կարա-Կոյունլուների տի-
րույթների (Ադրբեյջանի, Կարաբաղի և Հա-
յաստանի) վրա և հսկայական ավերածու-
թյուններ գործեց Հայաստանում — 250,
255, 257, 260, 281, 282, 283, 375, 391,
396, 397, 419, 452, 457, 461, 469, 471,
484, 485, 486, 506, 507, 518, 581

Շանտիկին — Դուստր Ներսէս քհն. որ 1438 թ.
Սեբաստիայում ստ. Ճաշոց — 493

Շախրամիր — Փնայ Կիրակոս քհն. որ 1414 թ.
Ոստանում ստ. Աւետ. — 166

Շանթար

1. Քնոռդի Սաղի սբ Ստեփանոս վանքի
միաբան Յովհաննէսի 1413 թ. գլխագրեց
Սամուէլ գրչի օրինակած Սարգ. Շնորհ.
Մկն. կթղկ. թղթոցը — 155

2. Հայր Ամիրպէկի, որ 1424 թ. Կիւրդի
վանքում 50 դրամով նպաստեց մի Աւե-
տարանի գրութեան գործին — 317

3. Քնոռդի Կարապետ գրչի, որ 1438 թ.
Վարդիսուպան գլուղում օր. Մաշտոց —
489

4. Եղբ. ոսկերիչ Յովաննէսի, որ 1449 թ. Աղ-
թամարում ստ. Աւետ. — 634

5. Որդի Ամիր-Դուլի, որ 1450 թ. Խլաթում
ստ. Ճաշոց — 647

Շանթիկ — Հայր Գարիանէի, որ 1412 թ. Նվի-
րեց Հայտար գլուղի եկեղեցուն մի Ճա-
շոց — 140

Շանրման — Քույր Աստուածատուր գրչի և
Ժաղկողի, հշվ. վերջինիս կողմից 1417,
1418, 1419 թթ. — 203, 220, 227

Շանրման — Թիւկուրանցի, Ամիր քղբի «Երեւելի
տանուտերներից», օմանդակեց Կաթողիկէ
եկեղեցու շինութեանը, հշվ. 1449 թ. — 629

Շանրոց — Ազգ. Յովաննէս դրչի, որ 1413 թ.
օր. Յայամաւուրք — 159

Շանփաշայ

1. Կին Աղազարի, որ 1448 թ. Վանում ստ.
Աւետ — 619

Շանփաշայ

2. Քույր Տղապարոն քհն. որ 1444 թ. Խար-
բերդում ստ. Յայամաւուրք — 576

3. Քույր ոսկերիչ Յովաննէսի, որ 1449 թ.
Աղթամարում ստ. Աւետ. — 634

Շամամ — Քույր 1440-ական թթ. Մոկքում
«ղարիպ մեռած» Խաթունշահի — 611

Շամնա . . . — 1424 թ. Կիւրդի վանքում 50
դրամով նպաստեց մի Աւետարանի գրու-
թեան գործին — 317

Շամշայ

1. Մայր Թովմայ Մեծոփեցու, հշվ. վերջի-
նիս կողմից մի շարք հիշատարակարան-
ներում — 56, 78, 103, 455, 586

2. Կին Յովաննէսի, որ 1409 թ. Աղթամա-
րում ստ. Տօնական — 97

3. Քույր Վարդան կր-ի, որ 1420 թ. Աղթա-
մարում ստ. և Նվիրեց Պատրիկ վանքին
մի Աւետ. — 238

4. Քույր հյուսն Յոհաննէսի, որ 1421 թ.
Աղէթում ստ. Ճաշոց — 249, 250

5. Հնգը մայր Պետրոս կր-ի, որ 1426 թ.
Բերկրիի Նղիվանքում օր. Մաշտոց — 352

6. Քույր Ստեփաննոս կր-ի, որ 1429 թ. Մե-
ծոփայ վանքում ստ. Աւետ. — 660

7. Մայր Ներսէս աբեղայի, որ 1440 թ. Մե-
ծոփայ վանքում և Մատնավանքում օր.
Առ. Սիմեցու Մկն. սահմանաց գրոց
աշխատութեանը — 509

Շամշա-Խաթուն (Շամսա-Խաթուն)

1. Մայր դարբին Թումաշահի, որ Ժն. դարի
սկզբին Տշող գլուղում ստ. Ճաշոց — 43

2. Կին Կարապետ գրչի, հարս Թումայ գլու-
ղի, հշվ. 1418, 1436 թթ. Աղթամարում
— 217, 464

3. Քույր Յովաննէս և Մկրտիչ կրոնավորնե-
րի, որոնք 1433 թ. գնեցին Աւետ. — 436

4. Կին Նարեկցի հյուսն տանուտեր Պետրո-
սի, որ 1440 թ. Ոստանում ստ. Գանձա-
րան — 509

5. Կին Դանիէլ գրչի, որ 1441 թ. Աղթամա-
րում օր. Աւետ. — 524

6. Մայր Մարտիրոս վրդի, որ 1444 թ. Վա-
րազում ստ. Աւետ. — 568

7. Զոքանչ ոստանցի Ստեփաննոս քհն. որ
1444 թ. ստ. Յայամաւուրք — 569

Շամշադին

1. Շամս-էդ-դին (գրված նաև՝ Շամրզդին),
նշանավոր քուրդ ամիրա, Ռոմիկ կոչվող
քրդական ցեղի առաջնորդ, Կարա-Յուսու-
ֆից սոյուրդալական իրավունքներով
ստացել էր Բազէշի, Խլաթի, Մուշի և Խնու-

Շամշադին

սի շրջանները: 1424 թ. հլաթում սպանվեց Իսքանդարի կողմից — 284, 345*, 375, 376

2. Բաղէշի ամիր, գրավեց իր խելագարված հորեղորոր (Շեխ-Մահմուդի) տեղը 1445 թվականին — 585, 592

3. Պր., 1432 թ. Կաֆայում ստ. ներսէս Շնորհալու բանաստեղծությունների ժողովածու — 428

Շամո

1. Հայր տանուտեր Ղազարի, որ 1418 թ. վանում ոտ. Աւետ. — 218

2. 1437 թ. մի շրաղաց վաճառեց Արճիշեցի խոշա Քաճդինին, որն այն նվիրեց սբ Յովհաննէս վանքին — 475

Շամօտնից տուն — Վանի և Ոստանի իշխող քրդական դինաստիայի տոհմանունը — 581

Շամա — Զովակ Տղապարոն քչյի, որ 1444 թ. հարեհրդում սա. Յայամաուրք — 576

Շամա-Հաթուն — Կին Դանիէլ ծաղկողի, եղբոր-կին Քումայ գրչի, հշվ. 1433 թ. Աղթամարում — 433

Շապան — Տանուաներ Անգեղակոթ գյուղի, 1428 թվականին — 382

Շապուն — Հորեղբայր 1440-ական թթ. Մոկքում ռղարիսլ մեռածա հաթունշի — 611

Շառի

1. Հայր Նղիշայ երեցի, որ 1434 թ. Աղուանից կաթողիկոս Մատթէոսից գնեց մի Աւետ. — 439

2. Երկու նույնանուն ազգականներ Ռըստակես երեցի, որ 1434 թ. Չմշկածագում գնեց Աւետ. — 443

Շառի — Քույր Ամիր-Դօլի, որ 1450 թ. հլաթում ստ. Ճաշոց — 647

Շառիպէկ — Պր., որդի պր. Ալինախի, 1430 թ. գերությունից ազատեց մի Աւետ. — 399

Շառլուս — Հայր Յովաննէս վրդի, որ մահացավ 1439 թ. Լիմ կղզում, կիսատ թողնելով սկսած Աւետարանի օրինակությունը — 499

Շարեր — Ազգ. Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայամաուրք — 159

Շար-Մէլէֆ (նաև Շար-Մելիք)

1. Կին Կիրակոս քչյի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166

2. Հնգյլ քույր ութայ էվատշայի, որ 1426 թ. ստ. և նվիրեց Վառնիշատ գյուղի եկեղեցուն մի Աւետ. — 356

3. Խորթ մայր ոստանցի Ստեփանոս քչյի կնոջ, հշվ. 1444 թ. — 569

Շար-Մէլէֆ

4. Մայր Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքի առաջնորդ Սիոն եպսի, հշվ. 1447 թ. — 614

5. Տա՛տ Ամիր-Դօլի, որ 1450 թ. հլաթում ստ. Ճաշոց — 647

Շաֆար (ար.)

1. 1418 թ. Գաւառք երկրում ստ. մի Աւետ. — 222

2. Որդի Յովսէփ քչյի, որ 1443 թ. ստ. Ժամագիրք-պատարագամատոյց — 557

Շաֆար (իգ.)

1. Մայր Վարդան կր-ի, հգեր որդի Քումայ կր-ի, հշվ. 1420 թ. Աղթամարում — 238

2. Մայր Մկրտիչի, որ 1441 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 524

3. Քույր Մարտիրոս վրդի, որ 1444 թ. Վարագում ստ. Աւետ. — 568

Շաֆարբէկ

1. Մահդասի, 1410 թ. Մեծոփայ վանքում ծիրանով ու խնձորով հյուրասիրում էր Յակոբ գրչին — 105

2. Պր., եղբ. Արրահամ կր-ի, որ 1411 թ. Բազարանի Աղճաղալայ բերդում սա. Աւետ. — 125

Շաֆար-Խաթուն

1. Մայր Աստուածատուր գրչի և ծաղկողի, որ 1417—1419 թթ. Ռշտունիքի տարբեր վայրերում օրինակում և ծաղկում էր ձեռագրեր — 203, 220, 222, 227

2. Քեռակին Յովհաննիսի, որ 1419 թ. Տշող գյուղում ստ. Ճառքնտիր — 226

3. Քույր Յովաննէս և Մկրտիչ կրոնավորների, որոնք 1433 թ. գնեցին Աւետ. — 436

Շեխ — Սուլթան Նգիպտոսի (գահակալել է 1412—1421 թթ.), հշվ. 1419 թ. — 233

Շեխ-Հաւան — Պարոն Կամխայ բերդի, 1446 թ. — 602

Շեխ-Մահմաւ — Ամիրա Բաղէշի, տե՛ս Մահմաւ

Շէն-Տիկի — Կին Հալեպի տանուտեր Քաւաքալի, որ 1400 թ. գնեց Աւետ. — 3*

Շիրազ — Քույր Տաթևի եպս Շմաւոնի, որ 1437 թվականին Սանահնում օր. Շարակնոց — 469

Շիրիկ

1. Հայր Կիրակոսի, Տի գյուղից, որ 1413 թ. Խիզանի սբ Խաչ վանքում օգնում էր Յովհաննէս գրչին — 152

2. (Գրված՝ Շէրին ձեռով) Որդի տանուտեր Պապի, որ 1443 թ. Սուխարայ վանքում ստ. Մաշտոց — 549

Շիրիկ-Խաթուն — Քույր Ամիր-Դօլի, որ 1450 թվականին հլաթում ստ. Ճաշոց — 647

Շիրիկ-Մելիք

1. Քույր Մաղաքիայ գրչի, որ 1440 թ. Կաֆայում օր. Աւետ. — 511
 2. Մայր Յովանէս եպս Կաֆայեցու, որ 1447 թ. ստ. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 607
- Շիրիկեղան — Բերկրի քղքի տանուտերերից, հշվ. 1422 թ. — 295
- Շլէմսն — Տանուտեր, հավանաբար ստացող այն ճաշոցի, որ օրինակվում էր 1410 թ. Խորաձորի վանքում — 117
- Շլուկ — Որդի Աարգիս քհնյի, եղբորորդի Ստեփանոսի, որ 1425 թ. գնեց Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 347

Շմաւոն

1. Դրիշ, 1425 թ. հիշատակարան գրեց Դանիէլ արեղայի կողմից մի Քարոզգիրք գնելու մասին — 348
2. Որդի Խաչատուրի, եպս Տաթևի, 1437 թ. գաղթել էր Սանահին, ուր օրինակեց հաբուստ բովանդակությամբ հիշատակարան ունեցող մի Շարակնոց (հավանաբար նույնն է Ղազար ծաղկողի ուսուցիչ Շմաւոնը, հշվ. 1427 թ. Տաթևում) — 367, 468, 470
3. Քհյ, հգեր եղբ. Տփիսի Կաթողիկէի առաջնորդ Սարգիս փրիստփայի, 1444 թ. — 575

Շնորհաւոր (միշտ դրված աղավաղ զանազան ձևերով՝ Շնոհաւոր, Շնոֆոր, Շնոհվոր, Շնուհոր, Շնոխվոր և այլն)

1. Հայր Սիւնիքի Դաւաթաբ գյուղի տեր Աւագի, որ 1429-ից տարիներ առաջ գնել էր Սիւնեականքից կողոպտված մի Աւետ. — 392
2. Պր., հայր Ներսէս քհնյի, որ 1438 թ. Սեբաստիայում ստ. ճաշոց — 493

Շնորհաւոր (իգ.)

1. Դուստր Հայկաի տանուտեր Թաւաթալի, որ 1400 թ. գնեց Աւետ. — 3*
2. Մայր Խաչատուր քհնյի, որ 1401 թ. ստ. Յոհանէս Ապարաններեցի գրչի օր. Աստուածաշունչը — 15
3. Կին ոմն, հշվ. Ստեփանոս գրչի կողմից ծն. դարի սկզբին Տշող գյուղում — 44
4. Մայր Ստեփանոս քհնյի, աճգ. Ղազարի և Ստեփանոսի, որոնք ծն. դարի սկզբին Տշող գյուղում ստ. ճառքներ — 45
5. Դուստր Կիրակոս քհնյի, որ 1404 թ. Աղթամարում ստ. Մաշտոց — 47
6. Քույր Յոհանէս եպսի, որ 1404 թ. ստ. հսկայական մեծության մի ճառքներ — 48
7. Մայր Թումայ վրդի, որ 1410 թ. կրկին

Շնորհաւոր

- ստացավ նախկինում իրեն պատկանող Աւետարանը — 111
8. Մայր Մերուն գրչի, հգեր եղբայր Մարտիրոսի, հշվ. 1412 թ. Ոստանում — 137
9. Կին Յովանէսի, որ 1418 թ. ստ. և նվիրեց Ծատականց գյուղի եկեղեցուն մի Մաշտոց — 219
10. Եղբորկին տանուտեր Բաթարբէկի, որ 1420 թ. Նարեկ գյուղում ստ. Աւետ. — 242
11. Հնգյ մայր ոմն գրչի, հշվ. 1420 թ. — 247, 248
12. Քույր հյուան Յոհանիսի, որ 1421 թ. Աղէթում ստ. ճաշոց — 249, 250
13. Սնուցող Յոհանէս կր-ի, որ 1421 թ. ստ. և նվիրեց Վարազայ վանքին մի ճաշոց — 251
14. Մայր Սիմէոն գրչի, որ 1422 թ. Երզնկայում ստ. Մաշտոց — 289
15. Մայր Թումայ Սպատկերտացի գրչի, որ 1423 թ. Բերդավանք գյուղում ավարտեց Դր. Տթ. Գիրք Հարցմանցի օրինակությունը — 302
16. Մայր Ստեփանոս վրդ. Ախալցխեցու, որ 1423 թ. անցնելով Կաֆա ստ. Շարակնոց — 313
17. Մայր Սիմէոնի, որ 1425 թ. Խարհոց գյուղում ստ. Աւետ. — 342
18. Դուստր Սարգսի, կին տանուտեր Յովանէսի, որ 1426 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 357
19. Մայր Ներսէս քհնյի, որ 1427 թ. Ուրծայ վանքում ստ. Ժամագիրք — 368
20. Մայր Ստեփանոս կր-ի, որ 1430 թ. Խոսրովայ վանքում ստ. Աւետ. — 398
21. Մայր Յովանէս կր-ի, որ 1420—30-ական թվականներին Խուք գավառի Քեռու գյուղում ստ. Մաշտոց — 386
22. Քույր Մեծ-Խաթունի, որ 1431 թ. Երզնկայում ստ. Աւետ. — 407
23. Դուստր պր. Աստուածատուրի, 1431 թ. Երեզ անապատում ստ. Ոսկեփորիկ — 407, 408
24. Քույր Հայրապետ կր-ի, որ 1431 թ. Խիզանում գնեց և նորոգել տվեց մի Աւետ. — 412
25. Հնգյ մայր Կարապետ Աղթամարցի գրչի, որ 1432 թ. Տփիսիում օր. Աւետ. — 420
26. Մայր Ներսէս կր-ի, որ 1432 թ. Մեծփայ վանքում ստ. Թ. Մեծփեցու աշակերտների կողմից օրինակված Ժամագիրքը — 424
27. Եղբորկին Մանգտեւագի և Յոհաննիսի,

Շնորհաւոր

- որոնք 1433 թ. ստացան մի Աւետ. — 437
 28. Մայր Եսայու, որ 1443 թ. Բագէշում ստ. Աւետ. — 545
 29. Քույր Գաւաշի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ. Մաշտոց — 572
 30. Մայր Յովաննէս Բրժոնց գաւաշի կր-ի, որ 1445 թ. ստ. Մաշտոց — 579
 31. Մորաքույր Ստեփանոս արեղայի, որ 1445 թվականին Արզնիում ստ. Սաղմոս — 590
 32. Քույր Ներսէսի, որ 1447 թ. Տփիսիսում ստ. Աւետ. — 607
 33. Նղորկին Մովսէս քչի, որ 1447 թ. ստ. Աւետ. — 608
 34. Մայր Իսրայէլ գրչի, որ 1447 թ. Մոկքի Փասաւանք գյուղում օր. Ժաշոց — 610
 35. Մայր Թովմայ, Գրիգոր և Ղազար եղբայր-ների, որոնք 1447 թ. ստ. մի Ժաշոց — 610
 36. Մայր Աղազարի, որ 1448 թ. Վանում ստ. Գանձարան — 619

Շնորհաւոր-Խաթուն (գրված՝ Շնոֆոր-Խաթուն ձեռով) — Կին պր. էվաշայի, որ 1425 թ. գնեց Աւետ. — 345

Շնորհաւոր-Պարոն (ար.) (կամ ուղղակի՝ Պարոն) — Նղր. Մկրտիչ կր-ի, որ 1446 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաւորք — 592, 593, 594

Շնորհաւոր-Պարոն (իգ.) (գրված՝ Շնոֆոր-Պարոն ձեռով) — Մայր Շահմէլիքի, որ 1406 թ. Կոնթէր գյուղում ստ. Յայսմաւորք — 65

Շնորհաւոր-Տիկին

1. Մայր Ստեփանոս կր-ի, որ 1421 թ. Վարազում ստ. Աւետ. — 259
2. Մայր պր. Յոհաննէսի, որ 1445 թ. ստ. և Նվիրեց Բագառիճի եկեղեցուն մի Աւետ. — 589

Շնորհի — Հայր Սարգիս րաբունու, որ 1420 թ. Գեղարքունեաց գաւառում ստ. Գր. ՏԹ. Գիրք Հարցմանց — 241

Շոդ-Մէլիք — Տա՛տ Հաղարբէկի, որ 1445 թ. Խլաթում ստ. Յայսմաւորք — 586

Շուշան

1. Կին Թագէոս քչի, որ 1413 թ. Մոկքի Ողիմ գյուղում ստ. Ժառնետի — 148
2. Մայր Յոհաննէս քչի, որ 1425 թ. Մոկքի Մպատայ վանքում ստ. Շարակնոց — 341
3. Դուստր վերոհիշյալ Յոհաննէս քչի — 341
4. Մայր Խաթունի, որ 1440-ական թթ. աղա-րիպ մեռաւ Մոկաց երկրում — 611
5. Մայր Գաւաշեցի պր. Մուղբիլի, որ ԺՆ. — ԺՁ. գգ. գերությունից ազատեց մի Աւետ. — 566

Շրաւան (Շրվան)

1. Որդի Մարի իշխան Դոփեան Հասանի, հշվ. 1411 թ. — 122
2. Իշխան Մարի, 1411 թ. — 122

Ո

Ոյիս (թե՛ Դրոյիս) — Թոռ տեր Մանուէլ գրչի, որ 1428 թ. Ամարասայ վիճակի Շուշու գյուղում օր. Աւետ. — 385

Ոնովորեան

1. Որդի Գալթի, վանահայր Եկեղեաց գա-վառի Սաղի սր Ստեփանոս վանքի, 1413 թ. — 154
2. Ավագ սարկավագ, 1413 թ. Սաղի սր Ստեփանոս վանքում ստ. Սարգիս Շնորհ. Մկն. կթղկ. թղթոց աշխատությունը — 155
3. Ուսուցիչ Աստուածատուր գրչի, որ 1421 թվականին Պառուադրակ վանքում օր-Գանձարան-Տաղարան — 268
4. Գրիչ, 1442 թ. Խորձիւնի Խլպաշի վան-քում օր. երկու Աւետ. — 539, 540, 541

Ոսկեալ — Ազգ. Յովաննէս կր-ի, որ 1433 թ. Մոկքի Սուրբկանց գյուղում գնեց Աւետ. — 434

Ոսկէգայն — Քեռորդի Կարապետ Դերձանցի-գրչի, որ 1421 թ. Հերմոնի վանքում օր. Քարոզգիրք — 258

Ոսկեհատ — Քույր Ղազար երեցի, որ 1434 թ. ստ. և վերստին կազմել տվեց մի Աւետ. — 446

Ոսկի

1. Կին Թովմայի, որ 1421 թ. Աւետարանի օրինակ շնորհեց Մպատայ վանքում աշ-խատող Վարդան գրչին — 269
2. Քույր Բովստանից երկրի եպս Թովմայի, 1428 թ. — 388
3. Մայր Մարգարէ գրչի, որ 1441 և 1447 թթ. օր. Աւետարաններ — 527, 613, 614
4. Ազգ. Կարապետ քչի, որ 1447 թ. Մոկքի Գինէկանց գյուղում ստ. Աւետ. — 612

Ոսկի-Տիկին

1. Քույր Թովմայ Մինասենց նշանավոր գրչի, հշվ. 1444—1447 թթ. — 564, 583, 609
2. Կին Մարտիրոսի, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444

Ուղանան — Տե՛ս Յորդանան

Ուղարու — Հայր տանուտեր Յովաննէսի, որ 1425 թ. գերությունից ազատեց և Նվիրեց Սխգայոյ վանքին մի Մաշտոց — 327

Ուզբէկ — Հայր Սիմէոն քչի, որ 1428 թ. Խոլթ գաւառի Քեռու գյուղքում ստ. Աւետ. — 386

Ուլու-Խաբուն

1. Մայր Աստուածատուր և Յովհաննէս եղբայրներին, որոնք 1422 թ. գերությունից ազատեցին և նվիրեցին Տկուց վանքին մի Աւետ. — 295
2. Տաթևում աշխատող Սարգիս գրչի համար 1427 թ. գնեց թուղթ — 366
3. Հնգցլ դուստր Տիրատուրի, որ 1433 թ. Ղրիմում գնեց և արծաթով զարդարել տվեց մի Աւետ. — 436
4. Եղբորկին Աթանանց գյուղի քչյ Ատոմի, որ 1440 թ. վերստին գնեց իրենց գյուղից հափշտակված Աւետարանը — 506
5. Մայր Տփիսիսի Կաթողիկէի առաջնորդ Սարգիս փիլիսոփայի, 1444 թ. — 574

Ուլուն-Խաբուն — Դուստր Շայխուքլու կնոջ, որ 1447 թ. Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքում օր. Աւետ. — 613

Ուլուլէյ — Փեսա Տիրատուրի, որ 1433 թ. Ղրիմում գնեց և արծաթով զարդարել տվեց Աւետ. — 436

Ուխտի-Խաբուն

1. Դուստր տանուտեր Յոհաննիսի, որ 1439 թվականին Ոստանում ստ. Ճաշոց — 499
2. 1440—50-ական թթ. ճանդերձ նվիրեց Աթանանց գյուղի Աւետարանի համար — 506

Ուլուր-Մէլիք — Դուստր Շահամիրի, 1442 թ. Խլպաշի վանքում ստ. Աւետ. — 539

Ումար — 1407 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 83

Ումէլ

1. Եղբ. Թումայ կր-ի, որ 1411 թ. Կասր գյուղում օր. Աւետ. — 130
2. Պր., մորաքրոջորդի Աստուածատուր գրչի, որ 1418 թ. Ռշտունիքի սր Վարդանի անապատում օր. Մաշտոց — 220
3. Եղբորորդի Մատթէոս քչյի, որ 1424 թ. Սանահնում (ի վայելումն Ումէկի) ստ. Աւետ. — 316
4. Հայր Տաթևի եպս Շմաունի, ճճեռնասուն որդի՝ Յովաննէսի, հշվ. 1437 թ. Սանահնում — 469

Ումիտլան — Քեռորդի Տաթևի եպս Շմաունի, հշվ. 1437 թ. Սանահնում — 469

Ունուս — Դրամով օգնեց ոմն Ստեփանոսի, որը 1425 թ. գնեց Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 347

Ուսում (ար.) — Ոսկեգործ, 1419 թ. ստ. Աւետ. — 237

Ուսում (Ուսուլ) (իգ.)

1. Մայր Ղազարոս քչյի, որ 1404 թ. ստ. Աւետ. — 48
2. Քույր Վարդան կր-ի, որ 1420 թ. Աղթա-

Ուսում

մարում ստ. և նվիրեց Պատրկի վանքին Աւետ. — 238

3. Ուսում, քույր Յովհաննէս քչյի, որ 1422 թվականին Վանում ստ. Աւետ. — 296

4. Քույր Մեծ-Խաթունի, որ 1431 թ. Երզնկայում ստ. Աւետ. — 407

Ուսում-Խաբուն — Մայր ուսթայ էվատշայի, որ 1426 թ. ստ. և նվիրեց Վառնիշատ գյուղի եկեղեցուն Աւետ. — 355, 356

Ուսում-Մէլիք

1. Մայր Թումայ Թավրիզեցի գրչի, որ 1403 թվականին Շիրվանի Մատրասայ գյուղում օր. Մատթէոս Ջուղայեցու աշխատությունները — 31

2. Մայր Յոհաննէս կր-ի, որ 1421 թ. ստ. և նվիրեց Վարագայ վանքին մի Ճաշոց — 251

3. Սանամայր Մկրտիչ քչյի, որ 1441 թ. Արճէշում ստ. Ճաշոց — 516

Ուստիանէ (Յուստիանէ)

1. Կին Մովսէս երեցի, որ 1407 թ. Աւագ վանքին նվիրեց մի Աւետ. — 83

2. Դուստր Գարիանէի, որ 1412 թ. Հայտար գյուղի եկեղեցուն նվիրեց մի Ճաշոց — 140

3. Տատ Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաուրք — 159

4. Դուստր վերոհիշյալ Յովաննէս գրչի — 158

5. Աղգ. վերոհիշյալ Յովաննէս գրչի — 159

6. Քույր Մարտիրոս գրչի, որ 1417, 1437 թթ. Հաղբատում օր. Շարակնոցներ — 201, 476

7. Մայր Սարգիս մղտեսու, որ 1427 թ. Ամասիայի Ղաղալ գյուղում գնեց Աւետ. — 369

8. Մայր Յովաննէս Երզնկացի ոսկերչի, որ 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 433

9. Խաթուն, կին պր. Ստեփանոսի, որ 1437 թ. Տրապիզոնում ստ. Յայսմաուրք — 481, 482

10. Քույր Կարապետ գրչի, որ 1438 թ. Վարդիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489

11. Դուստր Յովաննէս ոսկերչի, որ 1449 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 634

Ուֆիկ — Հայր Ներսէս քչյի, որ 1433 թ. Ուրանց գյուղում ստ. Աւետ. — 433

Ձ

Ձալապի — Իշխանաց իշխան, որդի պր. Փաշի, եղբ. Յովաննէս Անույ արքեպսի (Ոսկեփոր), մհ. 1432 թ. Տփիսիսում, հշվ. որ-

պես իշխանաց իշխան 1424 թ. Սանահ-
նում — 316, 420

Չախմախ (Տե'ս նաև Մելիք-Տահար) — Սուլ-
թան Եգիպտոսի, 1441 թ. — 517, 529

Չեկիր — Ոմն տիրակալ, 1402 թ. արշավեց
Հրիմ — 40

Չրբին — Եղր. Ատոմ արեղայի, որ 1431 թ.
ստ. Ժողովածու — 416

Չին — Որդի Ներսէս քհնյի, որ 1414 թ. Օշա-
կանում ստ. Ճաշոց — 162

Չինար — Դուստր տանուտեր Դաւթի, որ 1437
թվականին Քացու գյուղում ստ. Աւետ. —
477

Չմշկիկ — Յովաննէս, բյուզանդական կայսր
(969—976) — 466

Չոֆին — Իր որդի Առաքելի հետ 1431 թ. Երու-
սաղէմում Մաշտոցի օրինակ տվեց Քաւ-
րոս գրչին — 417

Պ

Պալասար — Եղր. Դրիգոր վրդ. Բաղիշեցու, որ
ԺԶ. դարում ստ. Յակոբ Հրիմեցու Մկն.
Տումարի աշխ. 1425 թ. օրինակված մի
ձեռագիր — 335 *

Պակքամուր — Պր., որդի Աստուածատուրի,
1439 թ. Գարանաղեաց գավառի Մնանառ-
ճոյ վանքում ստ. Ճաշոց — 498

Պաղիկ — Եղր. Զահարի, որ 1443 թ. Աղշոց
վանքում ստ. Ճաշոց — 553

Պանտալեոն — Քհյ, 1425 թ. Երզնկայում ստ.
Ճաշոց — 344

Պաշաբաթ — Որդի լորեցի էլէկանի, Միւնեաց
ազատներից, 1429 թ. որպես վկա ստորա-
գրեց Բէշկեն իշխանի վճռին մի Աւետա-
րան Սիւնեականքին վերադարձնելու մա-
սին — 392

Պաշ

1. Հայր Յովհաննէս գրչի, որ 1406 թ. Կոն-
թէր գյուղում և 1413 թ. Ապահոնեաց
վանքում օր. Յայսմաւորք և Գր. ՏՅ. Գիրք
Հարցմանց — 65, 146

2. Տանուտեր, որդի խոշա Մըսրի, 1443 թ.
Սուխարայ վանքում ստ. Մաշտոց — 549

Պապիկ

1. 1413 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի —
161

2. Ոմն, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444

Պապուկ — Սարկավազ, միաբան Մառիկու վան-
քի, 1448 թ. — 620

Պապունեւ — Գարրին, երախտավոր Վարդան
գրչի, որ 1444 թ. Վանում օր. Աւետ. —
569

Պառաւկան — Հայր Յովաննէս Երզնկացի ոսկեր-
չի, որ 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. —
435

Պարիշան — Հայր Ատոմ արեղայի, որ 1422 թ.
Վանում ստ. Յայսմաւորք — 296

Պարոն

1. Հայր պր. Վարդանի, որ 1420-ական թթ.
և 1432 թ. Տրապիզոնում ստ. Ճաշոցներ —
370, 427

2. Հայր Ամիր-Փաշայ Ախալցխացու, որ 1429
և 1438 թթ. ստ. Ճաշոցներ — 484, 518

3. Հայր Մկրտչի, որ 1441 թ. Աղթամարում
ստ. Աւետ. — 524

Պարոնյան — Մահդասի, միաբան Պըտըլիկի վան-
քի, 1444 թ. — 574

Պարոնշան

1. Բերկրի քաղաքի տանուտերներից 1422
թվականին — 295

2. Եղբորորդի Ատոմ արեղայի, որ 1331 թ.
ստ. Ժողովածու — 416

Պարսում — Զաղացտեղ գյուղի տանուտերներից,
1441 թ. սրա տանը հյուրնկալվեց Յովա-
նէս գրիչ Սալմաստեցին — 519

Պաղտոս

1. Հայր Յովաննէս գրչի, որ 1411 թ. Մեծո-
փայ վանքում և 1421 թ. Լիմ կղզում օր.
Գր. ՏՅ. Քարոզգիրք և Աւետ. — 127, 253
2. Գառնեցի, որդի Աւտարշահի, եպս Երու-
սաղէմի, 1418—1430 թթ. (ըստ Օրման-
յանի)՝ կաթողիկոս հայոց (հիշատակա-
րաններում, սակայն, 1428 թ. հետո չի
հիշվում) — 179, 178, 190, 215, 218, 219,
225, 233, 234, 241, 244, 259, 261, 266,
267, 270, 304, 310, 312, 315, 320, 323,
325, 335, 354, 365, 368, 371, 379, 380,
381, 656

3. Մշեցի, եղր. Յովհաննէս գրչի, որ 1402 թ.
օր. Աւետ. — 26

4. Որդի Քօշբէկի, 1407 թ. ստ. և նվիրեց Գա-
մաղիէլի վանքին մի Յայսմաւորք — 66,
70, 71

5. Հայր Վարդան կրի, որ 1408 թ. Յիպնայ
վանքում ստ. Գանձարան — 92

6. Միաբան Ապահոնեաց վանքի, 1413 թ. —
146

7. Փակակալ Սաղի սր Ստեփանոս վանքի,
1413 թ. — 155

8. Որդի Սարգսի, եղր. Սամուէլ գրչի, որ
1413 թ. Սաղի սր Ստեփանոս վանքում օր.
Սարգ. Շնորհ. Մկն. կթղկ. Քղթոր — 155

9. Ազգ. Յովհաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր-
Յայսմաւորք — 159

Պատճառ

10. ՔՀյ, 1415 թ. Տշող գյուղում Ճառքնտրի օրինակ տվեց Ստեփաննոս գրչին — 177
 11. Եպս Համշէնի, 1425 թ. — 345
 12. Միաբան Գամաղիէլի վանքի, 1427 թ. — 367
 13. Հայր Բուխտանից երկրի եպս Թումայի, հշվ. 1428 թ. — 388
 14. Հայր Թումայի, պապ Ստեփաննոս վրդի, որ 1431 թ. Սիմէոն վրդին վաճառեց Աւետ. — 418
 15. Հայր Սիմէոն գրչի, որ 1435 թ. Աւագ վանքում օր. Յայսմաւորք — 496
 16. ՔՀյ, օրինակեց այն Գանձարանը, որ 1435 թվականին սա. Ստեփաննոս եպս հարբերդցին — 458
 17. Եպս Մշոյ Առաքելոց վանքի, 1439 թ. — 497
 18. Եղբ. Կարապետ կր-ի, որ 1441 թ. հւլաթում սա. Յայսմաւորք — 526
 19. ՔՀյ, որդի Իշխանի, ԺՆ. գարի կեսերին գնեց 1424 թ. Կիւրղի վանքում օր. մի Աւետ. — 318
 20. Վրդ., 1675 թ. Էրզրումի թարգի ասնաֆներից ստացաւ 1435 թ. Մեծոփայ վանքում օրինակված Մկն. ԺԴ. թղթոց Պաւղոսի աշխատութիւնը — 456*
- Պետիկ — Հայր Յակոբ քՀյի, որ 1413 թ. գնեց մի Աւետ. — 161

Պետառ

1. Շնգլ միաբան հիզանի սբ հաշ վանքի, եղբ. Յովհաննէս գրչի, հշվ. 1401, 1402, 1413 թթ. — 17, 26, 152
2. Միաբան հիզանի սբ հաշ վանքի, հորեղբայր Յովհաննէս վրդի, որ 1402 թ. օր. Աղաթանգեղոսի Պատմութիւնը — 24
3. Միաբան հիզանի սբ հաշ վանքի, 1402, 1413 թթ. — 24, 152, 153
4. Միաբան Կոնթէր գյուղի Գորոփոսիսի սբ Թէոդորոս վանքի, 1406, 1413 թթ. — 65, 160
5. Որդի Կտոնի (՝), աշակերտ Թովմայ Մեծոփեցու, հշվ. 1408, 1410 թթ., 1420 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Շարակնոց — 91, 111, 241
6. ՔՀյ, հորեղբորդի Յոհաննէս գրչի, որ 1409 թ. Մոկքի Կագթանց գյուղում օր. Աւետ. — 96
7. Վրդ. զգաւառապետ Սամիսոնի, 1400 թ. — 99
8. Միաբան Խորաձորու սբ Աստուածածնի, 1410 թ. — 117
9. Հորեղբայր Յովաննէս գրչի, որ 1411 թ.

Պետառ

- Մեծոփում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը — 127
10. Միաբան Մեծոփայ վանքի, 1411 թ. — 128
 11. Վաղամեռիկ որդի Մարթայ տիկնոյ, որ իր որդու հիշատակին 1411 թ. Կասր գյուղում մասնակցեց մի Աւետ. գրութեան ծախքերին — 130
 12. Քեռորդի սբ Բարդուղիմէոսի վանքի առաջնորդ Ստեփաննոս եպսի, 1412 թ. — 136
 13. Կր., Մոկքի Մպատայ վանքում 1413 թ. գրելու տեղ տվեց Կարապետ գրչին — 149
 14. Արեղա, ռժախիւք և արդեամբք նպաստեց Սամուէլ գրչին, որ 1413 թ. Եկեղեաց Սաղի սբ Ստեփաննոս վանքում օր. Սարգիս Շնորհ. Մկն. կթղկ. թղթոցը — 154, 155
 15. Արեղա, 300 դրամով նպաստամատուցեց եղաւ վերը նշված ձեռագրի օրինակման գործին — 155
 16. Արեղա, 1413 թ. Սաղի սբ Ստեփաննոս վանքում օգնում էր Սամուէլ գրչին՝ թուղթ կոկելու մեջ և թի պէտս հանդերձից — 155
 17. Որդի Յուսուֆի, միաբան Գամաղիէլի վանքի, 1414 թ. ստ. իր քեռի Ստեփաննոս եպսի օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը — 167, 168
 18. Յրա, ուսուցիչ և հգեր հայր Ֆրա Գրիգորի, որ 1415 թ. ավարտեց Թովմայ Աթուինացու Յղ. Խորհրդոց եկեղեցւոյ աշխ. օրինակութիւնը — 176
 19. ՔՀյ, հորեղբորդի Յովհաննէս գրչի, որ 1417 թ. Ակոռոյ վանքում օր. Աւետ. — 202
 20. Որդի Մկրտիչ քՀյի, որ 1418 թ. Բերկրի Յուսկան որդւոյ վանքում ստ. Աւետ. — 214
 21. Շնգլ որդի տանուտեր Ղազարի, որ 1418 թվականին Վանում ստ. Աւետ. — 218
 22. Մերունի միաբան Պառուագրակ վանքի, 1421 թ. — 267
 23. Կր., ուսուցիչ Կարապետ գրչի, որ 1422 թ. հւլաթում օր. Աստուածաշունչ — 291
 24. Մաղկող, որդի Բերկրի քաղաքի հոգևոր առաջնորդ Մկրտիչ քՀյի, 1422 թ. Եղեւթան վանքում ծաղկեց Աւետ. — 295
 25. Գրիչ, որդի Յովաննէսի, 1426 թ. Եղեւթան վանքում, կրկնագիր մագաղաթի թերթերի վրա օրինակեց Մաշտոց — 352
 26. Արքեպս Եղեգեցի, առաջնորդ Եղեգիսի, 1428 թ. — 383, 397
 27. ՔՀյ, հնգլ հայր Կարապետ Աղթամարեցի գրչի, որ 1432 թ. Տփխիսում օր. Աւետ. — 420

Պետրոս

28. Բրուտ, ազգ. Յովաննիսի, որ 1433 թ. Մուկ-
քի Սուրբկանց գյուղում դնեց Աւետ. —
434

29. 1434 թ. Թումայ առաքեալի վանքում շա-
րադրեց հիշատակարան Ստեփանոս քհնի
կողմից Աւետ. ստանալու և Թումայ ա-
ռաքեալի վանքին նվիրելու մասին — 441

30. Առաջնորդ Մոկաց երկրի սբ Գէորգ զօ-
րավարի վանքի, 1435 թ. — 457

31. Եպս, առաջնորդ Դաւթայ սր գերեզման և
Դոհարայ սր նշան կոչված վանքի, 1437 թ.
— 480

32. Թանանուշ, հայր Յակոբ Տրապիզոնցի
գրչի, որ 1437 թ. Տրապիզոնում օր. Յայս-
մաուրք — 482

33. Միաբան Մազարդի վանքի, 1440 թ. — 504

34. Հյուան, նարեկ գյուղի տանուտերերից,
որդի Թումայի, 1440 թ. Ոստանում ստ.
Դանձարան — 509, 510

35. Վանահայր Խլպաշի վանքի, 1442 թ. — 539,
540

36. Միաբան Պըտըլի վանքի, 1444 թ. — 574

37. Սարկավագ, եղբ. Ստեփանոս արեղայի,
որ 1445 թ. Արդնիում ստ. Սաղմոս — 590

38. Քհյ, հորեղբայր Մկրտիչ կր-ի, որ 1446 թ.
Բաղէշում ստ. Յայսմաուրք — 592

39. Դաշտի Պետրոս, 1447 թ. Փասավանք
գյուղում Խարալէ գրչին խնդրում էր իրեն
համար օրինակել Աւետարան — 610

40. Քնոռդի Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ.
Մոկքում ստ. Դանձարան — 611

41. Հայր Ռշտունի Բերդաձոր վանքի առաջ-
նորդ Սիոն եպսի, հշվ. 1447 թ. — 614

42. Միաբան Ապահոնեաց վանքի, 1449 թ. —
639

Պետիս — Հնգցլ հայր Դանիէլ արեղայի, որ
1425 թ. գնեց մի Քարողգիրք — 347

Պղատոն — 209

Պոփիւր — 390, 567

Պուլիան

1. Մա՛յր Թաւրոս գրչի, որ 1431 թ. Երու-
սաղէմում օր. Մաշտոց — 417

2. Ա՛զգ. Ռըստակէս երեցի, որ 1434 թ.
Զմշկածագում գնեց Աւետ. — 443

Պուրբելեանց զարմ — Սիւնեաց Օրբելեան իշ-
խանական տան ճյուղերից մեկը, որի հիմ-
նադիրը պետք է համարել Ելիկոմի որդի,
Տարսալիճի թոռ Բուրթէլ Օրբելեանին
(հշվ. 1314—1344 թթ.) — 258

Պուտախ — Եղբ. Խօնախ մղտու, որ 1406 թ.
Կոնթէր գյուղում ստ. Յայսմաուրք — 65

Պոօշ — Պարոն, իշխան Մարի, 1411 թ. — 122

Պսակ — Տե՛ս Իղիտ գրիչ

Պտուղ — Հայր Դանիէլ կր-ի, որ 1427 թ. Մա-
ղարդայ վանքում ստ. Աւետ. — 365

Պրնկլ Դիաղոխոս — 208

Ջ

Ջալալ

1. Ջալալ-Դաւայ, տեր Խաչենի, ԺԴ. դարի
կեսերին սրա խնդրանքով տեր Խարալէլը
կազմեց Յայսմաուրքի նոր խմբագրու-
թյուն — 369, 481

2. Խաչենի իշխաններից, ազգական Ջաղայի,
1417 թ. — 194

3. Ջալալադալի, որդի Ջաղայի, Խաչենի իշ-
խաններից, 1417 թ. — 194

Ջալիմ-Խաթուն — Կին Մուրատշահի, որ 1419 թ.
Ոստանում ստ. Աւետ. — 227

Ջանաւ (կամ Ջանհան) — Որդի Սարգսի, 1443
թվականին Ազոց վանքում ստ. Ճաշոց —
553

Ջամալադին — Մոնթ, 1419 թ. իր ծնողների
հանձնարարութեամբ՝ հաց էր բերում Հեր-
մոնի վանքում աշխատող Գրիգոր Ախալց-
խացի դարիպ և անտեր գրչին — 658

Ջամալ-Խաթուն — Տատ տանուտեր Յոհանիսի,
որ 1443 թ. Խաթում ստ. Աւետ. — 553

Ջանգրիզ (Ճանգրիզ)

1. Ոմն, հշվ. Կոթիփորոյ վանքի առաջնորդ
Սարգիս եպս գրչի կողմից, 1427 թ. — 364

2. Սանահայր Կարապետ գրչի, որ 1438 թ.
Վարդիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց —
489

3. Խոշա, 1438 թ. Տփիսից եկավ Երուսա-
ղէմ և վերստին կազմել տվեց մի Աւետ. —
494

4. Ջավակ Դաւաշեցի պր. Մուլգրիլի, որ
ԺԵ.—ԺԶ. գգ. գերությունից ազատեց մի
Աւետ. — 566

Ջանիբէկ (Ճանիպէկ)

1. Որդի Ամիրպէկի, որ 1424 թ. 50 դրամով
նպաստեց Կիւրդի վանքում օրինակվող մի
Աւետ. գրութեան գործին — 317

2. Եղբորդի Յովաննէս և Մկրտիչ կրոնա-
վորների, որոնք 1433 թ. գնեցին Աւետ. —
436

3. Եղբ. Ատոմ կր-ի, որ 1445 թ. Մար քաղա-
քում ստ. Աւետ. — 591

Ջանխաթուն

1. Ջոքանչ Առաքեալ քհնի, որ 1417 թ. ստ.
Աւետ. — 205

2. Քույր Ախալցխացի Ամիր-Փաշայի, որ
1429 թ. գերությունից ազատեց մի Ճա-
շոց — 518

Չաքուռ — Ոմն իշխան, հշվ. 1443 թ. — 549

Ջլսար — Եղբ. Եղիայ Հաղբուղեցի գրչի, որ 1428 թ. Ճգնաւորի քար անապատում օր. Աւետ. — 333

Ջհան

1. Ջրհան կամ Ջահան, մայր Յակորի, որ 1405-ից առաջ Երևանում ստ. Աւետ. — 49, 50

2. Մայր Մկրիսթի, որ 1444 թ. Արղնիում ստ. Աւետ. — 575

Ջհան-Մելիք — Ջոքանչ Յովհաննէս քհնդ. որ 1422 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 296

Ջհանգիր — Ակ-Կոյունլու տիրակալ, «թագաւոր Միշաղեւտաց» (1444—1466), որդի Համգայի, թոռ Կարա-Յուսուֆ Օսմանի — 590, 628

Ջհանյան (գրված աղավաղ զանազան ձևերով՝ Ջխանշայ, Ջհանշա, Ջիհանշա, Ճիհանշայ և այլն)

1. Որդի Յակորի, որ 1405-ից առաջ Երևանում ստ. Աւետ. — 49, 50

2. Որդի Մարի իշխան Դոփեան Հասանի, հշվ. 1411 թ. — 122

3. Կարա-Կոյունլու տիրակալ, որդի Կարա-Յուսուֆի, եղբայր Իսքանդարի, Շահուխի կողմից 1435 թ. կարգվեց Ազրբեյջանի, Հարաբադի և Հայաստանի (Հոլանդի թաղթի) տիրակալ, բայց իսկապես գահակալեց Իսքանդարի սպանութունից (1437 թվականին) հետո, մինչև իր մահը՝ 1466 թվականը — 457, 472, 473, 478, 494, 486, 487, 504, 506, 507, 514, 515, 516, 517, 522, 532, 534, 536, 537, 545, 546, 548, 549, 551, 553, 561, 566, 567, 568, 579, 581, 584, 585, 586, 587, 592, 595, 604, 606, 608, 637, 639, 644, 645, 648

Ջոնար (Ջուհար, Ջուխար, Ջոհար, Ջաւհար)

1. Մայր Պողոս արքայի, որ 1407 թ. սա. և նվիրեց Դամադիէի վանքին Յայմաւուրթ — 66, 71

2. Հորաքույր Սարգիս գրչի, որ 1409 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 94

3. Կին Մերուն գրչի, ազգական կամ մտերիմ Յովհաննէսի, հշվ. 1412 թ. Ոստանում — 137

4. Հարս Աթանանց դուռի քհն Աստմի, որ 1440 թ. հետ գնեց իրենց գյուղից հափըշ տանված Աւետարանը — 506

Ջոնար-Մելիք — Կին Յակոր քհն, որ 1435, 1437 թթ. Կաֆայում ստ. Տօնացոյց և Ճառնետիր — 459, 483

Ջոլթիկին — Մայր Մխիթար քհն, որ 1403 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40

Ջուան — Յրա, Ջահկեցի, 1437 թ. միշնորդ եղավ փիլիսոփայական բովանդակութեամբ մի ձեռագրի վաճառքի — 479

Ջուլանակ — 1418-ից տարիներ հետո գնեց Վարդան Այգեկցու առակներ և այլ նյութեր պարունակող մի ձեռագիր ու նվիրեց Վասկերտի եկեղեցուն, ի ձեռն Աղազար երեցի — 211

Ջոմա (անունը հապաված է, թերևս պետք է կարդալ Ջերօնիմոս) — Ֆռանկ եպս, 1412 թվականին 250 դահեկանով վաճառեց Բարդղղիմէոսի Քարոզգրքի մի ձեռագիր — 140

Թ

Ռէսիկ (գրված՝ Ըռէսկէն հոլոված ձևով) — Որդի հյուան Ներսէսի, որ ԺԴ. դարի 2-րդ կեսին ստ. մի Աւետ. և Շարակնոց — 125

Ռրստակէս — Տե՛ս Արիստակէս

Ռուստամ — Տե՛ս Ըռստամ

Ս

Սաքախ-Մելիք — Մայր Թուրանդայ-Խաթունի, որ 1448 թ. Արծկէում ստ. Աւետ. — 619

Սադաք — Որդի Կարապետի, 1431 թ. Ամիդում, իր հոր և երկու եղբայրների հետ միասին զոհ գնաց մահտարածմին — 404, 405

Սադաղայ (Սատաղայ)

1. Նորածին որդի Ոմն Թումայի, հշվ. 1420 — 1425 թթ. Նարեկ գյուղում — 243

2. Եղբորորդի Յոհաննէս կր-ի, որ 1421 թ. ստ. և նվիրեց Վարազայ վանքին մի Ճառնոց — 251

3. Փեսա Ներսէս քհն, որ 1438 թ. Սեբաստիայում ստ. Ճառնոց — 493

4. Ոսկերիչ, Ամիդ քղքի «երեւելի տանուտերերից», օժանդակեց Ամիդի Կաթողիկէի շինութեանը, հշվ. 1449 թ. — 629

Սադուն — Հայր Հռիփսիմէի, որ 1427 թ. Խիզանի Դամադիէի վանքում ստ. Աւետ. — 367

Սադուն — «Թագազարմ իշխան» Մարի, հշվ. 1411 թ. — 122

Սալդուշ[ան] — Եղբ. Եղիշայ երեցի, որ 1434 թ. Աղուանից Մատթէոս կաթողիկոսից գնեց մի Աւետ. — 439

Սալշուկ

1. Հարս տանուտեր Դաւթի, որ 1437 թ. Թացու գյուղում օր. Աւետ — 477

Մալուկ

2. Կին Թովմայ Մեծոփեցու եղբայր պր. Գարգի-Մելիքի, հշվ. 1445 թ. — 586

Մալուկ-Խաթուն — Մայր Յովհաննէս վրդ. գրչի, որ 1443 թ. օր. Ճաշոց, իսկ 1448 թ. Արծկէն՝ մ. Աւետ. — 558, 619

Մալուխ — Կրտսեր եղբ. Մաթէոս գրչի, որ 1431 թվականին Անգեղակոթում օր. Գր. Նարեկացու Մատեանը — 409

Մանաթ — Արարատյան Նահանգի տիրակալ, հայր Փիր-Հուսէյնի, հշվ. 1414, 1425 թթ. իր որդու և թոռների կապակցութեամբ — 162, 335

Մանակ

1. Պարթև — 104, 128

2. Եպս, առաջնորդ Վարագի, 1401 թ. — 6

3. Պատանեակ, ի վայելումն որի հայրը (Ղազար Երեց) 1402 թ. ստ. Աւետ. — 25

4. 1407 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 83

5. Կր., 1408 թ. Աւագ վանքում Մանուկ-Մոնքի օրինակ շնորհեց Արիստակէս գրչին — 88

6. Եպս, առաջնորդ Կաւալու վանքի, 1410 թ. — 117

7. Եղբայր Յովանէս գրչի, որ 1413 թ. Խառնաստայ վանքում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցր — 146

8. Փնսա Գրիգոր քհն. որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 171

9. Վրդ., «կորովամիտ բանասէր և երաժշտագետ», ուսուցիչ Աւետիք վրդի, հշվ. 1416, 1425 թթ. Կապուսի վանքում — 188, 343, 344

10. Թարիզեցի, 1417 թ. Նահատակվեց Շամախի քաղաքում — 206

11. Մուղտսի, որդի Աբրահամի, 1423 թ. Գանձասարում ստ. Աւետ. — 307

12. Եղբ. տանուտեր Յովանէսի, որ 1427 թ. ստ. և Նվիրեց Վարագայ վանքին մի Յայսմաւորք — 659

13. Հնգցլ որդի վերոհիշյալ տանուտեր Յովանէսի — 659

14. Մղտսի, որդի Գառնուկի, 1427 թ. Ամասիայի Ղաղալ գյուղքում 24 ֆլորինով գնեց մի Աւետ. — 368, 369

15. Հնգցլ եղբ. պր. Մկրտիչի, որ 1428 թ. Կողուց վանքում ստ. Ճառնտիր-Տօնական — 380

16. Ավագ սարկավագ, միաբան Կաֆայի սբ Անտոնի վանքի, 1431 թ. կարևոր դեր էր կատարում վանքի տնտեսութեան կառավարման գործում — 413

Սանակ

17. Հայր Վասիլ Խարասարցու, որ 1432 թ. Երուսաղէմում ստ. Աւետ. — 431

18. Հնգցլ եղբ. Մանգտեւադի և Յոհաննէսի, որոնք 1433 թ. ստ. Աւետ. — 437

19. Հնգցլ հայր Դաւիթ գրչի, որ 1434, 1438 թվականներին Չմշկածագում և Սերաստիայում օր. Աւետ. և Ճաշոց — 442, 493

20. Եղբ. Յովանէսի, որ 1436 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 463

21. Կր., հշվ. 1437 թ. Անկիտիայում — 483

22. Քհն. ազգ. Դաւիթ գրչի, որ 1438 թ. Սերաստիայում օր. Ճաշոց — 493

23. Հայր Յոհաննէս քհն. որ 1439 թ. գնեց և նորոգել տվեց մի Աւետ. — 500

24. Որդի Ստեփանոսի, ազգ. մի Աւետ. ստացողի, 1440 թ. — 513

25. Հնգցլ անդրանիկ եղբ. Իսրայէլ գրչի, որ 1447 թ. Մոկրի Փասավանք գյուղում օր. Ճաշոց — 610

26. Եղբ. վերոհիշյալ Իսրայէլ գրչի — 610

27. Վրդ., քեռի Մարտիրոս գրչի, որ 1449 թ. Կաֆայում օր. Գր. Տթ. լծմ. սաղմոսացր — 641

28. Վաղամեռիկ որդի Յովանէս Մանգասարենց գրչի, հշվ. 1450 թ. — 648

29. Աղա Հեքիմպաշոնց, 1809 թ. գերութունից ազատեց 1423 թ. Գր. Խլաթեցու օրինակած Գր. Նարեկացու Մատեանը, նորոգել տվեց այն և վերաշարադրեց Խլաթեցու հիշատակարանը — 311, 311*

Սանմաղին — Հայր Յովհաննէս վրդի, որ 1422 թվականին Խլաթում ստ. Աստուածաշունչ — 291

Սանր-Ռէլ — Ռայիս Ագուլիսի, 1425 թ. — 337

Սաղաթէլ (Սաղաթիէլ)

1. Հորեղբայր Յովանէս գրչի, որ 1411 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը — 127

2. Վրդ., որդի Ամիրբէկի, 1421—22 թթ. Վարագայ վանքում իր համար օր. Աստուածաշնչի մի մասը, մյուս մասն օրինակեցին մի խումբ գրիչներ — 264, 265, 266

3. Հայր պր. Մկրտիչի, որ 1428 թ. Կողուց վանքում օր. Ճառնտիր-Տօնական — 380

4. Երեց, Ռշտունիքի Մոխրաբերդ գյուղից, սրա արտի կես բաժինը 1440-ական թթ. գնեց սբ Յակոբի վանքը — 582

Սաղաթ

1. Հնգցլ մայր Ստեփանոս կր.-ի, որ 1429 թ. Մեծոփայ վանքում ստ. Աւետ. — 660

2. Մայր Շայխութլուի, որ 1447 թ. Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքում ստ. Աւետ. — 613

Սաղաթ-խաբուն — Քույր Թուրանդադ-հաթունի, որ 1448 թ. Արծկէ՛ն՝ ստ. Աւետ. — 618, 619

Սաղաթ-Միլի — Զոքանչ Ամիր-Դօլի, որ 1450 թվականին հլաթում ստ. Ճաշոց — 647

Սաղաթի — Եղր. Թուրանդադ-հաթունի, որ 1448 թ. Արծկէ՛ն՝ ստ. Աւետ. — 619

Սամար — Մայր Յակոբ քչյի, «վարդապետ» (ուսուցիչ) Մկրտիչ քչյի, հշվ. 1413 թ. — 161

Սամուլ (Սանվել)

1. Վերախնամող (վանահայր) Ապարաներ ունիթոռական վանքի, հշվ. 1402 թ. — 26

2. Գրիչ (հետագայում՝ վրդ.), 1413, 1436, 1446 թթ. Եկեղեցաց գավառի Սաղի սր Ստեփանոս վանքում, Երզնկայում և Նոր-Գեղկայ վանքում օրինակեց Սարգ. Շնորհ. Մկն. կթղվ. թղթոցը, Շարակնոց և նկարազարդեց Յայսմաւորք — 154, 155, 467, 603

3. Վրդ., հորեղբայր Ղազար գրչի, որ 1414 թվականին օր. Շարակնոց — 170

4. Քչյ, 1422 թ. Երզնկայի նորակառույց ժամատան համար գնեց ատենի շուրջառ — 291

5. Աբեղա, 1426 թ. Պռաստինք գյուղի քահանաներ Անտոնին ու Սիմէոնին 400 դրամով վաճառեց մի Ճաշոց — 357

6. Քչյ, հայր Վարդան գրչի, որ 1430, 1447 թվականներին հասարակ վանքում և Մոկքի Գինէկանց գյուղում օր. Աւետարաններ — 398, 612

7. Մահդասի, 1443 թ. Աղչոց վանքում օր. Աւետ. — 553

8. Որդի (կամ եղբորորդի) Մովսէս քչյի, որ 1447 թ. ստ. Աւետ. — 608

Սայիճ

1. Քույր Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաւորք — 159

2. Մայր Թումայ գրչի, որ 1432 թ. Ագուեաց վանքում օր. պատմագիրների Ժողովածու — 423

Յանդուխտ

1. Աղդ. Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաւորք — 159

2. Եղբորկին Ստեփանոս գրչի, որ 1426 թ. օր. Աւետ. — 349

3. Քույր Կեսարիայի արքեպս Յովաննէսի, հշվ. 1438 թ. — 491

Սառա (Սառայ)

1. Աղդ. Շահէլիքի, որ 1406 թ. Կոնթէր գյուղում ստ. Յայսմաւորք — 65

Սառա

2. Քույր Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաւորք — 159

3. Մայր Ղազար գրչի, որ 1414 թ. օր. Շարակնոց — 170

4. Մայր Շարակնոցի ստացող Հայրապետիկին Փաշայի, 1414 թ. — 170

5. Մայր Մանգոսեազ և Յոհաննէս եղբայրների, որոնք 1433 թ. ստ. Աւետարան — 437

6. Մայր Սիմէոն գրչի, որ 1439 թ. Աւագ վանքում օր. Յայսմաւորք — 496

7. Կին խոշա Վարդանի, որ 1443 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաւորք — 548

8. Քույր Կարապետ կր-ի, որ 1450 թ. Յիւնայ վանքում ստ. Աւետ. — 644

Սառա-խաբուն — Դուստր երեցկին Թաճի, որ 1422 թ. Երզնկայում ստ. Մաշտոց — 289

Սառաթ — Հայր Աստուածատուրի, որ 1420 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ. — 245

Սառաթիար — Որդի Սահատինի, 1413 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 160

Սառոն — Միսրան Ագուեաց վանքի, 1425 թ. — 337

Սառոնիկ — Պր., 1430-ական թթ. Բշնիում վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 422

Սառոնիլան — Քույր Ախալցխացի Ամիր-Փաշայի, որ 1429 թ. գերությունից ազատեց և նվիրեց Թադէոս առաքեալի վանքին մի Ճաշոց — 518

Սառո — Պր., իշխան Մարի, 1411 թ. — 122

Սառաւթայ — Մայր Ղազարի և Ստեփանոսի, հշվ. ԺԾ. դարի սկզբներին Տշող գյուղում և 1421 թ. Վարազայ վանքում — 45, 259

Սարգիս

1. Շնորհալի, մատենագիր ԺԲ. դարի, հեղինակ Մեկնութիւն Կաթողիկէից թղթոց՝ արժեքավոր աշխատության — 153, 154, 297, 364

2. Կոնտ, ԺԲ. դարի եկեղեցական մատենագիր, հեղինակ՝ Ծայայայ մարգարէութեան ու Ղուկասու և Յովհաննու աւետարանների մեկնությունների — 174

3. Վրդ., գրած է եղել համառոտ Մկն. գործոց առաքելոց, որի ճշաւղացն հետեւելով 1411 թ. շարադրեց իր նույնանուն աշխատությունը Մատթէոս Ջողայեցիին — 120

4. Պիժակ մականվամբ հայտնի նշանավոր մանրանկարիչ, ստեղծագործել է Կիրիկիայում ԺԴ. դարի սկզբներին — 227*

5. Գրիչ, որդի Մարտիրոսի, աշակերտ Գր. Տաթևացու և դասընկեր Թովմայ Մեծոփե-

Սարգիս

- ցու, 1401, 1409 թթ. Տաթևում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցր — 6, 94, 105
6. 1401 թ. Ոստանում կազմեց մի ձեռագիր — 7
7. Ոմն, հշվ. 1402 թ. Ֆոանգ գրչի կողմից, Սինէական անապատում — 27
8. 1402 թ. ձեռք բերեց և կազմել տվեց մի Աւետ. — 28
9. Գանձակ գյուղի տանուտերերից, հշվ. 1404 թվականին Աղթամարում — 47
10. Բարունապետ Ապրակունեցի, աշակերտ Եսայի Նշեցու, ուսուցիչ Թ. Մեծոփեցու, Գր. Խլաթեցու, Սարգիս գրչի և այլոց՝ Մհ. 1401 թ. Խառաքատայ վանքում, հշվ. իր աշակերտների կողմից՝ հետ մահու — 56, 57, 78, 93, 94, 103, 106, 127, 359, 451, 453, 598 *
11. Եղբ. Գրիգոր Գօրեցի գրչի, որ 1406 թ. Տաթևում իր համար օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցր — 58
12. Հորեղբայր Յովաննէս (Յովէլ) քհնի, որ 1407 թ. Տաթևում ստ. Մատթէոս վրդի օր. Աւետարանը — 77
13. Գրիչ, 1409 թ. Զեթուն քղքում օր. Մաշտոց — 98
14. Եղբ. Յոհաննէս գրչի, որ 1409, 1417 թթ. Մոկքի Կազթանց գյուղում և Ակոռոյ վանքում օր. Աւետարաններ — 96, 202
15. Եղբ. Սիմէոն կր-ի, որ 1410 թ. Ղրիմում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցր — 109
16. Հայր Թումայ վրդի, որ 1410 թ. կրկին ստացավ խախինում իրեն պատկանող Տօնապաճառը — 111
17. Եղբ. Յոհաննէս քհնի, որ 1410 թ. ստ. և նվիրեց Ոստանի Աստուածածին եկեղեցուն մի Յայմաւուրք — 113
18. Որդի Ծարի իշխան Դոփեան Հասանի, 1411 թ. — 122
19. Պր., հայր Աբրահամ կր-ի, որ 1411 թ. Բաղաբանի Աղճաղալայ բերդում ստ. Աւետ. — 125
20. Փրիստփայ, վարագեցի, միաբան Մեծփայ վանքի, 1411 թ. — 128
21. Երեց, 1411 թ. Ոստանի նորակառույց եկեղեցուն նվիրեց Յայմաւուրք — 129
22. Որդի Ումէկի, եղբորորդի Թումայ կր-ի, որ 1411 թ. Կասր գյուղում օր. Աւետ. — 130
23. Աբեղա, 1411 թ. Երուսաղէմում ստ. Մանրումունք — 131
24. Որդի Նահապետի, 1411 թ. 100 թանկալով գնեց Աւետ. — 131

Սարգիս

25. Որդի Ներսէս երեցի, 1411 թ. վերոհիշյալ Սարգսին վաճառեց իր Աւետարանը — 131
26. Հայր Ստեփաննոս քհնի, որ 1412 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 136
27. Որդի վերոհիշյալ Ստեփաննոսի — 136
28. Մգտեսի, քեռորդի Գարիանէի, որ 1412 թ. Հայտար գյուղի եկեղեցուն նվիրեց մի ճաշոց — 140 *
29. Վրդ., որդի տեր Վարդանի, 1413, 1414 թվականներին ստ. ձեռագրեր — 143, 171
30. Հնգյլ հայր Սամուէլ գրչի, որ 1413 թ. Սաղի սբ Ստեփաննոսի վանքում օր. Սարգիս Շնորհալու Մկն. կթղկ. թղթոց — 155
31. Քհնի, քեռի Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայմաւուրք — 159
32. Երկու նույնանուն ազգականներ վերոհիշյալ Յովաննէս գրչի — 159
33. Հայր Եփրատեան քհնի փրիստփայ Ներսէսի, որ 1414 թ. Օշականում ստ. ճաշոց — 162
34. Աշակերտ վերոհիշյալ Ներսէս քհնի — 162
35. Սարգիս Թմոզվեցի, որդի Կիրակոսի, գրիչ, 1414 թ. Օշականում օր. ճաշոց — 162, 163
36. Ղրիմեցի, որդի Հաբիմի, գրիչ, 1414 թ. Հերմոնի վանքում օր. Կիրիլի Գիրք Պարագմանցր (օրինակել է Նաե Գր. Տթ. Մկն. ուղղմասցր) — 164
37. Հայր Կիրակոս քհնի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
38. Փեսա վերոհիշյալ Կիրակոսի — 166
39. Հնգյլ հայր Յիսէի, որ 1415 թ. Մար քաղաքում Պաւլոս եպսի ձեռքով Երուսաղէմին նվիրեց Աւետ. — 179
40. Ոմն հոգևոր տեր, հշվ. հայ Երուսաղէմեցի շարքում Ստեփաննոս եպս գրչի կողմից, 1416—1427 թթ. — 184, 297, 364
41. Եպս, պարտավեցի, որդի Սուրբանշահի, բազմարդյուն գրիչ, 1420 թ. հայտնում է, որ Եթ. (42) տարի է, որ մեր բանս այս է՝ (իմա՝ ձեռագրերի օրինակութունը), 1419 թ. Գեղարգունիումն էր, 1422, 1427 թվականներին՝ Չմշկածագի Կոթիփորոյ վանքում, Ժն. դարում նրա օրինակած ձեռագրերից պահպանվել են 4 Աւետ., ճաշոց և Յայմաւուրք — 184, 185, 229, 245, 246, 260, 297, 298, 363, 364
42. Ոմն քհնի, հշվ. վերոհիշյալ Սարգիս եպս գրչի կողմից, 1416 թ. — 184
43. Եթաշ երաժշտապետ, 1416 թ. Կապոսի վանքում հորդորեց և նպաստեց Գրիգոր

Ա) Սարգիս

- վրդին օրինակել Գր. ՏՔ. Քարոզգիրք — 186
44. Եզր. Մարտիրոս գրչի, որ 1417 և 1437 թթ. Հազրատում օր. Շարակնոցներ — 201, 476
45. Գրիչ, 1418 թ. օր. Աւետ. — 223
46. Հայր Գրիգոր Ախալցխեցի գրչի, որ 1419 թվականին Հերմոնի վանքում օր. Գր. ՏՔ. Գիրք Հարցմանցը — 657
47. Հնգյւլ քչյ Ոստան քղքի, 1419 թ. — 227
48. Կազմող, 1419 թ. Պառվազարակի վանքում ստ. Հարանց վարք — 232
49. Հորեղբայր Վարդան կր-ի, 1420 թ. Աղ-թամարում ստ. և նվիրեց Պատրիկի վանքին մի Աւետ. — 238
50. Հորեղորորդի Վարդան կր-ի — 238
51. Բարունի, որդի Շնորհքի, 1420 թ. Գեղարքունեաց գավառում ոտ. Գր. ՏՔ. Գիրք Հարցմանցը — 240
52. Վանահայր Բերկրիի Յուսկան որդւոյ վանքի, 1420 թ. — 242
53. Կամ Ամիր-Սարգիս, եղբ. Հյուսն Յոհանէսի, սբ 1421 թ. Աղէթում ստ. Ծառոց — 249, 250
54. Փիլիսոփայ, միաբան լիմ մենաստանի, 1421 թ. — 253
55. Միաբան Հերմոնի վանքի, հշվ. 1421 թ. — 259
56. Քչյ, պապ Ստեփանոս կր-ի, որ 1421 թ. Վարազում ստ. Աւետ. — 259
57. Միաբան Կացի սբ Խաչ վանքի, 1422 թ. — 296
58. Որդի Մեհեանի, միաբան Հաւոց-Քառի, 1423 թ. ստ. Այրիվանքում — Գառնիում օրինակված մի Մաշտոց, որք նվիրեց Հաւոց-Քառի վանքին — 303, 304
59. Հգեւր հարազատ Մատթէոս քչյի, որ 1424 թ. Սանահնում ստ. Աւետ. — 316
60. Միայնակյաց, միաբան Տաթևի վանքի, 1424, 1425 թթ. սպասավորում էր Կարապետ գրչին — 319, 338
61. Սարկավազ, 1424, 1425 թթ. Տաթևի վանքում՝ սպաս եփելով, ջուր բերելով, ճրագ վառելով օգնում էր Կարապետ գրչին — 319, 338
62. «Հար փոխան» Յովանէս աբեղայի, որ 1424 թ. Սղգայ գյուղում ստ. Գանձարան — 322
63. 1425 թ. գնեց և նվիրեց Այանայ սբ Նշանին մի Աւետ. — 328
64. Փակակալ Ձագավանքի, 1425 թ. — 334, 335
65. Ձագավանեցի, վրդ, 1425 թ. հշվ. որպես

Սարգիս

- Ձագավանքի առաջնորդ, 1427 թ. Ուրծայ վանքում գրեց գլխատառերը Ջաքարիա գրչի կողմից օրինակվող Ժամագրքի — 336, 368
66. Քչյ, 1425 թ. Խիզանում կազմեց մի Ժողովածու — 339
67. Հորաքրոջ որդի Յոհանէս քչյի, որ 1425 թ. Ծպատայ վանքում ստ. Շարակնոց — 341
68. Քչյ, եզր. Ստեփանոսի, որ 1425 թ. գնեց Գր. ՏՔ. Քարոզգիրք — 347
69. Հայր Շնորհուր կնոջ, որ իր ամուսնու հետ 1426 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 357
70. Վրդ., 1427 թ. դասավանդում էր Ուրծայ վանքում, տարիներ առաջ ուսուցիչ էր Եղ-վարդի վանքում — 360, 368
71. 1427 թ. Կոթիփորոյ վանքում օգնում էր Սարգիս եպս բազմարդյուն գրչին ջուր բերելով — 364
72. Գրիչ, որդի Թադէոսի, 1427, 1432, 1440 թթ. Տաթևում և Եղեգեաց անապատում օր. Աւետարաններ — 366, 422, 423, 513
73. Միաբան Խիզանի Գամաղիէլի վանքի, 1427 թ. — 367
74. Հայր Ներսէս կր-ի, որ 1427 թ. Ուրծայ վանքում և 1432 թ. Մեծոփայ վանքում ստ. Ժամագրքեր — 368, 424
75. Հնգյւլ միաբան Պատրիկի վանքի, 1428 թ. — 377
76. Աբեղա, 1428 թ. Մեծոփայ վանքում պատվիրեց օրինակել մի Յայամաւորք. բայց մինչ կավարտվեր օրինակությունը՝ մահացավ — 380
77. Եղբ. Ստեփանոս գրչի, որ 1428 թ. օր. Քաղուածոյ մկն. աւետ. — 381
78. Ընկերակից Եղիայ Հազրուգեցի գրչի, որ 1428 թ. Ծգնաւորի քար անապատում օր. Աւետ. — 383
79. Բարունապետ, նշանավոր մեկնիչ իմաստասիրական աշխատությունների, 1427—1429 թթ. դասախոսություններ էր կարդում Կաֆայի մոտ գտնվող սբ Անտոնի վանքում, որի վերաջինողն ու շենացնողն էր. 1431-ից կոչվում էր «Երեսփոխան սրբ-րոյ կաթողիկոսին և աթոռակալ Հոնաց աշխարհի և Կաֆայիս»։ Մկրտիչ Նաղաշի Կաֆայում եղած տարիներին ջերմ խնամք էր տածում նրա հանդեպ, Ամիրի նորակառույց կաթողիկէի համար նվիրեց (1447 թ.) սբ Նշան, որ բերել էր Հոռմից — 390, 394, 395, 401, 413, 414, 415, 417, 429, 459, 483, 591, 629

Սարգիս

80. Սարկավազ, 1429 թ. Հաղարծինում կազմեց Մաշտոց — 392
81. Միւնիքի աղատներին, 1429 -ին տարիններ առաջ իր հորեղբայր՝ Դաւաթար գյուղի տեր Աւագին նվեր ստացաւ մի Աւետ. — 392
82. Նղբորորդի Կարապետի, որ իր 3 որդիների հետ միասին զոհ գնաց 1431 թ. Ամիդի մահատարածին — 405
83. Հայր Յովանէս գրչի, որ 1431 թ. Երեզան պատում օր. Ոսկեփորիկ — 407
84. Միաբան Կաֆայի սբ Անտոնի վանքի, 1431 թ. — 413
85. Սարգիս, որդի Ակրինճի, 1430-ական թթ. իր եղբայր Սարգսի հետ 250 դահեկանով գնեց մի Աւետ. — 421
86. Սարկավազ, որդի Նիկողոսի, 1432 թ. Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում օր. Մանրումունք — 428
87. Մահադասի, հգէր հայր Մարտիրոս վրդի, որ 1432 թ. Երուսաղէմում ստ. Գր. Տթ. լծմ. սաղմոսաց — 429
88. Ուրանց գյուղի քահանաներին, 1433 թ. — 433
89. Ֆր. Սարգիս, 1433-ինց առաջ ստ. Թովմայ Աքոփնացու Յղ. տնօրինութեանն Քրիստոսի աշխ. — 437
90. Տիրիկեցի միաբան Աւագ վանքի, 1434 թ. ստ. Ժաշոց, 1445 թ. կոչված դասավար Աւագ վանքի — 441, 588
91. Գրիչ, 1434 թ. օր. Մանրումունք — 447
92. Փակակալ և առաջնորդ Տփիսի Կաթողիկէ եկեղեցու, կոչված՝ «քաշ», «անյաղթ» փիլիսոփայ, օրինակել է ձեռագրեր, հշվ. 1436 — 1444 թթ. — 461, 486, 488, 574, 575, 661, 662
93. Արքեպս Աղուանից, 1436 թ. Տփիսի մոտ գտնվող Կրծանիս գյուղում գրեց Յոհանէս գրչի կողմից օրինակվող Գանձարանի գլխագրերը — 461
94. Հնգել եղբ. Յակոր արեղայի, որ 1436 թ. շէյր Յովանիսի կոչված սբ Աստուածածնի վանքի համար ստ. Ժաշոց — 467
95. Աբեղա, որդի Ղրիմշայի, մհ. 1436-ինց առաջ. հիշված է որպէս շինող շէյր Յովանիսի կոչված սբ Աստուածածնի վանքի — 466, 467
96. Նղբորորդի Տաթևի տարագիր եպս Շմառնի, ի վայելումն այս Սարգսի, վերջինս 1437 թ. Մանահնում օր. Շարակնոց — 469
97. Աբեղա, որդի Ղազարի, 1437 թ. վանքը ստ. Աւետ. — 473

Սարգիս

98. Տնտես Տրապիզոնի Ամենափրկիչ վանքի, 1437 թ. — 482
99. Ուսուցիչ Կարապետ գրչի, որ 1438 թ. Վարդեսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489
100. Արծկեցի, Մելիքենց, 1439 թ. Երուսաղէմում օր. Յայամաւորք — 502
101. Սարկավազ գրչի, 1441 թ. օր. Մաշտոց — 520
102. Միաբան Աղթամարի, 1441 թ. — 524
103. Ժգնավոր, «ի գաւառէն Վայոց-ձորոյ, ի սուրբ ուխտէն Հերմոնի», 1441 թ. ստ. Յայամաւորք — 526
104. Պարոն, որդի պր. Բողլախի, հայր Սերկիլի գյուղի տեր պր. Շալուէի, 1442 թ. — 533, 534
105. Պարոն, Սերկիլի գյուղի (թև՝ Արագածոտնի) իշխաններին, 1442 թ. — 534
106. Սերկիլի գյուղի հնգել տանուներին, 1442 թ. — 534
107. Ազգ. Անդրիասի, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. — 541
108. Հայր Ջահարի, որ 1443 թ. Աղշոց վանքում ստ. Ժաշոց — 553
109. Նղր. վերոհիշյալ Ջահարի — 553
110. Գրիչ, 1443 թ. Աւագ վանքում օր. Գր. Տթ. Մկն. Մտթ. աւետ. աշխատութիւնը — 557
111. Պապ Թումայ գրչի, որ 1444 թ. Մեծփայ վանքում օր. Ժաշոց — 567
112. Հայր Մարտիրոս վրդի, որ 1444 թ. Վարագում ստ. Աւետ. — 568
113. Միաբան Ռշտունիքի սբ Յակոր վանքի, 1445 թ. — 582
114. Ապահունցի, միաբան Սեպուհ լեռան Գր. Լուսաւորի վանքի, 1445 թ. — 589
115. Քհչ, եղբ. Ստեփանոս գրչի, որ 1446 թ. Բաղէշում օր. Յայամաւորք — 593
116. Նպս Կոռիկոսի, 1446-ինց առաջ — 600
117. Քհչ ոմն, հշվ. 1446-ինց առաջ Երուսաղէմում — 600
118. Աբեղա, 1446 թ. Նոր-Գեղկայ վանքում օր. Յայամաւորքի 4 տետր, գրեց ցանկերն ու գլխավոր հիշատակարանը — 601
119. Մաղդասի, որդի Թազաւորի, 1447 թ. Մոկաց Գինէկանց գյուղում ստ. Աւետ. — 612
120. Տնտես Ռշտունիքի Բերգաձոր վանքի, 1447 թ. — 614
121. «Պապ», գործավոր Գերձիկի վանքի, 1447 թ. — 615
122. Սարկավազ, գրիչ, 1449 թ. օրինակեց Աստուածատուր վրդի կողմից շարագրված

Ա. Սարգիս

Մկրտիչ Նաղաշի վարք — Հիշատակարանը — 631

123. Վրդ., առաջնորդ Հերմոնի վանքի, 1449 թ. — 638

124. Միարան Ապահունաց վանքի, 1449 թ. — 639

125. Գրիշ, որդի Մեսրոպի, 1449 թ. Երզնկայում օր. Մաշտոց — 640

126. Հայր Յոհաննէս Երեցի, որ 1449 թ. նվիրեց Մարտիրոս Երեցին մի Աւետ. — 643

127. Եղբորորդի՝ Կարապետ կր-ի, որ 1450 թ. ծիպնայ վանքում ստ. Աւետ. — 644

128. Վրդ., առաջնորդ Խլաթի սբ Յովհաննէս վանքի, 1450 թ. — 647

129. Վրդ. Մեծոփեցի, աշակերտ Գր. Տաթևացու, 1450 թ. ստ. մի Ժողովածու — 650

130. Ատիճանցի, Ժն.—ԺՁ դդ. գերությունից ազատեց մի Մաշտոց — 221*

Սարբայ — Պր., որդի պր. Շատիպէկի (կամ Ադիպէկի), որ 1430 թ. գերությունից ազատեց մի Աւետ. իսկ 1442 թ. Խլապաշի վանքում ստ. մի այլ Աւետ. — 399, 540

Սարիբէկ (իգ.) — Կին Բշնոյ ռնախարար, վերակացու և առաջնորդ Մատուրի, 1432 թ. — 421

Սարկաւազ

1. ԺԱ.—ԺԲ դարի (մհ. 1127 թ.) նշանավոր գիտնական և բանաստեղծ — 201, 297

2. Փնսա (քրոշ ամուսին) Կիրակոս քհյի, որ 1416 թ. վանքում ստ. Մաշտոց — 189

3. Մեծ պարոն, 1422 թ. Տաթևում եղել է Վարժապետ և ուսուցիչ, անհաս երաժիշտ և քաղցրաձայն փիլիսոփայ (ըստ Ալիշանի նույն ինքն է Մխիթար Տաթևացին) — 258*

Սաւաթբայ — Կին Խաչատուր քհյի, որ 1428 թ. Բուխտանից երկրում ստ. Աւետ. — 388

Սաւաղ — Ոմն պարոն, որի անունով Տփիսիսում վանք է եղել (պր. Սաւաղենց վանք), հշվ. 1432 թ. — 420

Սափաթին — Հայր Սատաթիարի, որ 1413 թ. վկա եղավ մի Աւետարանի վաճառքի — 160

Սափար-Մելիք — Որդի պր. Հնդուշահի, որ 1429 թ. գերությունից ազատեց մի Աւետ. — 393

Սափարշան — Ոմն, հշվ. 1422 թ. Սարգիս եպս գրչի կողմից — 298

Սերբէկ — Ուսուցիչ Ներսէս ճաղցրանուագ փիլիսոփայի, որ 1414 թ. Օշականում ստ. Ճաշոց — 162

Սեդրեստոս — Քհյ., ռարեամբ նահատակեալ Հայր Աւետիք վրդի, որ 1425 թ. Կապոսի վանքում գնեց Աստուածաշունչ — 344

Սեմեքեթիմ — Յառաջին թագաւորացն Հայոց (") — 580

Սեւալան — Եղբ. Յակոբ քհյի, որ 1413 թ. գնեց Աւետ. — 161

Սեւաթ-Աղա (կամ Սեւաթ-բակ) — Հնգցլ կին Մելիք-բէկի, որ Ժն.—ԺՁ. դդ. ստ. մի Մաշտոց — 449

Սեւիդը-Քէկ — Հայր տանուտեր Նասրադինի, որ 1420 թ. Բեքկրիում ստ. Աւետ. — 242

Սէք

1. Արեղա, 1403 թ. Խայիքում (Երզնկայի մոտ) կազմեց մի Աւետ. — 39

2. Հայր Հնազանդ կնոշ, որ 1403 թ. Խայիքում գնեց և կազմել տվեց մի Աւետ. — 39

3. Եղբ. Մելիքսեդի, որ 1421 թ. Սանահնում ստ. և ծաղկեց ու կազմեց Մանրամունք — 257

4. Հորեղբայր Սաղաթիէլ վրդի, որ 1421 թ. Վարազում ստ. (մասամբ օրինակելով ինքը) Աստուածաշունչ — 264, 266

5. 1437 թ. Սորոյ վանքում Շարակնոցի օրինակ տվեց Խաչատուր գրչին — 479

6. Եղբորորդի Տղապարոն քհյի, որ 1444 թ. Խարբեքում ստ. Յայամաւորք — 576

Սէթի-Խաթուն — (գրված նաև՝ Սիթի-), 1428 թ. Եղեգիսի արքեպս. Պետրոսից նվեր ստացավ Աւետ. — 383

Սթլալ — Մորաքույր Յովաննէս գրչի, որ 1411 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 127

Սըթլայնալ — Մայր Բարգողիմէոս արեղայի, որ 1446-ից առաջ ստ. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը — 599

Սիթա-Խաթուն — Մայր Ներսէսի, որ 1414 թ. Օշականում ստ. Ճաշոց — 162

Սիթ-Խաթուն — Քույր Սերկէիլի գլուղի տեր պր. Շայուէի, 1442 թ. — 534

Սիմայ-Խաթուն — Մայր Երուսաղէմի Գարրիէլ և Միքայէլ հրեշտակապետաց վանքի վանահայր Գրիգոր կր-ի, հշվ. 1441 թ. — 528

Սիմէն (Սիմէնովն, Սիմոն)

1. Գառնեցի, 1248 թ. վրացերենից հայերեն թարգմանեց Աբրա Յոհաննի Սանդուղք աստուածային ելից աշխատությունը — 19

2. Հայր անհայտ մեկի, որ 1401 թ. Ռչտունիքի Նկար վանքում ստ. Գանձարան — 16

3. Եղբ. Կարապետ քհյի, որ 1401 թ. Վիտք գնով ձեռք բերեց մի Աւետ. — 20, 21

Միմեթոն

4. Բարունապետ, աշակերտ Գր. Տաթևացու, յհ. 1428 թ., սովորել է Տաթևում (1403 թ. աշխտեղ օր. Գիրք Հարցմանց, 1406 թ. լծմ. Սաղմոսաց), 1419—1415 թթ. դասավանդել է Եղվարդի վանքում, եղել է Երուսաղէմում, դարձից հետո հաստատվել է Այրիվանքում, ապա՝ Զաքարիանքում, ամենուրեք ձգտել է ճգնավորական կարգեր հաստատել — 34, 58, 59, 60, 108, 143, 163, 172, 175, 310, 355, 560, 561, 562
5. Ժն. դարի սկզբներին Տշողում նպաստել է Ստեփանոս գրչին — 43
6. Եղբորդի Ծովհանէս (կամ Ծովէլ) քհնյի, որ 1407 թ. Տաթևում ստ. Աւետ. — 77
7. Կր., Թովմայ Մեծոփեցու և Գալուստ վրդի ընկերակցությամբ, 1410 Երևանում օր. Գր. Տթ. Քարողդիրքը, մեռավ հենց նույն՝ 1410 թ. — 106, 107
8. Կր., 1410 թ. Ղրիմում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը, 1420 թ. հիշվում է Քրիստոսատուր գրչի կողմից, որպես իր հզեք հայր — 109, 245
9. Գրիչ, 1410 թ. օր. Աւետ. — 109
10. Հնգցլ ամուսին Գարիանէի, որ 1412 թ. նվիրեց Հայտար գյուղի եկեղեցուն ճաշոց — 140*
11. Վրդ. 1412 թ. գործակցում էր Ստեփաննոս Փիր վրդին Ռշտունիքի սբ Յակոբ վանքի շինության աշխատանքներում, 1427 թ. դարձավ այդ վանքի առաջնորդ և վարդապետ, այդ նույն պաշտոնում հիշվում է նաև 1445, 1446 թթ. — 579, 580, 581, 582, 596
12. Քհյ, որդի Ղուկասի, որ 1413 թ. վանում ստ. մի Աւետ. — 148
13. Եղբ. Եկեղեաց Սաղի սր Ստեփանոս վանքի վանահայր Ոնոփրիոսի, 1413 թ. — 154
14. Աղգ. Ծովաննիսի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաւորք — 159
15. Երեց, օգնեց Ծովաննէս գրչին, որ 1413 թ. օրինակեց մի Յայսմաւորք — 159
16. Փեսա Գրիգոր քհնյի, որ 1414 թ. Կաֆայում ստ. Ճաշոց — 171
17. Կր., 1418 թ. Խորին անապատում ստ. Վարդան Այգեկցու առակները պարունակող մի Ժողովածու — 211
18. Ճգնավոր, հշվ. 1419 թ. Գեղարքունիքում՝ Սարգիս եպս. գրչի կողմից — 229
19. Հայր Գրիգոր Կր-ի, որ 1419 թ. Խիզանո՞ւմ ստ. գր. Տթ. քարողդիրք — 235, 236
20. Կր., 1419 թ. սբ Յակոբի վանքում ստ.

Միմեթոն

- Բարսեղ գրչի օրինակած Քարողդիրքը և Բառգիրքը — 236, 237
21. Միաբան Բերկրիի Յուական որգույ վանքի, 1420 թ. — 242
22. Եղբ. Աստուածատուրի, որ 1420 թ. Կաֆայում ստ. Աւետ. — 245
23. Գրիչ, 1421 թ. Մարմլա գյուղում օր. Աւետ. — 266
24. Դպիր, 1421 թ. Կազմեց մի Աւետարան — 271
25. Գրիչ, որդի Ստեփանոսի, 1422 թ. Երզնկայում օր. Մաշտոց — 289, 290
26. Միաբան Կտցի սր Խաչ վանքի, 1422 թ. — 296
27. Աբեղա, 1422 թ. Ղրիմո՞ւմ վաճառեց պր. Խովթուպէկին մի Աւետ. — 299
28. «Հոգևոր զաւակ» Ամասիայի առաջնորդ Մխիթար արքեպսի, 1424 թ. — 323
29. Մելտիեցի, 1424 թ. Երուսաղէմում ծաղկեց մի ձեռագիր — 325
30. Հայր բազմարդյուն գրիչ Թովմայ Մինասենցի, հշվ. 1425—1447 թթ. Աղթամարում — 327, 377, 564, 583, 609
31. Որդի Ծովաննէսի, 1425 թ. Խարհոց գյուղում ստ. Աւետ. — 342
32. Քհյ, 1426 թ. Պոստինք գյուղի մեծի ու փոքրի դրամական օժանդակությամբ գյուղի եկեղեցու համար գնեց մի Ճաշոց — 356
33. Միաբան Կոթիփորոյ վանքի, հշվ. 1427 թ. — 363
34. Քհյ, որդի Ուլբեկի, 1428 թ. Խովթ գավառի Քեւուռ գյուղում ստ. Աւետ. — 386
35. Միաբան Կաֆայի սբ Անտոնի վանքի, 1427—1428 թթ. լսում էր Սարգիս րաբունապետի դասախոսութիւնները Պորփիրի և Արիստոտէլի աշխատութիւնների մասին — 390, 413
36. Հայր Ստեփանոս քհնյի, որ 1430 թ. ստ. Աւետ. — 402
37. Կր., Եղբ. Ծովհաննէս արեղա գրչի, որ 1431 թ. Կաֆայի սբ Գրիգորի վանքում օր. Շարակնոց — 415
38. Վրդ., 1431 թ. Գաւաշեցի Ստեփանոս վրդից 12 ֆլորինով գնեց մի Աւետ. (գուցէ նույնն է 1445 թ. Ոստանում հիշված «պատուական փիլիսոփայ» Միմէոն վրդը) — 418, 585
39. Հայր Թովմայ գրչի, որ 1432 թ. Ագուլեաց վանքում օր. Պատմագրերի ժողովածու — 423
40. Քհյ, Եղբ. Ծովհաննէս արեղայի, որ 1432 թ. Երուսաղէմում ստ. Գանձարան — 430

Միւլեռն

41. Աբեղա, 1436 թ. գրեց հիշատակարան «Հայր Յովանիսի» կոչված վանքին մի Աւետ. նվիրարերելու մասին — 467
42. Հնգգլ եղր. Դաւիթ քչյի, որ 1438 թ. Տըփ-խիսում ստ. Գանձարան — 488
43. Գրիշ, որդի Պաւղոսի, 1439 թ. Աւագ վանքում օր. Յայսմաւուրք — 495, 496, 497
44. Միաբան Մաղարոյ վանքի, 1440 թ. — 504
45. Քչյ, հայր Յոհանէսի, որ 1440 թ. վկա եղավ մի Աւետ. նվիրարերության — 512
46. Կր., որդի Աստուածատուրի, 1441 թ. ստ. Գանձարան-Մաշտոց — 530
47. Կր., 1442 թ. միջնորդ եղավ մի Աւետ. գրության — 541
48. Վանեցի, որդի Աբիսողոմի, 1444 թ. մի Սաղմոսի մեջ թողեց փոքրիկ հիշատակագրութիւն — 577
49. Միաբան Մառիկու վանքի, 1447 թ. սրա ձեռնտնությամբ Հայրապետ գրիշն օրինակեց Աւետ., հաջորդ թվին ստ. մի այլ Աւետ. — 615, 620
50. Վանահայր Դերձկի վանքի, 1447 թ. ստ. Ճաշոց — 615
51. Միաբան Գերձկի վանքի, 1447 թ. — 615
52. Եպս. այն թեմի, ուր գտնվում էր Ումրուքիլիսա գյուղը — 616
53. Երկու նույնանուն աշակերտներ Կարապետ վրդի, որ 1449 թ. Ապահունեաց վանքում ստ. Աստուածաշունչ — 639
54. Միաբան Մառիկու վանքի 1448 թ. (այլ է Ք 49-ը) — 620
55. Դարբին, Ամիթի «երեւելի տանուտերերից», օժանդակեց Կաթուղիկէ եկեղեցու շինությանը, հշվ. 1449 թ. — 629
56. Դասընկեր Մարտիրոս եպսի, որ 1449 թ. Կաֆայում էր գտնվում, որպէս Եջմիածինի նվիրակ — 641

Միւլեռն — Մայր Սարգիս արեղայի, որ 1411 թ. 100 թանկայով գնեց մի Աւետ. — 131

Միռն (Միռն)

1. Իր Յովհաննէս և Եղեկիէլ եղբայրների հետ 1404 թ. Տշող գյուղում ստ. Տօնական — 42
2. Սարկավագ սր Թէոդորոսի վանքում, 1413 թ. — 160
3. Եղր. Վարդան կր-ի, որ 1420 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ — 238
4. Դրամով օժանդակեց 1422 թ. Երզնկայում ժամատուն կառուցելու գործին — 290
5. Միան, հայր Թադէոս Ավրամենց գրիշ, որ 1428 թ. Կաֆայի սր Անտոն վանքում

Միռն

- գրանցում էր Սարգիս ռաբունապետի դասախոսութիւնները — 390 *
6. Հորեղբայր տանուտեր Յոհանիսի, որ 1443 թ. Խլաթում ստ. Աւետ. — 553
7. Եպս, միաբան Պրտըկի վանքի, 1444 թ. — 574
8. Եպս, որդի Պետրոսի, առաջնորդ Ռշտունիքի Բերդաձոր վանքի, 1447 թ. (հավանաբար նույնն է նախորդ Միռն եպսը) — 614
9. Սարկավագ, միաբան Մառիկու վանքի, 1448 թ. — 620

Միւլեռն

1. Տառ Յակոբ քչյի, որ 1413 թ. գնեց մի Աւետ. — 161
2. (Գրված՝ Սրամարգ), եղբորկին Մկրտիչի, որ 1436 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 463

Միւլեռն

1. Հորաքույր Միսթար քչյի, որ 1403 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 40
2. Մայր Յովհաննէս գրիշ, որ 1406 թ. Կոնսթէր գյուղում օր. Յայսմաւուրք, իսկ 1413 թ. Ապահունեաց վանքում՝ Գիրք Հարցմանց — 65, 146
3. Մայր Թումայ կր-ի, որ 1411 թ. Կասր գյուղում ստ. Աւետ. — 130
4. Մայր Նարեկ գյուղի բնակիչ՝ Հոյան Պետրոս տանուտերի, որ 1440 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 509

Միւլեռն — Սարկավագ, միաբան Մառիկու վանքի, 1448 թ. — 620

Միւլեռն — Հնգգլ մայր Սաղի սր Ստեփանոս վանքի վանահայր Ոնոփրիոսի, հշվ. 1413 թ. — 154

Միւլեռն-Խաթուն

1. Կին պր. Ներսէսի, 1426 թ. Պաաստինք գյուղի եկեղեցու համար Ճաշոց գնելու նպատակով տվեցին 150 դրամ — 356
2. Մայր Նահատակ Խաչատուր արեղայի, հշվ. 1434 թ. Կաֆայում — 444

Միւլեռն

1. Այր ոմն, հշվ. 1417 թ. Ակոռոյ վանքում — 202
2. Հայր Աբրահամ եպսի, որ Ժն.—ԺՁ. գգ. ստ. և նորոգել տվեց 1423 թ. օրինակված մի Շարակնոց — 305

Միւլեռնէլ — Եղբորորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1446 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաւուրք — 592

Միւլեռն — Քույր Մովսէս քչյի, որ 1446 թ. ստ. Աւետ. — 608

Սմբատ

1. Իշխան Մինեաց, որդի Իւանէի (Ինանիկ), թոռ Բուրթլիի, հայր իշխան Բէշկենի և Ստեփանոս եպսի, 1412 թ. հիշվում է որպէս Աֆլիսցիիսէ զղբղբի (Գորիի մոտ) տներ, մեռավ Վրաստանում 1417-ից առաջ — 4, 35, 38, 57, 58, 74, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 87, 133, 194, 292, 392, 656
2. Որդի Դովլաթ-Խաչի, թոռ Յակորի, որ 1405-ից առաջ նրկանում ստ. Աւետ. — 49, 50
3. Վարդապետ, մհ. 1437 թ. հոկտեմբերին — 479

Սեկրատ — Սքոլաստիկոս, Դ. դարի հույն մատենագիր, հեղինակ եկեղեցական պատմության — 208

Սալամոն

1. Դիւ, 1423 թ. օր. Շարակնոց — 311
2. Հայր Տփիսիսի Կաթողիկէի առաջնորդ Սարգիս փիլիսոփայի, հշվ. 1444 թ. — 574
3. Միարան Ապահունեաց վանքի, 1449 թ. — 639

Սոնգլիկ — Մայր Մարտիրոս գրչի, որ 1417 թ. Հաղբատում օր. Շարակնոց — 201

Սովխաթին — Քեռորդի պր. Շատիպէկի, որ 1430 թ. գերությունից աղատեց մի Աւետ. — 399

Սուրբ Միշ — 1426 թ. մահացած որդի ուսթայ էվատշայի, որ ստ. և նվիրեց Վառնիշատ գյուղի եկեղեցուն մի Աւետ. — 356

Սուլէյման — Պարոն, հորեղբորորդի Նաղուբ-Աղայի, հշվ. 1425 թ. որպէս նրզնկայի կողմերի իշխաններից մեկը — 344

Սուլէյմանյան

1. Մեծ պապ Ամիր-Դօլի, որ 1450 թ. Խլաթում ստ. Ճաշոց — 647
2. Որդի վերահիշյալ Ամիր-Դօլի — 647

Սուլքան (ար.)

1. Սուլքան կամ Աղա-Սուլքան, հայր Մաթէոս գրչի, որ 1431 թ. Անգեղակոթում օր. Գր. Նր. Մատենանց — 409, 410
2. Սուլքան, որդի Յոհաննէս գրչի սանա՝ մայր Արուս-Խաթունի, հշվ. 1436 թ. Կրծանիս գյուղում — 462

Սուլքան կամ Սուլտան (իգ.)

1. Կին Կիրակոս Լիանոսեցի, որ 1419 թ. Խիզանում սա. Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 235
2. Հնգցլ քույր Կարապետ Աղթամարցի գրչի, որ 1432 թ. Տփիսիսում օր. Աւետ. — 420
3. Սանամար Կարապետ գրչի, որ 1438 թ. Վարդիսուպան գյուղում օր. Մաշտոց — 489

Սուլքան

4. Հարս Աջնայ գյուղի բնակիչ Թովմայի, որ 1447 թ. ստ. Ճաշոց — 610

Սուլքան-Խաթուն

1. Քրոշ դուստր Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. նղվանքում ստ. Աւետ. — 294
2. Նղբորորդի՝ Մկրտիչ կր-ի, որ 1438 թ. Արճէշում սա. Ճաշոց — 490

Սուլքան-Մէլիք (Սուլտան-Մելիք)

1. Հնգցլ դուստր Յոհաննէս քհչի, որ 1410 թ. ստ. և նվիրեց Ոստանի սբ Աստուածածին եկեղեցուն մի Յայսմաուրք — 113
2. Կին Իզիտ գրչի եղբայր Ստեփաննոսի, հշվ. 1420 թ. Նարեկ գյուղում — 243
3. Զոքանշ Յովանէս նրզնկացի ոսկերչի, որ 1433 թ. Արճէշում ստ. Աւետ. — 435
4. Մայր Տղապարոն քհչի, որ 1444 թ. Խարբերգում ստ. Յայսմաուրք — 576
5. Քույր Յովանէս ոսկերչի, որ 1449 թ. Աղթամարում սա. Աւետ. — 634

Սուլքանշան (Սուլքանշահ)

1. Նգր. Թովմայ Մեծոփեցու, հշվ. 1407—1435 թթ. (վերջում արդեն մահացած էր) — 78, 103, 135, 360, 451, 455
2. Հայր Սարգիս եպս գրչի, հշվ. 1419—1427 թթ. — 229, 297, 363
3. Որդի Յոհաննէս քհչի, որ 1422 թ. Վանում սա. Աւետ. — 296
4. Տեր, թաղված Վայոց-ձորի Անապատի վանքում, հշվ. 1423 թ. — 301
5. Հնգցլ հորեղբորորդի Մաթէոս գրչի, որ 1431 թ. Անգեղակոթում օր. Գր. Նր. Մատենանց — 410
6. Նղբորորդի Յովաննէս և Մկրտիչ կրոնավորների, որոնք 1433 թ. գնեցին Աւետ. — 436
7. Հայր Մինաս գրչի, որ 1435 թ. (կամ քիչ առաջ) Չմշկածագի նրկայն-Ղնկուզեաց վանքում օր. Յայսմաուրք — 450
8. Որդի Ստեփաննոսի, ազգ. ոմն ստացողի, հշվ. 1440 թ. — 513

9. Նղբորորդի Ներսէսի, որ 1447 թ. Տփիսիսում ստ. Աւետ. — 607

10. Որդի Ամիր-Դօլի, որ 1450 թ. Խլաթում ստ. Ճաշոց — 647

Սուլեմ — 1411 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 131

Սուրաթ

1. Քույր տանուտեր Ղազարի, որ 1418 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 218
2. Մորաքույր Քրիստոսատուր գրչի, որ 1431 թ. Կաֆայի սբ Անտոնի վանքում օր. Ճաշոց — 415

Սուրաք

3. Մայր ոստանցի Ստեփանոս քչյի, որ 1444 թ. ստ. Ցայսմաուրք — 569

Սուրաք-Մելիք

1. Քույր Քովմայ Մեծոփեցու, հշվ. 1407 թ. — 78
2. Մայր տանուտեր Նասրատնի, որ 1420 թ. Բերկրիում ստ. Աւետ. — 242

Սուրխենց — Մեծատուն ընտանիք Տփիսում, հշվ. 1438-ից հետո — 488

Սուխա

1. Իր քեռի Յոհաննէս քչյի հետ միասին 1402 թ. Խիզանում ստ. Աւետ. — 22
2. Կր. հգեր որդի Ստեփաննոս գրչի, որ 1420 թ. Խիզանում օր. Աւետ. — 247
3. Կր., 1450 թ. Յովսէփ աբեղայից նվեր ստացավ 3 ձեռագիր — 502*, 503, 503*, 650

Սպանդար

1. Ազգ. Ստեփաննոս կր-ի, որ 1401 թ. Ոստանում ստ. Տօնական — 7
2. Կրտսեր որդի Ղարա-Յուսուֆի, 1421 թ. սպասարակեց ու ավերեց Արճէշ, Արծկէ, Բասն, Ամիկ, Կարին քաղաքներն ու շրջանները — 283

Ստեփաննոս (Ստեփաննոս, Ստեփան)

1. Օրբելեան, նշանավոր պատմագիր, մհ. 1304 թ. — 63
2. Հայր Մերուն գրչի, որ 1401, 1412 թթ. Ոստանում օր. Տօնական և Աւետ. — 7, 137
3. Կր., որդի Յովանիսի, 1401 թ. Ոստանում, և նույն ժամանակներում Տշող գյուղում ստ. Տօնական և Ճառնտիր — 44, 45
4. Միաբան Ռշտունիքի նկար վանքի, 1401 թ. սպասավորում էր Գանձարան օրինակող անանուն գրչին — 17
5. Եպս ամենայն հիւսիսական կողմանց (Ղրիմի), 1401 թ. — 19
6. Գրիշ, 1401 թ. Կաֆայում օր. Գր. Նարեկացու Մատենաբ — 20
7. Հորեղբորորդի Յովանէս գրչի, 1402 թ. Խիզանում օր. Աւետ. — 22
8. Միաբան Խիզանի սբ Խաչ վանքի, 1402, 1413 թթ. — 24, 152, 153
9. Միաբան Խիզանի սբ Խաչ վանքի, հորեղբայր Յովհաննէս վրդի, որ 1402 թ. օր. Ագաթանգեղոսի Պատմ. — 24
10. Հայր Ղազար երեցի, որ 1402 թ. ստ. Աւետ. — 25
11. Գրիշ, 1402 թ. ստ. Ճառնտիր — 29
12. Եպ Թավրիզի, որդի Բէհամշահի, 1404 թ. քարոզչությամբ հասել էր Շամախի,

Ստեփաննոս

- որտեղ ստ. մի ժողովածու Հավանաբար ինքն է Ստեփաննոս Թավրէթեցի այն վարդապետը, որ 1410 թ. 500 դահեկանով վաճառեց մի Աւետ. — 32, 109
13. Գրիշ, որդի Գրիգորի, 1404—1419 թթ. Ռշտունիքի Տշող գյուղում օր. 5 Ճառնտիր, Տօնական, Ցայսմաուրք և Մաշտոց — 43, 44, 45, 113, 114, 177, 204, 226
14. Դեղկանց, Ժն. դարի սկզբին և 1415 թ. Տշողում ստ. Ճառնտիր և մասնակցեց մի այլ Ճառնտրի ստացմանը — 44, 177
15. Քչյ, որդի Թումայի, աճգ. Ղազարի և Ստեփանոսի, որոնք Ժն. դարի սկզբին Տշողում ստ. Ճառնտիր — 45
16. Գրիշ, որդի Մելքսէթի, Խիզանում, Խնձորուտ վանքի Մովսէս վանահոր պատվերով օր. Աւետ. — 46
17. Կր., եղբ. Կիրակոս քչյի, որ 1404 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 47, 166
18. Եղբայր Յոհաննէս եպսի, որ 1404 թ. սա. հսկայական մեծության մի Ճառնտիր — 48
19. Ձեռնաւոր, հայր Քովմայ Մեծոփեցու, մհ. 1406 թ., հշվ. նաև հետագա տարիներին — 56, 78, 103, 135, 360, 451, 455, 586
20. 1402—1406 թթ. օգնում էր Թումայ գրչին՝ արտագրելով օրինակվող ժողովածուից որոշ թերթեր — 64
21. Եպս, վանահայր Խիզանի Գամաղիէլի վանքի, որդի Կիրակոսի, հշվ. 1407, 1414, 1427 թթ. — 67, 71, 167, 168, 367
22. Ազգ. Յովանէս (Յովէլ) քչյի, որ 1407 թ. Տաթևում ստ. Աւետ. — 77
23. Քչյ, հայր Կարապետ վրացտանեցի գրչի, որ 1407 թ. Երուսաղէմում օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց — 84
24. Որդի Կարապետ քչյի, աշակերտ Թ. Մեծոփեցու, 1435 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Մկն. ԺԴ. Թղթոցն Պաւղոսի աշխատությունը՝ Հավանաբար նույնն է 1408 թ. հշվ. Թովմայ վրդի աշակերտ Ստեփանոսը — 91, 455, 456
25. Փեսա Յովանէս գրչի, որ 1408 թ. Յիպնայ վանքում օր. Գանձարան — 92
26. Եղբ. Թումայ կր-ի, որ Ժն. դարի սկզբին և 1421 թ. Մոկքի Մպատայ վանքում ստ. Աւետարաններ — 96, 269
27. Հնգյլ որդի Յովանիսի, որ 1409 թ. Աղթամարում ստ. Տօնական — 97
28. Կր., ազգ. Թումա վրդի, որ 1410 թ.

Ստեփանոս

- կրկին ստացավ նախկինում իրեն պատկանող Աւետարանը — 111
29. Վրդ., միարան Մեծոփայ վանքի, հշվ. 1411, 1435 և 1440 թթ. (վերջին անգամ՝ որպես ուսուցիչ ներսէս գրչի) — 128, 451, 454, 508
30. Գործավոր Մեծոփայ վանքի, 1411 թ. — 128
31. Վրդ., մականվամբ Փիր, Ռշտունիքի Բախվանից գյուղից, աշակերտ Յովհ. Որոտնեցու. Հոռոմոց երկրում, ապա Երուսաղէմում շրջագայելուց հետո 1412 թ. վերադարձավ Ռշտունիք, բերելով թանկարժեք նվերներ՝ եկեղեցիներին ու վանքերին. վերաշինեց ու կառուցեց 10-ից ավելի եկեղեցիներ, որոնց թվում նաև սբ Յակոբի վանքը 1427 թ. դարձյալ զնաց Երուսաղէմ, ուր և վախճանվեց 1445-ից առաջ — 580, 581
32. Կր., 1412 թ. Աղթամարում, Յովանէսի հետ միասին, ստ. Ճաշոց — 135
33. Քհյ. որդի Սարգիս ներկարարի, 1412 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 136, 137
34. Սոկ (.), հայր Մերուն գրչի հոգևոր եղբ. Մարտիրոսի, հշվ. 1412 թ. Ոստանում — 137
35. Փիլիսոփայ, հնգյլ ուսուցիչ Թազէոս կր-ի, որ 1412 թ. ստ. և նվիրեց Մեծոփայ վանքին մի Աւետ. — 135
36. Եպս., առաջնորդ սբ Բարդուղիմէոսի վանքի, 1412 թ. — 136
37. Քեռի Ստեփանոս քհյի, որ 1412 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 137
38. Ավագերիցանց, գրիչ, 1412 թ. Սսում օր. Մանրումունք — 139
39. Հնգյլ քեռորդի Պետրոս աբղայի, որ 1413 թ. Սաղի սբ Ստեփանոսի վանքում 300 դրամով նպաստեց մի ձեռագրի օրինակման գործին — 155
40. Պապ Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայամաւորք — 159
41. Որդի վերոհիշյալ Յովաննէս գրչի — 159
42. Անեք վերոհիշյալ Յովաննէս գրչի — 159
43. Ազգ. վերոհիշյալ Յովաննէս գրչի — 159
44. Կր., 1414 թ. սա. Յովսէփ գրչի օրինակած Ճաշոցը — 652
45. Ազգ. Կիրակոս քհյի, որ 1414 թ. Ոստանում ստ. Աւետ. — 166
46. Վրդ., առաջնորդ Յուսկան որդւոյ վանքի, 1414 թ. — 170
47. Գրիչ, 1415 թ. Նարեկայ վանքում օր. Աւետ. — 176

Ստեփանոս

48. Պր. Ստեփան, հայր Անդրէաս կր-ի, որ 1415 թ. Մեծոփայ վանքում ստ. Շարակնոց — 176
49. Տեր, հայոց հնգյլ «Հովուապետներից», հշվ. 1416 թ. Սարգիս եպսի կողմից — 184
50. Քեռորդի Կիրակոս քհյի, որ 1416 թ. Վանում ստ. Մաշտոց — 189
51. Կր., որդի Յովանիսի, 1417 թ. Խիղանցում ստ. Աւետ. — 199, 201
52. Քհյ, հայր Կարապետ գրչի, որ 1418 — 1444 թթ. Վանում և Ոստանում օր. ձեռագրեր (հմտ. նաև № 23 Ստեփանոսի հետ) — 218, 259, 261, 457, 473, 499, 510, 573
53. Նորընծա եպս Խառաբաստի, քեռորդի նախկին եպս Զաքէոսի, 1418 թ. — 213
54. Քեռի Մկրտիչ քհյի, 1418 թ. միջոցներ տրամադրեց իր քեռորդուն Յուսկան որդւոյ վանքում մի Աւետարան օրինակել տալու համար — 214
55. Կր., եղբորորդի Նիկողոսոս գրչի, որ 1418 թվականին Վաքարում օր. Գր. Տթ. քարոզգիրքը — 216
56. Տանուտեր, որդի Քրիստոսաստուրի, 1418 թվականին ստ. և նվիրեց Ոստանի Ստ. Նավակայի եկեղեցուն մի Մաշտոց — 219, 221
57. Եպս, առաջնորդ Մոկքի սբ Գէորգ վանքի, 1418 թ. — 219
58. Ազգ. Աստուածատուր գրչի, որ 1418 թ. Ռշտունիքի սբ Վարդան վանքում օր. Մաշտոց — 220
59. Որդի Յովաննէս քհյի, որ 1418, 1425 թթ. Վանի շրջանում և Մոկքի Մպատայ վանքում ստ. Մաշտոց և Շարակնոց — 219, 341
60. Որդի Ատոմի, Ոստան քղթի քահանաներից, 1418, 1419 թթ. — 221, 228
61. Որդի Աստուածատուր փիլիսոփայի, Ոստան քղթի քահանաներից, 1418, 1419 թթ. — 221, 228
63. Երկու նույնանուն քահանաներ Ոստան. քաղաքում, 1418, 1419 թթ. (մեկը 1419-ին արդեն մեռած էր) — 221, 227, 228
64. Հայր Յովհաննի, որ 1419 թ. Տշող գյուղում ստ. Ճառքնտիր — 226
65. Ազգ. (եղբայր) Մուրադաշի, որ 1419 թվականին Ոստանում ստ. Աւետ. — 227
66. Խոշա, Գաւաշի տանուտերներից, 1420-ից առաջ նպաստել է Գաւաշի Վարդան կօրավար վանքի վերաշինման գործին — 565
67. Արքեպս. Սիմեոն, առաջնորդ Տաթևի, չի զարմէն Պուռթեղանց, որդի պր-

Ստեփանոս

- Սմբատի, Թոռ Իւանէի (իր մականունը նույնպէս եղել է Իւանէ), մհ, 1422 թ. (ուստի սխալ է Օրմանյանը, որ մահը դնում է 1438-ից առաջ): Սըսից Տաթև է բերել Յայսմաուրքի մի լավ օրինակ (թվականը անհայտ) — 258, 292, 560, 656
68. Երեք նույնանուն ահագնոր տեարքք, հշվ. հնգյլ աքաշ հովուապետներն շարքում, Սարգիս եպս գրչի կողմից 1419, 1422, 1427 թթ. — 229, 297, 364
69. Արեղա, 1419 թ. Երուսաղէմում օգնում էր Մանուէլ գրչին — 233
70. «Փլիսոփայ», առաջնորդ Պատրիկի վանքի 1420 թ., մեռած էր արդեն՝ 1428 թ. — 239, 377
71. Երկու նույնանուն միաբաններ Պատրիկի վանքում, 1420, 1428 թթ. (վերջին թվականին սրանից մեկն արդեն մեռած էր) — 239, 376, 377
72. Միաբան Յուսկան որդւոյ վանքի, 1420 թ. — 242
73. Եղբ. Իզիա գրչի, որ 1420 թ. նարեկ գլուղում օր. Աւետ. — 243
74. Վրդ., առաջնորդ Տարօնի Իննականեան վանքի, սրա առաջադրանքով Տիրացու քհյ Մշեցին, 1420-ից տարիներ առաջ լրացրել-խմբագրել է ճաշոց ժողովածուն — 246, 249, 484
75. Գրիշ, որդի Յովհաննէսի, 1420 թ. Խիզանում օր. Աւետ. — 247
76. Քեռորդի Յոհաննէս կր-ի, որ 1421 թ. ստ. է նվիրեց Վարադայ վանքին մի ճաշոց — 251
77. Հայր Լիմ մենաստանի միաբան Թովմայ և Յակոբ կրոնավորների, 1421 թ. — 253
78. Եկեղեցապան Լիմ մենաստանի, 1421 թ. — 253
79. Երե հայր Լիմ մենաստանի միաբան Յակոբ և Մարտիրոս կրոնավորների, 1421 թվականին — 254
80. Կր., որդի Թովմայի, 1421 թ. Վարագում և 1430 թ. Խոսրովայ վանքում ստ. Աւետարաններ (հավանաբար նույնն է Ստեփաննոս վրդ. Գաւաղէցին՝ նույնպէս որդի Թովմայի, որ 1431 թ. 12 ֆլորիով վաճառեց մի Աւետ.) — 259, 398, 418
81. Հորեղբայր Ստեփանոս կր-ի, որ 1421 թ. Վարագում ստ. Աւետ. — 259
82. Վրդ. (սպասաւոր բանի), մտերիմ Կարապետ գրչի, որ 1421 թ. Վարագում օր. Աւետ. — 260

Ստեփանոս

83. Սարկավադ, սպասավոր Կարապետ գրչի, որ 1421 թ. Վանում օր. Աւետ. — 261
84. Միաբան Պառուազրակ անապատի, 1421 թվականին — 267
85. Հնգյլ հայր Սիմէոն գրչի, որ 1422 թ. Երզնկայում օր. Մաշտոց — 289
86. 1422 թ. պարտավորվեց ամեն տարի կես լիտր կերիոն տալ Երզնկայի նորակառույց ժամատանը — 290
87. Քհյ, 1422 թ. Երզնկայի նորակառույց ժամատան համար պատրաստել տվեց «Պայծառ խորան» — 291
88. Դպրենց, առաջնորդ Բերկրիի Եղեվանքի, 1422, 1426 թթ. — 294, 353
89. Հայր Յոհաննէս կր-ի, որ 1422 թ. Եղեվանքում ստ. Աւետ. — 294
90. Եղբորորդի վերոհիշյալ Յոհաննէս կր-ի — 294
91. Որդի վերոհիշյալ Յոհաննէս կր-ի հգևր հայր Թովմայ քհյի — 294
92. Ազգ. վերոհիշյալ Յոհաննէս կր-ի հգևր մայր Մարթայի — 294
93. Միաբան Բերկրիի Եղեվանքի, 1422 թ. — 295
94. Վրդ. ոմն, հշվ. Սարգիս եպս գրչի կողմից անցյալի հայ վարժապետների շարքում, 1422 թ. — 297
95. Հերպետ, որդի Մարտիրոսի, 1422-ից հետո Երուսաղէմում ստ. Յայսմաուրք — 300
96. Կր., որդի Ներսէսի, 1423, 1424, 1429 թվականներին Մեծոփայ վանքում ստ. 2 Շարակնոց և Աւետ. — 304, 305, 321, 660
97. Եպս. Աղուանից, 1423 թ. — 307
98. Վրդ. Ախալցխացի, որդի պր. Մարտիրոսի, 1423 թ. Կաֆայում ստ. Շարակնոց — 312
99. Եղբ. Յովաննէս կր-ի, որ 1424 թ. Եղեվանքում ստ. Շարակնոց — 321
100. Վարապետի, գրիշ, 1420-ական թթ. և 1426 թվականին Ձաղավանքում օր. Յակոբ Ղրիմեցու Մկն. Տումարի աշխատութիւնը և մի Բառգիրք — 334, 336
101. Վանահայր Ազուլեաց վանքի, 1425 թ. — 337
102. Որդի Հայրապետի, 1425 թ. գնեց Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 346
103. Գրիշ, 1426 թ. Իր հնգյլ եղբ. Կարապետի հիշատակին օր. Աւետ. — 349, 351
104. Եղբ. ութայ էվատշայի, որ 1426 թ. սա. և նվիրեց Վառնիշատ գլուղի եկեղեցուն մի Աւետ. — 355, 356
105. Միաբան Խիզանի Գամաղիէլի վանքի, 1427 թ. — 367

Ստեփանոս

106. Հայր Ղազարի (ի Վերին-Քլկանէն), որ 1427 թ. գնեց Աւետ. — 373
107. Եղբ. պր. Մկրտիչի, որ 1428 թ. Կողուց վանքում ստ. Ճառքնորդ—Տօնական — 380
108. Գրիչ, որդի պր. Մկրտիչի, 1428 թ. Ոստանում օր. Փաղուածոյ մկն. ււետ. — 381
109. Ուուցիչ Մովսէս Անգեղակոթեցի գրչի, որ 1428 թ. օր. Աւետ. — 382
110. Առաջնորդ Այրիվանքի, 1429 թ. — 391
111. Արեղա, միարան Մանուէլի անապատի (Այրիվանքի մոտ), 1429 թ. — 391
112. Եղբ. Մարտիրոս քհն. որ 1429 թ. Կաֆայում ստ. Շարակեոց — 395
113. Միաբան Եղեգեաց անապատի, 1430 թ. նորոգեց ու կազմեց մի Աւետ., իսկ 1432 թվականին Աւետ. օրինակ շնորհեց Սարգիս գրչին — 397, 423
114. Քհն. որդի Սիմէոնի, 1430 թ. ստ. Աւետ. — 402
115. Առաջնորդ Երեզ անապատի, 1431 թ. — 408
116. Քհն. պառնաւ եղաւ, որ 1431 թ. Երեբանի վանքում Յակոբ գրչին ընդօրինակի մի Հարանց վարք — 411
117. Լուսարար Կաֆայի սր Անտոնի վանքի, 1431 թ. — 413
118. 1431 թ. դառնալով Կաֆայի սր Անտոնի վանքի միաբան՝ նվիրեց վանքին ոչխարների և կառուցեց շէնքեր — 414
119. Եղբորորդի Ատոմ արեղայի, որ 1431 թ. սա. Ժողովածու — 416
120. Հայր Մկրտիչ Սսեցու, որ 1430-ական թթ. Բշնիում 250 դահկանով վաճառեց Աւետ. — 421
121. «Հայրապետ», 1430-ական թթ. Բշնիում վկա եղաւ մի Աւետարանի վաճառքի — 422
122. Խոշա, 1432-ից տարիներ առաջ կառուցեց Տրապիզոնի սր Փրկիչ վանքը — 427
123. Երուսաղէմի միաբաններից, 1432 թ. — 429
124. Հնգել եղբ. Վասիլ գրչի, որ 1432 թ. օր. Մասունք Աստուածաշնչի — 431
125. Որդի Դանիէլ Ժաղկողի և գրչի, հշվ. 1433 թվականին Ուրանց գյուղում և 1441, 1444 թվականներին Աղթամարում — 433, 524, 572
126. Եղբ. Ներսէս քհն. որ 1433 թ. Ուրանց գյուղում ստ. Աւետ — 433
127. Հայր Յովանէսի, որ 1433 թ. Մոկքի Սուրբկանց գյուղում գնեց Աւետ. — 434
128. Եղբորորդի վերոհիշյալ Յովանէսի — 434
129. 1433, 1440 և 1446 թթ. Ստեփանոս քհն.

Ստեփանոս

- կամ արեղա անունով մի գրիչ օրինակել է Աւետարան և 2 օրինակ Սարգ. Շնորհ. Մկն. Կթղկ. թղթոց աշխատության (անհրաժեշտ տվյալներ այդ ձեռագրերի օրինակողներին նույնացնելու համար չբկան) — 437, 513, 600
130. Որդի Աղպուղայի, վանահայր Բումայ առաքեալի վանքի (1434 թ.), եպս Գողթան յիճակի (1447 թ.) — 440, 604, 605
131. Որդի Ռըստակես երեցի, որ 1434 թ. Չմշկածագում գնեց մի Աւետ. — 443
132. Եղբորորդի Աստուածատուր կրի, որ 1434 թվականին ստ. Սարգ. Շնորհ. Մկն. Կթղկ. թղթոցը — 446
133. Գրիչ, 1434 թ. Խարտիշարի վանքում օր. Մաշտոց — 447
134. Երեց, աշակերտ Թովմայ Մեծոփեցու, 1435 թ. Մեծոփայ վանքի այլ միաբանների հետ փախաւ Բաղէշ — 452, 454
135. Բրուտ, որդի Թովմայի, 1435 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 457
136. Եպս. Խարեբրդի, 1435, 1444 թթ. — 458, 576
137. Որոտնեցի, 1435 թ. Լօվ (Լվով) քղքում, մի Ճառքի մեջ դրեց փոքրիկ հիշատակագրութիւն — 460
138. Քհն. Կրծանեցի, եղբ. Յոհանէս գրչի, որ 1436 թ. Կրծանիսում օր. Գանձարան — 462
139. Եղբ. Յովանէսի, որ 1436 թ. Աղթամարում սա. Աւետ. — 463
140. Որդի Կարապետ գրչի, 1437 թ. Արճէշում օգնում էր Յայմաւուրք օրինակող հորը, հշվ. նաև 1436 թ. Աղթամարում — 464, 474
141. Գրիչ, որդի Հէրապետի, 1436, 1446 թթ. Բաղէշում օր. 3 Յայմաւուրք — 465, 592, 593
142. Կաթողիկոս Աղթամարայ, 1437 թ. — 477
143. Պր., որդի պր. Յովանէսի, 1437 թ. Տրապիզոնում ստ. Յայմաւուրք — 481, 482
144. Ազգ. վերոհիշյալ պր. Յովանէսի — 481, 482
145. Գրիչ, 1437 թ. Անկիւտիայում օր. քարոզգիրք — 483
146. Եպս Բաղէշի, հշվ. 1435—1443 թթ., 1435 թվականին հյուրընկալեց Թովմայ Մեծոփեցուն և Մեծոփի փախստական միաբաններին — 452, 465, 487, 546
147. Երեց ոմն, հշվ. 1438 թ. Արճէշում — 490
148. Վանահայր Մելիտինէի սր Գրիգոր վանքի, 1438 թ. — 491

Ստեփանոս

149. Որդի Սահակ քչի, ա՛ղդ. Դաւիթ դրչի, որ 1438 թ. Սերաստիայում օր. Ճաշոց — 493
150. Թոռ Ներսէս քչի, որ 1438 թ. Սերաստիայում ստ. Ճաշոց — 493
151. Քչյ, եղբ. տանուտեր Յոհաննէսի, որ 1439 թվականին Ոստանում սա. Ճաշոց — 499
152. Միարան Մաղարդի վանքի, 1440 թ. — 504
153. Եզր. Վանեցի պր. Յովանէսի, որ 1440 թ. վաճառեց Աթանանց դյուզի քչյ Ատոմին նախկինում այդ դյուզին պատկանող Աւետարանը — 505
154. Քչյ, 1440—50—ական թթ. Աթանանց դյուզի Աւետարանում դրեց 2 հիշատակագրություն նվիրատուների և վերջին ստացողների անվանց հիշատակութեամբ — 506
155. Հայր Ներսէս աբեղայի, որ 1440 թ. Մեծոփավանքում — Մատնավանքում օր. Առ. Սիմեոն Մկն. Սահմանաց դրոց աշխատությունը — 508, 509
156. Արքեպս Մատնավանքի, 1440 թ. — 509
157. Քչյ, 1440 թ. իր վաղամեակի որդու հիշատակին ստ. և կազմել տվեց Մանրուսունք — 512
158. Աղգ. ոմն ստացողի, որ 1440 թ. ստ. մի Աւետ. — 513
159. Եպս, մորաբորոջ որդի Մկրտիչ քչի, որ 1441 թ. Արճէշում ստ. Ճաշոց — 516
160. Հորեղբ. Մկրտիչ քչի, որ 1441 թ. Արճէշում ստ. Ճաշոց — 516
161. Կր., եղբ. Մկրտիչի, որ 1441 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 524
162. Եղբ. Կարապետ կր-ի, որ 1441 թ. Խլաթում ստ. Յայսմաւուրք — 526
163. Արքեպս Արծկէի, 1442 թ. — 538
164. Միարան Խլաղաշի վանքի, 1442 թ. — 539, 540
165. Հայր Եսայու, որ 1443 թ. Բաղէշում ստ. Աւետ. — 545
166. Նկարիչ, 1443 թ. Աղշոց վանքում ծաղկեց մի Աւետ. — 552
167. Միարան Գաաշի Վարդան զօրավարի վանքում, 1444 թ. — 565
168. Քուերորդի Մկրտիչ կր-ի, որ 1444 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 569
169. Քչյ, որդի Թումայի, 1444 թ. ստ. և նվիրեց Ոստան քղքի Ստեփանոս նախավկայի եկեղեցուն մի Յայսմաւուրք — 569, 570
170. Որդի Առաքել քչի, որ 1444 թ. Աղթամարում ստ. Ճաշոց — 572
171. Հայր Առաքելի, որ 1444 թ. Աղթամարում ստ. Ճաշոց — 572

Ստեփանոս

172. Վանահայր Պրտրլիկի վանքի, 1444 թ. — 573
173. Միարան Պրտրլիկի վանքի, 1444 թ. — 574
174. Հգեր եղբ. Տփխիսի Կաթուղիկէի առաջնորդ Սարգիս փիլիսոփայի, 1444 թ. — 575
175. Գաաշեցի, միարան Ռշտունիքի սբ Յակոբ վանքի, 1445 թ. — 582
176. Հայր Յակոբ կր-ի, որ 1445 թ. Ոստանում ստ. Ժամագիրք — 585
177. Որդի պր. Գարդի-Մելիքի, եղբորորդի Թ. Մեծոփեցու, 1445 թ. — 586
178. Որդի Ամիր-Մէլիքի, եղբորորդի Թ. Մեծոփեցու, 1445 թ. — 586
179. Պապ Հաղարբէկի, որ 1445 թ. Խլաթում ստ. Յայսմաւուրք — 586
180. Աբեղա, որդի Մխիթարի, 1445 թ. Աղշոնում ստ. մի Սաղմոսարան — 590
181. Գրիչ, 1445 թ. Պրուսայում օր. Մաշտոց — 591 *
182. Սարկավագ, Հնգցլ եղբ. Մկրտիչ Քուքենց կր-ի, որ 1446 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաւուրք — 594
183. Եպս. Կոռիկոսի, հշվ. 1446-ից առաջ — 600
184. Գրիչ, որդի Գուլագիզի, 1447 թ. Աղթամարում օր. Ճաշոց — 609
185. Հայր Աշնայ գյուղի բնակիչ Թովմայ, Գրիգոր և Ղազար եղբայրների, որոնք 1447 թ. ստ. Ճաշոց — 610
186. Քչյ, հորեղբայր Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկքում ստ. Գանձարան — 611
187. Մեծ պապ Կարապետ քչի, որ 1447 թ. Մոկքի Գինէկանց գյուղում ստ. Աւետ. 612
188. Միարան Ումրուքիլիսա գյուղի մոտ գըտնըվող սբ Լուսավորիչ վանքի, 1447 թ. — 616
189. Հնգցլ եղբ. Մկրտիչ Նաղաշի, հշվ. 1449 թվականին — 630
190. Հնգցլ եղբ. Յովսէփ աբեղայի, որ 1449 թ. Մկրտիչ Նաղաշից ստ. Աստուածաշունչ — 631
191. Կր., եղբ. Ներսէս եպսի, որ 1449 թ. Աղթամարում օր. Աւետ. — 633
192. Կր., հգեր եղբ. Մարտիրոս եպսի, որ 1449 թ. Կաֆայում ստ. Գր. Տթ. Լծմ. Սաղմոսաց — 641
193. Հայր վերոհիշյալ Մարտիրոս եպսի — 641
194. Երկու նույնանուն միարաններ Խլաթի սբ Ստեփանոս վանքի, 1450 թ. — 647
195. Կր., Հաւիկ մականունով, միարան Արծ-

կէի Սքանչելագործ հաշ վանքի, 1450—
1460-ական թթ. — 523

Սփանտար (Իսքանդար)

1. Կարա-կոյունլու, որդի Կարա-Յուսուֆի, գահը հաստատուն կերպով գրավեց 1421 թվականին, ձգտում էր համառ մարտեր մղելով Թաթարյանների և Ակ-կոյունլուների դեմ, ինչպես նաև վերջ տալով կիսանկախ ամիրութիւններին՝ ստեղծել ուժեղ պետութիւն, սակայն ապարդիւն։ 1429 և 1435 թթ. պարտութիւն կրեց Շահուխի զորքերից և 1437 թ. սպանվեց Երնշակում, իր որդի Շահ-Կուրագի ձեռքով — 266, 283, 284, 304, 306, 314, 315, 326, 328, 329, 335, 337, 342, 345, 349, 353, 354, 365, 367, 374, 375, 376, 378, 380, 381, 382, 384, 412, 419, 423, 425, 452, 457, 465, 466, 469, 472, 474, 475, 484, 486, 487, 506, 507*, 581, 637

2. Հնգյլ եղբ. հալատուր քչի, որ 1401 թ. ստ. Յոհանէս Ապարաններեցի դրչի օրինակած Աստուածաշունչը — 15

3. Վարպետ (Հէքիմ—բժիշկ), հայր Յովաննէս Հէքիմի, որ 1438 թ. խմբագրել տվեց իր կազմած բժշկարանը — 487

4. Եղբ. Յովաննէս ոսկերչի, որ 1449 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 634

Վ

Վախախ — Քույր Յակոբ քչի, որ 1413 թ. գնեց Աւետ. — 161

Վախաբանգ — Գ. Թագավոր վրաց (1443—1446), որդի Ալեքսանդր Ա-ի, հիշատակարաններում հշվ. 1442, 1443 թթ. որպես Թագավոր — 534, 549, 551, 553

Վաճառ

1. Պարոն, իշխան Մարի, 1411 թ. — 122

2. Աթոռակալ Յակոբ կաթողիկոսի, 1413 թվականին — 157

3. Քչի, ճերմաշտապետ, ապրում էր Կիլիկիայում, 1421 թ. գնաց Երուսաղէմ և այնտեղ գնեց Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանց — 270

4. Երեց, հայր Կարապետի, որ իր 3 որդիների հետ միասին զոհվեց 1431 թ. Ամիգի մահտարածմին — 405

5. Որդի Ամիր-հալիլի, 1434 թ. հայր և որդի հիշվում են որպես պարոն՝ Գանձասարում — 439

Վալարամշան — Եղբ. Գրիգոր քչի, որ 1422 թ. Անդեղակոթում սա. Աւետ. — 293

Վանակաճ

1. Վարդապետ, ԺԳ. դարի նշանավոր ուսուցիչ, մատենագիր և եկեղեցական գործիչ, մհ. 1251 թ. — 86, 184, 297, 364, 369, 481

2. Հշվ. Սարգիս եպս գրչի կողմից որպես անցյալի հայ հոգևոր առաջնորդներից մեկը — 229, 364

Վանէս — Որդի Սիրունի, հշվ. 1417 թ. Ակոռոյ վանքում — 202

Վաչան — Որդի Յոհաննէս գրչի սանամայր Արուս-հաթունի, հշվ. 1436 թ. Կրծանիս գյուղում — 462

Վաչուա — Պր., Սերկևիլի գյուղի իշխաններից, 1442 թ. — 534

Վասակ — Փեսա Ներսէս մահտասու, որ 1431 թվականին հիզանում նորոգեց ու կազմեց մի Աւետ. — 412

Վասիլ

1. Հայր Աստուածատուրի, որ 1401 թ. հիզանում ստ. Աւետ. — 9

2. Մեծազարմ իշխանաց իշխան, հշվ. 1405 թվականին (վայրր անհայա) — 55

3. Հայր Կոստանդին Վահկացի կաթողիկոսի, հշվ. 1413 թ. — 157

4. Եղբորորդի Կարապետի, որ իր 3 որդիների հետ միասին զոհ գնաց 1431 թ. Ամիգի մահտարածմին — 405

5. հարասարցի, որդի Սահակի, 1432 թ. Երուսաղէմում ստ. Աւետ. — 431

6. Գրիչ, որդի Թորոս հազարապետի, 1432 (18-ամյա հասակում) և 1434 թթ. օր. մասունք Աստուածաշնչի — 431, 447

7. Սարկավագ, միաբան Մառիկու վանքի, 1448 թ. — 620

Վարգէլ — Որդի հռչա Վարգանի, որ 1443 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաւորք — 547

Վարդ — Պր., որդի պր. Դաւթի, իշխան Համշենի, 1440 թ. — 510

Վարդանշան — Ոմն, հշվ. 1434 թ. Զմշկածագում — 443

Վարդէթուփ — Կին Աստուածատուր երեցի, որ 1434 թ. Կաֆայում ստ. Մաշտոց — 444

Վարդեթիկին

1. Զոքանշ Գրիգոր քչի, որ 1414 թ. Կաֆայում սա. Մաշտոց — 171

2. Մայր Աւան-Պարոնի, որ 1434-ից տարիներ առաջ ստացել էր մի Աւետ. — 446

Վարդեհես

1. Ազգ. Յովաննէս գրչի, որ 1413 թ. օր. Յայսմաւորք — 159

2. Փեսա Տղապարոն քչի, որ 1444 թ. հարբերդում ստ. Յայսմաւորք — 576

Վարդիկ

1. Հորեղբայր Վարդան կր-ի, որ 1420 թ. Աղթամարում ստ. և նվիրել Պատրիկի վանքին մի Աւետ. — 238

2. Եղբ. Գաւաշի Քարիմի, որ 1444 թ. սա. Մաշտոց — 571, 572

Վառդ-Խաթուն — Քույր Հայրապետ գրչի, քրոշ դուստր Թ. Մինասենցի, 1444 թ. — 564

Վառդ-Մանուկ — Հնգցի եղբ. Մկրտիչ կր-ի, որ 1446 թ. Բաղէշում ստ. Յայամատուրք — 592, 594

Վառուս — Եղբ. Աստմ կր-ի, որ 1445 թ. Մար քղանում ստ. Աւետ. — 591

Վնլի — Հնգցի եղբ. Յովանէս վրդի, որ 1407 թ. լականին Տաթևում օր. Գր. ՏԹ. Փարոզգիրք — 82

Վեգե

1. Ազգ. Ղազար և Ստեփանոս ստացողների, որոնք ԺԵ. դարի սկզբներին Տշողում ստ. Ճառնտիր — 45

2. Ոմն, 1450 թ. ինչ-որ վանքի նվիրեց մի Ճաշոց — 649

Վիշապ — (գրված նաև Ուշապ), հայր Յակոբի, որ 1405-ից տարիներ առաջ Երևանում ստ. Աւետ. — 49, 50

Վիրապիկ — Սերկևիլի գյուղի տանուտերերից, 1442 թ. — 534

Վիթախ(՝) — Եղբ. Ուղուր-Մէլիքի, որ 1442 թ. Խլպաշի վանքում ստ. Աւետ. — 540

Վարդան

1. Մեծ կամ Արևելցի, ԺԳ. դարի նշանավոր մատենագիր — 52, 58, 86, 178, 208, 297, 355, 364

2. Քհյ, ԺԳ. դարի վերջերին ստ. Աւետ. — 447*

3. Որդի Յովանէս քհյի, որ 1401 թ. Խիզանում ստ. Ճաշոց — 18

4. Ոմն, Փոքրիկ հիշատակագրութիւն է Թողել 1403 թ. Տաթևում օրինակված Գիրք Հարցմանցի մեջ — 34

5. Վարդապետ, ուսուցիչ Թովմա Մեծոփեցու և այլոց, մհ. 1406 թ. — 56, 57, 78, 94, 103, 106, 127, 359, 364, 548*, 451, 453

6. Մաղկող, 1408 թ. Աւագ վանքում ծաղկեց Մանրամունք — 88

7. Հայր Թաղէոս քհյի, որ 1409 թ. Մոկքի Կաթմանց գյուղում ստ. Աւետ. — 95, 96

8. Հայր Թովմայ քհյի, որ ԺԵ. դարի սկզբներին Մոկքում ստ. Աւետ. — 96

9. Միաբան Մեծոփայ վանքի, 1410, 1435 թվականներին — 104, 455

10. Եղբորորդի Ղազար և Անտոն քահանանե-

Վարդան

րի, որոնք 1410 թ. Մոկքի սբ Խաչ վանքում օր. Աւետ. — 115

11. Կր. Վարդապետ եղբայր Յովանէս գրչի, որ 1411 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. ՏԹ. Փարոզգիրքի վարդանն օգնեց եղբորը Թուղթ ձեռք բերելով և կոկելով — 127

12. Հորեղբայր Յովանէս գրչի, որ 1411 թ. Մեծոփայ վանքում օր. Գր. ՏԹ. Փարոզգիրքը — 127

13. Դեռաբույս արեղա, 1412 թ. Կոճերաց վանքում օգնում էր Վրդանէս գրչին Թուղթ կոկելով — 138

14. Հայր Սարգիս վրդի, որ 1413 թ. ստ. Յովհ. Երզնացի գրչի օրինակած Մեկնությունների ժողովածուն — 143

15. Հայր Յովանէս գրչի, որ 1413, 1437, 1442 թթ. Խառաքաստայ և Գամաղիէլի վանքերում օր. Գիրք Հարցմանց, Աւետ., Ճաշոց — 146, 479, 538

16. Հայր Թաղէոս քհյի, որ 1413 թ. Մոկքի Ողիմ գյուղում ստ. Ճառնտիր — 148

17. Միաբան սբ Թէոդորոսի ուխտի, 1413 թ. — 160

18. Եղբ. Յակոբ քհյի, որ 1413 թ. գնեց Աւետ. — 161

19. Եպս, հշվ. 1414 թ. Գամաղիէլի վանքում — 169

20. Գրիչ, 1416 թ. օր. Աւետ. — 183

21. Սարկավագ, եղբ. Կարապետ գրչի, որ 1416 թ. Վանում, 1437 թ. Արճէշում օր. Մաշտոց և Յայամատուրք — 189, 474

22. Կր., աշակերտ Մելքիսեդեկի, երկուսը միասին 1416 թ. Ղրիմում Յայամատուրքի օրինակ շնորհեցին Յակոբ գրչին — 191

23. Վրդ., հնգցի ուսուցիչ Նիկողայոս գրչի, հշվ. 1418 թ. Վարազում (գուցե նույնն է Պ 5-ը) — 215

24. Կր. 1418 թ. Աղթամարում օգնում էր Թովմայ գրչին Թուղթ կոկելով, իսկ 1421 թ. օգնում էր Սաղաթիէլ գրչին, օրինակելով Աստուածաշնչի որոշ մասեր — 217, 264, 265, 265*

25. Ոստանի քահանաներից, 1418, 1419 թթ. — 221, 228

26. Երախտավոր Գրիգոր Ախալցխացի գրչի, որ 1419 թ. Հերմոնի վանքում օր. Գիրք Հարցմանց — 657

27. Կր., որդի Յոհանէսի, 1420 թ. Աղթամարում ստ. և նվիրեց Պատրիկի վանքին Աւետ. — 238

28. Միաբան Բերկրիի Յուսկան որդւոյ վանքի, 1420 թ. — 242

Վարդան

29. Փիլիսոփայ, միաբան էիմ անապատի, 1421 թ. — 253
30. Կր., իր մտերիմ Յովանէս գրչի հետ 1421 թվականին պատսպարվել էր էիմ կղզում, օգնում էր վերջինիս թուղթ կոկելով. մահացավ մինչև ձեռքերի օրինակության ավարտումը — 253, 254, 255
31. Գրիչ, 1421, 1425 թթ. Մպատայ վանքում օր. Աւետ. և Շարակնոց — 268, 340
32. Հայր Թումայ կր-ի, որ 1421 թ. Մպատայ վանքում ստ. Աւետ. — 269
33. Հայր Յոհաննէս քչի, որ 1423 թ. ստ. Յովհ. եպս Ոսկեփորի օր. Շարակնոցը — 303
34. Դպիր, եղբորորդի Յոհաննէս քչի, որ 1423 թ. ստ. Շարակնոց — 303
35. Հայր Դաւիթ գրչի, որ 1423 թ. Այրիվանքում-Գառնիում օր. Մաշտոց — 304
36. Որդի՝ Հոսիսիմէի, որ 1423 թ. ստ. Աւետ. — 309
37. Դաստիարակ Ստեփանոս վրդի, որ 1423 թվականին անցնելով Կաֆայ ստ. մի Շարակնոց — 312
38. Եղբ. Յովաննէս կր-ի, որ 1424 թ. Եղեվանքում ստ. Շարակնոց — 321
39. Եպս Խիզանի, 1427 թ. — 367
40. Պր., որդի Պարոնի, 1420-ական թթ. և 1432 թ. Տրապիզոնում ստ. 2 ձաշոց — 370, 427
41. Գրիչ, 1427 թ. Երուսաղէմում օր. Մկն. կթղկ. թղթոց (Տիրաաուր գրչի հետ միասին) և Մկն. Մաթ. աւետ. (Թորոս և Գէորգ գրիչների հետ միասին) — 371, 372
42. Գրակապ (կազմարար), որդի Աւետիսի, 1427—1450 թթ. տարբեր վայրերում (Աղ-թամար, Տշող գյուղ, Արճէշ, Արշունից վանք) կազմեց 6 ձեռագիր — 372, 373, 491, 512, 526, 637, 647, 648
43. Հայր Աբրահամ կր-ի, որ 1428 թ. Աղ-թամարում ստ. Աւետ. — 374, 376
44. Երկու նույնանուն միաբաններ Պատրիկի վանքում, 1428 թ. — 376
45. Հնգյւ միաբան Պատրիկի վանքի, հշվ. 1428 թ. — 377
46. Գրիչ, որդի Սամուէլ քչի, 1430 թ. Խոսրովայ վանքում, 1447 թ. Մոկրի Գինէկանց գյուղում օր. Աւետարաններ — 397, 611, 612
47. Միաբան Կաֆայի սր Անտոնի վանքի, 1431 թ. — 413
48. Հայր Սանահնի փակակալ Յովհաննէս

Վարդան

- վրդի, որ 1436 թ. Սաղմոսավանքում ստ. Մաշտոց — 466
49. Սարկավագ, աշակերտ Սանահնի առաջնորդ Յոհաննէս եպսի, 1437 թ. — 468
50. Եպս., հշվ. 1438 թ. (կամ քիչ հետո) Վարդիսուպան գյուղում — 489
51. Մատնիչ, 1439 թ. (կամ քիչ առաջ) մտանեց Մշոյ Առաքելոց վանքի սրբությունները Մուշի քուրդ իշխանին — 497, 498
52. Հայր Յախրագինի, հշվ. 1440—50-ական թթ. որպես Աթանանց գյուղի Աւետարանի կրկին ստացողներից մեկը — 506
53. Գրիչ, որդի Յովանէսի, 1441, 1444 թթ. Վանում օր. Յայսմաուրք և Աւետ. — 515, 568
54. Փեռու որդի Գուլիաշայ (կամ Փաշա-Մայր) մահապառ, որ 1441 թ. ստ. Աւետ. — 522
55. Եղբ. Յովանէս գրչի, որ 1441 թ. Խլաթում օր. Յայսմաուրք — 526
56. Միաբան Խլաշի վանքի, 1442 թ. — 539, 540
57. Պր. և խոշա, մեծազգի տանուտեր, որդի Շահամիրի, 1443 թ. Բաղէշում ստ. Յայսմաուրք — 546, 547, 548
58. Որդի Յովսէփ քչի, որ 1443 թ. ստ. Ժամագիրք — Պատարագամատոց — 557
59. Երկու նույնանուն Միաբաններ Գաւաշի վարդան զօրավար վանքի, 1444 թ. — 565
60. Հայր Գաւաշի Քարիմի, որ 1444 թ. ստ. Մաշտոց — 571, 572
61. Մորաքրոջորդի և աշակերտ Թփիսիսի Կաթողիկէի առաջնորդ Սարգիս փիլիսոփայի, 1444 թ. — 575
62. Հնգյւ հորեղբայր Թումայ Մինասեց գրչի, հշվ. 1428, 1445 թթ. — 377, 584
63. Տնտես Աւագ վանքի, 1445 թ. — 588
64. Կր., 1446 թ. Վանում ստ. Յայսմաուրք — 596
65. Վրդ., հորեղբայր Աբրահամ կր-ի, որ 1446 թվականին Արճէշում ստ. Յայսմաուրք — 600
66. Մականվամբ Մաքի, ուսուցիչ Խարայէլ գրչի, որ 1447 թ. Մոկրի Փասավանք գյուղում օր. ձաշոց — 610, 611
67. Հայր Դաւիթ կր-ի, որ 1440-ական թթ. Մոկրում ստ. Դանձարան — 611
68. Եղբ. Կարապետ քչի, որ 1440-ական թթ. Մոկրում ստ. Դանձարան — 611
69. Ազգ. Կարապետ կր-ի, որ 1450 թ. Յիպնայ վանքում ստ. Աւետ. — 644
70. Կր., 1450 — 60-ական թթ. հանձնեց Արծ-

Վարդան

- կէի Սքանչեւագործ հաշի վանքին 1441 թ. օրին. Շարակնոց-Տօնացոյցը — 523
71. Հայր Ամիր միայնակեցի, որ ժն.—ժՁ. դարերում գնեց և նվիրեց Թագէոս առաքելի վանքին մի Մաշտոց — 449
72. Աբեղա, ժն.—ժՁ. զդ. գնեց և նվիրեց իր Ադարիա աշակերտին մի Տօնացոյց — 528 *
73. Տեր, Գաւաշի տանուտերերից, ժն.—ժՁ. դարերում — 566

Վրդանէս (Վարդանէս)

1. Գրիշ, որդի Համաղասպի, 1412 թ. Կոճե-րաց վանքում օր. Գանձարան — 137
2. Տարածամ հնդցլ եղբորորդի և աշակերտ Գրիգոր վրդի, որ 1413 թ. հառաքաստում օր. Գր. Տթ. Քարոզգիրքը — 145
3. Որդի Յովաննէսի, որ 1436 թ. Աղթամա-րում սա. Աւետ. — 463
4. Եղբ. Աստուածատուր գրչի, որ 1437, 1443 թթ. հւլաթում օր. Աւետարաններ — 472, 553
5. Եղբ. Ներսէս աբեղայի, որ 1440 թ. Մե-ծոփայ վանքում-Մատնավանքում օր. Առ. Միւնեցու Մկն. Սահմանաց գրոցը — 509
6. Եղբորորդի Վարդան կր-ի, որ 1450—60-ական թթ. Արծկէի Սքանչեւագործ հաշի վանքին հանձնեց մի Շարակնոց — Տօնա-ցոյց — 523

Տ

Տալիքայ — Մայր Վարդան գրակապի, 1441, 1450 թթ. — 526, 647

Տաեիր

1. Սուլթան, որդի Ահմադ սուլթանի (Բաղդա-դի իշխող), Լանկ-Թամուրի կողմից բան-տարկվել էր Երնջակի բերդում, 1387 թ. սրան ազատեց վրաց Բադրատ թագավո-րը՝ հանդուգն հարձակմամբ գրավելով Երնջակը — 279, 287
2. Սուլթան Եգիպտոսի, Հավանաբար նույնն է 1438—1453 թթ. իշխող Ջահիր Սեյֆ-ագ-դին Շախմախը (տե՛ս նաև՝ Չախմախ) — 603

Տաշ — 1428 թ. Անգեղակոթում ստ. Աւետ. — 382

Տառուր — Հորեղբայր Անդրիասի, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. — 541

Տարսայիճ — Պարոն, որդի պր. Գուգունի, 1419 թ. հայրենազուրկ եղած, հիշվում է որպէս հայրապետ (1) Հերմոնի վանքի և Եղեղեաց վանքի — 656

Տաւեակաճ

1. Երեց, հշվ. 1413 թ. Եկեղեաց Սաղի սր-Ստեփաննոսի վանքում — 155
2. Գրիշ, 1418 թ. հորին անապատում Սիմէոն-կր-ի խնդրանքով օր. Վարդան Այգեկցու առակները — 211
3. Վրդ., 1422 թ. Ղրիմո՞ւ միշնորդ եղաւ մի Աւետարանի վաճառքի — 299
4. Երեց, հայր Յակոբ քհնյի, որ 1435 թ. Կաֆայում ստ. Տօնական — 460

Տաւեա-Միլիֆ — Կին պր. Յոհաննէսի, որ 1445 թ. վականին ստ. և նվիրեց Բագառիճի եկե-ղեցուն մի Աւետ. — 589

Տաւեիկ — Մահտեսի, 1556 թ. Սեբաստիայում ստ. 1448 թ. օր. մի Մաշտոց — 621 *

Տէրունեակաճ

1. Աբեղա, 1412 թ. Վրաստանի Աֆլիսցիխէ գյուղաքաղաքում ստ. Շարակնոց, 1423 թ. (դարձյալ հարավային Վրաստանում) մա-գաղաթ շնորհեց ոմն Յոհաննէս քհնյի՝ Շա-րակնոցի համար, 1447 թ. Յոհաննէս Սա-նահնէցի կր-ի գործակցութեամբ օրինա-կեց Գր. Տթ. Քարոզգիրք — 133, 303, 607, 608
2. Եպս Գողթան վիճակի, հշվ. 1425—1432 թթ. և որպէս հնդցլ 1447 թ. — 337, 423, 605
3. Վանահայր Թումայ առաքելալի վանքի, 1434 թ. (գուցե միւնուլն անձն է յՁ 2-ը) — 440

Տէրուն — Մահտեսի, 1451 թ. Ղրիմո՞ւ գնեց Աւետ. — 444

Տընէ-Միլիֆ — Մայր Մկրտիչ Նաղաշի որդի Մեսրոպի կին Շահմելիքի, մհ. 1449 թ. իր դստեր մահվանից միայն 15 օր հետո — 631

Տիւշառ — Տե՛ս Դիւշառ

Տիկիճ-Խաթուն — Քույր Աստուածատուրի, որ 1401 թ. հիւանդում ստ. Աւետ. — 9

Տիկիճ-Միլիֆ — Կին Եսայու, որ 1443 թ. Բա-ղէշում ստ. Աւետ. — 545

Տիկեաց

1. Մայր հոնախ մղտսու, որ 1406 թ. Կոն-թէր գյուղում ստ. Յայամաւորք — 65
2. Մայր Ռրստակէս երեցի, որ 1434 թ. Զմըշ-կածագո՞ւ գնեց Աւետ. — 443
3. Մայր Ջահարի, որ 1443 թ. Աղշոց վան-քում ստ. Զաշոց — 553

Տիւաւ-Խաթուն — Տե՛ս Դիւար-Խաթուն

Տիրամայր — Քույր Յովաննէս (Յովէլ) քհնյի, որ 1407 թ. Տաթևում ստ. Աւետ. — 77

Տիրանց

1. Մայր Ստեփաննոս գրչի, որ 1404 թ. հիւանդում օր. Աւետ. — 46

Տիրաւոյ

2. Տատ Յովանէս գրչի, որ 1417 թ. Ակոռոյ վանքում օր. Աւետ. — 202
3. Եղբորորդի Թումայ կր-ի, որ 1421 թ. Մպատայ վանքում ստ. Աւետ. — 269
4. Հգեր մայր Վարդան գրչի, որ 1430 թ. Խոսորովայ վանքում օր. Աւետ. — 398

Տիրաւոր

1. Վրդ., Գլաճորյան Համալսարանի նշանաւոր բարոնապետերից, գործել է 1309—1349 թթ. — 175, 297, 301, 364
2. Յրա, հշվ. 1402 թ. Սինէական անապատում, որպէս սերախտաւոր Յոանդ գրչի — 27
3. Տիրտուր, որդի Հնաղանդ կնոջ, որ 1403 թվականին Խալիքում գնեց և կազմել տվեց մի Աւետ. — 39
4. Ձեռնասկանդ գավակ Յովանէս արեղա Արիթարենցի, որ 1409 թ. ստ. Աւետ. — 65
5. Հնգել քեռորդի Թումայ վրդի, որ 1410 թ. կրկին ստ. նախկինում իրեն պատկանող Տօնապատճառը — 111
6. Որդի Փելիշաւու, ազգ. Մերոն գրչի, որ 1412 թ. Ոստանում օր. Աւետ. — 137
7. Արեղա, եղբ. Սաղի սբ Ստեփանոս վանքի վանահայր Ոնոփրիոսի, 1413 թ. — 154
8. Տանուտեր, 1413 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վաճառքի — 160
9. Որդի Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շարակնոց — 170
10. Մի այլ որդի (2-րդ կնոջից) վերոհիշյալ Հայրապետի — 170
11. Հայր Մելքիսէդ գրչի, որ 1416 թ. օր. Գր. Տթ. Փարոզգիրքը — 190
12. Հնգել եղբ. Նիկողոսոս քհնյի, որ 1418 թ. Վարազայ վանքում օր. Գր. Տթ. Փարոզգիրքը — 216
13. Եպս Աղուանից, 1423 թ. — 307
14. Միաբան Երուսաղէմի սբ Փրկիչ վանքի (1424 թ.), 1427 թ. Վարդան գրչի հետ միասին օրինակեց Մկն. կթղկ. թղթոց. 1432 թ. Գանձարան — 324, 371, 430
15. Աստուածատուր, պարոն, որդի Ամիր-Սարգսի, 1433 թ. Ղրիմում գնեց և արծաթով զարդարել տվեց մի Աւետ. — 436, 437
16. Հայր Ղազար երեցի, որ 1434 թ. ստ. և վերստին կազմել տվեց մի Աւետ. — 446
17. Եղբ. Աւագ-Պարոնի, որ 1434-ից տարիներ առաջ ստացավ մի Աւետ. — 446
18. Հնգել Հայր Յովանէս Սալմաստեցու, որ 1441 թ. Զազացոնդ գյուղում, ի հիշատակ իր ծնողների գնեց մի Ճաշոց — 519

Տիրաւոր

19. Հգեր եղբ. Գրիգոր արեղայի, որ 1442 թ. ստ. Գր. Նր. Մատեան — 543
20. Հորեղբայր Թումայ գրչի, որ 1444 թ. Մեծոփայ վանքում ավարտեց մի Ճաշոցի օրինակումը — 567

Տիրացու

1. Քհնյ Մշեցի, ԺԵ. դարից շատ առաջ (հավանաբար ԺԳ. դարում), Տարօնի Իննակնեան վանքի առաջնորդ Ստեփանոսի առաջարկով, լրացրել ու խմբագրել է Ճաշոց կոչվող Ժողովածուն — 246, 249, 484, 490
2. Ռես Գանձակ գյուղի, հշվ. 1404 թ. — 47
3. Հայր Մելքիսեդէկ գրչի, որ 1410, 1414 թվականներին Բաղէշում և Խիզանում օրինակեց Գր. Տթ. Փարոզգիրք (2 օրինակ) և Գիրք Հարցմանց — 113, 115, 165
4. Հայր Յովանէսի, որ 1414-ից տարիներ առաջ օրինակեց մի Աւետ. — 172
5. Հորեղբայր Յովանէսի, որ 1436 թ. Աղթամարում ստ. Աւետ. — 463
6. Հայր Յակոբ արեղայի, որ 1436 թ. ստ. մի Ճաշոց Հայր Յովանիսի ձեռքով վանքի համար — 467

Տիրաւոյ — Տեր, 1431 թ. իր Մանուէլ անուն եղբոր հետ ստ. Գանձարան — 417

Տիրիկ — Պր., ազգ. Սարգիս եպս գրչի, հշվ. 1419, 1427 թթ. — 229, 363

Տիրուհի — Մայր Կոստանդին Վահկացի կաթողիկոսի, հշվ. 1413 թ. — 157

Տղապարտ

1. Հայր Աւետիս գրչի, որ 1401 թ. Վարազում օր. Տօնական — 6
2. Եղբ. Աւագ-Պարոնի, որ 1434-ից տարիներ առաջ ստացել էր մի Աւետ. — 446
3. Քհնյ, որդի պր. Թաւաքալի, 1444 թ. Խարբերում ստ. Յայտաւարք — 576

Տովլաթ — Տե'ս Դովլաթ

Տուրաթ — Եղբ. Վարդան գրականի, հշվ. 1441, 1450 թթ. — 526, 647

Տուրան — Պարոն, իշխան Մարի, 1411 թ. — 122

Տալէլ — Եղբ. Առաքեալ քհնյի, որ 1417 թ. ստ. Աւետ. — 205

Յ

Յեցիկ — Մայր Կարապետ Սալիթաղեցու, որ 1442 թ. գնեց Աւետ. — 542

Փ

Փալիկ — Հայր Էլիսուրի (Սինեան ազատնե-րից), որ 1429 թ. որպէս վկա ստորագրեց

Բեշկէն իշխանի վճիռը նախկինում Սիւնէ-վանքին պատկանած մի Աւետարանի վե-րադարձման մասին — 392

Փանուկ — Պր., եղբ. Սերկէկի գյուղի տեր պր. Շալուկի, 1442 թ. — 534

Փաշ (թե՛ փաշայ) — Հայր պր. Չալարու և Յովհաննէս արքեպս Ոսկեփորի, որոնք մե-ռան 1432 թ. Տփլիսում — 421

Փաշայ (փաշա)

1. Դոնատր Յոհանէս քհնյի, որ 1410 թ. Ու-տանում ստ. և նվիրեց Աստուածածնի եկե-ղեցուն մի Յայմատուրք — 113

2. Նրկորդ կին Հայրապետի, որ 1414 թ. ստ. Շարակնոց — 170

3. Կին Ղազար երեցի, որ 1434 թ. սա. և վերստին կաղմել տվեց մի Աւետ. — 446

4. Զորանշ Ստեփանոս բրուտի, որ 1435 թ. վանում սա. Աւետ. — 457

5. Քրոշ դոնատր Սարգիս արեղայի, որ 1437 թվականին վանում ստ. Աւետ. — 473, 474

6. Կին Ներսէս քհնյի, որ 1438 թ. Սերաս-տիայում ստ. Ճաշոց — 493

7. Մայր Կարապետ գրչի, որ 1439, 1440, 1444 թթ. Ոստանում օր. Ճաշոց և 2 Գանձարան — 499, 510, 573

8. Քույր Աթանանց գյուղի քհնյ Ատոմի, որ 1440թ. հետ զենց իրենց գյուղից հա-փըշտակված Աւետարանը — 506

9. Դոնատր Նարեկ գյուղի բնակիչ հյուան տանուտեր Պետրոսի, որ 1440 թ. Ոստա-նում ստ. Գանձարան — 509

10. Հնգգլ դոնատր Գաւաշի Ղուկիկ մական-վամբ Թումայ վաճառականի, որ 1444 թ. ստ. Աւետ. — 563, 564

11. Նղբորկին Տղապարոն քհնյի, որ 1444 թ. ստ. Յայմատուրք — 576

12. Կին Անայ գյուղի բնակիչ Թովմայի, որ 1447 թ. ստ. Ճաշոց — 610

13. Հնգգլ մայր Յովանէս Մանգասարենց գրչի, հշվ. 1450 թ. — 648

Փաշա-Խաթուն — Քույր Սարգիս սարկավաքի, որ 1432 թ. Կաֆայի սր Անտոնի վանքում ստ. Մանրումունք — 428

Փաշա-Մելիք (փաշամէլէք)

1. Մայր Վրդանէս գրչի, որ 1412 թ. Կոճե-րաց վանքում օր. Գանձարան — 138

2. Մայր տանուտեր Ստեփանոսի, որ 1418 թ. Ոստանում ստ. Մաշոց — 219

3. Քույր Յովհաննիսի, որ 1419 թ. Տշող գյուղում ստ. Ճառքնտիր — 226

4. Քույր Սաղաթիէլ վրդի, որ 1421 թ. Վա-րագում մասամբ ինքն օրինակելով ստ. մի Աստուածաշունչ — 264, 266

Փաշա-Մելիք

5. Քույր Մկրտիչ կր-ի, որ 1438, 1444 թթ. Արճէշում ու վանում ստ. Ճաշոց և Աւետ. — 490, 568, 569

6. Մայր Յակոբ կր-ի, որ 1431 թ. Երեւանի վանքում օր. Հարանց վարք — 411

7. Կին Սամուէլ մահապու, որ 1443 թ. Աղ-շոց վանքում ստ. Աւետ. — 553

Փաշիլան — Մայր Ամիր միայնակեցի, որ Ժն. — ԺԶ. դդ. զենց և նվիրեց Թաղէոս առա-քեալի վանքին մի Մաշոց — 449

Փառուխշան — Նղբ. Մաթէոս գրչի, որ 1431 թ. Անգեղակոթում օր. Գր. Նարեկացու Մա-տեանը — 409

Փարխուղի — Նղբ. Աստուածատուր կր-ի, որ 1434 թ. ստ. Սարգիս Շնորհ. Մկն. կթղկ-թղթոցը — 446

Փիլիպպոս

1. Փեսա Մատթիոս քհնյի, որ 1429 թ. Կա-ֆայում ստ. Շարակնոց — 395

2. Նղբ. Սարգիս մահապու, որ 1447 թ. Մոկ-քի Գինէկանց գյուղում ստ. Աւետ. — 612

Փիր-Ալի — Զհանշահի պարոններէց, իշխում էր Ամուկ բերդին, որտեղից 1438 թ. ասպա-տակում էր Արճէշի և Արժկէի շրջանները — 484, 485

Փիրի-Բէկ — Թոռ Ոստանի և Վանի քուրդ ամիր Նղբի, 1433 թ. (թե՛ 1431 թ.) պաշարեց, գրավեց ու թալանեց Աղթամարը — 433, 434, 463, 505, 581

Փիր-Հուսեն — Պարոն, որդի Սահաթի, իշխում էր Արարատյան նահանգում, հշվ. 1411, 1412, 1414 թթ. որպես Բազարանի, Կար-սի, Օշականի իշխան — 124, 134, 162

Փիր-Ղաիպ — Պարոն, Թոռ Սահաթի, իշխում էր Արարատյան նահանգում, 1425 թ. — 335

Փիր-Ումար — Կարա-Յուսուֆի ղօրահրամանա-տարներէց, 1413 թ. ասպատակում էր Գանձասարի շրջակայքը — 197

Փովառ (փօլատ)

1. Որդի Թօղանի, եղբ. Աննայի, որ 1409 թ. ստ. Գր. Խլաթեցու օրինակած Ճառքնտիր-ը — 99

2. Մեծ պապ Յովանէս արեղայի, որ 1424 թ. Սղազայ գյուղում ստ. Գանձարան — 322

3. Նղբորդի Աբրահամ եպսի, որ Ժն.—ԺԶ. դարերում ստ. և նորոգել ավեց 1423 թ.

Մեծփայ վանքում օրինակված մի Շա-րակնոց — 305

Փովան-Շան — Մայր Աստուածատուրի, որ 1423 թ. Ուկկաղում գյուղում սա. Աւետ. — 306

Փողոց

1. Հայր Մելքսեթի, որ 1444 թ. Արդենիում
ստ. Աւետ. — 575

2. Անեբ Ռրստակէս երեցի, որ 1434 թ.
Զմշկածագո՞ւմ գնեց Աւետ. — 443

Փոխ-Տիկին — Եղորդին Յովանէսի, որ 1436
թվականին Աղթամարում սա. Աւետ. — 463

Ք

Քաղաքայապետ — Եղբ. Վարդան գրակապի,
Հշվ. 1441, 1450 թթ. — 526, 647

Քաղաք — Քույր պր. Մեծատան-որդույ, որ
1443 թ. ստացա՞ւ մի ժողովածու — 550

Քամալ

1. Մայր Մարտիրոս կր-ի, որ 1418 թ. Պոս
գյուղում ստ. Յայսմաւորք — 215

2. Ազգ. Մուրառշահի, որ 1419 թ. Ոստա-
նում ստ. Աւետ. — 227

Քաշիշալլի — Շողոմոս անեբն Մերուն գրչի,
Հշվ. 1412 թ. Ոստանում — 137

Քարամ (ար.) — Հնգցլ որդի Յովանէսի և Ա-
րուսի, որոնք 1449 թ. Ամիդի եկեղեցու
մեծ Յայսմաւորքի համար նվիրեցին մի
«բողշայ» (փաթեց) — 631

Քարամ (իդ.) — Մայր Յոհաննէս քհնյի, որ 1439
թվականին գնեց և նորոգել ավեց մի
Աւետ. — 500

Քարամ-Խարուն — Քույր Վարդան գրակապի,
Հշվ. 1441, 1450 թթ. — 526, 648

Քարեմ — Նաղաշ, հորեղբորորդի Մովսէս քհնյի,
որ 1439 թ. Աւագ վանքում ստ. Յայսմա-
ւորք — 496

Քարիմ — Որդի Վարդանի, 1444 թ. ստ. և
նվիրեց Գաւաշ գյուղի եկեղեցուն մի
Մաշտոց — 571, 572

Քարիմշան — Հայր Ֆրա Յովասաբ Ապարանե-
րեցի գրչի, որ 1421 թ. Կաֆայում օր. Բէ-
դայ քհնյի Գիրք կայծականց աշխատու-
թյուն — 270

Քաւլբէկ — Սարկավագ, ազգ. Իզիտ գրչի, որ
1420 թ. Նարեկ գյուղում օր. Աւետ. —
243

Քաֆուր — Մայր Հաղարբէկի, որ 1445 թ. Խա-
թում ստ. Յայսմաւորք — 586

Քիմիկ (կամ Քմիկ) — Ոմն, 1438 թ. Վարդի-
սուպան գյուղում սպասավորում էր Կա-
րապետ գրչին — 489

Քիչի-Խարուն — 1450 թ. ստ. մի Մաշտոց —
650

Քեար — Մայր Յովանէս (կամ Յովէլ) քհնյի, որ
1407 թ. Տաթևում ստ. Աւետ. — 77

Քեֆուշ

1. Մայր անանուն մի ստացողի, որ 1401 թ.
Ռշտունիքի Նկար վանքում ստ. Գանձա-
րան — 16

2. Քույր Կարապետ Վրացտանեցի գրչի, որ
1407 թ. օր. Գր. Տթ. Գիրք Հարցմանցը
— 85

Քեֆուշ-Խարուն — Կին Կիրակոս գրչի, որ 1438
թվականին Բաղէշում օր. Յայսմաւորք
— 487

Քուշբէկ (Քուշբէկ)

1. Եղբ. Ստեփաննոս գրչի, որ 1404 թ. Տշող
գյուղում օր. Տօնական — 43

2. (Կամ Քուշկ), հայր Պօղոս կր-ի, որ 1407
թվականին սա. և նվիրեց Գամաղիէի
վանքին մի Յայսմաւորք — 66, 71

Քուլափ-Խարուն — Կին ոսկեգործ Ուլունի, որ
1419 թ. ստ. Աւետ. — 237

Քուրդամիր

1. Եղբ. Աբրահամ քհնյ Մելտեցու, որ 1481
թվականին Կաֆայում ստ. Գր. Նարեկա-
ցու Մատենան — 20

2. Պր. հայր պր. Յովհաննէսի, որին Ստե-
փանոս վրդը անվանում է իր բարերար,
Հշվ. 1423 թ. — 312

3. Եղբ. Հայրապետ կր-ի, որ 1431 թ. Խի-
զանո՞ւմ գնեց և նորոգել տվեց մի Աւետ.
— 412

4. Փեսա Շեոֆոր պարոնի, որի որդի Ներսէս
քահանան 1438 թ. Սեբաստիայում ստ.
Ճաշոց — 493

5. Քեռորդի նշանավոր գրիչ Թումայ Մինա-
սեցի, Հշվ. 1445 թ. — 583

Քուրք — Պարոն, Սերկէիլի գյուղի իշխանե-
րից, 1442 թ. — 534

Քուրքանշ[ան] — Ոմն, 1440 թ. ստ. Սարգիս
Շեոբ. Մկն. կթղկ. թղթոր — 513

Քուր-Խարուն — Մայր Հալեպի տանուտեր Թա-
ւաքալի, որ 1400 թ. գնեց մի Աւետ. — 3 °

Քուֆ — Հայր Մկրտիչ կր-ի, որ 1446 թ. Բա-
ղէշում ստ. մի Յայսմաւորք — 592, 593,
594

Քրիստոսաւոր

1. Գրիչ, ծաղկող և կազմող, որդի Յովան-
նէսի, աշխատել է Ղրիմի տարբեր վայրե-
րում՝ Քեմէակի վանքում (1417 թ.),
Կաֆայում (1420, 1423 թթ.) և Կաֆայի
մոտ գտնվող սր Անտոնի վանքում (1428
— 1432 թթ.), 1449 թ. արդեն եպիսկոպոս
է և սր Անտոնի վանքի առաջնորդ։ Օրի-
նակել է 2 Շարակնոց, 2 Մանրուսմունք,
մի Նարեկ, Աւետարան, Ճաշոց և Ներսէս
Շեոբալու բանաստեղծութիւնների ժո-

Քրիստոսատուր

դովածում — 207, 245, 312, 313, 390.
395, 413, 415, 428, 641

2. Որդի տանուտեր Ստեփանոսի, որ 1418 թ. Ոստանում ստ. Մաշտոց — 219

3. Հայր վերոհիշյալ Ստեփանոսի — 219

4. Ոսկերիչ, 1440 թ. Ոստանում աշխատող Կարապետ գրչին ծիրան ուղարկեց — 510

Քրման-խաբուն

1. Մայր պր. Պակթամուրի, որ 1439 թ. Գա-
րանաղեաց Մնանառճոյ վանքում ստ.
Ճաշոց — 498

2. 1444 թ. մահացած կին Գրիգոր գրչի, հշվ.
Աղթամարում — 570

Քրմանշան — Հգեր հայր Մրմբարաքշահի, որի
խնդրանքով 1407 թ. Տաթևում Մատթէոս,
Գրիգոր և Եղիա գրիչներն օրինակեցին մի
Աւետարան — 76

Օ

Օգսէնտ — (տե՛ս նաև Աւգսէնտ) — 1408 թ.
վկայում է, որ Խաչատուր սարկավազը
Աստուածատուր երեցից գրավական է
վերցրել Վարդան Արեւելցու Արարածոց
մեկնությունը պարունակող մի ձեռագիր
— 92

Օգոստինոս — Յրա, ուսուցիչ Ֆրա Յովասար Ա-
պարաներեցու, որ 1421 թ. Կաֆայում օր.
Բեդայ քհնյի Գիրք Կայծակնացը — 270

Օգրէկ

1. Մեռավ 1407 թ. (համաճարակի՞ց) և
թաղվեց Վաղանդնու վանքում — 80

2. Հայր Մկրտիչ քհնյի, որ 1418 թ. Յուսկան
որդւոյ վանքում ստ. Աւետ. — 214

Օքման-Բէկ — Տե՛ս Աւթման

Օլբա-խաբուն — Գուստր Թումայի, 1421 թ. իր
ամուսին ուստայ Մուրադշահի հետ միա-
սին, վաղամեռիկ որդու հիշատակին մի
ձեռք պատարագի զգեստ նվիրեց Վանի
քահանաներ Մկրտիչին և նրա որդի Կա-
րապետին — 262

Օմար-Շամշան — Ռշտունիքի Մոխրարեբդ գյու-
ղի բնակիչներից, որի բաժին հողը 1440-
ական թթ. գնեց սբ Յակոբի վանքը — 582

Օրբէլ (Օրպէլ)

1. Հայր Մկրտիչ վրդի, որ 1420 թ. Յուս-
կան որդւոյ վանքում օր. մի Աւետարան,
խսկ 1432 թ. Արճէշում ստ. մի Մաշտոց
— 242, 424

2. Յրա, 1442 թ. վկա եղավ մի Աւետ. վա-
ճառքի — 542

Օրբելեան — Սիւնեաց իշխանական տան տոհ-
մանունը — 74, 468, 486

Օրդու-Մէլէֆ — Քույր տանուտեր Յովանէսի, որ
1427 թ. ստ. և նվիրեց Վարազայ վանքին
մի Յայսմաուրք — 659

Ֆ

Ֆախուրշա — Պր., որդի պր. Շատիպէկի, որ
1430 թ. գերությունից ազատեց մի Աւետ.
— 399

Ֆախրադին

1. Խոշա, ամուսին Ահլի-Մելիքի, որ 1437 թ.
Բայու գաւառում ստ. Աւետ. — 476

2. Որդի Վարդանի, հշվ. 1440—50-ական
թվականներին որպես Աթանանց գյուղի
Աւետարանի կրկին ստացողներից մեկը —
506

Ֆառուխ

1. Ազգ. Յովհաննէս քհնյի, որ 1422 թ. Վա-
նում ստ. Աւետ. — 296

2. Տնտես Ագուլեաց վանքի, 1425 թ. — 337

3. Գաւառի տանուտերերից, ԺԾ.—ԺՁ. դդ.
— 566

Ֆառուխշան

1. Եղր. Յովանէս գրչի, որ 1408 թ. Յիպնայ
վանքում օր. Գանձարան — 92

2. Փեսա Կիրակոս քհնյի, որ 1414 թ. Ոստա-
նում ստ. Աւետ. — 166

3. Հնգցլ եղր. Ստեփանոս բրուտի, որ 1435
թվականին Վանում ստ. Աւետ. — 457

4. Եղբորորդի Կարապետ կր-ի, որ 1441 թ.
Խլաթում ստ. Յայսմաուրք — 526

5. Խոշա, որդի պր. Ադիպէկի, որ 1442 թ.
Խլապաշի վանքում ստ. Աւետ. — 540

6. Երախտավոր Վարդան գրչի, որ 1444 թ.
Վանում օր. Աւետ. — 569

Ֆարխունդէ (Ֆարխունդի)

1. Պր., քեռի Յովաննէս քհնյի, որ 1423 թ.
ստ. Շարակնոց — 303

2. Պապ Սանահնի փակակալ Յովհաննէս
վրդի, որ 1436 թ. Սաղմոսավանքում ստ.
Մաշտոց — 466

Ֆռանգ

1. Յրա, ծերունի միաբան Սինէական անա-
պատի, 1402 թ. ականց գործածելով օրի-
նակեց Ներսէս Լամբրոնացու Մկն. Մտթ.
աւետ. աշխատությունը — 26, 27

2. Որդի Բերկրի քաղաքի Ջաքարիա տանու-
տերի, 1422 թ. — 295

3. Պարոն ոմն, հշվ. 1439 թ. Աւագ վանքում
— 495

Յոանն

4. Եղբ. Մովսէս քհնյի, որ 1439 թ. Աւագ վանքում սա. Յայսմատուրք — 495, 496

Յոանն-Խաթուն — Հնգցլ մայր Տիրատուրի, որ 1433 թ. Ղրիմում դնեց և արծաթով դարդարել տվեց մի Աւետ. — 436

Յոաննզառ

1. Որդի Ստեփանոս րրոտի, որ 1435 թ. Վանում ստ. Աւետ. — 457

2. Յրա, 1442 թ. վկա եղալ մի Աւետարանի վաճառքի — 542

Յոաննզառ

3. Հայր պր. Ամիր Կաֆացու, որ 1442 թ. ստ. Աւետ. — 543

Յուրալ — Եղբ. (հղև) Մանուէլ գրչի, որ 1419 թ. Երուսաղէմում օր. Ճառքնտիր — 234

Յրանցիսկոս — Առաջնորդ Ապարաններ ունիթո-ռական վանքի սր Դօմինիկոսի անվան միաբանության, 1401 թ. — 15

ԱԶԳԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Ժն. դարում, ինչպես նաև նախորդ շրջանում ազգանունների գործածությունը հայոց մեջ րացատիկ երևույթ է եղել: Այս կամ այն մարդուն նույնանուն այլ անձնավորություններից տարբերելու նպատակով մեծ մասամբ օգտագործում էին նրա ծննդավայրի կամ գործունեության հիմնական վայրի անունը: Սույն ժողովածուի մեջ հրատարակված հիշատակարաններում մեծ թվով մարդիկ այդ հատկանիշով կոչվում են Մեծոփեցի, Աղթամարցի, Ղրիմեցի, Կաֆայեցի, Բաղիշեցի և այլն: Իսկական ազգանուն (հնում ասում էին մականուն) կրող անձանց թիվը հիշատակարաններում շատ ավելի քիչ է, բայց եղածն էլ որոշակի հետաքրքրություն է ներկայացնում հայոց ազգանունների պատմությունը ուսումնասիրելու տեսակետից: Նկատի ունենալով վերոհիշյալը՝ նպատակահարմար դասնք կազմել նաև ազգանունների և մականունների ցանկեր:

Ազգանունների մի զգալի մասը կազմված է տվյալ անձնավորության հոր անվան միջոցով. այսպես, օրինակ՝ Մերենց (կամ որդի Մերի), Մանգասարենց (կամ որդի Մանգասարի), Լիանոսենց (կամ որդի Լիանոսի) և այլն: Սակայն կան նաև ոչ փոքր թիվ կազմող ազգանուններ, կազմված ոչ թե հոր, այլ տվյալ գերդաստանի պատմության մեջ կարևոր դեր կատարած որևէ նախորդի նվիրական անունով, այդպիսիք են օրինակ՝ Գուռթեանց, Մինասենց, Ավագերեցանց, Ալրամենց ազգանունները: Կան նաև ազգանուններ՝ կազմված տվյալ գերդաստանի զբաղմունքի կոչումից (օր. Կոշկերենց, Հիւսանորդի), ինչպես նաև՝ մականուններից (օր. Տանժիկենց, Բրժոնց, Խլոնց և այլն):

Արիթաբենց Յովաննէս — 64

Ամիրլուսենց Յոհաննէս — 227

Ասիլպանենց պր. Թորոս — 369

Ավաֆնիցանց Ստեփանոս — 139

Ավրամենց Թադէոս, որդի Սիանի — 390, 395, 401, 413

Բալլժենց պր. Աստուածատուր — 467

Բրժոնց Յովաննէս, որդի Բաղասարի — 579

Բիւթեկեանց տուն — 194

Գաւաշենց Միրիշան — 566

Դեղկանց Ստեփանոս — 44

Դպլենց Ստեփանոս — 353

Էմէլիֆենց Գրիգոր, որդի Էմէլիքի — 365

Էծկանց Գրիգոր — 131

Լեւկանց Յովաննէս — 341

Լիանոսենց Կիրակոս, որդի Լիանոսի — 235

Խրլոնց (կամ՝ Խլոնց) Կիրակոս կաթողիկոս — 516, 546

Մերենց Գրիգոր Խաթեցի, որդի Մերի — 203

Կոշկերենց Մկրտիչ — 573

Հեփիմաշանց Սահակ աղա — 311, 311*

Հիւսեմնորդի Մկրտիչ — 128

Զիթկանց Կիրակոս — 565

Ղազարաբենց Յոհաննէս — 381

Մանգասենց Ղազար — 105

Մանգուկենց Ամիրպէկ — 582

Մանգասարենց Թումայ — 565

Մանգասարենց Յովաննէս, որդի Մանգասարի — 587*

Մելիֆենց Սարգիս Արծկեցի — 502

Միւսեանց Թումայ, որդի Սիմէոնի — 506

Մխիթարենց Գրիգոր — 543

Մուսիսենց Գուլաղիզ — 566

Յուրաբենց պր. Յովաննէս, որդի Յուրգորի — 505

Նաւապետենց կամ Նաւապետանց Մկրտիչ — 105, 232

Շամառնից տուն, Վանի և Ոստանի քուրդ ա-միրների գերդաստանը — 581

Ովսեմանց Յակոբ — 622

Չիբիբեանց Աղիզպէյ — 543

Ա Ջ Գ Ա Ն Ո Ւ Ն Ն Ե Ր Ի Ժ Ա Ն Կ

Յոթնութիւնեաց զարմ — 258	Տանժիկեց Աւագ, տեր Սիմիթի Գաւաթար գլուղի — 392
Եոթնութեց Կիրակոս — 582	Տլոշեց Միրիշան — 566
Քաթողիկոս (Հռոշկան), Բագէշի բրդական դինաս- տիայի տոհմանունը — 329	Փափոսեց Ծոհանէս — 565
Մաւրադեց, մեծատուն գերդաստան Տփիսի- սում — 420	Քարիմշեց Մկրտիչ — 566
Մաւրխեց, մեծատուն գերդաստան Տփիսիսում — 488	Քաւեց Մկրտիչ, որդի Քուրի — 592, 593
	Օրբիւնեմ — 74, 468, 486
	Օրբիւնեց Մկրտիչ, որդի Օրբէլի — 105, 134, 241

Մ Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Ն Ն Ե Ր Ի Ժ Ա Ն Կ

ՄԱյցելուկ Մարտիրոս — 588	Հաւիկ Ստեփանոս — 523
ՄԻ Գաղիկ Մխիթար — 260	Ղաւա Սաղաղայ — 630
ՄԻ Դաշտի Պետրոս — 610	Ղուզիկ Թումայ վաճառական — 562
ՄԻ Թաքար Յովաննէս — 407	Ճաւիկ Յակոբ — 588
ՄԻ Թանաճաշ Պետրոս — 482	Մոնք Ծոհանէս վրդ. — 264
ՄԻ Խալիֆա Հերպետ — 490	Մաքի Վարդան — 611
ՄԻ Խանձողատ (նաև Խանձող և Խանձողաշուր) Գրիգոր կաթողիկոս — 222, 223, 656	«Յակոբ առաքի» Մարգարէ — 219
ՄԻ Խաւ Գրիգոր — 415	Յերկեց Դանիէլ — 629
ՄԻ Խոշաղամ պր. Արեշահ — 590	Ոսկեփոր կամ Ոսկիափոր Յովհաննէս եպս, Անիի — 222, 534
ՄԻ Կախիկ Յովհ. Որոտնեցի — 580	Սուկ Ստեփաննոս — 137
ՄԻ Կարմիր Յովաննէս — 112	Տկլեզ Թովմա — 145
ՄԻ Կուլա Սարգիս — 174	Փիւր Ստեփաննոս — 580

ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Սույն ցանկում, ըստ հնարավորին, աշխատել ենք համառոտակի ցույց տալ քիչ հայտնի վայրերի գտնված տեղը՝ միջնադարյան հայկական աշխարհագրական տեղանունադրությամբ։ Ցանկի մեջ տեղ են դրվել ոչ միայն աշխարհագրական այն անունները, որոնք հիշատակարաններում գործ են ածվել որպես տեղանուններ, այլ նաև նրանք, որոնք գործածված են միայն (կամ նաև) որպես այս կամ այն անվանավորության ծննդյան կամ գրծունենության վայրի անուն։ Օրինակ, հիշատակարաններում Ածղաւ բերդաքաղաքի մասին հիշատակություն չկա, սակայն հիշվում է Ոհանէս Ածղաւեցի անունով մի գրիչ։ Նման ձևով գործածված տեղանուններից առաջ, Ցանկում, դրված են աստղանիշեր՝ այսպես՝ * Ածղաւ, * Ասիճանց և այլն։ Այն դեպքերում, երբ որևէ աշխարհագրական անուն հիշատակարաններում գործածված է և՛ որպես տեղանուն, և՛ որպես ծննդավայրի կամ գործունենության վայրի անուն (օր. Անի—Անեցի, Աղթամալ—Աղթամարցի), ապա սկզբից տվել ենք այն էջահամարները, որոնցում աշխարհագրական տվյալ վայրը հիշված է իբրև տեղանուն, իսկ շարունակությամբ՝ փակագծերի մեջ՝ երկրորդ ձևով հիշված տեղանունները։

Համառոտված են հետևյալ բառերը՝ զյուզ—զյ, քաղաք—քղք, գյուղաքաղաք—ղղքղք։

Ա.

Աբրահամեց, գղ Մոկքում — 527

Ագուլիս, գղ, գղքղք Գողթան գաւառում — 337, 605

Ագուլեաց վանք — 423, 505

Արամեց, գղ Արտամետի և Ոստանի միջև — 505

Ալանեց սբ Նշան, վանք Խիղանի՝ մոտ — 328

Ալբեղայ — Տե՛ս Երնշակ

Ախալցխայ, գղք (գրված՝ Ախալցխա, Ախալժըխէ, Յաղժխա) — 186, 280, 312, 518, 584, (312)

Ախալցխայ երկիր — 486

* Ածղաւ, բերդաքաղաք Տայքում (վրջ.Ածխուրի) — 445

Ակեռ վանք, Շատախում — 244

Ակռռայ վանք, Շատախում (Ջերմաձոր), Կաղբի գղի մոտ — 202

Աղաղ, Խլաթի շրջանում — 284

Աղբակ — 326

Աղետե (իմա՝ Աղստե, Աղստաֆա) — 461

Աղէր, գղ Խլաթի շրջանում — 250, 284, (649)

Աղբամուս — 40, 47, 97, 136, 165, 216, 217, 230, 238, 247, 252, 265, 326, 357, 374, 376, 433, 435, 463, 505, 524, 538, 563,

568, 570, 571, 572, 579, 581, 582, 583,

595, 608, 609, 634, (105, 420, 491)

Աղձն, գաւառ Դիարբեքի նահանգում (Նույնն է Արղան) — 545

Աղուաճ, Աղուաճից աշխարհ, Աղուաճից առւն — 52*, 194, 239, 274, 382, 384

Աղուաճ, գղ Խլաթի շրջանում — 283

Աղեղաղայ բերդ, Բագարանի մոտ, Ախուրյանի ափին (կոչված նաև Տիկրանայ բերդ) — 124

Աղբաց վանք, Այրարատի Փեղոյ-Ձոր կոչված վայրում, Այրիվանքից հարավ-արևելք — 537, 551, 553, 606

Ամառիա, մայրաքղք — 323

Ամառիայ վիճակ — 384, 385

Ամիր կամ Համիր, շահաստան, մայրաքղք, քղք — 278, 286, 287, 292, 344, 403, 405, 426, 452, 458, 464, 471, 623, 627, 629, 632, (354)

Ամրայ շուր — 277

Ամուկ, ամրոց, բերդ, քար, Վասպուրականի Առքերանի գաւառում, Վանա լճի արևելյան եղերքին — 374, 484, 485*

Այրարատեան կամ Արարատեան գաւառ, երկիր, թեմ, նահանգ, տուն — 51, 101, 103*, 106, 143, 162, 163, 175, 274, 315, 335,

380, 381, 421, 422, 465, 534, 537, 551,
553, 560, 561, 604, 606, 662 °

Այրիվանք — 304, 561, 604

Այրիվանքի լիճակ — 391

Անգղիական կամ Անգլիական, Անգլիական
գլխի, գլխի, Սինեաց Մղակ գաւառում —
292, 382, 409, (382)

Անգիւմ — 19

Անթիք քաղ (իմա՝ Այնթափ) — 3 °

Անի — 290, 302, 354, 355, (233, 617 °)

Անձնագրային կամ Անձնագրային վանք, Ռշտու-
նիքում — 41, 53, 302

Աշնայ, գլխի Մոկրում — 610

Ապառնեաց վանք, Մանազկերտի մոտ — 639,
(589)

Ապարտեհի կամ Ապարտեհ վանք, Սինեաց նրբն-
շակ գաւառում — 26, (15, 27, 61, 269)

Առնա նահանգ (նույն է՝ Աղուանք) — 205

Ապրենիկ, գլխի Արծկէի կողմերում — 339

Ապրիսնակ կամ Ապրիսնակ, գլխի Քաշերումի-
քում, Մեծոփայ վանքից հարավ — 360,
485, (87)

Ավրի, վայրն անորոշ — 375

Ատինեանց, գլխի Մոկրում — 221 °

Ատրպատական կամ Ատրպատան — 76, 87,
272

Արաբտան — 532

Արապկերայ երկիր — 603

Արարի, վանի Քաղամաս — 619

Արգիլան կամ Յուսկան (Յուսկայ) որդայ վանք,
Բերդիում — 169, 213, 329, 500, 527,
639

Արզն ամուր, նույն է Աղձն (այժմ՝ Խարզան),
Դիարբեքի նահանգում — 449, 471

Արդրում կամ Արդում, նաև Կարնայ քաղաք
— 225, 283, 456 °, (426)

Արծկէ քաղ — 283, 326, 381, 485, 517, 523,
538, 548, 608

Արծկայ բերդ — 214

Արծնի, գլխի Կոսալքում — 485

Արծունեաց երկիր, գաւառ — 137, 167

Արզնի ամուր, գլխի, բերդ, Դիարբեքից
հյուսիս-արեւմուտք (այժմ՝ Արդան —
Մազեն) — 575, 576, 589, 590, 625, 627,
632

Արենի քաղ — 92, 135, 253, 281, 283, 326,
378, 425, 435, 490, 516, 568, 587, 600,
645, 646, 648, (254, 597)

Արենիայ կամ Արենայ, Արենի գաւառ, երկիր
— 465, 484, 485 °

Արշնից վանք, Քաշերումիքում, Մեծոփայ
վանքի և Սիփան լեռան միջև — 636, 637

Արապ գաւառ — 61, 61 °, 353

Արցախական երկիր — 195

Արփաղնի վանք, Կիլիկիայում — 53

Աւագ վանք, Դարանաղեաց գաւառում — 54,
83, 88, 98, 130, 138, 139, 222, 495, 496,
556, 588, 632

Աւնիկ ամուր, Բասենի գաւառում Հասանկալէից
հարավ — 278, 283, 287

Աւշական գեղաւան — 162

Աւսեւնի վանք, Տրապիզոնում — 370

Ափխազի — 514

Աֆլիոցիսէ գլխի, Դորիի մոտ — 133

Բ

Բաքիւն — 194, 278, 287, 380, 595

Բաքիւն գաւառ — 661

Բաքիւն գլխի — 226 °

Բագաւիկ գլխի, բարձր Հայքի Դերջան գաւա-
ռում — 589

Բադրան բերդ, Արշարունիքում — 287

Բագրան գաւառ — 124

Բագրան, Բագրանիքում — 250

Բալու գաւառ — 476

Բալվանք (Բալվանիք), գլխի Ռշտունիքում —
580, 582

Բաղաղայ քաղ, Աղուանքում (Թերեւս Բալլա-
կան է), վերջինից Հանկ-Քամուրը իր
վերջին արշավանքի ժամանակ — 52 °

Բաղդադ կամ Պաղտա — 7, 52 °, 281, 381,
595, 596, 644

Բաղէշ քաղ — 64, 111, 113, 115 °, 165, 284,
326, 375, 376, 378, 465, 487, 516, 545,
546, 547, 585, 592, 594, 649, (334, 335 °,
379, 440, 454)

Բաղիւն գաւառ, երկիր, նահանգ — 215, 622,
644

Բաղիւն լիճակ — 452

Բաղիւն վանքում — 478

Բառն — 283, 345 °

Բարիձորի. որ Ատաւածածին, Խիզանում —
340

Բարձու քաղ (իմա՝ Պարտաւ) — 205

Բալդի, վայրն անորոշ — 111

Բերդակայ վանք, Խախտեաց գաւառում — 661

Բերդանի վանք, Ռշտունիքում — 596, 614,
620

Բերդավանք, գլխի Վայոց-Ձորում — 301, 302

Բերդիկի ռապառ, Չմշկածագում — 443

Բերկի քաղ — 242, 295, (105, 429)

Բերկի գաւառ — 213, 214, 241, 256, 295,
321, 322, 339, 353, 527

Բղնունեաց գաւառ, նահանգ — 26, 135

Բլաւնից գլխի, Ռշտունիքում — 243

Բուխանանից հրկիր, Բոհտան-սու գետի հովիտը (Ջերմաձոր) — 388
 Բուստ, գլ Գողթան գաւառում — 73
 Բլեի կամ Բեեի, Բլեի — 51, 52 °, 162, 275, 421, 422

Գ

Դագարիա կամ Կագարիոյ, Խագրաց աշխարհ, հրկիր, նահանգ (իմա՝ Ղրիմ) — 20, 109, 401, 414, 502, 511
 Դագարիա, Փոքր-Ասիայի հին գաւառներից — 390
 Դամադիէի վանք, Խիզանում, կոչված է նաև Աւագ սր հաշ — 67, 167, 168, 169, 189, 367
 Դամիրի — 288
 Դամրաց Կագարիոյ — 279
 Դանձակ քղք (այժմ Կիրովարագ) — 461
 Դանձակ շահաստան — Տե՛ս Թավրէզ
 Դանձակ, գլ Ռշտունիքում, նարեկից 4 ժամվա հեռավորութեամբ — 47, 582
 Դանձասուր — 195, 241, (583)
 Դանի գլքղք — 52, 304, (131, 304)
 Դանոյ գաւառ — 391
 Դավագանին բերդ, Աղստևի գաւառում (այժմ՝ Նոյեմբերյանի շրջան) — 461
 Դաւալ, գլ Ռշտունիքում — 220, 562, 563, 565, 566, 571, 579, 593
 Դաւաշից հրկիր — 418, (566, 582)
 Դաւառի երկիր, վայրն անորոշ — 222, (61)
 Դաւառ վանք, Բաղէշի մոտ — 594
 Դեգարֆունեաց գաւառ (գրված նաև Գեղա-գունի ձևով) — 229, 241
 Դեմամէլ վանք, Մար գաւառում — 122
 Դերմանիկ — 441
 Դիւնէկանց, գլ Մոկքում — 612
 Դոդրան գաւառ, վիճակ — 463, 604, 605, (73)
 Դոդրենայ տուն — 73
 Դոմուց վանք, Բաղէշի մոտ — 165
 Դուրի կամ Գուրի գլքղք, մայրաքղք — 58, 489
 Դուրֆուսի (գրված՝ Գորոփոսիսի) սր Թէոդո-րոս, վանք Երզնկայից արևելք, 6 ժամվա հեռավորութեամբ — 65
 Դուգարացոց նահանգ — 240

Դ

Դադի վանք, Վերին-Խաչենում — 24
 Դամասկոս — 3, 193, 280, 591
 Դամասկ — Տե՛ս Ցիպնայ վանք
 Դավրէժ — Տե՛ս Թավրէզ

Դարանդեաց գաւառ — 98, 343, 495, 498, 539, 589
 Դարբանդ — 465
 Դաւայթար, գլ Սինիքում — 392
 Դեղնիս, գլ Ռշտունիքում — 582
 Դերձիկ վանք, Գաւաշի մոտ — 615
 Դերբան կամ Դերբան, Բարձր-Հայքի գաւառ-ներից — 602, 661, (144)
 Դիարբաք կամ Դիարբակ (իմա՝ Դիարբեքիր) — 28, 452
 Դիզակ, Արցախի գաւառներից — 382
 Դմրշի (իմա՝ Դամասկոս) — 53, 461, 655
 Դրագարի, վանք Կիլիկիայում — 246, 249, 484, 545, 649

Ե

Եդիպոս — 603, 624
 Եզնկա քղք, մայրաքղք (իմա՝ Երզնկա) — 39, 188, 289, 344, 381, 467, 601, 602, 639, 645, (143, 183, 233, 435, 631)
 Եկեղեցաց գաւառ — 154, 186, 289, 344, 467, 495, 496, 539, 556, 589, 602
 Եղեղեաց գաւառ (նույն է Վայոց-Ձոր) — 163, 320, 349, 419, 473, 638, 656
 Եղեղեաց անապատ — 422
 Եղեղիս քղք, Կենտրոն Վայոց-Ձորի — 383, (144, 397)
 Եղեղեմ, Բերկիրում — 295, 321, 322, 353
 Եղիվարդ կամ Եղիվարդ գլ, գլքղք Արագած-ոտնում — 163, 360, 561
 Եղևարդու վանք — 143
 * Եղուեզ, գլ Աղուանքի Ղապալոյ գաւառում — 439
 Եղուեղի գլ, վայրն անորոշ — 426
 Երասխ գետ — 277, 365
 Երեւան վանք, Վանից հյուսիս, Ամուկ բերդից 3 ժամվա հեռավորութեամբ, Երեւին գյու-ղի մոտ — 411, 419
 Երեւան կամ Երևան, Էրևան մեծ աւան, գլքղք, քղք, մայրաքղք — 49, 50, 51, 106, 276, 662 °, (237 °, 616)
 Երեզ անապատ, Տուրուբերանի Հաշտանք գա-ւառում — 408
 Երզնկա — Տե՛ս Եզնկա
 Երկայն-ընկուզեաց վանք, Չմշկաժագի ծաղ-ման գաւառում — 426, 449, 450, 458
 Երեւակ կամ Ալբեյայ ամուր, բերդ, գլյակ — 52 °, 278, 279, 287, 326, 452, 472, 486, 507 °, 518
 Երուսաղէմ — 3 °, 52 °, 84, 99, 103 °, 104 °, 130, 157, 178, 179, 193, 233, 234, 256, 270, 300, 325, 361, 362, 371, 372, 383,

397, 425, 429, 430, 431, 450, 461, 494,
502, 518, 522, 528, 529, 534, 558, 561,
577, 580, 581, 590, 600, 603, 642, 645,
647 *

Ջ

Ջերուն (իմա՝ Ջէյթուն) քղք — 98
Ջերիշատ, գլ Արճէշի մոտ — 485
Ջրմիտին (իմա՝ Ջմիտնիա) — 279
Ջրոնի, բերդ Շատախում — 536

Է

Էշմիածին — 522, 531, 536, 538, 545, 546,
548, 549, 554, 561, 567, 568, 575, 581,
586, 587, 604, 605, 637, 641, 644, 648

Ը

Ընծափու դաշտ, Ռշտունիքի սբ Յակոբի վանքի
կալվածքներից — 582
Ընկուզազում — Տե՛ս Կոթիփորոյ վանք
Ըռշաունեաց երկիր — Տե՛ս Ռշտունեաց երկիր

Թ

* Թագաւ գլ, վայրը անորոշ — 559
Թալիւէզ շահաստան, քղք (գրված նաև՝ Դաւ-
բէժ, Թաւրէզ, Թաւրիժ, Թաւրիզ և այլ ձե-
վերով) — 10, 32, 52 *, 68, 87, 111, 194,
200, 272, 280, 283, 326, 328, 353, 375,
381, 391, 419, 455, 457, 514, 577, 587,
644, 645, 648, 655, (31, 109, 191, 206)
Թալիւիզայ աշխաթ — 404, 485
Թացու, գլ Խիզանում — 477
Թիլկուրան — 292, (629)
Թլկան Վերին, վայրն անորոշ — 373
Թմոֆ (իմա՝ Թմոգվի) — անառիկ դղյակ, Զա-
ւախք գաւառում — 103 *, 354, 535, 618,
(163)
Թորանայ վանք, Դարանաղեաց գաւառում
— 646
Թուխ, գլ Դատվանից հարավ՝ Ազնվածորում
— 394
Թուրքսում — 68
Թրակա, որ Վժնկս կոչի — 95

Ի

Իլոյվանֆ, գլ Ռշտունիքում — 177
Ինենակենան վանք, Տարոնում (նույնն է Մշոյ
սբ Կարապետ) — 88, 246, 249, 484

Լակքառան (իմա՝ Դաղստան) — 532
Լիկեաց ժողովներ — 279
Լիմ կամ Լիմն կղզի և մենաստան — 253, 254
Լոյսալի, գլ Չմշկածագում — 559
Լոսու բերդ, Լոռէ քղքի բերդը (այժմ՝ Ստե-
փանավանի մոտ) — 515
Լոր, գլ Սիւնեաց Մղակ գաւառում (Ջանգե-
զուրում) — 392
Լոռի կամ Լաւոյ գաւառ — 315, 486
Լով քղք (իմա՝ Լվով) — 460

Լս

Խախանաց գաւառ — 661
Խայիֆ, գլ Երզնկայի մոտ — 39
Խաչեն, Արցախի գաւառներից — 194, 195
Խաւաքաւ, գլ և վանք (կոչված նաև Սուխա-
րայ վանք), Քաշբերունիքում — 92, 144,
146, 165, 212, 233, 256, 339, 548, 549,
654, 655
Խառան, Միշադեւոր՝ Եդեսիայից հարավ —
— 624
Խարբերդ թեմ — 458
Խարբերդայ քղք — 576
Խարբերդու ճանապարհ — 559
Խարենց կամ Հարենց, գլ Խիզանում — 342,
648
Խարաիշարի վանք, Չմշկածագում — 447, 559
Խիզան քղք (շատ հաճախ գրված՝ Հիզան) —
8, 22, 46, 66, 115, 247, 267, 284, 328,
340
Խիզան (Հիզան) քաղաքի գաւառ կամ Խիզնայ
երկիր — 67, 70, 152, 168, 169, 189
Խլաք կամ Խըլաք, Խզաք քղք, մայրաքղք —
26, 250, 291, 375, 376, 452, 472, 516,
526, 554, 555, 586
Խլաքայ բերդ — 283
Խլաքայ (գրված՝ Ղրլաթայ) երկիր — 644
Խլաքայ վանք — 147
Խլաղաշի վանք, գտնվել է Վերին Խորճիւն, որ
կոչի Կեղի (այժմ Քղի գաւառում) —
539, 540
Խենճուրուի վանք, Խիզանում — 45
Խոսրովայ վանք, Սալմաստի շրջանում — 397
Խորայնճուրու վանք, վայրն անորոշ — 117
Խորանաշատ, Արցախում — 174
Խորասան — 281, 283, 457, 508, 532, 639
Խորին անապատ, Կիլիկիայում — 211
Խորճիւն (իմա՝ Խորճեան), Չորրորդ Հայքի
գաւառներից, կոչված նաև Կեղի — 539,
540
Խուժկա վանք, Համշէնում — 510

հովաթմեհ, հարբերդում — 558
 Խրիմ — Տե՛ս Ղրիմ
 Խոյ քղք — 504, (242, 295)

Մ

Մառիկու վանք, հարբերդում — 620
 Մառ, Արցախի գաւառներից — 24, 122, 123, (275)
 Մաւկու գղ, Նարեկի մոտ — 243
 Մբղաւ գղ, Բզնունիքում — 284
 Մբղկունեհ գղ, Շատախի գաւառում — 244
 Մեանառնոյ վանք, Դարանդեաց գաւառում — 498
 Մով գղլակ, հարբերդից հարավ — 559
 Մալաւ անապատ, Մոկքում — 269, 306, 340

Կ

Կազարեց, գղ Մոկաց գաւառում — 95
 Կազարիոյ աշխարհ — Տե՛ս Գաղարիա
 Կամախ — 52°, 498, 632, 646
 Կամխայ բերդ — 601, 602
 Կանանց վանք (կամ սուրբ Խաչ), Խիզանում — 17
 Կանչաւ վանք, Կիպրոսում — 27°
 Կապուսի կամ Կապուսի վանք, Ծրդնկայից արեւմուտք — 138, 186, 344
 Կապուսից ամուր, Այրարատի Արշարունեաց գաւառում — 276
 Կապրակապան բերդ, Ռշտունիքում — 579, 595, 596
 Կաւոս, գղ Վանի Խոջապ գաւառակում — 129
 Կարբի քղք — 52°, 163, 394, (601)
 Կարմիր վանք, Չմշկածագում — 448, 466
 Կարնոյ քղք — Տե՛ս Արզրում
 Կարո քղք — 133, 275
 Կաւալու վանք, Վանի շրջանում — 117
 Կապուսի վանք — Տե՛ս Կապուսի
 Կաֆա (նույնն է Թէոդոսիա), Ղրիմի հայաշատ քաղաքներից — 20, 171, 244, 269, 312, 390, 395, 401, 414, 415, 428, 443, 444, 459, 483, 502, 511, 527, 591, 597, 621, 628, 629, 631, 641, 649, (258, 319, 441, 465, 543, 607)
 Կեղի կամ Քեղի, Քղի երկիր, մասամբ համապատասխանում է Զորրորդ-Հալքի Խոր-ձեանք գաւառին — 539, 540, (649)
 * Կեչառոյ — 230, 583
 Կեսաւիոյ, որ է Ղայսարի քղք — 492°
 Կեցեայ երկիր, Մոկքից հարավ-արեւմուտք, սահմանակից Բաղէշին — 579
 Կիլիկիա — 246, 249, 484, 517, 548, 603

Կիպրոս — 27°, 157, 234, 354
 Կորիփոռոյ վանք (կոչված Նաեհ Բեկուզում) — 364
 Կոդք — 52°
 Կոդուց վանք, Արծկէի մոտ — 380
 Կոնեռաց վանք, Մովահայեաց, Արծրունեաց գաւառում — 137
 Կոնքէր, գղ Ծրդնկայի մոտ — 65
 Կոնկրկայ, գղ Արեւմտյան Հայաստանում, վայրն անորոշ — 54
 Կոստանդնուպոլիս — 41, 492, 624, 628
 Կոտեաց կամ Կոտեուց երկիր (իմա՝ Կոտայք) — 485, 561
 Կուր գետ — 197, 381
 Կուս — 165
 Կացի սր Խաչ — 296
 Կրծանիս, գղ Տփլիսի մոտ — 461, 462

Հ

Հադրուղ, գղ Գիզակում — 382
 Հալապ — 3, 3°, 7
 Հաղթաւ — 201, 312, 475, 485, 514, 618
 Համիր — Տե՛ս Ամիր
 Համրայ շուր — 52°
 Համշէն — 510, (18, 589)
 Համշինու գաւառ — 344
 Հայաստան, Հայոց տուն, Հայք — 5, 8, 50, 272, 380, 597
 Հայոց-բառ կամ Հաւուց-բառ, Գառնիի մոտ — 303, 304, 315
 Հայտար գղ, Բազրկանդում — 140
 Հասրեֆէֆ, Ամիգից արեւելք, Տիգրիսի ափին — 603
 Հարնոց — Տե՛ս Խարնոց
 Հացունեաց գաւառ — 247
 Հարգում, գղ Հայոց-ձորում — 97
 Հեռաբարձ — իմա՝ և տե՛ս Խառաքասա
 Հերգայ գաւառ, Աղուանքում (Պարտավի շրջան) — 205
 Հերմոնի վանք, Վայոց-ձորում — 143, 163, 175, 214, 320, 349, 526, 638, 656
 Հեփաթի աշխարհ, Զուլամերկի շրջանը — 342
 Հեշաւ, Ատրպատականում, վայրն անորոշ — 374, (607)
 Հեշաւայ երկիր — 53
 Հիլան — Տե՛ս Խիզան
 Հիւնի, Սասունից հարավ-արեւմուտք — 292
 * Հոդ, գղ Ռշտունիքում — 105
 Հոնաց աշխարհ (Ղրիմ) — 19, 190, 207, 244, 273, 312, 390, 395, 401, 414, 428, 459, 502, 511, 621

Հոտովաց աշխարհ, տուն Հոտովառան — 22,
52°, 532, 580
Հոտովավանք — Տե՛ս Խոտովայ վանք
Հոռվ — 624, 629
Հապանան — Տե՛ս Սպահան
Հրէ (Իմա՛ շերաթ) — 639

Չաղավանք, Կոտայքում — 334, 336, 561, (368)
Չաղաբերդ, Կիլիկիայում — 600
Չառայ վանք, Փաշրերունիքում — 637
Չառայ գաւառ, Գուգարքում (ներկայիս Ալա-
վերդու շրջանը) — 240

Ղ

Ղազարու վանք, Տարսնո՛ւմ — 293, 649
Ղաղբաց աշխարհ — Տե՛ս Գաղարիա
Ղաղալ, գղթող Ամասիայի վիճակում — 369
Ղալսարի — Տե՛ս Կեսարիա
Ղաղալայ գաւառ, Աղուանքում — 425
Ղաղայմանիս, գլ Մարաղայի մո՛տ — 425
Ղրիմ — 19, 109, 190, 207, 244, 312, 395,
414, 454, 483, 502, 511, (164, 209, 210,
299, 324, 370, 427, 441, 482, 558, 588)

Ճ

Ճալէրայ վանք, Աղուանից աշխարհում, Նու-
խիից հյուսիս — 425
Ճանուկ, Սիննաց գաւառներից — 16, (479)
Ճգնաւորի քար, Վայոց-ձորում, Ամաղու գյու-
ղի մոտ — 383

Ս

Մալխա, Ջավախքում, Թմոզվիի մո՛տ — 354
Մալու գլ — 61, 61°
Մալուայ բերդ — 301, 353, 376
Մաղարայ կամ Շամբիձորի սր Նախավկայի
վանք, Ջուղայից հարավ-արեւմուտք, Կար-
միր գետի և Երասխի միացման վայրում
— 365, 389, 396, 504
Մամուռ կամ Մըմուռ կամ Նմուր (Իմա՛
նիմուր) լեռ, Բզնունեաց գաւառում,
Խլաթի մոտ — 516, 546, 581
Մանուկի անապատ, Այրիվանքի մոտ — 391
Մառառայ, գլ Շիրվանում — 31
Մառաղ — 425
Մառնա, գլ Վանի մոտ — 266
Մառուլ (Իմա՛ Մոսուլ) — 28
Մգունք, գլ Արեւմտյան Հայաստանում, վայրն
անորոշ — 41

Մելիանէ — 491, (20, 325, 467)
Մեծափայ վանք, Փաշրերունիքում, Արճէշից
հյուսիս — 79, 86, 93, 94°, 101, 103,
127, 134, 145, 175 178, 181, 182, 183,
241, 304, 320, 355, 360, 361, 362, 379,
380, 424, 453, 454, 455, 497, 508, 509,
568, 587, 597, 598°, 599, 653, 655,
655°, 660

Մերտին կամ Մէրտին քղք, մայրաքղք — 4,
292, 354, 358°, 380, 381, 492, 635

Մերդայ կամ Մէրդընայ ամուր, բերդ — 68,
200, 278

Մէջերկրեայ Հոռով — 279

Միլագեմք — 278, 287, 313, 403, 622, 623,
625, 628, 633

Միլագեմք Ասորաց — 52°, 380

Մլիանք — Տե՛ս Մուկիվոն

Մոխրաբերդ, գլ Ռշտունիքում — 582

Մոկաց երկիր — 51, 95, 96, 115, 148, 151,
219, 309, 340, 434, 457, 527, 609, 612,
(51)

Մուկիվոն (գրված նաև՝ Մլիանից հոլովված
ձևով), Կիլիկիայի բերդերից — 369, 411

Մուխրանիս, Արեւելյան Վրաստանում — 489

Մուլան — 52°, 272, 275

Մուշ քղք — 26, 246, 249, 484, 490, (89,
358)

Մար կամ Մըսր (Իմա՛ Եգիպտոս) — 179, 278,
281, 354, 508, (577)

Յ

Յաղճին (Իմա՛ Հաղարճին), Աղստեկի ձորում
(Դիլիշանի շրջան) — 393

Յառականց, գլ Վանի շրջանում — 219

Յերադավսի գաւառ (Չմկածաղ) — 444, 466

Յուսկան որդւյ վանք — Տե՛ս Արգելան

Ն

Նախավկայի վանք — Տե՛ս Մաղարայ վանք
Նախաւան — 52°, 272

Նանդենց, գլ Ոստանի շրջանում — 499

Նարեկ, գլ Ռշտունիքում — 177, 231, 242, 519,
582

Նարեկայ վանք — 204

Նրան, վայրն անորոշ — 374

Նրսբին (Իմա՛ Մժրին) — 278, 580

Նկար կամ Նկարենայ սր Ստեփանոսի վանք,
Ռշտունիքում — 17, 389

Նմուռ — Տե՛ս Մամուռ

Նոր-Գեղայ վանք, Երզնկայի շրջանում —
601

Նոր-Ֆաղաֆ — Տե՛ս Վաղարշապատ
Նորավանք, Վայոց-ձորում — 163

Շ

Շարխոյ գաւառ (տե՛ս Նաև Զերմաձորոյ երկիր)
— 244
Շանապոնք, Նախիջևանի շրջանում — 176, 438
542, 649
Շամախի մայրաքաղաք — 32
Շամ կամ Շամայ տուն (իմա՛ Ասորիք) — 3,
3*, 15, 52*, 280
Շամբ, Նույնն է Դարաշամբ, Նախիջևանի շրջ-
անում — 80
Շամբիձորոյ գաւառ, Նույնն է Դարաշամբ —
365, 519
Շամշուպէ քաղաք — Տե՛ս Սամշուիլէ
Շառուան, գլ Ռշտունիքում — 16, 412, 582,
633
Շուշանց, գլ Վարազի մոտ — 128
Շուշու, գլ Աղուանքի Ամարասայ վիճակում
(Վարանդայում) — 384
Շրվանայ երկիր (իմա՛ Շիրվան) — 31, 194,
195, 197

Ո

Ոգիւմ, գլ Մոկքում — 148, 149
Ոստան քաղաք, մայրաքաղաք — 7, 22, 113, 128,
136, 166, 219, 220, 221, 227, 228, 238,
326, 353, 356, 374, 498, 509, 565, 573,
579, 581, 585 (114)
Ոստանայ երկիր — 4, 326
Ռոմտան (գրված նաև՝ Որոտեան, Որոտայն ա-
ղավաղ ձևերով) երկիր, Սիւնեաց գաւառ-
ներից — 258, 275, (80, 110, 460, 560)
Ուկագոմ, գլ Բասենո՛ւմ — 306
Ումրուֆլիսա գլ, վայրն անորոշ — 615
Ուռնա, Եգեսիս — 278, 292
Ուրանց գլ, գլքաղաք, Աղջամարի վիճակում,
Կեցան գաւառում — 433, 608
Ուրծայ վանք, կոչված նաև Առշառներեկ, Այրա-
րատի Ուրծ գաւառում — 368

Չ

Չմկածագ (տե՛ս Նաև Յերապալսի գաւառ)
— 426, 442, 466, 621*, (558)

Պ

Պաղտառ — Տե՛ս Բաղդաստ
Պառուագրակի վանք, վայրն անորոշ — 232,
267

Պատրիկի վանք, Հանդեպ Ոստան քաղաքի — 238,
376, 377
Պարիս, գլ. Աղուանքում, Պարտաւ քաղաքի-
մոտ — 205
Պարսկաստան կամ Պարսկացտան կամ Պարս-
կաց տուն — 50, 272, 281, 380
Պարլիկի կամ Պուլիկի վանք, Ոստանի մոտ
— 574, (565)
Պոնտոս քաղաք — Տե՛ս Տրապիզոն
Պոնտոսի ծով — 624, 628
Պոս, գլ Բաղէշից Հյուսիս-արևելք — 215, 622
Պոստիներ, գլ Փոքր-Հայքո՛ւմ — 356, 357
Պուստ կամ Պուրսա, Փոքր-Ասիայի Հին քա-
ղաքներից — 591*, 646*

Ջ

Ջաղացտեղ, գլ Շամբի-ձորում — 519
Ջերմաձորոյ երկիր, Նույնն է Շատախ — 202
Ջուլամբեկ — 536
Ջուլայ (Հին) — 80, 612, (145)
Ջրվշկայ վանք, Վերին-Խաչենում — 618

Ռ

Ռշտունեաց երկիր — 17, 220, 226, 302, 314,
328, 412, 579, 580, 593, 595, 596, 614,
620
Ռշտունեաց ծով (իմա՛ Վանայ լիճ) — 3, 253

Ս

* Սալիքաղ, Սիւնեաց նրնչակ գաւառում — 541
Սալմասա — 225, 519
* Սալնաղառ վանք, Վանի շրջանում — 128
Սաղի սր Ստեփանոս, վանք Եկեղեցաց գաւա-
ռում — 154
Սաղմասավանք, Արագածոտնում — 144, 466
Սամարղանդ — 36, 50, 52*, 273, 283, 287,
391, 419
Սամիսոն քաղաք (իմա՛ Սամսոն) — 99, 235, 270
Սամշուիլէ բերդ (գրված նաև Շամշուգէ)
— 506, 507*, 515, 516, 532, 537, 546
Սանանին — 240, 257, 303, 316, 466, 468,
470, (131, 607)
* Սասուն — 354
Սաւրանիա, Զանջանից Ղազվին տանող ճանա-
պարհի վրա — 380, 381
Սեբաստիա քաղաք, մայրաքաղաք — 3, 52*, 288, 465,
486, 493, 621, (124, 138, 139, 235)
* Սելանե, վայրն անորոշ — 344
Սեպուն լեռն — 103*, 539, 589, 640
Սերկեիլի, գլ Արագածոտնում, Մուղլի գյուղի
մոտ — 534

Սևերաֆ, Դիարրեքիթից հարավ-արևմուտք — 471
 Սինեմուտ դղեակ, հարբերդում — 576
 Սիս քղք, մայրաքղք — 139, 227, 500, 515, 517, 545, 548, 560, 575, 581, 603, 604, (355)
 Սրսալ երկիր — 249
 Սիսական տուն, նահանգ — 60, 318
 Սիսիֆ — 52°, 275
 Սիսենաց աշխարհ, գաւառ, երկիր, նահանգ, վիճակ, տուն — 4, 38, 60°, 74, 77, 78, 87, 101, 104°, 175, 518, 519, (24, 123, 175, 292)
 Սիսեվանֆ, Սիսիքում — 392
 Սիսգալ կամ Սրգգալ, գլ Վանի մոտ — 322, 368
 Սիսգայ վանք — 189, 328
 Սդեմ քղք, Բաղէշից հարավ — 314
 Սորոյվանֆ, Կեցանո՞ւմ — 479
 Սուխարայ վանք — Տե՛ս հառարաստ
 * Սուխարայ, գլ Դանձասարի մոտ — 439
 Սուր (գրված՝ Սուրայ), գլ Մոկքում — 51
 Սուրբ-Թորոս, գլ Բաբերդի շրջանում — 402, (307, 323)
 Սուրկանց, գլ Մոկքում — 434
 Սուրխար, (գրված նաև՝ Սալխար), Ղրիմի հաշառ քաղաքներից — 19, 414, 502, 511, 641
 Սուլաքայ երկիր (իմա՝ Ղրիմ) — 401
 Սուրմարի (իմա՝ Սուրմալու) — 52°
 Սպանան (գրված՝ Հսպահան) — 612
 * Սպանկերտ (իմա՝ Սպարկերտ), Մոկայ գաւառներից — 301
 Սպեր, Բարձր-Հայքի գաւառներից — 345°
 Ստամպոլ — Տե՛ս Կոստանդնուպոլիս
 Սֆանչելագործ սր խաչ, վանք Արծիէի մոտ — 167

Վ

Վանկա, քղք Կիլիկիայում — 157, 403
 Վաղանդու վանք, Սիսենաց Մղակ գաւառում — 80, (451)
 Վաղարշակերտ (իմա՝ Ալաշկերտ) — 255
 Վաղարշակերտայ գաւառ — 250
 Վաղարշապատ — 531, 536, 546, 548, 549, 567, 575, 587, 490, 604, 640, 644, 648
 Վայոց-ձոր գաւառ — 163, 301, 526
 Վան քղք — 52°, 147, 188, 218, 219, 228, 261, 277, 286, 296, 297, 328, 353, 457, 473, 505, 515, 536, 579, 581, 584, 587°, 596, 619, (577, 640)
 Վանայ ամրոց, բերդ, դղակ — 314, 328, 329, 376, 484
 Վանդիր անապատ, հուֆ գաւառում — 386

Վանդիշատ, գլ Ոստանի գաւառում — 356
 Վասկերտ, Երզնկայի մոտ — 211
 Վասպուրականի երկիր — 266, 419, 515, 584, 587°
 Վանդիարեան կամ Վանենաց դաշտ, Կուր գետի փին (Չալաղանի դաշտ) — 119, 197
 Վարագ, Վարագայ վանք — 6, 216, 251, 255, 259, 261, 264, 265, 457, 536, 568, 596, 619, 660, (314, 315, 336, 410, 647°)
 Վարագ-Վերին — 328
 Վարդգէս Կան (իմա՝ Վաղարշապատ) — 531
 Վարդիստան, գլ Վրաստանում — 489
 Վենէթ (իմա՝ Վենետիկ) — 445
 Վերին վանք, Բաղէշում — 64
 Վիրադ (Խոր-Վիրադ) — 597
 Վրաց աշխարհ, Վրաց տուն, Վրացաւան — 5, 52°, 58, 103°, 119°, 133, 186, 194, 197, 222, 279, 292, 312, 461, 470, 485, 486, 504, 514, 515, 535, 537, 546, 568, 644, (85)

Տ

Տաքև, Տաքևի վանք (գրված նաև՝ Եւտաթէի, Ստաթէի վանք ձևերով) — 4, 33, 34, 37, 56, 57, 58, 59, 60°, 72, 75, 76, 79, 80, 81, 87, 93, 94°, 104°, 123, 143, 175, 258, 292, 338, 469, 560, 562, 653
 Տաշխարու դղակ, Ղրիմում — 19
 Տաւան — 26, 88, 484, 545, 649
 Տաւանայ վանք — 246, 249
 Տարբերունի կամ Տարբերունեաց գաւառ, երկիր (իմա՝ Բերկիր) — 169, 213, 241, 256, 295, 321, 527
 Տի, գլ Խիզանում — 152
 Տիկրան բերդ, Բազարանի մոտ, կռված նաև Աղձաղալայ — 124
 Տիրիկ, Փոքր-Հայքում — 645, (394, 441, 588)
 Տոդր գաւառ (իմա՝ Վան) — 265
 Տշոդ կամ Տայշոդ, գլ Ռշտունիքում — 43, 114, 177, 204, 226, 525
 Տրապիզոն կամ Պոնտոս քղք — 298, 370, 427, 482, 624, 629, (482, 492)
 Տրապիզոնու անապատ — 481
 Տփիսիս կամ Տրփիսիս քղք, մայրաքղք — 52°, 119°, 274, 420, 461, 475, 487, 494, 507, 574, 607

Յ

Յաղման կամ Յաղմայ գաւառ, Չմկածագի նահանգում — 426
 Յաւաց քառ (իմա՝ Յախաց քառ), վանք Վայոց-ձորում, Երզնկայի մոտ — 473

Ցիպնայ վանք, կոչված Նաև Դաստակ, Բզնուն-
եաց գաւառում — 91, 92, 203, 224, 329,
332, 593, 644

Փ

Փայտակարան — Տե՛ս Տփիսիս
Փարպի, գլ Արագածոտնում — 103 *
Փստավանք, գլ Մոկքում — 609
Փոխգիւղ Նահանգ — 466

Ք

Քաղքերունի կամ Քաղքերունայ աշխարհ, գա-
ւառ, երկիր, Նահանգ — 56, 78, 79, 86,
93, 100, 101, 103, 103 *, 126, 127, 145,
146, 175, 178, 212, 233, 254, 256, 304,
320, 360, 362, 378, 419, 425, 452, 474,
508, 516, 522, 568, 598, 636, 637, 660

Քարավանա, գլ Մար գաւառում — 24
Քարաւան, Անձկացեաց գաւառներէց — 326
Քեղոյ-ձոր, Գառնիի մոտ — 537, 551, 553, 600
Քեմնակի վանք, Ղրիմում — 207
Քեռու գլ, գլքղք Խուք գաւառում — 385, 386
Քրիսոյ վանք, Ամարասայ վիճակում (հետա-
գայում կոչված՝ Գտիլ) — 385
Քոշտենց վանք, Համշէնում — 344
Քուռ գետ — Տե՛ս Կուր
Քունա, Նախիջևանի շրջանում — 16
Քրդստան — 380, 581

Օ

Օթայ, գլ Վրաստանում — 222
Օնովոց, գլ Քերևս Սիւնիքում — 432

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

- Արևի խավարում — 447
- Գերեզմարություն — 4, 5, 36, 58, 69, 119, 187, 285, 326, 375, 391, 396, 419, 469, 471, 485, 486, 504, 506, 508 *, 532, 537, 546, 563, 584, 603, 626
- Գրչության ծանր և անբարեկապտ աղյուսներ — 63, 64, 99, 138, 250, 260, 387, 417, 496, 548, 652
- Դպրոցներ, ուսումնական հաստատություններ — 78, 93, 101, 104 *, 141, 142, 164, 225, 258, 361, 390, 395, 465, 654
- Դրամական միավորներ
- Դահլիյան, դեկան — 15, 32, 39, 89, 109, 140, 160, 363, 421, 439, 505, 515, 542, 627
- Դրամ — 8, 19, 71, 83, 155, 211, 263, 289, 290, 307, 317, 356, 357, 414, 418, 495
- Դրամ դիմապաշտ — 366
- Դրամ մեքսիկյան — 314
- Բանկայ — 131, 309, 327, 479, 592, 624, 626, 628, 632
- Բանկա Բարրեզի — 15
- Բանկա Բամուրի — 639
- Շախուրի — 228
- Սոմ — 414
- Յուրի, ֆլորի — 157 *, 242, 318, 369, 501, 645
- Փարայ — 559
- Երաշ — 194
- Թուլք
- Դմչիայ Թուլք — 193, 461, 655
- Թավրիզի Թուլք — 655
- Փառանգի քարտեզ — 19
- Մածկագրեր — 89, 163, 214, 245, 372 — 373, 496, 543, 610 *
- Կետագրություն — 67 — 68, 365
- Հարկապահանջություն, անասական և իրավա-կան ծանր վիճակ — 25, 95, 97, 124, 149, 166, 183, 200, 238, 251, 256, 326, 327, 407, 498, 519 — 520, 558, 563, 567, 568, 570, 579, 602, 604, 608, 625, 638, 652
- Հարկեր
- Դիմոսկան Հարկ — 625
- Նկեղեցուց պահանջվող Հարկեր — 89, 112, 198, 252
- Բազալորական Հարկ — 507 *, 625
- Հարկ և տոկոս — 200
- Հաւաի գին — 25
- Ջազայ (իմա՝ Ջիզիա) — 68
- Տուգանք — 251, 626
- Հրաբուխ — 516, 546, 581
- Հրդեհ — 270, 344
- Չեռագրերի առ ու ծախ, գերությունից ազա-տում — 3, 21, 27, 32, 39, 40, 49, 83, 89, 131, 132, 134, 140, 160, 167, 211, 228, 299, 309, 314, 318, 327 *, 328, 343, 345, 347, 356, 357, 358, 373, 384, 392, 393, 399, 411, 418, 421, 422, 434, 436, 444, 449, 501, 518, 519, 528, 542, 543, 566, 618, 619, 645, 646, 649
- Չեռագրերի կազմում, հորոգում — 7, 28, 39, 134, 135, 168, 170, 178, 230, 232, 241, 244, 256, 260, 265, 340, 344, 357, 372, 414, 431, 433, 441, 444, 463, 467, 472, 491, 494, 497, 499, 500, 504, 512, 528, 575, 589, 607, 616, 620, 633
- Մանառածամ, սուր-վարակիչ հիվանդություն-քյուններ, համաճարակներ — 43, 45, 75, 80, 82, 152, 186, 196, 226, 315, 375, 403 — 404, 420, 473, 476, 633, 634 — 636
- Մանրանկարչություն, ձեռագրերի ծաղկում — 20, 41, 117, 135, 206, 218, 228, 234, 240, 241, 242, 245, 267, 292, 316, 320, 325, 327, 341, 344, 357, 367, 406, 414, 424, 429, 433, 463, 467, 470, 472, 483, 499, 587, 589, 600, 604, 616, 620, 633, 642, 645
- Մարիխ — 3, 4, 8, 17, 225, 226, 239, 240, 301 — 302, 375, 434, 657
- Մուկ — 633
- Ջափ ու կշիռ
- Բեռ — 381, 592
- Գրիւ — 619
- Բաղար — 439
- Լիտր — 71
- Կանգուն — 318

Կապիճ — 8, 19, 71
 Մոթ — 289, 307
 Մոզալ — 629
 Շինարարություն բերդերի, վանքերի և եկեղեցիների — 79, 129, 134, 219, 290, 344, 408, 449, 450, 498, 562, 565, 580, 581, 625, 627, 629
 Պատերազմներ, արշավանքներ, կռուածներ և պարտություն — 3, 4, 6, 7, 15, 22, 31, 33, 50, 52, 52*, 57, 68 — 70, 186, 195, 197, 226, 250, 254, 255, 257, 260, 270, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 291, 304, 314, 326, 327, 328, 329, 340, 344, 349, 350, 353, 354, 361, 374, 375, 376, 378, 380, 381, 391, 396, 419, 433, 434, 435, 452, 457, 461, 463, 465, 469 — 470, 471, 472, 484, 485, 486, 496, 504, 505, 506, 507* — 508*, 514 — 515, 516, 532, 537, 546, 581, 584, 595, 596, 601 — 602, 644, 645 — 646
 Սղություն, բանկություն — 19, 225, 250, 381, 592
 Սով — 7, 226, 307, 419, 517
 Սպանություն, մարտիրոսություն — 4, 5, 36, 58, 69, 119, 187, 285, 326, 375, 391, 396, 419, 469, 471, 485, 486, 504, 506, 508*, 532, 537, 546, 563, 584, 603, 626
 Տոմարական զուգանեններ — 8, 19, 25, 33, 46, 63, 83, 99, 223, 268, 386, 388, 401, 464, 500, 531

ԱՐՉԵՍ, ԶԲԱՂՄՈՒՆՔ

Ամուլավար — 117
 Այգաղան — 462
 Անկաճու — 117
 Բուռ — 434, 457
 Գրագիր — 227, 337, 405, 406
 Գրիչ — բաղմաթիվ անգամ
 Գրակապ — 526, 647
 Գործավոր վանաց — 65, 128, 155, 160, 239, 254, 339, 440, 441, 574, 581, 588, 615
 Դարբին — 43, 193, 629
 Դերձակ — 167, 536
 Ծաղկող — 46, 303, 313, 327, 395, 428, 435, 467, 525, 539, 569, 576, 616
 Կազմող — 39, 51, 54, 65, 254, 256, 260, 303, 313, 316, 395, 428, 441, 467, 491, 549, 569, 614
 Կարուակ — 193
 Կոշակար — 204
 Հափիմ, հեփիմ — 487

Հին գրքեր նորոգող — 454
 Հիւսն — 125, 193, 249, 250, 510, 565
 Հովիւ — 129, 242, 254, 482
 Մազման — 453
 Մանկալ, մանակալ — 242, 254, 295
 Նաղաշ — 77, 464, 496, 632
 Ներկարար — 136
 Նկարագրիչ, նկարագիր, նկարող, նկարիչ — 26, 292, 458, 518, 552, 603, 633
 Ոսկերիչ, ոսկեգործ — 237, 344, 435, 476, 510, 629, 634
 Ոսկող — 445, 528
 Ուսայ, ութայ — 250, 262, 355
 Պղնձագործ — 592
 Վանառական — 563
 Վարպետ — 7, 239, 299, 406, 479, 487, 523, 611, 617, 629
 Տնտես — 117, 128, 160, 189, 242, 254, 367, 453, 480, 482, 588, 614, 616, 620, 639, 657
 Փաննի — 114
 Փարգարկ — 566
 Փարխանանի — 512
 Քրայական արուեստ — 246, 249

ՏԻՏՂՈՄՆԵՐ, ՊԱՇՏՈՆՆԵՐ

Ագառ — 5, 123, 470, 533, 561
 Աթափազ — 656
 Աղա — 311, 312, 337, 344, 410, 590
 Ամիրա, Ամիր, Միր — 8, 22, 26, 114, 170, 194, 198, 280, 283, 284, 328, 354, 367, 538, 465, 580
 Ամիրութիւն — 117, 267, 487, 546, 585, 592
 Ամիրապետ — 22, 565, 566, 580
 Ամիրզա, Միրզա — 50, 353, 354, 372, 382, 472, 473, 487, 504, 532, 546, 560, 566, 568, 579, 585, 586, 590, 592, 595, 628, 644
 Արփայ — 197, 250, 279, 624
 Բերքաւազ — 94*
 Բէկ, պակ — 279, 281, 283, 287, 306, 344, 345, 394, 426, 640
 Գաւառապետ (հէկր իշխ.) — 99
 Դեսպան — 628
 Բազաւոր, բազաւորություն — 103, 119, 121, 122, 133, 162, 194, 204, 240, 247, 255, 287, 315, 345, 412, 452, 458, 466, 479, 484, 486, 488, 489, 507*, 522, 534, 536, 549, 551, 553, 563, 566, 567, 579, 580, 584, 590, 596, 603, 606, 608, 624, 628, 637, 639, 656, 661

- Իշխան, իշխանություն — 4, 5, 35, 38, 57, 62, 74, 76, 121, 122, 133, 194, 197, 204, 231, 233, 276, 277, 382, 394, 470, 498, 533, 534, 549, 560, 563, 601
- Իշխանաց իշխան — 55, 316, 468, 470, 535
- Խան, խանություն — 52°, 66, 94, 124, 194, 256, 279, 280, 381, 449, 534, 604, 644
- Խոշոյ (խաւշոյ, խաւնայ, խոնա) — 10, 228, 307, 310, 314, 317, 328, 347, 427, 453, 474, 476, 494, 527, 534, 540, 547, 565, 576, 600, 607, 634
- Կողմնապետ — 579, 580
- Հազարապետ — 431
- Չեռնուտ — 135
- Ղան, ղանություն — 35, 42, 43, 53, 177, 200, 203, 220, 266, 287, 306, 314, 342, 349, 353, 367, 374, 382, 412, 487, 537, 549, 551, 553, 565, 585, 587, 606, 648
- Մէլիֆ — 231
- Նախարար — 421
- Նայիպ գաւառի — 449
- Շան — 403, 624
- Շեխ, շիւ — 353, 487, 546, 585, 592, 602
- Պարոն, պարոնություն — 4, 38, 41, 58, 61, 64, 65, 68, 74, 76, 80, 94, 122, 123, 124, 125, 133, 134, 171, 219, 220, 237, 244, 259, 265, 271, 290, 295, 303, 305, 307, 309, 310, 312, 313, 316, 317, 324, 335, 344, 345, 345°, 346, 356, 360, 363, 364, 370, 379, 380, 381, 383, 388, 392, 393, 395, 399, 407, 408, 414, 420, 421, 422, 427, 428, 435, 436, 438, 439, 444, 445, 449, 451, 455, 459, 467, 468, 477, 481, 482, 484, 486, 490, 493, 495, 498, 509, 510, 511, 515, 522, 528, 533, 534, 535, 536, 540, 542, 543, 545, 546, 549, 550, 559, 566, 569, 575, 576, 579, 581, 586, 588, 590, 593, 594, 595, 602, 603, 607, 611, 626, 628, 630, 631, 643 — 647, 656
- Պարոնաց պարոն — 403, 470, 624
- Պարոն-տեր — 316
- Ռայիս, ուէս — 47, 234, 337, 631
- Սեպուն — 10
- Սուլթան — 52°, 233, 279, 283, 354, 516, 517, 576, 603, 624, 627, 628, 645
- Վերակացու — 116, 421, 491
- Վերառեցու — 24, 482
- Տանուտէր — 3°, 16, 47, 93, 94°, 97, 117, 123, 148, 150, 160, 177, 218, 219, 242, 261, 262, 284, 295, 314, 337, 353, 357, 380, 381, 382, 405, 432, 435, 437, 439, 453, 457, 465, 477, 485, 499, 522, 534, 611, 626, 628, 630, 631, 643 — 647, 656
- Տանտիկին — 148, 291, 353
- Տէր (աշխարհիկ) — 345°, 369, 392, 466, 563, 626
- Տեղապան — 17
- Փաթյան — 257
- Քաղաքապետ (հզէր իշխ.) — 77

ՕՏԱՐ ԲԱՌԵՐ

- Ագեխ — (Թրք. Վազրգ) ուտելիք, կերակուր, պաշար — 290
- Անաստի — (Թրք. Վյասախ) բառից) անօրեն — 281
- Անմարաթ — (Արար. Վմուրվաթ) — գույք բառից) անգույք — 282
- Անշաղապ — (Արար. Վշաֆաղաթ) բառից) անգույք, անխիղճ — 282
- Ապլան — (Արար. Վիմար, ապուշ — 145
- Ասախ — (Թրք. Վյասախ) կարգ. օրենք — 282, 283
- Բախիլ — (Արար. Նախանձոտ — 285
- Բէնէշ — (Պրսկ.) դրախտ — 514
- Բօզշայ, Կօզշայ — (Թրք.) կապոց — 345 *, 652
- Բունիթ Գենիլ — (Արար.) հիմնադրել, սահմանել — 566
- Դանաշլան — (Պրսկ.) մուսուլման կրոնավոր օրենսգետ — 601
- Դալի, Գալի — (Արար.) վեճ, վիճաբանություն — 8, 22, 28, 109, 126, 132, 150, 345, 469, 498, 612
- Դալաթ — (Արար.) հարստություն — 353
- Զանաթ — (Արար.) նեղություն, շարժարանք — 386, 407, 548, 607
- Հոգալ — (Արար.) նյութական բարիք — 282
- Թախա — (Պրսկ.) գահ, թագավորական աթոռ — 52 *, 283, 484, 487, 546, 567, 580, 645
- Թալան — (Թերեա Մնդլ. Վթուման) բառից) ըստ իշխանության վարչական բաժանման՝ նահանգ, երկրամաս — 484
- Թալաշայ — (Արար.) օգտագործված է գործողի իմաստով — 422
- Թաշաթիլ — (Արար. Վթասուր) մուլեռանդություն, անհանդուրժողություն — 353
- Թաշան Գենիլ — (Մնդլ. Թրք.) հարկերից ազատել — 337
- Իլդար — (Թրք. Թաթար.) հեծելազորի սրբնթաց արշավ — 461
- Խառ Գենիլ — (Արար.) որևէ կալվածք ենթակա դարձնել արքունիքին — 337
- Խառն — (Արար.) ծախս — 345 *
- Հիսար, Խսար, Գարեիլ, Խսարեիլ — (Արար.) բերդի, քաղաքի պաշարում — 52 *, 286, 287, 289, 314, 328, 329, 344, 376, 472, 602
- Խրեիլ — (Արար. Վղարար) բառից) որոշում, համաձայնություն — 28, 445
- Կլայ — (Արար.) բերդ, ամրություն — 134, 530
- Հալ ու Գալ — (Արար. Վհակ-ն գալվա) վեճի իրավունք — 109
- Հասայ — (Արար. Վհասե) բաժին — 3
- Հառ Գալ — (Պրսկ. Վհաղեր Գալ) եղի՛ր աշակերտ, պատրաստ — 292
- Հալմ — (Արար.) հրաման — 198, 282
- Դաղայ — (Արար.) սրբազան պատերազմ — 52 *, 280
- Դաղալայ — (Արար.) կալվածագիր — 550
- Դառնառն — (Արար. Վղատի) բառի հոգնակին) մուսուլման դատավոր — 628
- Դալ — (Արար.) խոստում — 198
- Դալալ — (Արար.) գմբեթ — 629
- Մանրում — (Արար.) զրկված — 363
- Մալ — (Արար.) անշարժ գույք, կալվածք, սեփականություն — 109, 475, 565, 580, 581, 582
- Մլիք — սեփականեց — 376
- Մօլն — (Արար.) մոլլա — 601, 602
- Նաշլ — (Արար.) զարդ, զարդանկար — 629
- Նաշալայ — (Արար.) ապրուստ, ոռճիկ — 626
- Նիսխայ Գենիլ — (Արար.) մի քանի տողով բացատրություններ գրել — 56
- Շալֆառայ — (Արար.) շնորհակալության փոխարեն, այստեղ՝ վարձատրություն — 15
- Ոխլ, Ողր, Ողֆ, Վախ — (Աղավաղումն է աբար. Վվակֆ) բառի կրոնական հաստատությունը նվիրված կալվածք, գույք — 345, 449, 528, 580, 581
- Պալ — (Իսլ.) բանկ — 414
- Ջանալ ու Գրա — (Արար.) գույք ու կենտ — 129
- Ռաղալ — (Արար.) քաղաքի արվարձան — 443
- Սաղվաթ — (Արար.) ուղարկել, փոխադրել — 345 *

Մաղալ լինել — (Արար.) պատճառ դառնալ
— 402

Սինոն — (Հունարեն) սահման — 345

Մուրաբ — (Արար.) դեմք, կերպարանք — 284

Տաճանութիւն — (Արար.) ազահութիւն, ըն-
չաքաղցութիւն — 345 *

Տարալ — (Արար. «դարարա» — հարվածել
բառից), ալստեղ՝ անգամ, նվազ (սերկու-
տարալալ — երկու նվազով) — 151

Քուլինալ — (Արար. թրք.) զուտ, մաքուր —
629

Յ Ա Ն Կ

ՀՄՍՌ ՊԵՏ. ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ (Համարական շարադասությամբ)

1	944	1524	2181	3456	4117	4818
69	962	1551	2184	3483	4151	4819
83	965	1569	2226	3484	4156	4826
101	976	1573	2229	3508	4157	4827
141	987	1587	2379	3525	4161	4829
184	994	1609	2382	3540	4163	4840
207	996	1616	2387	3555	4171	4841
225	1028	1665	2388	3556	4185	4846
231	1042	1693	2400	3578	4206	4866
287	1053	1701	2418	3588	4223	4873
354	1094	1716	2514	3670	4227	4876
358	1114	1718	2519	3713	4265	4915
380	1115	1771	2520	3714	4309	4921
530	1117	1849	2523	3716	4411	4922
582	1122	1925	2538	3790	4419	4923
599	1125	2014	2540	3802	4435	4928
601	1128	2037	2629	3806	4436	4931
639	1161	2063	2666	3862	4452	4958
732	1198	2064	2670	3863	4504	4960
744	1203	2065	2671	3874	4515	4963
753	1248	2072	2690	3876	4517	4971
763	1264	2074	2748	3923	4522	4977
769	1295	2076	2783	3930	4551	4979
813	1303	2077	2889	3936	4553	5114
817	1306	2117	2961	3955	4624	5118
845	1317	2130	3033	3584	4670	5133
847	1380	2137	3081	4004	4684	5163
856	1382	2142	3082	4009	4695	5172
898	1391	2143	3104	4019	4696	5175
917	1394	2144	3179	4041	4737	5196
918	1402	2148	3201	4060	4787	5199
921	1408	2152	3202	4072	4802	5223
936	1419	2167	3276	4097	4807	5232
939	1521	2177	3429	4107	4817	5240

ՅԱՆԿ ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ՁԵՆԱԳՐԵՐԻ

5255	5543	5869	6324	7224	7857	8771
5285	5562	5871	6342	7263	7870	8775
5297	5568	5905	6350	7305	7873	8876
5328	5569	5917	6365	7362	8058	8904
5334	5574	5931	6368	7434	8076	8908
5355	5591	5951	6374	7446	8173	8933
5404	5597	5955	6399	7448	8188	8973
5405	5635	5972	6401	7463	8211	8979
5418	5647	6034	6403	7465	8242	9004
5435	5657	6050	6405	7592	8358	9087
5444	5667	6057	6430	7620	8410	9093
5510	5674	6108	6450	7686	8423	9222
5512	5707	6121	6792	7728	8429	9223
5514	5708	6122	6862	7740	8452	9247
5515	5727	6253	6969	7772	8590	9248
5521	5734	6255	7019	7833	8647	9402
5523	5740	6262	7043	7839	8689	9432
5530	5784	6283	7117	7849	8765	9450
5542	5798	6291	7203			

Ն Կ Ա Ր Ն Ե Ր Ի 8 Ա Ն Կ

1. Ձեռագրի ստացող Աստուածաբանութեան քահանայն և իր որդիները	9
2. Ձեռագրի պատվիրատուն Յոհաննէսը, իր կնոջ և վաղամեռիկ որդի Թովմայ քահանայի հետ	23
3. Թովմայ Թավրիզեցու ինքնագիրը	32
4. Մի հատված Յովանէս գրչի հիշատակարանից	69
5. Թովմայ Մեծոփեցու ինքնագիրը	80
6. Գրիգոր Տաթևացու գիմանկարը	102
7. Յակոբ Ղըրմեցու ինքնագիրը	111
8. Յոհաննէս գրչի և ստացողներ Մարտիրոսի ու Պետրոսի պատկերները	203
9. Ձեռագրի ստացող Յոհաննէս երեցը և նրա հայր Գանիէլ քահանայն	224
10. Ձեռագրի ձեռագրի գրչի Գրիգոր վարդապետը գասապանգիւն	225
11. Մի հատված Սիմէոն գրչի հիշատակարանից	290
12. Առաքել Սիւնեցու ինքնագիրը	293
13. Մի հատված Պետրոս գրչի հիշատակարանից	352
14. Թովմայ Միսնասեցի ինքնագիրը	375
15. Ձեռագրի ստացող Ստեփանոս կրօնաւորը	398
16. Ստացող մահապի Յագիգի վաղամեռիկ թոռներ Յիսէն և Յովանէսը	404
17. Մի հատված Յոհաննէս գրչի հիշատակարանից	462
18. Մի հատված Մկրտիչ Նաղաշի հիշատակարանից	464
19. Հիշատակագիր և Տաթևի եպիսկոպոս Շմաւոնի գիմանկարը	471
20. Ձեռագրի ստացող մահապի Գուլիաշայի պատկերը	521
21. Թովմայ Մեծոփեցու ինքնագիրը	522
22. Մի հատված Ոհաննէս Թոքուեցու հիշատակարանից	533
23. Գիրական կաթողիկոսի և Մկրտիչ ու Աստուածաբանութեան քահանայների պատկերները	552
24. Ձեռագրի ստացողներ Թովմայ վաճառականը և Մերուհ կրօնավորը	564
25. Ձեռագրի ստացող Շայիուքի և նրա վաղամեռիկ որդի Յովսէփի պատկերները	613

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	էջ
Պատմության ինստիտուտի կողմից	V
Առաջաբան (Հ. Խաչիկյանի)	VII—LXVI
Հայերեն ձեռագրերի ճիշտակարաններ (1481—1456 թթ.)	1
Լրացում	851
Ցանկեր	
Անձնանունների	885
Տեղանունների	892
Առարկայական	811
Օտար բառերի	814
Մատենադարանի օգտագործված ձեռագրերի	816
Նկարների	818

Պատ. խմբագիր Բ. ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ
 Հրատ. խմբագիր Հ. ԷԼՁԻՐԵՅԻՅԱՆ
 Տեխ. խմբագիր Մ. ԿԱՓԼԱՆՅԱՆ
 Կոնտրոլ սրբագրելի Ա. ՇԱՂԳԱՄՅԱՆ

ՎՃ 10298	ԽՀՆ 183	Պատմ. 24	Հրատ. 1008	Տիրաժ 2000
----------	---------	----------	------------	------------

Հանձնված է արտագրության 16/1 1954 թ., ստորագրված է տպագրության 4/V 1955 թ.,
 տպագր. 551/3 մամուլ, հրատ. 69 մամուլ: Գինը 29 ա. 60 կ.

Հայկական ՍՍՌ ԳԱ Հրատարակչության տպարան, Երեւան, Արովյան 124:

ՎՐԻՊԱՅՆԵՐ ԵՎ ՈՒՂՂՈՒՄՆԵՐ

Էջ	Տող	Տպագրված է	Պետք է լինի
20	վ. 8	մեկսաներկ	մեզսաներկ
80	ն. 10	Այդ	Արդ
120	վ. 4	իմոց՝	իմոց,
150	վ. 11	Ողիմ	Ողիմ
158	վ. 15	Ստացող՝ Յովաննէս	Գրիշ՝ Յովաննէս
188	ն. 16	(1510)	(1410)
198	ն. 15	դհուճքն	դհուճքն
231	վ. 8	Միլիի	Միլիի
233	վ. 15	Ջալալադին	Ջալալադին
269	վ. 9, 10	[Զհա]յրն, զԱմիր-Ազահն*	զԱզարոն, զԱմիրազայն
325	ն. 20	հղէն	հղէն
342	ն. 10—12	...դՇնոհոր, Զժողովեցեալքն յերկինս զՍիմէոն Ու զԻլինու...	...դՇնոհոր՝ Զժողովեցեալքն յերկինս, ԶՍիմէոն ու զՄիքայ...
351	վ. 18	[Հայ]ապետ	[Կար]ապետ
304	ն. 19	զԹանկսուզ	զԹանկսուզ
411	վ. 5	Ալի[վ]աճի	Մուլիվոն
419	վ. 9—10	...[անապա]տս ձե- ...Ծաղկորիս,	...[անապա]տս ...Ծաղկորիս, ձե-
445	վ. 3	Ասգսենդ	Աւսսենդ
530	ն. 8	զԸռել	Զըռել
501	վ. 18	զսուրբ	զնուրբ
580	ն. 10	...բարունապետին, և ու- ռուցչին, իմոյ Ամիր-Միլիի,	...բարունապետին և ուսուց- չին իմոյ, Ամիր-Միլիի...

* Միայն զայն է Պետերբուրգի հայերէն ձեռագրերի նկարագրութեանը նվիրված
Ն. Մանի հոգովածից (տպ. ՀԱ, 1892, էջ 80—83)։ Ուղղում ենք ըստ ձեռագրի, որն ան-
ձամբ տեսանք 1954 թ. նոյեմբեր ամսին։

